BIHANG

TILL

SAMTLIGE RIKS-STÅNDENS

PROTOCOLL

VID

Lagtima Riksdagen i Stockholm Åren 1840 och 1841.

SJUNDE SAMLINGEN.

2dra Afdelningen:

Lag- samt Allm. Besv. och Oeconomie-Utskottens gemensamma Memorial, Utlåtanden och Betänkanden.

N:o 1.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 10 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckte förslag till ändringar, tillägg och förklaringar af de om Skiftes-verket i Riket gällande författningar.

Till åstadkommande af ändringar, jemnkningar och tillägg uti, eller förklaringar af de om Skiftes-verket i Riket gällande författningar, hafva motioner blifvit väckte:

Hos Höglofliga Ridderskapet och Adeln:

1:o af Herr *Dalman, Johan Gustaf Georg*, i anledning af hvilkens anförande Herr Grefve *Kalling, Fredric*, och Herr *Lagerstråle, Gustaf Rudolph*, yttranden afgifvit;

2:o af Herr *Munck af Rosenschöld, N. Rudolf;*

Hos det Högvördiga Preste-Ståndet:

3:o af Herr Prosten *Gahne;*

Hos det Hedervärda Bonde-Ståndet:

4:o af *J. O. Dahlberg* från Wester-Norrlands Län;

5:o af *Johannes Christoffersson* från Kronobergs Län;

6:o af *Hans Persson* från Gefleborgs Län;

7:o af *Lars Rasmusson* från Götheborgs och Bohus Län, med hvilken *Olaus Ericsson* och *Olof Benjaminsson* från samma Län sig förenat;

8:o af *Olof Lindbäck* från Hallands Län, hvars anförande föranledt yttranden af *Ola Jeppsson* från Blekinge Län, med hvilken *Johannes Andersson* från Calmar Län instämt; *Nils Strindlund* från Wester-Norrlands Län; *Hans Jansson* från Elfsborgs Län, och *Nils Pehrsson* från Södermanland;

9:o af *Matts Persson* från Stockholms Län, i sammanhang hvarmed sig yttrat: *Nils Strindlund* och *Pehr Mattsson* från Wester-Norrlands Län; *Hans Jansson* från Elfsborgs Län; samt *Johan Jacob Rutberg* från Norrbottens Län, med hvilken sistnämnde *Anders Larsson* från Westerås Län och *Johan Andersson Lundberg* från Norrbottens Län sig förenat;

10:o af *Anders Jonsson* i Tuna, Östergöthlands Län;

11:o af *Nils Gustaf Nilsson* från samma Län;

12:o af *Petter Persson* från Calmar Län;

13:o af *Per Jonsson* från Ölands Södra Mot, deruti *Sven Isacsson* från Norra Motet jemväl instämt;

14:o af *Henric Hansson* från Elfsborgs Län;

15:o af *Bengt Gudmundsson* från Halland;

16:o af *Pehr Sundström* från Wester-Norrlands Län;

17:o af *Johan Persson* från Upsala Län;

18:o & 19:o af *Jan Andersson* från Westerås Län;

20:o af *Anders Andersson* från Skaraborgs Län, med hvilken *Per Hansson* från Wermlands Län sig förenat; samt

21:o af *Lars Boëthius* från Stora Kopparbergs Län.

Dessa memorial och anföranden hafva blifvit af de respective Riks-Stånden remitterade till behandling, dels af Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet ensamt, dels af detta och Lag-Utskottet i förening; och Utskotten, som funnit samtlige dessa memorial och anföranden ega, i anseende till ämnet, med hvarandra en så nära gemenskap, att de icke borde i behandlingen åtskiljas, och följagtligen dem alla i ett sammanhang handlagt, få, med tillkännagifvande häraf, gemensamt Utlåtande deröfver härigenom vördsammast afgifva.

Vid den granskning, Utskotten med all sorgfällighet åt motionärernes framställningar egnat, hafva Utskotten inhemtat, att, jemte det de fleste motionärerne väckt mer eller mindre utförda och omfattande förslag till ändringar, jemnkningar och tillägg uti eller förklaringar öfver Kongl. Maj:ts Nådiga stadga om Skiftes-verket i Riket den 4 Maj 1827 samt Kongl. Kungörelsen den 9 Juni 1832, en motionär, *Matts Persson* från Stockholms Län, uttryckt den mening: *"att det vore väl, om berörde Skiftes-stadga blefve upphäfven,"* åtminstone i motionärens hemort — Roslagen. Den härigenom uppkastade frågan om Skiftes-stadgans fortfarande bestånd i sin helhet borde Utskotten kanske rättligen upptaga till pröfning, innan Utskotten ingå i yttranden öfver de serskilda förslagen till ändringar i vissa delar af Författningen; men då motionären, ehuru han ansett de förstörande verkningarne af denna lag måhända utveckla sig till undergräfvande af Svenska allmogens sjelfbestånd, likväl under förutsättande, att ett totalt upphäfvande af Skiftesstadgan icke är att hoppas, sjelf föreslagit ändringar deruti, anse Utskotten sig kunna lemna denna fråga helt och hållet å sido, öfvertygade, såsom Utskotten äro, att en fortsatt tillämpning af denna Författning skall, genom dess

välgörande inflytelse på jordbrukets utveckling och förkofran, snart fullkomligen bringa till tystnad de röster af missnöje, som, vid dess utfärdande så talrikt mot densamma höjdes, och hvaraf *Matts Perssons* är det, vid denna Riksdag, enda återljud. Utskotten skrida således omedelbarligen till redogörelsen för de mot serskilda föreskrifter i Skiftes-stadgan gjorde anmärkningar samt till ändringar deruti framställde förslag; och då Utskotten trott sig dervid lämpligast iagttaga samma ordning, hvaruti dessa föreskrifter i stadgan förekomma, hafva Utskotten, på sätt vid nästföregående Riksdagar tillgått, för hvarje §. serskildt upptagit alla deremot framställde anmärkningar och i omedelbart sammanhang dermed sina yttranden deröfver afgifvit; varande anmärkt mot

1:sta Cap.

2 och 3 §§. af *Johan Persson* från Upsala Län: att, om å ena sidan det icke må nekas, att jordbruket i allmänhet kan hemta stora fördelar för framtiden af Skiftes-verket, och det skulle vara oförenligt med begreppet om det allmännas sanna nytta, att eganderätten skulle kunna gifva helgd till ett obetänkt och skadligt motstånd hos individer, emot hvad som kunde utgöra en hel samhällighets gagn; syntes det å andra sidan vara stridande mot rättsbegreppet och allmänna fördelen, att en enda, eller få personer skola tvinga flere att underkasta sig alla de tillfälliga uppoffringar, som ett laga skifte gör nödvändiga; äfven om de derigenom i en framtid vinna ett säkrare och bättre jordbruk. Exempel, att dessa uppoffringar haft förstörande följder för den derpå oberedde jordegaren, vore icke sällsynta; och då Lagstiftarens pligt synes vara att söka göra tillämpandet af en allmänt nyttig princip förenligt med den enskildta välfärdens fordringar, har motionären, som egentligen afsett, att pluraliteten inom byalag måtte ega rättighet att för viss tid hindra skifte, då de icke anse sig deraf vänta den fördel, som skall uppväga ögonblickliga kostnader och olägenheter, föreslagit den förändring af 2 §.: *att en, der tre delegare finnas, två der fem, och alltid hälften af delegarne, der de öfverstiga detta antal, afgöra, det skifte kan förrättas, hvilket ej må ske, mot de öfrigas bestridande, på mindre antals vitsord, dock att allt beräknas efter hemman och öretal;* samt vid 3 §.: *att endast den eller de, som ega hälften i skiftesslaget, hafve vitsord att skifte erhålla.*

Af *Nils Gustaf Nilsson* från Östergöthlands Län: att ej mindre än hälften af skifteslaget må ega vitsord för laga skiftes verkställande.

Af *Hans Persson* från Gefleborgs Län: att den i Skiftes-stadgan egare af en aldrig så liten hemmansdel medgifna rättighet att få skifte, oberoende

af de öfriga grannarnes bifall eller missnöje, kunde leda till rubbning i eganderätten och till en orättvis vinning för *en* på *fleres* bekostnad, oberäknadt, att den ej sällan medförde rättegångar med deraf följande kostnader och missämja; med anledning hvaraf motionären föreslagit,

att skifte inom by icke måtte få ega rum, utan med majoritetens begifvande.

Af *Matts Persson* från Stockholms Län: att, om de fleste och störste delegarne i ett skifteslag finna en redan verkställd storskiftes delning derstädes förmonligare än ett laga skifte skulle blifva, borde deras mening mera afses, än de förre eller mindre delegarnes, enär de förra hade af en skiftesförändring att vänta större skada eller vinst än de senare, i förhållande till egoväldet. Oftast inträffade, att en mindre delegare, som blifvit oense med en eller flere af grannarne, begär skifte, blott för att tillskynda dem skada och ledsamhet, och utan att hans egen vinst eller förlust dervid tages i beräkning. Erfarenheten hade till och med ådagalagt, att hemmansdel i by blifvit inköpt blott i speculation att af grannarne tilltvinga sig en högre köpeskilling och andra förmoner genom hotelse att eljest söka laga skifte. Motionären har af sådana skäl ansett rättvist,

att ansökning om laga skifte icke finge upptagas eller till verkställighet remitteras, derest icke två tredjedelar eller åtminstone hälften af delegarne uti skifteslaget om ansökningen sig förenat och densamma biträdt.

Af *Anders Jonsson* i Tuna Östergöthlands Län: att hemman med mindre och till godheten ojemna egor aldrig kan med förmon laga-skiftas; till följe af hvilken åsigt motionären föreslagit:

att uti de serskildta hemman eller byar, der laga stadfästadt storskifte föregått och areala beloppet af inegor till de flesta mantalen icke öfverstiger 60 tunnland, bestående af mer och mindre god jordmon, och förutses kan, att en eller flere hemmansegare, genom nya skiftet, verkligen skulle blifva lidande, må pluraliteten af hemmansegare ega rättighet att afgöra, huruvida ett nytt laga skifte kan med förmon verkställas; och må den missnöjde hemställa till Egodelningsrättens beprövande, huruvida pluraliteten haft grundade skäl för sitt beslut.

Af *Bengt Gudmundson* från Hallands Län: att, då erfarenheten visar, det en mängd fastställde enskiften finnas, hvilka icke äro förmonligare än storskiften, hvarken till lotternas antal eller skapnad, och det syntes vara enahanda, på hvad sätt ett gammalt ofördelagtigt egoförhållande uppkommit,

borde någon skillnad icke af den olika benämningen härledas, utan, på sätt jemväl Lag-Comitéen i 3 Cap. 3 §. Byggninga-Balken föreslagit, all jord vara underkastad laga skifte.

Utskotten hafva inhemtat, det Skiftes-stadgans i förevarande §§. uttryckte grundsats: *att den hafve vitsord, som skifta vill*, så väl i fråga om förut oskiftad, som teg eller storskiftad jord, utgjort, alltifrån denna stadgas utfärdande, föremål för förnyade anmärkningar. Redan vid 1828—1830 årens Riksdag framställdes af åtskilliga representanter yrkanden om upphäfvande af denna grundsats, och vid 1834 och 1835 årens Riksmöte förnyades enahanda framställningar. De förenade Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten, som vid den förra af dessa Riksdagar behandlade de i afseende på skiftes-stadgan väckte motioner, yttrade, bland annat, rörande denna fråga: "den grundsats, som sålunda blifvit antagen och godkänd ej mindre uti nu gällande Skiftes-stadga än i de förra Egodelnings-författningarne: "*att den, som vill skifta, skall ega vitsord,*" är, efter Utskottens tanka, den enda rätta, såsom fullkomligt instämmande med begreppet om hvars och ens fria och obehindrade, både egande- och dispositionsrätt till den egendom, honom lagligen tillhörer. Med en så beskaffad rätt låter sig nemligen icke förena det stadgandet, att, om en delegare uti skifteslag åstundar att få sin lott utbruten och ifrån de öfriga delegarnes lotter afskiljd, skall möjligheten att se denna önskan uppfylld vara beroende af de sistnämndes vilja eller blotta nyck. Följden af ett sådant stadgande blefve den, att de öfrige delegarnes bestridande af det sökta skiftet kunde lägga ett tryckande band på den delegare, som skifte begärt, och betaga honom möjligheten att, utan någon annans förnermande, skilja sin lott från samhälligheten; och derigenom vidare förkofra och förbättra sin lagliga tillhörighet. "Samma Utskott tillstyrkte jemväl vid sistförflutne Riksdag bibehållandet af denna grundsats, hvilken de ansågo då mera hafva i allmänna tänkesättet vunnit den stadga och förtroende, att rubbning deri skulle vara skadlig;" — och den af Kongl. Maj:t i anledning af Rikets Ständers vid förstnämnde Riksdag gjorde underdåniga begäran om några få mindre vigtiga jemnkningar i Författningen, samt inkomne serskildta underdåniga ansökningar af Riksdags-Fullmägtige från en del Län, om fullkomligt inhiberande af Skiftes-stadgan, tillförordnade Comité till densammas öfverseende, har, i dess den 22 Maj 1832 afgifna underdåniga utlåtande, hvaraf Utskotten nu jemväl haft del, beträffande väckt förslag till ändring af föreskriften i 3 §., att laga stadfästadt storskifte icke hindrar laga skiftes verkställande, afstyrkt bifall dertill, hufvudsakligen på de skäl: "att i synnerhet med afseende å den säkerhet, som begreppet om laga kraft bör medföra, u-

ti Skiftes-stadgans 8 Cap. 1 §. är förordnadt, att delegare i storskiftad samfällighet skall, vid nytt skifte, tillgodonjuta hvad efter uppskattningsvärde svarar emot de egor, han förut innehaft; hvaraf synes, att verkställigheten af skifte i sådant skifteslag egentligen syftar derpå, att, med oförkränkt bibehållande af hvars och ens innehafvande egovälde, bereda lämpliga och för alla nyttiga ego-utbyten; att laga kraften af storskiften i Rikets 18 provincer, för hvilka Enskiftes-förordningarne gällt, redan blifvit häfven; att öppnade tillfällen till undanrödjande af skadliga egoblandningar, i stället att minska, lifvar och väcker odlingshogen; samt att, hvad angår de skifteslag, der bättre och förmonligare egoindelning icke kan ega rum, än som skett vid förut verkställdt storskifte, deras rätt tillräckligen är förvarad genom föreskriften i 12 Cap. 12 §. Skiftes-stadgan, i synnerhet sådan den af Committerade då föreslogs och sedermera i Kongl. Kungörelsen den 9 Juni 1832 finnes upptagen.

Utskotten dela de sålunda yttrade åsigterne och anse de senare årens erfarenhet icke hafva gifvit anledning att rubba, hvad i detta ämne är stadgadt, hvarföre Utskottet hemställa

att motionärernes framställningar i dessa delar ogillas.

Beträffande *Bengt Gudmundsons* yrkande, att stadfästadt enskifte icke måtte lägga hinder i vägen för laga skifte, så, ehuru det kan i sig sjelf vara rigtigt, att, då ett befintligt egoförhållande är olämpligt och ofördelagtigt, rättelse och ändring deruti borde kunna erhållas, utan afseende å det jorden förut öfvergångna skiftets olika benämning, anse Utskotten sig likväl icke kunna tillstyrka häfvande af fastställde enskiftens laga kraft. Enskiftes-författningens och Skiftes-stadgans ändamål är fullkomligen detsamma. Ett enskifte, som blifvit — hvilket alltid bör förutsättas — verkställdt i öfverensstämmelse med Författningens syfte och föreskrifter, måste således ega alldeles samma beskaffenhet, som ett laga skifte å samma jord kunde erhålla. Der det förra skett, är det senare alltså onödigt och öfverflödigt, och att blottställa jordegare för de olägenheter, samt belasta honom ånyo med de kostnader, som äro oskiljagtiga från ett skifte, vore hvarken rättvist eller välbetänkt. Möjligheten att, der ett verkställdt enskifte verkligen skulle vara ofördelagtigt och olämpligt, vinna rättelse deri, föreställa sig Utskotten dessutom vara tillräckligt öppen lemnad genom egoutbyte, enligt 7 Cap. 3 §. Skiftes-stadgan, och Utskotten hemställa således,

att motionärens ifrågavarande förslag måtte förfalla.

4 §. af *Johan Persson* från Upsala Län: att skifte af jord må kunna genom öfrige delegares vägran uppehållas, likväl "ej längre tid än tio år, då någon delegare, som sådan delning åstundar, densamma begärt, vid Tinget

derom anmälan gjort, samt efter denna tids förlopp, han, eller annan dåvarande delegare yrkar skiftets verkställande."

Det uppehåll, motionären härigenom föreslagit, på det att delegarne måtte kunna bereda sig till skiftes undergående, anse Utskotten sällan eller alldrig ledande till ändamålet, emedan Utskotten äro öfvertygade, att delegarne skulle efter tio år finnas lika oberedde på skiftet, som då det först begärdes. Ett stadgande af denna beskaffenhet skulle icke heller stå tillsammans med Skiftes-stadgans systemål och i öfrigt antagne grunder; hvadan Utskotten tillstyrka,

att Johan Perssons framställning i denna del måtte lemnas utan afseende.

10 §. Af *Bengt Gudmundssons* från Hallands Län: att Egodelnings-rätt i det härad, hvarinom stad ligger eller i det tingslag, hvartill stad gränsar, borde upptaga och afdöma frågor af hvad beskaffenhet som helst, angående skifte å stadsjord.

Denna motionär, hvilken beledsagat sitt memorial med ett vidlyftigt och för hvarje serskildt §. utförligt motiveradt förslag till förändrad redaction af en stor del utaf Skiftes-stadgan, har, såsom grund för sitt förslag i denna del, anfört, att, då allmännligen inträffade, det städernas domstols-personal vore, såsom innehafvare eller egare af stadsjord, jäfvig att handlägga skiftesfrågan, och Författningarne derjemte icke innefatta bestämda föreskrifter derom, att stads-domstol tillhörer sådana frågor till afgörande upptaga, vore nödvändigt, att bestämdt stadgande härutinnan gåfves; och ansåge motionären Egodelnings-rätten vara, likasom på landet, den ändamålsenligaste domstolen i frågor, rörande laga skiften af stadsjord.

I afseende på denna fråga få Utskotten anmäla, att, då förhållandet med den till städerna donerade jord är alldeles olika med hvad å landet eger rum, hvilket ock föranledt det för stadsjord ifrån Skiftes-stadgans allmänna föreskrifter gjorde undantag, samt någon anledning, efter Utskottens tanka icke finnes att för detta serskildta fall skilja sådan jord från städernes jurisdiction, Utskotten, i betragtande jemväl af hvad genom Kongl. Brefven den 6 Maj 1830 och den 21 Juni 1831 samt Kongl. Kungörelsen den 9 Juni 1832 blifvit om skifte af stadsjord ytterligare förordnadt, finna sig föranlåtne

att afstyrka bifall till hvad i detta hänseende blifvit föreslaget.

2 Cap.

1 §. Af *Bengt Gudmundson* från Hallands Län: att hvarje Län borde

indelas i vissa Landtmäteri-district, hvilkas antal, efter öfverläggning med Länets invånare skulle bestämmas, med afseende å goromålens mängd och beskaffenhet, så att, dels jordegarne blifva utan uppskof behörigen betjente, dels Landtmätarne erhålla en jemn och ständig sysselsättning till det allmännas gagn och egen utkomst. Ansökning om verkställande af laga skifte eller annan Landtmäteri-förrättning skulle ingifvas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som genast förordnar Districts-Landtmätaren att samma förrättning verkställa.

Utskotten anse, hvad motionären anfört till ådagaläggande af nyttan utaf Landtmätarnes indelning på district, visserligen icke sakna all grund. Landtmätaren erhåller mera kännedom af folket och localen, der han arbetar, han är närmare till hands för nödige upplysningars meddelande i tjensten: de resekostnader, hvilka nu, då Landtmätaren, i motsats mot alla andra embets- och tjensteman, hvilka hafva sina bestämda district, är till sin verkningskrets, ständiga ombyten underkastad, uppkomma af långa tjente-resor i alla riktningar, skulle till stor del besparas. Sådane öfverenskommelser, emellan jordegare och Landtmätare, hvarpå exempel icke saknas, att mot en betingad eller förespeglad fördel föreslå samma Landtmätare till erhållande af ett ifrågaställdt förordnande, skulle icke kunna ega rum; och då en tjensteman är, hvilket får förutsättas, skicklig och behörig, borde förtroende af enskild person icke komma i fråga. Likväl förekommer å andra sidan, att hvarken mängden eller beskaffenheten af landtmäteri-arbeten kan förutses eller bestämmas från ett år till ett annat, ännu mindre för någon längre tid. Dessutom kan den trakt, som en tid gifvit Landtmätaren mycken sysselsättning, en annen tid lemna honom aldeles ingen. Den jemnhet och säkerhet, både i arbete och inkomst, som motionären velat bereda Landtmätaren, skulle till följd häraf icke kunna ernås, utan ett oupphörligt omreglerande af districten, hvilket åter skulle medföra alltför stora besvär och olägenheter i förhållande till den afsedda nyttan. Utskotten finna dessa omständigheter hafva en öfvervägande vigt, och då Utskotten anse det ej allenast ligga i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes magt, utan jemväl vara dess pligt att, vid meddelanden af förordnanden till Landtmäteri-förrättningar, tillse, det Landtmätare icke erhåller samtidigt så många förordnanden, att de utgöra ett hinder för förrättningarnes fullbordande med den tillbörliga skyndsamhet, jordegarne hafva rätt att fordra; så tycka Utskotten ej att tillstyrka, det någon ändring i närvarande förhållande ej måtte vidtagas,

och förslaget härom således förfalla.

I den

I den redaction af förevarande §., som motionären uppställt i öfverensstämmelse med förslaget om District-Landtmätare, har han jemväl uteslutit föreskriften, att vid ansökning om laga skifte skall biläggas förteckning på hemmanen i skifteslaget, deras natur och egare samt de senares vistelseort; hvilken föreskrift motionären deremot infört i sitt förslag till förändrad redaction af 3 Cap. 2 §. — Utskotten, som icke finna någon fördel i en sådan förändring, hvilken i öfrigt står i sammanhang med det af Utskotten ogillade förslaget om district-indelningen, anse sig böra densamma jemväl afstyrka.

3 §. Af samma motionär: att redactionen borde sålunda förändras:

"Då jordegare åstundar laga skifte eller annan Landtmäteri-förrättning, "ingifve skriftlig anmälan derom till District-Landtmätaren, som insänder "densamma till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för erhållande af förord-"nande till den begärda förrättningen. Landtmätare vare skyldig, så skynd-"samt som möjligt, förrättningen företaga, sedan tjenlig årstid infallit. Under-"låter han sådant eller oskäligt uppskjuter börjad förrättning, ege jordegare "derom göra anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som, efter det "Landtmätaren hörd blifvit, nödig rättelse deruti förordnar, och ansvare "Landtmätaren för sin försummelse, på sätt serskildt stadgadt är."

Hvad motionären här föreslagit, är en tillämpning af dess förslag i afseende på 1 §.,

och kan på denna grund icke heller af Utskotten tillstyrkas.

5 §. Af samma motionär: att §. borde, såsom en följd af hans föregående förslag, helt och hållet utgå.

Hvad motionären åberopat, såsom stöd för sitt förslag, är i conseqvens af det föregående, jemväl för Utskotten ett skäl att detsamma afstyrka.

6 §. Af *Lars Rasmusson* från Götheborgs och Bohus Län: att, då denna §. bestämmer Gode männens arfvode till en R:dr Banco om dagen, inberäknadt underhållet, enahanda arfvode måtte dem tilläggas, underhållet oberäknadt.

Med afseende å den tidspillan och besvär, Gode Män ofta i den brådaste tiden måste vidkännas, finna Utskotten motionärens framställning hafva så mycken billighet för sig, att Utskotten tillstyrka,

att den föreslagna förändringen måtte bifallas.

8 §. Af *Bengt Gudmundsson:* att lydelsen måtte sålunda förändras:

"Kronofogde i orten skall föranstallta om val af Gode Män i de afgångnes ställe, när anmälan derom hos honom sker. Öfver de valde Gode Män-

nen insände Kronofogde förteckningar till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, Ordföranden i Egodelnings-Rätten och Districts-Landtmätare."

Samma skäl, som Utskotten anfört till afstyrkande af denne motionärs förslag vid de föregående §§. af detta Cap., gälla äfven i afseende på denna; och torde således

den föreslagna redactions-förändringen icke heller i denna del vinna bifall.

3 Cap.

2 §. Af *Bengt Gudmundsson:* att, då det icke kan antagas, att förrättningssökande har sig bekant aflägsne delegares vistelse-ställen, eller skiftes-utsträckning, det vore oanvändbart att föreskrifva serskildte skriftliga kallelser, och således tjenligare att, på sätt 1783 års Storskiftes-förordning innehöll, brukare af hemman, som bäst känner sina husbönders hemvist, meddelar dem underrättelse om Landtmäteri-förrättning. I öfverensstämmelse med denna åsigt, skulle §. erhålla följande lydelse:

"Sökande till förrättning vare skyldig att med sin anmälan till laga skifte eller annan Landtmäteri-åtgärd bifoga, så vidt kändt är, uppgift öfver hemmanen i skifteslaget, deras natur och egare, samt de senares vistelseort, hvarefter Landtmätare inrättar kallelse-tiden, på sätt lag om stämning stadgar; och åligger det arrendatorer, landbönder och betjente på hemman och lägenheter att sine husbönder om förrättningen tidigt underrätta."

Då begäran om laga skifte eller i allmänhet Landtmäteri-förrättning, hvarunder andras rätt är beroende, i sig tillika innefattar ansökning om stämning å desse personer, är det klart, att de ej blott äro berättigade att åtnjuta laga stämningstid, utan ock att stämningen, för att vara gällande, måste dem tillställas, på sätt 11 Cap. 7 §. Rättegångs-Balken föreskrifver. Hvad i Kongl. Förordningen den 12 Aug. 1783 var medgifvet, i afseende på kallelse till Landtmäteri-förrättningar, kan således anses öfverenstämmande hvarken med laga rättegångs-ordning eller den omsorg, hvarmed Lagstiftaren bör iagttaga och trygga allas rättigheter; och då Skiftes-stadgan af den 4 Maj 1827 häruti meddelat behörig rättelse, synes en återgång till Storskiftes-Författningens stadgande icke vara på något sätt önskvärd eller rigtig. Utskotten finna häruti tillräcklig grund,

att den föreslagna förändringen afstyrka.

4 §. Af samma motionär: att då, efter dess mening, likgiltigt vore om

God Man bodde i ena eller andra Häradet eller Tingslaget, borde, till besparande af kostnad, helst kallas God Man, som, ehvar han inom Länet är boende, finnes närmast förrättningsstället; i följd af hvilken åsigt motionären föreslagit, att orden: "inom Häradet eller Tingslaget," skulle ur §. utgå.

Föreskriften, att Gode Männen skola vara inom Häradet eller Tingslaget boende, hänger tillsammans med den urgamla Domstols-författningen, enligt hvilken, så väl Häradshöfding som Nämnd skulle utgöras af inom Häradet bofaste män. Att göra ändring deri och afvika från en princip, som under århundraden sammanvext med folkets vanor och tänkesätt, synes Utskotten icke rätt, och i öfrigt af intet behof påkalladt, då de, jemnlikt föreskriften i 2 Cap. 7 §. af denna stadga, för hvarje socken valde Gode män, med sällsynta undantag lära kunna förutsättas också vara inom socknen boende, och följagtligen aldrig från förrättningsstället långt aflägsne. Utskotten

afstyrka således den af motionären härutinnan gjorda framställning.

§. 13. Af samma motionär: att förevarande §., bör erhålla ett så lydande tillägg:

"Skulle, genom en eller flere delegares uteblifvande, hinder i förrätt-"ningens fortgång uppstå, och uppskof i följd deraf inträffa, då åligge del-"egare, som så förfallolöst uteblifvit, att Landtmätarens resekostnad och "tidspillan ersätta, äfvensom godtgöra öfrige delegares kostnad och tid-"spillan."

Då ifrågavarande tillägg icke står i rätt öfverensstämmelse med det redan befintlige stadgandet, att förrättningen bör försiggå, oagtadt delegares eller publikt Ombuds uteblifvande, synes detsamma mindre lämpligt och torde ej heller kunna anses behöfligt, då, i det säkerligen ganska sällsynta fall, att någon eller några delegares uteblifvande verkligen orsakar hinder och uppskof i förrättningen, frågan om ersättning för derigenom förvållade kostnader är en rättsfråga, som i alla fall måste, då densamma bestrides, blifva föremål för serskildt utförande vid laga domstol. Utskotten måste således

det föreslagne tillägget till denna §. afstyrka.

14 §. Af samma motionär: att, då i allmänhet och med få undantag de nya egolotterne tillträdas efter slutad inbergning af grödan, af den orsak, att jordbrukaren då kan utså vintersädet och verkställa höstkörningen på egen jord, det icke vore lämpligt att ovillkorligen bestämma skiftes afslutande till våren, en årstid, då de nya egorna icke tagas i bruk; oberäknadt, att vintrarne merendels äro så långvariga, att skiftets utstakning och afslutning icke kan medhinnas förr än in på sommaren. Motionären har i anledning häraf föreslagit en så lydande förändring af slutet utaf denna §.

— — "då vare sådant tillåtet, dock med villkor, att skiftets utstakning "på marken och ordentliga afslutande i öfrigt påföljande året ovillkorligen "sker i så god tid, att jordegarne icke hindras i tillträdet af sina nya "egolotter.

Någon fördel af den föreslagna förändringen kunna Utskotten icke inse; ty om också skiftets utstakning och fullbordande icke skulle kunna medhinnas så tidigt, att de nya egolotterne kunna beredas till vårsåningen och af de nye egarne besås, måste det icke dess mindre obestridligen vara en vinst för dem att få tilltäda sina egor på våren, hvarigenom de blifva i stånd att dem på ändamåls-enligt sätt för höstsåningen tillreda. Det närvarande stadgandet är derjemte ett band på skiftesmannen, hvilket icke torde sakna sin nytta; och då något gagn af dess borttagande icke synes kunna hemtas, finna Utskotten deri en anledning att hemställa,

det motionärens förslag i denna del icke måtte bifallas.

15 §. Af samma motionär: att, i följd af motionärens förslag vid 2 Cap. 3 §., denna §. borde helt och hållet försvinna.

Af Herr *Dalman, Johan Gustaf Georg:* att ej sällan händer, det ett skifte först på 3 à 4 år afslutas, utan att denna tidsutdrägt härleder sig från andra orsaker, än sådane, som ensamt få tillskrifvas Landtmätaren, dels derigenom, att han åtager sig flere förrättningar på en gång, dels ofta genom försummelse och mindre arbetsnit. Genom denna §., jemnförd med den nästföregående, är visserligen Landtmätaren skyldig ersätta kostnad och skada, då en börjad förrättning uppskjutes utan laga skäl, och ansvaret är strängt, om det någonsin kunde utkräfvas; men det vore, efter motionärens tanka, omöjligt att beräkna den skada, som delegare under ett i flera år pågående skifte lida, då denna förlust hufvudsakligast består i jordens vanskötsel, husens förfall och skogens missvårdande. Motionären anser derföre, att ett annorlunda beskaffadt ansvar borde stadgas för Landtmätare med föreskrifven bestämd tid för skiftets afslutande, der ej laga hinder möta; i afseende hvarpå motionären föreslagit en sålunda förändrad lydelse af förevarande §.

"Uppskjuter Landtmätaren börjad förrättning och hafver densamma icke "inom högst 1½ års förlopp, så vida sådant utan laga hinder ske kan, full-"bordad, anmäle då delegare detta hos Konungens Befallningshafvande, som "åligger att annan Landtmätare förordna, och ansvare den Förrättningsman, "som skiftet börjat, såsom för tjenste-förseelse serskildt stadgadt är, samt "ege ej rätt att något arfvode af delegarne erhålla för de delar af skiftet, "som vid annan Landtmätares förordnande möjligen verkställda äro."

I de anföranden, som vid remitterandet af denna motion hos Höglofliga Ridderskapet och Adeln afgåfvos af Herr Grefve *Kalling, Fredric*, samt Herr *Lagerstråle, Gustaf Rudolph*, har den förre, med kännedom, att den fleråriga förrättning, hvarå Herr *Dalman* syftade, mera härrörde från Egodelningsrättens oskicklighet än Landtmätarens, tillstyrkt, att ej ortens domare uteslutande, utan stundom någon annan känd, kunnig person borde utses till Ordförande i Egodelnings-rätten; hvaremot Herr *Lagerstråle* yttrat, att, då den osäkerhet i besittnings-rätten, hvilken ofta medför mindre omvårdnad om hus och jord, redan inträdt, innan skifte är börjadt, genom det vitsord att skifte, som blifvit delegare i samhälligheter medgifvet, ej all olägenhet, som i detta afseende möjligen förspoits, må skrifvas på Landtmätarens räkning. Väl kunde hos Landtmätaren antagas en motvilja att afsäga sig förrättningar, af hvilka ensamt han skall hemta sin bergning; men äfven genom rättegång inom skifteslagen kunde sådana uppskof uppkomma, som nödgade Landtmätaren att påbörja andra förrättningar, hvilka alla, sedan tvistemålen blifvit afdömde, egde samma lagliga rätt att omedelbarligen handläggas. För Landtmätaren förefunnes således redan ett verkligt behof att få vädja till delegarnes billighetskänsla från lagens strängaste bokstaf; och skulle denna, eller ansvarsbestämmelsen i förevarande 15 §., anses för ändamålet otillräcklig, såsom väl till grunden rättvis, men svår att tillämpa, torde likväl motionärens förslag, utom att dervid kan anmärkas, att icke alltid 1½ år kan anses tillräckligt till fullbordande af hvart och ett laga skifte, ej så säkert komma att för delegarne medföra ett fortskyndadt slut deraf, emedan med skäl torde kunna förutsättas, att den Landtmätare, som sålunda såg sig beröfvad all ersättning för sitt arbete, icke skulle vara benägen att låta jordegarne eller annan Landtmätare deraf draga nyttan, utan i alla fall serskildt rättegång få anställas såsom slutligt medel att förmå honom dertill. Till afhjelpande af uppskof med Landtmäteri-förrättningar, skulle måhända mera direct leda, om stadgande i Författningen infördes, att på jordegares anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller Öfver-Directeurs-Embetet vid Landtmäteriet, det påbörjade laga skifte af Landtmätaren, utan laga skäl, fördröjdes, samma auctoritet egde, om klagomålen befunnos grundade, förklara, att icke förordnande till nya förrättningar komme att för sådan Landtmätare utfärdas, förr än klagomålen blifvit afhjelpte.

Hvad nu först vidkommer *Bengt Gudmundssons* förslag, så blir det af hvad Utskotten i det föregående yttrat, en följd, att detsamma icke kan af Utskotten tillstyrkas.

I afseende åter på Herr *Dalmans* motion; så dela Utskotten den åsigt,

hvilken blifvit af Herr *Lagerstråle* utvecklad; till följd hvaraf Utskotten hemställa,

att Herr Dalmans förslag måtte lemnas utan afseende.

Beträffande slutligen de af Herr Grefve *Kalling* och Herr *Lagerstråle*, i sammanhang med sistnämnde motion, framställde förslag, så anse Utskotten det förra, eller att någon annan kunnig person än ordinarie Domhafvanden skulle stundom förordnas till Ordförande i Egodelnings-rätten, icke vara, sådant Grefven synes hafva tänkt sig detsamma, i någon mon lämpligt; och det senare visserligen ändamålsenligt, men egentligare tillhörande Landtmäteri-instructionen, än Skiftes-stadgan.

5 Cap.

3 §. Af *Bengt Gudmundsson:* att, på sätt stadgadt är i skiftesmål, utlåtande af Landtmätaren och Gode Männen bör, äfven i fråga om rågångstvist, meddelas, till upplysning för den domstol, som har att densamma pröfva. Bestämmande af præscriptionstid, inom hvilken tvisten bör fullföljas, vore äfven nödigt, emedan ett längre uppehåll alltid har menligt inflytande på skiftet, och exempel icke saknades, att delegare, i afsigt att hindra skiftet, gjort rågångsfråga stridig och derigenom satt skiftes-sökanden i nödvändighet att, fastän en sådan fråga varit honom likgiltig, för att få slut i saken uppträda som kärande part, och således oskyldigt åbringas de med rättegången förenade kostnader.

Utskotten anse hvad, motionären i hänseende till åliggande för Landtmätaren och Gode Männen att äfven vid rågångstvist utlåtande afgifva, här föreslagit, vara, så vidt det rörer Landtmätaren, ändamålsenligt och lämpligt; hvaremot det icke synes med Gode Männens befattning öfverensstämmande att föreskrifva deras utlåtande i en ren rättsfråga. Till följd häraf och då i nästföljande 4 §. finnes, för der upptagne fall, bestämd en tid af 2:ne månader, inom hvilken stämning skall, vid talans förlust, i målet uttagas, samt en lika tid äfven lämpligen synes kunna stadgas för det fall, ifrågavarande 3 §. afser, finna Utskotten sig böra tillstyrka

ej mindre, att utlåtande i ämnet skall af Landtmätaren afgifvas samt jemte charta och protocoll till de tvistande utlemnas mot lösen, som genast erlägges; än ock att stämning i målet bör, vid talans förlust, uttagas inom 2:ne månader ifrån den dag, förenämnde handlingar blifvit af Landtmätaren utgifne; i öfverensstämmelse med hvilka tillstyrkanden slutet af §. således komme att förändras.

6 §. Af samma motionär: att, då Härads-Rätt numera tillhörer att upptaga och afgöra frågor, rörande Kronohemman, syntes det vara öfverflödigt, att rågångsförening ingifves till Konungens Befallningshafvande, för att erhålla dess samtycke, helst Härads-Rätten är i tillfälle att pröfva föreningens beskaffenhet. Denna §. borde således, efter motionärens mening, helt och hållet utgå.

Då Krono-Ombud i öfrigt icke ega att, utan hemställan till behörig embets-myndighet, öfver Kronans rätt i något fall besluta, finna Utskotten skäl icke vara att göra ett undantag härifrån och motionärens ifrågavarande förslag biträda; utan hemställa Utskotten,

att detsamma måtte förfalla.

6 Cap.

2 §. Af *Bengt Gudmundsson:* att då Skiftes-stadgan öfverlemnat beslutande-rätten åt Landtmätaren och Gode Männen i de vigtigaste frågorne, syntes det olämpligt, att de frågor af mindre vigt, som hafva omedelbart sammanhang med skiftet, skola bero af delegarnes åsämjande, och, då detta uteblifver, föranleda serskildt förberedande tvist samt deraf följande uppskof i förrättningen; i enlighet med hvilken åsigt motionären föreslagit en redaction af denna §., deruti han dels tillagt Landtmätaren och Gode Männen beslutande-rätt jemväl i de frågor, som i 1 och 3 mom. af föregående §. uti detta Cap. finnas upptagna, dels ifrån 14 dagar till en månad utsträckt tiden för insändande till Ordföranden i Egodelningsrätten af protocoll och handlingar.

Af *Matts Persson* från Stockholms Län: att graderingen borde få af delegarne sjelfve i samråd med Landtmätaren och Gode Männen verkställas.

Af *Lars Rasmusson* från Götheborgs och Bohus Län: att rådgörande om delningsgrunden icke bör vidtagas, innan ego-graderingen föregått.

Grunden till den i förevarande §. förekommande fördelning af de ärender, hvaröfver förrättningsmannen och Gode Männen å den ena sidan och delegarne å den andra, hafva beslutande-rätt, är ingalunda godtycklig. Den hvilar derpå, att delegarne ej kunna anses nog oväldiga för att få besluta i de frågor, som äro af större vigt, och dit graderingen hufvudsakligen hörer; den står, hvad ego-utbyten beträffar, i närmaste sammanhang med den i 7:de Cap. stadgade bestämmelse, att sådant utbyte skall ske, *om det å endera sidan sökes, och andra sidan ej genom flyttning af läget, märkligt men lider.* Så länge denna grundsats består, ligger det i sakens natur, att det måste vara delegarne, som i detta ämne besluta. Likaså skulle det vara en

kränkning af deras rätt, om någon annan skulle kunna, i strid med delegarnes enhälliga mening, afgöra om de undantag af oskiftade marken, som för deras behof kunna vara nödige. Antoges det, att delegarne ej i dessa frågor egde besluta, när de alla äro om beslutet ense; så skulle sådant leda till den ovillkorliga conseqvens, att, ehuru delegarne vore alla ense i att bibehålla t. ex. ett tegskifte, skulle Landtmätare och Gode Män eller Egodelningsrätt likväl kunna besluta, att laga skifte skulle samfälligheten öfvergå. De förslag, motionärerne i förevarande afseenden bragt å bane, kunna Utskotten således icke annat än afstyrka; likasom Utskotten icke finna skäl att tillstyrka någon förändring i ordningen för Skiftes-ärendenas behandling, eller att, på sätt föreslaget blifvit, till en månad utsträcka den för insändande af Protocoll och Utlåtande föreskrifne tid; hemställande Utskotten i följd häraf,

att de i dessa hänseenden gjorda förslag måtte ogillas.

7 Cap.

1 och 2 §. §. Af *Bengt Gudmundsson:* att, då vid laga skifte vore i främsta rummet angeläget, att egoblandning och oordentliga ego-gränser emellan skiftesbyen och andra byar afhjelptes och rättades, syntes egoutbyte och gränserättning falla af sig sjelf, såsom en följd af det begärda skiftet; likasom, de ändamålsenligare verkställdes under laga skiftets gång, än sedermera, såsom serskild åtgärd, då de förorsakade en dubbel kostnad. Motionären vore således af den mening, att ego-utbyte borde ovillkorligen ske, om ej å någondera sidan delegare derigenom märkligt men lider, och hade han jemväl uppställt, i öfverensstämmelse dermed, författade förslag till redaction af förevarande 2:ne §. §.

Enligt hvad Utskotten här ofvan nyss anmärkt, stå Skiftes-stadgans bestämmelser i detta Cap. i närmaste öfverensstämmelse med grunderne i nästföregående 6:te Cap. Likaså är motionärens förslag allenast en conseqvent tillämpning af dess vid sistnämnde Cap. framställde princip, hvaröfver Utskotten redan yttrat sig. Att vidare, än genom ett åberopande häraf, motivera sitt afstyrkande af motionärens förevarande ändrings-förslag, torde således ej finnas behöfligt, och Utskotten inskränka sig fördenskull till en enkel hemställan,

att dessa förslag icke måtte bifallas.

3 §. Af *Per Jonsson* från Ölands Södra Mot: att detta Cap. väl tillåter egoutbyten, men icke ens nämner eller tillåter, att delegare, om så åsämjes, får, utan sammanhang med skifte, göra utflyttningar och derföre af Staten

njuta

njuta bidrag; af hvilken anledning och med afseende å förhållandet på Öland motionären ansett sig böra föreslå, "att i sammanhang med förevarande Cap. "måtte blifva tillåtet för en eller flere grannar i bylag, som äro ense utan "lock och tvång, att sig emellan verkställa sådane utbyten, äfven efter ett re-"dan fastställdt enskifte eller laga skifte; och om utflyttning derigenom på "vänligt sätt skulle uppkomma, den utflyttande vara lika berättigad till un-"derstöd af allmänna medel, som om han fått sina egor ånyo skiftade, så vi-"da hans antal skiften icke öfverstiger 3."

Utan att inlåta sig i något egentligt yttrande till afstyrkande af sjelfva saken, få Utskotten tillkännagifva, att frågan om bidrag af allmänna medel till verkställande af utflyttningar innefattar ett ämne, som icke tillhör Skiftes-stadgan; och anse utskotten

den af Per Jonsson härutinnan väckta motion böra förfalla.

8 Cap.

1 §. Af *Anders Jonsson* i Tuna: att det nuvarande stadgandet, att, der laga stadfästadt storskifte egt rum, delegare är berättigad till erhållande af fullt motsvarande ersättning, efter Taxeringsvärde, för den jord, han vid Storskiftet bekommit, vore så mycket mera obilligt, som man nogsamt känner, huru mindre noggrannt egorne blifvit taxerade vid de äldsta Storskiften; hvarföre motionären föreslagit: "att den delningsgrund inom skiftes-laget, som varit normen för det förut laga stadfästade Storskiftet, bör vara och blifva grunden för laga skiftesdelningen — och der delningsgrund saknas, hvars och ens mantalsbelopp vara den måttstock, som bör följas."

Af *J. O. Dahlberg* från Wester-Norrlands Län: att åtminstone för provinsen Medelpad det undantag måtte ega rum: att hvad delegare i By eller skiftes-lag, efter förut ågånget och behörigen laga kraftvunnet Storskifte, innehaft, icke måtte utgöra delningsgrund för mera än hvad vid förra Storskiftet beräknats för inrösningsjord, emedan vanligtvis skog, odlingsmark och myror då fördelats utan åsatt gradering, och, enligt all rättsgrund, bör fördelas efter innehafvande skatt eller hemmantal; inträffande det, i motsatt fall och efter hvad §. nu bestämmer, att en åbo får dubbelt så stor inrösningsjord, som en annan inom skifteslaget med lika skattetal.

Af *Pehr Sundström* från Wester-Norrlands Län: att häfd hädanefter aldrig bör tillåtas till delningsgrund vid verkställighet af laga skifte.

Anmärkningar och framställningar af fullkomligen likartad beskaffenhet hafva vid de båda senaste Riksdagarne redan förut varit väckte och blifvit

af Rikets Ständer ogillade, på tillstyrkande af Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten, som, under åberopande af den utveckling af ämnet, hvilken Lag-Comitéen i motiven till 4:de Cap. Byggninga-Balken framlagt, yttrat, att det vore en ovedersägligt rigtig sats, att skifte icke kan anses såsom ett sätt att förvärfva, utan blott som ett sätt att, genom utbyte, till förmonligare bruk ordna och sammandraga egor; till följe hvaraf, och då den egolott, en delegare genom laga kraftvunnet skifte fått sig tillagd, är hans lagliga egendom, hvilken icke utan kränkning af egande-rätten kan honom fråntagas, han väl må kunna tvingas att ingå i nytt skifte och utbyta sin jord emot annan, om skäl dertill förekomma, men aldrig lida någon minskning deri och underkastas ett våldsamt ingrepp i sin egande-rätt. Dessa åsigter äro äfven de nu förenade Utskottens, som derpå stödja sitt tillstyrkande,

att någon förändring i senare mom. af ifrågavarande 1 §. icke måtte beslutas.

9 Cap.

1 §. Af Herr *Munck af Rosenschöld, N. R.:* "att vid de skiften, som "härefter verkställas, borde för hvarje by uttagas en allmän Bygata, hvarest "de, som sjelfva ingen jord ega, hade rättighet att, mot afgift till Kronan el- "ler byn, uppföra så kallade Kronogatuhus."

Tanken att tillskapa byar af backstugor, synes Utskotten temligen egen, och det ej minst genom motionärens förslag att inympa den i Skiftes-stadgan, hvars syfte hittills eljest allmänt erkänts vara att genom föreskrifter om utflyttningar söka spränga de täta massorna af hopträngda bostäder i byarne. Förslaget lärer, efter Utskottens omdöme,

icke finnas förtjena något afseende.

11 Cap.

1 §. Af *Bengt Gudmundsson:* att stadgandet borde förtydligas sålunda, att uttryckligen bestämdes, det afrösnings-jordens taxering skall ske, i förhållande till inrösnings-jorden, hvarförutan föreskriften i 12 Cap. 2 §. om utbyte i vissa fall af in- och afrösnings-jord, omöjligen kunde tillämpas.

Alldeles enahanda anmärkning framställdes vid 1828 års Riksdag och de förenade Utskotten yttrade då: "Någon jemnförelse mellan inrösnings- och af- "rösnings-jorden kan, såsom grund för uppskattning och gradering deraf, ef- "ter Utskottens omdöme, svårligen ega rum. Således måste vid de sällan "inträffande fall, då ego-utbyte af inrösnings- och afrösnings-jord verkställes,

"serskild jemnförelse dessa egor emellan ske, utan inblandning uti, eller ver-"kan på den allmänna taxeringen"; åberopande detta yttrande såsom deras eget, få Utskotten jemväl

motionen i denna del afstyrka.

2 §. Af samma motionär: att ett så lydande mom. borde tilläggas:

"Begär delegare att lösa Ego-graderings-längd, häfde-beskrifning eller "protocoll, sedan justering deraf föregått, till sin upplysning och kännedom, "fastän förrättningen icke är slutad, må sådant honom ej förvägras."

Utskotten anse ett sådant tillägg, hvarken behöfligt eller lämpligt, då delegares rätt i detta hänseende synes tillräckligen bestämd och förvarad genom de allmänna föreskrifterne i 2 §. 4 mom. Tryckfrihets-Förordningen. Anmärkningen torde således anses

icke förtjena afseende.

Af *Olof Lindbäck* från Hallands Län: att så snart ego-taxeringen blifvit verkställd, åligge Landtmätaren att derefter genast tillställa delegarne ett fullständigt exemplar af ego-beskrifnings- och taxerings-längden, på det delegarne må se, huru hvarje stycke, större eller mindre, uti inbördes värde sig förhåller. Godkännes denna längd med underskrift, eller inom 30 dagars förlopp icke klandras, vare den sedan gild.

Af *Jan Andersson* från Westerås Län: att sedan jorden blifvit taxerad, förrättningen måtte uppskjutas 14 à 30 dagar, inom hvilken tid den missnöjde borde sina besvär, vid talans förlust, till Egodelnings-rätten ingifva.

Att såsom ovillkorligt åliggande föreskrifva utlemnande till delegare af ego-beskrifning och taxerings-längd, då sådant af någon ibland dem icke begäres, synes Utskotten icke lämpligt och skulle medtaga en för Landtmätaren under pågående förrättning dyrbar tid, hvaraf åter delegarne skulle känna menliga verkningar genom skiftets fördröjda fullbordande. Nyttan af att efter taxeringens verställande uppskjuta förrättningen för afvaktan af en föreslagen klandertids utgång, kunna Utskotten icke eller inse; ty antingen taxeringen klandrades eller icke, vore det alltid en förlorad tid. Frågan om taxeringens orubbliga fastställande före skiftet, tillhör egentligast 18 Cap. och Utskotten skola der meddela yttrande deröfver; hemställande, att de här upptagne förslag af *Olof Lindbäck* och *Jan Andersson*,

måtte förfalla.

12 Cap.

1. §. 3 mom. Af Herr *Dalman, C. G.:* att skog, som förut delad är, vare sig genom storskifte eller serskilde lotter hemmans-delegare emellan, icke

så vida ej alla delegarne sig derom förena, må i skifte ingå, sedan den af Skiftesmannen, Gode Männen och delegarne undersökt blifvit och befunnen vara i det skick, att skifte derå icke till gemensam nytta lända kan, eller der marken är af beskaffenhet, att skogens alltför långsamma och svaga uppvext skönjas kan.

5 mom. Af *Bengt Gudmundsson:* att hvad för Rikets norra provinser finnes här tillåtet, skulle utsträckas till ett allmänt så lydande stadgande:

"Skog och utmark af sådan ofruktbar beskaffenhet, att den med inrös-"ningsjorden icke kan beräknas, må, så framt alla delegarne derom förenas, "från skiftet uteslutas, och till gemensamt begagnande förblifva; och bör in-"rösningsjorden med den del af utmarken, som odlingsbar är, således ser-"skildt skiftas."

Förslag af enahanda syftning hafva varit väckte vid de båda senaste Riksdagarne och blifvit af Rikets Ständer afslagne, hufvudsakligen af det skäl, att medgifvande, i allmänhet, af hvad för de sex norra Länen blifvit, med afseende å dervarande locala förhållanden tillåtet, skulle motverka det nyttiga ändamål, Skiftes-stadgan åsyftar, nemligen att förekomma ytterligare delning af jorden, der laga skifte en gång skett, samt att för delegarne bereda så förmonliga skiften, som belägenheten medgifver. Detta skäl har icke sedermera förlorat i giltighet, och Utskotten hemställa fördenskull,

att dessa förslag måtte ogillas.

8 §. 1 mom. Af *Bengt Gudmundsson:* att åboer på ett och samma hemman eller hemmans-nummer, hvars egor blifvit vid laga skiftet utbrutna och från öfrige hemmanen skiljde, icke må emot deras vilja, då de äro derom ense, åbringas skifte.

Af *Olof Lindbäck* från Hallands Län: att vid verkställdt laga skifte, hemmans-nummer emellan, det må vara delegarne sedermera inom ett och samma hemmansnummer obetaget att sins emellan laga skifta eller tills vidare dermed anstå; dock att den eger vitsord, som skifta vill.

Skiftes-stadgans föreskrift i denna del afser och länder till delegarnes uppenbara fördel, då, med en högst ringa tillökning i utgift för skiftet, alla och en hvar erhålla sina lotter serskildt utlagde. Det slags förmynderskap, Författningen sålunda utöfvar öfver den enskilde, kan icke anses göra ett för stort intrång i hans fria dispositionsrätt öfver sin egendom; och det skulle vara ett förbiseende af både det enskildta och allmänna bästa att tillstyrka en förändring i de helsosamma stadganden, hvarigenom Skiftes-stadgan i förevarande fall påtvingar delegarne en fördel. Utskotten ledas af dessa åsigter att

motionärernes ifrågavarande förslag afstyrka.

9 §. Af *Jan Andersson* från Westerås Län: att hvarje hemmans-egare må vara ovillkorligen berättigad att få sina flera hemmansdelar i en och samma by med deras egor sammanlagde, derest icke olika natur å jorden derföre lägger hinder i vägen.

Ett mägtigare hinder än jordnaturers olikhet ligger, efter Utskottens tanka, i vägen för en sådan ovillkorlig rättighet att få serskildte delar af olika hemmansnummer sammanlagde: det är nemligen aktningen för andras rätt och det skydd, lagen måste lemna åt allas. Så vida en sådan sammanläggning kan ske utan kränkning af andra delegares rättvisa anspråk, är den redan medgifven och längre synes rättigheten i detta hänseende icke kunna utsträckas. Motionärens förslag anse Utskotten således

böra lemnas utan afseende.

10 §. Af Herr *Dalman, C. G.:* att skog, som vid laga skifte blifver orubbad, må utan anmälan och pröfning af Egodelnings-rätten, som i 11 §. bestämmes, det fjerde skiftet utgöra; och skall vid laga skiftets fastställelse äfven den oskiftade skogen ingå, så att någon delning derå i framtiden ej kan ega rum, på andra grunder, än förut stadgadt är.

Detta förslag, som står i sammanhang med motionärens yrkande vid 1 §. 3 mom. af detta Cap., hvaröfver Utskotten sig afstyrkande yttrat, synes hvarken påkalladt af något allmänt behof, eller väl instämmande med hela Skiftes-författningens hufvudsyfte att i görligaste måtto sammandraga hvars och ens egolotter. Då den tillåtit till och med 3:ne skiften, motsvarande de serskildte slagen af egor, — åker, äng och utmark, — har den gifvit tillräcklig latitud häri, med afseende å locala förhållanden; och Utskotten hemställa, att något vidare icke måtte medgifvas, annorlunda än nästföljande §. bestämmer, utan

motionen härom förfalla.

11 §. Af *Anders Andersson* från Skaraborgs Län: att Egodelnings-rätts Ordförande icke må vara förbunden att sammankalla Egodelnings-rätten för att pröfva, huruvida egor få i flere än 3 skiften läggas, utan borde sådant pröfvas i sammanhang med skiftets fastställelse.

Frågan om antalet af skiften, hvari jorden skall lämpligast läggas, utgör en sådan väsendtlig omständighet vid skifte, att dess afgörande ovillkorligen måste föregå, innan skiftet kan fortsättas och fullbordas. Denna fråga måste således, till följd af sakens natur, alltid blifva en preliminär fråga, och motionärens förslag innebär i sig en motsägelse, då skiftesläggningens bestämmande tillhör Skiftesmannen och Gode Männen endast, så vidt det beror på att bestämma, om jorden kan läggas i ett, två eller högst tre skiften.

Skäl synas icke vara att göra ändring i det närvarande stadgandet; hemställande Utskotten alltså,

att motionärens framställning måtte lemnas utan afseende.

12 §. Af *Bengt Gudmundsson:* att, om charta ej finnes, det skall åliggа delegarne att sådan anskaffa; äfvensom att, om nytt skifte förordnas, de delegare, som skiftet bestridt, böra kostnaderna utgöra.

En föreskrift, att det åligger delegarne anskaffa charta öfver skifteslaget, synes vara mindre behöflig. Det torde nemligen kunna antagas, att jordegarne rätt väl förstå, det utlösandet af charta, i fall sådan icke förut innehafves, medför långt mindre kostnad, än markens förnyade uppmätande och å charta läggande; äfvensom att de således, om skiftet bifalles, icke underlåta att den förstnämnda åtgärden vidtaga. För sjelfva undersökningen om skiftets ändamålsenlighet synes, då skifteslagets område är genom de vid Storskiftet utstakade rålinier bestämdt, chartas anskaffande vara öfverflödigt, och således, om skiftet afslås, delegarne kunna besparas kostnaden för utlösande deraf. Att åter de delegare, som skiftet bestridt, skulle, om skifte förordnas, ensamme kostnaderne utgöra, finna Utskotten äfvenledes sig icke kunna tillstyrka. Utskotten förmoda, det motionären endast afsett kostnaderne för den föreskrifna undersökningen, då han yrkat, att kostnaderne skola drabba dem, som genom skiftets bestridande undersökningen föranledt; men då i det fall, att skifte förordnas, undersökningen är en åtgärd, hvarigenom en del af förberedelserna för skiftets verkställande blifvit redan undangjord, och alla delegarne följagtligen deraf hafva gemensam nytta, synes ock, att de, på sätt nu föreskrifvet är, böra alla i kostnaden deltaga; hvadan Utskotten ock hemställa,

att motionen i denna del icke må varda bifallen.

13 Cap.

2 §. Af *Olof Lindbäck* från Hallands Län: att uti sammanbyggd by alltid de medlersta åboerne må anses skyldige att utflytta.

Om det äfven kan, med afseende å eldsfara, synas ändamålsenligt, att den, som bor medlerst, bör vara pligtig att utflytta, anse Utskotten likväl den nu stadgade grund för bestämmande af utflyttnings-skyldigheten vara mest rättvis och lämplig; till följd hvaraf Utskotten icke kunna förevarande motion tillstyrka.

7 §. Af *Bengt Gudmundsson:* att, då skog finnes å afrösningsjord, der odling ej kan ske, må en längre afbrukningstid vara tillåten, lämpad efter skogens vidd och beskaffenhet, hvarom delegarne ega att åsämjas, men i brist

deraf meddela Skiftesmannen och Gode Männen utlåtande i frågan, enligt föreskriften i 6 Cap. 2 §.

Ehuruväl Skiftes-stadgans föreskrift, att ersättning i skog skall i skogsförnödenheter gäldas, på många orter ovillkorligen leder till ett hastigt förstörande af den förut sparade skogen, må det väl dragas i tvifvel, huruvida ändamålet att förekomma ett sådant utrotande af skogen skulle uppnås, om ersättningen i annat än skogseffecter bestämdes; ty med temlig sannolikhet kan antagas, att den, som skogen vid skiftet erhållit, skulle i sådant fall genom skogens nedhuggande söka bereda sig en hastig, ej obetydlig inkomst. Vid sådant förhållande, och då någon ändring i sättet för ersättningens gäldande icke torde med fördel kunna göras, utan det närvarande stadgandet derom kommer att bibehållas, måste den för afbrukningen bestämmande tiden, med afseende å hvars och ens rätt att icke inom sitt område lida något intrång af andra, inskränkas till så kort tid, som kan med ömsesidiga fördelar och anspråk förenas; och anse Utskotten den af Författningen, såsom den längsta, utstakade tiderymden af 10 år vara i detta hänseende fullt tillräcklig; hemställande Utskotten således,

att å motionärens förslag i detta ämne afseende ej måtte fästas.

14 Cap.

1 §. Af *Bengt Gudmundsson:* att, sedan alla för skiftets verkställande nödiga grunder blifvit beredde, Skiftesmannen och Gode Männen böra med delegarne ytterligare till öfverläggning sammanträda, dervid hvarje serskild fråga, som i 6 Cap. 1 §. 1, 3, 4, 5, 6 och 7 punkterne omnämnas, ånyo föredrages. De då tvistiga ämnena skulle underställas Egodelnings-Rättens pröfning och förrättningen uppskjutas, tilldess tvisten blifvit slutligen afgjord; hvarefter skiftet å Chartan utmärkes.

Detta förslag är en följd af hvad motionären vid 6:te Cap. anmärkt och står derjemte i omedelbart sammanhang med dess jemväl framställde förslag till ändring af 18 Cap. 9 §., hvaröfver Utskotten få tillfälle att här nedan sig yttra. Med åberopande således af sitt yttrande vid nämnde 6 Cap. och hänvisande till Utlåtandet vid 18 Cap. 9 §., få Utskotten här förklara, det Utskotten icke finna någon anledning till ett sådant förnyadt discuterande af de frågor, hvilka till skiftes-beredningen höra, aldraminst dem, hvari Skiftesmannen och Gode Männen ega beslutande-rätt; och kunna Utskotten icke inse någon fördel, men väl olägenhet af tidsförlust och ökad kostnad, genom det föreslagna uppskofvet med skiftets fullständiga afslutande och Chartæläggande. Icke heller stå motionärens förslag vid 6 Cap. och vid förevaran-

de §. rätt väl tillsammans, då, enligt det förra, Skiftesmannen åligger att, innom en månad efter första öfverläggningen och beslutet i dessa ämnen, protocollet med utlåtande till Ordföranden i Egodelnings-Rätten insända, och det således ganska lätt kan hända, att frågorna äro af Egodelnings-Rätten till pröfning upptagne, innan förrättningen hunnit så långt, att dessa samma frågor kunde komma till den förnyade discussion emellan Skiftesmannen, Gode Männen och delegarne, som af motionären här föreslås. Af dessa flere skäl hemställa Utskotten, att

motionärens ifrågavarande förslag måtte ogillas.

2 §. Af samma motionär: att uttrycken i början af §. borde sålunda förändras: när delning å Chartan är fullbordad, skall Skiftesmannen etc.

Denna förändring, som afser, att skifteshandlingarna icke behöfde vara renskrifne vid skiftets utstakande på marken, synes hvarken nödig eller gagnelig; den står dessutom i strid med stadgandet i nyssföregående §, rörande Chartæ-beskrifningen; och då dessa skiftet angående handlingar äro af högsta vigt samt på deras tydlighet och redighet mången gång beror, om delegarne skiftet rätt förstå eller icke, är det ingalunda skäl att genom en eftergift åt Landtmätarens beqvämlighet gifva anledning till onödiga tvister, som ofelbart blefve en följd af mindre kunnige och förståndige delegares origtiga uppfattning af orediga och otydliga handlingar. Utskotten anse sig alltså böra

förslaget härom afstyrka.

4 §. Af *Johannes Christoffersson* från Kronobergs Län: att utom de uppräknade handlingarne Skiftesmannen bör, om delegarne sådant begära, af den för skiftets verkställande upprättade Charta aflemna copia, derå likväl delningslinierne endast med blyertsstreck utmärkas; skolande Skiftesmannen, om han försummar aflemna de föreskrifne handlingarne inom 3 månader från den dag, han förklarat skiftet slutadt, ansvara, på sätt serskildt är föreskrifvet.

Af *Lars Rasmusson* från Götheborgs och Bohus Län: att, i stället för det Skiftesmannen, enligt 17 Cap. 2 §., är skyldig, inom ett år ifrån den tid, skiftet fastställdt blifvit, renoverad Charta till delegarne aflemna, sådan Charta bör dem tillställas, på samma gång protocoll och andra handlingar öfverlemnas.

Af *Bengt Gudmundsson:* att slutet af §. borde sålunda förändras, att Landtmätaren vore till ansvar förfallen, endast i den händelse, att han *utan laga skäl* fördröjer handlingarnes utgifvande.

Det af *Johannes Christoffersson* framställde förslag, i hvad det rörer tiden för aflemnande af protocoll och handlingar till skiftet, kan af Utskotten för

ten för ingen del godkännas, såsom endast ledande till onödig tidsutdrägt. Då i öfrigt, enligt 2 §., i detta Cap., alla dessa handlingar skola vara renskrifna, innan skiftet å marken utstakas, lärer något hinder icke kunna vara att dem vid skiftets afslutande utgifva. Ansvaret för försummelse härutinnan är således med fullt fog bestämdt, och Utskotten kunna icke finna någon anledning att tillstyrka någon förändring, i afseende på tiden för ifrågavarande handlingars aflemnande, utan hemställa, att

motionen måtte i denna del förfalla.

Hvad åter vidkommer den gjorde anmärkningen, att charta borde tillika med handlingar och protocoll aflemnas, antingen fullt renoverad eller med delnings-linierna endast i blyerts utmärkte, så kan icke bestridas, det ju sådant skulle leda till lättnad för delegarne i bedömandet af skiftets beskaffenhet och måhända förekomma flere tvister. Då likväl bör afses, att Landtmätaren under den tid, då han måste sysselsätta sig med arbeten ute på marken, icke kan hafva ledighet för chartæ-arbete, hvilket ock derföre blifvit i Instructionen såsom vintergöromål för Landtmätaren bestämdt; anse Utskotten det vara obilligt och olämpligt att fordra, det han skall renoverad charta på samma gång med protocoll och handlingar aflemna; likasom Utskotten finna sådant för ingen del nödigt, då delegare kan, der han så behöfver, vinna all upplysning, i afseende på skiftet, genom tillgång till conceptchartan och Landtmätarens i ämnet meddelande förklaring. Utskotten hemställa alltså,

att motionärernes i detta hänseende gjorda serskildta framställningar icke måtte bifallas.

Bengt Gudmundssons ändrings-förslag, i fråga om ansvaret för försummelse i aflemnande af handlingar och protocoll, synes fullkomligen öfverflödigt, då ansvar icke kan uppkomma för något, som *med laga skäl* göres eller underlåtes.

Framställningen torde således lemnas utan afseende.

5. §. Af *Bengt Gudmundsson:* att, då skifte blifvit ändradt, Skiftesman bör inom fjorton dagar efter deraf erhållen del, *eller så skyndsamt ske kan utan olägenhet för andra delegare,* utsätta ny förrättning. Anseende motionären en ovillkorligen bestämd föreskrift i detta fall icke nyttig, emedan Landtmätaren vid utslagets delfående kan vara sysselsatt med förrättning, som utan skada för delegare icke tål uppskof, och kan vara af mera vigt, än den, hvarom föreskriften handlar.

Motionären synes hafva fattat meningen af föreskriften i denna §. så,

som skulle Landtmätaren åläggas inom 14 dagar efter erhållen del af Utslaget, börja förrättningen till skiftets ändrande. Sådan är likväl ingalunda meningen. Det är allenast föreskrifvet, att Landtmätaren skall inom sagde tid *utsätta* förrättningsdagen, hvarvid han naturligtvis är oförhindrad att lämpa densamma efter sina öfriga för hand varande göromål. Anmärkningen hvilar således på ett fullkomligt misstag, och Utskotten hemställa,

att den måtte förfalla.

15 Cap.

3 §. Af *Nils Gustaf Nilsson* från Östergöthlands Län: att præscriptionstiden för besvär öfver fel i uträkningen må inskränkas från tre år till ett halft år från den dag, delegarne erhållit charta öfver skiftet med tillhörande handlingar.

Såsom uttryckande en billig medelväg emellan föreskrifterne i 81 §. af Storskiftes-Författningen den 12 Augusti 1783 och i Kongl. Brefvet den 20 Februari 1821, af hvilka den förra lemnade öppet, att när som helst söka rättelse i felagtig uträkning, och den senare icke alls medgaf det, hafva Rikets Ständer vid 1828—30 årens Riksdag beslutat ifrågavarande §:s oförändrade bibehållande; och Utskotten hemställa,

att någon ändring i stadgandet icke heller nu måtte göras, utan den härom väckte motion få förfalla.

17 Cap.

2 §. Af *Johannes Christoffersson* från Kronobergs Län: att, i enlighet med motionärens förslag vid 14 Cap. 4 §., det Landtmätare skall vid skiftets afslutande, jemte protocoll och handlingar äfven aflemna charta, den ändring måtte i redactionen af förevarande §. ske, att orden *"den sistnämnde"* utbytas emot uttrycket: *dessa handlingar.*

Af Utskottens yttrande, i fråga om chartas aflemnande i sammanhang med protocoll och handlingar, är det en följd, att Utskotten jemväl anse

det af Johannes Christoffersson här gjorda förslag böra förfalla.

18 Cap.

1. §. Af *Henric Hansson* från Elfsborgs Län: att skifteslaget må ega att af i granskapet boende utvälja tvänne ojäfvige män att, jemte öfrige ledamöter, taga säte och stämma i Egodelnings-Rätten.

Af *Bengt Gudmundsson:* att det tillägg borde göras, att, om Ordföranden är jäfvig, han bör sådant i Hof-Rätten anmäla, och annan närboende, ojäfvig Domare förordnas; samt att Förste Landtmätaren borde vara förste ledamoten i Egodelnings-Rätten och, vid dess förfall, Andre Landtmätaren, eller, om äfven han är förhindrad, någon annan Landtmätare, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, uppå anmälan, förordnas; hvaremot den mening, som tillåter Gode Männen i Häradet eller Tingslaget att till ledamöter i Egodelnings-Rätten utses, skulle ur §:n utgå.

Att i Skiftes-stadgan intaga någon föreskrift, huruledes Domare må i Hof-Rätten anmäla sin jäfvighet i visst mål, och annan Domare i hans ställe förordnas, finna Utskotten icke behöfligt, då allmänna lagens föreskrift i detta fall bör tjena till efterrättelse.

Fråga om tillökning i antalet af ledamöter i Egodelnings-Rätt har redan vid 1828 års Riksdag varit väckt och blifvit afslagen. Då ledamöterne hvar för sig hafva rösträtt, synes antalet fullt tillräckligt, och en tillökning deri skulle endast medföra en ökad kostnad för delegarne. Att desse skulle ega några ledamöter sjelfve utse, finna Utskotten icke lämpligt, emedan Egodelnings-Rätten skulle derigenom erhålla caracteren af en Compromiss-rätt, i stället för att vara, hvad den bör, en domstol. Hvad beträffar förslaget, att Förste eller Andre Landtmätaren skulle vara förste ledamoten i Egodelnings-Rätten, så har det flere skäl emot sig, utom den olämpliga tillökningen i ledamöternas antal. Förste Landtmätarens tjenste-åligganden fästa honom vid Läns-residenset och Provins-contoiret; dessa sina egentliga skyldigheter skulle han omöjligen kunna undgå att väsendtligen försumma, om han skulle nödgas resa omkring i Länet från Egodelnings-Rätt till Egodelnings-Rätt, från Härad till Härad. Äfven Andre Landtmätaren skulle ryckas från sina egentliga göromål till en fremmande verksamhet, för hvilken de dessutom aldrig kunde räcka till, om de skulle blifva permanente ledamöter på en gång i alla Egodelnings-Rätter i Länet. Men ej nog härmed; hvilken kostnad skulle ej härigenom för delegarne uppkomma, till ersättande af alla dessa resor i alla rigtningar? Utom olämpligheten af den föreslagna förändringen af Egodelnings-Rätten, är den äfven fullkomligen obehöflig, då Skiftesmannen, hvilken såsom redovisande för sin förrättning måste vara tillstädes, bör Egodelnings-Rätten med alla nödiga upplysningar tillhandagå, och Rätten dessutom eger att annan Landtmätare, om så behöfves, sig till biträde kalla. Utskotten anse sig på dessa skäl föranlåtne

motionerne i förevarande fall afstyrka.

Hvad beträffar den af *Bengt Gudmundsson* föreslagna uteslutning af den

i §. förekommande mening, som rörer tillåtelsen att till ledamöter i Egodelnings-Rätt utse "de inom socknarne i Häradet eller Tingslaget valde Gode Män;" så synes detta förslag endast härleda sig ifrån och afse ett iagttagande af den åsigt, motionären här ofvan uttryckt, att God Man borde till förrättning kallas, utan afseende, om han tillhörde Häradet eller Tingslaget, allenast han bodde närmast förrättningsstället.

Utskotten, som meddelat ett afstyrkande yttrande i denna omständighet, ega anledning att jemväl nu vidhålla sin tillförene uttalade mening; och hemställa,

att Bengt Gudmundssons ifrågavarande förslag måtte förfalla.

2 §. Af sistnämnde motionär: att sista punkten borde utgå, som innehåller att, då rösterne äro inom Egodelnings-Rätten å ömse sidor lika, den mening gäller, som Ordföranden biträder.

Förmodligen har motionären föreställt sig, att genom dess förslag att insätta Förste Landtmätaren såsom den femte ledamoten i Egodelnings-Rätten, det förhållande skulle undvikas, att Rätten icke alltid framställde en gifven pluralitet, utan i beslutet stannade med lika röster mot lika. Då likväl exempel gifvas, att ej blott tvänne, utan trenne olika meningar uppstå, kan det fall inträffa, att två röster stannade emot två och den femte ledamoten vore af egen skiljaktig åsigt. Äfven om Utskotten tillstyrkt förslaget om tillökning i ledamöternes antal, hade Utskotten således icke dess mindre saknat anledning att föreslå den här ifrågaställde ändringen, och ega Utskotten nu så mycket mera skäl att densamma afstyrka.

5 §. 2 mom. Af samma motionär: att om protocoll och utslag icke kan af Ordföranden före dess afresa från sammanträdesstället till parterna utgifvas, sådant skall ske senast 14 dagar derefter, och räknas fatalietiden från den dag parterne utslaget erhållit, hvarom bevis af Domaren handlingen påtecknas.

Den befrielse, motionären åsyftat för Domaren, ifrån skyldigheten att före dess afresa från sammanträdesstället protocoll och utslag till parterne utgifva, anse Utskotten hvarken af något behof påkallad eller till någon fördel ledande, då Domaren alltid kan lämpa tiden för sammanträdet efter sine andra embets-göromål, och vid de tillfällen, då sammanträdet icke å Lagtima Ting hålles, protocoll och utslag icke kunna blifva af den vidlyftighet, att deras utskrifvande, sedan de blifvit på föreskrifvet sätt justerade, serdeles lång tid erfordrar. Utskotten kunna på grund häraf,

den föreslagna förändringen icke tillstyrka.

6 §. Att här jemväl skulle stadgas arfvode för Förste Landtmätaren, enligt Landtmäteri-taxan.

Då Utskotten afstyrkt förslaget, att Förste Landtmätaren må vara ledamot i Egodelnings-Rätten, är deraf en följd, att Utskotten anse

denna anmärkning böra förfalla.

8 §. Af samma motionär: att denna §. må erhålla en sålunda förändrad lydelse:

"Till Egodelnings-Rätts upptagande och afgörande höra alla de frågor, "som i denna stadga uppräknade finnas, med undantag af sådane mål, som "angå pröfning af tvister om rågångar, hvarom 5 Cap. handlar. Fråga, som "i sammanhang med klander å skifte mot Skiftesman kan väckas om ersättning "för delegare tillskyndadt lidande genom olagligen verkställdt skifte, upptages "äfven af Egodelnings-Rätten."

I motsats mot motionären anse Utskotten det utförliga uppräknandet af de serskildte frågor, hvilka tillhöra Egodelnings-Rätts behandling, leda till tydlighet och sålunda förekomma missförstånd i denna del. Att det i alla fall icke lärer kunna alldeles undvikas, ådagalägger motionären sjelf, då han, mot tydliga ordalagen i denna §., anser frågor om stängsel-delningar i gemen, eller äfven då de ske utan sammanhang med laga skifte, tillhöra Egodelnings-Rätten. Så mycket mindre anledning hafva Utskotten att tillstyrka den föreslagna ändringen, hvilken de deremot hemställa,

måtte varda ogillad.

9 §. Af samma motionär: att utom de här uppräknade frågor, hvilka böra, innan skifte fortsättes och fullbordas, vara af Egodelnings-Rätten pröfvade och afgjorde, jemväl måtte dit föras frågor om *a*) egograderingen, *b*) skiftesläggningen och *c*) utflyttningsskyldigheten; och borde fråga om yrkande att bibehållas vid förut innehafvande egor och icke i nytt skifte ingå, eller att förmonligare skifte än det, som redan ågått, icke kan ske; om den mark, som från skifte kan uteslutas, efter hvad i 12 Cap. 1 §. sägs; om 2:ne eller flere hemman skola såsom ett skiftesslag anses; samt om delningsgrund och huruvida ega, skall såsom odalega anses Egodelnings-Rätten underställas, innan handläggning af skiftet sker; men de öfriga frågorne, sedan skiftesutvisningen på marken skett; i båda fallen åtföljda af Skiftesmannens och Gode Männens utlåtande eller beslut.

Af *Olof Lindbäck* från Hallands Län: att graderingens ovillkorliga fastställande, bör delnings-åtgärden föregå, och gradering, som icke inom 30 dagar efter taxeringslängdens upprättande klandras, sedermera vara gild och utan klander.

Af *Nils Gustaf Nilsson* från Östergöthlands Län: att graderingen inom bestämd tid bör anses orubbligt fastställd, innan skiftesläggningen företages.

Anmärkningar och förslag af fullkomligen enahanda innehåll och syftning hafva blifvit vid de båda senaste Riksdagarna framställde och utförligt discuterade. Rikets Ständer hafva dem vid båda tillfällena afslagit, och de skäl, hvarpå sådant skett, äro i närvarande stund lika gällande. De förenade Utskotten vid sista Riksdagen åberopade, såsom eget utlåtande i ämnet, hvad den år 1831 till Skiftes-stadgans närmare öfverseende af Kongl. Maj:t nedsatta Comité, i dess afgifne underdåniga utlåtande, anfört, och Utskotten skulle nu inskränka sig till en blott hänvisning dertill, om Utskotten icke föreställde sig, att Rikets Ständer, hellre än att gå tillbaka till förra Riksdagens handlingar, skola föredraga att se samma Comitées yttrande här ånyo upprepadt. Det är af följande innehåll:

"Af alla åtgärder vid ett egoskifte etc. — — nya kostnader för delegarne." (se Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens Betänkande N:o 21).

Likasom Rikets Ständer tillförne godkänt de här utvecklade skäl, hemställa Utskotten, *att äfven nu de gjorde framställningarne om ändring i de gällande föreskrifterne icke måtte vinna något afseende, utan stadgandena oförändrade bibehållas.*

13 §. Af *Bengt Gudmundsson:* att denna §. borde sålunda förändras: "är delegare missnöjd med skifte, vare sig i afseende på bestämde ersättningar, eller att Skiftesmannen och Gode Männen icke följt föreskrifne grunder, eller i öfrigt i någon af de delar, som icke enligt 9 §. före skiftets fortsättning och fullbordande böra vara slutligen afgjorde; ege då etc.

Den här föreslagna förändringen är blott en följd af hvad motionären vid 9 §. föreslagit, och lärer således i och med densammas ogillande få anses *böra af sig sjelf förfalla.*

14 §. Af samma motionär: att besvären böra tvefaldt ingifvas och ena exemplaret Skiftesmannen tillställas; hvarförutan klagande part skulle åligga att inom kallelsetiden eller genast derefter bevisligen tillställa öfrige delegare, som saken rörer, ett exemplar af besvären, vid påföljd att, om han detta underlåter, hafva sin talan försutit. Äfven så har motionären föreslagit, i afseende på föreskriften för Domaren, rörande utsättande af Egodelningsrättens sammanträde, den modification, att sådant skall ske *genast inom åtta dagar, så vidt laga hinder icke möter.*

Af *Olof Lindbeck* från Hallands Län: att vid klander af laga skifte, Egodelnings-Rätten må hafva sig föreskrifvet, dels att inhemta Skiftesmans och biträdande Landtmätares, om sådan tillkallad är, Utlåtande, och detsamma, muntligen eller skriftligen anfördt, i protocollet antekna och intaga,

dels ock tydligen bestämma, uti hvad delar, och på hvad sätt skiftet till sina lägen med det mera ändras skall, samt på en gång omfatta alla omständigheter.

Dessa sist anförda anmärkningar torde synas skäligen öfverflödige, då Egodelnings-Rätten med ordinarie Domhafvanden till Ordförande icke lärer kunna antagas vara okunnig om sin första skyldighet att fullständigt utreda tvistefrågorna, och dem sedermera med ordning, fullständighet och klarhet afdöma. De föreskrifter, som Författningen meddelar om serskild Landtmätares kallande till Rättens biträde; om Skiftesmannens skyldighet att vara tillstädes, medhafvande Chartor, Protocoll och öfrige handlingar, som saken röra m., m. synas för ändamålet tillräckligen utförlige, och kunna Utskotten med fullt skäl hemställa,

att ifrågavarande af Olof Lindbäck gjorde framställning måtte lemnas utan afseende.

Hvad *Bengt Gudmundsson* derjemte föreslagit, måste Utskotten anse, dels såsom för klaganden möjligtvis betungande, dels såsom, hvad Landtmätaren och Domaren angår, alldeles öfverflödigt; äfvensom påföljden af talans förlust icke på något vis synes lämpad efter de föreskrifne iagttagelsernes i sig sjelf obetydliga vigt. Utskotten finna sig alltså föranledde att

bifall till ifrågavarande förslag afstyrka.

18 §. Af sistnämnde motionär: att, i fråga om præsciptionstiden, uttrycken: "Utslaget föll" skulle förändras till: *Utslaget utlemnats.*

Utskotten anse denna anmärknings beskaffenhet vara sådan, att Utskotten endast behöfva yttra en enkel hemställan,

att densamma måtte förfalla.

19 §. Af samma motionär: att besvärs-handlingarne böra jemväl Skiftesmannen delgifvas; hvarjemte motionären anmärkt, att Concept-chartor och handlingar ej må i tvistemål begagnas, utan Skiftesmannen åligga att deraf göra renovation emot lösen, hvilken af den part förskjutes, som Rätten pröfvar dertill skyldig.

Då Skiftesmannen icke är i målet part, lärer någon anledning icke finnas att jemväl med honom communicera besvären till underdånig förklarings afgifvande. Hvad motionären i denna del föreslagit, kunna Utskotten således icke finna förtjent af något afseende. Vid den senare anmärkningen åter finna Utskotten väl, att, då Concept-chartor och handlingar skola af Landtmätarne till Provins-contoiren inlemnas, det icke är, med iagttagande af föreskriften derom, rätt instämmande, att dessa Chartor och handlingar kunna, med äfventyr af maculering, få i tvister besvärs-handlingarne åtfölja; men då

detta är Landtmätarnes ensak, synes ett förbud deremot icke vara lämpligt; och Utskotten tillstyrka således,

att motionärens framställningar i båda dessa afseenden måtte utan afseende lemnas.

20 §. Af *Peter Persson* från Calmar Län: att Landtmätare, vid utsättande dagaböter, må föreläggas inom viss bestämd tid efter afslutandet, åtminstone innan besvärs-tiden gått till ända, att, till Ordföranden i Egodelnings-Rätten insända chartor och handlingar öfver fullbordade laga skiften; äfvensom att jemväl, då skifte icke öfverklagas, jordegarne böra, på sätt 14 §. bjuder, kallas till det Egodelnings-Rätts sammanträde, då frågan om fastställelse förekommer.

Af *Bengt Gudmundsson:* att Skiftesman skall tillställas del af utslag i skiftesmål, som vunnit laga kraft eller blifvit af Kongl. Maj:t, uppå underdåniga besvär, meddeladt.

Åliggandet, att till Ordföranden i Egodelnings-rätten så skyndsamt insända chartor och handlingar öfver fullbordade skiften, skulle för Landtmätaren medföra en möda och medtaga en tid, som han på ett i alla hänseenden gagneligare sätt kan och för sin bergning måste använda. Äfven ur andra synpunkter vore det utan ändamål och nytta att en sådan skyldighet Landtmätaren ålägga, och synes det nuvarande stadgandet i detta hänseende tillfyllestgörande, för att sätta Domstolen i tillfälle att skiftets beskaffenhet bedöma. Lika litet gagneligt vore det ock att påbjuda, det jordegare skulle kallas till det sammanträde, då fråga om fastställelse af skiftet förekommer, enär deras närvaro eller frånvaro är, för bestämmande af rättens omdöme om skiftet, alldeles likgiltig, och delegarnes kallande således icke kan leda till annan följd än förökande af deras kostnader.

Hvad angår förslaget om skyldighet att delgifva Skiftesmannen utslag i skiftesfrågor, anse Utskotten sig sakna anledning att deruti instämma, då Landtmätaren ty förutan icke lärer hafva svårt att förvärfva kännedom om utgången af de skiftesfrågor, hvilka dragas under Kongl. Maj:ts pröfning, och han knappt kan undgå att känna, hvilka af Egodelnings-Rätten fastställas. Utskotten hemställa således, att alla de serskildta anmärkningar, som mot denna §. blifvit anförde,

måtte varda ogillade.

De framställningar, som blifvit gjorde af Herr Prosten *Gahne, Lars Boëthius* från Stora Kopparbergs Län och *Olof Lindbäck* från Hallands Län, åsyfta väl icke egentligen ändring eller tillägg i skiftes-stadgan; men stå likväl der-

väl dermed i sammanhang, och Utskotten hafva af denna anledning nämnde memorial serskildt för sig slutligen förehaft, likasom Utskotten deröfver utlåtande nu jemväl meddela.

Af *Olof Lindbäck* har blifvit framställd den önskan, att det allmänna bidraget till utflyttningar må skyndsammare utgå; och af *Lars Boëthius* är föreslaget, att hvarje jordeganderätts innehafvare i grufva må kännas skyldig att vid skifte uppgifva och bevaka sin rätt, eller i motsatt fall förklaras densamma förlustig. I afseende på den förra frågan, är den framställda önskan förekommen genom Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition om ett förslags-anslag för detta behof, och Stats-Utskottets i dess Utlåtande N:o 61 gjorda tillstyrkande deraf; hvadan, om Rikets Ständer dertill lemna bifall, något tillgörande å Utskottens sida icke erfordras. Hvad åter angår yrkandet, att jordeganderätts innehafvare i grufva skall, vid äfventyr att denna rätt förlora, densamma vid skifte uppgifva och bevaka; så kunna Utskotten icke deruti instämma. De fall lära väl vara ytterst sällsynta, då jordegande-rätt i grufva blifvit afhänd, och sådant icke är af skifteslaget kändt; men om ett sådant fall verkligen inträffar, kan det icke med rättsgrund förlikas, att innehafvaren, som lättligen saknar ringaste aning derom, att skifte blifvit begärdt, skulle kunna beröfvas sin egendom, för det han underlåtit att vid skifte, som honom i öfrigt icke på något sätt angår, sig anmäla och sin rätt bevaka. Utskotten äro, i afseende på denna motionärens framställning, af den tanka, att den icke kan till bifall af Utskotten på något sätt anmälas.

Herr Prosten *Gahne* har, med anförande af det alldeles egna förhållande, som på Gottland eger rum, i det att egoblandningen der finnes till den grad utsträckt, att hemman gifvas, hvilka hafva egor ej blott på ända till 30 serskilda ställen inom andra hemmans-områden, utan jemväl inom flere olika socknar, föreslagit, att, på det ett så för jordbruket ofördelagtigt förhållande måtte försvinna, och tillämpning af Skiftes-stadgans föreskrifter göras möjlig, hvarje socken måtte indelas i ett lämpligt antal skifteslag, sålunda att de hemman, som hafva sina egor mest sammanblandade, komma att tillhöra ett och samma skifteslag, hvarefter, och sedan en dylik indelning, hvilken ganska lätt kan verkställas, försiggått, Skiftes-stadgan borde gälla med följande modificationer:

1:o att förut verkställde laga skiften eller storskiften, hvarvid delegarne ej erhållit sina egor i flere än sex lotter, icke utan samtlige delegarnes begifvande må genom nytt skifte rubbas, annorlunda än der lämpliga mindre ego-utbyten och rågångs-rättningar med ömsesidig fördel kunna verkställas:

2:o att delnings-grunden serskilde hemman emellan, äfvensom åboer emellan i ett och samma hemman, der skifte föregått, alltid blifver *förra innehafvet;* men delnings-grunden åboer emellan i ett och samma hemman, hvarest ej någon laglig delning föregått, deremot blifva förmedlade hemmantalet;

3:o att skifte å de sålunda föreslagna skifteslagen icke må verkställas, med mindre $\frac{1}{3}$ af delegarne, efter en hvars innehafvande hemmansdel räknadt, med skiftes-sökanden sig förenar;

4:o att egorna för hvarje hemman eller hemmansdel alltid utläggas i så få skiften som möjligt, dock att, till och med 6 skiften, der behofvet sådant oundgängligen påfordrar, må tillåtas, utan att underställning till Egodelningsrätt må komma i fråga.

I samma syftning, som Herr Prosten *Gahnes* ifrågavarande förslag, afgaf vid 1828 års Riksdag Herr Prosten *Lyth* en motion, som då icke föranledde någon annan åtgärd, än att, i sammanhang med andra vid Skiftes-Stadgan gjorde anmärkningar, blef af Rikets Ständer beslutad en underdånig anhållan, det Kongl. Maj:t ville anställa undersökning om nämnde Stadgas tillämplighet i serskilda provinser. Den Comité, som i anledning häraf förordnades af Kongl. Maj:t år 1831, yttrade vid de uppgifna förhållandena med ego-blandningen på Gottland, att "det ville synas, som utan en sådan allmän regle-"ring, hvarvid hela provinsen, efter egoblandningarnes beskaffenhet, indelades "i flere större skifteslag, några i allmänhet lämpliga och nyttiga skiften icke "kunna i denna ort tillvägabringas;" och instämma Utskotten jemväl i samma omdöme. Den bördiga jord och det milda luftstreck, hvaraf Gottland är på ett så utmärkt sätt gynnadt, göra det än mera vigtigt, att, genom ett ändamålsenligt sammandragande af de spridda ego-lotterne, invånarne må sättas i tillfälle att uppbringa sitt åkerbruk till den höjd, det med så gynnsamma natur-förhållanden kan uppnå, och hvarifrån det hittills genom ego-blandningen hållits så långt aflägsnadt. Utskotten hemställa fördenskull,

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i Nåder förordna om undersökningar och beredande af en sådan allmän reglering, hvarigenom, med tillämpning af Skiftes-Stadgans föreskrifter, den öfverklagade egoblandningen i denna provins må afhjelpas, och jordbruket vinna den förkofran, som med nämnde Stadgas tillämpande åsyftas.

Stockholm den 30 Juni 1840.

N:o 2.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 10 f. m.

Betänkande, i anledning af väckte frågor om ändring och förklaring i vissa delar af Kongl. Förordningen den 1 Augusti 1805, samt andra Författningar, rörande skogarne i Riket.

Det Hedervärda Bonde-Ståndet har till Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten remitterat åtskilliga memorial, åsyftande dels ändring i Kongl. Förordningen den 1 Augusti 1805 om skogarne i Riket, dels förklaring af andra dermed gemenskap egande lagar och författningar.

Öfver dessa motioner, hvilka Utskotten, i anseende till deras likartade beskaffenhet, ansett lämpligt att i ett sammanhang behandla, gå Utskotten nu att gemensamt utlåtande afgifva.

I ämnet har blifvit anfördt:

Af *Olof Olofsson* från Westerbottens Län: att den i 23 §. af ofvannämnde 1805 års Kongl. Förordning stadgade ansvarspåföljd af dubbla åverkansböter för boställs- och kronohemmans-innehafvare, som beträdes med försäljning af skog, eller på annat sätt skog åt andra olofligen upplåter, väl vore af behofvet påkallad, men att det syntes stridande mot allmänna rättsbegreppet, att den, som, vare sig genom köp eller annorledes, på ett ärligt sätt erhåller skog, från sådane lägenheter, skall vara till enahanda ansvar förfallen, helst man med säkerhet bör kunna antaga, att öfverlåtaren skall i första rummet känna, med hvad rättigheter och skyldigheter bostället innehafves. Motionären har, i följd häraf, föreslagit, att väl det för boställshafvare i ofvannämnde §. stadgade ansvar må qvarstå, men att den, som skogen köper eller på andra villkor erhåller, skall vara från allt ansvar fri, utan afseende, om han vetat eller ej, att han skogen från boställe bekommit. Skulle detta förslag emedlertid icke finnas tillämpligt på alla boställen, har motionären yrkat, att det åtminstone måtte tillämpas på alla Prestebols-innehafvare, och dem, som med dessa på ett eller annat sätt kunna contrahera om skog, enär den agtning och det förtroende, som böra vara rådande emellan en själasörjare och en åhörare, kan, genom ett den senare åbragdt ansvar, för alltid förloras och möjligen urarta till ovilja och hat, medförande betänkliga följder.

Af *Olof Pehrsson* från Gefleborgs Län: att, då den i Kongl. Förordningen af den 28 October 1830, angående en friare dispositionsrätt öfver e-

keskogen, samt maste- och storverksträd, för egare af skattejord bestämda löseskilling af 24 sk. Banco på hvarje mantal för vinnande af fri och oinskränkt dispositionsrätt till de å hans egor varande eller framdeles uppväxande maste- och storverksträd, är för Staten af så ringa värde, men de i allmänna lagen samt 1805 års Kongl. Förordning om skogarne i Riket, jemnförd med Kongl. Förordningen den 18 December 1823, för huggande eller försäljning af masteträd och spiror, utan föregånget hembud till Kronan stadgade, ännu för skattehemmansegare, hvilken i Författningarnes labyrinth obevandrad, förbisett medgifvandet af lösningsrätten och sig deraf icke begagnat, qvarstående böter af 33 Rdr 16 sk. Banco, äro så uppenbart olämplige, i det skattemannen mången gång blir ett olyckligt offer för åklagaremagten, genom fällande till stora böter för begagnandet af en product, den han ansåg och med skäl kunde anse såsom sin välfångna egendom; motionären ansåg sig ej sakna skäl att föreslå, det egaren af skattejord måtte utan erläggande af någon lösen förunnas enahanda rättighet till fri disposition öfver masteträd och spiror, som, enligt 40 §. af Skogs-Ordningen, egare af frälsejord tillkommer.

Af *Anders Andersson* från Östergöthlands Län: att erfarenheten, så väl i motionärens hemort, som flere andra Rikets landskap, visat den i 53 §. af Kongl. Förordningen den 1 Augusti 1805 om skogarne i Riket uttryckte grundsats, att svedjande å sandmo samt bergagtig och stenbunden mark är i allmänhet för landet och det allmänna skadligt, vara alldeles stridande mot verkliga förhållandet; att ofta händer, det jord af nyssnämnde beskaffenhet innefattar betydlig näringskraft, som till följd af oländighet icke kan genom plöjning eller åkerrödjning åtkommas eller användas på annat sätt, än genom svedjande; men benämningen stenbunden o. s. v. antages likväl alltid såsom ett oemotsägligt skäl att vägra tillåtelse till svedjandet. Det vore, enligt motionärens tanka, högst origtigt, att åbo å kronoskatte- och frälseskatte-hemman icke hade samma rätt, som egare af frälsehemman, att fritt disponera sin skog och mark, då de förra i förhållande till hemmantalet utgöra större skattebidrag; och orimligheten deraf tyckes vara uppenbar, att, under det den ena åboen, hvilken besitter frälsehemman, genom ändamålsenligt svedjande å sina utmarker bereder sig åkrar, ängar och skogar, den andra hemmansegaren i samma by, derföre att han besitter kronoskatte och frälseskatte, får sitta med händren i kors och betragta, huruledes värdet af hans egendom årligen förminskas genom utmarkernes förfall, i följd af förbudet att svedja. På grund häraf yrkar motionären, att 53 och 56 §§. af ofvannämnde Kongl. Förordning måtte så förändras, att rättigheten till svedjande måtte blifva lika fri för kronoskatte- och skattefrälse-hemman, som den nu är för frälsehemman.

Af *Gustaf Bernhard Appelqvist* från Blekinge Län har, under anförande af nästan enahanda skäl, som nästföregående motionär, blifvit tillstyrkt: att det borde vara en hvar, som sjelf eger eller med stadgad åborätt besitter hemman, öppet att, utan någon anmälan eller afbidan af tillstånd, företaga svedjande å sina egor, när honom godt synes. I sammanhang hvarmed yrkas: 1:o att det i 15 Cap. 1 §. Byggninga-Balken intagne stadgande om skyldighet för den, som önskar svedja, att uppgräfva jorden omkring svedjeplatsen, måtte alldeles förfalla, enär, sedan skogen i granskapet blifvit efter vanligheten undanröjd, skogseld icke, med iagttagen försigtighet, kan befaras, samt endast en dryg och onyttig kostnad derigenom utan ändamål vållas; 2:o att hägnads underhållande kring svedjeland måtte inskränkas till 2:ne år, helst så väl den uppvexande trädplantan efter denna tid icke mera skall ofredas af boskapen, som en längre fortfarande stängningsskyldighet endast skulle onödigtvis medtaga skog till gärdsle; och 3:o att skogs- och jägeri-betjeningens rätt till åtals anställande för öfverträdelser af Skogs-författningarne måtte alldeles upphöra.

I denna motion hafva åtskillige af Ståndet instämt, hvaremot *Fredrik von Zweigbergk* från Skaraborgs Län yttrat, att, såvida motionären kunde hafva till syfte någon inskränkning i egande- eller nyttjande-rätten, *von Zweigbergk* funne sig föranlåten bestrida motionens antagande; i annat fall ansåge han de i motionen framställde förslag öfverflödige, enär, genom nu gällande Författningar, tillräcklig frihet uti de af motionären uppgifne afseenden redan finnes.

Af *Lars Nilsson* från Blekinge Län har blifvit hemställdt, att hvarje hemmans-egare måtte vara tillåtet att, utan afseende å markens beskaffenhet och utan anmälan derom, efter fällning af bokskog, medelst afbrännande af qvarblifne grenar och qvistar m. m., en gång svedja; till stöd för hvilket förslag motionären, utom upprepande af de skäl, som blifvit af *Anders Andersson* och *Gustaf Bernhard Appelqvist* anförde, yttrat, att i motionärens hembyggd ganska ofta inträffar, det en mark, som kallas sandmo eller stenbunden, ändock bär bok jemte annan skog, som fordrar stark näring; sådan mark tillfölle ej sällan vid skifte annan egare, och förre egaren måste afverka skogen, utan att kunna afvagta ett år, då bokträdet bär ollon till fortplantning. Marken höljes då af en stor myckenhet grenar, ris och spånor, som blifva så mycket mera onyttiga, som genom den i byalaget, i anseende till skiftet, mera allmänt pågående skogsfällningen, ett lika allmänt öfverflöd på god ved är rådande. Detta, efter fällning af större träd, uppkommande affall måste, såsom icke lönande mödan att till den aflägsna bostaden

hemföra, qvarligga att ruttna samt förqväfva allt återvexande, marken gåfve sålunda hvarken skog eller bete, hvaremot i de fleste fallen en potates- och en råg-gröda kunnat derstädes hemtas genom svedjande, utan hinder för framtida gräsvext och skog.

Af *Johannes Christoffersson* från Kronobergs Län: att motionären ville fästa Rikets Ständers uppmärksamhet å skadan och missbruket i tillämpningen af 57 §. utaf Skogs-Ordningen, som stadgar, att "den, som antingen genom kyttande eller med så kallad välterstockar förbränner någon mark, djupa mossar undantagne, skall hvarje gång böta 20 R:dr, eller med deremot svarande fängelse vid vatten och bröd afstraffas." Ehuru detta sätt att svedja, uti motionärens hemort, hvarken vore kändt eller begagnas annorlunda, än att, då första afbränningen, i anseende till långvarig väta, misslyckas, försöket påföljande år förnyas medelst påförande af ris, som antändes, hade detta sätt att behandla jorden, hvilket motionären ansåg på intet vis skadligt, enär den afbrända mörjan och den förruttnade skogsspillningen, förvandlad till aska, fördubblar kyttjan och befordrar gräsväxt intill dess ny skog uppvexer, likväl blifvit af Krono-åklagare åtaladt och den idoge landtmannen ofta sakfäld till de böter af 20 R:dr, som åberopade Författning bestämmer. Då ett sådant förfarande ofta afskräcker landtmannen att till sin synbara nytta och förmon behandla sin egen jord, hvaröfver samma Författning i 18 §. tillerkänt honom fri och oinskränkt dispositions-rätt, anser motionären först åberopade §. böra upphäfvas, så framt den nedtryckte jordbrukaren, som ofta till större delen beror af grödan från svedjeland, skall ega bestånd.

I motsats häremot har *Nils Persson* från Örebro Län, med anledning af en förväntande ny Förordning angående skogarne i Riket, påkallat allmänna uppmärksamheten derå, att faran för skogseld och deraf följande olyckor i flerfalldiga hänseenden är alltför stor, för att kunna motvägas af de möjliga fördelarne af bränningen. Svedjande eller bränning af qvist och toppar är lika öfverflödig som onödig, och motionären hade jemte sin orts invånare en på erfarenhet grundad öfvertygelse, att den näring, jorden vinner genom förmultnande af barr och ris, är både naturligare och nyttigare, än att bränna och dymedelst ofta, synnerligen å viss mark, låta förtäras den matjord, som finnes å skogsmarkens yta, uti hviken fröet bättre gror, än i den genom bränning skadade jorden. Härjemte har motionären, i afseende på den föreskrifna trakthuggningen å allmänningsskogarne, anmärkt, att en årlig kringstängning af den nedhuggna trakten kostar mera i hägnadsvirke och arbetsersättning, än som motsvaras af den deraf förväntade nyttan; hvadan motionären hemställt, så väl *att allt svedjande å allmänningar måtte förbjudas,*

som ock *att gärdsle till deras inhägnande traktvis ej måtte förslösas eller dagsverken för sådant ändamål förspillas.*

Af *Ola Jeppsson* från Blekinge Län, med hvilken *Lars Nilsson* och *Gustaf Bernhard Appelqvist* från samma Län sig förenat, har blifvit anfördt: att ehuru det syntes vara en tydlig följd, att den, som, på grund af Kongl. Förordningen den 28 October 1830, förvärfvat fri dispositions-rätt öfver ekskog, må så väl sjelf förpassa deraf behugget virke, utan afseende derpå, om han är frälse-egare eller icke, som ock beträffande ek-afbarkningen, förfara, som honom godt synes, en del vederbörande likväl tro sig befogade att framkasta hinder eller väcka talan i dessa afseenden; hvarföre motionären ansåg nödigt, att öfver ofvannämnde Nådiga Förordning utfärdas den förklaring, *att egare af Kronoskatte-hemman och stadsjord af Kronoskatte-natur, hvilken, i följd af samma förordning, ekskog sig tillöst, må, utan hinder af äldre stadganden, vara tillåtet,* ej mindre att å det deraf behuggne virket utfärda forsedel, än äfven, i afseende å ek-afbarkningen förfara efter godtfinnande.

Detta hafva Utskotten i öfvervägande tagit; och hvad först angår förslaget, att den, som med boställs- eller kronohemmans innehafvare contraherar om skog, skulle vara fri för allt ansvar, utan afseende, om han vetat eller ej, att skogen från så beskaffad lägenhet bekommits; så lära Utskotten icke hafva af nöden att anföra några vidlyftiga skäl för sitt afstyrkande af bifall till ett förslag, som står i uppenbar strid med grunderne för all Criminal-lagstiftning; och Utskotten inskränka sig således till hemställan,

att Olof Olofssons i ämnet väckte motion måtte lemnas utan afseende.

Hvad dernäst beträffar förslaget, att skattehemmans-egare må utan erläggande af någon lösen förunnas enahanda rättighet till fri disposition öfver masteträd och spiror, som, enligt 40 §. af Skogs-Ordningen, egare af frälsejord tillkommer; så finna Utskotten det förhållande, som motionären åberopat till stöd för sin framställning, nemligen obetydligheten af den i Kongl. Förordningen den 28 October 1830 för skatte-jordegare bestämda löseskilling, till vinnande af fri dispositionsrätt öfver masteträd och spiror, innefatta grund för en alldeles motsatt åsigt af saken. Då skatte-jordegare, med en så ringa afgift, som 24 sk. Banco för hvarje helt mantal, kan förvärfva sig Kronans af ålder förbehållne rätt till maste- och storverksträd, måste denna rätt, ehuru till utseendet afyttrad, i sjelfva verket anses vara af Staten åt hemmansegaren efterskänkt; men just derföre, att afgiften är så obetydlig och det erfordras så ringa grad af omtanka hos jordegaren för att bereda sig fördelen

af fri dispositionsrätt i nämnde hänseende, anse Utskotten den stadgade löseskillingen böra bibehållas så mycket heldre, som ett efterskänkande deraf numera skulle innebära på samma gång en orättvisa emot dem, som, med begagnande af sin lösningsrätt, afgiften redan erlagt, och ett oförtjent gynnande af dem, som försummat eller icke gittat den medgifna dispositions-rätten sig förvärfva. Utskotten tillstyrka således,

att den väckta motionen icke måtte bifallas.

Vid de af serskilde motionärer gjorde framställningar, i afseende på rättigheten och sättet att svedja, få Utskotten, ehvad dessa framställningar åsyfta full och oinskränkt frihet för jordegare i gemen, att efter godtfinnande i dessa fall förfoga, eller endast upphäfvande af vissa gällande lag-bestämmelser, erinra, att all lagstiftning för skogshushållningen hvilar på den erkända grundsatsen, att Staten eger ej blott rätt utan äfven förpligtelse att emot *en* generations-hugskott skydda framfarna slägtens verk och kommandes förhoppningar. Ur denna grundsats härleda sig ock de stadganden, som gällande Författningar rörande skogarne här i Riket innehålla. Att borttaga eller förändra dem i en så vigtig omständighet, som beträffande rättigheten och sättet för svedjande, skulle, efter Utskottens omdöme, vara att gifva en lång framtids skatter till pris åt ögonblickets missförstådda vinstbegär. De skrankor, detta eger för sig uppdragne i Författningarne, äro så mycket nyttigare, som de på ett ganska väl afpassadt sätt förena skydd för egendomen med tillräcklig frihet för dess innehafvare. Föga ändamålsenligt skulle det ock vara, att då man bemödar sig att införa och göra allmännare kända grunderna för en ordentlig skogshushållning, lösgöra den enskilde från de band, som redan finnas, och utan hvilka ett ordnadt hushålls-system i afseende på skogarne icke är möjligt. Utskotten vilja i öfrigt, med afseende å en del motionärers åberopande af frälse-egares större frihet i svedjande, anmärka, att så väl, enligt 1805 års Skogs-Ordning, som Kongl. Kungörelsen den 2 Mars 1819, stadgandet rörande kyttande samt svedjande å sandmo, bergagtig och stenbunden mark gäller all jord lika; och anse Utskotten sig af dessa flere anledningar böra tillstyrka,

att de, i afseende på rättigheten och sättet för svedjande, mer eller mindre vidsträckta framställningarne af Anders Andersson från Östergöthlands Län, Johannes Christoffersson från Kronobergs Län, Gustaf Bernhard Appelqvist och Lars Nilsson från Blekinge Län, måtte lemnas utan afseende.

Hvad *Nils Persson* från Örebro Län deremot yrkat, eller att allt svedjande

jande å allmänningar måtte förbjudas, anse Utskotten innefatta en mindre ändamålsenlig inskränkning, i afseende på behandlingen af dessa skogar; och då, med iagttagande af gällande föreskrifter och stadgade försigtighetsmått, svedjande kan pröfvas gagneligt samt utan äfventyr verkställas, synes ett bestämdt förbud deremot hvarken lämpligt eller af något behof påkalladt; hvadan Utskotten hemställa,

att Nils Perssons motion i denna del måtte förfalla.

Utskotten kunna icke heller instämma i de åsigter, hvilka blifvit framställde till stöd för *Gustaf Bernhard Appelqvists* förslag, att tiden för hägnads underhållande kring svedjeland måtte inskränkas till 2:ne år, samt för *Nils Perssons* från Örebro Län yrkande, att den i Kongl. Maj:ts Nådiga Instruction för Skogs- och Jägeri-Staten i Riket den 16 Mars 1838 intagne föreskrift om instängning af afverkade och skoglösa tragter å allmänningarne måtte upphäfvas. Det är ett nogsamt kändt förhållande, att jordbrukaren, i följd dels af en i sjelfva verket knapp fodertillgång, dels af mindre omtänksam och noggrann hushållning dermed, i allmänhet nödgas utsläppa sina kreatur så tidigt på våren, att de ännu icke kunna hemta sitt uppehälle af gräs eller egentliga fodervexter. De afbita då med begärlighet de späda trädplantorne, som jemte knopparne och skotten på träd och buskar i början nästan ensamt utgöra kreaturens föda. Härigenom ej blott ödeläggas otaliga trädplantor, utan de, som undgå förstörelsen, blifva genom ett flere år förnyadt afbitande af topparne hämmade i vexten samt erhålla ett buskartadt utseende. Der man åsyftar återvext af skogen, är det således nödigt att freda trädplantorne, intilldess skogen i allmänhet undanvuxit kreaturens bett. Härtill erfordras, i förhållande till vextligheten, en längre eller kortare tid, som i 56 §. af Skogs-Ordningen blifvit utstakad till åtta, och i nyss anförda Nådiga Instruction synes vara antagen till tio år. Hvad Författningarne i denna del innehålla och föreskrifva är på natur-förhållanden samt vunnen stadgad erfarenhet grundadt, och Utskotten anse ock dervid böra förblifva. Motionärernes anmärkning, att kostnaden för uppförande och underhåll af hägnad kring svedjeland eller afverkad tragt å allmänning skulle öfverstiga den dermed åsyftade nytta, synes så mycket mindre förtjena afseende, som 23 §. af oftanämnde Nådiga Instruction, hvad de allmänna skogarne beträffar, uttryckligen innehåller, att, om kostnad för dylik stängsel, som, i följd af tillåten gräsbetning måste uppföras, skulle öfverstiga tio års betes-afgift, något mulbete icke å dessa parker må upplåtas; och i sådant fall någon stängsel icke erfordras. Utskotten hemställa,

att de i detta hänseende af Gustaf Bernhard Appelqvist och Nils Persson från Örebro Län väckte förslag måtte förfalla.

I fråga om upphäfvande af den i 15 Cap. 1 §. Byggninga-Balken meddeldta föreskrift, att den, som vill svedjeland bränna, skall uppgräfva jorden deromkring; anse Utskotten detta, jemte öfriga i denna §. påbjudna försigtighetsmått, vara af klok omtanka föreskrifvet och så mycket mera nödvändigt, som elden både lätt och obemärkt utbreder sig i sjelfva jorden, och de fleste skogseldar uppkommit af vårdslöshet och underlåtet iagttagande af hvad lagen i anförde rum stadgat. Utskotten tillstyrka således,

att den af Gustaf Bernhard Appelqvist härutinnan väckte motion icke måtte bifallas.

Då genom ej mindre 1 och 2 §§. i Kongl. Skogs-Ordningen, än Kongl. Kungörelsen den 2 Mars 1819, det är skogs- och jägeri-betjeningen uttryckligen förbudet att tillvälla sig något inseende öfver skattemanna-skogen, och deras befattning endast sträcker sig till bevakande af Kronans rätt, hvartill hörer, "att söka upptäcka och i laga ordning åtala förseelser emot Författningarne"; finna Utskotten den af *Gustaf Bernhard Appelqvist* väckte motion om upphörande af skogs- och jägeri-betjeningens rätt till sådane åtals anställande vara af den beskaffenhet, att Utskotten måste hemställa,

att densamma måtte lemnas utan afseende.

Hvad slutligen angår den af *Ola Jeppsson* från Blekinge Län gjorda hemställan om utfärdande af en sådan förklaring öfver Kongl. Förordningen den 28 October 1830, att den, som i följd af samma Förordning tillöst sig fri dispositionsrätt öfver ekeskog, må ega att å deraf behugget virke utfärda forsedel, samt i afseende på eke-afbarkningen förfara efter godtfinnande; så anse Utskotten ifrågaställde Förordning, jemnförd med Skogs-Ordningen den 1 Augusti 1805, vara i denna del så tydlig, att missförstånd deraf skäligen icke bör uppstå, och den af motionären ifrågasatta förklaring fullkomligen öfverflödig; hvadan Utskotten hemställa,

att Ola Jeppssons i ämnet afgifne motion måtte förfalla.

Stockholm den 30 Juni 1840.

N:o 3.

Ank. till Exp. Utsk. den 29 Juli, kl. 10 f. m.

Betänkande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, i fråga om ändring af Kongl. Förordningen den 19 December 1827, angående grunderne och villkoren för hemmansklyfning samt afsöndring af jord eller andra lägenheter från hemman.

Med inhemtad kännedom derom, att Kongl. Maj:t, genom Circulär-bref till samtlige Dess Befallningshafvande, utom i Stora Kopparbergs Län, den 26 October 1833 förordnat, det i hvarje Län en Comité skulle sammanträda, för att till Kongl. Maj:t afgifva nödiga upplysningar och utlåtanden, i fråga om behofvet af andra föreskrifter, rörande hemmansklyfning samt afsöndring af jord eller andra lägenheter från hemman, än de, som innefattas i Kongl. Maj:ts derom utfärdade Förordning af den 19 December 1827, funno Rikets senast församlade Ständer sig icke böra ingå i närmare granskning af de då under Riksdagen framställde yrkanden om ändring och rättelse i flere delar af samma Förordning, utan anhöllo, i underdånig skrifvelse den 17 September 1834, att, sedan Comitéernes yttranden inkommit, Kongl. Maj:t måtte låta utarbeta förslag till de ändringar, förklaringar och tillägg i berörde Förordning, som af dessa yttranden kunde föranledas, vare sig i hänseende till hela Riket eller vissa delar deraf, samt vid denna Riksdag lemna Rikets Ständer del af så väl nämnde förslag, som Comitéernas yttranden, på det Rikets Ständer kunde blifva i tillfälle att med förnyadt utlåtande i ämnet inkomma. I anledning häraf, har Kongl. Maj:t, efter det Läns-Comitéernes yttranden inkommit, åt vissa Committerade uppdragit utarbetandet af det förslag, Rikets Ständer i berörde afseende begärt, samt, uti Nådig Skrifvelse den 27 sistlidne Januari, till Rikets Ständer öfverlemnat Committerades i ämnet afgifne utlåtande med förslag till förnyad Förordning, angående grunderne och villkoren för hemmansklyfning samt afsöndring af jord eller andra lägenheter från hemman, jemte dervid af några Comitéens ledamöter fogade reservationer, äfvensom Läns-Comitéernes yttranden och tillhörande handlingar.

Denna Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, jemte uppräknade handlingar, hafva samtlige Riks-Stånden till Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens behandling remitterat; och få Utskotten, efter tagen noggrann känne-

dom och sorgfällig granskning deraf, dess yttrande öfver ifrågavarande förslag härigenom vördsammast afgifva.

Vid pröfningen af de uti Committerades underdåniga Utlåtande anförde grunder för de serskildte i förslaget intagne hufvudstadganden, rörande sättet och villkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring, hafva Utskotten funnit sig böra till det mesta instämma uti de af Committerade utvecklade åsigter, och anse, med tillkännagifvande häraf, öfverflödigt att yttra sig öfver andra delar af förslaget, än de, hvartill Utskotten icke funnit sig kunna tillstyrka bifall. Dessa hafva Utskotten här upptagit i den ordning, förslaget sjelft föranleder, och serskildt för hvarje §. dess tillstyrkande motiverat.

1 Cap.

6 §.

Committerade hafva föreslagit, att, utan föregången undersökning eller serskild tillåtelse, hemman må klyfvas till minst $\frac{1}{8}$:dels förmedladt mantal på hvarje utklufven del; till antagande af hvilken norm Committerade hemtat anledning af Comitéernas förslag och Läns-styrelsernes uppgifter, enligt hvilka minimum för klyfning utan föregången undersökning ansetts i de flesta Län kunna antagas till $\frac{1}{8}$:del och i några ända till $\frac{1}{16}$:dels mantal; hvaremot för flere Län de uppgifvit, att besutenhet icke vore att påräkna å mindre hemmansdel än $\frac{1}{4}$:dels mantal.

Redan af dessa skiljagtiga uppgifter visar sig svårigheten för en allmän bestämmelse om storleken af det hemmantal, som må anses medföra besutenhet utan föregången närmare undersökning om hemmansdelens beskaffenhet, och derförutan är det kändt, att de förhållanden, hvaraf besutenheten beror, äro väsendtligen skiljagtiga äfven inom ännu inskränktare områden. Det är af vigt, att denna bestämmelse må ske med den yttersta möjliga noggranhet, om icke man skall äfventyra, å den ena sidan, att förfela ändamålet, förekommandet af en för jordbrukarens bestånd vådlig, ytterligt drifven, hemmansklyfning, och, å den andra, att med fastighetsköp onödigtvis förena omgången af en undersökning, som medförer besvär och kostnader, hvilka mången gång torde förefalla kännbara. Committerade hafva jemväl, enligt hvad deras yttrande visar, åsyftat, att serskildta föreskrifter härom, lämpade efter förhållandet inom olika orter, borde i den föreslagne Författningen intagas, sedan mera bestämda speciella uppgifter i detta afseende blifvit infordrade, och Utskotten anse sig böra, i öfverensstämmelse härmed tillstyrka,

att åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, hvar för sitt Län,

må uppdragas att, i samråd med sakkunnige män af Länets invånare, föreslå, för hvarje olika ort serskildt, det minsta hemmantal, hvartill klyfning må ega rum utan föregången serskild undersökning, och att, med ledning af så beskaffade förslag, för reskrifter i detta afseende, lämpade efter olika local-förhållanden, måga i Författningen meddelas.

8 §.

5 mom. Vid det här föreslagne stadgande, att Nämndens beslut skulle vara underkastadt pröfning endast i det fall, att klyfningen blefve afstyrkt, har en af Committerade, Herr Justitiæ-Canzlern *Faxe,* uti dess vid det underdåniga utlåtandet fogade reservation, redan anmärkt, att då, genom tillåtelsen till klagan i ena fallet, det blifvit medgifvet, att Nämndens beslut kan vara origtigt, det vore rättsvidrigt att förklara den ena derigenom förnärmade parten oberättigad att få ett sådant origtigt beslut ändradt. I denna af Herr Justitiæ-Canzlern yttrade mening kunna Utskotten ej annat än instämma och hemställa alltså:

att detta moment måtte fördelas i 2:ne, med följande lydelse:

5. mom. Har Nämnden tillstyrkt klyfningen, då skall dervid förblifva, utan så är, att delegare i samma hemmansdel, som klyfvas skall, vill lösnings-anspråk väcka. I sådant fall göre han talan derom anhängig vid det Ting, som infaller närmast efter sex månader, från det Nämndens Utlåtande meddelades. Försummar han det, vare all vidare rätt och talan i frågan förlustig; och ej må annan, än sådan delegare, som nu nämnd är, emot det Utlåtande klagan föra.

6 mom. Afstyrker Nämnden den sökta klyfningen; ege den med Utlåtandet missnöjde, hos Härads-Rätten begära pröfning af frågan. Härads-Rätten infordre häröfver yttrande af Nämnden och lemne äfven öfrige delegare i den hemmansdel, som klyfvas skall, till fälle att deras rätt iagttaga och bevaka. Gillas Nämndens beslut, hvarigenom klyfning afstyrkt blifvit, ege den missnöjde att målet fullfölja, på sätt, som om lösnings-frågor i 11 §. sägs. Varder åter klyfningen af Härads-Rätten bifallen; då må häremot ej vädjas eller besvär anföras af annan, än den delegare i samma hemmansdel, hvilken tillika väckt fråga om rättighet till lösen af den utklufne delen; men försummar delegare, då han vid Härads-Rätten hörd varder, att sådant lös-

ningsanspråk väcka, vare all vidare rätt till talan härom förlustig.

6 mom. Genom den här föreslagna sönderdelning af föregående moment, blir detta i ordningen det 7:de och anmäles till bifall, med iagttagande allenast af den förändring, som är en följd af Utskottens tillstyrkande vid 6:te §. eller att, i stället för $\frac{1}{8}$:dels mantal, införes:

Då lagfart eller åbobref sökes å hemmansdel, som är mindre än hvad för klyfning utan undersökning är i 6 §. 1 mom. medgifvet, eller ny åbo eller egare skall för sådan hemmansdel skattskrifvas, eller inteckning deri för skuld eller arrende begäres, vare sökanden skyldig styrka, när hemmansdelen blifvit utklufven, och, om sådant skett efter det denna Vår Nådiga Förordning utfärdades, jemväl förete det beslut, som i afseende å klyfningen blifvit meddeladt.

9 §.

Under åberopande af de skäl, Herr Justitiæ-Canzleren *Faxe* i dess reservation framställt, anse sig Utskotten böra, i afseende på de hemmansklyfningar, hvilka hittills skett utan föregången undersökning och pröfning, tillstyrka bibehållande af den i 6 §. af nu gällande Förordning af den 19 December 1827, stadgade lösningsrätt; i anledning hvaraf Utskotten hemställa, *att vid denna §. ett nytt moment måtte lilläggas, så lydande:*

2 mom. I fråga om rättighet för andra delegare i hemmansnumret att till sig lösa obesuten hemmansdel, som, innan denna Vår Nådiga Förordning utfärdades, utan vederbörande Embets-myndighets tillåtelse blifvit utklufven, gälle hvad 6 §. i Förordniugen den 19 December 1827 härom innehåller; men ej vare sådan delegare berättigad till lösen af hemmansdel, som hädanefter utklyfves, ej eller, då förut utklufven del blifvit till en besutenhet förenad under sambruk med annat hemman eller annan hemmansdel, som innehafvaren tillika eger eller under stadgad åborätt besitter, på sätt 6 §. innehåller.

§. 11.

I betragtande af den större fullständigheten i föreskriften samt bestämmande af viss tid, inom hvilken lösnings-anspråk måga fullföljas, hafva Utskotten ej tvekat att gifva företrädet åt den redaction af förevarande §., som blifvit af Herr Justitiæ-Canzleren *Faxe* föreslagen. De vid slutet deraf före-

kommande orden: *"genom vad till Lagmans-Rätt"* anse Utskotten dock böra utgå, såsom öfverflödiga, och möjligen äfven, med hänseende till Lagmans-Rätternes ifrågaställda indragning, mindre lämpliga; Utskotten tillstyrka i följd häraf:

att denna §. må erhålla följande lydelse: Vill delegare, som, enligt 9 §., anser sig berättigad att obesuten hemmansdel inlösa, af den rättighet sig begagna, och har ej undersökning, angående besutenhet af den anledning, som i 6 §. omförmäles, förut skett, begäre han då hos Sockne-Nämnden sådan undersökning. Sedan den undersökning skett och Nämnden Utlåtande afgifvit, på sätt 8 §. innehåller, åligge sökanden, så vida han vill sitt lösningsanspråk fullföljа, att, inom den tid, som i 5 mom. af sistnämnde §. sägs, genom stämning i laga ordning göra talan härom anhängig hos Härads-Rätten, som eger att påståendet upptaga och afdöma; hvarefter målet i den ordning, som för tvistemål i allmänhet stadgad är, fullföljas må.

11 Cap.

7 §. 3 mom.

Då Rikets Ständer redan vid sistförflutne Riksdag fått till granskning emottaga Lag-Comitéens förslag till allmän Civil-Lag och således antagandet af en ny lag möjligen snart kan förestå, hafva Utskotten funnit uttryckliga åberopandet af nu gällande 16 Cap. 2 §. Jorda-Balken böra undvikas, och hemställa alltså, att begynnelsen af detta moment måtte sålunda förändras:

I afseende på lägenhet, som på lifstid upplåten är, gälle hvad om lifstidsstädja å hemman i lag stadgadt är, och skall jemväl sådan lägenhet, vid besittnings-tidens slut, återfalla till hemmanet, utan lösen eller annan ersättning, än för sådan derå nedlagd odlingskostnad, som då ännu icke är genom afkastningen ersatt, samt med rättighet för innehafvaren af lägenheten att derifrån bortflytta honom tillhörig åbyggnad och stängsel, der ej hemmans-innehafvaren den lösa vill.

12 §. 1 mom.

Ehuruväl Utskotten dela Committerades åsigt, att afsöndring af jord från hemman för alltid, under eganderätt, icke må, utom i vissa undantagna fall, vara hädanefter tillåten, hafva Utskotten likväl ansett tillämpningen af denna grundsats icke böra sträckas till mosse, som är odlingsbar, men i dess

närvarande skick onyttig. Af den redan i långlig tid medgifna tillåtelsen att så beskaffad lägenhet med egande-rätt uppläta, lära några skadliga verkningar icke kunna anföras, då det deremot är otvifvelagtigt, att den säkerhet i besittning, som endast af eganderätt uppkommer, jemte öfvertygelsen, att nedlagde kostnader och mödor skola komma egna efterkommande till gagn, verksammast befrämja odlings-företag i gemen, och således, äfven i detta fall, fördelar sannolikt redan af den längesedan medgifna rättigheten härflutit och än mera äro att för framtiden af dess bibehållande förvänta. Utskotten tillstyrka alltså:

att, genom införande af orden: "för alltid eller" näst efter uttrycket: "såsom i nämnde §. sägs," detta moment måtte återbringas till öfverensstämmelse med nu gällande stadgande i 2 Cap. 11 §. af Förordningen den 19 December 1827, och tillåtelsen till mosses upplåtande under egande-rätt sålunda för framtiden bibehållas.

18 §.

Det af Committerade förelsagna årliga uppläsandet af denna Förordning, så väl i Kyrkorne, som vid hvarje mantals- och skattskrifning, anse Utskotten mindre leda till det dermed åsyftade ändamål, än att vid mantals-skrifningarne borttaga en för den vidlyftiga förrättningen i alla fall knapp tid och, utan serdeles nytta, öka den redan stora mängden af Författningar, som skola årligen, enligt serskildta påbud, i Kyrkorna uppläsas. Utskotten hemställa således:

att stadgandet härom måtte ur Författningen utgå.

Efter att sålunda hafva genomgått förevarande till Utskottens behandling öfverlemnade förslag, få Utskotten slutligen, såsom hufvudsakligt Utlåtande, vördsammast tillkännagifva, det Utskotten anse samma förslag, med de af Utskotten deri tillstyrkte förändringar, böra vinna Rikets Ständers bifall; i följd hvaraf Utskotten ock hemställa, det Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t om utfärdandet af en dermed öfverensstämmande allmän Författning i underdånighet anhålla.

Stockholm den 30 Juni 1840.

Reservationer:

Af Herr Friherre *Leijonhufvud, A.:* "Emot Utskottens fattade beslut måste jag

jag mig reservera, emedan de skilja sig från de åsigter, jag uti Fattigvårds-Comitéen utvecklat och hvilka jag här åberopar. Jag har icke blundat för vådorna af en för långt utsträckt klyfning af jorden, men jag anser dessa för ett mindre ondt, än om möjligheten stänges för arbetaren att förvärfva sjelfständighet genom egandet af äfven en obetydligare jordrymd."

Herr Borgmästaren *Ekholm* förklarade sig icke kunna dela pluralitetens mening, så väl i afseende på 16 §. 1 mom., som 17 §. af 2 Cap., utan ansåg sig böra biträda den åsigt, Herr Justitiæ-Canzleren *Faxe*, i dessa fall, utvecklat, hvadan Herr *Ekholm* äfven tillstyrkte antagandet af den redaction af de ifrågavarande §§., som blifvit af Herr Justitiæ-Canzleren i dess serskildt afgifne förslag uppställd.

STOCKHOLM, ECKSTEINSKA BOKTRYCKERIET 1840.

N:o 4.

Ank. till Exp. Utsk. den 30 Juli, kl. 10 f. m.

Betänkande, angående ändring af Författningarne rörande Socknestämma, samt om bildande af Communal-Styrelser.

Vid Riksdagen åren 1834 och 1835 väcktes motioner, dels om en fullständig omarbetning af 1817 års Sockne-Stämmo-Förordning, för iagttagande af de förändringar och tillägg, som under senare tider blifvit påbudne och för de ytterligare rättelser och förbättringar, som förmenats vara nödiga, dels om partiella förändringar eller tillägg i denna Författning. Såsom brister i den närvarande Lagstiftningen i detta ämne, är hufvudsakligen anmärkt saknaden af bestämd föreskrift om Socknestämma i stad, samt olämpligheten och orättvisan af den i 4 §. af 1817 års Förordning antagne grunden för rösträttighet i Socknestämma, serdeles för städer och företrädesvis för hufvudstaden, då endast Fastighets-egare äro tillerkända beslutande-rätt, men alla som å landet lefva af capital, löne-inkomster, eller andra yrken, än åkerbruk å egen jord, samt alla hyresmän i städerne, äro betagne till och med rättighet att vid Socknestämma inställa sig, ehuru de hafva förbindelser att deltaga i afgifter för angelägenheter, som bero af Socknestämmas pröfning och sådana afgifter på många ställen till högst betydliga belopp af dem utgöras. Rikets Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott hafva häröfver utlåtit sig den 12 Januari 1835 (Utl. N:o 40) att Utskotten funnit en fullständigare Lagstiftning i omförmäldte ämnen vara af behofvet högligen påkallad; att för närvarande icke funnes någon Lag, utan endast sedvänja till grund för omröstning å Socknestämmor i städerne, likasom föreskrift saknas, rörande Socknestämmor och Kyrko-Råd samt dessa myndigheters constituerande i de församlingar, som utgöras af både städer och hemman å landet, hvarförutan åtskillige ändringar i nu gällande stadganden torde erfordras; men då Utskotten saknade kännedom om de olikartade plägseder och förhållanden, som i förrberörde afseende i städerne egde rum, och ej voro i tillfälle att härom inhemta upplysning eller uppgöra förslag till Författning, hafva Utskotten funnit för ändamålet lämpligast hemställa, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl.

Maj:t, efter Stads-Församlingarnes hörande, åt Committerade för Kyrko Lagens öfverseende, eller åt andra sakkunnige män, i Nåder uppdraga utarbetande af förslag till en fullständig Författning, angående Socknestämmor och Kyrko-Råd i städerne och på landet, samt berörde förslag, till Rikets Ständers bedömande, låta å nästa Riksdag i Nåder framlägga. Rikets Stånder, som gillat detta yttrande, hafva, i fullkomlig öfverensstämmelse dermed, till Kongl. Maj:t aflåtit underdånig skrifvelse den 9 Februari 1835, och Kongl. Maj:t har i Nåder täckts erinra om Rikets Ständers sålunda framställda underdåniga anhållan, då Kongl. Maj:t, genom Skrifvelse till Rikets Ständer den 1 sistlidne Februari, i Nåder tillkännagifvit, att Committerade för Kyrko-lagens öfverseende, med ledning af de från Consistorierne i Riket, efter Stads-församlingarnes hörande, infordrade underdåniga utlåtanden i ämnet, utarbetat och till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifvit förslag till Förordning om Socknestämmor och Kyrko-Råd, äfvensom att Comitéen för Fattigvårds-anstalterne, efter erhållen del af de i detta ämne till Kongl. Maj:t inkomne handlingarne, i Comitéens förslag till Communal-Lag, behandlat frågan om Socknestämma på landet, hvilka bägge förslag blifvit med Högstberörde Nådiga Skrifvelse till Rikets Ständer öfverlemnade, dervid Kongl. Maj:t täckts förklara Sig förvissad, att Rikets Ständer skola åt de vigtiga angelägenheter, dessa förslag omfatta, egna all den uppmärksamhet, de förtjena.

Uti det sålunda öfverlemnade förslaget, som Committerade för Kyrko-Lagens öfverseende utarbetat, saknas en stor del af de ämnen och bestämmelser, som uti 1817 års Socknestämmo-förordning finnas intagne, utan att orsaken till deras uteslutande är uppgifven. Man synes dock såsom sådan orsak kunna antaga, att förslaget icke tillkommit annorlunda, än såsom en integrerande del af Kyrko-Lagstiftningen, då det är inskränkt till de ämnen, som man troligen ansett ensamt tillhöra denna Lagstiftning. Om Socknestämma i Städerne, samt om rättigheten att deltaga i Socknestämma och rösträttigheten dervid, innehåller detta förslag föga annorlunda, och åtminstone icke fullständigare stadgande än 1817 års Förordning. Hvad beträffar röstberäkningen, hvilken är föreslagen att vid socknestämma blifva enahanda som vid Prestval, hafva Committerade, enligt hvad deras förslaget bifogade yttrande visar, förutsatt, att Kongl. Maj:t skulle gilla den rösträtt för Prestval, som Rikets Ständer vid 1828—1830 årens Riksdag tillstyrkt, nemligen att den beräknas i allmänhet efter egendom och de allmänna onera, serdeles ecclesiastika, som deraf utgå; att för städerna

följes den grund, som för hvarje ort serskildt är stadgad, och för landet räknas en hel röst för hvarje helt oförmedladt mantal, en för hvarje masugn, för hvarje stångjernshärd och för tvänne kniphamrar tillsammans; likaså vid messingsbruk en röst för hvar bränn-ugn och vid glasbruk för 2:ne glas-pottor, samt att för spikhamrar, qvarnar och alla andra serskildt skattlagda inrättningar bestämmes röst-rätten efter deras grundränta, eller, der sådan ej åsatt är, efter taxeringsvärdet, jemnfördt med medelvärdet på hemman i orten.

Det af Committerade för fattigvårds-anstalterne afgifna förslag till Communal-Lag, har deremot, hvad beträffar den delen, som handlar om Socknestämma, endast afseende på landet, enligt hvad deri bestämdt är uttryckt, men om rösträttigheten är deri föreslaget, att den borde beräknas efter sistförflutna årets bevillning för lön, egendom och rörelse, i de fall, då en annan beräkningsgrund icke är serskildt föreskrifven.

Af de, förslagen följagtige, serskildta Utlåtanden, visar sig ingen anledning att åt någondera af dessa Comitéer varit lemnadt något uppdrag, föranledt af Rikets Ständers underdåniga Skrifvelse den 9 Februari 1835, hvilket icke heller Kongl. Maj:ts Nådiga skrifvelse innehåller, och sjelfva förslagen tyckas visa, att Committerade måtte varit i saknad af sådant uppdrag, då de förhållanden, hvarå Rikets Ständer hufvudsakligen påkallat uppmärksamhet, äro i det närmaste förbisedda.

Det lärer således få antagas, att Kongl. Maj:t icke täckts i Nåder lemna något afseende åt Rikets Ständers härom gjorda underdåniga anhållan, hvarföre, då förslagen således icke äro deraf föranledda och de icke heller emotsvara hvad dermed varit åsyftadt, Rikets Ständer icke af denna anhållan och de motioner, hvaraf den framkallats, lära hafva någon anledning att ingå i något yttrande öfver berörde förslag, hvilka icke heller kunna hänföras till egenskap af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, då de icke i sådan form och med de iagttagelser, 87 §. Regerings-Formen derföre föreskrifver, äro Rikets Ständer meddelde.

Rikets Ständer skulle således af stadgandet i 48 §. Riksdags-Ordningen om de föredragningsämnen, som få hos dem förekomma, varit hindrade att, på sätt Kongl. Maj:t täckts göra Sig förvissad, egna uppmärksamhet åt de vigtiga ämnen, förslagen omfatta, om icke denna uppmärksamhet blilvit påkallad genom motion af Riksdagsman i Grundlagsenlig ordning.

En sådan motion är inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln väckt af Herr *von Rosen*, om uppgörande af förslag till Communal-Lag, med ledning af det förslag, Committerade för fattigvårds-anstalterne afgifvit.

I anledning af det bemäldte Committerade meddelade uppdrag att föreslå Lagstiftning om fattigvården, samt den undersökning, som Committerade i detta afseende anställt om de förhållanden, som verka till fattigvårdsbehofvet och de anstalter, hvarigenom man borde söka att motverka detta behof, hafva Committerade ansett sig böra påkalla uppmärksamhet å angelägenheten af en, genom allmänt deltagande grundlagd sorgfälligare vård om samfundslefnaden, serskildt ordnad för samhällen af den inskränkning, att vården icke blott omfattar de allmännaste angelägenheterne, som mindre inverka på hvarje medlem enskildt, utan äfven kan utsträckas till det enskildta familjlifvet, så vidt det är fråga om förhållanden, som verka på den allmänna välfärden, och att hvarje medlem kan anse sig delagtig i tillsynen eller åtminstone i tillfälle att på närmare håll controllera den. Committerade hafva ansett, att, jemte de mera directa verkningarne af varningar och föreställningar eller de utvägar, som annars kunde medgifvas för att hämma oordningar och motverka företag af synbart skadligt inflytande, borde man föreställa sig, att, genom iagttagande af en sådan vård och delagtigheten deri, skulle väckas och inskärpas den så angelägna uppmärksamheten å samhälls-medlemmarnes beroende af hvarannan, och huru den enskildta belåtenheten och trefnaden säkrast, genom samverkan, beredes och stadfästes.

Derjemte hafva Committerade ansett det vara af vigt för handhafvande af de serskildte samhällenas mera allmänna angelägenheter, som redan besörjes af utsedda menighets Ombud, att enhet införes genom en gemensam förvaltning, på det behof och tillgångar måga i sammanhang kunna beräknas och den enstämmighet i alla åtgärder iagttagas, som är ett nödvändigt villkor för fördelagtiga resultat af det hela, äfvensom Committerade beräknat, att nya företag af vidsträckare omfattning, som fordra samfällig ansträngning och hvilka mångenstädes kunna till stor båtnad tillvägabringas, samt vid flere tillfällen äro af det nödvändigaste behof påkallade, skulle lättare och säkrare kunna åstadkommas, der förberedandet och utförandet ankomme på personer med serskildt uttaladt förtroende af de samhällen, som ega om företagen besluta och med den noggrannaste kännedom så väl af de förhållanden, hvarpå beräkningen af fördelen borde byggas, som af de tillgångar, som kunde tagas i anspråk.

Då fattigvården i sin större utsträckning, eller såväl de fattigas-försörjning, som bemödandet att inskränka tungan deraf eller åtminstone motverka dess ökande, ansetts utgöra en af de vigtigaste angelägenheter, som åligga menigheterne, hafva Committerade deraf hemtat anledning att, i enlighet med de ofvan antydde åsigterne, afgifva ett förslag till Communal-Lag, dervid Committerade likväl anmärkt, att detta förslag icke kunnat omfatta alla de ämnen, som Committerade ansett tillhöra denna Lagstiftning, då i afseende på flere af dem, som icke stått i sammanhang med det Committerade meddeldte uppdraget, de för närmare bestämmelser derom, nödige upplysningar saknats, och då Committerade derföre i förslaget inskränkt sig till organisationen af förvaltningen, samt sådane bestämmelser, som antingen mer eller mindre omedelbart hafva afseende å fattigvården, eller ock redan varit gifna genom Kongl. Förordningen om Socknestämmor och Kyrko-Råd den 26 Februari 1817, utan att stå i strid med de föreskrifter Committerade ansågo sig böra föreslå, hoppades Committerade, att, om förslaget annars funnes förtjent af något afseende, Kongl. Maj:t skulle täckas i Nåder låta föranstalta om dess granskning och närmare fulländande af vederbörande myndigheter, på hvilka sådant, efter ärendenas beskaffenhet, kunde bero.

Det sålunda afgifna förslaget, hvilket icke veterligen undergått den granskning för dess fulländande, hvarom Committerade hemställt, innehåller hufvudsakligen, att menigheterne skulle tillkomma beslutande-rättigheten i de dem åliggande angelägenheterne, och utöfva den å socknestämma, utan väsendtlig förändring af hvad, som förut varit iagttaget, vidare än hvad beträffar den redan omförmäldte föreskriften om delagtigheten i socknestämmans öfverläggningar och röstberäkningen dervid; men för de egentliga förvaltnings-bestyren är föreslagen en Sockne-Nämnd för hvarje Socken eller Pastorat å landet, hvartill Ordförande och Ledamöter väljas af menigheten, utom det att Kyrkoherden skulle vara sjelfskrifven Ledamot och äfven Ordförande i vissa ärender; hvarjemte för en allmännare omfattning af mera vidsträckta samhälls-intressen och en sammanhållande tillsyn å förvaltningen inom de serskildta inskränktare samfunden, är föreslagen en Läns-Nämnd för hvarje Län, bestående af Landshöfdingen, såsom Ordförande, samt visse embetsmän och valde Menighets-Ombud, såsom Ledamöter.

Enligt hvad redan är anmärkt, upptager det af Committerade för Kyrko-Lagens öfverseende utarbetade förslaget hufvudsakligen endast ecclesiastika

ärender, och såsom föremål för Socknestämmas handläggning bestämmas endast: öfverenskommelser för befordrande af Gudsfrugtan, sedlighet och ordning, samt om tiden för allmänna Gudstjensten, frågor om Folkundervisningen, om antagande eller endtledigande af Kyrkovärdar, Sexmän och andra Ordningsmän samt Kyrko-betjening, hushållningen med kyrkans tillhörigheter och redovisning derföre, byggnad och underhåll af Kyrka, Prestgård, Socknestuga och Tiondelada m. fl. församlingens hus och lägenheter, Presterskapets och Kyrko-betjeningens inkomster, afgifter till Kyrka, Fattigvård och andra fromma ändamål, bänkfördelningar och grafställen, samt alla andra kyrkomål och ärender, som, enligt serskilda Författningar eller efter vederbörandes befallning, bero på Socknestämmas utlåtande, afgörande eller verkställighet.

I afseende på förvaltningsbestyren är intet stadgande i detta förslag upptaget, hvaremot deri föreskrifves, att i hvarje församling skall Kyrkoherden sig till biträde vid kyrkotuktens upprätthållande, hafva ett Kyrko-Råd, bestående af minst 4 välfrejdade och agtade män, Kyrkovärdarne inberäknade. Om detta Kyrko-Råd är för öfrigt icke vidare stadgadt, än att Kyrkoherde skulle i dess närvaro meddela varningar för förseelser, som ansetts höra till kyrkotuktens tillrättavisande behandling.

En af Kyrkolags-Comitéens Ledamöter, Herr Professoren *Bergfalk*, har, enligt ett vid förslaget fogadt serskildt yttrande, ansett den hittills kända Socknestämman böra delas i tvänne, nemligen en för kyrkeliga och en för icke kyrkeliga angelägenheter, med bestämmelse att Kyrkoherden borde vara Ordförande i den förra, och Ordförandeskapet i den senare tillhöra den, som det allmänna förtroendet dertill kallar, äfvensom Herr Professoren ansett titeln å det afgifna förslaget hafva bordt bestämdt antyda, att det inskränkes till kyrkeliga mål; och detta yttrande har Herr *von Troil, Emil*, inom Ridderskapet och Adeln förklarat sig upptaga såsom sin motion.

För öfrigt äro motioner, som Utskotten anse sig böra i sammanhang härmed upptaga, väckte:

1:o Inom Ridderskapet och Adeln af Herr *von Moltzer*, som föreslagit, att samtlige Länen borde indelas i Val-District, som utvälja Electorer och Valmän af menigheterna efter besutenhets-principen, och utan afseende på stånd, så att alla, som varit eller äro Embetsmän och alla som äro Borgare i stad, eller Hus- och Tomt-egare, då de i öfrigt funnos behörigen qvalificerade, fingo deltaga i valen, hvilka för öfrigt skulle an-

ställas på det sätt, att 100 valberättigade personer på landet och 50 valberättigade i stad, utvalde en Elector, så att ett Län med 5000 väljande å landet och 1000 väljande i stad, skulle hafva 70 valmän. Dessa skulle sedan ibland sig utvälja för de mindre Länen 20 à 24 samt för de större 30 à 32 deputerade, hvilka vid en viss, för alltid stadgad tid infunno sig i Läns-Residens-staden, der de emottogo Landshöfdingens berättelse om förvaltningen af Länets inre angelägenheter, inkomster och utgifters belopp, nya behof eller möjliga indragningar och besparingar m. m., samt, efter granskning af redogörelserna, öfverlade, under en af dem sjelfve utsedd Ordförande, om allt hvad de ansågo för Länet nödigt och nyttigt. Om Konungens Befallningshafvande sedermera fann sig böra instämma i Deputerades beslut, borde det, i alla de fall, då saken ej vore af beskaffenhet att böra Regeringen underställas, genast kunde befordras till verkställighet; men i de fall åter, då, efter Konungens Befallningshafvandes vägran, Deputerade ansågo deras beslut kunna förfalla, borde det ske; men om de yrkade beslutets fullföljande, borde det, jemte Konungens Befallningshafvandes utlåtande, insändas till vederbörande Stats-expedition, för att inför Konungen föredragas. — Vidare skulle valmännen utse ett Läns-Råd af 4 Ledamöter, hvilka borde vistas vid Landshöfdinge-sätet och öfvervara alla de Canzli-beslut, som röra Länets allmänna angelägenheter, med rättighet och pligt att deras mening till Protocollet anföra, då de ansågo Landshöfdingens beslut icke vara grundade på Lag eller på Deputerades beslut, eller förenligt med Länets eller dess invånares bästa.

2:o Inom Borgare-Ståndet af Herr *Wærn*, hvilken, då något förslag till Communal-styrelsers införande, som lemnade hopp om verkställighet, icke blifvit till Rikets Ständer ingifvet, och emedan han vore öfvertygad, att sådane institutioner blott långsamt utvecklas, derföre genom uppskof med deras grundläggning, nu möjligen åter 5 à 6 år kunde förspillas, innan blott en början kunde komma i fråga, föreslagit:

att alla allmänna Lagens stadgar och alla serskildta författningar, som kunna hindra Communal-styrelsers införande, och deribland uttryckligen Kongl. Förordningen den 1 Juli 1743, angående budkaflars utskickande och kringbärande i landsorterne, Kongl. Brefvet d. 5 Januari 1808, med Kammar-Collegii derpå grundade Kungörelse den 1 Februari samma år, samt Kongl. Kungörelsen den 26 November 1816, varda, efter behof upphäfne eller förändrade, så att nämnde hinder undanrödjas;

att Stadga utfärdas, som bestämmer röst-rättigheter och rösternes beräkning vid menigheternas val till Ombud för deras angelägenheters bevakande, så att ingen eljest till medborgerligt förtroende berättigad person varder från valet utesluten, så snart, enligt erkända juridiska grunder, hans bifall fordras för de åt den valde uppdragna rättigheter, samt att tvist om sådant uteslutande upptages och pröfvas af allmänna Domstolarne;

att dessa stadgar icke mindre gälla för Stads- än Lands-menigheten, samt derföre

att i städerne Domaremagten skiljes från den administrerande eller Communal-styrelsen; och att för detta ändamål

hvarje stad må ega genom Deputerade, hvilkas utväljande af Magistraten föranstaltas, i enlighet med de, här ofvan, för val inom Communerne föreslagne grunder, låta utarbeta förslag till stadens administration, skiljd från dess Domaremagt;

att sådant förslag underställes Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, men att dessförinnan

i vanlig Domstolsväg, de besvär upptagas och afgöras, som en eller flere af stadens invånare anföra deröfver, att deras rättigheter till deltagande i stadens styrelse blifvit i förslaget åsidosatt;

att stadgarne om allt detta intages i allmänna Lagen; och slutligen

att Författningen om socknestämmor så modifieras, att den ej blott icke hindrar, utan i all måtto underlättar menigheternas rätt att sina angelägenheter genom Ombud eller Deputerade besörja.

Dessutom hafva Utskotten emottagit åtskillige inom Riks-Stånden afgifne yttranden i ämnet, innefattande jemväl anmärkningar emot de framställde förslagen, för hvilka Utskotten komma i tillfälle att närmare redovisa vid utlåtandet öfver hvarje serskild fråga, hvarå de hafva afseende.

Lagstiftningen för socknestämman, såsom den institution, hvarifrån menigheternes vård om sina angelägenheter utgår, måste hafva till föremål att bestämma de enskildtes delagtighet i öfverläggningarne och besluten samt socknestämmans myndighet öfver de enskildte och formen för utöfningen af beggedera.

Rättig-

Rättigheten att deltaga i socknestämma har hittills, så vidt några bestämmelser derom funnits, varit uteslutande fästad vid fastigheterna; delagtigheten har varit beräknad efter fastigheternas storlek, och bidrag för communala behof har vanligen utgått efter enahanda grunder. Detta gäller dock egentligen endast om landet. I afseende på städerna finnes i 1817 års Kongl. Förordning intet annat stadgande, än att, der socknestämmor förut varit brukliga, må de ock på lika sätt hädanefter hållas, hvaremot alla öfriga föreskrifter i denna Författning tydligen visa, att man dermed endast haft afseende på landet. För administrationen inom städerna finnas deremot äldre stadganden, som tydligen förutsätta, att de communala angelägenheterna inom dessa samhällen skulle hufvudsakligen endast röra Borgerskapet och i någon mon fastighets-egarne.

Emedlertid äro, till följd af så beskaffade bestämmelser, från delagtighet i de communala angelägenheterna uteslutne flerfaldiga medlemmar, som borde vara dertill berättigade, till följd af sin ställning i samhället; och då genom Författningar i senare tider blifvit stadgadt om ett vidsträcktare deltagande i kostnader för de communala behofven, har det likväl icke blifvit föreskrifvet, efter hvad grund ett sådant deltagande skall beräknas, hvaraf följden varit, att tillämpningen kanske på de fleste ställen alldeles uteblifvit. Ett stadgande härom är likväl så mycket mera af vigt, som det utgör en grundbestämmelse för sjelfva constituerandet af socknestämman, då hvars och ens delagtighet i dess förhandlingar och beslut hufvudsakligen måste afmätas efter hans delagtighet i de angelägenheter, som afhandlas.

Fattigvårds-Comitéen har, uti det afgifna förslaget till Communal-Lag, antagit bevillningen för lön, egendom och rörelse, såsom grund för fördelningen af communala bidrag, för de fall, då icke annorlunda är derom serskildt stadgadt; hvaremot blifvit inom Riks-Stånden anmärkt:

1:o att denna grund vore osäker och kan möjligen alldeles försvinna, om en annan beskattningsmethod antages;

2:o att bevillningen är föränderlig och ofta olika för hvart år;

3:o att afgifterne efter denna grund icke alltid blifva rättvist fördelade, då bevillningen icke alltid utgår, i förhållande till hvars och ens inkomster;

4:o att capitalister, som lefva af räntor, skulle vara befriade från alla afgifter och uteslutna från öfverläggningar om samhällets angelägenheter;

Då, i anledning häraf, den föreslagne beräknings-grunden ansetts icke vara antaglig, är i stället föreslaget: af Herr *Sandelhjelm*, att hvarje näring skulle, efter dess förhållande till fastigheter, åsättas vissa fyrk, hvarefter deltagandet i de communala utgifterne skulle beräknas; samt af Herr *Bagge*, att utgifterne i stad skulle till $\frac{1}{3}$ utgöras, utan ståndsskillnad, af alla inom staden skattskrifne personer, som äro sine egne, efter den grund, som är stadgad uti den nu gällande Bevillnings-Förordningens 2:dra Artikel, samt de öfrige $\frac{2}{3}$:delarne efter samma grund, endast af dem, som hafva rättighet att i staden drifva borgerlig rörelse eller näring eller ega fastigheter, utan afseende å det ställe, hvarest de äro skattskrifne; hvaremot på landet afgifterne skulle utgå till $\frac{1}{3}$ efter de i Bevillnings-Förordningens 2:dra Artikel stadgade grunder, $\frac{1}{3}$ efter hemmantalet och $\frac{1}{3}$ endast efter hemmansvärdet; och då Capitalisterne icke kunna direct beskattas, skulle de vidkännas sin andel i utgifterna genom ökadt afdrag å de räntor, som till dem erläggas.

Då föremålen för de communala utgifterne måste i allmänhet anses till sin art vara enahanda med dem, hvarföre Statsbidragen utgå, kunna Utskotten icke tveka, att den såsom rättsenlig erkända grunden för Statsbidragens fördelning äfven måste anses rättsenlig, vid frågan om utgifter för communala behof.

Om den allmänna Bevillningen skulle upphöra, genom antagande af annan form för Statsbidragen, torde det först då blifva tid att öfverväga, hvad annan beräknings-grund för de communala bidragen, som i stället bör antagas, så att den förmenta osäkerheten, åtminstone för närvarande, synes icke böra väcka någon betänklighet. De årliga förändringarne af Bevillningens belopp kunna, med förutsättning af behörig grannlagenhet vid taxeringen, icke tänkas annorlunda, än såsom följder af förändrade förhållanden, som rättligen böra tagas i beräkning vid beskattning så väl till Staten, som till Communen, så att häraf icke heller kan hemtas någon skälig anledning att anse Bevillnings-grunden för mindre lämpliga. Beträffande deremot hvad, som blifvit erinradt om Capitalister och att desse till följd af den föreslagne beräknings-grunden, skulle vara från communala bidrag uteslutne, visar sig visserligen deraf, att denna beräknings-grund icke kan utan all inskränkning antagas, och Utskotten hafva ingalunda förbisett, att enahanda förhållande, som här blifvit anfördt om Capitalister, torde någon gång inträffa äfven med andra samhällsmedlemmar,

som äro i de villkor, att de skäligen böra bidraga till de communala behofven, utan att vara påförde bevillning, hvarefter bidraget bör beräknas; men sådane fall äro dock så få, att de icke hindra en allmännare tillämpning af beräknings-grunder, fastän, för berörde fall, serskildta, efter förhållandet lämpade, föreskrifter blifva nödige.

Den fyrksättning, efter hvilken Herr *Sandelhjelm* föreslagit, att de communala bidragen borde utgå, måste nödvändigt bestämmas genom en taxering, för hvilken hvarken grund eller form äro anvisade. Utskotten kunna icke tänka sig den rättsenlig, annorlunda än i fullkomlig likhet med bevillnings-taxeringen, och då synes den åtminstone vara öfverflödig, om icke olämplig.

Rigtigheten af den fördelning emellan serskildta classer af samhällmedlemmar, som Herr *Bagge* föreslagit, beror af förhållanden, som troligen skola finnas betydligt skiljagtige inom olika samhällen och inom kortare tider betydligt förändras. Dessa förhållanden, hvilka icke en gång medgifva möjligheten af en tillförlitlig undersökning, kunna således icke rättsenligt antagas såsom en allmän beskattnings-grund.

Utskotten hafva således ansett sig böra hufvudsakligen instämma i Fattigvårds-Comitéens förslag, att de communala utgifterne, för de fall, derom icke serskildt är stadgadt, böra i allmänhet bestridas, i mon af hvars och ens bevillning för lön, egendom och rörelse, äfven med den af Comitéen antagna förutsättningen, att endast sjelfrådande samhälls-medlemmar böra i sådane utgifter deltaga, hvilket Utskotten likväl anse böra tydligare än Committerades förslag innehåller, bestämmas genom uttryckligt stadgande, att tjenstehjon äro från deltagandet uteslutne.

Vid tillämpningen af en sådan beräknings-grund, bör likväl tagas i betraglande det ostridigt öfvervägande intresset för de communala angelägenheterna, som måste anses vara förenadt med innehafvandet af fastighet, i jemnförelse med det, man kan förutsätta hos den, som endast tillfälligtvis, såsom tjensteman eller närings-idkare är fästad vid ett samhälle, der han mången gång endast för en kort tid uppehåller sig. Det torde föga vara tänkbart att kunna fullkomligt noggrant efter detta intresse afmäta bidragen till de communala behofven, men för ett närmande dertill, synas bidragen af fastigheterna åtminstone böra beräknas dubbelt högre än af lön och rörelse.

För de samhällsmedlemmar, som ega känd förmögenhet eller annars äro i de villkor, att de kunna skäligen anses böra deltaga i de communala bi-

dragen, utan att de äro påförde bevillning, hvarefter deltagandet kan beräknas, anse Utskotten det böra ankomma på Socknestämma att stadga bidraget, i förhållande till hvars och ens villkor, efter förslag af utsedde Committerade, som på heder och samvete derom yttra sig.

I öfverensstämmelse med hvad Utskotten sålunda yttrat, anse Utskotten att Bevillningen jemväl bör tjena till grund för deltagande i Socknestämmans förhandlingar och beslut, på enahanda sätt, som för deltagande i de communala bidragen, och i så måtto instämma Utskotten äfven i denna del uti Fattigvårds-Comitéens förslag, likväl med en sådan jemnkning, att icke de högre Bevillnings-beloppen må verka till en oskälig öfvervigt vid besluten, utan röstberäkningen, så nära som möjligt, lämpas efter hvarje deltagandes serskildta intresse, och tillbörlig vigt tillika tillerkännes den flertaliga personalens gemensamma mening.

Kyrkolags-Comitéens förslag, att rösterne vid Socknestämma skulle beräknas lika som vid Prestval, finna Utskotten deremot så mycket mindre antagligt, som detta förslag förutsätter en bestämmelse om grunderne för delagtighet i Prestval, som ännu icke är antagen och derom Utskotten icke heller nu äro i tillfälle att yttra sig.

De nu föreslagne grunderne för Socknestämmans constituerande, anse Utskotten vara fullkomligt tillämplige, äfven för städerne i allmänhet, då det förhållande, hvarå de hafva afseende, der är alldeles enahanda, som på landet, derföre också Utskotten föreslå, att Författningen om socknestämmor må blifva gemensam för stad och land; likväl med undantag af Stockholms stad, der serskilde förhållanden förete sig, som måste väcka betänklighet vid en lagstiftning i detta ämne, och hvarom Rikets Ständer nu, likasom vid sista Riksdagen, sakna de närmare underrättelser, för hvilkas inhemtande Rikets Ständer då hos Kongl. Maj:t i underdånighet begärt att undersökning måtte anställas, hvarföre samma hinder, som då varit för handen, äfven nu möter för uppgörande af förslag till lagstiftning i denna del.

I afseende på föremålen för Socknestämmas beslutande-rätt och formen för dess förhandlingar, hafva Utskotten icke funnit anledning till förändring af förut gällande föreskrifter, vidare än att, i stället för hvad i 1817 års Förordning är upprepadt om hvarje serskildt ämne, som Socknestämman tillhörer att upptaga, alla så beskaffade ämnen antydas genom mera allmänna bestämmelser, på det, under stadgandet, må kunna full-

ständigt innefattas allt, hvad dertill rättligen hörer, äfvensom en och annan föreskrift synts påkalla förtydligande genom bestämdare uttryck.

Hvad beträffar den framställning, Herr Professor *Bergfalks* reservation emot Kyrkolags-Comitéens förslag innehåller och hvilken Herr *von Troil* såsom sin motion upptagit, "att Kyrkoherdens befattning, såsom Ordförande i Socknestämma, skulle inskränkas till egentligen kyrkeliga ärender, och deremot Ordförande för andra mål utses af församlingen," finna väl Utskotten, att Kyrkoherdens befattning med ledningen af socknestämmo-ärendena icke kan härledas från hans presterliga kall, för hvars vårdande det hvarken är nödigt eller lämpligt, att han med sin embetsmyndighet verkar på öfverläggningarne; äfvensom till begreppet om menigheternas sjelfrådighet vid förhandlingarne om deras angelägenheter ostridigt hörer, att äfven valet af Ordförande skulle ankomma på serskildt uttaladt förtroende; men med afseende å det förhållande emellan Kyrkoherden och hans församlings invånare, som just genom hans embetsutöfning utbildas, anse Utskotten det böra antagas, att åtminstone i allmänhet Kyrkoherden är lämpligast att vid Socknestämma föra ordet, hvilket Utskotten tro erfarenheten jemväl hafva visat, under det allt hittills sådant varit iagttaget, och en rubbning af den ordning, som sålunda under en mångårig tidföljd blifvit stadgad, skulle kunna leda till eftertänkliga verkningar. Framför allt måste man föreställa sig, att olika former för behandlingen af ärendena skulle leda till tvister, då det måste blifva svårt att bestämdt begränsa de ärender, som voro underkastade den ena eller andra formen.

Derföre anse Utskotten den härutinnan föreslagna ändringen så mycket heldre böra undvikas, som erfarenheten icke veterligen visat något behof deraf.

Ehuru Utskotten anse sig icke böra emotsäga de af Fattigvårds-Comitéen yttrade åsigter om vigten af en fullständigt ordnad och utbildad communal förvaltning, och de förbättringar af samfundsskicket, som deraf vore att hoppas, möta dock betänkligheter vid en lagstiftning derom, så vidsträckt, som den Comitéen föreslagit. Af menigheternas rätt att sjelfva råda öfver sina angelägenheter, under förutsättning, att Statens rättsenliga fordringar fullgöras, måste följa, att ordnandet af förvaltningen bör bero af menigheterne sjelfva, så att hvarje Lagbud derom är en inskränkning af den communal-frihet, som Lagstiftningen bör hafva till föremål att hägna och utbilda. Dessutom äro föremålen för denna förvaltning och

utvägarne att åstadkomma den, så olika på serskildta orter, att allmänna bestämmelser derom svårligen öfverallt skola finnas fullt tillämpliga och ändamålsenliga. Det finnes likväl vissa menigheterna åliggande angelägenheter, som, hvad landet beträffar, kunna anses öfver allt vara i den mon likartade, att de kunna blifva föremål för en likformig förvaltning, och äfven sins emellan stå i det sammanhang, att de lämpligen böra gemensamt handhafvas. Såsom sådane angelägenheter anse Utskotten folk-undervisningen, sundhetsvården och fattig-försörjningen, hvilka tillika äro af egenskap att ingripa i statsskicket, på ett sådant sätt, att Staten måste anses ega rätt att af menigheterna fordra en garantie för deras behöriga handhafvande. Denna garantie anse Utskotten böra beredas genom bildandet af Sockne- och Stadsnämnder, som äro ansvarige för förvaltningen och innehafva en detta ansvar motsvarande, från menigheterne delegerad, myndighet, och Utskotten tillstyrka således, att för dessa ärender Sockne-nämnder inom Landsförsamlingarne constitueras, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad Fattigvårds-Comitéen föreslagit; men att det i öfrigt må bero af menigheterne sjelfve att besörja om förvaltningen af sina angelägenheter, genom uppdrag åt dessa Nämnder, eller på annat sätt, som kan finnas lämpligt, hvarigenom Communal-institutionerne torde säkrast och mest ändamålsenligt utbildas och stadgas.

Efter dessa åsigter hafva Utskotten uppgjort förslag till Lag om Socknestämma för Riket i allmänhet, med undantag af Stockholms stad samt Sockne-nämnder för landet, hvilket Utskotten nu vördsamt öfverlemna till

Rikets Höglofl. Ständers pröfning, under hemställan, att, i den mon det antages, Rikets Stånder hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om Dess Nådiga fastställelse derå.

De förhållanden, hvarefter en Lagstiftning om Communal-förvaltningen böra lämpas, äro inom städerna i allmänhet väsendtligen skiljagtige från dem, som å landet förete sig, och äfven inom serskildte stads-samhällen olika, så att det föreslagna stadgandet om Sockne-nämnden icke kan till städerna utsträckas, och Utskotten anse sig icke heller kunna framställa något förslag till en allmän Lagstiftning i denna del.

Det är likväl kändt, att organisationen af städernas styrelse ingalunda öfver allt är fullständig och ändamålsenlig, hvarförutan närmare bestämmelser derom torde blifva nödvändiga, såsom följd af hvad nu är föresla-

get om Socknestämmor, så vida detta förslag antages. Utskotten anse sig derföre böra, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad Herr *Wærns* motion i denna del innehåller, föreslå,

att hvarje stads-samhälle må, genom utsedde Deputerade, utarbeta förslag till stadens administration, skiljd från dess Domaremagt, med iagttagande af hvad om Socknestämmor kan blifva stadgadt, samt att sådant förslag underställes Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning.

Genom en sådan Lagstiftning om Socknestämmor, som nu är föreslagen, anse Utskotten att tillfälle är beredt för menigheterna till öfverläggning om alla deras angelägenheter, utan att något hinder derföre möter genom de i Herr *Wærns* motion omförmäldte Författningarne, hvilkas upphäfvande således icke för detta ändamål kan anses vara af något behof påkalladt; och hvad beträffar de förslag, som denna motion för öfrigt innehåller, och Herr von *Moltzers* framställning om Läns-Deputerade och Läns-Råd, anse Utskotten det följa af den antagna inskränkningen för Communal-Lagstiftningen, att Utskotten icke kunna tillstyrka bifall dertill vidare än som skett genom det Utskotten framställde förslaget, hvarföre Utskotten hemställa,

att Herrar von *Moltzers* och *Wærns* motioner icke måga föranleda till serskild åtgärd.

Stockholm den 20 Juli 1840.

Förslag
till
Lag om Socknestämmor i Riket, utom Stockholms stad, samt Sockne-Nämnder för landet.

1:sta Capitlet.
Om Socknestämma.

1 §.

Socknestämma skall hållas i hvarje församling tvänne gånger om året, nemligen i Maj eller Juni, samt i October eller November månader, och eljest när nödvändigheten det fordrar.

2 §.

Kungörelse om Socknestämma eger endast Kyrkoherden, eller den hans embete förrättar, att utfärda.

3 §.

1 Mom. När Socknestämma äskas af Konungens Befallningshafvande, eller Dom-Capitel eller af vederbörande Sockne-Nämnd eller dess Ordförande, eller i stad af Magistrat, må kungörelse derom icke vägras.

2 Mom. Krono-Betjente och den, som i Socknestämma rösträtt eger, vare ock berättigad att begära dess sammankallande, för uppgifvet ärende; dock eger Kyrkoherden att pröfva nödvändigheten deraf. Finner Kyrkoherden ej skäl att sitt bifall lemna, meddele, om så äskas, sitt afslag skriftligen, samt skälen dertill, och ege sökanden att deröfver klaga, på sätt för besvär öfver Socknestämmo-beslut stadgas.

4 §.

Socknestämma, som alltid bör hållas i Sockne-stugan eller der förut vanligt varit, skall å helgedag från Predikstol i socknens kyrka pålysas minst en vecka och högst tvänne veckor förr, än den hålles. Är helgedag till Socknestämma bestämd, skall å stämmodagen derom påminnas; kungörelse om Socknestämma skall alltid innehålla bestämd uppgift om tid, ställe och öfverläggningsämnen för sammankomsten. Är ämne af den beskaffenhet, att det fordrar gemensam öfverläggning af flere socknar inom samma Pastorat, måge socknarne till gemensam stämma, å det ställe, som finnes lämpligast, sammankallas. I andra mål utlyses serskild stämma i hvarje socken. För ärenden, som fordra så skyndsam behandling, att kallelse icke medhinnes så tidigt, som nu är föreskrifvet, må Socknestämma hållas efter kortare kallelsetid och äfven samma dag, då den pålyses.

5 §.

Rättighet att inställa sig vid Socknestämma och der yttra sina tankar tillkommer i allmänhet hvar och en, som derstädes rösträtt eger, på sätt i nästföljande §. stadgas. Socknestämma skall dessutom hållas offentligt, så att hvar och en sjelfmyndig, äfven om han der icke rösträtt eller talan eger, må hafva, så långt rummet det medgifver, tillträde, samt tillstånd att afhöra Stämmans förhandlingar, under villkor, att dervid iagttaga

ett

ett stilla och anständigt uppförande, samt att åtlyda de serskilda ordningsreglor, som af den röstegande församlingen i allmänhet, och för tillfället af socknestämmans Ordförande föreskrifvas må; dock vare den, som icke eger rösträtt, alltid oberättigad att der yttra sig, så framt han icke dertill varder uppmanad eller serskildt tillstånd erhållit, antingen af församlingen genom ordentligt beslut, eller af Socknestämmans Ordförande, på grund af skäl, som i Protocollet böra upptagas.

Ej må Ledamots frånvaro hindra Stämmans fortgång; och må han, sedan beslutet taget är, icke eller ega att derstädes något vidare i samma ämne anföra, vare dock oförhindrad att få sin reservation till Protocollet förd.

§ 6.

Allmän grund för rösträtt i Socknestämma vare beloppet af nästförflutne årets bevillning af lön, egendom och rörelse efter andra artikeln af Bevillnings-Förordningen. För fastighet, ehvad den är större eller mindre, skall sådan rösträtt alltid tillkomma, så väl egare som Boställs-innehafvare och Brukare, samt beräknas efter den för fastigheter påförde bevillning, der sådan utgår, eller i annat fall efter motsvarande andel af det vid Bevillnings-taxering åsatte värdet; men för lön och rörelse beräknas rösträtten efter beloppet af den derföre påförde bevillningen, dock icke för mindre belopp än 2 R:dr och icke heller för dem, som äro andres lagstadde tjenstehjon; samt endast till hälften af den rösträtt, som motsvarande fastighets-bevillning eller andel af fastighetsvärde medförer.

Rösträtten efter denna grund tillämpas sålunda: att för bevillning eller motsvarande andel af fastighetsvärde, till och med 2 R:drs belopp, beräknas

		För fastighet.		För lön och rörelse.	
		1	röst.	$\frac{1}{2}$	röst.
derutöfver till och med	3 R:dr	2	—	1	—
	5 —	3	—	$1\frac{1}{2}$	—
	7 —	4	—	2	—
	10 —	5	—	$2\frac{1}{2}$	—
	13 —	6	—	3	—
	16 —	7	—	$3\frac{1}{2}$	—
	20 —	8	—	4	—
	24 —	9	—	$4\frac{1}{2}$	—

	För fastighet.		För lön och rörelse.	
derutöfver till och med	28 R:dr	10 röster.	5	röster.
	32 —	11 —	$5\frac{1}{2}$	—
	36 —	12 —	6	—
	40 —	13 —	$6\frac{1}{2}$	—
	45 —	14 —	7	—
	50 —	15 —	$7\frac{1}{2}$	—
	60 —	16 —	8	—
	70 —	17 —	$8\frac{1}{2}$	—
	80 —	18 —	9	—
	90 —	19 —	$9\frac{1}{2}$	—
	100 —	20 —	10	—
	120 —	21 —	$10\frac{1}{2}$	—
	140 —	22 —	11	—
	160 —	23 —	$11\frac{1}{2}$	—
	180 —	24 —	12	—
	200 —	25 —	$12\frac{1}{2}$	—

samt härutöfver för hvarje fulla 50 R:drs bevillning för fastighet 1 röst, för lön och rörelse $\frac{1}{2}$ röst.

I de ärenden, som endast angå hemman eller andra fastigheter och utgifter eller besvär, som efter hemmantal eller fastighetsandel utgå, röste endast fastighets-egarne, med röstberäkning efter hvarderas fastighetsandel, och i de fall, der, enligt serskildta Forfattningar, endast visa medborgare ega rätt att rösta eller serskilda föreskrifter om röstberäkningen äro gifna, förhålles, på sätt samma Författningar för hvarje fall stadga.

Röstegande må genom fullmagt till annan öfverlåta sin talan och rösträtt å Socknestämma.

Om rösterne falla lika för olika meningar, gälle den mening, som Ordföranden biträder.

§ 7.

Ordförande i Socknestämma vare Kyrkoherden eller den, hans embete förestår, eller i händelse af laga förfall för honom, den af församlingens Prester, som Pastor dertill förordnar, eller i annat fall, den, som Kyrkoherden i embetet närmast är. I de Annex- eller Capell-församlingar, som hafva egen ständig Prest, vare han, eller den, hans tjenst förestår, i

tjenstförrättande Pastors frånvaro Ordförande i Socknestämma, och fullgöre äfven i allt annat, då Kyrkoherden vid Capell eller Annex-kyrka ej tillstädes är, hvad, enligt denna Förordning, Kyrkoherden, i afseende på Socknestämmor, tillkommer.

§ 8.

Ordförande åligger att ärendena tydligt och fullständigt till öfverläggning framställa, samt att tillse, att icke andra ämnen till afgörande företagas, än de, som, uti den förutgångne Kungörelsen äro uppgifne och till Socknestämmas handläggning höra. Ordföranden tillhör ock, att öfver framställningen och besluten föra ordentligt och redigt Protocoll, hvilket må, när så ske kan, genast, men i annat fall, sist å fjortonde dagen derefter i Socknestämma justeras; och åligge det Ordföranden att, vid slutet af hvarje Socknestämma, tillkännagifva, å hvilken, af dessa dagar justeringen kommer att förrättas. Protocollet undertecknas af Ordföranden, hvilken för dess rigtighet är ansvarig, och bestyrkes utaf minst trenne af församlingens Ledamöter; finnes ej trenne vid justering närvarande, eller vägras underskrift, tage då Ordförande intyg om förhållandet af närvarande krono- eller kyrko-betjent, och ege protocollet sedan vitsord.

Ordföranden åligger att Protocollen införda i en serskild Bok, noggrant förvara och vårda. Honom tillhör ock att, när helst så äskas, meddela utdrag af Protocollet till Sockne-nämnden, samt att för öfrigt åt en hvar, som det åstundar, hålla Protocollet tillhanda, för att deraf taga afskrift, hvilken af Ordförande till rigtigheten bestyrkes. Skulle så inträffa, att å Socknestämma fattas beslut i ämnen, hvarom Socknestämma icke eger rätt att besluta, då bör Ordföranden deremot göra föreställningar och sådant till Protocollet anmärka; hvarefter och sedan justering föregått, det genast skall af Ordföranden till Konungens Befallningshafvande insändas, för vinnande af rättelse.

§ 9.

Till Socknestämmas handläggning höra mål, som angå fullgörandet af socknens eller församlingens gemensamma åligganden, befordrande af ordning och sedlighet inom hvarje samhälle, bevakande af dess rättigheter, vården om dess tillhörigheter och vidtagande af anstalter för gemensamt behof eller gagn, i hvilka afseenden Socknestämma jemväl eger att besluta om de för hvarje ändamål erforderlige afgifter, utse Förvaltare, Ombud, tjenstemän och biträden, meddela föreskrifter om de hvar och en tillhö-

rande göromål, med iagttagande af hvad för serskildte fall genom denna Förordning eller annars gällande Lagbud finnes stadgadt, samt till noggran efterlefnad häraf, der så nödigt pröfvas, föreskrifva och bestämma viten, hvilka likväl, då de flere gånger förnyas, icke må öfverstiga ett belopp af tillsammans 10 R:dr Banco; börande likväl Socknestämmas beslut om viten af Konungens Befallningshafvande pröfvas och fastställas, innan de äro gällande. För öfrige ärenden, som, enligt serskildta Författningar, böra vid Socknestämma företagas, gälle hvad derom är föreskrifvet.

§ 10.

1 Mom. Uti afgifter för sockens eller församlings gemensamma behof, skall hvarje medlem, då annan grund för bidraget icke är serskildt stadgad, deltaga, i mon af honom för sistförflutna året i fulla Riksdalerstal påförd bevillning för lön, egendom och rörelse, efter 2:dra Art. Bevillnings-Förordningen, samt för fastighet, som endast under nyttjande-rätt innehafves, i mon af den del utaf dess taxeringsvärde, som motsvarar hvad, enligt åberopade stadgande, såsom bevillning af annan fastighet beräknas; dock iagttages härvid, dels att afgifter efter bevillning af lön och rörelse beräknas hälften mindre än efter bevillning af fastighet, eller motsvarande andel af fastighetsvärde, dels att bevillning af lön och rörelse icke tages i beräkning för sådana afgifter, om den icke uppgår till 2 R:dr och icke eller då den är påförd tjenstehjon; men för fastighet erlägges afgifter efter nu stadgad grund, ehvad den är större eller mindre, och utan afseende på hvilken som är innehafvare deraf. Om fastighet finnes, som icke i och för bevillning taxeras, skall ändock värde derå sättas af Taxerings-Comitéen för beräkning af communal-afgifter.

2 Mom. Finnes inom socken eller församling personer, hvilka ega känd förmögenhet, som icke är underkastad beskattning efter nu stadgade grunder, eller hvilka annars skäligen kunna anses böra till communala behof bidraga, ehuru berörde grunder icke kunna på dem tillämpas, då må det ankomma på Socknestämma att utse Committerade, som på heder och samvete föreslå de bidrag, sådane personer böra utgöra, dock aldrig öfver hvad den högst betalande inom samma samhälle erlägger, och dessa förslag skola derefter af Socknestämma pröfvas.

3 Mom. Beslut om de i denna § stadgade afgifter vare icke gällande för längre tid än ett år, utan bör alltid nytt beslut hvarje år fattas om uttaxering för årets behof. Undantag härifrån må likväl ega rum i de

fall, då för något bestämdt ändamål en viss summa erfordras för företag, som icke under året kan fulländas; i hvilket fall summan må fördelas på flere år; dock aldrig öfver Tio.

4 Mom. Till rättelse för beräkningen af dessa afgifter, äfvensom af rösträttigheten, skola Häradsskrifvare och Stads-Cassören tillställa Kyrkoherdarne utdrag af hvarje sockens och stads Bevillnings-Taxerings-Längd öfver de fastighetsvärden och bevillnings-belopp, hvarföre communala afgifter och rösträtt i Socknestämma beräknas. Längderne aflemnas inom början af Mars månad året efter det, för hvilken taxeringen skett och skola å nästföljande Walborgsmässo-Sockenstämma för församlingen tillkännagifvas, hvarefter de, i den mon de icke klandras och rättas, lända till efterrättelse intill samma tid året derefter.

Lösen för desse längder, beräknad till 32 sk. arket, då hvarje sida bör upptaga minst 30 rader, erlägges af socknens medel.

§ 11.

Nu är Socknestämmo-Protocoll och beslut justeradt och underskrifvet, då skall beslutet med besvärs-anvisning, som alltid bör åtfölja, nästpåföljande söndag, från Predikstolen uppläsas. Angår det någon persons enskilda rätt, då skall honom ofördröjligen meddelas skriftlig underrättelse derom, och, om han det äskar, utdrag af Protocollet honom tillställas. Är någon med beslutet missnöjd, må han deruti söka ändring genom besvär, som ingifvas till Dom-Capitlet, i de mål, som röra Kyrko-disciplin, sedernes vård, Religions-undervisning och allmänna Skolan, samt Kyrkobetjenings antagande och afsättande, och i alla de öfriga hos Konungens Befallningshafvande i Länet, inom kl. 12 å 21 dagen, eller, om helgedag då infaller, dagen derefter, räknad, antingen från beslutets kungörande eller deraf bevisligen erhållen del, den dagen oräknad, då sådant skett, allt efter hvad här ofvanföre uti serskilda händelser stadgas; bifoge ock sina besvär ej allenast det öfverklagade beslutet, utan äfven bevis, när detsamma kungjordes eller blef honom tillsäldt, hvarjemte han, inom åtta dagar efter kungörandet af beslutet eller deraf erhållen del, hos Ordföranden skall om de tilltänkte besvären göra anmälan, och inom 14 dagar efter besvärstidens förlopp hos Ordföranden styrka, att besvären blifvit fullföljde, hvarom erinran i besvärs-hänvisningen skall meddelas. För Hernösands Stift vare för mål, som gå till Dom-Capitlet från Jemtland, Westerbotten och Lappmarken, besvärstiden dubbelt längre, än hvad härom i denna § är

stadgadt. Försummas hvad sålunda föreskrifvet är, vinner beslutet laga kraft, så vida det icke angår ämne, hvarom Socknestämman icke eger beslutande-rätt.

§ 12.

Fordra omständigheterna skyndsam verkställighet af Socknestämmobeslut, må sådant ej hindras deraf, att detsamma ännu icke vunnit laga kraft, derest icke så är, att ändrings-sökandet derigenom blefve onyttigt, eller ock Konungens Befallningshafvande eller Dom-Capitlet skulle finna skäl att verkställigheten inställa.

§ 13.

Hvar och en Ledamot i Socknestämma bör vid öfverläggningarne iagttaga ordning och anständighet, och icke yttra sig annorlunda, än då han, efter föregången anmälan, af Ordföranden uppropas. Varder Ordförande med ord eller gerning förolämpad, straffes den brottslige efter 18 Cap. 8 § Missgernings-Balken, jemnförd med Kongl. Förordningen den 20 Januari 1779. Förolämpande, Ledamöterne emellan, ligge i tveböte, emot hvad Lagen i allmänhet för hvarje brott stadgar. Lag samma gälle ock dem, hvilka vid Socknestämma äro närvarande, utan att der vara rösteegande Ledamöter; och ege Ordförande derjemte att låta sådane personer från sammanträdet afföra, derest de sig oskickliga förhålla. Af starka drycker öfverlastad person, eller den annorledes är sina sinnens rätta bruk beröfvad, varder alltid från Socknestämma afvisad, ehvad han, eljest der eger rösträtt eller icke.

§ 14.

Ordförande ege att Socknestämma upplösa efter handläggning af de ärenden, som, enligt kungörelsen om Stämman, bordt der förekomma.

2:dra Capitlet.

Om Sockne-Nämnd.

§ 15.

1 *Mom.* Sockne-nämnd för hvarje Socken eller Pastorat på landet skall, på sätt här nedan stadgas, utses att, hvar inom sitt samhälle, handhafva Skole- och undervisnings-anstalterne, fattigförsörjningen och allmänna helsovården, samt vaka öfver iagttagande af ordning och sedlighet och efterlefnaden af de i detta afseende af Socknestämma fattade beslut.

2 *Mom.* Köping skall i allmänhet hafva gemensam Sockne-nämnd med det Landt-District, hvarmed den utgör gemensam socken, men för större köpingar må det ankomma på öfverenskommelse inom socken att serskild Nämnd tillsätta.

3. *Mom.* Den del af Landt-Pastorat eller socken, som hörer till stadsförsamling, skall hafva serskild Sockne-nämnd, derest icke för hemman, som ej höra till serskildt Landt-socken, öfverenskommelse träffas, att de ställa sig under stadens förvaltning för de ärenden, som annars skulle tillhöra Sockne-nämnd. Mindre städer måga jemväl förena sig om gemensam Sockne-nämnd med Landt-socknar, som de tillhöra.

4 *Mom.* Det ankommer på Sockne-nämnden, att efter den olika beskaffenhet af de Nämnden tillhörande ärenden, dem på mindre, inom Nämnden valde, Afdelningar behandla.

§ 16.

1 *Mom.* Sockne-nämnd skall bestå af Ordförande, vice Ordförande och fyra eller flere, högst Nio Ledamöter. Kyrkoherden eller den, hans tjenst förrättar, ege dock, då han ej är vald till Ordförande eller vice Ordförande, rättighet att såsom Ledamot i Nämnden deltaga, då hans embetspligt och behofvet så påkallar. Ledamöternes antal må för öfrigt bero af bestämmelse vid Socknestämma, sålunda att Pastoratet eller Socknen, i mon af dess vidd och folkmängd, indelas i vissa rotar eller district och från hvarje af dem utses en Ledamot, hvilken tillika, såsom Ålderman inom districtet, har närmaste uppsigten å alla förhållanden, som hafva sammanhang med Nämndens åligganden och besörjer dertill hörande verkställighets-åtgärder. Är samhället så inskränkt, att det icke lämpligen kan indelas i fyra district utses, till fyllnad i antalet, Ledamöter, utan Åldermans befattning, äfvensom det ankommer på Socknestämma, att, utan afseende å districts-indelningen, utse Ledamöter i Nämnden till det medgifna antalet.

2 *Mom.* För hvarje Ålderman skall utses en Suppleant, som företräder hans ställe, då han är hindrad att sin befattning utöfva.

§ 17.

1 *Mom.* Ordförande och vice Ordförande väljas å Socknestämma för tvänne år. På enahanda sätt väljas Ledamöter och Suppleanter jemväl för tvänne år, men hvarje år afgår halfva personalen, om antalet är jemnt,

och i annat fall vexelvis, det ena året en mera och det andra året en mindre än hälften; dock må den, som efter nu bestämd tjenstgöringstid är i ordning att från Nämnden afgå, ånyo deri inväljas. Efter första året bestämmes, genom lottning, hvilka Ledamöter och Suppleanter skola afgå, och sedermera afgå de, som längst tjenstgjort. Inträffar ledighet under mellantid, ersättes den genom serskildt val, men endast för den tid, som återstår af den afgångnes påräknade tjenstgöringstid.

2 *Mom.* De här omförmälde val skola, efter föregången behörig pålysning, hållas första gången då Konungens Befallningshafvande derom förordnar, och sedermera, till ersättande af blifvande ledigheter, hvarje år i Maj månad, då jemväl de invalde skola i sina befattningar inträda. Sockne-nämnden skall göra anmälan hos Socknestämmans Ordförande om sådant val och dervid tillkännagifva, hvilka äro i ordning att från Nämnden afgå, och de ledigheter, som genom tillfällig afgång inträffat. Valförrättningens utgång kungöres derpå följande söndag från predikstolarne i samhällets kyrkor.

3 *Mom.* Valbar till Ordförande, vice Ordförande och Ledamot vare hvarje välfrejdad medlem af samhället, som, i Socknestämma eger rösträtt, och till Ordförande eller vice Ordförande må äfven den väljas, som förut innehar annan befattning inom Sockne-nämnden. För den befattning, som genom sådant val blifver ledig, utses annan person i föreskrifven ordning.

4 *Mom.* Rättighet att afsäga sig sålunda erhållen kallelse tillkommer den, som, efter tvänne års tjenstgöring i Nämnden, är i ordning att derifrån afgå vid det ombyte, hvarå valet haft afseende; den, som är 60 år gammal, den, som har svag hälsa eller annat hinder, hvars giltighet Nämnden eger pröfva samt embets- och tjenstemän, som, af sina befattningar äro hindrade att Nämndens åliggande fullgöra.

5 *Mom.* Finner socknestämma anledning till missnöje med vald Ordförande, vice Ordförande eller Ledamot af Sockne-nämnden, hafve, när som helst, rätt att honom genast från förtroendet skilja och utse annan valbar person i hans ställe.

§ 18.

Sockne-nämndens medlemmar vare, så länge de i denna egenskap tjenstgöra, befriade från andra ständiga communala befattningar, men kallelse till tillfällige förrättningar måge desse medlemmar icke undandraga sig.

§ 19.

§. 19.

Uti de ärenden, som, enligt 15 § 1 Mom., äro åt Sockne-Nämnd uppdragne, skall denna Nämnd tillkomma alla förvaltnings- och verkställighets-åtgärder, samt dervid utöfva samhällets myndighet och rätt, hvaremot Nämnden, å samhällets vägnar, är ansvarig att, hvad i dessa delar är genom gällande Författningar samhället ålagdt, vederbörligen fullgöres och iagttages; dock eger icke Nämnden att, för dessa eller andra ändamål, påbjuda några afgifter, utan skall Socknestämma, efter Nämndens förslag, derom besluta, och i händelse af vägran till hvad, som oundgängligen erfordras, ankommer det på Nämnden att derom göra anmälan hos vederbörande Embetsmyndighet, till vinnande af nödig rättelse.

§. 20.

1 *Mom.* Alla tillgångar, som äro anslagne för de till Sockne-Nämndens förvaltning hörande angelägenheter, skola af Nämnden om händer hafvas, uppbäras och hvar för sitt rätta ändamål användas; dock att om sådane tillgångar, vare sig i fastigheter, capital eller afgäld, härleda sig från serskildta Stiftelser, dermed iagttages, hvad vid Stiftelserne är föreskrifvet.

2 *Mom.* För uttagande af oguldet tillskott, hvarom i föreskrifven ordning är å Socknestämma beslutadt, skall genast på Nämndens anmälan lemnas handräckning af Kronofogde eller Länsman i orten, samt städernes executorer, så vida icke den skattskyldige kan visa qvitto å redan erlagd betalning. Förebäres annat jäf, må talan derom anställas, utan att medlens uttagande deraf uppehålles.

§. 21.

Hvarje medlem af Sockne-Nämnden ansvare gemensamt med de öfrige för de af Nämnden om händer hafde medel, och för sådane säkerhetshandlingar, emot hvilkas antaglighet han ingen anmärkning till Protocollet gjort. Denna ansvarighet fortfar, tills förvaltningen blifvit godkänd af Socknestämman eller af vederbörlig Domstol, om klander anställes, eller ock tiden för sådant klander försutits.

§. 22.

För om händer hafde medel skall Sockne-Nämnden årligen aflemna redovisning till Socknestämma å de tider, som för hvarje befattning ge-

nom serskildta Reglementen, eller derom gällande Författningar, bestämmas; hvarefter det ankommer på Socknestämman att för redogörelsens granskning utse Revisorer, hvilka om denna granskning afgifva berättelse till Socknestämma, hvarefter det ankommer på Socknestämma att godkänna redogörelse eller besluta om klander i laga ordning. Anställes icke klander inom ett år efter det redogörelsen blifvit till Socknestämma aflemnad, vare Nämnden icke vidare underkastad åtal.

§. 23.

Vid förvaltningen rätte sig Sockne-Nämnden efter de för hvarje ärende utfärdade Författningar och serskildta Reglementen.

§. 24.

För handhafvande af ordning och vården om sedlighet, skall Sockne-Nämnd helst söka, genom förmaningar och föreställningar, förmå den felagtige till rättelse, men Nämnden eger dock att ådöma böter och viten, som, genom Författningar eller fastställdt Socknestämmo-beslut, äro påbudne för öfverträdelse af sådane ordnings-stadgar, öfver hvilkas efterlefnad det tillhör Nämnden att vaka. Der Nämnden sålunda utöfvar Doms-rätt, gälle om jäf emot Ordförande och Ledamöter, hvad 13 Cap. Rättegångs-Balken om jäf emot Domare stadgar.

§. 25.

Hvar och en, som bor inom Nämndens område, är skyldig att tillstädeskomma, på dess kallelse, som bör meddelas minst 8 dagar förut. Uteblifver den sålunda kallad är, utan laga förfall, böte 32 sk. till Fattigvårdens cassa och tillhålles af Nämnden, genom förnyade viten, som dock tillsammans ej må öfverstiga 10 R:dr, att sig inställa. Kan han derigenom ej förmås till inställelse, anmäle Nämnden förhållandet hos Konungens Befallningshafvande, som vidtager de mätt och steg, hvilka med Lag och sakens beskaffenhet öfverensstämma.

§. 26.

Sockne-Nämnden skall i alla, åt den uppdragne ärender bevaka samhällets rätt och föra dess talan, samt åligger följagtligen att, då den anlitas af embetsmän och myndigheter eller andra vederbörande, meddela upplysningar och yttranden i dessa ärender, och är deremot berättigad,

att af embetsmän och myndigheter påkalla biträde och upplysningar, i allt hvad berörde ärender angår.

§ 27.

På Nämnden ankomme, huruvida Socknestämma bör höras, innan sådane yttranden meddelas, som, enligt 26 §, blifva påkallade; i hvilket fall Nämnden föranstaltar om Socknestämma och dervid framställer ärendet, jemte sitt utlåtande derom; och iagttages för öfrigt, att i ärende, som tillhörer Nämnden, må intet beslut af Socknestämma fattas, innan Nämnden derom blifvit hörd och yttrat sig.

§ 28.

Sockne-Nämnden sammanträder i sacristian, socknestugan eller på annat öfverenskommet ställe, på vissa, efter fattadt beslut, bestämda tider, samt i öfrigt, då Ordförande finner sådant nödigt, eller flertalet af Nämndens Ledamöter det hos Ordförande påkallar.

§ 29.

Medlem af Sockne-Nämnden, som, utan lagligt förfall, uteblifver från Nämndens sammanträde, erlägge för hvar gång en af Nämnden vid hvarje års början fastställd plikt till fattigvårdens Cassa.

§ 30.

Ej må något mål företagas, derest icke Ordförande eller vice Ordförande och minst hälften af Nämndens öfrige Ledamöter äro tillstädes. Beslut fattas genom röstpluralitet, och när rösterne äro lika delade, gäller den mening, som Ordföranden biträder.

§ 31.

Uti mål, som angå enskild persons rätt, åligger Nämnden att sitt beslut för den det rörer afkunna, då äfven Parten, om han det äskar, skall utan lösen erhålla ett utskrifvet exemplar deraf.

§ 32.

Böter och viten, som af Sockne-Nämnd ådömas, skola, då den pliktfällde saknar tillgång dertill, aftjenas med arbete för Communens behof; dervid dagsverke beräknas efter ortens markegångspris, om den arbetande

sjelf bekostar sitt uppehälle; men i annat fall, skall han under arbetstiden af Communen förses med kost, såsom tjenstehjon, då dagsverke beräknas endast till $\frac{1}{3}$ af markegångspriset.

§. 33.

Vill någon klaga öfver Sockne-Nämndens beslut, göre det efter den hänvisning och på det sätt, föregående 11 § föreskrifver, rörande besvär öfver Socknestämmas beslut.

§. 34.

Förolämpande med ord eller gerning emot Ordförande, vice Ordförande eller Ledamöter straffas, enligt 9 § af 18 Cap. Missgernings-Balken, jemnförd med Kongl. Förordningen den 20 Januari 1779.

§. 35.

I de mål, som angå Skole- och Undervisnings-anstalterne, vare tjenstförrättande Pastor Ordförande. Den valde Ordförande och vice Ordförande, äro då att anse såsom Ledamöter af Nämnden.

§. 36.

Ålderman tillkommer, utom hvad honom såsom Nämndens Ledamot åligger, att inom roten eller districtet vaka öfver och handhafva de angelägenheter, som Nämnden i allmänhet tillhöra, samt tillse efterlefnaden af de beslut, som af Socknestämma eller Nämnden tagne blifvit, hvarföre han inför Nämnden är skyldig att redovisa. Till sitt biträde eger han, då behofvet för serskildt tillfälle det fordrar, att kalla en hvar inom hans område boende person, som är valbar till Ålderman. Der rote eller district är så vidsträckt, att Ålderman icke kan omedelbart handhafva den nödiga tillsynen, må Nämnden besluta om dess delning, och för den del eller de delar, derinom Ålderman icke är boende, tillsätta en Tillsyningsman, hvilken, under Åldermannens inseende, handhafver de derinom förefallande bestyren.

§. 37.

Om menighet vill, utöfver hvad nu är förordnadt, åt Sockne-Nämnd uppdraga sådane dess gemensamma angelägenheter, som icke tillhöra embets- och tjenstemäns befattning, må derom å Socknestämma beslutas och då tillika förordnas om hvad dervid skall iagttagas.

Reservationer:

Af Herr Friherre *Cederström:* "Vid så genomgripande reform, som den af förenade Utskotten uti 5 och 6 §§. föreslagne förändrade röstberäkningen vid Socknestämmor, samt dermed åtföljande præstations-skyldighet för en samhällsclass, som hitintills hvarken haft *rättigheter* eller *skyldigheter* i detta fall, torde den största försigtighet och rättvisa vara nödvändige, om ringaste framgång eller nytta, samt ej absolut skada, deraf i en framtid skall härflyta. Dessa oundgängliga villkor för sakens framgång och nytta, tror jag likväl ingalunda i Utskottens förslag vara tillräckligt afsedde. Om detsamma skulle vinna framgång och blifva antaget, så vinner jordbrukaren visserligen derigenom den lättnad, att han får en mängd deltagare i communala utgifter och servituter, men han har äfven förlorat en stor del af sitt inflytande och sin beslutanderätt vid Socknestämman; och det torde ej sällan hända, om förslaget antages, att Krögare, Trädgårdsmästare, Ladugårds-arrendatorer, Advocater, Handsågare, Stampare, Socken-Byggmästare, Glas- och Porcellains-försäljare, Hästhandlare, Lotsdrängar, Spelmän, Smeder, Socken-skräddare och Skomakare, Lumpsamlare, Skål-Westgöthar, Smidesförsäljare, Båtskeppare, Fiskare, Strandsittare och andra dylika personer, komma att inom Communerne dictera besluten i alla mål, som röra fattigvården, uppfostrings-väsendet, m. fl. för samhället vigtiga och magtpåliggande ämnen.

Ett dylikt förhållande kan, efter mitt begrepp, hvarken förenas med klokhet eller rättvisa, emedan jag ej kan godkänna den principen, att det är både klokt och rättvist, att den på en gång mindre bildade och ointresserade delen af populationen skall komma i tillfälle att besluta på de öfriges bekostnad och emot deras intresse. Men äfven i den del af förslaget, som endast rörer jordbrukare och deras rösträtt, kan jag ej instämma, emedan samma princip äfven i detta hänseende af Utskotten blifvit följd. Genom den af Utskottet föreslagne rösträtten för fastighetsegare och innehafvare skulle oftast egarne af 2 à 3 mantal i en Commun komma att besluta vid Socknestämmorne, oagtadt de öfrige jordegarne disponera 50 à 60 mantal, så framt de förra 2 à 3 mantalen äro klufne i små delar och innehafvas af många personer, men de senare 50 à 60 mantalen egas af få; detta strider helt och hållet emot de rättsgrunder, som hitintills blifvit följde och i dylika förhållanden egt rum. För min del kan jag ej inse någon annan rättvis beräkningsgrund för rösträtt och præstations-skyldighet inom Com-

munerne, än relativt till och i mon af det större eller mindre materiella intresse, som hos hvar och en röstberättigad finnes. All annan beräkningsgrund blir, enligt min åsigt, orättvis och olämplig. Om än den större och förmögnare possessionaten eller fastighetsegaren härigenom skulle vinna ett större inflytande inom Communen, så kan jag ej deraf inse någon våda eller orättvisa, enär han alltid måste contribuera, i proportion till sina förmögenhets-omständigheter. Och det må väl medgifvas, att ju större materiel vinst och förlust, som man af ett företag kan komma att skörda eller vidkännas, ju större ansträngningar använder man för att bereda den afsedda vinsten eller afvärja den frugtade förlusten; ju ringare detta materiella intresse deremot är, ju likgiltigare behandlar man deremot ämnet, och ju ofullständigare och mindre tillfredsställande blifva merendels resultaten. Det blir således ej allenast orättvist och stridande emot de rättsgrunder, som hitintills i dylika frågor ansetts böra följas, det blir äfven absolut skadligt om denna af Utskotten antagna princip skulle göra sig gällande, ty Communernes angelägenheter skulle troligen i detta fall komma att vida sämre vårdas, än fallet annars torde blifva.

Det är af dessa skäl, jag nödgas reservera mig emot Utskottens betänkande, i hvad detsamma rörer rösträtt vid Socknestämmor och andre än jord-egares och innehafvares deltagande deri. Antages, att bevillningen bör utgöra grund för rösträtt, så anser jag, att densamma bör beräknas efter hela bevillnings-beloppet enligt 2 Art. pro rata parte; men helst skulle jag likväl önska, att det gamla beräkningssättet efter mantal blir bibehållet, såsom från urminnes iagttaget och snart sagdt sammanväxt med hela vårt Lag- Kameral- och hitintills varande Communal-väsende.

I öfrigt nödgas jag äfven reservera mig emot Utskottens beslut i 10 §, att Committerade inom Communerne skulle berättigas taxera personer, hvilka sjelfve inom församlingarne ej hafva rösträtt. Detta stadgande strider så emot rättsbegrepp i allmänhet, att någon utveckling af mina skäl häremot ej torde behöfvas, och det i Fattigvårds-Comitéens underdåniga Betänkande afgifne förslag innehåller ej eller detta stadgande, utan fastmer finnes der föreslaget, att Socknestämma ej må besluta afgifters uttaxering af andre, än dem, hvilka i Stämman röstegande äro, så framt icke sådan afgift är af vederbörlig myndighet serskildt berättigad."

Af Friherre *Raab:*

"Emot den i 16 §. föreslagna bestämmelse, att Ordförande i Socknenämnd skall genom val tillsättas, reserverar jag mig. Jag har under Ut-

skottets öfverläggning om frågan yrkat, och jag vidblifver den förmening, att Pastor, till följd af sitt embete, som ålägger honom större och heligare förbindelser, än någon annan, att vårda sig om alla församlingens medlemmar, — bordt vara sjelfskrifven Ordförande i Nämnden, och jag tvifflar, att många Lekmän förena både tid, vilja och förmåga att uppfylla ett sådant förtroende med det nit, den möda och sorgfallighet, som man eger rätt att fordra af församlingens aflönte Kyrkoherde. Deremot lemnar det fria valet spelrum för splitet, afunden eller hämndelusten, att tillsätta en sådan Ordförande, under hvars ledning Pastor icke utan obehag kan deltaga uti communal-bestyret. Det synes mig dessutom inconsequent, att, sedan Ekonomi-Utskottet, i samråd med Stats-Utskottet, i Betänkandet N:o 5 tillstyrkt, att Pastor skall vara ordinarie Ordförande i Skol-Directionen, samma Utskott nu, i samråd med Lag-Utskottet, frånkänner Pastor denna befattning i Sockne-Nämnd, som likvist, enligt 15 §. af förstnämnde Betänkande, kommer att öfvertaga de åligganden, som annars tillkommit Skol-Directionen; och orimligt förefaller det mig, att, om Pastor föredragit åtskilliga frågor, rörande barnens undervisning, skall han frånträda sitt Ordförandeskap, om Nämnden derefter vill öfverlägga om samma barns underhåll."

Häruti förenade sig Professorn Doctor *Bexell.*

Emot stadgandet, att Magistrat, Kronofogde eller Länsman, uppå Sockne-Nämnds anmälan, genast skall lemna handräckning till uttagande af afgifter för communala behof, reserverade sig Friherre *Cederström*, Herrar *von Röök*, *Ribbing* och *Pousette*, hvilka ansågo, det dessa executorer icke borde, i afseende på tjensten, stå i underordnadt förhållande till någon annan än Konungens Befallningshafvande, hos hvilken Sockne-Nämnden således borde sig anmäla för handräcknings erhållande, då behörigen uttaxerade afgifter icke erlades.

Af Herr *Ribbing*, *A.*

"Då Betänkandet om folkundervisningen kommit att afgifvas tidigare, än det nu förevarande, så hafva i det förra influtit stadganden om en Skol-Direction och dess sammansättning, hvilka blifva öfverflödiga, i fall detta Betänkande antages, enär Sockne-Nämnden, som här omförmäles, förenar, med flere andra allmänna bestyr, äfven det om undervisningen.

Kyrko-Rådets befattning öfvergår äfven till Sockne-Nämnden, utom i kyrkliga frågor, såsom om oeniga makars varnande, undersökning om mödrar, som af våda qväft sina barn, m. m., för hvilka fall Kyrko-Rådet

måste qvarstå, intilldess Kyrko-lagstiftningen, till hvilken desamma egentligen höra, derom annorlunda kan förordna, må hända så: att Kyrkoherden eller den, hans tjenst förrättar, i stället för biträde af serskildt valde Kyrko-Råds-Ledamöter, vid sådane förrättningar dertill kallar Socknen-Nämnden. Om Kyrkoherden ej sjelf är Ordförande i Sockne-Nämnden, verkställes kallelsen genom Nämndens Ordförande, men Kyrkoherden, eller den, hans tjenst förrättar, förer ordet.

Till undanrödjande af missförstånd hade jag ansett, att förestående bordt i detta Betänkande anmärkas."

Af Herr Biskop *Butsch:*

"Jag förenar mig med dem, som yrkat, att Pastor må blifva sjelfskrifven Ordförande i Sockne-Nämnd. Såsom ytterligare skäl för detta yrkande, vill jag anföra, att, om Pastor icke blifver Sockne-Nämndens Ordförande, så måste utan tvifvel Kyrko-Rådet, en institution, hvilken Utskotten med tystnad förbigått, framgent qvarstå, och de communala inrättningarne således onödigtvis mångfaldigas. Antages åter, i enlighet med hvad Utskotten föreslagit, att Pastor icke är sjelfskrifven Ordförande i Nämnden, så bör han likväl, efter min mening, alltid, då fattigvårdsfrågor till öfverläggning och afgörande förekomma, der vara tillstädes, icke såsom Nämndens Ledamot, utan snarare såsom de fattiges Målsman, för att, efter eget beprövande, inför Nämnden bevaka deras rätt och föra deras talan, likasom han, i följd af sin tjenstepligt, icke lärer kunna undgå att, om anledning dertill finnes, hos högre auctoriteter föra klagan öfver Nämndens beslut och åtgörande i nu ifrågavarande afseende. I enlighet härmed, bör ock Ordförande i Sockne-Nämnd icke ega att utan Pastors samtycke utsätta Nämndens sammanträde å tid, då Pastor af andra embetsgöromål är förhindrad att sammankomsten öfvervara."

Häruti förenade sig Herr Friherre *Kræmer*, Herr *von Rosen*, Prosten *Thudén* samt Herr *Levin;* den sistnämnde likväl endast i senare delen af Biskopens reservation.

Af Herr Contracts-Prosten *Gumælius:*

"Såsom Kyrkoherde i en församling, der flerfalldiga municipala inrättningar efter hand uppkommit och utbildat sig, har jag nog erfarit det goda och nyttiga i deras verkningssätt, för att, med full öfvertygelse om dylika

dylika inrättningars allmänna behöflighet, påyrka deras införande öfverallt i vårt land. Utskotten synas mig likväl nog mycket hafva inskränkt den föreslagna Sockne-Nämndens verkningskrets, då de endast afsett en likformig sammanföring af redan för hand varande inrättningar, såsom Kyrko-Råd, samt Skole- och Fattig-Directioner, men deremot endast tillåtit, ej föreskrifvit de mångfaldiga, för en församling gemensamma ekonomiska angelägenheternes öfverlemnande åt denna Nämnd, ehuru just dessa företrädesvis tyckas böra förvaltas af en sådan. Visserligen röjer sig häruti en varsamhet att ej redan i sin början göra inrättningen mindre begärlig, derigenom att den blir mera besvärlig; men då gränsorna för dess verksamhet ej äro svåra att bestämma, utan tvertom af hvar och en lätt kunna öfverses, synes det hafva varit vida bättre att genast söka utbilda inrättningen till att omfatta hela sin naturliga verkningskrets, än att blott göra den half, och således uppenbart ofullständig. Der ingen municipal-anda ännu är väckt, blifver det troligtvis lika svårt att lifva hågen för åtagandet af communal-bestyr, antingen dessa äro mer eller mindre omfattande.

Der åter en sådan anda vaknat och man ej skyr att med uppoffring af enskild beqvämlighet arbeta för gemensamma fördelar, der kan man ej längre undgå att inse, det inrättningen är ofullständig och stympad, och att dess verkningskrets måste utvidgas, hvilket således lagstiftaren kunde och borde göra så gerna först som sist.

Emot en serskild del af förslaget, nemligen mot stadgandet om Presterskapets nya ställning i förhållande till fattigvården, får jag, på här nedan anförde grunder, anmäla min reservation. Christendomen, som i klara ord uttalat menskligheten högsta åligganden, har uttryckligen bekräftat den i menniskohjertat inneboende medfödda känslan af deltagande för andras nöd, genom religionsbudet: *varer barmhertige.* Då blef utöfvandet af detta bud, d. v. s. vården om fattige och nödlidande, en af Christna Kyrkans heligaste åligganden. Naturligtvis blef detta åliggande först och främst för religionens tjenare, Presterna, en *embetsplight*, helig och dyr i samma mon, som insigten i embetets rätta betydelse var för dem klar och känslan för dess ostraffliga utöfning varm och lefvande. Erkännandet, att så borde vara, blef ock så allmänt, att det äfven ingick i den borgerliga lagstiftningen, och ännu qvarstår föreskriften i detta ämne i vår Kyrkolag, såsom en gällande stadga, hvilken det torde vara mindre väl betänkt att upphäfva. Här är verkligen en principfråga för hand, vig-

tigare än den möjligtvis vid första anblicken visar sig. Fattigvården är icke en blott borgerlig, utan tillika en religions-angelägenhet. En religiös anda borde väl således genomtränga och lifva den borgerliga Lagstiftningen i detta ämne. Man skulle visserligen kunna säga, att Utskotten velat erkänna detta, genom att sätta en religiös sats liksom i spetsen för sitt Lagförslag, för Fattigvården. Men huru litet har icke denna sats sedermera i sjelfva verket att skaffa med denna Lag och alla dess mångfaldiga inskränkande polisstadganden. Här får jag naturligtvis icke vidare ingå i närmare granskning af Fattigvårds-Lagen, ehuru jag ville antyda en allmännare brist deruti, utan måste inskränka mig till det serskildta, under den allmänna grundsatsen äfven hänförliga fall, som innehålles i Lagförslaget för Sockne-Nämnden. Är fattigvården en religionens, en kyrkans angelägenhet, såväl som Statens, så måste det vara en uppenbar origtighet att direct eller indirect utesluta Presterskapet från deltagande deruti. Sådant har likväl skett genom detta förevarande Lagförslag. Genom det deruti förekommande stadgandet, att Kyrkoherden, ehuru ständig Ledamot i Nämnden, kan från dess sammankomster vara frånvarande, är redan tydligt nog medgifvet, att han anses såsom en öfverflödig medlem. I stadgandet, att han ej är sjelfskrifven Ordförande, utan att någon annan lika väl dertill genom val kan utses, är medgifvet, att han utan men för saken från sammankomsterna kan utestängas och således från det mesta af fattigvården aldeles skiljas. Antagom nemligen — och fallet är ju ganska tänkbart — att en utvald Ordförande af ett eller annat skäl funne sig besvärad af Pastors närvaro i Sockne-Nämndens sammanträden, huru skulle han bära sig åt, för att utestänga honom? Det vore ganska lätt. Han behöfde blott utsätta sammankomsterne, då Pastor vore af andra embetsgöromål hindrad att infinna sig. En Lag, som utan att befria, eller rättare, utan att kunna befria Presterskapet från ett åliggande, som embetspligt och aflagd ed gör för dem till ett af de vigtigaste och heligaste, kan betaga dem den egentliga utvägen till dess verksamma uppfyllande, synes icke vara den rättvisaste.

Det må vara mig tillåtet att här i korthet framställa de skäl, hvarföre jag anser Pastor utan val böra vara Ordförande i Sockne-Nämnden, då fattigvårds-frågor der afgöras, ehuru de öfrige Ledamöterne i Nämnden genom val utses. Ordföranden måste väl egentligen vara föredragande vid sammankomsterne. Han bör således hafva den närmaste kännedom både om person och sakförhållanden. Men hvem kan skäligen förutsättas ega

förtroligare bekantskap med alla dessa förhållanden, än Presten, hvilken alltifrån barnets födelse intill grafven följer hvar och en med deltagande vård? Vidare synes mig Ordföranden framför alla Ledamöterne böra vara fullkomligen opartisk, med fullkomlig ömhet och billighet afväga både behofven och utvägarne att dem fylla, således kunna medla mellan de flera skilda intressen, som nödvändigt i sådane frågor måste uppträda emot hvarandra. Är icke Presten, såvida han rätt behjertat och fullkomligt insett beskaffenheten af sin ställning i församlingen, den mest oberoende och således den naturligaste medlaren mellan skiljagtiga intressen, mellan den fattiga och den rika, lika mycket skyldig att försvara begge emot obilliga anspråk? Slutligen bör det ej förutsättas, att, vid ständigt tillvexande skrifveri, Ordföranden förr eller senare anser sig böra hafva ersättning derföre? Presten är Statens och församlingens aflönte embetsman, till hvars pligter äfven fattigvården lagligen hörer. Han kan således icke med något skäl fordra serskild ersättning för uppfyllande af denna embetspligt.

Åtskilliga skäl, som ansetts talande *emot* nuvarande förhållande och *för* den föreslagne förändringen, hafva under öfverläggningen blifvit framställda. Jag vill försöka att visa, huru litet öfvervägande de äro. Man har sagt, att, om det än mångenstädes bör hända, att Kyrkoherden är den tjenligaste personen till Ordförande-platsen i Fattigvårds-nämnden, motsatsen också flerstädes kan inträffa, och att det då vore obilligt och skadligt, att ej den skickligaste skulle få utses. Äfven har man beropat sig på de intyg om ett fritt vals förträfflighet, som erfarenheten redan på mer än ett ställe afgifvit, i det att personer, som varit ledde af ett upprigtigt nit för fattigvårdens bättre reglerande, frivilligt öfvertagit detta bestyr och utfört det med mera framgång, än förut församlingens Presterskap. Detta medgifves. Men dels äro exemplen hemtade från städerne, der förhållandet i allmänhet är och måste vara mycket olika med det, som eger rum på landsbygden. Dels har man ej nog gifvit agt på den stora, utan tvifvel helsosamt verkande förändringen, som uppkommer genom stiftandet af en fortfarande Nämnd till verksamt deltagande i fattigväsendets förvaltning. Hittills har på de fleste ställen fattigvården varit ett ämne för Socknestämman, hvilkens oviga inrättning gjort, att månget ärende endast kommit att hvila på Presten och således helt och hållet berott af hans personliga nit och duglighet. Härefter komma församlingens utvalde Ombud att, med lika rösträttighet som Ordföranden, deltaga i besluten och i deras verkställande, och det skulle vara en besynnerlig händelse, om icke

här, liksom annorstädes i dylika fall, det ljusaste förståndet, den klaraste insigten, det varmaste nitet och den kraftigaste viljan skulle mest verka, på hvilken plats den än må komma att finnas, på den första eller den sista. Detta står således icke i något direct beroende af frågan om Ordförandeplatsen, hvilken egentligast bestämmer göromålens föredragning. — Man har ytterligare anmärkt, att det hörer till arten af en Communal-inrättning, att dess medlemmar skola utses genom Communens fria val, emedan ett sådant uppdrag blir hedrande just derigenom, att det beror på ett uttryck af allmänt förtroende. Jag tror, att Presten, lika litet som någon annan, kan vara kall och liknöjd för den utmärkelse och heder, som är förenad med ett medborgerligt förtroende. Tvertom tror jag, att hvar och en skall känna en rättvis tillfredsställelse, när han vet, att han deraf gjort sig förtjent. Men först och främst bör erinras, att den större delen af Kyrkoherdar redan, i följd af medborgerligt förtroende, uttryckt i ett fritt val, innehar sina Embeten, till hvilkas befattning den hufvudsakliga uppsigten öfver fattigvården, i kraft af Embetets beskaffenhet och Lagens stadgande, hörer. Vidare torde just denna påminnelse om Prestvalen och de deraf ej sällan följande misshälligheter inom församlingarne, väcka en billig farhåga att utsträcka den i sig sjelf nyttiga, men i sin tillämpning ofta skadliga valprincipen, äfven till sådana fall, der dess oupphörliga användning är mindre behöflig.

En insinuation om mindre rena motiv för Presternes yrkande att blifva bibehållne vid Ordförandeskapet i Fattigvårds-Nämnden, har under öfverläggningarne inom Utskotten snarare blifvit antydd, än verkligen gjord. Den behöfde ej nu bemötas, om den ej ytterligare, ifall den någon gång skulle framkastas, kunde befaras förvirra den rätta synpuncten för frågans opartiska pröfning. Man har icke alldeles otydligt låtit förstå, att en viss ömtålighet om en rättighet, ett visst uttryck af benägenhet för företräde och magt, med ett ord, en låg corporationsanda, möjligen skulle kunna inflyta på Presterskapets omdöme i denna fråga. Jag har redan sökt visa, att ett vida högre och ädlare intresse, det som rörer embetspligter och dessa just bland de vigtigaste, måste uppmana Presterne att yrka bibehållandet vid den plats i fattigvården, som de hittills innehaft och, enligt sitt embetes fordran, böra innehafva. Ett annat lägre motiv bör ej här komma i fråga, liksom jag ock önskar, att tanken på allt sådant må för denna sak städse få vara, som den bör vara, alldeles fremmande. Presterskapet har, såsom ock rätt är, ingen egentlig plats på den borgerliga ranglistan.

De äro folkets män, både genom folkets val och genom embetspligt, som bjuder dem att vårda folkets heligaste, dyrbaraste och ömmaste angelägenheter. Om de rätt vårda dessa, genom rättsinnighet i tänkesätt, fromhet i vandel, otröttlighet i upplysnings spridande och orubbligt mod i det ondas och orättfärdigas motstående, då hafva de en hög rang genom vunnen agtning, förtroende och kärlek. Detta är deras egentliga rang och af den beror ock deras magt och inflytande. I afseende derpå kunde det vara likgiltigt, om de intaga Ordförande-platsen i en Nämnd eller måste nöja sig med den sista, så vida det vore likgiltigt, i afseende på Embetets utöfning. Det är detta samt öfvertygelsen om det nya stadgandets oförenlighet med Prestens i Lagen — Kyrko-lagen, ej mindre än samvets-lagen, — gifna föreskrifter, som föranledt mig att framställa denna vördsamma protest, hvilken skulle hafva uteblifvit, om endast afseende på lägre förmoner, t. ex på befrielsen från mångfalldiga trägna sysselsättningar med åtföljande ansvar, vid sakens öfvervägande borde få hafva någon vigt i vågskålen. Men hvarken en sådan lockelse eller den möjliga faran att råka ut för oblida omdömen, då man nödgas motsäga dagens opinion, kan förmå mig att undertrycka, hvad jag tror vara rätt, och liknöjdt åse, att Presterskapet först i ett afseende, sedan efter hand just derigenom i flere, komma i ett aldrig förändradt förhållande till deras församlingsboer, hvilkas icke blott Lärare, utan äfven rådgifvare och hjelpare, när de något biträde kunnat lemna, de hittills alltid varit. Att Preste-Ståndet ensamt skulle den senare tiden hafva så litet gått fram i jemnförelse med andra samhälls-classer i sann medborgerlig anda, i upplysning, nit och duglighet; att de skulle gjort sig förtjenta att aflägsnas från denna sköna ställning, detta tillfälle att utöfva så mycket godt och gagneligt, torde väl icke vara rättvist att påstå. Dock tillhör icke detta mig att bedömma, utan bör jag här åtnöja mig att antyda de närmaste, men säkra följderna, lemnande åt andra att afgöra, om de äro önskvärda. I afseende på det oftare nämnda Ordförandeskapet i Sockne-Nämnden, beder jag slutligen få uttryckligen förklara att mitt yrkande på Pastors framgena bibehållande dervid endast gäller, undervisnings- och fattigvårds-frågor, men ingalunda lika obetingadt alla ekonomiska ärenden, der det bör ankomma på de väljandes förtroende, om de anse Presten eller någon annan församlingsbo skickligast att föra ordet och leda öfverläggningarne."

Häruti förenade sig Herr *Röök*, Domprosten *Elmgren* och Prosten *Sylvan*.

Prosten *Lalin* instämde i Prosten *Gumælii* reservation, med det tilläg, att Pastor borde vara sjelfskrifven Ordförande i de trenne fall, hvarom 15 §. handlar. I alla öfrige Communens angelägenheter bör vice Ordföranden leda öfverläggningarne.

Af Professor *Retzius:*

"Då genom ett föregående beslut Kyrkoherden är sjelfskrifven Ordförande i Sockne-Nämnden i alla ärender, som röra barna-undervisningen, så bör han äfven, enligt min öfvertygelse, vara det, när fråga är om fattigvård och sjukvård. Jag skulle anse ett sådant stadgande vara så mycket mera nyttigt, som de vigtigaste bestyr i dessa hänseenden höra till hans embete. De öfriga angelägenheter, som ofelbart komma att blifva föremål för Sockne-Nämndernes öfverläggningar och åtgöranden, blifva nog talrika och besvarliga att fullt upp sysslosätta den andra Ordföranden, som af socknen väljes."

Af Comminister *Dahlgren:*

"Jag reserverar mig mot Utskottets förslag, rörande stadgan för Sockne-Nämnder:

1:o Emedan det icke eger något centrum, omkring hvilket det kan röra och concentrera sig. Förut var Pastors-embetet sjelfskrifvet till Ordförandeskap i communala bestyr, såsom fattigvård m. m.; nu deremot är detta upphäfvet, och både kan och icke kan vara. När Utskottet uppgaf project till stadgar för folkundervisningen, så uttalade det ock detta med ganska goda skäl, att hvarje pastorat skulle ega en *fast* skola, och antydde dermed, huru i detta, som allt annat, ett ständigt lefvande, bestående och fixeradt måste finnas, hvaromkring delarne i sin ordning utan rubbning röra sig. Från samma idé hade jag önskat, att Utskottet äfven nu utgått. Presten, som individu, är ett snart försvinnande phenomen, men Embetet är det icke. Hvad den föreslagna folkskolan i hvar socken är, i afseende å folkbildning, anser jag Prest-embetet vara i hvad, som rörer ej blott de kyrkliga bestyren, men äfven de communala, förnämligast fattigvården. Prestens punkt är, att jag så må uttrycka mig, ständigt fixerad inom sitt område: i det embete, han som Pastor bekläder: i den local, han inom sin församling innehar: i alla de upplysningar ur kyrkoböcker och öfrige handlingar, som hos honom äro concentrerade; alltså i den personliga kännedom, äfvensom af sak, han både bör kunna ega och jemväl meddela.

2:o Emedan det saknar consequens. Pastor förer ordet i Socknestämma, Skol-Direction, men är icke sjelfskrifven Ordförande i t. ex. det, som rörer fattigvård. Hänger då icke den sistnämnda ovillkorligen tillsammans med hans bestyr i de två föregående.

3:o Skall det åstadkomma mycken *oreda.* Utan att vidröra mer än ett, kan jag ej synnerligen gratulera Läns-Styrelserne, som, från den stund, förslaget sättes i verket, få inom hvart pastorat med två auctoriteter att skaffa; enligt gifne föreskrifter först med Pastors-embetet, från hvilket infordras mångahanda upplysningar och afgå hvarjehanda skrifvelser, jemväl i hvad, som rörer fattigvård m. m., och sedermera med Ordföranden i Communal-styrelsen.

4:o Anser jag stadgan alltför mycket *reglementerande.* Det var en man, som lefde i fordna tider, nu lärer han vara död, efter det han ej mer låter höra af sig, måhända var han också med vid de gamla, nu mer odogsna Communal-stadgarnes uppgörande; men jag kan ej destomindre underlåta med honom instämma: *ju simplare, ju enklare.*

5:o Anser jag denna stadga med alla sina reglor i vissa pastorat alldeles *overkställbar,* emedan materialier till dess iagttagande i alla sina punkter derstädes till det mesta saknas.

6:o Då Pastor förut var sjelfskrifven Ordförande i de communala angelägenheterna, var det hans pligt att dervid utan arfvode föra Protocollet och på många ställen räkenskaperne, emedan han ansågs såsom en af Staten derföre *lönad* embetsman. Nu blifver det efter den nya stadgan, som åser ett mera compliceradt förhållande och mera göromål, ett ovillkorlligt resultat, att på de flesta ställen *skrifvare-arfvode* måste bekostas, och att det skall förekomma drygt, är säkert, i fall man behagar taga någon närmare kännedom om de besvär, hvilka blifva förenade med en befattning, sådan som nu af allt detta blifver en ovillkorlig följd."

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1840.

N:o 5.

Ank. till Exp. Utsk. den 30 Juli, kl. 10 f. m.

Betänkande, angående Lagstiftningen om Fattigvården i Riket.

Kongl. Maj:t har, genom skrifvelse till Rikets Ständer den 1 nästlidne Februari, i Nåder tillkännagifvet, att sedan Kongl. Maj:t, i anledning af Rikets Ständers skrifvelse den 9 Maj 1835, rörande fattigvårdsanstalterne, beslutat låta, genom Committerade, utarbeta underdånigt förslag till allmän Stadga om Fattigvården i Riket, för att Rikets nast sammanträdande Ständer medddelas, samt i sådant hänseende och, efter det nödige uppgifter och utlåtanden från samtlige vederbörande blifvit infordrade, den 26 October 1838 i Nåder förordnat en Comité, bestående af tvänne Afdelningar, en för Riket i allmänhet och en för hufvudstaden serskildt; så har denne Comitées förstnämnde Afdelning, under den 8 Juni 1839 afgifvit underdånigt Betänkande och Förslag, angående Fattigvården i Riket, samt de förhållanden och författningar, som syntes med denna angelägenhet ega sammanhang eller derpå hafva inflytande, hvarefter Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Collegium, uppå Nådig befallning, med underdånigt yttrande den 4 sistl. December i ämnet inkommit; och ville Kongl. Maj:t alltså till Rikets nu församlade Ständer öfverlemna de af Comitéen för fattigvårds-anstalterne i Riket utarbetade Förslag och dertill hörande handlingar, jemte Kammar-Collegii underdåniga utlåtande, i hvilket afseende tryckte exemplar af Comitéens arbete blifvit Fullmägtige i Riksgälds-Contoiret tillställde, för att Rikets Ständer tillhandahållas.

Denna Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, med deri åberopade Förslag och Betänkanden, äro till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet öfverlemnade, jemte åtskillige inom Riks-Ståndenn afgifne yttranden i ämnet och serskildt väckte motioner, inom Ridderskapet och Adeln, af Herr *von Rosen, Georg Ludvig*, om omarbetning af Författningen den 5 December 1788, rörande de fattiges rätt, samt Kongl. Kungörelsen den 14 Februari 1811, så att fattigvården må komma i det skick, att den motsvarar tidens kraf och det allmännas rätt, dervid motionären såsom ledning för behandlingen af ärendet, hänvisat till det af serskilde Committerade afgifne, här ofvan omförmälde förslaget med dertill hörande bilagor och reservationer; samt af Herr *Edenhjelm, Gillis*, som, med fästad uppmärk-

samhet å de större Fabriker, som under senare åren blifvit inråttade i Lands-församlingarne uti flera delar af Riket, men serdeles Götheborgs och Bohus Län, och då man synes kunna förmoda att af det stora antal arbetare, som der anställas, flere framdeles blifva i behof af understöd, hemställt, att en Författning måtte utgifvas, som noggrant bestämmer, hvem som är skyldig att försörja dessa Fabriksarbetare och huruvida Fabrikanten serskilt eller socknen är dertill förbunden.

Det med Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse öfverlemnade förslaget, som af utsedde Committerade blifvit uppråttadt, utgår från den åsigten, att i allmänhet hvarje socken å landet och hvarje församling i stad skall försörja sina fattige, i enlighet med hvad hittills varit stadgadt; men Committerade hafva likväl ansett sig icke kunna erkänna den såsom grund derföre hittills antagne satsen, att försörjningsskyldigheten borde vara en följd af den fördel, hvarje samhälle hemtat af den behöfvandes verksamhet, då man ofta och kanske i de flesta fall, torde finna de uppenbaraste anledningar till tvifvelsmål, att ett fattighjon verkligen beredt något gagn åt socknens öfrige medlemmar och i alla fall den verksamhet, han nedlagt, råttsenligt måste anses vara godtgjord genom den lön eller ersättning, han åtnjutit för sitt arbete, utan att samhället eller någon af dess medlemmar är honom något vidare skyldig, då derom icke är serskildt aftaladt, hvaremot Committerade ansett fattigvården för ett Statens åliggande, såsom oundviklig för Statens bestånd och dess bestämmelse att lemna möjlighet för hvarje samhällsmedlems existens, derföre det icke vore något tvifvel, att fattigvårds-kostnaden råttsenligt borde af Staten bestridas med gemensamma bidrag af dess medlemmar, såsom den enda utvägen för bördans råttvisa och jemna fördelning, dermed äfven den fördelen vore förenad, att de, till följd af hittills gällande fattigvårds-system, ofta inträffande och ganska äfventyrliga hindren för flyttning från en socken till en annan, kunde alldeles upphöra; men denna kostnad, såsom Statsutgift betragtad, vore af egenskap, att vida mindre än andra sådane utgifter kunna controlleras och att, genom missbruk, leda till de mest skadliga verkningar, som till och med vore hotande för Statens bestånd. Den noggrannhet, hvarmed fattigvårdsbehofven måste bedömas, vore omöjlig att åstadkomma annorlunda än af den behöfvandes närmaste omgifning, och om den också mångenstädes af denna omgifning skulle iagttagas ensamt af nit för allmänt bästa, vore den allmänt icke att påräkna med säkerhet, der icke tungan af understödet hårdare drabbar dem, på hvilka omdömet beror, utan tvärtom måste man föreställa sig, att personliga förhållanden

skola våcka deltagande för den underhållssökande, som öfvervåga grannlagenheten emot det allmänna. Hos den sökande sjelf låge dessutom vanligen en återhållande kraft, som är verksam, då underhållet påkallas af den, utaf hvilken han är personligen känd, men försvagas, i den mon hjelpkällan är aflägsen och fremmande. Denna kraft vore den naturliga blygseln att erkänna egen oförmåga, serdeles om den är sjelfförvållad och undseendet att framträda med diktade behof, eller sådane, som genom egna ansträngningar kunna afhjelpas. — Understöden från Staten deremot skulle snart icke betragtas annorlunda än, såsom en rättsenlig utdelning af en allmän tillhörighet, den man icke funne det nedslående att fordra och emottaga, sedan man på ett eller annat sätt lyckats att, såsom en vanlig formalitet, framvisa de derföre föreskrifna villkoren. Om allt detta hade man redan erfarenhet uti Statens spanmåls-undsättningar efter missvexter och följderna deraf. Hvarje bemödande för den nödiga tillsynen af Statens embetsmän och myndigheter, skulle merendels blifva förgäfves, genom omöjligheten att för hvarje fall omedelbart undersöka förhållandet, och återhållet från deras sida blefve i samma mon vådligt, som de äfventyra att begå orättvisa och reta till knot, som gäfve ytterligare stöd åt de pockande anspråken och åt oförsyntheten. — Af dessa skäl ansågo Committerade det oundvikligt, att den egentliga fattigvården besörjes och bekostas af inskränktare samhällen, hvart för sig; och ehuru, vid en så beskaffad fördelning af Statens fattigvårds-åliggande, icke kunde förekommas, att ju tungan häraf skall i någon mon träffa *ett* samhälle hårdare än ett annat, vore en sådan olikhet vida mindre betänklig än vådorne, om Staten skulle omedelbart besörja detta åliggande, och kostnaden ansågs säkert, äfven för det mest belastade samhället, aldrig motsvara, hvad i berörde fall skulle derifrån utgå, såsom bidrag för de gemensamma behofven.

Såsom följd af den sålunda antagne bestämmelsen, innehåller förslaget jemväl föreskrifter om husbondes ansvarighet för underhafvandes försörjning, på det icke socknen må oskäligen dermed belastas, dels om villkor för flyttningar från en socken till en annan, för att motverka fattigvårdstungans godtyckliga öfverflyttande. Härom hafva Committerade yttrat sig: att, i den mon personer stå i närmare förhållanden till hvarandra, måste det oftast inträffa, att den ene kan, genom medel, som icke medföra egentlig uppoffring, medverka att rädda den andre från armod, och framför allt finnes, hvad arbetare beträffar, en sådan förmåga hos dem, som begagna deras arbete eller af hvilka de annars kunna anses beroende.

Bland medlen att motverka fattigvårds-behofvet och de mångfaldiga oordningar, som dertill föranleda, vore denna förmåga en af de vigtigaste, som kunde tagas i anspråk och väckas till verksamhet. — Committerade hafva serskildt yttrat och visat, huru detta medel ofta blifvit åsidosatt och till och med missbrukadt, och att följden deraf borde blifva ansvarighet för den sålunda vållade fattigvårds-kostnaden, antingen helt och hållet eller åtminstone till större del ån de öfrige medlemmarne af samhället, ansågo Committerade både rättvist och billigt. I öfverensstämmelse härmed, är det föreslaget, dels att husbonde skall bekosta allt erforderligt understöd åt tjenstehjon under legostämma, samt att husbonde-förhållandet skall utsträckas äfven till så kalladt Statfolk och dem, som en fastighetsegare låtit bosätta sig å hans egor utan sådant ego-område, hvarföre sjelfständig besittning för viss tid eller lifstid är medgifven, dels att, då arbetare med hustrur eller i ägtenskap sammanaflade barn, intagas från annat fattigvårdssamhälle, den, som intager dem, skall enskildt vidkännas en fjerdedel af den fattigvårds-kostnad, de kunna föranleda under fem års tid, räknad från inflyttningen. Committerade hafva ansett det vara utan tvifvel, att ett sådant ansvar skall föranleda varsamhet vid arbetares antagande och torde derföre anses menligt för arbetarne sjelfve, genom ökad svårighet att blifva antagne; men varsamheten har ansetts egentligen endast ingå i urskiljningen af en arbetares duglighet och ordentlighet, deraf äfventyret af ansvarigheten ensamt beror; och i samma mon arbetaren gjort sig väl känd, skulle han mindre eller alldeles icke deri möta något hinder. — Sedan Committerade, i fullkomlig öfverensstämmelse med hvad Rikets Stånder vid senaste Riksdagen hos Kongl. Maj:t i underdånighet föreslagit, antagit, att, vid fråga om fattigvård, en hvar skulle i allmänhet anses tillhöra det samhälle, der han senast varit mantalsskrifven, hafva Committerade föreslagit bibehållande af den genom 1788 års Kongl. Förordning medgifna rättigheten att vägra mantalsskrifning för personer, som synbart äro i de villkor, att ett nära för handen varande fattigvårdsbehof för dem skäligen måste befaras. — Denna inskränkning af personliga friheten hafva Committerade ansett oundviklig, om man icke vill äfventyra en öppen täflan emellan socknarne, att på hvarannan öfverflytta en redan känd eller, såsom snart inträffande, förutsedd fattigvårdstunga, jemte alla de ganska vådliga oordningar, som deraf måste föranledas. Committerade hafva också ansett sig hafva anledning tro, att inskränkningen i och för sig sjelf, sådan den nu är medgifven, sällan hittills visat några menliga verkningar. Af de många klagomål och tvister, som i anledning häraf blifvit förde, skola de

fleste icke haft afseende på sjelfva inskränkningen, utan på sättet, huru man tillämpat den, dervid socknarne vanligen tillvållat sig en rätt, vida utöfver den dem tillkommit. Ordentliga öfverenskommelser härom hade inom socknarne blifvit träffade och till och med hos Kongl. Maj:t anmälde till fastställelse, enligt hvad Committerade meddeldte handlingar visat. Committerade hafva ansett, att skäliga anledningar till så beskaffade bemödanden å sökandernes sida icke saknats uti det verkligen hotande äfventyret af en öfverdrifven fattigvårdstunga, till följd af det förhållande, som visat sig inom den egentligen arbetande classen och dess behandling; men trodde sådant motverkas genom den föreslagna enskilda ansvarigheten för underhafvandes fattigvård, som måste väcka mera varsamhet vid valet af arbetare, och mera omsorg för deras bergning, och under denna förutsättning hafva Committerade funnit sig icke böra föreslå än ytterligare inskränkning af inflyttningsrätten socknarne emellan. Committerade hafva vidare ansett, att mångfaldiga af de omförmälde tvisterne haft afseende å det förhållande, att en person varit skattskrifven i en socken, men haft bostad eller vistats inom en annan. — Oordningar skola visat sig dels deri, att en person, sedan han flyttat från den socken, der han varit skattskrifven, ofta långre tid varit bosatt i en annan, men till och med uppsåtligen undanhållits från skattskrifning der, för att socknen måtte befrias från befarad fattigvårdstunga, hvilken, på sådant sätt, stundom flere år efter flyttningen, drabbat skattskrifningsorten, så mycket mera oförmodadt, som ordentlig utflyttnings-attest varit lemnad och man således trott sig icke vidare hafva med personen att skaffa; dels ock å en annan sida, att man, af farhåga för fattigvårds-besvär, sökt tvinga en person att vistas inom skattskrifningsorten och derigenom underkasta honom ett tvång, som är ett våldsamt förnärmande af den personliga friheten och mången gång måste verka serdeles menligt för hans förmåga att bereda sig bergning. Med afseende härå hafva Committerade i 23 och 24 §§. af deras Förslag till Stadga om Fattigvården, intagit föreskrifter om iagttagelser, åsyftande, att socknarne, utan våldsamhet emot någons person, måga kunna tillse och bevaka sin rätt emot hvarannan.

För öfrigt innehåller förslaget, dels att på hvarje Fattigvårds-samhälle må ankomma att anstalta om Fattigvården, på sätt, som, efter ortens beskaffenhet och serskilda tillfälligheter, kan finnas lämpligast, med iagttagande likväl af vissa härföre föreskrifne villkor, dels bestämmelser om förvaltningen af fattigvården, bidrag till kostnaden derföre samt om fattighjonens förhållande till Fattigvårds-Styrelsen och dennes rätt öfver

deras egendom; och få Utskotten, i stället för en närmare redovisning i dessa delar, hänvisa till det inom Riks-Stånden utdelade Förslaget och Betänkandet, hvaremot Utskotten ansett sig här böra fullständigare upptaga, hvad som är föreslaget och anfördt om fattigvårdens fördelning på socknarne och dermed omedelbart sammanhang egande bestämmelser, såsom de hufvudfrågor, hvaraf förevarande Lagstiftning i sin helhet väsendtligen beror.

Dessa frågor hafva också hufvudsakligast varit föremål för de yttranden, som inom Riks-Stånden blifvit afgifne, då ärendet derifrån remitterades. I synnerhet äro betänkligheter framställde emot det hinder för flyttningar från en socken till en annan, som den hittills gällande lagstiftningen föranledt, och, efter hvad som är föreslaget, förmenats komma att fortfara med ytterligare utsträckning genom den husbonde ålagde enskilda ansvarigheten för underhafvandes fattigvård, ehuru detta hinder så mycket sorgfälligare borde undanrödjas, som det stadgande, hvarifrån det härleder sig, skall strida emot 16 §. Regeringsformen. Som hindret blifver mera tryckande i samma mon, som man inskränker Communerne, inom hvilka de serskilda fattigvårds-angelägenheterna böra ordnas till ett helt för sig, och denna inskränkning härjemte måste verka, att bördan blifver alltmera ojemnt fördelad och på många ställen omöjlig att draga, har en ledamot af Ridderskapet och Adeln önskat, att fattigvårdens lägsta Commun måtte utsträckas åtminstone till Häradet eller Prosteriet, och för att allt förbud emot flyttning emellan socknarne måtte kunna undvikas, har det blifvit föreslaget, att inom hvarje Län stiftas en gemensam Fattigcassa, som hade för ändamål att jemna fattigvården emellan socknarne och att således meddela fosterhjelp till barn efter bortdöda eller afsigkomne föräldrar, hvilken för det närvarande skall utgöra ett af fattigvårdens största behof, jemte det att samma Cassas verksamhet äfven sträcktes till alla fattigvårdens föremål, utom de egentliga fattighjonens underhåll, och sålunda kunde anlitas för bildande af arbets-inrättningar, hvarförutan alla författningar emot bettlande skola vara ord utan betydelse, eller ock vid stiftande af Folkskolor; och skulle dessa Fattig-cassor bildas af mantalspenningarne, hvilka, öfver hela Riket uppgående till ett belopp af 329,000 R:dr, skulle upphöra att ingå till Statsverket och deremot ställas under Lånens disposition för ofvannämnde ändamål. Dessutom äro förslag framställda, att för gift arbetsfolk borde erlåggas en årlig afgift till fattigvården, antingen till visst belopp, som är uppgifvet till 5 R:dr för hvarje, eller efter årlig taxering, hvarigenom det förmenats, att fattigvården skulle

beredas en inkomst, fullt motsvarig den tunga, som af en sådan personal kunde föranledas, och att således deremot socknarnes rättighet att hindra inflyttningarne skulle kunna upphöra.

Sedan Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet funnit nödigt att om detta ämne öfverlägga med Lag-Utskottet, hafva Utskotten gemensamt tagit detsamma under öfvervägande och få nu deröfver yttra sig.

Ehuru Utskotten, lika med Committerade för Fattigvårds-ärendena, icke kunna hårleda socknarnes förbindelse att hvar för sig försörja sina fattige, från den fördel, hvarje samhälle hemtat af den behöfvandes verksamhet, utan på skäl, som Committerade anfört, anse fattigvården för en Staten egentligen åliggande angelägenhet; anse Utskotten, att de af Committerade tillika framställde förhållanden utgöra oöfvervinnerliga hinder för Statens omedelbara öfvertagande af Fattigvårds-bestyren. Det måste antagas såsom uppenbart, att de missbruk vid anlitande af fattigvårds-understöd, som det icke skulle blifva möjligt att förekomma, om understöden utdelas af Staten, skulle verka, att underhållskostnaden stegrades till oerhörda belopp, och likväl är det icke denna kostnad, som, i första rummet, förtjenar att tagas i betragtande. Mera äfventyrligt ingripande i samhällsskicket är det moraliska förderf, som dessa missbruk måste medföra. Man saknar icke erfarenhet härom från andra Länder, och äfven inom den närmare omgifningen varseblifver man otvifvelagtigt en varnande rigtning uti den åsigt, som synes mer och mer utbreda sig, att de behöfvande och fattige böra och kunna lefva på de bättre lottades eller det allmännas bekostnad, hvaremot den lofliga och vackra stoltheten att sjelf förvärfva sitt bröd, synes hafva vikit för beqvämligheten att lefva af nådegåfvor. Om icke denna rigtning, i stället att motverkas af fattigvårds-lagstiftningen, skall befordras och framkallas af den, är det af största vigt, att fattigunderstöden utdelas med en varsamhet, som är möjlig endast för den behöfvandes närmaste omgifning och icke mera allmänt kan med någon säkerhet påräknas annorlunda, än i den mon, de utdelande sjelfve äro intresserade att inskränka understöden. Det är uppenbart, att detta ändamål skall fullständigare vinnas, i samma mon som Communerna, hvarinom fattigvården besörjes, äro inskränkta. Redan genom deras utsträckning till Härader eller Prosterier skulle ändamålet i allmänhet förfelas, utan att dermed alltid vunnes hvad, enligt förslaget derom, varit åsyftadt, då många Härader finnas af den inskränkta omfattning, att äfventyr för bristande förmåga att bestrida fattigvården, kan förutses, der, likasåväl som inom

en och annan serskild socken eller Pastorat, och dessutom skulle en sådan utstråckning verka till en rubbning af hittills varande och genom mångårig håfd stadgade fattigvårds-anstalter, hvaraf olägenheterna skulle troligen vida öfvervåga de fördelar, som möjligen kunde påråknas.

Utskotten tro sig således hafva fulla skål att instämma i Committerades förslag, att socknarne och stadsförsamlingarne hvar för sig besörja fattigvården, med råttighet för flere socknar af samma Pastorat eller församlingar inom snmma stad att förena sig om gemensam fattigvård. Dervid blifver visserligen fattigvårdstungan någorstådes ojemnt fördelad, men Utskotten anse olägenheterna deraf vara af vida mindre betydenhet, än de, som hvarje annan reglering måste medföra, och farhågan för oförmåga hos socknarne att uthårda denna tyngd synes i det närmaste vika, när man betragtar, huru förhållandet hittills under mångfaldiga år visat sig, då en sådan oförmåga åtminstone högst sällan blifvit satt i fråga, om icke till följd af serskildta tillfälligheter och mera kringgripande olyckshändelser, dervid serskilda föranstaltanden för undsättning i alla fall blifva oundvikliga, ehvad fattigvårds-samhället må vara mer eller mindre vidstråckt.

Af ett sådant stadgande blifver likväl en nödvändig följd, att, på sätt med Kongl. Förordningen den 5 December 1788 varit åsyftadt, förekomma, att ett fattigvårds-samhälle må kunna uppsåtligen och godtyckligt öfverflytta fattigvårds-tungan på ett annat, åfvensom att hos dem, hvilka begagna den arbetande classens biträde, våcka intresset att genom omsorgen om arbetarnes bergning förekomma deras behof af fattigvård, så mycket mera, som den erfarenheten icke kan jåfvas, att denna omsorg mångenstådes blifvit på ett ganska eftertånkligt sätt åsidosatt, och af dessa iagttagelser bero förbåttringar i samhållsskicket af vida större vigt, än den nu ifrågasatte minskningen af fattigvårds-besvåret. Den anstalt, som i anledning af betånkligheterna vid hindren för flyttningar socknarne emellan, blifvit föreslagen om mantalspenningarnes öfverflyttande från Statsverket till Communerna, samt att deraf Lånsvis bilda Fattig-Cassor med föremål att lemna understöd för fattiga barns försörjning, understödja anstalterna för folkundervisningen och bereda arbetstillfälle för fattige, anse Utskotten för högst önsklig, och om den kunde tillvågabringas, skulle otvifvelagtigt de svåraste bekymren för fattigvården försvinna; men den uppgifna tillgången för bildande af dessa Cassor lårer för närvarande icke vara att påråkna, och på sätt jemväl vid förslagets framställande varit förutsatt, anse

Ut-

Utskotten en serskildt beskattning för detta ändamål icke böra ifrågasättas, så att detta annars välberäknade förslag lärer tyvärr få lemnas obegagnadt. Deremot möta betänkligheter af annan art vid förslagen att med serskild skatt till fattigvården belägga dem, som begagna gifta arbetare eller Statfolk, och med afseende å den sålunda beredda tillgången för fattigförsörjningen, hindren för inflyttningar i socknarne skulle kunna upphöra. Vid ett af de förslag, som i denna syftning blifvit framståldt, har det väl blifvit förutsatt, att de på sådant sätt samlade bidragen skulle för hvarje arbetare serskildt bokföras och vid hans flyttning öfvergå till den socken, dit han flyttade; men ett så vidsträckt bokförings- och liqvidationsbestyr torde svårligen kunna åstadkommas, innan Communal-institutionerne hunnit en vida fullständigare utbildning, än den, som för närvarande är att påräkna. I alla fall qvarstår möjligheten, att personer, för hvilka fattigvårds-behof redan är för handen, kunna genom flyttning till en fremmande socken påbörda den fattigvårds-besvåret, utan att från sin förra vistelseort medföra ens något bidrag för kostnaden, om han der icke varit i den ställning, att någon beskattning för honom i detta ändamål utgått. Dessutom, ehuru man svårligen kan beräkna, i hvad mon bidragen blefvo tillräckliga att godtgöra den ökade fattigvårds-kostnaden, blefve beskattningen alltid känbar, kanske mera än hvarje ifrågasatt ansvarighet för ett möjligt fattigvårds-behof, och den måste verka antingen obenägenhet att antaga arbetare, för hvilka den borde utgå, eller en emot skatten svarande minskning af arbetslönen, och i bägge fallen blefve följden, att arbetarnes villkor försvåras, i stället att underlättas; men den öfvervägande betänkligheten fästa likväl Utskotten vid uteblifvandet af väckelsen till omsorg om arbetarnes bergning. Man synes med skäl kunna föreställa sig, att den, som erlagt den ifrågasatte skatten, skulle just deri finna en ökad anledning att åsidosätta denna omsorg, emedan han derigenom liksom förvärfvat en rättighet att kasta de utnötte arbetarne på fattigvården, och skulle anse sig hafva på förhand godtgjort den sålunda förorsakade kostnaden. Om deremot bidraget icke sättes i fråga, förr än fattigvårds-behofvet redan är för handen, måste blotta beräkningen af egen fördel väcka omtankan att söka afböja detta behof, och det är mer än sannolikt, att behofvet derigenom mången gång skall aldeles uteblifva, till verklig båtnad, lika mycket för husbonden, som för arbetaren och fattigvårds-samhället.

Det öfverklagade hindret för flyttning socknarne emellan följer ingalunda

ovillkorligt af de föreskrifter, Committerade för Fattigvårds-ärendena föreslagit, så vida dessa föreskrifter endast hafva afseende å iagttagelser vid mantalsskrifning för vårdande af serskildta fattigvårds-samhällens rätt sinsemellan, då en arbetare, derföre att han är obemedlad, icke mer än någon annan är pligtig att inskränka sitt vistande inom mantalsskrifnings-orten, utan han, fullkomligt oförhindrad af regleringen i berörde afseende, kan söka och begagna tillfälle för sin bergning, hvarhelst det erbjuder sig; och Utskotten kunna således icke inse, att stadgandena i denna del stå i strid med 16 §. Regerings-formen, på sätt som af en Ledamot inom Ridderskapet och Adeln blifvit yttradt.

Husbondens ansvarighet för underhafvandes fattigvård kan visserligen väcka betänklighet vid arbetares antagande och sålunda försvåra tillgången å arbetsförtjenst för den behöfvande; men denna betänklighet måste man föreställa sig uppstå egentligen endast vid fråga om personer, som äro vanartiga eller odugliga och således i alla fall af andra skäl hafva motstånd att vänta. I afseende på andra personer bör denna ansvarighet icke blifva serdeles äfventyrlig för den, som är mon om underhafvandes bergning, och icke för en karg beräkning af egen vinning förbiser andras skäliga fordringar och behof.

Då Utskotten af sådana skäl ansett sig jemväl böra instämma i de af Committerade antagne grundsatserne i de ämnen, hvarom Utskotten nu yttrat sig, hafva Utskotten likväl, vid tillämpningen deraf, ansett den i 12 och 13 §§ föreskrifne ansvarigheten vara för vidsträckt, då husbonde icke skäligen bör vidkännas hela fattigvårds-kostnaden vidare än för tjenstehjon och arbetare under den aftalade arbetstiden, hvaremot öfrige här uppräknade personer äro fullt jemnförlige med dem, som omförmälas i Förslagets 15 §, så att ansvarigheten för dem bör blifva enahanda med den der stadgade, eller endast för $\frac{1}{4}$ af fattigvårds-kostnaden under fem års tid.

Då socknarne är medgifvet att inom sig ordna fattigvården, på sätt som kan för hvarje samhälle finnas lämpligast, synes något serskildt stadgande icke erfordras om rättigheten för dem att inom sig dela fattigvårdsbestyret, på sätt senare delen af 4 § i Fattigvårds-Comitéens förslag innehåller. Deremot skulle ett sådant stadgande kunna gifvas en tydning, hvarigenom hinder för mantalsskrifning äfven vid flyttning inom socknarne kunde uppstå, hvarföre Utskotten icke kunna understödja förslaget i denna del.

Utskotten kunna icke eller antaga, att, på sätt Comitéen i 21 § 4 mom. föreslagit, till personer, för hvilka Staten bör bekosta fattigvård,

måga räknas sjömän, som vid Sjömanshusen skattskrifvas, då dessa icke äro i Statens tjenst lika med dem, för hvilka i öfrigt en sådan Statens skyldighet är föreslagen. Deremot måste man förutse ett annat fall, som i Comitéens förslag icke är upptaget, då det icke lärer kunna undgås att fattigvården af Staten bekostas, nemligen då det icke kan utrönas, att den behöfvande hörer till visst samhälle, och härom anse Utskotten således ett stadgande bör gifvas.

Äfvenledes saknas i Comitéens förslag en nödvändig bestämmelse, huruledes med fattigvården bör förhållas, under det tvist föres, vare sig om behofvet deraf, eller om skyldigheten att den vidkännas. I förra fallet anse Utskotten, att Konungens Befallningshafvandes utslag måste gå i verkställighet, utan att tiden för pröfning af besvär deröfver afbidas, om icke den behöfvande skall på ett äfventyrligt sätt blottställas; hvaremot, då tvisten angår skyldigheten att vidkännas en fattigvård, hvaraf behofvet är erkändt, det synes lämpligast, att denna vård besörjes af det samhälle, inom hvilket den behöfvande vistas, emot rättighet till godtgörelse af den eller dem, som slutligen finnas skyldige att den vidkännas.

Sedan Utskotten, genom serskildt Betänkande N:o 4, om Sockenstämmor och Sockne-Nämnder, föreslagit, att fattigvården skall besörjas af desse Nämnder, äfvensom stadganden om bidrag till denna vård och redovisningen derföre, erfordras härom icke några föreskrifter i Lagen om fattigvården, och Utskotten hafva således förbigått, hvad Committerades förslag i dessa delar innehåller; och efter det förslagets i alla fall icke vidsträckta omfång, sålunda blifvit minskadt, anse Utskotten den af Committerade iagttagne indelningen i serskildta articlar, efter olika ämnen, det omfattar, kunna undvikas, och sålunda en ytterligare förkortning och enklare uppställning vinnas.

Vid hvad Committerade i öfrigt föreslagit, hafva Utskotten icke funnit något väsendtligt att anmärka, och Utskotten få således, för hufvudsakligt antagande deraf, åberopa de skäl, som i Committerades Betänkande äro anförde.

Ehuru det åberopade Förslaget, som tjenat Utskotten till ledning vid behandlingen af detta ärende, icke har afseende på Stockholms stad, utan serskildte Committerade varit utsedde för behandlingen af frågan om fattigvården derstädes, och jemväl derom yttrat sig, anse likväl Utskotten det vara nödvändigt, att Lagstiftningen om fattigvården, så vidt den i berörde förslag upptages, blifver gemensam för hela Riket, då deri ingå förhållanden Communerna emellan, och personella förhållanden, som icke kunna öfverlemnas till den Communala Lagstiftningen.

Vid granskning af det yttrande, bemäldte Committerade serskildt för Stockholms stad afgifvit, hafva Utskotten också icke funnit någon betänklighet vid tillämpningen, äfven för denna stad, af de stadganden, Utskotten nu i allmänhet tillstyrkt. — Det förslag till Ordning för Stockholms Stads Fattigvård, som finnes bifogadt Committerades Betänkande, utgör egentligen ett sådant Special-Reglemente, som, enligt hvad i allmänhet är föreslagit, ankommer på hvarje socken inom sig att uppgöra, och något hinder för tillämpningen deraf möter således icke uti de allmänna föreskrifterna.

I enlighet med hvad sålunda blifvit yttradt, hafva Utskotten uppgjort förslag till Stadga om Fattigvården i Riket, som Utskotten nu

> få öfverlemna till Rikets Ständers pröfning, med hemställan att, i den mon det gillas, Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Författning i enlighet dermed utfärdas.

Stockholm den 20 Juli 1840.

Förslag till Stadga om Fattigvården i Riket.

§. 1.

Hvarje Socken å Landet, och i Stad hvarje Församling, skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sådane dess medlemmar, som sakna förmåga och medel att sjelfve sig dermed förse; dock måga Socknar af samma Pastorat, och Församlingar af samma Stad, der de så åsämjas, förena sig om gemensam fattigvård.

§. 2.

1 Mom. På hvart och ett Fattigvårds-samhälle ankommer att, under iagttagande af föreskrifterne i denna Stadga, ordna fattigvården, på sätt som, efter ortens beskaffenhet och serskilda förhållanden, finnes lämpligast, dock så, att bettlande aldrig må tillåtas.

2 Mom. I detta afseende skola för hvarje Fattigvårds-samhälle närmare bestämmelser meddelas genom serskildt Reglemente, hvilket, efter förslag af Sockne-Nämnd, antages af Sockenstämma och derefter öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande, som eger tillse, huruvida det öfverensstämmer med denna Stadga och gällande Författningar, samt befordra rättelse af hvad, som derifrån afviker.

§. 3.

Sockne-Nämnden skall tillhöra förvaltningen af alla fattigvårds-angelägenheter, och eger att pröfva hvarje i detta afseende förekommande behof, samt om och i hvad mon understöd bör lemnas, i förhållande till de behöfvandes större eller mindre egna förmåga, och med iagttagande af den ansvarighet för behofvets afhjelpande, hvartill enskildta kunna, enligt denna Stadga eller annorledes, vara lagligen förbundne.

§. 4.

Jemte den föräldrar alltid tillhörande förbindelsen att försörja sina barn, skall det i allmänhet åligga anhörige, i rätt upp- och nedstigande led, att, i mon af behof å den ena och förmåga å den andra sidan, bidraga till hvarandras försörjning.

§. 5.

För Tjenstehjon, Hemmansbrukare och Torpare, som med dagsverken utgöra åtminstone största delen af sina skyldigheter till Hemmansegare eller innehafvare, Statfolk samt Handtverks-, Bruks- och Fabriks-arbetare, jemte deras hustrur och hemmavarande barn, skall Husbonde, under den tid, arbets-aftalet gäller, ansvara för försörjningen, så att icke de falla fattigvården till last; dock med rättighet att, om han vill, af deras tillgångar eller arbete åtnjuta ersättning för den kostnad, han sålunda fått vidkännas.

§. 6.

Den, som från annat fattigvårds-samhälle intager gift arbetsfolk, eller Enkling eller Enka med barn, skall, utöfver redan stadgad ansvarighet såsom husbonde, så länge sådan ansvarighet fortfar, under fem år, räknade från inflyttningen, enskildt vidkännas en fjerdedel af den fattigvårds-kostnad, som för sådane personer kan komma att utgå, och derjemte, efter allmänna grunder, deltaga i de öfrige trefjerdedelarne af sådan kostnad.

§. 7.

Den, som åt personer från annat fattigvårds-samhälle upplåter bostäder å sine egor med mindre jordrymd, eller under andra villkor, än som för jordafsöndring under lifstidsbesittning äro föreskrifne, vare ansvarig för deri inrymde personers fattigförsörjning, på sätt 6 §. stadgar.

§. 8.

Den fattigvårds-ansvarighet, som i 4 och 5 §§. är föreskrifven, må

af Sockne- eller Stads-Nämnd kunna eftergifvas, i den mon behof och billighet sådant påkalla.

§. 9.

1 Mom. Vid utdelande af fattigvårds-understöd skall Sockne-Nämnd tillse, att det motsvarar de nödvändigaste behofven, alltid med beräkning af fattighjonets arbetsförmåga, ehvad den må vara större eller mindre; och ankommer det på Nämnden att, efter som den finner mest ändamålsenligt, antingen anställa fattighjonet till arbete för godtgörelse af understödet, eller åt hjonet öfverlemna att fritt använda sin arbetsförmåga, då understödet i förhållande dertill minskas.

2 Mom. Barn, som tillhöra fattigvården, skola icke allenast förses med uppehälle, utan äfven christligen uppfostras och undervisas. De måga icke genom så kallad kringgång försörjas, utan skall stadig bostad dem anvisas, der uppsigten å deras uppfostran kan behörigen handhafvas.

3 Mom. Då qvinna söker fattig-understöd, i anseende till det hinder till sjelfförsörjning, som vården om barn föranleder, må det bero af Nämnden att barnet henne fråntaga och låta vårda, då hon för sin person är pligtig att förse sig med lagligt försörjnings-tillfälle; eller ock med hennes bibehållande vid barnavården lemna henne efter behofvet lämpadt understöd.

4 Mom. Om föräldrar, som icke åtnjuta fattig-understöd, åsidosätta vården om sina barn, skall Nämnden göra sig noggrant underrättad, huruvida det härleder sig från oförmåga att dem uppfostra och i sådant fall vidtaga de anstalter, som af behofvet kunna påkallas.

5 Mom. För arbetsföre personer, som äfventyra nöd, till följd af brist på arbetsförtjenst, skall Nämnden, serdeles under svårare år, söka bereda arbete, för att, genom behofvets tidigare afhjelpande, hindra dess utsträckning.

6 Mom. Om, till följd af allmännare olycka, anledning visar sig att befara behof så vidsträckt, att större företag erfordras för dess afhjelpande, skall Sockne-Nämnden tidigt vara betänkt på förslag till sådan anstalt, samt efter det samhället å Sockenstämma deröfver yttrat sig, och om anstalten icke genom samhällets försorg kan åstadkommas, anmäla det hos Konungens Befallningshafvande för den åtgärd, som vidare bör vidtagas.

§. 10.

1 Mom. Sockne-Nämnden tillkommer målsmans- och husbonde-rätt

öfver dem, som åtnjuta full fattigförsörjning samt öfver andra understödstagare vid tillfällen, då de vid Fattighus eller hos Nämnden sig i fattigvårds-ärenden befinna.

2 Mom. Då vård om fattighjon af Nämnden åt annan anförtros, må öfver barn föräldra-rätt, och öfver andra fattighjon husbonde-rätt äfven åt honom öfverlåtas.

3 Mom. Om arbetsför person, genom lättja eller liknöjdhet, förorsakar, att hustru eller barn sakna försörjning, så att de, till följd deraf, falla fattigvården till last, eger Sockne-Nämnden att hålla sådan person till arbete, genom utöfvande af den husbonde-rätt, som andra fattighjon, enligt 1:sta Mom., äro underkastade, och anlitande af den executiva magtens biträde, om så erfordras.

§. 11.

Då fattighjon visar tredska, sjelfsvåld, oordentlighet eller stursk het, må Sockne-Nämnd, der annan rättelse ej gör tillfyllest, besluta en lämplig minskning af hjonets underhåll.

§. 12.

1 Mom. Fattig-understöd är en nödhjelp af christeligt deltagande för den lidande, och allt pockande, då det sökes, eller klandrande utlåtelser om dess beskaffenhet, då det emottages, vare således förbudne; hvaremot rättelse af förment felagtighet må sökas hos den, på hvilken rättelsen kan bero. Understödet är ock ett förskott, hvarföre emottagaren står i skuld, som bör godtgöras, i den mon möjligheten det förr eller senare medgifver. För barn under 15 år vidlåder skulden alltid deras föräldrar, hvaremot barnen sjelfve äro frikallade från betalnings-skyldighet för hvad dem intill denna ålder påkostas.

2 Mom. Då någon öfvertages till full fattigförsörjning, skall allt hvad hjonet då eger tillfalla fattigvården, hvars Styrelse eger oinskränkt rätt att det använda. Om någon egendom sedermera tillfaller fattighjon, vare lag samma, derest icke fattigvården för hjonet då upphör, i hvilket fall likväl all dittills derå använd kostnad skall fullt godtgöras.

3 Mom. Då mindre fattig-understöd, som icke motsvarar full försörjning, utlemnas, må det ankomma på Sockne-Nämnden att låta upp-teckna den behöfvandes tillhörigheter, för att noggrannare kunna tillse, att tillgångar för framtida godtgörelse af understödet icke förskingras.

§. 13.

Om afkastningen af fattigvården tillhörige fastigheter och capital, jemte inkomsten af Sterbhus-afgifter, böter, collecter, frivilliga gåfvor och andra sådane bidrag, icke äro för fattigvårds-behofvet tillräcklige, skall, till fyllnad af bristen, först erläggas en afgift af högst Sex skillingar Banco för hvarje mantalsskrifven person, som fyllt 17 år; dock må undantag härutinnan bero af Sockne-Nämndens pröfning. Hvad derutöfver erfordras, fylles genom tillskott efter de grunder, som för sådane bidrag äro stadgade i Lagen om Socknestämmor och Sockne-Nämnder.

§. 14.

1 Mom. I fråga om fattigvård anses i allmänhet en hvar tillhöra det samhälle, der han är antecknad i mantalslängd eller senast varit det; dock så, att vid flyttning från ett samhälle till annat, flyttningstiden skall hafva ingått, innan fattigvårds-ansvaret öfvergår från det samhälle, den flyttande förut tillhört.

2 Mom. Minderåriga barn af ägta säng tillhöra fadrens, eller, om han är död, modrens mantalsskrifningsort, och oägta barn tillhöra den ort, moder tillhörer, utom i det fall, att fattigvårds-behof uppstår till följd af moders död, då fattigvårds-behof för dem skall bekostas af det samhälle, moder tillhört vid barnets födsel.

3 Mom. För manskap af värfvade Armèen och Flottan, samt handtverkare och arbetare vid Kronans Varf och Verkstäder med lön på Stat, som endast till följd af tjenstgöringen mantalsskrifvas å tjenstgöringsorten, gälle icke sådan skattskrifning till rättelse i fattigvårds-frågor. Den fattigvård, som för sådane personer samt deras hustrur och barn kan erfordras, skall, efter behörig pröfning, bekostas af Kongl. Maj:t och Kronan, om icke desse personer af annan anledning tillhöra serskildt samhälle. För personer, hvilkas mantalsskrifningsort icke kan utrönas, bekostas likaledes af Kongl. Maj:t och Kronan den oundvikligen nödvändiga fattigvården, intilldess någon Församling kan dertill förpligtas.

§. 15.

Inflyttar eller anmäles till inflyttning från ett fattigvårds-samhälle till annat, tjenstehjon, som uppnått 55 år, eller i anseende till sjuklighet eller hvarjehanda åkommor, saknar full arbetsförmåga, eller ogift lagstadd qvinna, som vid inflyttningen synbarligen är hafvande, eller inhyseshjon,

ses-hjon, eller den, som eger egen eller legd bostad, utan sådant jordomfång, som motsvarar besutenhet, och utan att vara i lagstadd tjenst eller jordegarens arbetare, eller i vederbörlig ordning antagen Fabriks- eller Handverks-arbetare, och innehafver han icke eller allmän tjenst eller erkändt yrke, motsvarande behofvet för försörjning eller annan känd utväg för bergning, då må sådan person icke antecknas i mantalslängden i inflyttningsorten utan medgifvande af Sockne-Nämnden derstädes.

§. 16.

Bosätter eller uppehåller sig någon inom ett fattigvårds-samhälle, utan att der eller annorstädes vara vid senaste mantalsskrifning antecknad, då skall Sockne-Nämnden, om den icke vill emottaga honom, såsom tillhörande samhället, inom ett år efter inflyttningen, gifva det tillkänna antingen för Nämnden inom samhället, som han senast lagligen tillhört, eller hos Konungens Befallningshafvande i orten, som då derom underrättar Nämnden i sistnämnde samhälle, på hvilken det derefter ankommer att anställa talan om hans mantalsskrifning i vistelseorten, för att såmedelst undgå det annars fortfarande fattigvårds-ansvaret. Åsidosättes den föreskrifne iagttagelsen af Nämnden i det samhälle, dit flyttningen skett, anses personen tillhöra detta samhälle, utan afseende på uteblifven mantalsskrifning. Häremot må ingen, i och för äfventyret af framtida fattigvårdstunga, inskränkas i rättigheten att välja vistelseort. Är i detta afseende något att anmärka i anledning af Författningarne emot försvarslöshet och lösdrifveri, gälle derom hvad i dessa Författningar stadgas.

§. 17.

För iagttagande af hvad i nästföregående §. är föreskrifvet, skall Sockne-Nämnden hafva noga uppsigt öfver skeende inflyttningar, och det åligga hvarje samhällets medlem att, om personer, som af honom från annat samhälle emottagas, i sitt hus eller å sine egor, göra anmälan, i stad inom trenne dagar hos Ordförande för Fattigvårds-Styrelsen, och å landet inom 14 dagar hos ortens Ålderman, som det till Sockne-Nämndens Ordförande inberättar. Den, som åsidosätter sådan anmälan, plikte En R:dr 32 sk. Banco till Fattig-Cassan.

Vid enahanda påföljd, åligge den, som en månad vistas inom annat samhälle, än der han är mantalsskrifven, att inom denna tid till Pastor i vistelseorten aflemna behörigt frejdebetyg.

§. 18.

1 mom. Om fattighjon beträdes med bettlande, utom det samhälle, det tillhörer, skall det genast försändas till hemorten och kostnaden dertill ersättas af nämnde Samhälle. Med andre tiggare och ohehörigen kringstrykande personer förfares, på sätt i Lagen emot lösdrifveri och försvarslöshet stadgas.

2 mom. Om permitterad Krigsman saknar utkomst inom permissionsorten, eller genom oordentligt lefnadssätt der åstadkommit förargelse, skall han, genom Konungens Befallningshafvandes försorg, genast till tjenstgöringsorten återsändas, i hvilket afseende Sockne-Nämnden åligger att tillkännagifva förhållandet hos Konungens Befallningshafvande eller närmaste myndighet eller tjenstemän, som Police-uppsigten på stället tillkommer.

§. 19.

1 mom. Klagan öfver Sockne-Nämnds åtgärder och Sockne-Nämnds beslut i fattigvårds-mål, jemte tvister derom emellan serskildta samhällen, upptagas och pröfvas af Konungens Befallningshafvande i orten.

2 mom. Öfver Konungens Befallningshafvandes beslut i sådane mål anföras hos Kongl. Maj:t underdåniga besvär, hvilka inom 30 dagar efter erhållen del af beslutet, den dagen oräknad, då sådant skett, aflemnas till Konungens Befallningshafvande, som deröfver infordrar underdåniga förklaringar och, sedan de inkommit, handlingarne jemte eget underdånigt utlåtande till Kongl. Maj:t insänder.

3 mom. Konungens Befallningshafvandes beslut om en sökandes behof af fattigvård och huru vidsträckt den bör lemnas, skall genast gå i verkställighet, utan att tiden för anförande af besvär eller för pröfningen deraf, afbidas.

4 mom. Då tvist uppstår om skyldigheten att besörja fattigvård för någon dertill berättigad person, skall sådan vård bekostas af det samhälle, der den behöfvande vistas, intilldess tvisten blifvit, genom laga kraftvunnet utslag, afgjord; dock med rättighet att derför erhålla ersättning af den eller dem, som slutligen förklaras skyldige att fattigvården vidkännas.

§. 20.

1mom. Konungens Befallningshafvande tillkommer att noggrannt tillse efterlefnaden af denna Författning och befordra rättelse i de afvikelser, som kunna förete sig.

2 *mom.* Till förekommande af tiggeri och obehörige personers kringstrykande, skola Krono- Stads- och Police-betjening icke allenast sjelfve använda all uppmärksamhet, utan äfven på Sockne-Nämndens anfordran lemna den handräckning, som på dem kan bero.

§. 21.

Hvad i denna stadga är föreskrifvet om Sockne-Nämnd samt dess rättigheter och skyldigheter, gälle i stad om den Styrelse, som utses att fattigvården der handhafva.

Reservationer:

Af Friherre *von Kræmer*: "Jag har ej biträdt den nu äfven antagna grundsats, som i Kongl. Brefvet af år 1788 finnes bestämd, nemligen, att Fattigvård skall bestridas af den församling, der den understöds-behöfvande sist är i mantal skrifven. Jag har trott rättsenligare vara, att den församling, der en sådan person användt sin mesta och bästa arbetstid, bordt förpligtigas att lemna det behöfliga understödet. Af Prest-betygen bör sådant lättligen kunna utrönas. Uppstå vid något tillfälle tvifvel och osäkerhet härom, må *då* den förstnämnde grundsatsen göras gällande, men ej förr. — Likaledes har jag trott, att större district, än socknar af samma pastorat, böra ega rättighet förena sig om gemensam fattigvård, antingen Härads-, Fögderi- eller Länsvis. Förvaltningen af Fattigvårds-angelägenheterna i allmänhet borde i sådant fall anförtros en District-Styrelse, med biträde af Socken-Deputerade eller Socken-Nämnd, såsom förhållandet är med de i senare tider i åtskilliga Län, till stor belåtenhet, inrättade Brandstods-Föreningarne. Fördelarna af dessa åsigters antagande skulle, efter min öfvertygelse, blifva, att det olycksaliga spärrnings-systemet mot inflyttningar församlingar emellan skulle upphöra; att en utvidgad frihet och lättad möjlighet skulle beredas de tjenst- och arbetssökande att ärligen sig försörja, samt att följagtligen brotten skulle minskas, och fängelser samt Corrections-inrättningar icke så mycket anlitas som nu.

Då Utskottens afsigt synes hafva varit, att så mycket som möjligt motarbeta Stat-torpare-systemets införande i Sverige, finner jag en motsägelse häremot i 5 §:s föreskrift, nemligen att husbonde skall ansvara för, att äfven hemmansbrukare och torpare, jemte hustru och barn, icke under den tid, arbets-aftalet gäller, falla fattigvården till last. Då sådane aftal ofta äro på längre tid afslutade, och alltid förutsätta fardags-år, blir ansvaret svårare för den husbonde, som har hemmansbrukare och jord-

torpare, än för den, som endast antager stat-torpare, från hvilka han lättligen kan skilja sig medelst uppsägning 3 månader före laga flyttningstid."

Herr Lagman *von Röök* instämde i Friherre *von Kræmers* erinringar emot beslutet om husbondes ansvarighet för hemmansbrukare och torpare, hvarunder Herr Lagmannen befarade, att jemväl kunde begripas ansvaret för de tjenstehjon, samma brukare eller torpare må hafva, utan jordegarens vetskap, i tjenst antagit.

Af Herr Friherre *Raab:* "Utskotten hafva haft sig uppdraget att lösa en uppgift, som är vigtig för hvarje samhällsmedlem, så väl för den fattige, som den rike, nemligen den, att å ena sidan betrygga våra fattiga likar rättigheten att fritt få söka sin bostad, der de kunna förvärfva sig bergning, och att, då de sakna förmåga att sig sjelfva försörja, försäkra dem om ett nödtorftigt uppehälle, och att å den andra, föreslå sådane lagbestämmelser, som dels uppfylla besagde ändamål, utan att göra fattigvården till en för nationen tryckande börda, dels sätta en gräns för tillvexten af det redan alltför stora antalet af fattighjon och correctionister. Ense med Utskotten i afsigten att vinna detta ändamål, har jag, i afseende på sättet att ernå detsamma, varit af en med majoriteten skiljagtig mening, som ej blifvit rubbad af de många betänkligheter, som deremot blifvit framställda. Jag anser det derföre vara lika mycket min oeftergifliga pligt, som det är min rättighet, att, under vädjande till Ståndens upplysta pröfning, öka de digra protocollen, så väl med framläggandet af de skiljagtigheter i principen för fattigvårds-ordnandet, hvilka jag hade önskat att kunna göra gällande, som ock med uppställandet i ett sammanhang af de väsendtligaste förändringar, jag, i öfverensstämmelse dermed, sökt tillvägabringa i de reglementariska stadgandena.

Den i fördomen väldige kämpe, mot hvilken jag i Utskotten rigtat min strid, har varit den uti Kongl. Förordningen af d. 5 Dec. 1738 stadgade grundsats, att "den socken, der fattighjonet senast varit i skatt antecknad, "bör vidkännas dess vård, enär det med arbete icke kan sig uppehålla," och att "hvarje församling, emot ofvannämnde skyldighet, må ega den rättighet "att icke något inhyseshjon bör få sig der nedsätta, eller något gammalt och "mindre arbetsfört tjenstehjon antagas, innan sådant först blifvit i allmän "sockenstämma anmäldt och församlingen dertill sitt bifall lemnat."

Denna grundsats hafva Utskotten, ehuru med åtskilliga modificationer, hufvudsakligen vidblifvit. Den hade, efter min öfvertygelse, bordt frånträdas; ty den har lagt hinder i vägen för den arbetssökande att sig sjelf

försörja, och för den, som behöft att begagna arbetet, att lemna arbetsförtjenst åt den förre; den har beröfvat den ene medborgaren — af det verkliga eller förmenta skäl, att han varit eller kunnat blifva fattig — friheten att söka sin utkomst, der den erbjudit sig, och således ställt honom utom gränsen af skydd och jemnlikhet inför lagen, under det att den andre — den ofta endast skenbart förmögnare — fått rättighet att efter eget godtfinnande cernera sin socknegräns för den förre; den har gifvit upphofvet åt den olyckligaste af alla fattigvårds-anstalter, nemligen den, att sönderdela socknarne i många smärre Fattigvårds-samhällen eller såkallade rotar, som hvar för sig sökt att med lika småagtig ifver och ömsesidig noggrannhet, som socknarne sig emellan ådagalagt, utestänga de möjligen blifvande fattige från andra rotar; den har föranledt rote-sammanträden, Socknestämmor, Canzliförhör och rättegångar med thy åtföljande tidspillan och kostnader, ofta till större utgift och olägenhet för den, som såmedelst velat dagtinga med sitt samvete, för att afskudda sig den moraliska förbindelsen att hjelpa en nödställd like, än fattigvården kunnat medföra, om man låtit den fattige, likasom den rike, njuta sin medfödda naturliga rättighet att söka bostad och uppehälle, der han med jord- eller husegare kunnat öfverenskomma och finna sin bergning; den har tillskapat fattighjon af personer, som, öfverlemnade åt sig sjelfve och sin egen omtanka, aldrig skolat falla någon fattigvård till last, om de endast fått åtnjuta friheten, ej såsom död bokstaf, utan i lefvande verkligheten; den har alstrat brottslingar och ökat antalet af correctionister, ty mången, som blifvit förskjuten från det ena samhället eller der saknat sin utkomst, har ofta, efter frugtlösa mödor att finna tak öfver hufvudet i ett annat, först förlorat hoppet om en bättre framtid för sig, hustru och nödställda barn, sedan öfverlemnat sig åt liknöjdhet, lättja och fylleri, och slutligen öfverträdt det samhälles lagar, som icke lemnat honom ett skydd, hvarpå hans känsla af menniskovärde sade honom, att han egde anspråk.

Detta spärrnings-system har gått så långt, att — under det vissa socknar, för att desto säkrare freda sitt område för fremmande inflyttning, genom socknestämmo-beslut stadgat, såsom villkor för en husbondes rättighet att antaga tjenstehjon öfver 30 års ålder från annan socken, att han antingen skulle inteckna sitt hemman, eller förete 2:ne vederhäftige mäns borgen för den fattigvård, som den inflyttande i framtiden kunde komma att tarfva — har mången gammal sjuk fader eller moder *i den ena fattigroten* blifvit nekad att få, för sin omvårdnad, taga till sig en son eller dotter från *den andra roten* inom samma socken, och med hemsk bäfvan

hörde jag vid discussionen inom Utskotten öfver detta ämne omtalas, huru en Auctoritet ansett sig af 1788 års Författning pligtförbunden, att, på socknemännens derom i rättegångsväg gjorde anmälan, frånföma en gammal mormor i ena socknen rättigheten att till uppfostran och ombuldande emottaga ett fader- och moderlöst barnabarn från annat samhälle. Och huru hafva väl de fattige, som socknarne icke mägtat frånskjuta sig, blifvit vårdade? derom vittna de mångfalldiga värnlösa barn, som, åtminstone i många orter, irra omkring från den enas dörr till den andras, utan stadigt hemvist, utan vård; derom vittnar ock ett fortfarande bettlande, så väl inom, som utom socknegränsen — att icke tala om den lumpenhet, den njugghet, hvarmed fattig-understödet mångenstädes utdelas, hvarpå jag, såsom ett färskt exempel, vill nämna, huruledes en sjuk, utfattig orkeslös enka, med 3:ne små barn, nu vid innevarande års Valborgsmässosocknestämma tilldelades, efter mycken strid om beloppet, dervid den gifmildare meningen slutligen segrade, Fem (säger 5) Riksdaler Banco om året till understöd för sig och barn. Om det ej kan nekas, att ju principen af 1788 års Författning föranledt detta förnekande af mensklig barmhertighet, denna förstämning af begreppet om rättvisa och billighet, och att under dess snart 52-åriga tillvaro, antalet af fattighjon och correctionister tilltagit i samma mon, som principen utbildat sig, så torde ej eller kunna bestridas, att det är lagstiftarens oeftergifliga pligt att ända till roten upprycka den törneplanta, hvartill berörde Författning lagt fröet.

Detta har varit min afsigt, föranledd icke af en för tillfället antagen åsigt, utan af ett flerårigt begrundande af ämnet.

Jag har således ansett, att Utskotten bordt utgå från den synpunkt, att alla hinder för en fri, välfrejdad medborgare, som ej ännu tillhörde fattighjons-classen, att flytta från det ena till det andra samhället, måtte undanrödjas, och jag har, med antagande af en sådan frihet för den fattige arbetaren, att sjelf bereda sig försörjnings-tillfälle, föreställt mig, att ingen annan än den, som af ålder, sjukdom eller bräcklighet är oförmögen att sjelf sig försörja och dertill saknar alla andra utvägar, borde utgöra föremål för fattigvårds-lagstiftning, med undantag af fattiga, värnlösa barn, hvilkas upptuktelse till nyttiga samhällsmedlemmar bör utgöra samhällets oeftergifliga pligt att besörja.

Jag har likväl icke förbisett, att, med upphäfvande af all rättighet för Communerne att utestänga inflyttande personer, skulle den olägenhet kunna uppkomma, att det ena samhället, om ock blott för kortare tid,

blefve vida mera betungadt med fattighjon, än det andra. Ehuru jag för min enskildta del ej skulle ett ögonblick draga i betänkande att föredraga detta äfventyr framför de nu gällande grymma, och jemväl framför de af Utskotten föreslagna något mildare restrictioner, har jag dock ansett denna olägenhet kunna bortfalla genom det enkla medel, att för hvarje Län bildas en gemensam tillgång, hvars ändamål skulle vara att, om ej till fullo, åtminstone till en större del ersätta de samhällen, som tilläfventyrs få, i förhållande till sin folkmängd, ett större antal fattighjon att försörja, än medeltalet af fattighjon i hela Länet står till folkmängden.

Erkännande, att Utskotten ådagalagt en omisskännelig afsigt att i någon mon lossa de tvångsband, som för närvarande äro pålagda den arbetande folkclassen, befarar jag, att Utskottens ädla afsigt endast högst ofullkomligt kan vinnas, så länge hvarje socken eller församling ålägges att, på egen bekostnad och utan all ersättning eller understöd, försörja sina fattige; hvilken bestämmelse alltid underhåller en afundsam farhåga hos den ena socknens invånare att få större fattigpersonal, än den andra, och alstrar bemödandet att frånskjuta sig sina egna och utestänga andra socknars fattige (se §. 1.). — — — — — — — — — Så länge det icke är förbudet för socknar att sönderdela sig i mindre fattigvårds-samhällen eller rotar, med underhålls-skyldighet af hvar sina fattiga (hvilket §. 2. medgifver); — — — — — — — — så länge en ökad, i vissa fall orimlig, underhålls-skyldighet ålägges husbonde, som på sina egor upplåter bostad åt personer, hvilka misstänkas att kunna blifva fattige, likasom det vore ett brott att "*herbergera den husville*" (se 5, 6 och 7 §§.). — — — — — — — — — så länge det beror af Socken-Nämnd att tillåta eller vägra laga inflyttning, på grund af dess eget arbiträra bedömande, om den inflyttande har "synbar utväg för bergning eller ej" (se 15 §.).

Den i 16 §. uttryckte föreskrift: "häremot må ingen i och för äfventyret af framtida fattigvårds-tunga inskränkas i rättigheten att välja vistelseort," låter i sanning liberalare, än den i sjelfva verket är, ty det fattiga arbetsfolket är ej i tillfälle att "välja bostad" annorlunda, än genom öfverenskommelse med jord- eller husegarne, och då en kostsam underhålls-skyldighet ålägges honom, i fall han lyssnat till den nödställdes böner om tak öfver hufvudet, frugtar jag, att valet af vistelseort inskränker sig för den fattige till ett medgifvande på papperet.

I alla fall om det skulle, tvertemot den för mantalsskrifningen hittills vidhållna princip, blifva tillåtet, att folket hädanefter får bo i ena socken, eller till och med i den ena provinsen och fortfarande varda mantalsskrifvet i den andra, föreställer jag mig, att en högst betänklig oreda skulle deraf uppstå, likasom de föreslagna protesterne mot mantalsskrifningen och dermed åtföljande rättegångar torde hädanefter blifva ännu mångfalldigare än striderna — de sorgliga striderna — om de fattiga hittills varit.

Jag vågar ej trötta med en utförligare analys af förslaget, utan tillåter mig att, till åskådlig utveckling af mina åsigter i ämnet, bifoga, såsom min enskildta mening, uppränning till åtskillige dels nya, dels förändrade §§, genom hvilkas antagande, med uteslutande af andra förslaget, efter min öfvertygelse, bättre uppfyllt det åsyftade ändamålet.

Den emot mitt förslag allmännast framkastade invändning, att socknarne ej skulle med den sorgfällighet söka förekomma fattigvårdshehof, och icke eller vara så nogräknade vid bedömmandet af de till fattigunderstöd antagne personers behof, om en större samhällighet skulle dela utgiften, såsom gemensam, tillåter jag mig bemöta med den erinran, att mitt förslag ingalunda åsyftar, hvarken att socknarne skola få en till fulla beloppet uppgående ersättning för underhållet af sina fattiga, icke eller att de skola sjelfve få bestämma ersättningssumman, hvilket 16 § af mitt enskildta förslag närmare utvisar.

Det faller sig klart, att, om mitt förslag hade vunnit majoritetens bifall, hade ett sammanträde med Stats-Utskottet måst ega rum för dispositionen af Bränvinsbrännings-skatten.

Långtifrån att dåras af den föreställning, att det förslag, jag afgifvit, omfattar de bästa utvägarne för bildandet af gemensamma Länsfonder, tror jag, att Friherre *Sprengportens* förslag att dertill använda mantalspenningarne, eller Friherre von *Kræmers*, att för likartadt ändamål anslå en del af Bevillningen, kunde i vissa fall, åtminstone såsom erbjudande en orubbligare tillgång, ega företräde; men då brännvinets omåttliga bruk onekligen alstrar fattigdom, har jag ansett beskattningen för dess tillverkning böra företrädesvis anslås för fattighjonens underhåll. I alla fall är det icke vid detaillerne, utan vid principen, jag fäster största vigten. Min afsigt har varit och min varma föresats är, att icke åsidosätta något tillfälle att emancipera våra vanlottade bröder ur det slafviska tvång, hvari de nu tråna efter frihet. Om detta syfte erkännes såsom godt, och om den princip för fattigvårds-ordnandet, som jag antydt, skulle någon

gång

gång mägta att göra sig gällande, tviflar jag ej, att icke utväg skall utfinnas för anskaffande af medlen, helst frågan är af en genomgripande vigt för hela samhället.

Förslag.

§. 1.

1 mom. Hvarje Socken på landet, eller i stad hvarje Församling, skall vårda sig om fattiga, värnlösa barn och medellösa personer, som äro af ålder, sjukdom eller bräcklighet oförmögne att sig sjelfve försörja.

2 mom. Tvänne eller flera Socknar måga förena sig om gemensam fattigvård; äfvensom Socknar på landet eller Församling i stad måga, efter öfverenskommelse, dela sig i mindre områden för fattigvårdens besörjande, men ej för dess bekostande, som i intet fall må fördelas på mindre samhälle än Socken.

§. 2.

För hvarje Län inrättas en under Pröfnings-Comitéens disposition ställd fond, ur hvilken de samhällen, som blifva med fattigvård mest betungade, njuta understöd, efter de grunder och på de villkor, som här nedan bestämmas i 17 §.

§. 3.

1 mom. Ingen, som eger förmåga att med arbete förvärfva sig uppehälle, må anses såsom fattighjon, eller ega anspråk på fattig-understöd.

2 mom. Ett sådant understöd är en nödhjelp af christeligt deltagande för den lidande, hvarpå ingen eger rättighet att pocka.

3 mom. Understödet är ock ett förskott, hvarföre emottagaren står i skuld, som bör godtgöras, i den mon möjligheten det förr eller senare medgifver. För barn under 15 år vidlåder skulden alltid deras föräldrar, hvaremot barnen sjelfve äro frikallade från betalningsskyldighet för hvad dem intill denna ålder påkostas, i vidsträcktare mon, än Författningen om fosterbarn bestämmer.

§. 4.

1 mom. På hvart och ett Fattigvårds-samhälle ankommer att, under iagttagande af föreskrifterne i denna Stadga, och, med ledning af de

allmänna grunder för deras tillämpning, som af Pröfnings-Comitéerna bestämmas för hvarje Län, ordna fattigvården på sätt, som efter ortens beskaffenhet och serskildte förhållanden finnes tjenligast.

2 mom. Lika med Utskottens förslag i 2 §. 2 mom.

§. 5.

Lika med 3 §. i Utskottens förslag.

§. 6.

Lika med 4 §.

§. 7.

För Tjenstehjon, Statfolk samt Handtverks-, Bruks- och Fabriksarbetare, jemte deras hustrur och hemmavarande barn, skall husbonden, under löpande tjensteåret, ansvara för försörjning, så att icke de falla fattigvården till last; dock med rättighet att, om han vill, af deras tillgångar eller arbete åtnjuta ersättning för den kostnad, han sålunda fått vidkännas.

§. 8.

1 mom. Vid utdelande af fattigvårds-understöd skall Socken-Nämnd tillse, att det motsvarar de nödvändigaste behofven, alltid med beräkning af fattighjonets möjliga förmåga att bidraga till sitt uppehälle med eget arbete; och ankommer det på Nämnden att, antingen, på sätt den finner lämpligast, använda denna fattighjonets arbetsförmåga, eller åt hjonet öfverlemna att fritt använda densamma, då understödet i förhållande dertill minskas.

2 mom. Lika med Utskottens förslag i 9 §. 2 mom.

3 mom. Lika med Utskottens förslag i 9 §. 3 mom.

4 mom. Lika med Utskottens förslag i 9 §. 4 mom.

§. 9.

Lika med 10 §. i Utskottens förslag.

§. 10.

Lika med 2 och 3 mom. af 12 §. i Utskottens förslag.

§. 11.

Om afkastningen af fattigvården tillhörige fastigheter och capital,

jemte inkomsten af sterbhus-afgifter, böter, collecter, frivillige gåfvor och andre sådane bidrag, jemte de medel, som kunna erhållas från den gemensamma Länsfonden, icke äro för fattigvårds-behofvet inom samhället tillräckliga, skall, till, fyllnad af bristen, först erläggas en afgift af högst 6 skillingar Banco för hvarje mantalsskrifven person, som fyllt 17 år, och hvad sedan derutöfver fordras, fylles efter de grunder, som för sådane bidrag äro stadgade i lagen om Socknestämmor och Sockne-Nämnder.

§. 12.

1 mom. I fråga om fattigvård, anses i allmänhet en hvar tillhöra det samhälle, der han har laga tjenst, egen bostad, näringsfång eller, med jordegares på landet eller husegares i stad behöriga tillstånd under löpande skattskrifningsåret, sitt rätta hemvist, ehvad han der är vorden mantalsskrifven eller ej.

2 mom. Minderårige barn af ägta säng tillhöra det samhälle, der fadren, eller om han är död, förrymd eller lifstidsfånge, der modren har tjenst, egen bostad, näringsfång eller sitt rätta hemvist under året. Om faderlösa barns moder dör, häktas eller rymmer, skola barnen vårdas af det samhälle, dit hon senast hört.

Oägta barn tillhöra den ort, modren tillhör.

3 mom. Den fattigvård, som kan erfordras för värfvadt manskap af Garnizons-Regementen och Flottan samt handtverkare och arbetare vid Kronans varf och verkstäder, med lön på Stat, äfvensom för deras hustrur och barn, skall, efter behörig pröfning, bekostas af Kongl. Maj:t och Kronan, om icke desse personer af annan anledning tillhöra serskildt samhälle.

För personer, hvilkas rätta hemvist icke kan utrönas, bekostas likaledes af Kongl. Maj:t och Kronan den oundvikligen nödvändiga fattigvården, intilldess något samhälle kan åläggas deras vård.

§. 13.

Lika med Utskottens förslag i 17 §.

§. 14.

1 mom. Ej må någon, vid bot af Tre R:dr 16 sk. Banco, utfärda skriftliga förord till allmosors insamlande inom annat samhälle. Om fattighjon, med eller utan sådant bevis, beträdes med bettlande utom det samhälle, det tillhörer, skall det genast af angränsande fattigvårds-samhälle

återsändas till hemorten, gående till fots, så vida dess krafter skäligen det medgifva. Har fattighjonet hunnit längre, då det ertappas, än till angränsande fattigvårds-samhälle, skall kostnaden för hemsändningen förskjutas af det samhälle, som från sig skickar den bettlande, men ersättes af Länsfonden. Med andre tiggare och obehörigen kringstrykande personer förfares, på sätt i Lagen om lösdrifveri och försvarslöshet stadgas.

2 mom. Lika med Utskottens förslag i 18 §. 2 mom.

§. 15.

Den för hvarje Län gemensamma fonden bildas på följande sätt:

1:o Den andel af bränvinsbrännings-afgiften, som öfverskjuter 750,000 R:dr, fördelas på hvarje Län efter dess folkmängd, så i städerne som på landet.

2:o Hvarje hjonelag, af hvad stånd och villkor som helst, skall, innan lysning af Pastor meddelas, erlägga Fem R:dr B:co, som af Pastor uppbäres och, på sätt och tid, som för hvarje Län serskildt bestämmes, öfverlemnas till nämnde fond.

3:o För hvarje gift, i stadig årstjenst antagen, mansperson, äfvensom för hvarje stattorpare, antingen han är antagen för hvarje dag af året, eller njuter stat för viss eller vissa dagar i veckan, skall husbonden årligen till Länsfonden, utom den afgift, som, enligt 13 §, inom Sockne- eller fattigvårds-samhälle, kan åläggas, erlägga 24 sk. B:co, som af Häradsskrifvaren uppföres på debetsedeln och af Kronofogden uppbäres och insättes i Ränteriet; och

4:o Frivilliga gåfvor och testamenten m. m.

Denna fond ställes under disposition af Länets Pröfnings-Comité, som, på sätt den finner ändamålsenligast, anordnar om medlens förvaltning emellan dess årliga sammankomst.

§. 16.

1 mom. Pröfnings-Comitéen åligger att, med ledning af från hvarje fattigvårds-samhälle insända, förut vid Beredningens- (Taxerings-) Comitéen granskade uppgifter om antalet af fattiga, som dels åtnjuta fullt underhåll, och dels årligt understöd, och med afseende så väl på de tillgångar, som Länsfonden för året erbjuder, som ock på den i allmänhet för Länet uppgifne kostnad för hvarje fattighjon, meddela understöd till de samhällen,

hvilka, i förhållande till sin folkmängd, blifvit betungade med flere fattige, än som i medeltal för hela Länet belöper sig på antal af personer, samt ersätta sådane inom Länet förekommande fattigvårds-utgifter, som icke skäligen kunna drabba, hvarken Kongl. Maj:t och Kronan eller något visst samhälle.

2 mom. Likaså må Pröfnings-Comitéen, om tillgångarne det medgifva och Länets Sockne-Nämnder, efter att derom hafva blifvit hörde, sådant åstunda, använda en del af Länsfonden för inrättande af ett eller flere för Länet gemensamma fattighus.

3 mom. Skulle åter dylika inrättningar icke finnas lämplige, må Länsfondens hela inkomst årligen utdelas till de Socknar inom Länet, hvilka, i förhållande till dervarande antal invånare, blifvit mest betungade af fattige och besvärade genom de med deras vårdande förenade, åligganden.

4 mom. Pröfnings-Comitéen eger att uppgöra och bestämma vissa gemensamma grunder för fattigvårdens bestridande inom Länet, i öfverensstämmelse med denna Stadga.

§. 17.

1 mom. Lika med Utskottens förslag i 19 §.

§. 18.

Lika med Utskottens förslag i 20 §.

§. 19.

Lika med Utskottens förslag i 21 §."

Af Herr Friherre *Cederström:* "I intet ämne torde vara angelägnare än i detta (der frågan rörer hela Rikets fattigvåsende), att noggrant och med urskiljning bestämma och pröfva den grundval, uppå hvilken man ernar bygga och grunda ett helt och sammanhängande system, hvilket skall komma att innefatta bestämmelser, tjenliga för — samt verkställbara i — hela landet; misstager man sig från början, så måste systemet conseqvent utfördt blifva en fortsatt productivitet af misstag, till sina följder så mycket betänkligare, som misstaget från början varit stort.

De sammansatta Utskotten hafva följt samma system, som, i flera andra länder samt i Sverige allt sedan 1788 varit gällande, och hvars

grundprinciper hufvudsakligen utgå från den förutsättning, att hvarje församling är skyldig att försörja sina fattiga, samt till följd deraf berättigad att neka andra communers fattiga inträde och underhållsrätt inom socknen.

Detta system, hvilket alltsedan 1600:talet utgjort hufvudgrunderne för Englands fattigvåsende och sedermera under olika perioder genom serskildta lagstadganden ytterligare utvecklats, visade sig slutligen derstädes till sina verkningar så förderfligt, att hela samhällsbyggnaden hotades med en snar undergång, och slutligen 1834 föranledde införandet af ett alldeles förändradt system, hvilket grundar sig på arbets-inrättningar inom Häraderne eller flere förenade församlingar (*unions*), hvilka åter till en stor del subordinera under ett i Hufvudstaden af 3:ne medlemmar bestående Fattig-Råd (Central Board to Control the administration of the poor Laws) med så många Under-Commissarier, som nödigt anses.

Samma system, hvilket, som jag nämnde, i England åstadkommit så svåra följder och som der så allmänt fördömas samt orsakat förändrade förhållanden, hotar att inom vårt kära fädernesland utveckla och utbreda sig, och kommer här liksom där, om det fortsättes, att åstadkomma bedröfliga verkningar och efterlemna svårläkta, om ej obotliga, sår.

Innan jag går att angripa och bevisa detta systems förderflighet, nödgas jag likväl först vidröra samt afslöja ett annat här infördt ej mindre skadligt verkande, hvilket på det förra utöfvar ett vigtigt och hufvudsakligt inflytande. — Jag menar det system, hvarpå våra stadgar, rörande laga försvar, eller den så kallade Legostadgan, sig grundar.

Det är desse bägge förenade, hvilka bidragit till den i senare åren så tilltagande pauperismen i landet, samt öfverbefolkningen af Corrections-Inrättningarne och fångelserne.

Den naturliga lagen (den, som finnes inristad i hvarje förnuftigt väsendes förstånd) bjuder: att hvarje menniska eger rätt till fri verksamhet för sig och sin arbetsförmåga, så länge hon ej dermed söker inkräkta på andras lika rätt, det vill med andra ord säga, att hvar och en eger söka sin utkomst och bergning på det för honom bästa och lämpligaste sätt, när detsamma ej ingriper i eller strider emot andras redan förvärfvade rättigheter. Häraf följer äfven, att ingen rättsenligt kan tvingas emot sin vilja inskränka sin verkningskrets och arbetskraft inom ett visst omfång, eller en viss del af jordklotet, utan att jorden är fri för alla, och att man bör få använda sina förmögenheter, hvar man tjenligast finner, så snart ej andras redan genom prioritet förvärfvade rätt derigenom læderas.

Stadgandet, att hvar och en som ej, enligt vissa reglor kan försvara sig sjelf, måste tjena hos eller hafva sitt försvar af andra, samt i vidrigt fall anses som farlig för samhållets säkerhet och får behandlas såsom förbrytare, strider så snörrätt emot sundt rättsbegrepp, att ett dylikt stadgandes tillkomst endast kan tillskrifvas och förklaras af ett på falska grundvalar upprättadt samhällsfördrag. Sedan man likväl, med stöd af dessa falska grundsatser, beträdt en annan och vidsträchtare bana än den, som rättskänslan föreskrifver, samt proclamerat och godkännt den idéen, att Stats-rätt ej har något gemensamt med Natur-rätt, och i intet fall derunder bör subordinera, så har följden deraf blifvit, att den ena menniskan, under Statsfördragets och Lagens egid, inkräktat betydligt på den andras rättigheter, samt understundom och i åtskilliga Länder till och med tillegnat sig den andres arbetsförmåga och person, såsom sin rättfängna egendom och tillhörighet.

Innom Sverige finnes visserligen ej trädomen och slafveriet ännu införde, men ofvanberörde tvänne systemer, hvilka hitintills i bredd med hvarandra conseqvent utvecklat sig, synas, om de ej för tidigt hejdas, sträfva till detta systemål.

Man har så fast, som möjligt, sökt sammanbinda dessa systemer med vårt Stats- och Samhälls-skick, då man först stadgat, att hvarje medborgare, som ej eger tillräcklig egen förmögenhet, eller står i Statens tjenst, eller med offentlig myndighets tillstånd drifver tillräckligt lönande näringsfång &c., ovillkorligen skall hafva tjenst hos eller försvar af andre, samt i annat fall anses och behandlas som lösdrifvare, hvilken är förfallen under vårfnings-stadgan eller corrections-inrättningarne, samt då man sedermera stadgat, att hvarje församling är skyldig att underhålla sina fattiga och för att lindra den ena Communens fattiga att falla den andra till last, genom att der bosätta sig, påfunnit en mångd restrictioner i rättigheter för husbönder, egendomsegare m. fl., att inom församlingarne mottaga och försvara sådane personer, hvilka möjligen kunna komma, att i en framtid betunga Församlingens fattigvård.

Närmaste följden häraf åter har varit och är, att den ena församlingens skattdragande och i fattigvården deltagande medlemmar med misstro och frugtan sett en annan församlingsbo inflytta, samt på allt vis sökt försvåra inträdet för en dylik person så framt man ej varit öfvertygad om den inflyttades ekonomiska välstånd.

De sammansatta Utskotten hafva i full conseqvens med detta system, ännu ytterligare utvecklat och stadfästat gränsskillnaden emellan församm-

lingarne och, enligt deras i Betänkandet afgifne förslag, skulle det hådan-efter bli svårt och nästan omöjligt för fattige personer med stor famille att bosätta sig eller få längre arbetsförtjenst på en ort, der han annars kunde föda sig och vinna sin utkomst, emedan ingen husbonde vågar taga honom i sin tjenst af frugtan för framtida försörjningsskyldighet, samt församlingen nog lårer agta sig att låta honom annars där blifva bofast. Dylika familler hafva derföre ingen annan utväg än att antingen genast blifva den församling, hvarest de äro skattskrifne, till tunga, eller ock landstrykare, för att söka sig om efter arbets-förtjenst samt sluta med att befolka fångelserne. En egen class medborgare skall snart (när verkningarne af dessa principer hunnit utveckla sig) uppkomma, hvilken, likasom förhållandet i England före 1834 var, kommer att utgöras af allmose-tagare. Den fattige arbetaren skall snart under tyngden af de svårigheter, som för honom visa sig å alla sidor att på årligt vis vinna sin och de sinas bergning, under förakt för de lagar och det samhälle, hvilket endast öppnar sina armar samt bereder frihet åt den rike och ej behöfvande, öfverlemna sig åt den slöhet och liknöjdhet, hvilken alltid alstras af förtrycket, och sluta med att anse för en rättighet och fordra som en skyldighet af samhället det underhåll, hvilket endast bör anses som en allmosa, motbjudande att emottaga, så länge annan utväg till bergning ännu gifves. Hafva väl de fattigare och arbetande folkklasserne kommit på denna punkt, att det i allmänhet ej mera anses skamligt och motbjudande att vara fattighjon, då är grundvalen för sann frihet, upplysning och nationelt välstånd skakad, måhända tillintetgjord och borgerlig upplösning ej mera aflägsen; den Franska Revolutionens ohyggligheter kunna i detta fall äfven hos oss i en måhända ej aflägsen framtid blifva på modet. Man har trott sig, genom inrättandet af arbetshus eller andra dylika inrättningar inom församlingarne, kunna afvärja eller motarbeta detta förhållande, men man har ej velat inse omöjligheten att bestämma arbetsförmågan och i enlighet dermed rättvist fördela arbetet emellan de behöfvande, svårigheten att försörja alla de barn, hvilka ovillkorligen komma att ligga församlingarne till last, sedan föräldrarne anse för en vinning att sjelfva slippa bekosta och arbeta för deras underhåll, samt till följd deraf blifva liknöjda att förtjena mer än just hvad, som tarfvas till deras eget uppehålle. Osedligheten, hvilken numera skall otroligt tilltaga, sedan församlingarne åligger vården om de oägta barn, hvilka mödrarne ej mågta försörja; och slutligen den verkliga nöd och fattigdom, som häraf skall blifva

en

en följd, och hvilken kommer att dela Staten i 3:ne folk-klasser, Skattdragare, Löntagare och till fattigunderstöd berättigade; hvartill måhända kan tillläggas ännu en 4:de klass, eller lösdrifvare och förbrytare af alla slag.

Ett system, hvilket sålunda visar den fattige, men arbetsföre perspectivet att aldrig riskera något värre än att komma fattigvården till last, kommer ofelbart att motverka allt sträfvande efter en mera oberoende och ekonomiskt förbättrad ställning hos de fattiga folk-klasserne, och sålunda alstra verklig fattigdom, i stället för att systemålet borde vara motsatsen eller att hvar och en genom vetskapen om fattigdomens svåra följder, borde sträfva till ekonomiskt välstånd, oberoende och en sorgfri ålderdom.

Enligt min åsigt borde ingen annan fattig-försörjnings skyldighet tillkomma församlingarne än den, att vårda och bekosta underhållet för vanföra, eller af ålderdom, sjuklighet och andra dylika orsaker behöfvande, samt i församlingen födde och uppfostrade personer, äfvensom fader- och moderlösa obemedlade barn. All så kallad undsättnings-skyldighet samt inrättandet af arbets-anstalter, hvarest arbetsföre, men af en eller annan orsak behöfvande personer kunna söka sin tillflygt i behofvets och nödens stund, bör tillkomma Staten, hvilken bäst är i tillfälle att pröfva så väl behofvets större eller mindre omfång, som lämpligaste sättet att åstadkomma hastig samt ändamålsenlig hjelp, antingen genom anvisandet af arbete å något gagnande publikt företag eller ock genom fördelandet af dylika personer å sådane orter der tillräckligt arbetsbitråde till äfventyrs för tillfället felas. Men alltid bör den sålunda behöfvande arbetaren hafva i perspectiv, att, då han ej kan skaffa sig egen utväg till bergning, utan måste anlita det allmänna, han får försaka allt utan nödtorftig föda och kläder, emedan ingen bör lockas till, utan alla afskrämmas ifrån att falla Staten till last.

Sedan jag sålunda yttrat mig öfver principerna öfvergår jag till åtskilliga anmärkningar öfver detaillerna.

Enligt 1:sta § får ej flera pastorat förena sig om gemensam fattigvård, ehuru socknar af samma pastorat fått denna rätt. Orsaken till detta stadgande torde vara svår att inse och för min del anser jag det vara en högst skadlig inskränkning så väl för socknarne sjelfva, som de fattige; ty flere samfäldta communer måste nödvändigt lättare kunna tillvägabringa ändamålsenliga arbetsanstalter och fattighjelps-inrättningar, än

en isolerad; och de arbetsföre fattige måste nödvändigt hafva låttare att söka och erhålla arbetsförtjenst och bergning på ett större utrymme än på ett inskränktare.

Stadgandet i 4:de §: att anhörige i rätt upp- och nedstigande led skall i mon af behof och förmåga bidraga till hvarandras försörjning, torde tåla en ej ringa inskränkning. Först anmärkes att här ingen skillnad är gjord emellan ägta och oägta skyldemän, hvilket gör, att en oägta afkomling skall komma att försörja liderlige eller oordentlige förfäder, ehuru han sjelf måhända genom yttersta sparsamhet och omtanka kunnat komma till oberoende och någon sorts välstånd, hvartill föräldrar eller förfäder aldrig bidragit. — För det andra måste det anses ganska hårdt och oråttvist, att en fader åligger försörja sin sons eller dotters oägta barn eller barnbarn, helst en välmående person oftast på detta sätt utan eget förvållande kan blifva bragdt till fattigdom och tiggarstafven — man kan ju ganska lätt tänka sig som möjligt och troligt, att en utsvåfvande och oordentlig son, hvilken ruinerat sig sjelf, och måhända kostat sin fader ej ringa uppoffringar, för att ytterligare tilltvinga sig något understöd, hotar att, om han ej får tillräcklig summa penningar, framdraga en mångd oägta barn, hvartill han erkänner sig vara fader, och hvilkas underhåll således af den förre måste bekostas. Jag skulle således tro, att ömsesidig underhållsskyldighet ej rättsenligt bör föreskrifvas andre än föräldrar och barn, och, hvad dessa senare vidkommer, endast ägta barn.

Hvad 5:te § ankommer så är den, enligt min tro, så vådlig till sin syftning och så motverkande sitt ändamål, att den ensamt skulle tåla en lång och motiverad afhandling, men då tiden ej medgifver detta, så vill jag blott med få ord antyda de hufvudsakligaste olägenheter, som genom dess antagande skulle blifva en följd. Derigenom att en egendoms-egare och husbonde blir skyldig att under Legotiden underhålla afsigkomne torpare, hemmansbrukare, tjenstehjon m. fl. följer, att hvarje omtänksam husbonde och jordegare, noga agtar sig att i sin tjenst eller till arrendatorer, torpare m. m. antaga andra än sådane personer, hvilka han med visshet anser ej kunna af en eller annan orsak blifva i behof af understöd. Sådane, hvilka hafva flere barn, eller äro sjuklige, meddellöse eller af andre orsaker anses mindre säkre, antagas naturligtvis aldrig till hvarken hemmansbrukare, torpare eller tjenstehjon, så framt andre personer nemligen kunna erhållas. Men hvar skall nu denna mångd af familler och fattige, ånskönt arbetsföre personer, hvilka således uteslutas från det öfriga samhället, taga vägen? tiggare få de ej blifva, försörja

sig sjelfve kunna de ej, tillräcklig arbetsförtjenst finnes ej; hvad återstår då annat för dem, än att antingen blifva tjufvar, eller fattighjon. Häremot torde anmärkas att dessa personer kunna på communernes föranstaltande förses med nödigt arbete; men dels kommer anskaffandet af detta arbete att för communen blifva ganska kostsamt, dels lärer väl ej kunna bestridas, att en mångd sålunda använde personer dock alltid blifva oförmögne att försörja sine familler, helst, om de hafva en mångd barn, dessa senare således ovillkorligen måste af communerne uppfostras och underhållas. Församlingarne komma derföre, att genom detta stadgande genast få en måhända 3 à 4 dubbel fattigpersonal att försörja, och en mångd personer, som annars aldrig fallit fattigvården till tunga, blifva deremot genast fattighjon, om ej något värre.

Dessutom är detta stadgande det mest gynsamma man kan tänka sig för låttjefulla, vårdslösa och ruinerade hemmansbrukare och torpare, hvilka ej nog med att de gjort eller velat göra orätt för sig hos husbonden, äfven tvinga honom att under legotiden försörja sig med familler och tjenstehjon; och jag hemställer, om ej detta stadgande i stället att afskräcka från vårdslöshet, låttja och bristande fullgörande af skyldigheter, snarare lockar härtill, enär en slarf till torpare eller brukare, härefter riskerar intet värre än att under legotiden få underhåll af jordegare eller husbonde, samt sedermera af Communen.

6 och 7 §§ utgöra en conseqvent fortsättning af den 5:te, och om dessa gäller derföre till en del samma anmärkningar, som emot denna senare här ofvan blifvit gjorde.

I 10 § 3 mom. beråttigas Socken-Nämnden att till följd af den husbonde-rätt, som Socken-Nämnden tillkommer öfver fattighjon, anlita den exsecutiva magtens bitråde för att tvinga arbetsföre personer, som genom låttja och liknöjdhet förorsaka, att hustru eller barn sakna försörjning, till arbete. Hvad för medel, som af den exsecutiva magten i detta fall, lagligen och ändamålsenligt kan begagnas, inom sjelfva Communen, återstår att få upplyst — funnes sådane medel, så skulle få arbetsföre låttingar i sjelfva verket komma att finnas — men jag betviflar, att dylika medel ännu äro uppfunne.

Enligt 11 § synes Socken-Nämnden vara beråttigad, att ålägga fattighjon svält såsom straff. Då likväl fattighjonet ej får tigga, och svälta ofta måste vara ganska påkostande, helst för sådane personer, som ej kunna förutsättas dagligen hafva mer, än hvad som väsendtligast fordras till knappt lifsuppehälle, så hemställes, om ej detta bestraffningssätt sna-

rare befordrar tjufvar än någon synnerlig förbättring hos redan förderfvade varelser.

Stadgandet i 13 § om 6-skillings-afgiften för hvarje inom socknen mantals-skrifven person, anser jag vara något, som bordt med Stats-Utskottet gemensamt afgöras.

I 14 § 1 mom. synes man hafva glömt stadgandet i 4 mom., hvari föreskrifves, att ascendenter äro skyldige att försörja descendenter och tvertom, hvaraf jag åtminstone skulle vilja draga den slutsatsen, att oägta barns underhåll, der dess fader är känd, bör bekostas af det samhälle, fadern tillhört, så framt han öfverlefvat modern.

Huruvida bestämmelserna i 15 och 16 §§ låta förena sig med våra stadgar i öfrigt rörande mantals-skrifning och laga försvar, derom torde ej ringa tvifvel kunna uppstå; jag för min del åtminstone tror, att detsamma står i rak strid härmed och ehuru 16 § slutar med att hänvisa till författningarne emot lösdrifveri och försvarslöshet under stadgande: "att "om något i detta afseende är att i anledning af dessa författningar an-"märka, så gäller derom hvad i dessa författningar stadgas", så tror jag likväl, att så väl dessa stadgar, som hitintills gällande Bevillnings- och Taxerings-förordningar, hufvudsakligen måste ändras, så framt bestämmelserne i dessa 2:ne §§ ej blott skola blifva toma ord, utan möjlig tillämpning."

Af Herr Friherre *Leijonhufvud, A.*, som förklarade sig i detta ämne bibehålla samma åsigter, han i Fattigvårds-Comitéen utvecklat och åberopade såsom sin reservation det serskildta yttrande Friherren uti Comitéen afgifvit.

Af Herr *von Rosen:* "Utom det att jag förenar mig med Friherre *von Krœmer* i dess reservation att jordegare ej böra ålägga någon serskild fattigvårds-skyldighet för antagne hemmans-brukare och jord-torpare, får jag äfven reservera mig, i det afseende, att jag i förslaget saknar, att det i alla de fall, då enskild fattigvårds-pligt ifrågakommer, ej uttrycker, att förslaget ej bör ega någon retroactiv verkan."

Häruti instämde Herr Prosten *Örnberg.*

Af Herr *Christierson:* "Mot följande §§ i sammansatta Lag- och Ekonomi-Utskottens förslag till stadga om fattigvården i Riket får jag anmäla erinringar, nemligen:

§. 4.

Föreskriften för föräldrar och barn samt vidare i rätt uppstigande och nedstigande led, att bidraga till hvarandras försörjning, såsom i menniskohjertat inskrifven, och så vidt jag känner i allmänhet efter förmåga utöfvad, bör helst uteslutas i den positiva eller borgerliga lagen, under hopp, att med en stigande, hädanefter omsorgsfullare beredd och beräknad folk-upplysning, denna naturliga pligt säkrast och bäst lifvas och uppfylles, utan att närvarande Lagstiftning bör misstro detta sålunda försäkrade hopp; och med anledning af några undantag och exempel från förvillade och oupplyste varelser, såsom tvingande och oundvikligt behof nu framtråda med en mennisko-sinnet hårdt anklagande tvångslag, liksom skulle den, ofta kanske hvilande i strånga händer, uträtta mera, än Religionens och Upplysningens verkningar, på menniskohjerta och skyldskapskänsla. Påbudet, såsom objectivt gällande, kan ock medföra lika olycksaliga som orättvisa förhållanden. Man kan tänka sig i förra fallet såsom följd, att, till undgående af det hotande understödet, en otidig Controll på hvarandras hushållning uppstår och föder klander eller anmärkningar, som störa rådande förtroende och ömhet emellan föräldrar och barn, samt i värsta händelse upphäfva dessa senare till de förres obudne målsmän, hvarunder vårdnaden spilles och mycket ondt åstadkommes; och i senare afseendet, beträffande nedstigande led, kan ofta hända, att minderårige barn och barnabarn genom målsmän kunna förpligtas, att med sine arfvemedel underhålla ascendenter, som de hvarken sett eller känna, eller från hvilkas bo, eller genom dem till dessa minderårige aldrig utgått eller kommit ett enda runstycke eller dessas fader eller moder, ens erfarit minsta vård och uppfostran, hvarföre och då gåfvan af lifvet är mindre att vårdera, än detta senares ändamålsenliga, till Guds och menniskors tjenst, bearbetade utveckling, det synes mig både hårdt och obilligt, att påbudet framhafts ovillkorligt och förty i denna cathegori ställda descendenters medel skola medtagas, och de slutligen sjelfva blifva föremål för behof eller bringade nära medellöshet. Stadgandet, om det, till föga heder för tiden och den religiösa upplysningens framsteg eller dess närvarande ståndpunkt, skall qvarstå, bör derföre gälla endast myndige barn och descendenter, som hunnit till mognare ålder och begrepp om sine åligganden, men som försummat denna naturliga och heliga förbindelse samt derföre böra i denna väg efterhållas och plikta för hvad de underlåtit, ty hvar eger sin sak ensam böta och ej annars rätt förverka.

§ 5.

Den husbönder här ålagde skyldighet att ansvara för försörjning af tjenstehjons, hemmansbrukares, torpares, statfolks, handtverks-, bruks- och fabriks-arbetares hustrur och barn, under den tid arbetsaftalet gäller, måste förmedelst faran, om ej omöjligheten för husbonde att härpå ingå, verka till en eftertänklig och olycklig inskränkning eller brist på sysselsättning och utvägar för dessa arbetsklasser, att hädanefter ernå arbetsförtjenst; ty ingen husbonde antager dem eller blottställer sig att få föda tjenarens hushåll, hvartill kanske hela hans nårings-afkastning ej försloge. Genom detta stadgande blir naturligtvis Fattig-inrättningen illa skyddad och mera skadad, än man nu förmodar, ty när den enskildta verksamheten ej vågar anlita dessa personers arbetskrafter, måste deras förlägenhet ökas och påskynda behof af understöd för familjen. Denna följd är så mycket vissare, som det ej behöfver under erfarenhetens ledning ens misstänkas, att derest arbetarens hustru och barn få i beskrifven lag påråkna hjelpen, liknöjdhet och låttja att sjelf verka för uppehållet, skola infinna sig och framskynda behofvena, snarare än, att genom fortsatta ansträngningar söka aflägsna dem, hvarföre husbönder måste för eget bestånd och säkerhet undvika att antaga desse, numera än förr, illa tillgodosedda tjenare. Detta stadgande bör, efter mitt omdöme, således alldeles utgå, såvidt det rörer arbetsfolk inom socken eller församling, hvars ansvarighet i fattigvårdsväg redan är öfvertagen och icke på detta sätt bör afskuddas, samt i alla händelser, tvärt emot all förnuftig lagstiftningstheori, påbudet ej verkar retroactivt, enär synnerligast jordegare tillträdt hemmansdelar, der stat- och dagsverkstorpare besitta efter äldre från 1827, på femtio år eller lifstid slutade orubbliga Contract, stuguplaner eller smärre lägenheter, mot kortare och med äldre hemmansinnehafvare aftalad arbetsskyldighet, utan att nuvarande jordegare kunna beskyllas för deras intagande inom församlingen eller följagtligen derföre rimligen eller lagligen ansvarar.

§ 12.

Så framt mantalspenningar härefter ej skola erlåggas förr än med fyllda 18 år och Stats-Utskottets afgifna skäl härföre godkännas, böra äfven den i denna § föreslagna personliga allmänna fattigafgift ej eller vidkännas före uppnåendet af denna ålder."

I afseende på 4 §. instämde med Herr *Christierson: Ola Jeppsson* från Blekinge Län, *Christen Andersson* från Malmöhus Län, *Matts Persson*

från Stockholms Län, *Hans Hansson* från Götheborgs och Bohus Län, *Per Mattsson* från WesterNorrlands Län, *Lars Nilsson* från Blekinge Län samt *Niclas Jönsson* från Christianstads Län.

Af Riksdagsmannen *von Zweibergk:* "Då ett Betänkande ovillkorligt måste vara grundadt på de under discussion fattade beslut, så nödgas jag emot uppställningen af Betänkandets 14 §. 1 mom. anmäla min reservation, enär samma Betänkande står i rak strid mot Utskottens beslut den 9 sistlidne Junii. I detta beslut är en modification, i afseende på skattskrifningsorten, såsom grund för fattigvårds-skyldigheten, gjord, då det heter, "att i fall person blifvit mantalsskrifven i församling, der han såsom hemmansbrukare eller torpare bör inflytta nästa fardag den 14 Mars, men dessförinnan antingen sjelf faller fattigvården till last, eller dör och lemnar efter sig enka och barn, som äro i behof af fattig-understöd, detta åligger den församling, der han eller de äro boende, men icke dem, hvarest mantalsskrifning skedt, men personen ännu då icke inflyttat." Men Betänkandet deremot, i rak strid mot detta beslut, innehåller, att skattskrifningsorten skall ligga till grund, dock så, att vid flyttning från ett samhälle till ett annat, flyttningstiden skall hafva ingått innan fattigvårdsansvaret öfvergår från det samhälle, den flyttande förut tillhört. Hvar och en måste således inse att, på sätt jag förut anmärkt, hela beslutet är häfvet; ty, efter Betänkandet, skall skattskrifningsorten ovillkorligt ligga till grund för fattig-understödet för personer, som aldrig förr tillhört det samhälle, hvarest han sist varit skattskrifven, och således den i beslutet vidtagne modification utesluten.

Rättelse.

StatsUtskottets Utlåtande N:o 219, sid. 7, r. 25, står *333 R:dr 16 sk.*, läs *333 R:dr.*

(Se samma Utskotts Betänkande, N:o 63, sid. 13.)

STOCKHOLM. Tryckt hos *A. G. Hellsten*, 1840.

N:o 6.

Ank. till Exp. Utsk. den 1 Aug. kl. 5 e. m.

Betänkande, i anledning af väckta frågor om disposition och fördelning af Härads-Allmänningarne, deras förvaltning samt Jägeristatens upphörande.

Till Utskottens behandling äro öfverlemnade motioner från

Högvördige Preste-Ståndet:

af Herr Contracts-Prosten *Gumælius*, hvilken, efter framställning af flera olägenheter, som skola möta vid tillämpningen af Kongl. Maj:ts den 16 Mars 1838 utfärdade Instruction för Skogs- och Jägeri-Staten i Riket, så vidt det är fråga om Härads-Allmänningar och utsyning derå, föreslagit förändringar i 3, 5, 7, 10, 27 och 47 §§. af denna Instruction, på sätt, som Utskotten skola närmare redovisa vid bedömande af hvarje serskildt förslag; hvarjemte motionären framställt, huruledes den närmare tillsynen å förvaltningen af hvarje Allmänning serskildt omöjligen skall kunna medhinnas af den Jägeri-Statens personal, hvilken en sådan tillsyn, enligt Instructionen, skulle tillhöra, då man af denna personal icke skäligen skall kunna fordra, mera än att på serskildta localförhållanden tillämpa de för skogshushållningen antagne allmänna satserne, genom uppgörande af tjenliga planer på sådant sätt, som för hvarje skog serskildt kan vara mest passande och fördelagtig, samt vaka öfver Skogs-Lagens allmänna efterlefnad; hvaremot den närmare beständiga uppsigten öfver hvarje serskild skog, den så till sägandes dagliga vården deraf, omsorgen om plantering, hägnad och fredande, den speciella uppsigten öfver utsyning, m. m. dylikt, skall icke möjeligen af District-förvaltaren och hans närmaste biträdare medhinnas, så vida de ej på en gång kunna vara på mer än ett ställe, utan måste alltid, såsom hittills till största delen skall skett, blifva öfverlemnade åt den lägre skogsbetjeningen, hvilken, hvarken genom kunskaper eller öfriga egenskaper, dertill kan anses fullt tjenlig, då det nu införda skogshushållningssättet fordrar en mycket sorgfälligare vård, än den, som förut varit iagttagen, om det icke skall blifva skadligt i stället för att gagna; i anledning hvaraf motionären föreslagit

att de menigheter, som blifva del i Härads-Allmänningar, sjelfve måga öfvertaga den närmaste uppsigten och vården af dem, samt besörja utförandet af den i Författningarne föreskrifne nya hushållningsplanen för allmänningarne, så vida de nemligen sjelfve önska det och sådant hos vederbörande tillkännagifva; dock utan upphörande eller inskränkning af den öfveruppsigt, som Staten genom Konungens Befallningshafvande samt Skogs- och Jägeri-embetsmännen utöfvar; och borde menigheternes Instructioner för de, till vården af allmänningarne utsedde Deputerade, af Konungens Befallningshafvande granskas och godkännas, innan de till efterlefnad finge antagas. Af en sådan förändring i bestyret med skogarne har motionären vidare ansett böra följa, att Skogsbetjeningen, som nu af Härادsboerne aflönas, äfven af dem blefve något mera beroende, och att de, gemensamt med Konungens Befallningshafvande, finge denna Betjening tillsätta.

Från Hedervärda Bonde-Ståndet:

1:o af *Johan Andersson* från Upsala Län, som föreslagit, dels att hela Jägeristaten, såsom öfverflödig, ändamålslös, och kostsam, måtte från och med början af nästkommande år helt och hållet upphöra, dels att Härads-Allmänningarne måtte fördelas emellan alla socknarne i Häradet, som deruti ega del samt sannfälligheter eller utbrytningar bestämmas, i öfverensstämmelse med Skogs-ordningen den 1 Aug. 1805; Och hafva med *Johannes Andersson* förenat sig *Per Hansson* från Wermland och *Stephan Andersson* från Stockholms Län om förslaget, rörande Jägeri-Statens afskaffande, samt *Anders Jonsson* i Tuna af Östergöthlands Län, om förslaget rörande allmänningarnes delning;

2:o af *Anders Trysén* från Östergöthlands Län, med hvilken sig förenat *Anders Larsson* från Westerås Län, att, med upphörande af den Kongl. Maj:t förbehållne rätt att pröfva och godkänna uppgjordt förslag till fördelning eller disposition af Härads-allmänningarne, desamma måtte, i likhet med hvad, i afseende på Sockne-allmänningarne längesedan skett, få fritt disponeras af hemmansegarne i Häradet, utan minsta intrång i egande-rätten;

3:o af *Henrik Andersson* från Örebro Län, dels att Härads-allmänningarne måtte ställas under en af intressenterne vald Municipal-styrelse, med en af Konungens Befallningshafvande pröfvad och gillad Instruction för sin verksamhet, dels att, i den af Kongl. Maj:t utlofvade förnyade Skogs-ordningen vidare måtte intagas detta stadgande:

"Skulle Allmännings-Intressenterne, genom sin Municipal-Styrelse, vilja ådagalägga, att större svårigheter möta för nya trakthuggningssättets införande, antingen

genom öfverdrifne kostnader eller för markens mindre tjenlighet, såsom att, då större måssar, kärr och berg äro afräknade, återstående skogbärande mark är af så stenig och vattensjuk beskaffenhet, att högst $\frac{1}{3}$ af samma areal kan med fördel svedjas och med skogsfrön besås, må Konungens Befallningshafvande förordna någon i skogshushållningen kunnig man, som tillika med Allmännings-Intressenternas ombud vid tjenlig årstid tager på stället skogsmarkens beskaffenhet i ögonsigte och, sedan de gjorde uppgifterne funnits enlige med förhållandet, uppgör förslag till en på locala omständigheter samt skogens tillvext och bibehållande lämpad hushållsplan, hvilken derefter till Konungens Befallningshafvandes granskning öfverlemnas, till vinnande af fastställelse för efterlefnad i en viss föreskrifven tid,"

hvarjemte motionären föreslagit, att såsom följd af förberörde förändring, den högre skogsbetjeningen måtte indragas och betydliga lönebesparingar sålunda tillvägabringas, samt att, då Allmännings-intressenterne sjelfva aflöna den lägre skogsbetjeningen, de eller Municipalstyrelsen må förklaras berättigade att tillsätta denna betjening;

4:o af *G. B. Appelqvist* från Blekinge Län, hvilken, emedan numera jord och hemmansegare i allmänhet skola från Kongl. Maj:t och Kronan inlöst ekeskogen, så att Jägeri- och Skogs-betjeningen icke vidare tillkommer någon uppsigt derå, utan dess enda befattning skall vara att, jemte tillsynen öfver ekeskogen å några få kronolägenheter, handhafva Författningarne om svedjande i skog och å mark, hvilket skulle kunna uppdragas åt den ordinarie Kronobetjeningen, hemställt, att, då det skall kunna antagas såsom gifvet, att Jägeri-betjeningen, för dess bergning, på ett eller annat sätt omsider kommer allmänheten till last, Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t föreslå, att denna betjening måtte indragas, såsom, efter motionärens förmenande, öfverflödig, onyttig och till och med skadlig.

Utskotten hafva tagit dessa framställningar under öfvervägande och hvad först vidkommer:

Förslaget om allmänningarnes upplåtande till fri disposition af delegarne och deras fördelning, på sätt om Sockne allmänningar är stadgadt, finnes redan, genom Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 16 Mars 1824, förklaradt, att Kongl. Maj:t vill, uppå derom skeende ansökning, för hvarje Allmänning i Nåder tillåta, att den till Intressenternes egen disposition gemensamt, eller delning socknar och enskildte hemman emellan, upplåtes, enär Kongl. Maj:t finner sådant lämpligt och något laga hinder derföre icke möter. En mera ovillkorlig föreskrift i detta ämne, så att upplåtelse eller delning af Allmänning borde ske, äfven då den icke äskades af delegarne och utan afseende på locala förhållanden, skulle mången gång verka till förlägenhet för delegarne sjelfva, om de, i anseende till skogens aflägsenhet eller andra locala hinder, icke kunde åstadkomma den erforderliga vården och bevakningen, då man också med

säkerhet hade att förutse skogens skyndsamma och gagnlösa förstörande. Dessutom, ehuru rigtig den satsen i öfrigt må vara, som en af motionärerne, i afseende på denna fråga, åberopat, nemligen att enskild hushållning bedrifves med större fördel än allmän, gäller den dock icke alltid, i fråga om skogshushållning, till hvilken hufvudsakligen hörer att bereda och vårda tillgångar för en aflägsen framtid, och detta vigtiga systemål blifver mången gång af den enskildte eftersatt för det närvarande intresset. Såväl här, som i andra länder, der man gjort försöket att till de enskilde och Communerne upplåta de under Statens uppsigt af ålder stående skogarne, har erfarenheten visat, att sådant mångenstädes ledt till deras hastiga förödande, och man har i Frankrike längesedan haft orsak att ångra denna åtgärd. I hvad mon en sådan följd af upplåtelsen skäligen må kunna befaras, beror af förhållanden, som vanligen äro olika för hvarje serskild Allmänning, och varsamheten påkallar ovillkorligen, att det för hvarje fall bör serskilt pröfvas, om upplåtelse må ega rum eller icke.

Af sådana skäl hemställa Utskotten,

att förslagen om Härads-allmänningarnes ovillkorliga upplåtande till fri disposition af delegarne deri och fördelning dem emellan, må förfalla.

Deremot synes det följa af menigheternes rätt till afkastningen af Allmänningarne, att de böra vara berättigade till delagtighet i den på deras fördel så väsendtligen inverkande skogsförvaltningen, äfven då allmänningarne icke upplåtas till deras disposition eller till delning dem emellan, så mycket heldre, som det, genom Kongl. Majits ofvan åberopade Nådiga Bref är förklaradt, att Lands- och Härads-allmänningarne äro att anse såsom landets och häradets tillhörighet. Uti den härom väckta motionen af Herr Prosten *Gumælius* är redan förutsatt, att en sådan delagtighet icke må leda till någon inskränkning af den öfveruppsigt å skogshushållningen, som Staten hittills genom Konungens Befallningshafvande samt Skogs- och Jägeri-embetsmännen utöfvat och under denna förutsättning, kan någon betänklighet dervid icke uppstå, med afseende, å möjligheten, att vården om skogens bestånd för framtiden förbises, hvaremot, om menigheterne rätt inse och uppskatta sin egen fördel af denna vård, deras biträde, vid handhafvandet deraf, måste utgöra ett verksamt medel, om icke den enda tillfyllestgörande utvägen att fullständigt uppnå ändamålet, så mycket häldre, som menigheternes ovilja, att icke säga fiendtlighet emot skogshushållningen, under det den uteslutande tillhört Statens embets- och tjenstemän, kanske utgjort det största hinder för dess befrämjande och man måste kunna påräkna, att en sådan stämning skall upphöra, i den mon menigheterne sjelfvilligt åtaga sig omsorgen om denna hushållning, såsom en dem sjelfve närmast rörande angelägenhet.

Utskotten anse sig således böra tillstyrka: att, på sätt Herr Prosten

Gumœlius föreslagit, delegare i Härads-allmänning, der de det önska, och sådant hos Konungens Befallningshafvande anmäla, måga, genom utsedde deputerade, handhafva den närmaste uppsigten och vården af Allmänningen samt besörja utförandet af den hushållnings-plan, som i vederbörlig ordning blifvit uppgjord och föreskrifven; dock utan upphörande eller inskränkning af den öfver-uppsigt, som Staten genom Konungens Befallningshafvande samt Skogs- och Jägeri-embetsmännen hittills utöfvat, samt med villkor för öfrigt, att menighetrnes Instructon för deras deputerade af Konungens Befallningshafvande granskas och godkännes, innan den till efterlefnad antages.

I afseende på förslaget om indragning af hela Jägeri-Staten, anse sig Utskotten böra upplysa, att, såsom följd af hvad genom Kongl. Brefvet den 16 Mars 1824, är, i öfvsrensstämmelse med Rikets Ständers förslag, förordnadt om en förändrad, reglering af Krono-parkerne och Allmännings-skogarne, är genom Kongl. Maj:ts Nådiga Bref till Stats-Contoiret den 19 Mars 1836 föreskrifvet, att Skogs- och Jägeri-Staten bör utgöras af dels förvaltande och befallande, dels bevakande och verkställande personal; att den förre, till hvilken räknas Öfver-Jägmästare såsom Chef för Skogs- och Jägeri-Staten inom sitt district, Jägmästare i de district, der Öfver-Jägmästare icke finnes, och Öfver-Jägare, hvilken under de förre har speciell tjenstgöring inom en viss del af districtet, bör besitta fullständig både theoretisk och practisk kännedom i Skogs- och Jagtväsendet, och jemte sina hufvudsakliga tjenste-åligganden tillhöra att biträda enskilde och vid boställs-skogars indelning till tragthuggning; att deremot den bevakande och verkställande personalen, hvartill räknas Under-jägare, som bevaka Kronans parker, och Skogvaktare, som bevaka de under allmän vård ställde Lands- och Härads-Allmänningar, bör vara practiskt öfvad samt hufvudsakligen hafva vård och bevakning öfver de under dess tillsyn ställde allmänna skogar, uppsigt vid huggning och afförsel af skogseffecter derifrån, samt biträda vid de allmänna anstalterne för rofdjurs utödande; hvaremot uttryckligen är stadgadt, att den sålunda ordnade Jägeri-Staten icke tillkommer någon egentlig befattning med tillsynen å Krono-hemmans- och boställs-skogar, hvilken i stället skall af Krono-betjeningen handhafvas, och då sedermera Jägeri-Statens personal och aflöning blifvit slutligen reglerad, är dervid, genom Kongl. Brefvet den 17 November 1837, föreskrifvet, att i de Län, der inga Kronoparker, Allmänningsskogar eller Flygsands-planteringar finnas, skall Jägeri-Staten indragas och det nödiga biträdet för skogshushållning eller rofdjurs jagt, lemnas af Jägeri-Staten från angränsande Län; äfvensom serskildt Instruction för denna Stat är meddelad den 16 Mars 1838, innehållande bestämde föreskrifter om hvars och ens åliggande och om iagttagelser vid skogshushållningen m. m.

Om också Härads-allmänningarne öfverlåtas till menigheternes disposition, på sätt en del motionärer yrkat, eller till förvaltning af styrelser, som menigheterne utse, i enlighet med hvad Utskotten nu föreslagit, qvarstår i alla fall behofvet för dem att biträdas i denna förvaltning af personer, med grundliga kunskaper och stadgad erfarenhet i skogs-hushållningen, såvida man icke vill afstå från hoppet om den förbättring i denna vigtiga hushållsgren, som varit åsyftad med den af Rikets Ständer påkallade förändrade regleringen af Krono- och Allmännings-skogarne, och framför allt är Jägeri-Staten nödvändig för förvaltningen af Krono-parkerne och med dem likartade Allmänningar, och motionärerne synas icke hafva fästat någon uppmärksamhet å denna förvaltning, då deras förslag icke innehålla någon anvisning, huru de ansett den kunna bestridas, om Jägeri-Staten afskaffas. Hvad beträffar tillsättningen af den underordnade skogs-betjeningen å Härads-allmänningar, torde det svårligen kunna motsägas, att valet af en duglig personal är mera tillförlitligt, då det sker, såsom nu, af förmän med full förmåga att bedöma dugligheten, än om det beror af menigheter eller Municipal-styrelser, som troligen oftast sakna denna förmåga; och då det redan är stadgadt, att Jägeri-Staten icke tillkommer någon egentlig befattning med tillsynen å Krono-hemmans- och Boställs-skogar, och att någon skogs-betjening för sådan tillsyn icke hädanefter kommer att tillåtas, erfordras icke vidare någon åtgärd för detta ändamål, som synes vara uteslutande åsyftadt med Riksdagsmannen *Appelqvists* från Blekinge Län motion.

Till följd af detta allt, hemställa Utskotten,

att motionerna om Jägeri-Statens upphörande och förändrad ordning för tillsättande af underordnad Skogs-betjening, måga lemnas utan afseende.

Utskotten öfvergå nu att med de la yttranden öfver de af Herr Prosten *Gumælius* föreslagne förändringar i vissa delar af de förr omnämnde §§. uti Instructionen för Skogs- och Jägeri-staten, å enahanda ordning med den, som motionären vid framställningen iagttagit.

Uti 3 §., som stadgar: "att vederbörande District-förvaltare skola, efter verkställd uppmätning, författa behöriga skogs-chartor, samt den växande skogen dervid uppskatta och till trakthuggning förslagsvis indela," har yrkats den rättelse, att derutinnan måtte intagas, af hvilka kostnaderne för dessa chartæ-uppgöringar skola bestridas.

I anledning häraf få Utskotten vördsamt upplysa, att, enligt en Kongl. Majts Nådiga Skrifvelse af den 21 September 1838 till Dess Befallningshafvande i Upsala Län, i följd af derom gjord underdånig framställning, Jägeri-betjeningen är ålagd att

utan arfvode verkställa indelningar å Allmänningarne, med begagnande af det biträde, som intressenterne till bestämdt antal dagsverken skall bestå, äfvensom att derefter författa behöriga Skogs-chartor.

Då likväl någon allmän föreskrift härom icke veterligen är gifven, hemställa Utskotten,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utfärdande af en allmän Författning, i enlighet med det stadgande, som, på förrberörde sätt blifvit genom svar å Konungens Befallningshafvandes, i Upsala Län underdåniga hemställan, meddeladt.

Uti 5 §. af ifrågavarande Nådiga Instruction, stadgas, att, innan mätning, uppskattning och indelning af Kronopark eller Allmänning hunnit verkställas, skall för hushållningen under tiden en provisionel huggningsplan derå af District-förvaltaren uppgöras, sålunda, att, af areal-vidden årligen afverkas endast $\frac{1}{150}$:del af Barrskogen och $\frac{1}{50}$:del af Björk,- Al- och Aspskogen, i hvilken areal-beräkning icke intages annan än skogbärande mark och följagtligen icke så ofruktsamma berg och mossar, att derå flere träd icke frambringas än, som svara emot antalet af nödiga fröträd, å hvilken så beskaffade mark trakthuggning således icke må införas."

Enligt Herr Prosten *Gumælii* förmenande, skall denna föreskrift i synnerhet åstadkommit obelåtenhet, samt den provisionella huggningsplanen helst böra undvikas, och den nya hushållningens införande uppskjutas, tills efter föregången noggran mätning uppskattning och indelning, en säker hushållsplan definitivt kan antagas. För att nu, vid den provisionella planen undvika misstag, skall tiden för skogens återvexi vara allt för rundt tilltagen, hvarigenom en alltför ringa del af skogstillgången far ärligen användas och i samma förhållande uppstår brist för det, efter förra vanligheten, påräknade årsbehofvet. Återvexten skall, utan afseende å olika local-förhållanden och den olika skogens mognad, som erfordras för serskildte behof, vara beräknad till den längsta tid, som någonstädes i Riket erfordras för skogens fulländade vext till timmer; och då på sådant sätt det närvarande behofvet skall vara oskäligen förbisedt, för att förvara tillgångar för framtiden, och menigheterne derigenom tillskyndas en högst förderflig rubbning i sin hushållning, har motionären föreslagit, att antingen införandet af den nya hushållnings-planen på Allmänningarne må fördröjas tills alla nödiga förberedelser dertill äro verkställde eller ock återvexttiden rättas efter locala eller ofvanantydde olika förhållanden.

Då det är af vigt för vården om skogens framtida bestånd, att den icke användes vidare, än i mon af den påräknade återvexten, och, för iagttagande deraf, den provisionella huggnings-planen är nödvändig, intilldess den systematiska hushållningen

kan, efter erforderliga förberedelser, fullständigt införas, kunna Utskotten icke understödja förslaget om upphörande af föreskriften derom; hvaremot Utskotten anse det ovillkorliga stadgandet, att för barrskog endast $\frac{1}{150}$:del af den frugtbärande skogsmarken, årligen får afverkas, kunna betydligt jemnkas, utan äfventyr att förfela det dermed åsyftade ändamålet, då det är kändt att högst 150 år erfordras för barrskogens vext och mognad till timmer, men sådan skog på vida kortare tid upphinner den för dess användande till ved och gärdsle erforderliga vexten, hvarefter huggningsplanen, hvad Härads-Allmänningarne beträffar, så mycket heldre bör lämpas, som skogen derå är för de sistnämnde behofven påräknad och nödvändig till vida större del än för timmer; och som på flere orter Allmännings-skogarne utgöra de enda tillgångar, som delegarne för dessa behof hafva att påräkna, är det serdeles angeläget, att denna tillgång icke inskränkes vidare, än nödvändigheten kräfver, hvarföre Utskotten få hemställa,

att Rikets Höglofl. Ständer till Kongl. Maj:t frambära deras underdåniga önskan, om den förändring i 5 §. af Kongl. Maj:ts Nådiga Instruction för Skogs- och Jägeri-Staten i Riket den 16 Mars 1838, att, af hvarje Härads-Allmänning, i mon af dess storlek och i förhållande till ortens behof af timmerskog, afsättes en lämplig andel af den för skogsvexten mest tjenliga marken, som indelas till årliga hyggen, i förhållande till den för skogens vext och mognad till timmer erforderliga tiden, men för den öfriga marken iagttages en indelning, lämpad efter den kortare tid för återvexten, som för skogens användande till ved och gärdsle erfordras, allt med beräkning af den till följd af olika jordmon och climat olika vextligheten.

Stadgandet i 7 §. "att tillfällige skogstillgångar, som vinnas genom vindfällen, hjelpgallring eller öfverskärmande träds borttagande, skola vid utsyningar alltid i första rummet användas," har motionären ansett icke vara tillämpligt, innan skogarne genom ett bättre hushållningssätt blifvit väl ordnade, då, under närvarande förhållanden, det skall förorsaka mycket tillökadt besvär och tidsspillan och ändock, i många fall, snarare skada än gagna. Att på vidsträckta skogsrymder, kanske af en qvadrat mils rymd eller mera, tvinga utsyningstagarne att fara öfver hela skogen till dess aflägsnare delar, för att på spridda ställen hemta skogs-tillgångarne, skulle förorsaka stora förluster, både för utsynings-tagaren och för skogen, hvars unga plantor skulle till tusental af den körande förderfvas.

Utskotten anse det ovedersägligt, att hinder och svårigheter af den beskaffenhet, motionären sålunda uppgifvit, skola mångenstädes möta tillämpningen af den i-

fråga-

frågavarande föreskriften och att ett ovillkorligt iagttagande deraf skulle leda till ganska menliga följder derföre Utskotten hemställa,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, om den förklaring af ifrågavarande stadgande, att, såvida deri omförmälde skogstillgångar skola beräknas till utsyning, skola de vara för utsynings-tagarne så tillgänglige, att icke dessa tillskyndas ett oskäligt besvär för deras afhemtning och icke eller den vexande skogen derigenom skadas.

Uti 10 §., som föreskrifver, att de utsynings-listor, hvilka af Konungens Befallningshafvande upprättas, böra senast den 10 October komma District-förvaltaren tillhanda och genom dennes försorg från predikstolarne ofördröjligen kungöras, med bestämmandet ej mindre af det åt en hvar beviljade utsynings-belopp, än ock de dagar under höstmånaderne, då utstämplingarne böra förrättas, har motionären, som ansett denna föreskrift om utstämplingstiden vara rigtig, i hänseende till såg- och byggnads-timmer, emedan dess större eller mindre varagtighet beror af dess fällning på tjenlig tid, men att för vedbrands-fällning, upphuggning och bortforslande, en annan utstämplingstid vore ändamålsenligare, föreslagit den förändring, att ofvanberörde utsynings-listor eller längder blefve fastställde på våren och då af District-förvaltarne finge emottagas, så att utstämplingarne kunde försiggå tidigare på året, än nu sker.

Då otvifvelagtigt en verklig förmon både för utsyningstagarne och för skogsbetjeningen skulle beredas derigenom, att skogshuggningarne verkställdes i början af sommaren, då dagarne äro längre och skogsproducterne mera tillgänglige, samt virket fortare torkar och derigenom blifver lättare för hemforsling; och då, emellan medlet af Maj månad, vid hvilken tid landtmannen i allmänhet har slutat de, i och för vårutsädet nödige sysslor, och Juli månads början, då skördetiden är nära för handen, utsyning af Allmännings-intressenternes behof af vedbrand och detsammas afverkande lämpligen synes kunna företagas, hafva Utskotten, med gillande af motionärens åsigter i förevarande fall, ansett sig böra vördsamt föreslå den förändring uti ifrågavarande 10:de §.,

att de utsynings-längder, som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böra upprätta, på grund af från Härads-Rätterne inkomne, derstädes granskade och godkände uppgifter öfver de till utsyning berättigade hemmans-innehafvares behof af timmer eller annat byggnadsvirke, ved, gärdsel eller stör, må senast den 10 Maj komma District-förvaltaren tillhanda, och att, sedan denne i den ordning, som redan finnes föreskrifven, låtit kungöra, huru mycket af berörde producter blifvit

en hvar af Intressenterne beviljadt, utsyning må försiggå å den tid, som förlöper emellan medlet af Maj månads och Juni månads utgång, samt att sedan det till vedbrand utsynade blifvit inom samma tid afverkadt, afhemtningen deraf verkställes under nästpåföljande vinter, hvarförutan Utskotten, såsom en följd häraf, tillstyrka, att 2:dra §. i Kongl. Förordningen om skogarne i Riket den 1 Augusti 1805, hvaruti föreskrifves, att ansökningar om utdelning af nödiga producter från Allmänning böra å Vinter- eller Sommar-Tingen till vederbörande Härads-Rätt ingifvas, må sålunda rättas, att dylika ansökningar få inlemnas å Höst- eller Vinter-Tingen.

Beträffande 27 §., som innehåller: "att Konungens Befallningshafvande eger, i afseende på mulbetes begagnande å Lands- och Härads-Allmänning af de dertill lagligen berättigade, efter Intressenternes hörande, stadga de föreskrifter, som nödige finnas, och att när sådant för skogsvextens befordrande är nödigt, instänga och från allt betande på vissa år fridlysa afverkade eller skoglösa tragter å dessa allmänningar", har motionären, anseende dessa föreskrifter allt för obestämde och med fästadt afseende å olämpligheten deruti, att kreatur, redan vid första barmark, utsläppas för betes begagnande, föreslagit, att en noggran undersökning måtte anställas, till utrönande af hvilka, utaf ålder haft rättighet till mulbete å förenämnde allmänningar, så att alla, som då icke kunde fulltyga sin rätt, derifrån undanhöllos; äfvensom att med förrberörde fridlysning blefve förenade lämpliga viten.

Gillande hvad motionären i detta fall föreslagit och delande den åsigten, att en inskränkning i tiden för betandet å allmänningarne är af behofvet påkallad, hafva Utskotten ansett sig böra

tillstyrka det tillägg uti ifrågavarande 27 §., att, i likhet med hvad för krono-parkerne redan är stadgadt och äfven inom vissa Län med Härads-Allmänningarne eger rum, intet betande å dessa senare Allmänningar inom Riket må vara tillåtet före den 1 Juni, vid hvilken tid gräset kan antagas vara tillräckligen rotfästadt och uppvext; i sammanhang hvarmed Utskotten trott nödvändigheten fordra, att ett vite af 3 R:dr 16 sk. Banco bestämmes, hvartill den gör sig förfallen, som å Allmänning till betande insläpper kreatur, utan att dertill vara berättigad.

Slutligen har, i afseende å 47 §., motionären, under anmärkning, att den deruti gifne föreskriften för Jägare-Statens tjenstemän och betjente, neml. att vaka öfver det nyttiga villebrådets fredande, svårligen kan iagttagas, hemställt, att jagt-

rättigheten å Allmänningarne måtte utbjudas på arrende, under vissa år, t. ex. 10 i sender och att den årliga arrende-summan blefve använd till befordrande af bättre bevakning och hushållning, i afseende å hvarje serskild Allmänning.

Till följd af den rätt till jagt å egna egor, som jordegarne i allmänhet är tillerkänd, synes det böra vara delegare i Härads-allmänning obetaget att, på sätt de kunna anse lämpligt, draga fördel af derå befintlig tillgång å villebråd, så vida de icke öfverskrida, hvad om villebrådets fredande i allmänhet är föreskrifvet, och hinder för rofdjurs jagande och fällande icke beredes, äfvensom, i händelse Jagt-rätten genom auction upplåtes, dervid torde böra fästas det villkor, att icke den å Allmänningen anställde skogs-betjeningen må densamma öfvertaga, på det icke uppsigten emot missbruk må förfelas.

I öfverensstämmelse härmed tillstyrka Utskotten det stadgande:

att, om delegare i Allmänning så för godt finna, må det vara dem obetaget, att genom auction till den mästbjudande upplåta Jagt-rätten å Allmänningen, med förbehåll om iagttagande af allmänna föreskrifter för villebrådets fredande, samt att hinder för rofdjurs jagt å Allmänningen icke må uppstå och upplåtelsen icke må ske till den å Allmänningen anställda skogs-betjeningen.

Stockholm den 20 Juli 1840.

Reservationer:

af Herr Friherre *Robert von Kræmer*: "Den åsigt, som genom omröstning blifvit antagen, att menigheterne böra lemnas rättighet, om de så åstunda, att deltaga i vården och förvaltningen af Härads-allmänningarne, kan jag ej biträda. Det tillhör, som en tjenstepligt, Jägeri- och Skogs-betjeningen, under controll af Konungens Befallningshafvande, att hafva tillsyn och bevakning öfver dessa allmänningar, till hvilka Kronan, men ej Häraderne, hafva eganderätt, hvilket tydligen visar sig deraf, att vid allmänningarnes upplåtande till socknar eller enskilde hemman, de upplåtne delarne beläggas med skatt, såsom ersättning till Staten för den då först frånträdde eganderätten. — Att nu ytterligare inrymma en styrelse-personal, af menigheterne utsedd, måste förorsaka splittring i förvaltnings-åtgärderne; ty der många befalla, blir sällan någon enhet att påräkna, och minst der, hvarest en mängd stridiga intressen söka göra sig gällande. Jag anser således, att det redan i lag menigheterne föreskrifne åliggande att utse Skogs-uppsyningsmän till biträde åt skogsvagtarne tillfyllestgörande för ändamålet, helst hvar och en alltid eger öppen rätt att anföra klagomål

och i synnerhet vid de allmänna skogs-ransakningarne, om ej Jägeri-betjeningen och skogsvagtarne nitfullt och redligt uppfylla sina tjensteåligganden. Att dessa senare, utom de boställen, de å Allmänningarne vanligen ega, till en ringa del aflönas af Häraderne eller af de Allmännings-cassor, som genom viss betalning för erhållen utsyning böra bildas, förändrar ej förhållandet, ty någon olägenhet böra väl menigheterne vidkännas för den dem tillerkände rättighet att få, i mon af tillgångarne och utan förnärmande af boställens rätt, utsyning af å Allmänningarne vexande skog."

Häruti instämde Biskop *Butsch*, Domprosten *Elmgren*, Herrar *Wijk*, *Engström*, *Pousette* och *Wallander*, den sistnämnde med tillägg, det han icke eller kunde biträda Utskottens beslut rörande utarrenderande af Jagträttten å Härads-Allmänningar, hvilket han ansåg såsom det säkraste medlet för villebrådets utrotande:

Herr Friherre *Leyonhufvud* har reserverat sig emot förslaget att åt Municipal-styrelser öfverlemna förvaltningen af Allmänningarne, emedan Herr Friherren icke kan föreställa sig en municipal-förvaltning såsom ändamålsenlig annorlunda än då den omfattar menighetens alla angelägenheter och är fullständigt ordnad i denna syftning med bestämda gränsor emellan Municipal-bestyren och de befattningar, som tillhöra Statens embets- och tjenstemän. Intilldess Municipal-systemet hunnit en sådan utveckling, anser Herr Friherren, att vården om Allmänningarne bör fortfarande handhafvas af de embets- och tjenstemän, som de hittills tillhört, helst det svårligen skall kunna undvikas, att menigheternes deltagande deri skulle förorsaka oreda och försvåra denna vård i stället att befordra den.

Af Herr *von Röök*: "Då jag ej kunde fatta annan mening af Riksdagsmannen *Fredrik von Zweigbergks* anmärkning emot Allmänna Besvärs- och Ekonomi- samt Lag-Utskottens Betänkande om Härads-Allmänningars fördelning, än att detta skiftande ej borde kunna vägras, om Häradets invånare eller communen skulle önska deras fördelning, enligt fleste Ledamöters beslut, så förenade jag mig med *von Zweigbergk*, i det af honom anförde yttrande, hufvudsakligen af det skälet, att skogen, kommen i enskild mans hand, bättre vårdas, än då skogen är en Allmänning, hvarmed merendels och med få undantag mindre omsorgsfullt hushållas; det oagtadt hade jag likväl ernat låta förblifva vid Utskottens Betänkande, men enär den proposition, som af Herr Ordföranden framställdes, att Allmänningarne borde ovillkorligen delas med eller utan villkoret af Häradsboers eller communers föregående hörande och önskan, som icke var öfverensstämmande, hvarken med *von Zweigbergks* eller min syftning, och föranledde, efter votering derom, beslutet om Utskotts-betänkandets erkännande, enligt det uppläste förslaget, så anser jag mig skyldig reservera mig, då, efter min öfvertygelse, detta Betänkande nu tillkommit mindre lämpligt."

N:o 7.

Ank. till Ex. Utsk. den 25 Juli kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om ersättning till Ledamöter i Syne-rätt för verkställde syner å Militiæ-Boställen.

Med föranledande deraf att, ehuru uti 10 §. 3 Afdelningen i Kongl. Husesyns- och Boställs-ordningen den 15 September 1752 stadgades, att för husesyn å Militiæ-boställen allsingen vedergällning finge tagas eller begäras, men Kongl. Maj:ts förnyade Nådiga Boställs-Ordning af den 23 Januari 1836, hvilken upphäfver alla äldre Författningar i detta ämne, icke bestämmer, antingen Syne-rätt är eller icke är berättigad att för sitt besvär åtnjuta ersättning jemnlikt Kongl. Expeditions-taxan den 15 Maj 1821, har Riksdags-Fullmägtigen från Östergöthlands Län *Anders Jonsson* i Tuna, med hvilken *Anders Jonsson* i Ökna och *Nils Gustaf Nilsson* från samma Län samt *Jöns Ersson* från Wermlands Län sig förenat, uti en från Hedervärda Bonde-Ståndet till Utskottens gemensamma behandling remitterad motion, yrkat, för undvikande af tillämpning af olika meningar i detta hänseende, att, enär Militiæ-Boställshafvares lönevillkor i senare tider blifvit ansenligen förbättrade och militairen i många andra fall gynnad, samt i betragtande tages, att en del Kykoherdar vid små pastorat vore mindre lönte, men likväl måste godtgöra Domaren och sju Nämndemän för deras inställelse vid laga syn, enahanda ersättnings-förmon måtte tillerkännas Syne-Rätt vid slika syner å Militiæ-boställen, dertill ett färre antal Nämndemän erfordrades.

Då, på sätt motionären uppgifvit, det är genom 10 §. i 3:dje Afdelningen af Kongl. Husesyns-Ordningen den 15 September 1752 stadgadt, "att för Husesyn å Officers-boställen ingen vedergällning får begäras eller tagas," samt Kongl. Resolutionen på Krigs-befälets Besvär den 11 Januari 1757 uti 37 §. innehåller: "att icke eller för andre publika förrättningar vid Militiæ-boställen ersättning får ifrågasättas;" så och ehuru dessa Författningar genom Kongl. Maj:ts förnyade Nådiga Militiæ-Boställs-Ordning af den 23 Januari 1836 blifvit upphäfne; likväl och som sistnämnde Nådiga Boställs-Ordning ej i något fall utsätter aflöning för dylika förrättningar, synes deraf, i Utskottets tanka, oneklig en följa, att någon så beskaffad ersättning lagenligt för närvarande hvarken kan fordras eller bör utgöras. Då nu i betragtande tages, att, i händelse sådan ersättning, på sätt föreslaget blifvit, för framtiden skulle komma att ega rum, densamma blefve för den

mindre väl lönte boställs-innehafvaren alltför betungande, enär, genom skeende befordringar samt ombyte af arrendatorer, sync-förrättningar vid Militiæ-boställen ofta inträffa, anse Utskotten sig på dessa skäl böra vördsamt hemställa,

att *Anders Jonssons* ifrågavarande motion må förfalla.

N:o 8.

Ank. till Exp. Utsk. den 25 Juli, kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om förändrad grund för utgörande af Brandstod och Riksdagsmanna-arfvode.

Som, vid fördelning af åtskillige servituter å jordlägenheter, såsom afgifter för brandstod och Riksdags-fullmägtigskap, den hittills följde mantals-beräkningen skall föranleda, att denna fördelning blifver ojemn och obillig, då emellan serskildta mantal, äfven inom samma byalag, den största olikhet eger rum, i afseende på godhet, egorymd och andra förmoner, har Riksdagsmannen *Jan Andersson* från Westerås Län, med hviken *Anders Jansson* från samma Län förenat sig, inom Hedervärda Bonde-Ståndet föreslagit, att berörde afgifter måtte fördelas efter öretal inom hvarje serskild by; hvilket förslag blifvit till Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten remitteradt.

Utom den föreskrift, 24 Cap. 5 §. Byggninga-Balken och Kongl. Kungörelsen den 2 December 1818 innehåller, att Brandstod skall erläggas i mon af förmedlade hemmantalet, är det genom Kongl. Resolutionen på allmogens besvär den 9 December 1766 §. 43, samt Kongl. Förklaringen den 1 Augusti 1770, menigheter medgifvet, att inom sig socknevis bilda Brandstods-föreningar, på sätt dem lämpligt synes, hvarigenom således tillfälle är beredt, att, der den allmänna grunden för bidragen, i anseende till locala förhållanden, icke är tillämplig, tillvägabringa den rättelse deri, som kan af billigheten påkallas.

Hvad åter Riksdagsmanna-arfvode beträffar, så enär det är stadgadt i 15 §. af Riksdags-Ordningen, att val till Riksdagsman af Bonde-Ståndet skall efter hemmantal förrättas och i 17 §. 2 mom. af samma Grundlag, att Riksdagsman skall af dem, som äro berättigade att honom välja, åtnjuta anständigt underhåll och resekostnad, måste

det ostridigt anses rättsenligt, att bidraget härtill utgår efter hemmantal, såsom den grund, hvarefter delagtigheten i valet beräknas.

Till följd häraf, och då Utskotten anse sig af den obestämda framställningen i motionen, icke hafva anledning att ingå i något yttrande om andra afgifter, få Utskotten hemställa,

att *Jan Anderssons* motion må förfalla.

STOCKHOLM, Elméns och Grandbergs Tryckeri. 1840.

N:o 9.

Ank. till Exp. Utsk. d. 20 Nov. kl. 3 e. m.

Betänkande, angående väckt motion om bestämmande af visst antal förrättningar, hvartill Landtmätare må kunna på en gång förordnande erhålla.

Utskotten hafva ifrån det Hedervärda Bonde-Ståndet emottagit ett af *Ephraim Larsson* från Elfsborgs Län ingifvet memorial, deruti, under förmenande, att Landtmätarne ofta hafva för sed att låta förordna sig till många förrättningar på en gång, hvarigenom, då hvardera serskildt sålunda blefve fördröjd, de skiftessökande icke blott hafva alla olägenheterna af ett oafgjordt skifte, utan äfven vanligen måste utbetala dryga förskott, långt innan de fått åtnjuta någon fördel af det påbegynta skiftet, motionären, till förekommande af ett sådant oskick föreslagit, att Landshöfdinge-Embetena icke måtte för en och samma Landtmätare utfärda förordnanden till flere skiftes-förrättningar, än han på kort tid hinner afsluta; i hvilket hänseende en norm borde föreskrifvas, hvarefter tillåtna antalet af förordnanden beräknas, i förhållande till deras mera eller mindre vidlyftighet; och har motionären, ehuru icke i tillfälle att en sådan norm uppgöra, ansett, att Landtmätare, som uppdrages ett stort skifte, hvaraf han kan oafbrutet sysselsättas, icke bör erhålla något annat, innan detsamma är afslutadt, samt i afseende på mindre vidlyftiga och vigtiga skiften föreslagit, att, då en Landtmätare har fyra skiftes-förrättningar, må Landshöfdinge-Embetet icke ytterligare förordnande honom meddela, förr än det visas, att han fullgjort och afslutat något eller några af de förra, och att intet ligger efter af vårdlöshet eller blifvit oskäligen fördröjdt.

Utskotten misskänna icke den välmenande afsigten uti detta motionärens förslag, men finna detsamma både mindre lämpligt och overkställbart. Huru många förrättningar en Landtmätare kan på en gång besörja, beror ej allenast på förrättningarnes beskaffenhet, utan lika mycket äfven

på Landtmätarens skicklighet och drift. Att på förhand kunna bedöma de förra, är icke möjligt, då mången gång ett mindre skifte kan medföra mera besvär än ett större, och skyndsamheten i skiftes-förrättningen så väsendtligen beror på delegarnes sämja. Uppgörandet af en sådan norm, som motionären föreslagit, kan följagtligen icke åstadkommas, och om det bestämdes, att Landtmätare icke på en gång finge innehafva mera än fyra förordnanden, skulle lätteligen kunna inträffa, det han, i följd af tvister inom Skiftes-lagen, som medförde uppskof i förrättningen, kunde en längre tid vara alldeles utan sysselsättning och sakna den bergning, han af sitt yrke skäligen bör påräkna. Derjemte och då jordegare icke må förvägras att till Landtmäteri-förrättning erhålla den Landtmätare, de begära, skulle den af motionären yrkade föreskriften otvifvelagtigt leda till fördröjande af tillämnadt skifte, intilldess Landtmätaren vore af samma föreskrift oförhindrad att förordnandet emottaga, hvarigenom ett skadligt band på jordbrukets förkofran tillika skulle uppkomma. Af dessa och flere skäl anse Utskotten sig böra tillstyrka,

att motionen lemnas utan afseende.

Stockholm den 20 September 1840.

N:o 10.

Ank. till Exp. Utsk. den 20 Nov. kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om verkställighet af Syne-Rätts beslut, i fråga om anläggning af vattenverk.

Hos det Hedervärda Bonde-Ståndet har Riksdags-Fullmägtigen *Henric Hansson* från Elfsborgs Län, uti ingifven motion, anfört, huruson vid uppstående frågor om anläggning af såg- och tullmjöl-qvarnar eller andra vatten-verk, ofta inträffade, att, ehuru Syne-Rätten, med behörigt öfvervägande och ogillande af de mot anläggningen möjligen anmälde protester, tillstyrkt bifall till den sökte rättigheten, de stridige, utan att egentligen förvänta någon ändring i Syne-Rättens beslut, deremot anförde besvär,

och sålmedelst föranledde en uthållande och kostsam rättegång, endast för att uppehålla sökanden i verkets anläggande; till förekommande af hvilket, för båda parterne skadliga, förhållande motionären föreslagit, att en hvar, som, vid laga syn och besigtning, fått sig tillåtet uppföra vattenverk, måtte vara berättigad verket genast anlägga och begagna, utan hinder eller afvagtan af ett högre beslut; blifvande det hans ensak, om, till följd af ett sådant beslut, anläggningen komme att raseras.

Detta förslag finna Utskotten vara af beskaffenhet att icke kunna till bifall anmälas. Utom att det strider mot den i Lag antagna grundsats, det beslut, hvarå part icke nöjes, ej kan gå i verkställighet, utan att tvänne domstolar eller myndigheter deruti instämt, skulle det leda till de största olägenheter och en villervalla, hvaraf följderna blefve långt förderfligare, än dem, ett uppskof med anläggningen någonsin kan för sökanden åstadkomma, ty förutsatt, det Syne-Rättens beslut häfves och anläggningen måste rifvas, så skulle deraf uppkomma, ej blott förlusten af verkets rifning, utan äfven, i de fleste fall, långvariga rättegångar om skadeersättning för den tid, det varit i gång. Utskotten hemställa således,

att motionen må lemnas utan afseende.

Stockholm den 20 September 1840.

N:o 11.

Ank. till Exp. Utsk. den 20 Nov. kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner om förändring i flyttningstiden för tjenstehjon.

Uti detta ämne hafva till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet två hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Vällofl. Borgare-Ståndet ingifne memorial blifvit remitterade, neml.:

från Höglofl. Ridderskapet och Adeln,

af Herr Friherre *Sparre, Carl,* hvilken, under framställning om olämp-

ligheten af den uti nu gällande Lego-Stadga föreskrifne flyttningstid för tjenstehjon, samt de olägenheter, som derigenom tillskyndas landthushållningen, förnämligast ladugårds-handteringen, äfvensom den liknöjdhet, hvarmed afflyttande tjenstehjon behandlar sine tjensteåligganden, föreslagit, att berörde flyttningstermin måtte utsättas till midsommarstiden, såsom den lämpligaste, så väl deraf, att transporten under en vackrare årstid vore mindre kännbar och besvärlig, som synnerligast derföre, att vid denna tid vårbruket i Rikets fleste orter vore verkställdt, höslåttern ännu icke allmänt påbörjad och dessutom de fleste, åtminstone angelägnaste, till ett landtbruk hörande, arbeten under hvila; förmenande motionären derjemte, att för de städer eller landsorter, der halfårs-flyttning egde rum, skulle således jultiden, svarande emot midsommarstiden, blifva den del af året, som ombyte af tjenstefolk kunde komma i fråga, och hvilken årstid ingalunda vore otjenlig;

Från Välloſl. Borgare-Ståndet,

af Herr *C. Berglund,* som jemväl yrkat, att flyttningstiden för tjenstefolk måtte utsättas till midsommarstiden, i stället för den nu varande, den 24 October, emedan den senare vore för Bergslagen den mest olämpliga, i anseende till skogsarbetet vid milorne, och ett hinder för de flyttande, dels derigenom att vägarne denna tid vore djupa och svåra, och dels deraf, att sjö-communicationerne oftast icke kunna begagnas; hvaremot midsommarstiden, oberäknadt de lättare transporterne, medförde den fördel, att det nya tjenstefolket sjelft finge inbärga den gröda, de på vintern skola uppstilla; och trodde motionären dessutom, att de local-förhållanden inom Skåne, hvilka må hafva gjort den nu bestående flyttningstiden der lämplig, likväl icke bordt framkalla en allmän, för det hela olämplig, Författning, utan på sin höjd en serskild för nämnde province.

Uti denna framställning hafva Herrar *Langenberg* och *Walej* sig förenat.

Vid pröfningen af detta mål, som ansetts böra gemensamt af Lag- och Ekonomi-Utskotten behandlas, hafva Utskotten inhemtat, huruledes flyttningstiden vid föregående Riksdagar varit föreslagen till åtskilliga från hvarandra mer eller mindre aflägsna tidpunkter, samt vid sist förflutne Riksmöte till den af motionärerne önskade midsommarstiden. Lag- och Ekonomi-Utskotten hafva vid alla dessa tillfällen afstyrkt bifall till förändring uti nu gällande flyttningstid samt vid sista Riksdag, såsom skäl

för detta sitt beslut, andragit: att förslagens antal och olikhet, jemte innehållet af de i ämnet vid föregående Riksdagar förde discussioner, synas ådagalägga, att den rubbning, tjenstehjons-flyttningar förorsaka i hushållningen, faller sig mer eller mindre besvärlig för olika landsorter, samt att någon bestämning härom, ledande till allmän belåtenhet, icke kan utfinnas; att de olägenheter, nu gällande flyttningstid förmenas medföra, torde af den enskilda omtankan i ekonomiskt och af det vördiga Presterskapets nit i ecclesiastikt hänseende, hädanefter som hittills, utan serdeles svårighet, kunna förebyggas; samt att Rikets Ständer, efter långvariga öfverläggningar, framburit deras underdåniga anhållan, att flyttningstiden måtte till den 24 October bestämmas, hvartill Kongl. Maj:t Nådigt bifall lemnat; och då härtill kommer, att den missbelåtenhet, som öfver nu varande flyttningstid för tjenstehjon blifvit yttrad, innebär ytterligare bevis på omöjligheten att tillfredsställa hvarje skälig önskan i detta hänseende; att det skulle, i Utskottens tanka, vara betänkligt att söka afhjelpa de partiella olägenheterna af en allmän bestämning härom genom antagande af serkilde flyttningstider för olika orter inom Riket, emedan sådant skulle minska utvägarne till näringsfång för den arbetande classen, samt hindra spridandet af insigter i landtmanna-yrken från en ort till en annan; samt slutligen att förändring i den nu gällande allmänna bestämmelsen skulle för vissa landsorter medföra betydande olägenheter, och täta ombyten dessutom i ekonomiska stadganden merendels äro skadlige, få Utskotten, på alla dessa grunder, hemställa,

att de uti ifrågavarande ämne gjorde framställningar icke må till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 September 1840.

N:o 12.

Ank. till Exp. Utsk. den 20 Nov. kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om reclamation af förrymde gäldenärer.

Till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet har från Vällofl. Borgare-Ståndet blifvit remitterad en af Herr *J. A. Kjellberg* väckt mo-

tion af innehäll: att, då allmänna välfärden, som ett hufvudsakligt vilkor för sin trefnad, har behof af lagar, hvilka trygga hvarje redlig medborgares välförvärfvade egendom, ej allenast mot den förbrytare, som på handgripligt sätt tillegnar sig sin nästas gods och som lagen benämner tjuf, utan äfven och kanske vida mera mot den under en fin och förledande yta dolde bedragaren, hvilken synes farligare, emedan han antager det yttre skenet af en redlig man, har motionären velat fästa uppmärksamheten på senare tiders ofta förefallande tilldragelse af denna art, nemligen, att bedräglige gäldenärer, som begifva sig utom Riket med tydlig afsigt att ej återkomma, förblifva oantastlige med de skatter, de af den redlige mannen sig tillnarrat och i flyttbara medel förvandlat. Det syntes vara ett hån mot folkrätten, att en bedragare skall vara fri från lagens kraf derföre, att han lyckligen hunnit öfver Öresund eller Torneå-elf, och det lyckade skälmstycket finner säkra efterföljare, då det ser sig fredadt inom gränsen af ett annat land. För att om möjligt hindra detta ondas vidare utbredande, har motionären föreslagit: 1:o att Conventionerne om brottslingar, som med utrikes makter finnas, böra utvidgas äfven till bedräglige gäldenärer, så att Svenska Auctoriteter — det vill säga Landshöfdinge-Embeten, och, der ej sådane finnas, Magistrater — må kunna sätta sig uti direct communication med de utländske myndigheterne, för att på reqvisition få så beskaffade brottslingar eller bedragare anhållne och återsände; 2:o att en sådan borgenärs begäran måste vara åtföljd af vederhäftig borgen för rigtigheten af dess kraf och möjligen uppkommande reconvention; och 3:o att närmaste Landshöfdinge-Embete eller Magistrat måtte förpligtas att derefter genast utfärda arresterings-ordres, den fordrings-egare, på egen kostnad, eger att låta fortskaffa och utföra; och förmodade motionären, att de helsosamma verkningarne häraf ej skola uteblifva, då bedragare känna sig i saknad af sine påräknade tillflykts-orter, och att verkställigheten i utlandet ej borde möta hinder, då fördelen är reciproque.

Vid föredragning af detta mål till remiss, hafva Herrar *Fœnander* och *Wallander* förenat sig med motionären, samt derjemte föreslagit: att Rikets Ständer måtte till Kongl. Maj:t ingå med underdånig anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes, i ministeriel väg, hos främmande magter bereda rättighet för Svenska fordringsegare att å utrikets orter reclamera sådan gäldenär, som ur Riket rymt, ehvar han anträffas, och utan afseende på den

tid, som förlupit efter det han rymningen verkställt; hvaremot Herrar *Wijk* och *Lagergren* anfört: den förre, att, enligt hvad han hade sig bekant, skedde det ifrågasatta utlemnandet i England, Frankrike, Danmark och Hamburg af dit förrymde bedräglige gäldenärer, utan att Regeringens medverkan behöfdes, endast på begäran af enskilde personer; samt den senare: att utlevererandet af till utrikes ort förrymd gäldenär sker efter folkrätten, hvilken är till sina hufvudgrunder noga bestämd, och att intet land vägrar utlemnandet af dylik person, då han är en notorisk bedragare och medel anvisas till kostnaderne; hvaremot ingen Stat lärer gå in på att utlemna en gäldenär, endast för det att han ej kan betala sin skuld.

Detta mål, som tillhör Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens gemensamma behandling, hafva Utskotten tagit i öfvervägande och dervid ansett sig böra upplysa, att enahanda fråga blifvit väckt vid sistförflutne Riksmöte samt då af Utskotten, genom ett af samtlige Riks-Ståndens gilladt Betänkande, (aftryckt under N:o 5 i Bihang till Riks-Ståndens Protocoll, 7 Saml. 2 Afd.) och, på deri upptagne skäl, afslagen.

Utskotten, som äfven nu anse sig sakna anledning att biträda den förnyade framställningen om reclamation af förrymde gäldenärer, få, såsom ytterligare skäl för afslag å motionen, än dem, hvilka vid sistförflutne Riksdag gjorde sig gällande samt finnas uti ofvan åberopade Betänkande upptagne, anföra: dels att allmänna lagen tillåter ej allenast kände förbrytares häktande, utan äfven deras efterlysning och gripande, derest de beredt sig tillfälle undkomma, och dels att öfverenskommelser om utlevererings af förrymde gäldenärer och förbrytare, m. fl., redan äro träffade med de utrikes makter, hvilka motionären egentligen synes antyda, neml. med Danmark, genom Tractaten i Jönköping den 10 December 1809, och med Ryssland, genom en den 12 Maj 1828 afslutad öfverenskommelse, enligt Kongl. Kungörelsen den 30 i samma månad, förnyad genom Kongl. Kungörelsen den 2 Juni innevarande år. Då nyssnämnde Tractat och Kungörelser tydligen utstaka sättet och vilkoren för reclamerandet af förrymde personer, samt med billighet och rättvisa ingalunda står tillsammans att återfordra andre personer, än dem, hvilka lagligen blifvit förvunne att på ett eller annat sätt hafva oredligen sig förhållit, synas, i Utskottens tanka, några ytterligare åtgärder uti ifrågavarande hänseende icke vara af behofvet påkallade, hvadan Utskotten vördsamt få tillstyrka,

att Herr *Kjellbergs* motion må förfalla.

Stockholm den 20 September 1840.

N:o 13.

Ank. till Exp. Utsk. den 20 Nov. kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om förändring af Kongl. Förordningen den 27 October 1812 om utskrifnings-sättet och inrättningen af Allmänna Bevärings-manskapet.

Uti ett till Hedervärda Bonde-Ståndet ingifvet memorial, har Riksdags-Fullmägtigen *Peter Sundström* från Wester-Norrlands Län yrkat, att föreskriften i Kongl. Förordningen den 27 Oct. 1812, angående Bevärings-skyldigheten, "att, om en legd bevärings-karl rymmer eller på annat sätt sitt lefverne ändrar, så att han Kronans och Rikets tjenst ovärdig förklaras, skall den, som har legt, inom 90 dagar sig sjelf i tjensten inställa," måtte upphäfvas, samt att deremot den bevärings-yngling, som fått antagen duglig och godkänd karl i sitt ställe, bör sedermera vara fri från all skyldighet i berörde afseende, då, efter motionärens förmenande, den, hvilken legt, icke bör stå i något ansvar för den legdes uppförande, sedan behörige bevis om den legdes frejd och förda vandel blifvit företedde och godkände.

Detta ärende, hvilket ansetts böra af Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten gemensamt behandlas, hafva Utskotten i öfvervägande tagit; och då 8 §. i förutnämnde Kongl. Förordning den 27 October 1812 tillåter den, som till utskrifning förbunden är, att i sitt ställe sätta annan duglig karl, synes det i Utskottens tanka vara både hårdt och obilligt, att den conscriptions-skyldige det oagtadt skall, på sätt 9 §. i samma Nådiga Förordning innehåller, vara skyldig att, derest den legde rymmer eller begår brott af den påföljd, att han ej längre såsom krigsman tjena får, antingen skaffa annan godkänd karl i dennes ställe, eller ock sjelf träda i tjensten. Enär härtill kommer det åliggande för den bevärings-skyldige, som vill betjena sig af förmonen att få lega annan duglig karl i sitt ställe, att anskaffa en person af god frejd, hvarom så väl Pastors i församlingen, som på landet Kronofogdens, och i stad Borgmästarens bevis skall upptes, så förmena Utskotten, att sedan denne af veder-

böran-

börande embets-myndigheter, hvilka hafva sig uppdragen ytterligare granskning-rätt öfver den legdes frejd och förda vandel, blifvit behörigen godkänd och antagen, någon vidare ansvarighet för den legdes person och uppförande ej bör åligga den legande; och få Utskotten, såsom följd häraf, vördsamt föreslå Rikets Höglofl. Ständer

att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta upphäfva stadgandet i 9 §. af Kongl. Förordningen den 27 October 1812, att, i händelse legd beväringskarl rymmer eller begår brott af den beskaffenhet, att han ej längre såsom krigsman tjena får, den, som legt, är skyldig att skaffa annan person i den legdes ställe, eller ock sjelf träda i tjensten.

Stockholm den 20 November 1840.

Reservationer.

Af Herr Friherre *Leyonhufvud, Abraham*, hvilken förklarade sig skiljaktig från Utskottens pluralitet och tillstyrkte uteslutandet af 9 §. i ofvannämnde Kongl. Författning.

Af Herr *von Rosen, Georg:* "Jag reserverar mig emot Utskottens tillstyrkande att frikalla den beväringsskyldige, som leger antagen beväringskarl i sitt ställe, att, enär den legde rymmer eller begår brott, som förhindrar honom att fortfarande få utöfva beväring-pligten, sjelf utgå eller anskaffa annan antaglig karl för den återstående tiden.

Som skäl för denna reservation får jag anföra, att jag, ogillande för öfrigt hela legnings-principen, såsom oförenlig med det nationella försvarets ursprungligen rena idé, ej kan förena mig med dem, som på ringaste sätt vilja underlätta denna legningsrätt, som endast kan begagnas af den förmögnare. Jag kan ej eller biträda ett förslag, genom hvilket det resultat ovilkorligen inträffar, att individer intränga i beväringens leder som genom mindre pålitlighet bortskämma den rena fosterländska anda, som derinom bör råda. Denna anda bör hållas i helgd, såsom det egentliga vilkoret för ett nationelt försvars bestämmelse. Genom det i förslaget afgifna tillstyrkandet, kommer omtankan hos den eller dem, som anskaffa karl, att

välja pålitligt folk, ofelbart att minskas, i samma mon, som legningssumman vanligen är i förhållande till den legdes ställning och ofvansagde förhållanden. Någon borgen bör i detta fall gifvas, helst denna borgen endast drabbar den förmögnare, som köper sig en befrielse från en pligt, som borde tillhöra hvarje bevärings-skyldig vapenför man — vare sig *rik* eller *fattig*."

Af Herr Prosten *A. Källström*: "Då jag reserverat mig mot Utskottets Betänkande, *i anledning* af väckt motion om förändring af Kongl. Förordningen den 27 October 1812, om utskrifningssättet och inrättningen af allmänna beväringsmanskapet, har det hufvudsakligen skett på följande skäl: då conscriptions-skyldigheten är grundad på den principen, att hvarje Svensk medborgare, så vida han så väl i moraliskt som physiskt afseende är dertill qvalificerad, skall ifrån 20 till 25 år vara förpligtad till fosterlandets försvar, så synes mig deraf nödvändigt följa, att den, som leger annan man i sitt ställe, från denna sin skyldighet icke kan på annat sätt befrias, än så vida denna skyldighet af den legde personen fullgöres. Om således denne dör, eller på annat sätt urståndsättes att den åtagne krigstjensten fullgöra, qvarstår i min tanke en rättsenlig förbindelse för den, af hvilken Staten ursprungligen har bevärings-skyldigheten att fordra, att för densammas fullgörande ansvara. På sådan grund anser jag, tvärtemot Utskottens Betänkande, att stadgandet i 9 §. af Kongl. Förordningen den 27 October 1812 bör till all sin kraft och verkan bibehållas."

N:o 14.

Ank. till Exp. Utsk. d. 20 Nov. kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om laga fardag å städernes embets- och tjenstemäns innehafvande embetsjordar.

Vällofl. Borgare-Ståndet har till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets behandling remitterat en utaf Herr *M. Bogge* väckt motion, hvaruti blifvit anfördt: att, ehuru Kongl. Maj:t ej behagat i Nåder gilla det af Rikets Ständer vid sistförflutne Riksdag fattade beslut, att städer-

nes embets- och tjenstemän skulle för deras embetsjordar njuta tjenst- och fardagsår, i likhet med landets; har motionären likväl, enär, enligt 10 §. 16 Cap. Jorda-Balken, i städerna finnas tvänne fardagar, nemligen sista dagarne i Mars och September månader, af hvilka, för jords afträdande, någon annan än den förstnämnde ej vore lämplig, funnit sig föranlåten anhålla, att Författning måtte utfärdas, som bestämmer fardag för städernes embets- och tjenstemäns innehafvande jordar endast till den sista Mars.

Detta mål, hvilket ansetts tillhöra Utskottens gemensamma pröfning, hafva Utskotten i öfvervägande tagit, och få dervid upplysa, att Kongl. Maj:t, i anledning af Rikets Ständers vid sistförflutne Riksdag gjorda underdåniga hemställan om fardag för löningsjord i städerna, vid innehafvares afgång, uti Circulär af den 13 December 1837, täckts i Nåder förklara, att, som löningsjord i städerne i allmänhet är af mindre betydenhet och obebyggd eller försedd med mindre byggnader, egentligen lador, hvilka vanligen icke jorden medfölja, och i afseende på dylik jord följagtligen icke det förlag och de anstalter, som för skötsel och underhåll af vanliga hemman å landet, erfordras, hvarigenom ock densammas snarare afträdande än hemman med mera lätthet kan verkställas, och hvilket jemväl beredde den verkliga fördel, att tjenstemannen vid tjenstens tillträdande förr komme af alla de tjensten tillhörande lönförmoner i åtnjutande; så och enär med få undantag fardag å landet icke hittills för löningsjorden i städerne tillämpats, och enligt hvad de af vederbörande i ämnet afgifne yttranden innehålla, dels på vissa ställen serskilde stadganden härutinnan varit öfverenskomne och iagttagne, dervid några önskat må få förblifva, dels några det underdåniga förslaget bestridt, andre åter med visse inskränkningar tillstyrkt, funne Kongl. Maj:t icke lämpligt, att, på sätt Rikets Ständer begärt, utfärda en allmän föreskrift, att den i Författningarne stadgade fardag för boställs-jord å landet skulle för löningsjord i städerne tillämpas, hvaraf äfven den följd skulle uppstå, att nuvarande tjenstemän derstädes, som icke vid sysslornes tillträde tjenat för en sådan fardag, skulle få en opåräknad förmon, till afsaknad för deras efterträdare.

Med föranledande häraf och då någon olägenhet icke försports af hittills för hvarje stad serskildt gällande stadgande, angående tiden, då jord, anslagen till lön åt städernes embets- och tjenstemän, efter innehafvarnes död eller afgång från tjensten, skall afträdas, samt med billighet och rättvisa synes vara förenligt, att städernes invånare, hvilka sjelfve aflöna sine

embets- och tjenstemän, jemväl må ega rättighet att, efter eget godtfinnande, bestämma tiden för de sistnämndes afflyttning eller aflemnande af deras på lön anslagne jordar, anse Utskotten sig sakna anledning att uti ifrågavarande hänseende tillstyrka annat, än hvad af ålder hittills varit brukligt i hvarje stad, hvadan Utskotten få hemställa,

om icke Herr *Bagges* omförmälde motion må lemnas utan afseende.

Stockholm den 20 November 1840.

N:o 15.

Ank. till Exp. Utsk. den 22 Nov. kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om domsrätt i mål, rörande Sjö-officerare.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har till Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens gemensamma handläggning öfverlemnat en af Hans Exellence Herr Grefve *Gustaf Löwenhielm* väckt motion, deri är föreslaget, att, när Sjö-officerare äro actionerade för deras sjö-tjenstgöring, deras domare må bestå endast af Sjö-officerare.

Uti ett serskildt afgifvet yttrande, har motionären, såsom ytterligare utveckling af förenämnde motion, anfört: att Sjö-officerare, vid åtal i och för deras sjötjenst, icke ega några vetenskapligen competente domare och actorer utom yrkets män, och hvilken åsigt vitsordades af förhållandet i alla öfrige Sjö-stater; att, efter motionärens förmenande, den fordna Amiralitets-Rätten i Carlskrona innehaft en sådan competence, och att Krigs-Hof-Rätten kunde erhålla den, i händelse Kongl. Maj:t sådant nödigt pröfvar, äfvensom att mål af nu antydda natur, i stället att fullföljas till Högsta Domstolen, hvilken då förstärkes af en Amiral, måtte gå till en Amirals-Rätt, förstärkt med ett Justitiæ-Råd. Af det anförda ansåg motionären vidare tvänne lagfrågor uppkomma, nemligen förordnandet af en Sjö-Officerare till Actor, på sätt i andra länders Amiralitets-Rätter tillgår, och försvinnandet af Högsta Domstolens befattning med ifrågavarande

mål, hviken senare fråga dock torde fordra en grundlagsenlig behandling, äfvensom att ifrågavarande motion åsyftade alla likartade förhållanden vid krigsmagten till lands.

Hvad sålunda blifvit framställdt, hafva Utskotten tagit i öfvervägande och dervid ansett sig böra vördsamt erinra: att, genom 14 Cap. 2 §. af Kongl. Maj:ts Krigs-Artiklar den 31 Mars 1798, redan finnes stadgadt, att Krigs-Rätt, såsom Förste Domstol för upptagande och behandling af mål och ärenden, rörande Militär-väsendet, endast får, med undantag af Auditeuren, utgöras af Militär-ledamöter af det vapen, hvartill den tilltalade hörer; att denna domstol, jemlikt 12 §. samma Capitel, tillkommer att uti alla förekommande frågor ransaka och, utom gröfre brottmål, desamma afdöma, samt att, jemlikt 24 §., actoratet vid alla tillfällen, då målseganden ej sjelf målet åtalar, åligger Väbeln i Regementet att utöfva. Då denna domstol, hvars vidtagne åtgärder med målet sedermera måste ligga till grund och ledning för detsammas ytterligare behandling vid de högre instantierne, sålunda till sammansättning och göromål, i Utskottens tanka, befinnes öfverensstämmande med hvad motionären yrkat, anse Utskotten någon framställning om ändring af hvad hittills i detta afseende finnes stadgadt icke erfordras.

Beträffande dernäst motionärens yrkande om reorganisering af andra instantien för krigs-ärendens behandling, eller Krigs-Hof-Rätten, så och utom det att denna domstol, i likhet med hvad här förut är nämndt om Krigs-Rätt, utgöres endast af Militär-ledamöter, med undantag af Krigs-Hofrätts-Rådet, och sammansättes efter målens olika beskaffenhet, förmena Utskotten sig så mycket mindre kunna åt denna framställning lemna afseende, som 3:ne Riks-Stånd vid innevarande Riksdag beslutat underdånig hemställan till Kongl. Maj:t om indragning af denna instantie.

Hvad slutligen vidkommer framställningen om försvinnandet af Högste Domstolens befattning med ifrågavarande mål och ärenden, så enär frågan derom jemväl afser en förändring af Rikets nu gällande Grundlag, anse Utskotten sig icke tillkomma att dermed taga någon befattning.

Utskotten tillstyrka på desse skäl,

att ifrågavarande motion icke må till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 November 1840.

N:o 16.

Ank. till Exp. Utsk. den 20 Nov. kl. 3 e. m.

Utlåtande, dels i anledning af gjorde anmärkningar vid sistnämnde Utskotts Betänkande N:o 18 om Svenska Undersåtares skyldigheter, när de vilja bosätta sig eller resa utrikes, samt utlänningars rätt att inkomma och bosätta sig i Riket, — dels ock till följd af ytterligare motion i enahanda ämne.

Detta Betänkande, hvilket Högvördige Preste-Ståndet och Hedervärda Bonde-Ståndet, enligt ankomne Protocolls-Utdrag, bifallit, har af de öfrige 2:ne Riksstånden blifvit till Ekonomi-Utskottet återremitteradt, på grund af följande dervid framställde anmärkningar:

Hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln,

af Herr Friherre *Cederström, Jacob:* att stadgandet i Kongl. Förordningen den 18 Februari 1768, att, om någon olofligen eller utan pass praetiserar sig utur Riket, men ej inom Ett års tid sig åter infinner, skall sin arfsrätt i Riket vara förlustig, fortfarande jemväl måtte tillämpas på den, som reser bort ur landet utan pass och icke gör rätt för sig hemma eller uppgifver, hvarthän han tager vägen eller huru länge han blir borta.

Af Herr *Hjerta, Lars:* att Betänkandet, i afseende på utlänningars rätt att i Riket resa och sig bosätta, måtte så förändras, att tillträdet hit och vistandet härstädes kunde för dem blifva lättare och mera tryggande.

Af Herr *Ribbing, Arvid:* att, enär Svenskarne icke velat i allmänhet göra annan inskränkning uti utlänningarnes rätt att i Riket inflytta, än den Kyrko-lagen bestämmer, eller att alla, som i Sverige bygga och bo, skola vara af den rena Evangeliska läran, så borde också dervid förblifva, utan att några slags tillägg i detta afseende må kunna komma i fråga på annat sätt, än att båda Stats-magterna äro öfverens om det sammas ordalydel-

se, likasom vid frågor om stiftande af eller tillägg vid allmän Civil-, Criminal- eller Kyrkolag;

Af Herr Friherre *Sprengtporten, J. W.*: att stadgandet om skyldighet för utlänning, när han kommer till Rikets gränsor, att derstädes afvakta tillåtelse af vederbörande Auctoritet, för att få fortsätta resan, måtte, såsom alldeles obehöfligt, upphäfvas; äfvensom att föreskriften om arfsrättens förlorande derföre, att en person reser öfver gränsen utan pass, jemväl måtte, i sammanhang med frågan om den allmänna regleringen af Pass-författningarne, tagas i noga öfvervägande, och annan lämplig påföljd derföre bestämmas;

Hos Höglofl. Borgare-Ståndet,

Af Herr *Ekholm*, som, biträdd utaf åtskillige Ståndets Herrar Ledamöter, förklarat sig icke kunna inse, hvarföre icke Utskottet jemväl tillstyrkt upphäfvande af stadgandet angående Bergverks-arbetare, hvilket, i vissa fall, belägger sådana personer med lifsstraff, om de utan behörigt tillstånd flytta ur Riket;

Af Herr *Wærn*, som, med fästadt afseende å det ogästvänliga sätt, hvarpå utlänningar här ofta blifvit bemötte, önskat: "att Utskottet icke ansett "sig så lätt kunna öfverlemna ifrågavarande och dylika lagstiftnings-frågor "åt Regeringsmagten;"

Af Herr *Petré*, som, under åberopande af Herr *Ekholms* yttrande, förklarat, att utlänningars rätt att vistas här i Riket blifvit i senare tider i högsta måtto afskuren, och att ett sådant förhållande icke alltid stått i öfverensstämmelse med folkrättens fordringar.

Utom dessa anmäkningar, hafva åtskillige utaf ofvannämde Herrar Ledamöter erinrat, att denna fråga, såsom åsyftande ändring i allmänna Civil-Lagen, bordt behandlas af sammansatt Lag- och Ekonomi-Utskott; och då dertill kommer, att en utaf Herr *Hjerta, Lars*, i ämnet väckt motion är till Lag-Utskottet remitterad, utan att något svar derå ännu hunnit meddelas, hafva de sammansatta Utskotten funnit för godt att gemensamt handlägga frågan och i sammanhang dermed till besvarande jemväl upptaga sistnämnde motion, hvaruti Herr *Hjerta* anfört: att bland de forntidens regerings-maximer, hvilkas bibehållande föga stode tillsammans med nyare tiders fordran på individens rätt att sjelf råda om sin person och egendom, funnes få eller ingen mera motbjudande för känslan, än

den magt, Staten tillvällat sig, att förbjuda sine medlemmar att lemna dess område; att det borde med skäl kunna antagas, att hvar och en redan af barndomsminnen, slägtförhållanden eller kärlek till födelse-byggden är så fästad vid sitt eget land, att han icke utan skäl öfverger detsamma, och att då, mot hans egen vilja, qvarhålla honom, om han icke längre der funne trefnad eller utkomst, samt hindra honom att annorstädes söka en lyckligare framtid, vore en hårdhet, som föga stode tillsammans med den humanitet, hvars första grundsats är att anse samhället vara till för att skydda den enskilde, icke att tvinga honom att emottaga detta skydd, om han vill lemna det; att en närmare undersökning öfver naturen af det samband, som förenar menniskorne inom samma fädernesland, sannolikt skulle visa rigtigheten af denna sats, som, äfven ifrån den Stats-ekonomiska synpunkten, redan börjat göra sig gällande öfver allt, i samma mon, som man funnit nödigt att undanrödja vådorna af näringslös öfverbefolkning. På grund af hvilket allt motionären, under citerande af åtskillige stadganden uti Kongl. Commerce-Collegii Kungörelse den 8 September 1756, grundad på Kongl. Rescriptet den 3 Augusti samma år, Kongl. Förordningen den 18 Februari 1768, angående den, som olofligen och hemligen begifver sig utur Riket, Kongl. Kungörelsen den 17 April 1795, Kongl. Brefvet den 12 Maj 1801, Kongl. Kungörelsen den 30 Maj 1781 och Kongl. Brefvet den 26 Juni 1804, hvilka motionären ansett vara alltför stränga — föreslagit: *"att Rikets Ständer måtte besluta att upphäfva alla ofvannämnde lagrum eller andre, som stadga serskilda förbud emot enskild mans rätt at resa utur Riket, och de ansvar, som derföre finnas stadgade, utöfver hvad allmänna Lagen innehåller i 15. Cap. 7 §. Ärfda-Balken."*

Med Herr *Hjerta* har sig förenat Herr *Edenhjelm, Gillis,* som likväl ansett, det skyldigheten att vid utländsk resa ställa säkerhet för sin person borde qvarstå, uteslutande för dem, som äro i bevärings-åren.

För pröfning af hvad sålunda förekommit, hafva Utskotten ansett sig först böra redogöra för hvad de hufvudsakligaste Författningarne i ämnet innehålla, nemligen:

a) Kongl. Commerce-Collegii Kungörelse den 8 September 1756, "att eho, antingen främmande eller inländsk, som söker någon manufac-"tur-arbetare bortlocka, eller hemligt och olofligtvis utur Riket förskaffa, "bör derföre plikta 2000 daler S:mt, samt dessutom vara skyldig den bort-

lockade

"lockade och afvekne personen att återskaffa, hvarjemte den, som lå-"ter sig bortlocka, samma sitt brott, enär han ertappas, med 1000 daler "S:mt umgälla bör;"

b) Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning den 18 Februari 1768 1 mom., "att ehu, som eger kunskap om bergverk eller dervid näring och uppehäl-"le hafva, och drager utur Riket, utan att vara försedd med BergsCollegii "speciella tillstånd, skall böta första gången 200 daler S:mt, andra gången "dubbelt och tredje gången straffas till lifvet. Förmår han ej fullgöra bö-"terna, plikte första gången med 5 och andra gången med 7 hvarf gatulopp; "och skall den vara lika straff underkastad, som söker att locka eller tub-"ba något bergs-folk utur Riket;"

2 mom. "att Skeppare åligger att hafva med sig tillbaka det Sven-"ska skeppsfolk, som han bortfört, vid 100 daler S:mt plikt för hvar och "en, som borta blifver; att sjömän, som på Coopvaerdie-skepp låtit sig städ-"ja och sedermera bortrymma, skola, om det sker hemma i landet, varda "allmänneligen efterslagne, och i fall de ertappas, böra dessa så väl som de, "hvilka utomlands rymma, då de fasttagne och åter i Riket införde varda, "icke allenast återbära allt hvad de i städja, lego och hyra af Skepparen "bekommit, utan ock plikta med spö eller fängelse vid vatten och bröd "efter omständigheterne. Skulle åter en sådan utomlands bortrymd der "antaga tjenst och alldeles blifva borta, så anses han såsom menedare mot "Kongl. Maj:t och Sveriges Krona och hafver förverkat alla dess undersåt-"liga rättigheter och friheter här uti Riket; börande allt, hvad en sådan "rymmare här uti arf skulle kunna tillfalla, vara förbrutit till Coopvaer-"die-Sjömanshuset, utan att någon af rymmarnes antingen samarfva eller "närmaste arfvinge derpå något åtal skall kunna göra;"

3 mom. "att Svensk invånare ej må, vid tjenstens förlust och att "blifva ansedd som en otrogen tjenare, värfva för främmande Herrskap el-"ler till detsamma skänka, öfverlåta eller utur riket practisera något "manskap. Gör det främmande undersåte, miste han det antagne manska-"pet och plikte 200 daler S:mt för det han brutit detta förbud, och 200 "daler samma mynt för hvar karl, han värfvat. Den, som lockar och öf-"vertalar någon af Rikets undersåtare att gå utur riket eller träda i främ-"mande tjenst, straffes efter omständigheterne, antingen med ansenliga pen-"ninge-böter, eller svår kroppsplikt, eller ock till lifvet; äfvensom att den, "hvilken utan tillstånd begifver sig utur Riket, eller träder i främmande

"tjenst skall, sedan han blifvit hitförd, undergå det straff, som för rymma-"re i Krigs- och Sjö-Artiklarne stadgadt är;'

4 Mom. "att handtverks- och tjenstefolk icke må begifva sig utur "riket, utan vederbörandes pass, och skulle den resande icke inom två eller "högst tre år återkomma, skall han, om ej laga förfall visas, hafva förlo-"rat all arfsrätt här i riket. Afviker någon hemligen utan pass och utpracti-"serar sig, men icke inom ett års tid åter sig infinner, vare han likaledes "all arfsrätt förlustig; äfvensom att den, som en sådan öfverförer eller är "honom på något sätt vid afvikandet beforderlig, skall derföre plikta 100 "Daler S:mt";

5 Mom. "att ståndspersoner af båda könen icke må vid 50 daler "s:mts vite resa öfver gränsen, utan vederbörande Landshöfdinges pass. "Allmogen får icke eller begifva sig utrikes utan närmaste Krono-betjentes "pass, och åligger det den förpassade, vid 20 daler s:mts vite, att, straxt "efter återkomsten, angifva sig hos Krono-betjenten, samt till lika böter "vara förfallen för hvart tjenstehjon eller lös person, som på resan varit "honom följaktig, men ej till orten återkommit;" — samt

c) Kongl. Maj:ts Kungörelse och förbud emot Svenskt sjöfolks utpractisering utur Riket af den 30:de Maj 1781: *1 §.* "att främmande Skeppare ej får i Svensk hamn till skeppstjenst antaga någon Svensk man, innan han visat sin förlägenhet och brist af eget manskap, samt i Sjömans-"huset nedsatt 100 R:dr Specie för hvar man såsom borgen för deras sna-"ra återställande till Riket;" — *2 §.* att samma skyldigheter åligga främmande skeppare, derest de vilja i sin skeppstjenst antaga Svenska caracteriserade Under-officerare af flottan; — *3 §.* att, i händelse dylika Under-officerare vilja gå ifrån Svensk hamn såsom passagerare med utländsk skeppare, vare det honom icke tillåtet, förrän han till borgen för sin återkomst, i vederbörande Sjömans-hus nedsatt 100 R:dr Specie, ifrån hvilken deposition dock de med ordinarie syssla och lön försedde verklige Under-officerare skulle undantagas; — *4 §.* att Svenska handtverkeri-gesäller, arbetare och betjente i allmänhet förbjudes att begifva sig utrikes, men, i händelse utresan af en eller annan orsak bifalles, må den dock ej verkställas, innan den resande anskaffat 2:ne godkände män, de der borga för hans säkra återkomst, inom dertill förelagd tid, samt derjemte åtaga sig att, om han öfver densamma uteblifver, för honom i plikt till nästa Sjömanshus erlägga 100 R:dr Specie; och *5 §.* "att den främmande skep-

"pare, som tubbar och lockar Svenskt, serdeles sjöfolk, till utrikes sjö-"tjenst, skall derföre plikta 150 R:dr Specie för hvar person; den, som der-"vid varit behjelplig, 75 R:dr; äfvensom till samma plikt den skeppare "skall vara förfallen, som uppå sitt förande fartyg, i Svensk hamn emot-"tager och döljer, samt till främmande ort öfverför någon oförpassad eller "med behörigt tillstånd ej försedd Svensk man, och skola alla förskotter "och värfnings-penningar vara förbrutne." —

Om också det med dessa föreskrifter åsyftade ändamål att inom Riket qvarhålla den för industrien och näringarne nödiga arbetskraften och slöjdfärdigheten kunna anses påkalla all den stränghet, de innehålla, tro Utskotten en sådan ekonomisk angelägenhet icke utgöra någon tillräcklig grund för de våldsamma band, som derigenom äro lagda på den personliga friheten, och för de, ända till ytterlighet utsträckta, ansvars-bestämmelserne, som, vid jemnförelse med brottmåls-lagstiftningen i allmänhet, ingalunda kunna anses afvägde efter förbrytelsernes beskaffenhet. — Dessutom anse Utskotten det nu mera vara allmänt erkändt, att sådana tvångslagar, långt ifrån att befordra och stadga närings-driften, snarare äro hinderliga för industriens utveckling, för hvilken just friheten utgör ett oeftergifligt vilkor. Också har Kongl. Maj:t redan, genom Kungörelse den 4 nästl. Maj, täckts i Nåder upphäfva föreskrifterne om skyldighet för dem, som resa utrikes, utan Kongl. Maj:ts serskilda Nådiga tillstånd, att antingen ställa borgen för deras återkomst inom viss tid, eller nedsätta viss summa till säkerhet derföre, så att i denna del icke nu vidare erfordras något utlåtande öfver motionerne; men, hvad de öfrige nu ifrågavarande föreskrifterne beträffar, anse Utskotten sig böra tillstyrka Rikets Ständer, att för sin del besluta:

att Commerce-Collegii Kungörelse den 8:de September 1756, jemte 1 mom. af Kongl. Förordningen den 18 Februari 1768, samt den delen af 2 mom. i samma Författning, som innefattar ansvars-bestämmelser för förrymd Sjöman, hvilken utrikes antagit tjenst och för alltid blifver borta, till all kraft och verkan upphäfvas;

hvarjemte Utskotten hemställa:

att, då Kongl. Maj:ts Nådiga bifall sökes till ett sådant beslut, Rikets Ständer tillika i underdånighet anhålla, att så väl Kongl. Förordningen den 18 Februari 1768, i afseende på hvad deri för öfrigt är föreskrifvet, som Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse den 30 Maj 1781 måtte öfverses och förändras, i afseende på deri intagne stadganden, som icke kunna anses öfverensstämma med närvarande tids förhållanden.

Om utlänningars rättighet att inkomma till Riket och här vistas, stadgas hufvudsakligen genom Kongl. Förordningen den 19 Februari 1811: att hvar och en främmande Magts undersåte, som åstundar att vistas i Stockholm eller inom Riket, antingen för enskilda angelägenheter eller för sitt nöje, bör dertill begära tillstånd, i Stockholm af Öfver-Ståthållaren, och i landsorterne af Landshöfdingen i Länet; samt att ingen resande utlänning må hädanefter inkomma i Riket, utan att förut hafva dertill erhållit Kongl. Maj:ts Nådiga tillåtelse. "Då någon utländsk Magts undersåte ankommer till Rikets gräns, bör han genom Militär-befälhafvaren, "Magistraten, eller, der sådan ej finnes, genom Gränse-Tullkammare-Föreståndaren inställas eller förpassas till Landshöfdingen i Länet, som undersöker hans pass och anställer förhör om föremålet för den främmandes resa. Protocollet öfver detta förhör bör med nästa post afsändas till "Stats-Ministern för Utrikes Ärendena, hvilken bör detsamma hos Kongl. "Maj:t i underdånighet anmäla, samt emottaga Dess Nådiga befallning, huruvida den utländske resande må få fortfara med sin resa, eller om han "åter bör begifva sig utur Riket. Den resande vare emedlertid skyldig att "afvagta Nådig befallning i detta ämne, som genom Stats-Ministern för "Utrikes Ärendena skall Landshöfdingen tillkännagifvas; och må den resande utlänningen, vid ansvar af trenne månaders arrest och en plikt "af 50 R:dr, icke utan tillstånd från Läne-Residenset afresa; hvarom Landshöfdingarne böra den resande vid dess ankomst till efterrättelse behörigen "förständiga."

Det är uppenbart, att det hinder, som sålunda möter för utlänningars besök inom Riket, måste åstadkomma ganska kännbara svårigheter i handels- och industri-förhållanden, och den föreskrifne försigtigheten, som blifvit påbjuden under en tid, då Rikets politiska ställning var olik den

närvarande, synes icke vara af något behof påkallad, under det Riket njuter fred med alla Magter. Den innebär också en kränkning af den agtning och grannlagenhet, som äfven en medlem af främmande samhälle har skäligt anspråk att fordra, då han icke genom sitt uppförande gifvit anledning till inskränkning deraf. — Utskotten anse sig således böra tillstyrka Rikets Höglofl. Ständer att för sin del besluta:

att 1 och 6 §§. af Kongl. Förordningen den 19 Februari 1811 måtte upphäfvas, samt, under fredstid, utlänningar medgifvas rättighet att inkomma i Riket och der vistas, då de inför vederbörande Embets-myndighet i gräns-orten med behörigt pass styrka, att de i rätta ärenden stadde äro, och icke genom lag-brott denna rätt förverka.

Stockholm den 20 November 1840.

N:o 17.

Ank. till Exp. Utsk. den 20 Nov. kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af fråga om förändring af 4 §. 20 Cap. Byggninga-Balken.

Hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln har Herr *Rosenqvist, Fredrik Leonard*, uti ingifven motion anfört: att redan i många år, men i synnerhet sedan folkökningen i senare tider så betydligt tilltagit, en högljudd och grundad klagan låtit höra sig öfver brist på tillräckligt antal mjölqvarnar. Till afhjelpande af denna stora och för allmogen mest känbara olägenhet, hade många försök att anlägga vattenqvarnar för spanmåls förmalande, emot tulltägt och skattläggning, blifvit gjorde, men merendels misslyckats, helst då någon bonde dermed befattat sig och råkat hafva till granne någon bättre ståndsperson, som egde skattlagd qvarn. Egennyttan hade alltid hittat på utväg att motverka den nya qvarn-anläggningen, äfven då behofvet deraf blifvit på det mest öfvertygande sätt bevist. Egarne af de gamla skattlagde qvarnarne hafva vanligtvis föreburit in-

trång i deras qvarnvälde, minskning i mäldelaget, vatten-uppdämning, någon framdeles blifvande ström-rensning eller annat dylikt, som för det mesta varit svepskäl, men som, då en och annan Embetsmyndighet, af vissa orsaker, stundom derpå lagt stor vigt, föranledt kostsamma Härads-syner, Landtmäteri-förrättningar, rättegångar och en oskälig tidsutdrägt, hvarigenom sökanden blivit utarmad, så att exempel icke saknades, att, då omsider tillstånd att bygga den nya qvarnen vunnits, sökanden måst derifrån afstå, emedan hans tillgångar blifvit medtagne genom kostnaden för den långvariga rättegången. Svårigheten att få mala hade sålunda i orten fortfarit, och de uti åtskilliga qvarnfrågor vid Under-domstolarne förde Protocoll vitsordade, att denna mången gång gått så långt, att mälde-sökande, fastän de haft tillräckligt förråd af spanmål, ändå varit blottställde för att antingen sakna brödföda eller nödgas köpa mjöl, emedan de icke, på flere veckor, fått deras qvarnförde spanmål förmalen. — Dessa förhållanden ådagalade, efter motionärens tanka, att den lagstiftnings-princip, som uttalat sig i 4 §. 20 Cap. Byggn.-Balken af 1734 års Lag, icke är för närvarande tid passande, och motionären har derföre föreslagit förändring af denna §. till följande lydelse:

"Hvar och en, som ny vatten- eller väder-qvarn bygga vill, till egen "och främmande spanmåls förmalande, ege rätt dertill utan någon "föregående åtgärd dervid af offentlig Embets-myndighet; gifve dock "hos Konungens Befallningshafvande inom fjorton dagar tillkänna, att "den qvarnbyggnad då fullbordad är. Den, som vattenqvarn bygger, "vare ovilkorligt skyldig iagttaga, hvad uti detta Capitel föröfrigt är "stadgadt. Om sågqvarnar vare lag samma."

Denna motion, hvilken blifvit till Lag-Utskottet remitterad, men Utskottet ansett vara af natur att böra af Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten gemensamt behandlas, hafva de sammansatta Utskotten till pröfning förehaft och få härigenom yttrande deröfver afgifva.

Från hvad del af Riket motionären hemtat de uppgifter, hvarpå han stödjer sitt påstående, att högljudd och grundad klagan öfver brist på mjölqvarnar försports samt att försök till nya qvarn-anläggningar merendels blifvit hindrade och misslyckats, är för Utskotten obekant. De sakna emedlertid, så vidt deras erfarenhet sträcker sig, anledning att i en dylik klagan instämma, och om exempel än gifves på ett sådant förhållande, som motionären skildrat, måste Utskotten likväl bestrida, att det kan såsom allmänt antagas. För Utskotten vill det ock synas, att, då anlägg-

ning af ny tull-miölqvarn varit, efter behörig undersökning, af ålder tillåten, och numera innehafvare af all slags jord har rättighet till husbehofsqvarns uppförande, någon rimlig anledning icke förefinnes till befarande af brist på mjölqvarnar för den befintliga spanmålens förmalande. Ur denna synpunkt anse Utskotten således motionären icke hafva någon grund för sitt förslag. Beträffande åter "den lagstiftnings-princip, som uttalat sig i 20 Cap. 4 §. Byggn.-Balken", så hoppas Utskotten, det motionären måtte vara ensam i det omdöme, att principen af helgd för andras rätt "icke är för närvarande tid passande," och Utskotten anse alltså öfverflödigt att deröfver sig vidare yttra.

Men utom det att Utskotten finna motionärens förslag hvarken stödja sig på verkliga förhållanden eller ega någon rättsgrund, skulle antagandet deraf icke kunna stå tillsammans med Kongl. Förordningen den 20 Januari 1824 och Kongl. Kungörelsen den 14 Juli 1835, om upphäfvande hvaraf någon framställning icke blifvit gjord. Det är nemligen tydligt, att, så länge dessa Författningar fortfara att vara gällande, och utrifning af vattenverk, som skada jord eller hindra dess odling, icke kan ske utan deras inlösande med 50 procent utöfver värdet, det skulle blifva, om motionärens förslag antoges, bland de mest lönande företag att anlägga vattenqvarnar, endast i afsigt att skada jord och derigenom tvinga grannar till deras inlösen — speculationer, dem lagstiftningen naturligtvis icke bör gynna.

Af dessa skäl, och då Utskotten i ett annat redan afgifvet Utlåtande afstyrkt bifall till väckt motion om verkställighet af Syne-Rätts beslut, rörande anläggning af vattenverk, utan afvaktan af beslutets laga kraft vinnande, hvilket förslag icke eger på långt när så vidsträckt omfattning, som det förevarande, finna Utskotten sig föranlåtne att detsamma afstyrka, hemställande,

att Rikets Ständer måtte den af Herr *Rosenqvist* väckta motionen helt och hållet ogilla.

Stockholm den 20 November 1840.

N:o 18.

Ank. till Exped. Utsk. den 11 Nov., kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner om tillägg till Kongl. Kungörelsen den 14 Juli 1835, angående förändring af Kongl. Förordningen den 20 Januari 1824, om ändring eller utrifning af Vattenverk.

Till Lag-Utskottet har ifrån Höglofl. Ridderskapet och Adeln blifvit remitterad en till nämnde Riks-Stånd af Herr *Ribbing, Bengt*, ingifven motion: att, ehuru den genom Kongl. Kungörelsen den 14 Juli 1835 stadgade förändring i 4 §. 2 mom. af Kongl. Förordningen den 20 Jan. 1824, angående ändring eller utrifning af vattenverk, som genom uppdämning skada jord eller hindra dess odling, tyckes böra vara gällande så väl vid de tillfällen, då afledning af vatten från odlingsbar jord endast genom större afloppsdikens eller vattendrags rensning kan beredas, som då rifning af vattenverk kommer i fråga, likväl, till undvikande af framtida rättegångar och hinder för sådana nyttiga odlingar, följande tillägg till ofvannämnde, 1835 års förändring af 4 §. 2 mom. i 1824 års Kongl. Förordning måtte ega rum:

"Lag samma vare vid de tillfällen, då kostnad för större vatten-af-"ledning på annat sätt, till beredande af odling för samfällig jord, "gäldas skall och motvillig delegare ej efter allmän Lag är pligtig i "aflopps- och floddikes gräfning deltaga."

Härjemte har det Högvördiga Preste-Ståndet äfvenledes till Lag-Utskottet remitterat ett af Herr Prosten *Gahne* afgifvet memorial, deruti Herr Prosten, med anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition, om ett lån till myrtrakternas på Gottland uttappning och odling, tillkännagifvit, att dessa myrors uttappning och odling för närvarande mötes af ett nästan oöfvervinnerligt hinder deruti, att genom ofvananförde författningar väl stadgades: att vattenverk, som genom uppdämning skada jord eller hindra dess odling, må helt och hållet utrifvas eller ändras och godtgörandet derför till vattenverks-egare fördelas å den jord samfäldt, som genom vattenverks rifning eller ändring tillskyndas båtnad, äfvensom den del-

delegare, som i kostnaden dertill icke vill deltaga, är både berättigad och skyldig för sin andel i jorden af öfrige delegare emottaga ersättning, enligt de i samma Författningar i öfrigt föreskrifna grunder; men allt stadgande saknades, huru förhållas bör i de fall, då dels undanrödjande af vattenverk icke ensamt är tillräckligt för beredandet af odlingsbar mark, utan en canal-gräfning dessutom måste för vinnande af åsyftade ändamålet ega rum, och dels då fråga om utdikning af en odlingslägenhet, utan sammanhang med vattenverks utrifning eller ändring, förekommer. De å Gottland varande myror vore fördeldta emellan intilliggande hemman och hemmansdelar, så att i hvarje odlingslägenhet funnes 30, 50, 100, ända till 1000 lotter, och det vore icke ens tänkbart att bland en sådan mängd delegare icke träffa en eller flere, som skulle motverka ett gemensamt företag af dylik art, hvilket icke för ögonblicket, utan endast med tiden lemnar lön för mödan. Någon förening kunde i sådana fall svårligen vinnas, utan allt måste förblifva vid det gamla och den ena jordbrukaren hindra den andras verksamhet, så vida icke en efter tid och local-förhållanden lämplig Författning lemnar stöd för nyttiga företags genomdrifvande, hvarföre ock motionären, hvad Provincen Gottland angår, föreslagit: *att vid yppad fråga om utdikning af en odlingslägenhet, den må ske i sammanhang med utrifning af vattenverk eller ej, samma stadgande måtte gälla, rörande afloppscanaler, som uti ofvan åberopade Kongl. Förordningar förut finnes bestämdt, angående inlösen af vattenverk, nemligen att kostnaden för odlingsfältets affattning och afvägning, så vida det senare ej genom samfäldt arbete verkställes, äfven fördelas samfäldt på den jord, som genom uttappning tillskyndas båtnad, liksom att den eller de delegare i myren, hvilka i allmänna utgräfningen icke vilja deltaga, måtte förklaras både berättigade och skyldige att af öfrige delegare taga ersättning för sin jord, enligt de uti högst åberopade Nådiga Förordning bestämda grunder.*

Dessa motioner, som Lag-Utskottet ansett sig böra, i förening med Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, behandla, hafva de sammansatta Utskotten tagit under öfvervägande; och få härigenom sitt yttrande i ämnet meddela.

Vigten af vattendrags upprensning till förekommande af skadliga öfversvämningar och vattenstånd å närbelägne egor samt till beredande af odlingar derå har varit länge insedd och erkänd. Redan Kongl. Förord-

ningen den 20 Februari 1764 föreskref sålunda, "att alla Rikets undersåtare skola vara förbundna att årligen sommartiderne, då vattnet är som mest utfallet, så väl å Kronans som enskildes egor, under vederbörande Betjentes vård och tillsyn, strömmar, åar och bäckar upprensa och vid deras naturliga aflopp vidmagthålla; tillhörande det Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att angående den dertill uppgående kostnad samt dess fördelning Länens invånare emellan betämja och efter serskilte förekommande omständigheter besörja;" och detta stadgande upplifvades åter genom Kongl. Kungörelsen den 28 December 1822, som förordnade, att slik strömrensning, som ofvan nämndt är, årligen, der den erfordras, varder verkställd; i hvilket ändamål Kongl. Maj:ts Befallningshafvande böra, helst genom ingångna öfverenskommelser vederbörande emellan, men i brist deraf genom deras åläggande, bereda, att den företages och utföres, samt öfver verkställigheten låta hålla alfvarsam hand. Häruti synas de föreskrifter, motionärerne åsyftat, redan i hufvudsaklig del vara till finnandes, och Utskotten äro öfvertygade, att, om dessa Författningar blifvit alltjemt efterlefde, motionärerne skulle hafva saknat anledning till sine nu gjorde framställningar; men då det numera gifves vattensamlingar, hvilka helt och hållet sakna aflopp, och hvilkas uttappning således icke kan tillvägabringas efter bemälde Kongl. Förordningar, som endast handla om upprensning af redan befintliga större och mindre vattendrag, och det alltid måste vara gagneligt, att den grund finnes gifven, efter hvilken kostnaden för all dylik så väl upprensning som utgräfning skall bestämmas och fördelas, anse Utskotten för jordbrukets framgång af väsentlig nytta, äfvensom af verkligt behof, att ett stadgande meddelas i den syftning, motionärerne föreslagit, och hemställa således,

att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utfärdandet af en allmän Författning, som, i fråga om fördelning af kostnad för vattenafledning till beredande af samfällig jords odling, samt ersättning till motvillig delegare, innefattar enahanda föreskrifter, som finnas stadgade till iagttagande vid de tillfällen, då vattenverk, som genom uppdämning skadar jord eller hindrar dess odling, ändras eller utrifvas skall.

Och anse Utskotten, genom att sålunda tillstyrka en för hela Riket gällande Författning, icke behöfligt att serskildt vidare yttra sig öfver Herr Prosten *Gahnes* förslag om en dylik föreskrift enskildt för Provincen Gottland, hvilket förslag vid dessa förhållanden

torde anses böra förfalla.

Stockholm den 20 November 1840.

N:o 19.

Ank. till Exp. Utsk. den 20 Nov. kl. 3 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, rörande Hofveri-Contract.

Uti en till Höglofl. Ridderskapet och Adeln ingifven motion, har Herr *Munck af Rosenschöld, Nils Rudolf*, föreslagit, att Hofveri-Contract med det obestämda villkor, att arrendatorn skall fullgöra hvad, som befalles, måtte förbjudas; hvarjemte motionären i den vidare utvecklingen af sina åsigter, fästande uppmärksamheten å orättvisan deraf, att innehafvare af dylika, mot Hofveri-arbete öfverlåtne, arrenden merendels, då de afflytta, fråntagas all deras lösöre-egendom för husröta, yrkat, att detta måtte alldeles förbjudas, enär, då arrendet ej är ställdt på vissa år, utan kan för hvarje år uppsägas, det bör åligga egaren att tillhålla arrendatorn att för året sin skyldighet, i afseende på de arrendet åtföljande byggnaders vidmagthållande, iagttaga; anseende motionären, att, om egaren det försummat, han må hafva all rätt till ersättnings-anspråk förlorat, hvilket vore så mycket billigare, så länge contractet innebär, att den ena contrahenten skall göra allt hvad, som befalles.

Denna motion, hvilken blifvit till Lag-Utskottet remitterad, men ansetts böra af de sammansatta Utskotten behandlas, finna Utskotten innefatta ett ämne af helt och hållet enskild natur, och då Rikets Ständer icke lära kunna ingå i några bestämmelser, rörande vilkoren för enskilda aftal, anse sig Utskotten böra hemställa,

att motionen lemnas utan afseende.

Stockholm den 20 November 1840.

N:o 20.

Ank. till Exp. Utsk. den 20 Nov. kl. 3 e. m.

Memorial, i anledning af återremiss å Betänkandet N:o 1, angående väckte förslag till ändringar, tillägg och förklaringar af de om Skiftes-Verket i Riket gällande Författningar.

Högvördiga Preste-Ståndet har, på grund af gjorde anmärkningar, till Utskotten återförvisat detta Betänkande, men, som detsamma blifvit hos trenne Stånd bifallet, neml. hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln den 5 sistl. September, hos Vällofl. Borgare-Ståndet den 2 i samma månad, samt hos Hedervärda Bonde-Ståndet den 29 förutgångne Augusti, så lärer å Utskottens sida någon vidare åtgärd icke erfordras.

Stockholm den 20 November 1840.

N:o 21.

Ank. till Exp. Utsk. den 20 Nov., kl. 3 e m.

Memorial, i anledning af återremiss å Betänkandet N:o 2, angående väckte frågor om ändring och förklaring i vissa delar af Kongl. Förordningen den 1 Augusti 1805, samt andra Författningar rörande skogarne i Riket.

Hedervärda Bonde-Ståndet har, på grund af framställde anmärkningar, till Utskotten återremitterat detta betänkande; men, som detsamma deremot blifvit af de öfriga Riks-Stånden bifallet, neml. af Höglofliga Ridderskapet och Adeln den 5 sistl. September, af Högvördiga Preste-Ståndet den 29 förutgångne Augusti, samt af Vällofliga Borgare-Ståndet den 2 sistl. September; och trenne Stånds bifall i denna fråga utgör Rikets Ständers beslut; lärer någon vidare åtgärd å Utskottens sida härvid icke erfordras.

Stockholm den 20 November 1840.

STOCKHOLM, Elméns och Granbergs Tryckeri. 1840.

N:o 22.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 December, kl. 7 e. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner med förslag till hämmande af Gesällers kringvandrande.

Jemte det Lag- och Ekonomi-Utskotten fått, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga skrifvelse till Rikets Ständer den 1 Februari innevarande år och i sammanhang med utsedde Committerades underdåniga Betänkande om Fattigvården i Riket, utom Stockholms stad, emottaga det besagde underdåniga Betänkande vidfogade utlåtande om Gesäll-vandringen, hafva till Utskottens gemensamma behandling blifvit från resp. Ständen hänskjutne följande motioner i berörde ämne, nemligen:

ifrån Höglofl. Ridderskapet och Adeln:

af Herr *Bergenstråhle, Claës,* hvilken, med anförande af de många öfverklagade olägenheter, som de täta påhelsningarne af vandrande Gesäller för landet medföra, den skada dessa vandringar tillskyndade Handtverkerien och den framtid af fattigdom, sedeslöshet och förderf, sådant beredde Gesällerne sjelfve, och då motionären fruktade, att hvad Fattigvårds-Comitéen föreslagit, till förekommande häraf, icke vore fullt lämpligt eller ledande till ändamålet, yrkat att inga pass för vandringar må få utfärdas sedan Gesäll fyllt 28 år, utan att han derefter måtte underkastas samma ordning, som tjenstehjon eller fabriks-idkare;

ifrån Vällofl. Borgare-Ståndet:

af Herr *Bagge,* hvilken hufvudsakligen anfört: att Gesällerne icke ega någon säkerhet i tiden för deras verksamhet, utan löpa fara hvarje vecka att den påföljande utkastas på landsvägen; äfvensom Gästgifveri-stadgan, som betager dem tillfälle att begagna gästgifveriskjuts, varit nedslående för dem, som bemödat sig att afvika från mängdens fotspår, på grund hvaraf motionären hemställt att åtgärder måtte vidtagas, hvarigenom dessa samhällsmedlemmar måtte undgå alltför godtycklig behandling vid deras anställan-

de i arbete, äfvensom ofvannämnde stadgande i Gästgifveri-ordningen upphäfvas;

af Herr *Langenberg*, som, under anförande af de många olägenheter den omtalade Gesäll-vandringen medförde, hufvudsakligen åberopat sin vid 1828—1830 årens Riksdag i ämnet väckte motion och ansett ändring härutinnan kunna vinnas om sådane åtgärder vidtagas, som serskilde Committerade uti Fattigvårds-Betänkandet, pag. 120—127 föreslagit;

ifrån Hedervärda Bonde-Ståndet:

af *Olaus Ericsson* från Götheborgs och Bohus Län, *Johannes Pettersson* från Elfsborgs Län, *Pehr Pettersson* i Slätthult, Jönköpings Län, och *Niclas Jönsson* från Malmöhus Län; hvilka på anförde skäl yrkat, den förstnämnde, att Gesällers kringvandrande måtte förbjudas, samt desse åläggas att anskaffa sig års-tjenst, hvartill *Johannes Pettersson* ansett sig böra bifoga ett bihang, utgörande betyg af Kyrkoherden i Hössna församling i Skara stift, att, under loppet af år 1839, ett antal af 387 Gesäller besökt prestgården derstädes, hvaraf vid pass hälften skall i flere år hafva kringstrukit utan stadigt bofäste, och hafva, under upprepande af flerehanda olägenheter, samt, till förekommande deraf, *Pehr Pettersson* och *Niclas Jönsson* föreslagit: dels att Gesäller måtte berättigas taga skjuts, dervid *P. Pettersson* fästat det vilkor, att borgen borde ställas för skjutspenningar och nödigt tractamente, styrkt af Konungens Befallningshafvande eller Magistraten i orten; dels att Mästare vid Gesälls antagande bör i vittnens närvaro med honom upprätta contract om arbetstiden, hvarunder Gesällen icke må afskedas, derest han icke befunnes oordentlig eller oärlig, då förhållandet skulle uppgifvas hos Polisen i städerne eller Konungens Befallningshafvande å landet, hvilka egde att Gesällen såsom försvarslös behandla; anseende *Niclas Jönsson* ett sådant arbetsbeting emellan Mästare och Gesäll icke måtte slutas på kortare tid än ett halft år; härförutan har *Niclas Jönsson* yrkat, att de Gesäller, som under ett års förlopp icke begagnats i någon Mästares arbete eller egde annat laga försvar, måtte såsom andre försvarslöse personer behandlas, samt deras Gesällbref under sådane förhållanden icke anses medföra rättighet till vidare kringvandring; samt *Pehr Pettersson* vidare föreslagit följande stadganden: att det skulle åligga Mästare, som från utrikes ort införskrifva Gesäller, att vid den öfverenskomna legotidens slut dem till sin hemort återsända; att det borde ligga Commerce-Collegii samt Magistraternes och Skrå-Embetenas vårdnad å, att ingen utlänning måtte till Svensk Mästare antagas; samt slutligen, att hvar och en, som i trenne

är varit Gesäll, måtte ega rättighet att blifva borgare, då han uppfyllt hvad Lagen honom ålagdt, hvadan allt accord om rättigheters hyrande borde strängligen förbjudas.

Utskotten, som tillika tagit kännedom af de vid remisserna af motionerne uti de resp. Stånden gjorde tillägg och erinringar, hafva funnit detta vigtiga ärende kräfva en serdeles uppmärksamhet. Det lärer nemligen beklagligtvis icke kunna bestridas, att den frihet, Skrå-ordningen medgifvit Gesäller, att obehindradt af bestämda arbetstider söka och antaga arbete, hvarmed egentliga afsigten varit att bereda deras egen förkofran i arbetsskicklighet samt spridandet deraf, blifvit i hög grad missbrukad samt urartat till verkligt sjelfsvåld. Man torde dock icke böra helt och hållet lägga Skrå-ordningen detta missbruk till last, efter som den innehåller åtskilliga föreskrifter, att förekomma så kallad spatsergång samt godtycklig uppsägning å Gesällernas sida, hvilka dock icke blifvit noga iagttagne. Det förekommer nemligen sannolikt, att Mästare mången gång funnit uträkning dervid att hålla deras arbetare på så rörlig fot, som möjligt, hvarigenom tätare ombyten och ömsesidig osäkerhet, till men för handtverkeriens uppkomst och idkarnes önskvärda stadga, kommit att inrota sig. De häraf uppkomne förderfliga olägenheterne för hela samhället ligga nu i öppen dager och hafva blifvit allmänt öfverklagade i hela Riket. Sådane äro: det förhållande att arbetsföre Gesäller kringvandra landet hela åratal, utan att någorstädes hafva blifvit använde i arbete; att de esomoftast hvarken blifvit i mantal antecknade eller fullgjort beväringsskyldigheten; att de icke sällan besvära Rikets invånare med betlande, under hot och pockande; att de merendels, sedan arbetskraft och helsa under sådant kringströfvande blifvit förspillde, på ålderdomen falla barmhertighets-anstalterne till last, eller ock någon gång, efter det lättjan och okynnet tagit öfverhanden, öka antalet af uppenbara eller hemliga förbrytare. Då sålunda en samhällsclass utbildat sig, hvilken dock noga bör skiljas ifrån de mera stadiga och för framtiden omtänksamme Handtverksgesäller, som vanligen eftersökas på verkstäderne och hvarifrån Handtverks-Borgerskapet gemenligen förstärkes, lärer det i sanning möta svårigheter att utfinna några lämpliga medel, hvarigenom det öfverklagade onda må hejdas samt bättre utsigter för framtiden kunna öppnas. Lyckas man också till någon del derutinnan, lärer man likväl, tyvärr! få beräkna ett icke fåtaligt antal af nu kring landet vandrande Gesäller såsom ett öfverskott, hvilket är för handtverkerien alldeles onyttigt och med möda torde kunna återbringas till gagnelig verk-

samhet utan sannolikt, hvar på sin ort, hemfaller till de allmänna barmhertighets-inrättningarne.

De förslag, hvilka Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Bonde-Stånden, vid 1823 års Riksdag, uppgjorde till ordning för Handtverkerien, äfvensom Borgare-Ståndet vid 1830 års Riksdag, och Kongl. Commerce-Collegium sedermera år 1836 utarbetat, innehålla åtskillige stadganden i förenämnde hänseenden, som Utskotten tagit i öfvervägande. Då Utskotten emedlertid icke kunna för deras del gilla den åsigt, att Gesäller böra ställas under Tjenstehjons-stadgan, hvarigenom de mera bemedlade classerne möjligen skulle afskräckas ifrån att egna sina söner åt de industriela yrkena, samt den mera utbildade arbetsskickligheten underkastas allt för stort tvång och beroende, helst icke eller den i lag bestämda legotiden torde med Mästares och Gesällers ömsesidiga belåtenhet instämma, hafva Utskotten måst vara betänkte på annan föreskrift härutinnan, samt mera omfattande stadganden. Dessa hafva Utskotten trott sig finna uti det af serskilde Committerade för fattigvårdens reglerande framlagde förslag, som till stor del grundar sig på den i flera främmande länder rådande lagstiftning i ämnet. Några smärre afvikelser hafva Utskotten tillstyrkt, hvilka torde af sig sjelfve rättfärdigas. Enär ock berörde förslag redan befinner sig i hvarje Ständs-ledamots händer, hafva Utskotten icke ansett erforderligt att upprepa de sakrikt utvecklade motiven till detta utlåtande, hvilka följagtligen åberopas.

På grund af hvad Utskotten sålunda anfört, tillstyrkes alltså att Rikets Höglofliga Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utfärdandet af en allmän författning, hvarigenom åtskillige förhållanden, Mästare och Gesäller emellan, samt i afseende på de sistnämndes skyldigheter kunde bestämmas, stödjande sig på följande hufvudgrunder:

a) *Att Gesäll bör arbeta hos mästare eller vid fabrik- eller manufacturverk, minst trenne månader, oberäknadt 14 dagars pröfvotid, efter hvars förlopp contract skall upprättas, med en månads ömsesidig uppsägning före afflyttningsdagen, som, lika med antagningen, icke bestämmes till vissa årstider;*

b) *Att contract må kunna upprättas äfven för längre tid med samma uppsägningstid;*

c) *Att, derest uppsägning icke å någondera sidan eger rum, contracten anses prolongeradt för ytterligare trenne månader;*

d) *Att Gesäll, som vistats inom Riket, men icke kan styrka att han under sednast fortgångna sex månaders tid varit stadd i arbete hos Mästa-*

re eller Idkare, skall, derest laga förfall ej kan styrkas, anses och behandlas såsom lösdrifvare;

e) *Att Gesäll, som tredskas, att emot vanlig arbetslön emottaga honom erbjudet arbete hos Mästare eller Idkare, skall på lika sätt behandlas;*

f) *Att på samma sätt med honom förfares, om han ej kan styrka att han, vid sednast förrättad mantalsskrifning, blifvit behörigen anmäld, äfvensom att han, så vida han är beväringsskyldig, vid beväringsmönstring sig inställt, hvarom bevis bör i vandringsboken antecknas;*

g) *Att Gesäll alltid skall vara försedd med Prestbetyg och Sundhetsbevis då han reser; samt slutligen*

h) *skall ega rätt att begagna gästgifvare-skjuts.*

Derjemte hafva Utskotten ansett till ändamålet mest ledande om för resande Gesäller serskilda så kallade vandringsböcker kunde inrättas i likhet med hvad flerestädes i främmande länder med framgång är vordet föreskrifvet, uppställde enligt nedanstående formulaire, och tillika innehållande nedan stadgade reglor, om hvilkas fastställande och kungörande till efterlefnad, Utskotten likaledes hemställa, att Rikets Ständer behagade till Kongl. Maj:t framföra deras underdåniga önskan.

Formulaire.

Första sidan:

Pass- eller Vandrings-bok, innehållande . . . . sidor, och utfärdad för . . . . . Gesällen . . . . . vid afresa från . . . . . .

Andra sidan:

Innehafvarens

Födelseort,
Ålder,
Längd,
Ansigte,
Hår,
Panna,
Ögonbryn,
Ögon,
Näsa,

Kinder,
Mund,
Tänder,
Haka,
serskilda kännemärke,
Egenhändiga namnteckning.

Tredje sidan.

Innehafvaren . . . . . har erhållit denna vandringsbok efter aflemnande af de i nedanstående efterrättelser föreskrifna betyg, och har att ställa sig nämnda efterrättelser till noggrann åtlydnad.

N. . . . . den . . . . . 18 . .

N. N.
(Stämpel)

1:o.

Gesäll, infödd eller utlänning, som inom Sverige utlärt, eller såsom Gesäll arbetat och önskar resa till annan ort, åligger att uttaga vandringsbok vid första resans anträdande.

2:o.

Vandringsboken, som gäller för hela den tid en Gesäll här i landet befinner sig på resan, är Gesällens enda pass. Med resande Gesäll, som saknar vandringsbok, förfares såsom med annan passlös resande.

3:o.

Till vandringsboks erhållande inställer sig Gesällen hos Magistraten i den stad, hvarifrån resan anträdes, uppgifve ort, dit han vill färdas, och aflemne afsked från den Mästare, Fabrikör eller Manufacturist, hos hvilken han utlärt eller sist arbetat, innehållande följande intyganden:

1:o Att Gesällen är nykter och i öfrigt af oklanderligt uppförande;

2:o Att han hos afskedets utgifvare är skuldfri och från honom ledig att annorstädes söka arbete;

3:o Att han eger 6 R:dr 32 sk. B:co, jemte nödiga kläder, samt linne till minst 3:ne ombyten.

Dessa betyg böra i afskedsgifvarens närvaro bestyrkas af Embetets Ålderman eller Societetens Hufvudman, eller, der sådane ej finnas, af annan borgare.

4:o.

Till Gesäll, som icke kan framte de här ofvan omnämnda intyg, må vandringsbok ej utgifvas.

5:o.

Samma dag Gesäll aflemnat ofvannämnde betyg, eller sist påföljande söcknedag, eger han att emot lösen, som ej får öfverstiga 32 sk. B:co, hos Magistraten utbekomma vandringsboken, bunden i varaktigt band, och försedd med de deri antydde upplysningar. Vid bokens emottagande teckne han inför den myndighet, som densamma utfärdat, sitt namn på antydt ställe i boken.

6:o.

Resan anträdes ofördröjligen och fortsättes utan onödigt uppehåll den kortaste vägen till lands eller sjöss, efter den resandes eget val.

7:o.

De, hvilka det, enligt lag och författningar, tillkommer att hafva uppsigt på resande, ega att af resande Gesäll fordra vandringsbokens uppvisande.

8:o.

Vid genomresande af Stad, inställe sig Gesäll hos Magistraten samt der Embete eller Societet finnes hos Äldermannen eller Hufvudmannen, och uppvisa vandringsboken till påteckning. I händelse af vederbörandes frånvaro ege Gesäll att få sådan påteckning hos Gästgifvaren.

9:o.

På den ort, dit resan, vid vandringsbokens uttagande eller vid ny resas anträdande, blifvit bestämd, uppvise Gesällen boken inom tjugufyra timmar efter ankomsten, i stad hos Magistrat, på landet hos Pastor eller Kronobetjent, och intyge de uppvisningsdagen. Först när detta skett ege Gesäll att söka arbete, och hans aftal om arbete giltighet. Tid dertill ege han fyra dagar, efter bokens uppvisanda.

10:o.

Finner eller antager Gesäll icke arbete på den ort, dit resan blifvit bestämd, inom den i nästföregående punkt dertill lemnade tid, anmäle sig då genast till vandringsbokens påtecknande för resa till annan ort.

11:o.

Kan Gesäll erhålla arbete på någon annan ort, än den, dit hans resa, enligt vandringsboken, är bestämd, ege han att sådant antaga, sedan behörig anteckning, enligt 9:de punkten, föregått.

12:o.

Fabriksegare eller annan å landet bosatt och dertill berättigad person, som i arbete antager en Gesäll, bör, senast inom åtta dagar derefter, göra anmälan derom hos Pastor och närmaste Kronobetjent, samt antagandet genast antekna i Gesällens vandringsbok.

13:o.

När resande Gesäll träder i arbete, aflemne han alltid sin vandringsbok, emot qvitto, om så åstundas, åt den, som honom i arbete tager. Efter arbetstidens slut ege han att genast återfå vandringsboken, hvari den, som hans arbete begagnat, anteckne, huru länge Gesällen hos honom arbetat, samt huru han sig derunder förhållit.

14:o.

Då Gesäll arbetat på någon ort och vill derifrån afresa, bör han inställa sig hos Magistraten i stad, eller hos vederbörande Kronobetjent på landet, försedd med de betyg, som, enligt tredje punkten, erfordras för vandringsboks erhållande, och blifve hans afsigt, jemte bestämmelseorten, kostnadsfritt antecknad i vandringsboken. Denna anteckning gäller såsom pass för ny resa.

15:o.

Allt tiggeri vare resande Gesäll strängligen förbjudet; men skulle han det oagtadt tillåta sig sådant, ege den, af hvilken han tigger, att fordra vandringsboken och deruti förhållandet anteckna. Vid en sådan anteckning bör den, som gör densamma, tydligen utsätta namn och yrke samt stället och dagen, då tiggeriet skedde.

16:o.

Med resande Gesäll, som tigger, förfare ortens Myndigheter i öfrigt, enligt gällande Författningar mot tiggeri.

17:o.

Blifver Gesäll för andra gången beträdd med tiggeri, då fråntages honom

nom vandringsboken af vederbörande Myndighet i stad och på landet, och behandlas han derefter såsom lösdrifvare.

18:o.

Alla i vandringsboken tecknade intyg böra, för att anses giltiga, vara egenhändigt underskrifna och alla Embets-myndigheters bekräftas med Embetets sigill (svartstämpel). De i dylika betyg förekommande numertal gälla endast, då de utskrifvas med bokstäfver.

19:o.

Förfalskningar i vandringsbok straffas, enligt allmän Lag, såsom annat förfalskningsbrott.

20:o.

Vill Gesäll, efter återkomsten till den stad, der han sin vandringsbok uttagit, återbekomma de vid samma tillfälle aflemnade betyg, vare det honom icke förvägradt, sedan betygen blifvit öfverkorssade och i vandringsboken antecknats, att han dem återfått.

21:o.

Blifver vandringsbok så fullskrifven, att endast sista sidan återstår, ege innehafvaren att anmäla sig om utbekommande af en ny, hos närmaste Magistrat, som å den gamla bokens sista sida intyge, att ny bok blifvit utfärdad, och å den nyas första oskrifna eller otryckta sida, att boken utgör fortsättning af en äldre, samt, i bägge, dagen, då förnyelsen egt rum. Den gamla boken annulleras medelst ett tvärstreck öfver hvarje sida.

22:o.

Gesäll, som rest på sitt yrke och vill blifva Mästare, bör vid ansökningen derom bifoga alla sine vandringsböcker; och ege vederbörande att vid pröfning af skälen för ansökningen äfven fästa afseende på vandringsböckernas innehåll.

Igenom hvad Utskotten sålunda föreslagit, anse sig Utskotten hafva fullständigt besvarat, hvad de meddeldte motionerne hufvudsakligen åsyfta, och lärer, hvad om mästerskaps vinnande eller uteslutande derifrån förröfrigt uti *Pehr Petterssons* motion anföres, vara till fullo besvaradt igenom Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets Utlåtande N:o 39, i afseende på näringsfriheten.

Stockholm den 30 November 1840.

Reservationer.

Af Herr Contracts-Prosten *Gumælius:* "Emot föreskriften i 9:de punkten af ofvanstående förslag, att Gesäll, inom 24 timmar efter ankomsten, skall på landet hos Pastor eller Kronobetjent uppvisa sin vandringsbok och erhålla deras intyg om uppvisningsdagen, får jag, hvad bokens uppvisning hos Pastor beträffar, mig reservera. Åtgärden är så rent af polis-natur, att det synes vara både ändamålsenligast och lämpligast, att presterskapet från denna nya, för deras embete fremmande, befattning befrias."

Häruti instämde Herr Friherre *Kræmer*, Herr Biskop *Butsch*, Herr Dom-Prosten *Elmgren*, Professoren *Grafström*, Lector *Laurenius*, samt Prostarne *Bergqvist*, *Örnberg* och *Lalin*.

Af Riksdags-Fullmägtigen *Zetterberg* från Stockholms Län: "Mot Utskottens förslag till stadgar, i afseende på Gesallers kringvandrande, får jag anmäla min reservation. Gillande principen, anser jag likväl Utskotten hafva gått alldeles för långt i reglementerande, hvarigenom Författningen, i stället för att göra nytta, skall eluderas och röna lika öde med andra sådana Författningar, hvilka efter några år öfverlemnas åt glömskan."

N:o 23.

Ank. till Exp. Utsk. d. 14 December, kl. 7 e. m.

Betänkande, i anledning af väckte frågor om förändring i skyldigheten att bygga och underhålla vägar och broar.

Under yrkande af lindring i den hitintills jordbruket ensamt tryckande bördan af väghållnings-besväret och detsammas jemnare fördelande, hafva inom Riks-Stånden blifvit väckte följande, till Utskotten remitterade, motioner, nemligen:

1:o Af Herr *Munck af Rosenschöld, Nils Rudolf:* att väppenningar måtte stadgas på de allmänna vägar, som äro svårast att underhålla.

2:o Af Herr Professor *Geijer*, som, i sammanhang med dess motion rörande gästgifveriskjutsen, föreslagit:

a) att hvarje med skjuts resande måtte betala 8 sk. Banco för milen i vägbållnings-penningar, som uppbäras af Gästgifvaren, samt emottagas och controlleras efter dagboken månadtligen af Kronobetjeningen;

b) häraf bildas af Konungens Befallningshafvande i hvarje Län en vägbållnings-cassa for Länet, för förvaltningen hvaraf lagliga controller må föreskrifvas, men som icke finge användas förr, än den hunnit samlas till ett betydligare belopp, och äfven då till en början, och tills den kan få en allmännare användning, endast till understöd för anläggningen af nya vägar inom Länet, der sådane af behofvet påkallas, eller de gamlas nödiga förändring, eller till hjelp åt communerne vid kostsammare brobyggnader.

3:o Af Herr Doctor *Morén:* att vägbyggnadsskyldigheten måtte öfverflyttas från jorden till allmän bevillning eller allmänna bidrag, så att icke jorden ensam, utan alla näringar, alla medborgare-classer komme att taga del uti underhållet af en inrättning, som för alla är behöflig. Ingen rubbning uti nuvarande förhållanden behöfde, efter motionärens tanke, derföre ske, ingen generande, knappt någon märkbar nyhet införas. Samma jord, som nu vägarna bygger, eller den närmast belägna, skulle fortfara att vägarne bygga, men emot billig ersättning af allmänna medel. Rikets lagstiftning ålåge att gifva den allmänna anordningen, bestämma vägarnes gradering och ersättningen för hvarje grad, samt anslå en måttlig summa till understöd för de Län, hvilka möjligen vore eller blefve betungade öfver sin förmåga. Länen sjelfva åter kunde, såsom redan sker med Curhusmedlen, pröfva behofvet och besluta afgiftens belopp. Tillsynen öfver vägarne fortfore oförändrad, debitering och uppbörd förrättades af vanliga tjenstemän i vanlig ordning, liqviden skedde vid krono-räntornes erläggande, genom afkortning. De Län, hvilka icke mägtade hjelpa sig sjelfva, finge hos Kongl. Maj:t i underdånighet söka understöd utur den afsatta fonden. Jordbrukets börda vore i allmänhet lättad, månget hemman tillskyndades en hittills saknad förtjenst, hindren för rörelsens och industriens framgång undanröjdes, och beskattningen blefve i denna del jemnad efter fordringarne af rättvisa och billighet.

4:o Af Herr *Langenberg:*

a) Att alla egentligen resande, som färdas med gästgifveriskjuts, måtte åläggas betala en väg-gärd af 2 à 4 sk. B:co milen per häst, som erlägges vid hvarje skjutsombyte för den väglängd, som skall befaras, uppbäres af Gästgifvaren mot skäligt arfvode af omkring 6 proc., controlleras efter dagboken af Kronofogden samt insättes i Länets Landt-Ränteri;

b) Att de, som transportera foror, skola erlägga en afgift af 2 sk. per lass på milen för en häst;

c) Att all väghållning borde districtsvis genom auctioner ställas på entreprenad, och hvad, som bruste i underhållskostnadens ersättning genom förenämnde väg-gärd, skulle fördelas på landets och städernas jordvärde efter samma grund, som Bevillningen utgår.

5:o Af *Henric Hansson* från Elfsborgs Län: att resande, som begagna gästgifveriskjuts, skola erlägga en afgift af några skillingar per mil, som Gästgifvarne skulle uppbära och en gång om året redovisa, till fördelning häradsvis på de väghållningsskyldige.

6:o Af *Lars Larsson* från Elfsborgs Län: att antingen en lämplig ersättning af Statsmedlen måtte anslås till lättnad i väghållningsskyldigheten, att fördelas i mon af väghållningens svårighet; eller ock helst, att motsvarande lindring uti hemmanens bevillning efter 2:dra Artikeln måtte jordbruket förunnas.

7:o Af *Johan Olof Dahlberg:* att underhållsskyldigheten af vare sig lands-, härads- eller socknevägar icke må betunga jordbruket ensamt, utan tillika fördelas på alla skattlaggda verk, såsom bruk, qvarnar, sågar, m. fl. inrättningar.

8:o Af *Eric Andersson* från Stora Kopparbergs Län: att grufvu-egare måtte åläggas, efter grufvornas innehafda värde, deltaga i vintervägars underhållande.

9:o Af *Lars Pettersson* från Blekinge Län: att Lotshemmans frihet från deltagande i underhåll af allmän landsväg måtte upphöra.

10:o Af *Jöns Ersson* från Vermlands Län: att skyldigheten att bygga och underhålla lands- och häradsvägar måtte hädanefter bestämmas efter det värde, som åtföljer jord, bergs-, jern-, qvarn- och sågverk m. m., blifvit dessa lägenheter åsatt eller framdeles kan åsättas i och för bevillnings utgörande.

11:o Af *Peter Jonsson* från Calmar Län: att det vite 3 R:dr 16 sk. B:co, som Konungens Befallningshafvande stadgat, utom böter efter Lag, för den, som icke hade sina vägstycken, så väl vinter- som sommartiden, i lag-gildt stånd, måtte i allo upphäfvas; och att Krono-åklagare icke måtte ega att göra åtal i något fall, innan Fjerdingsmannen förut den väghållningsskyldige om fullgörande af sin pligt påmint; hemställande motionären, att Länsman måtte ensam vara åklagare i alla de delar, som röra vägunderhållningen.

Dessa framställningar hafva Utskotten tagit under öfvervägande, dervid Utskotten jemväl inhemtat, det till en del enahanda förslag varit vid föregående Riksdagar väckte utan att vinna Rikets Ständers bifall. Hvad motionärerne nu i den generela frågan om väghållningen andragit, låter hänföra sig till tvänne alternativ: antingen att väghållningsskyldigheten skall fullkomligen skiljas från jordbruket, för hvilket fall vägpenningar, väghållningens läggande på allmänna bevillningen och dess verkställande genom entreprenad-auctioner blifvit föreslaget; eller ock att väghållningsbesväret måtte fördelas på jorden efter förändrade grunder, i hvilket afseende yrkats, det Bevillningsvärdet måtte utgöra grunden för deltagandet, samt att bruk, qvarnar, sågar, med flere sådane inrättningar och lägenheter, måtte efter sitt värde i väghållningsskyldigheten ingå.

Hvad beträffar väghållningsskyldighetens fullkomliga skiljande från jorden, så hafva motionärerne sjelfve icke kunnat för sig fördölja, att deremot förekomma flere vigtiga betänkligheter, och Utskotten kunna icke tillstyrka en sådan åtgärd. Ända ifrån äldsta tider har denna skyldighet ålegat jorden, enligt den enkla rättsgrund, att den, som njuter en fördel, äfven måste vara underkastad det dermed förknippade besvär. Vägarne voro nemligen i början endast jordegarne till nytta och för dem behöflige; det kunde följagtligen icke komma i fråga annat, än att vägarne också skulle af dem anläggas och underhållas. Med odlingens framskridande har väl en förändring häri uppkommit och många andra än jordegarne begagna nu vägarne; men förhållandet är dock ännu så till vida detsamma, att jordegarne hafva *förnämligaste* nyttan och behofvet af dem; ty, huru talrika än de resande må i senare tider hafva blifvit, är deras antal icke dess mindre en obetydlighet i jemförelse med den trafik å vägarne, som eger rum genom Rikets hela jordbrukande befolkning; och hvad varu-transporten beträffar, är det klart, att, då jordbrukets alster utgöra den ojemförligen största delen af Rikets hela production, och landtmannen, genom sin långt öfvervägande talrikhet framför öfrige samhälls-classer, också är den ojemförligen störste consumenten af varor, jordegarne äfven ur denna synpunkt måste hafva största nyttan och behofvet af vägarne. Men principen, att den, som förnämligast har behofvet och njuter fördelen af en sak, äfven måste vidkännas thy åtföljande kostnad och tunga, ligger till grund för utgörandet af flere andra allmänna besvär. Sålunda åligger hus- och jordegare i stad att ensamme underhålla gator och vägar, ehuru desamma af ojemförligt flere begagnas: Tingshus och åtskillige andra byggnader skola bekostas af hemmansegare i häradet eller socknen, oagtadt t. ex. Tingshuset är till

nytta för hvar och en, som, fastän icke hemmansegare inom häradet eller ens häradsbo, har angelägenheter att der vid domstolen bevaka. Samma grund, som bestämde stiftarne af våra äldsta lagar att vid jorden binda skyldigheten att rödja och underhålla vägar och broar, qvarstår således ännu, och om man icke kan bestrida rigtigheten deraf, saknar man ock, efter Utskottens tanka, allt skäl att befria jorden från denna skyldighet. Men Utskotten hafva ännu ett annat skäl att afstyrka en sådan åtgärd, och det är afseendet på svårigheten, om icke omöjligheten, att i vårt land underhålla vägarne annorledes, än genom det hittills gällande stadgandet, att väghållningen är en servitut å jorden. I andra länder med tät befolkning, liflig handel och rörelse, betydlig nationalvälmåga och, till följd af allt detta, en frisk omsättning af bytesmedlet, penningen, der kan Staten besörja väghållningen och i skatter af folket upptaga de summor, som dertill erfordras. Men hos oss, der befolkningen är glest spridd öfver en vidsträckt yta, handeln utan liflighet, industrien nästan i sin linda, omsättningen trög och bristen på penningar sådan, att hvarje contant utgift kännes tryckande — hos oss skulle det vara på en gång nästan overkställbart att göra väghållningen till en Statens angelägenhet, och tillika skadligt att förvandla naturapræstationen af väghållningen till en contant penningskatt, hvilken, till följd af sakens natur, ändå alltid skulle komma att till det mesta utgå af jordbruket och tyngst trycka derpå.

Men om väghållningsskyldigheten sålunda hvarken bör eller kan skiljas från jorden, återstår att taga det andra alternativet i betraktande och undersöka, huruvida en fördelning af detta jordbrukets onus, efter andra än nu gällande grunder, kan lämpligen åstadkommas och medföra den åsyftade verkan att lindra bördan af väghållningen.

I likhet med andra af jorden utgående præstationer, har väghållningen af ålder bestridts efter hemmantalet. Denna grund för deltagandet i allmänna bördor kan, vid den stora skillnaden i hemmanens godhet, icke undgå att nu synas medföra en stor ojemnhet i beskattningen, och att vid ett flygtigt betraktande anses obillig. Detta är dock mera skenbart än verkligt. Hemmanen voro otvifvelaktigt vid mantalets åsättande jemnlika i godhet, och olikheten har sedermera under tidernas lopp uppkommit genom odling eller andra förhållanden, som, då jorden ingick i mantal, hvarken kunde förutses eller bestämmas; men på samma gång har förhållandet också jemnat sig derigenom, att hemmanens värde blifvit olika, och det bättre hemmanet i enskilda transactioner, äfvensom i allmän bevillning, representerar ett större capital. Tages detta i beräkning, torde den förmenta obil-

ligheten till stor del försvinna. Utskotten medgifva dock, att den verkligen föreſinnes, då i en gammal bygd ny väg anlägges, i hvilket fall billigheten kunde synas fordra, att fördelningen af väghållningen skedde efter hemmanens relativa värde, icke efter mantalet; men vinsten deraf vore icke dess mindre endast ögonblicklig, då samma öfverklagade ojemnhet och obillighet äfven i detta fall uppstode genom hvarje uppkommande förändring i det hemmanens relativa värde, som låg till grund för den ursprungliga vägdelningen.

Att, såsom en motionär föreslagit, bestämma väghållningsskyldigheten efter jordens bevillningstaxering, tyckes visserligen vid första påseendet vara mest öfverensstämmande med rättvisa; men, utom det att Bevillnings-taxeringen också är ganska ojemn, i det att en del hemman äro uppskattade till deras verkliga och naturliga värde, andra åter vida derunder, förekommer härvid, att, om denna grund skulle antagas för väghållningsskyldighetens fördelning, måste i och med detsamma också vitsord gifvas den, som skifta vill, och för hvarje förändring i taxeringsvärdet skulle man kunna få en ny vägdelning med thy åtföljande kostnader, hvaraf jordegarne skulle komma att betungas vida mer än af någon efter hemmantalet ålagd väghållningsskyldighet. Sjelfva den första öfvergången till denna princip kunde icke undgå att redan medföra dryga kostnader; och den fördel, jordegarne deraf möjligen kunde å ena sidan hemta, skulle å den andra mer än uppvägas af derifrån oskiljagtiga olägenheter. Utskotten anse, på grund häraf, att, ehvad anmärkningar med eller utan skäl må göras emot hemmantalet, såsom grund för väghållningen, någon annan mera lämplig, mera enkel, rättvis och billig, icke står att utfinna; att följaktligen en fördelning af väghållningen efter andra, än nu gällande grunder, hvarken kan lämpligen åstadkommas, eller skulle medföra den åsyftade fördelen. Då hemmantalet dessutom, såsom vägdelningsgrund, har den dubbla förtjensten af uråldrig häfd och oföränderlighet, hvilket icke är någon ringa fördel, enär rubbning i bestående förhållanden sällan undgår att medföra menliga följder, kunna Utskotten icke annat än tillstyrka ett ovilkorligt bibehållande af denna grund.

Härigenom hafva Utskotten hufvudsakligen besvarat de om förändring i väghållningsskyldigheten gjorde framställningar.

I afseende på det af Herr Doctor *Morén* framställda förslag, som innefattar en förmedling af de här ofvan granskade alternativ, åsyftande att bibehålla väghållningsskyldigheten vid jorden, men bereda lättnad deri genom vissa ersättningsbelopp af allmänna medel, få Utskotten, utöfver hvad redan blifvit yttradt, anmärka, att verkställigheten af de åtgärder, motio-

nären ifrågaställt, möter nästan oöfvervinnerliga svårigheter. För att Rikets lagstiftning skulle kunna fullgöra det åliggande, motionären ansett den ega, "att gifva den allmänna anordningen, bestämma vägarnes gradering och er-"sättningen för hvarje grad, samt anslå en måttlig summa till understöd för "de Län, hvilka möjligen voro eller blefve betungade öfver sin förmåga", är det klart, att det erfordrades en föregående, hela Riket omfattande, undersökning af dessa förhållanden. Huru vidlyftig en sådan undersökning måste blifva, är lätt att fatta; och nästan med visshet kan förutses, att, med de otaliga skiljaktigheterna, som måste förekomma ifrån Enontäkis till yttersta udden af Skåne, och med omöjligheten att komma till rätta med en gradering af alla vägarne i system, denna undersökning aldrig skulle kunna bringas till slut. Hvad genom anställandet deraf skulle åstadkommas, vore åtminstone problematiskt, men en dryg kostnad vore säker, och det slags provisoriska tillstånd, hvari väghållningen skulle komma att befinna sig under den tid, ifrågavarande undersökning pågick, skulle hvarken för vägarne eller de väghållningsskyldige vara på något sätt gagneligt. Af dessa skäl anse sig Utskotten icke eller kunna å ifrågavarande förslag tillstyrka något afseende; och gäller hvad Utskotten har anmärkt, äfven det med Doctor *Moréns* likartade, ehuru icke lika utförda förslag, som blifvit af *Lars Larsson* från Elfsborgs Län framställdt.

Bland medel, som blifvit föreslagne till lättande af jordbrukets besvär af väghållningen, har upptagande af vägpenningar omfattats af flere motionärer, och Utskotten böra således derät egna en serskild uppmärksamhet. Det är bekant, att i flere främmande länder vägpenningar erläggas, och derifrån har sannolikt tanken på införandet deraf äfven hos oss blifvit hemtad. Förhållandena i dessa länder äro dock, såsom förut blifvit antydt, för mycket olika våra, för att deras inrättningar skulle kunna här på samma sätt begagnas. Väghållningen är der ett Statens bestyr, och det kan derföre måhända vara ett lämpligt beskattningssätt att genom afgifter af de trafikerande indrifva medel till vägarnes underhåll. Man klagar emedlertid med skäl öfver det uppehåll och hinder, som rörelsen lider genom dessa vid hvarje mil varande uppbörds-contoir, och ehuru denna beskattning kännes mindre tryckande, emedan tillgången på penningar är i dessa länder tillräckligt stor, hyser man likväl en temligen allmän önskan, att denna afgift måtte försvinna. Framställningarne om upptagande af vägpenningar äfven här i Riket skilja sig i tvänne serskilda förslag, det ena: att sådan afgift skulle erläggas endast af resande, som färdas med gästgifvare-skjuts,

och

och det andra: att alle, som färdas å vägarne, skulle densamma vidkännas, ehuru efter lägre taxa för varu-transporten. Hvad det förra beträffar, eller förslaget att blott resande skulle med vägpenningar belastas, så hafva Statssamt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten i deras afgifna Betänkande N:o 62 redan öfver denna fråga sig yttrat, i anledning af en till Stats-Utskottet remitterad motion i samma ämne; och Utskotten, hvilka i öfrigt dela de i nämnde Betänkande framställde åsigter, behöfva sådes icke här något vidare utlåtande deröfver meddela. Hvad åter angår det andra eller Herr *Langenbergs* förslag, att alla, som färdas å vägarne, skulle erlägga vägpenningar, så anse Utskotten att derigenom skulle uppkomma ett, mera än de fordna landt-tullarne förhatligt, för den inre rörelsen hämmande, band; och uppbörden skulle blifva på en gång ganska kostsam och saknande möjlig controll. Men denna inrättning skulle jemväl hafva en annan verkan, som förtjenar den högsta uppmärksamhet. Om man antager, att genom vägpenningarne verkligen kunde inbringas tillräckliga medel för väghållningens bestridande, så har man derigenom endast åstadkommit den förändring, att jordegarne *få med contante penningar bekosta väghållningen*, då de förut verkställt den genom arbete och natura-præstationer, *hvarföre de icke haft någon direct penninge-utgift.* Att detta skulle blifva resultatet är gifvet, då, med ringa undantag, vägpenningarne komma att af landtmanna-rörelsen incasseras; och att detta icke vore något fördelagtigt resultat, behöfver ej bevisas, då man känner, huru svårt landtmannen i gemen har att anskaffa penningar för redan förevarande contanta utgifter, och huruledes han för utskylder och tjenstefolks löner redan är nödsakad att i otjenlig tid och för låga pris afyttra sina producter. Men om äfven icke penningebristen vore ett skäl emot anstaltens införande, utan afgiften kunde med lätthet erläggas, hvad vore med densamma vunnet? Det vore att, såsom ordspråket lyder, taga ur den ena handen och lägga i den andra, då jordegaren sjelf utger den penning, hvarmed hans eget arbete sedermera betalas, och hela vinsten vore — en onödig omgång och en rad af uppbördsmanna-befattningar med thy åtföljande kostnader och förluster; en vinst, hvilken Utskotten finna på intet vis önskligt att åt fäderneslandet bereda, och som Utskotten sålunda, genom afstyrkande af de om vägpenningars införande framställde motioner, måste, så vidt på Utskotten ankommer, söka att afböja.

Hvad beträffar en del motionärers yrkande, att bruk, qvarnar, sågar m. fl. sådana skattlagda verk och inrättningar måtte uti väghållningen deltaga, så måste medges, det en viss billighet synes ligga till grund derför,

att grufvor, hyttor, bruk och andra fabriks-inrättningar borde i väghållningen deltaga, helst vägarne genom deras körslor ganska mycket förderfvas. Men Utskotten anse, lika med Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten vid de båda senaste Riksdagarne, den befrielse från väghållning, som dessa verk och inrättningar alltid egt, icke kunna, utan kränkning af eganderätten, dem beröfvas; och då dessa inrättningar äro af en så obeständig natur, att de, i följd af förändrade conjuncturer, kunna till och med alldeles försvinna, och åtskilliga af dem på sådan grund, dels genom i senare tider meddelade beslut blifvit uttryckligen förklarade för lös egendom, dels af ålder varit så ansedde, skulle deras deltagande i väghållningen utgöra ett enstaka undantag från en allmän princip, som Utskotten icke kunna tillstyrka. Hvad serskilt qvarnar och sågar vidkommer, så äro de i allmänhet icke att betragta annorlunda, än som för orternes behof erforderlige anläggningar, hvilka sjelfve icke lemna någon product, men dit jordens alster föras till förädling för landtmannens eller producentens egen räkning; och det skulle således vara orättvist att med väghållning dem belasta, då de blott medelbarligen hafva nytta af vägarne och i öfrigt för sine förmoner blifvit i förhållande dertill skattlagde.

Hvad Utskotten här yttrat i afseende på eganderätten, gäller naturligtvis äfven såsom skäl för Utskotten att afstyrka bifall till de speciella förslag, som blifvit väckte af *Eric Andersson* från Stora Kopparbergs Län och *Lars Pettersson* från Blekinge Län: att grufvuegare måtte åläggas deltaga i vintervägars underhåll, och att Lotshemmans frihet från väghållning måtte upphöra; och anse Utskotten hvad *Petter Jonsson* från Calmar Län föreslagit, i afseende på upphäfvande af ett utaf Konungens Befallningshafvande i Länet stadgadt vite af 3 R:dr 16 sk. B:co för försumlighet i väghållningen, äfvensom rörande Krono-åklagares rätt i sådane mål, icke böra till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda, enär stadgandet af vitet är en sak, hvartill Konungens Befallningshafvande, såsom polismagt, ofelbart varit, på grund af Kongl. Maj:ts Circulär-Bref den 10 Maj 1815, berättigad, och någon inskränkning i allmänna åklagares rätt och skyldighet icke kan för ett serskildt fall af denna beskaffenhet lämpligen komma i fråga.

Stockholm den 30 November 1840.

Reservationer.

Af Herr *Ekholm:* "Jag skulle för min del hafva önskat, det de sammansatta Utskotten egnat detta ämne en annan behandling, så att åtmin-

stone alla resande, hvilka icke bevisligen vore stadde i tjenste-ärenden eller begagnade egna hästar, förpligtades att å gästgifvaregårdarne erlägga en mindre afgift till vägarnes underhåll, hvilken för de resande icke kunde komma att förefalla serdeles betungande, men hvaraf likväl på hvarje ställe en fond skulle kunna bildas till vägarnes lagning stationerne emellan, och hvaraf förvaltningen icke eller torde blifva mycket invecklad, men skulle i betydlig mon kunna lända till lindrande af vägbyggnadsskyldigheten; och har jag så mycket mindre ansett mig böra undertrycka denna min serskilda mening, som jag i allmänhet håller före, att lindrandet af jordbrukets indirecta skattebördor bör föregå all annan skattejemkning."

Härmed förenade sig Herr *Aminoff*, samt

Riksdags-Fullmägtigen *Zetterberg* från Stockholms Län, hvilken derjemte tillade, det han äfven reserverade sig mot Utskottens förslag att fritaga bruks- och qvarnegare m. fl., från skyldighet att underhålla väg, trocende att just dessa verk och inrättningar draga mesta nyttan af goda och farbara vägar.

Häruti förenade sig till alla delar Riksdags-Fullmägtigen *Matts Pehrsson*, jemväl från Stockholms Län.

N:o 24.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 December, kl. 7 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om fri tångtägt å hafsstränderna.

Ifrån det Hedervärda Bonde-Ståndet har till Utskotten blifvit remitterad en af *David Andersson* från Hallands Län ingifven motion, deruti blifvit yrkad fri och obehindrad rättighet till hemtande af tång ifrån hafsstränderna. Enligt motionärens förmenande, kunde icke bestridas, att hafvet är en allmänning, som eges af landet, hvars inbyggare således hade lika rätt till den afkastning, samma allmänning omedelbarligen lemnade, eller det hafsjögräs, som inflyter och till gödningsämne begagnas under namn af hafstång. Emedlertid, ehuru tydlig och klar denna sak syntes vara, hade lik-

väl åboerne å kusthemman ansett sig, i följd af sina hemmans läge närmast hafvet, berättigade till ett herravälde öfver hafsstranden samt hafvets omedelbara afkastning, och ville icke lemna rum för aflägsnare hemman att sig af samma förmon begagna, hvarför de ock stundom förskaffat sig domstolens förbud emot all tånghemtning från stranden af andra än dem, hvilkas egor gränsa närmast intill stranden. Detta, i motionärens tanka, orättvisa förhållande, vore af de skadligaste följder för jordbruket, som i ett magert land gick i mistning af det dyrbara gödningsämne, hafs-tången bildar, och hvaraf vågorna ofta införa ofantliga massor, som, i saknad af arbetsstyrka hos kusthemmanens åboer, blifva utan nytta liggande der de af vågorna uppkastats, eller ock, hvilket ej sällan inträffar, vid förändrade vindar af vågorna åter bortföras. Dessutom då i den ort, hvarifrån motionären vore Riksdagsfullmägtig, hemman, utan afseende om de äro vid hafskusten belägne eller icke, hade sig ålagdt att, till hämmande af flygsandens vidare spridande, påfylla eller täcka sandfälten med tång, såsom det ändamålsenligaste täckningsämnet, vore rättigheten till fri tångtägt så mycket billigare, som kusthemmanen närmast och väsendtligast droge fördelen af det arbete å flygsandsfälten, hvari de af Häradsboerne bisprungos. Motionären påkallade således Ståndets och Medståndens medverkan till vinnande af en fri och obehindrad rättighet till tånghemtning från hafsstränderne samt till följd deraf ett upphäfvande af de redan af domstolarne meddeldte vitesförbud och tillstånd för allmänheten, att å de kuster, der allmänna vägar till stränderna icke äro att tillgå, utan endast så kallade byvägar för strand- eller kusthemmanens enskilda behof äro utstakade, sig deraf begagna, mot åtagande skyldighet att i underhållet af dessa vägar deltaga.

I denna framställning hafva *Olof Lindbäck* och *Bengt Gudmundsson*, jemväl från Hallands Län, deltagit, den senare likväl i så måtto skiljagtig, att han yrkat utfärdande af ett allmänt stadgande om rättighet till fritt afhemtande af tång från hafsstränderna för alla dem, hvilka hafva sig ålagd skyldighet att stänga kring flygsandsfält och planterhagar, eller ock att jordegarne vid kusten måtte åläggas stänga och underhålla stängseln kring planterhagarne och flygsandsfälten, samt öfrige hemmansegare derifrån befrias.

Utskotten hafva, vid behandling af detta ärende, inhemtat, hurusom framställningar af enahanda beskaffenhet blifvit ända ifrån år 1823 vid hvarje Riksdag gjorde och af Rikets Stånder hvarje gång ogillade, uppå de af Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet vid 1823 års Riksdag för dess utlåtande i ämnet anförde och af förenade Lag- samt Allmänna Besvärs-

och Ekonomi-Utskotten vid de senare Riksdagarne åberopade skäl, att, ehuru något serskildt stadgande icke funnes för bestämmande af dispositionsrätten öfver den hafs-tång, som på hafsstränderne af vågorna uppkastas; likväl och då, enligt 48 Cap. 2 §. Missgernings-Balken, hvarjehanda fynd, hvartill egare ej finnes, tillhörde jordegaren ensam, så vida han detsamma sjelf hittat; flottholme, i stöd af 12 Cap. 4 §. Jorda-Balken, tillfölle den, som honom vid sitt land fästade; i öfrigt med naturlig billighet instämde, att den, som å sina egor droge en last, såsom fallet var, när hafs-tång å odlade egor uppflöt, äfven finge deraf hemta möjlig fördel; och slutligen, med undantag af serskildt bestämda händelser, icke någon kunde vara förbunden att å sina egor hålla väg för andra; måste det anses vara ställdt utom all fråga, att i allmänhet endast strandegare hade rätt till upphemtning och begagnande af den hafs-tång, som å stranden uppdrifves; men, om, genom lagligen slutad och fastställd öfverenskommelse, eller af behörig embetsmyndighet meddeladt laga kraftvunnet beslut, eller på hvilket annat lagligt sätt som helst, egaren af något ej till hafsstranden gränsande hemman blifvit förklarad berättigad att å andras egor hemta hafs-tång, vore sådant ett serskildt fall, der hvar och en med begagnande af de medel, allmänna lagen anvisade, kunde göra sin rätt gällande, utan att sådant genom en speciel Författning kunde eller borde bestämmas.

Utskotten dela den åsigt, som legat till grund för Rikets Ständers, vid trenne föregående Riksdagar, fattade beslut, och då Utskotten sålunda ansé rättigheten till den hafs-tång, som å land uppkastas, i allmänhet uteslutande tillhöra strandegaren, kunna Utskotten icke understödja det framställda yrkandet af fri och obehindrad rättighet för en hvar att hafs-tång ifrån stranden afhemta, ehvad fördelar jordbrukarne i orten än kunde deraf skörda. Och hvad beträffar förslaget om rättighet till fri tångtägt för dem, hvilka hafva sig ålagd skyldighet att hägna omkring flygsandsfälten, så finna sig Utskotten icke eller kunna detsamma biträda, enär en sådan frihet ofelbart skulle medföra mångfaldigt intrång i strandegarens rätt och controllen å hafs-tångens användande till det föregifna ändamålet vore nästan omöjlig. Utskotten afstyrka således bifall till de härutinnan gjorda framställningar, men hemställa, i likhet med de förenade Utskotten vid 1828 års Riksdag i deras senare Betänkande N:o 29,

att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i Nåder anbefalla vederbörande embetsmyndigheter att i alla de delar af Riket, der tillfälle till tångtägt egde rum, och en reglering af behofvet påkallades, söka

tillvägabringa vänliga öfverenskommelser, hvarigenom, utan inskränkning i någons lagliga rätt, möjligheten att få begagna ifrågavarande för jordbrukets framgång nyttiga product, kunde beredas äfven för de jordegare, hvilkas hemmans områden icke sträckte sig till hafsstranden.

Stockholm den 30 November 1840.

N:o 25.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 December, kl. 7 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion angående föreskrifters meddelande i afseende på husesyner å klockarebohl.

Hos det Hedervärda Bonde-Ståndet har vice Talmannen *Per Ericsson* uti ingifven och till Lag-Utskottet remitterad motion anfört, att, genom Kongl. Brefvet den 17 November 1748, samt Resolutionen uppå Presterskapets besvär den 19 Januari 1757, §. 8, väl vore stadgadt, det "husesyn å kapellansbohl å landet, vid skeende ombyten, eller då eljest nödigt pröfvas, skall förrättas af Häradshöfding med Nämnd, hvarvid den husbyggnad, som i 27 Cap. 3 §. Byggninga-Balken räknas för tre års byggnad, gäller för fem års; äfvensom att de, hvilka sådane husesyner förrätta, icke mera än å militär-boställen måge begära eller emottaga arfvode derför, med undantag å de orter, der serskilda stadfästade föreningar härom finnas"; men att motionären veterligt icke vore föreskrifvet, af hvem och på hvilkens bekostnad syner å klockarebohl skola ske, hvilket motionären ansett som en brist, den der borde afhjelpas, och fördenskull hemställt, att behörigt Utskott måtte taga detta ärende till laglikmätig behandling.

I anledning häraf och då Lag-Utskottet ansett sig böra i förening med Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet ärendet behandla, hafva Utskotten tagit detsamma under gemensamt öfvervägande, dervid Utskotten inhemtat, det Klockare väl i gemen icke äro försedde med annat boställe, än de boningsrum, som dem af församlingen merendels i socknestugu-

byggningen bestås, jemte någon mindre jordtäppa, men att äfven på många ställen kläckarebohl finnas, tillkomne dels genom enskilta gåfvor, dels ock genom anslag af kronojord. I afseende på byggnadsskyldigheten derå, finnas inga serskilda föreskrifter, utöfver hvad allmänna Lagen i 27 Cap. Byggninga-Balken innehåller, rörande byggnadsskyldigheten i gemen, och förhållandet med af- och tillträdes-husesyn har merendels rättat sig efter gammalt bruk i hvarje ort. Något bestämdt rättesnöre härutinnan anse Utskotten emedlertid böra finnas, och boställhafvarens skyldighet i detta hänseende icke på blotta sedvanan bero; hvadan Utskotten hemställa,

att, med bifall till den af vice Talman Per Ericsson framställde motion, Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i Nåder utfärda en allmän författning, med föreskrift, att, vid afträdande af klockarebohl, laga husesyn skall af Kronofogde eller Länsman med tvänne utsockne Nämndemän hållas, i likhet med hvad 27 Cap. 1 §. Byggninga-Balken föreskrifver, och kostnaden derföre gäldas, på sätt om ekonomiske besigtningar finnes stadgadt i 8 §. af Kongl. Kungörelsen den 28 Maj 1830.

Stockholm den 30 November 1840.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS J. A. WALLDÉN,
1840.

N:o 26.

Ank. till Exp. Utsk. den 18 Dec. kl. 2 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om förändring i tiden för väglagningen.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har till Lag-Utskottet remmitterat tvänne i detta ämne väckte motioner, af Herr *Bergenstråle, Claës G.* och Herr *Munck af Rosenschöld, Nils Rudolf*, hvilka, sammanstämmande i den anmärkning, att, då vägarnes lagning verkställes under högsommaren, desamma äro, såsom nyss lagade, tunga och svåra att befara under den årstid, då de borde vara bäst, samt att det i torka och under värmen påförda gruset icke blandar sig med den hårda vägen, utan sönderköres till fin otjenlig sand, eller bortblåser såsom damm, hvadan resultatet af väglagningen under denna årstid vore dåliga vägar och förspildt arbete, yrkat,

Herr *Bergenstråle*: att, med upplifvande af föreskriften, det grus och vägfyllning skall vara framfördt före tiden till väglagningen, måtte stadgas: 1:o att väglagningen skall verkställas om hösten, på den tid, som, efter serskildte localer, af Konungens Befallningshafvande inom hvarje Län utsättes samt vägarne sedermera bättras, när omständigheterne det fordra; och 2:o att vägfyllnings-ämnena skola för alla, som måste hemta dem på mera än ¼ mils afstånd, vara framskaffade senast fjorton dagar före den tid, hvartill väglagningen blir bestämd; och

Herr *Munck af Rosenchöld*: att väglagningen borde ske tvänne gånger om året, straxt efter islossningen om våren, emedan hvad, som då påföres, gör vägen hård och jemn, lika som den varit macadamiserad, samt om hösten, då man i regntiden bäst kan varseblifva, hvarest vägen behöfver påfyllning.

Dessa motioner, hvilka Lag-Utskottet ansett erfordra Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens gemensamma handläggning, hafva de förenade Utskotten tagit under öfvervägande, tillika med de vid re-

missens meddelande af Herr *von Heyne, Georg,* Herr *Ribbing, Arvid,* Herr Grefve *Posse, Fredrik,* Herr *von Troil, Emil,* samt Herr Friherre *Ridderstolpe, Fredrik,* afgifne anföranden; och finna Utskotten, äfven med erkännande af riktigheten i motionärernes anmärkningar, i afseende på väglagningens verkställande *under sommaren,* icke skäl att tillstyrka någon förändring i den om tiden för väglagningen, genom Kongl. Brefvet den 30 Juni 1818 och Kammar-Collegii Kungörelse den 4 Augusti samma år, gifne och gällande föreskrift, hvilken, om den tillämpas, enligt sin rätta grund och mening samt i öfverensstämmelse med ordalydelsen, synes Utskotten ganska väl förena afseendet på väglagningens ändamålsenlighet och de väghållningsskyldiges beqvämlighet och fördel. Då nemligen i denna Författning stadgas, det vägarnes lagning och grusning skall verkställas "*ifrån vårens början* och till den 1 Juli hvarje år," måste meningen vara, att, *så snart våren börjar,* äfven väglagningen skall begynna, och ingalunda att den skall kunna uppskjutas, *tills våren är förbi,* och företagas först vid midsommarstiden eller *under sommaren.* Men, då våren och käl-lossningen inträffar ganska olika i de serskildta delarne af Riket, har Författningen, såsom gällande för hela landet, måst bestämma sista terminen för väglagningens fullbordande till en tidpunkt, då våren äfven i de nordligaste landskapen är slutad, och arbetet med väglagningen kan anses derstädes medhunnet. Väglagningens så sena verkställande i de öfrige delarne af Riket är i uppenbar strid med Författningens ordalydelse och syfte, då derigenom hvarken "väglottsegarne förbindas till *de kraftigaste* åtgärder för deras vägstyckens fullkomliga iståndsättande" eller "vid väg-synerne den noggrannaste och sorgfälligaste tillsyn på arbetets *behöriga och varaktiga fullgörande* iakttagas" kan. Utskotten anse följagtligen, att anledningarne till den klagan, motionärerne fört öfver tiden för vägarnes lagning och grusning, icke äro att söka i gällande Författningar, utan i deras tillämpande, hvadan någon åtgärd å lagstiftningens sida icke kan erfordras, helst 1818 års Författning tillåter Konungens Befallningshafvande att, der allmänna vägarnes iståndsättande *vårtiden* af serskilda omständigheter kan möta hinder, annan tid dertill, efter Häradsboarnes hörande, bestämma; och hemställa Utskotten alltså,

att de i afseende härå af Herr *Bergenstråle* och Herr *Munck af Rosenschöld* gjorde framställningar måtte lemnas utan afseende.

Hvad beträffar Herr *Bergenstråles* yrkande, att väglotts-egare måtte åläggas att, då han har sitt vägstycke på mera än ⅛ mils afstånd från grushemtningsstället, hafva framskaffat väggruset fjorton dagar före den tid, hvartill väglagningen blir bestämd; så synes detta vara ett ämne, som icke lämpligen utgör föremål för en Författning, enär det måste få ankomma på den väghållningsskyldiges beqvämlighet, när han vill framföra sina väglagningsämnen, allenast han icke brister i väglagningens behöriga verkställande, hvarå Konungens Befallningshafvande äro lika berättigade som skyldige att hålla *noggrannaste och sorgfälligaste tillsyn.* Utskotten tillstyrka således,

att äfven denna del af Herr *Bergenstråles* motion måtte få förfalla.

Stockholm den 17 December 1840.

N:o 27.

Ank. till Exp. Utsk. den 18 Dec. kl. 2 e. m.

Betänkande, angående väckte frågor om förändringar i Stängsel-Författningarne.

Utskotten hafva i ämnet fått emottaga nedanstående motioner, nemligen:

1:o af Herr *von Knorring, Frans Emil*: att, i händelse förslaget till Allmän Civil-Lag icke skulle komma att i sin helhet antagas, 5:te Cap. Byggn.-Balken af detta Lagförslag måtte ju förr dess heldre varda antaget såsom serskild Författning, i afseende på stängselskyldigheten, med tillägg

a) att, om aflägsen skogsmark, som icke af egaren gagnas till annat än skogsbygge, torftägt eller dylikt, tillgränsar åker, äng och betesmark, Domstolen bör, efter af Landtmätare och Gode Män gifvet utlåtande, pröfva, huruvida sådan mark bör i stängseln deltaga;

b) att fä-gator, som uppkomma genom laga skifte, böra underhållas af alla delegarne i skifteslaget, i mon af deras egodelar; men lägges fä-gata i skiftesskillnad, underhålles ena sidan deraf såsom annan skillnadsstängsel, till hälften af de skifteslotter, som genom gatan åtskiljas; och

c) att stenmur och planterad jordvall, som genom tillämpningen af nya Stängsel-författningen afträdes, skall efter mätismanna ordom ersättas, men med all annan eller mindre varaktig stängsel förhålles så, som Lag-Comitéen föreslagit.

2:o Af Herr Prosten *Liedzén*: att å skoglös ort den må ega vitsord, som *icke* vill stänga, utan genom vallning eller tjudring så laga, att närgränsande grannar blifva skyddade för hans kreatur, då det sedermera må stå grannarne fritt att, på hvad sätt dem godt synes, skydda hans egor för sina kreatur, med ömsesidig förbindelse till full ersättning vid inträffande åkerskador, ehvad stängsel finnes eller icke.

3:o Af *Jonas Johannesson* från Jönköpings Län: att, då grunderne för deltagande i stängseln äro högst orättvisa och olempliga, ehvad man betragtar stadgandena, i afseende på stängselskylldigheten byar emellan, eller emellan serskildta hemman i samma byalag, följande förändringar härutinnan måtte ske:

a) all hägnad bör upprättas och underhållas ensamt af de jordegare, som deraf ega gagn, d. v. s. af dem, hvars hemman gränsa intill hägnaden, ehvad natur eller olika beskaffenhet dessa kunna ega;

b) normen för deltagande i stängselns upprätthållande af de hvarandra sålunda mötande egendomarne bestämmes på det sätt, att, sedan hvardera egendomen blifvit lagligen taxerad, eller, då grannarne så öfverenskomma, af tillkallade gode män till sin beskaffenhet och godhet graderad efter de grunder, som vid taxering följas, uträkning sker, till hvilken grad af godhet hemmanen vid jemförelse af hvarderas egor böra anses, samt att det förhållande, som härvid uppstår emellan egendomarne inbördes, kommer att bestämma skyldigheten till deltagande i den gemensamma hägnaden.

4:o Af *Niclas Jönsson* från Christianstads Län: att 5 §. uti Kongl. Förordningen om stängselskyldigheten den 9 Februari 1802 måtte förän-

dras. Om dess stadgande: "att de förändringar, skog och utmark genom uppodlingar till åker, äng och planteringar kunna undergå, icke böra verka till annat förhållande i hägnads upprättande och underhållande, utan varde jorden eller marken, oaktadt sina förbättringar, ansedd efter dess förra beskaffenhet;" blifvit gifvet för att uppmuntra till odlingar och frikallandet från stängselskylldigheten skulle vara en ersättning för de, i och för odlingen nedlagde kostnader, borde denna ersättning likväl icke fortfara i everldlig tid, utan syntes billigare, att frihet från stängselskylldigheten inskränkte sig till vissa år, och att efter dessas förlopp innehafvare af ny-odlingen vore pligtig att med grannen deltaga i en stängsel, som lika så väl fredar den enes som den andres egor. Det vore å andra sidan ej heller billigt, att den, som af ett eller annat skäl till utmarken utlagt en förut häfdad jord, skall icke dess mindre fortfarande stänga för den såsom för åker och äng. — Härjemte har motionären yrkat, det 8 §. af nämnde Förordning måtte till redactionen öfverses, enär, efter motionärens förmenande, delningsgrund emellan afgärda by och bohlby icke stode att finna, samt det mest klara begrepp ej skulle kunna tolka eller tillämpa sista mom. af samma §.

5:o Af *Peter Petersson* i Slätthult, Jönköpings Län: att stadgandet i 5 Cap. 2 §. Byggn.-Balken måtte sålunda förändras, att stängselskyldigheten emellan grannar beräknas efter hemmantal, utan afseende å de angränsande egornas egenskap af in- eller utmark.

6:o Af *Johannes Andersson* från Skaraborgs Län: att, ehuru, genom Kongl. Kungörelsen den 6 Juni 1820, det tillägg till Stängsel-förordningen den 9 Februari 1802 blifvit gjordt, att, sedan vid inträffande hägnads-delningar, stängselskyldigheten blifvit fördelad, det ersättnings-belopp skall bestämmas, som bör tillkomma den eller dem, som stängt utöfver den del, hvilken dem rätteligen ålegat, det förtydligande måtte härvid ske, att delegare, som bör dylik ersättning åtnjuta, eger att efter mätismäns beprövande den samma beräkna äfven för stengärdesgård, så snart denna är af bestående egenskap samt i laggildt stånd.

I sammanhang med den af *Jonas Johannesson* väckte motion, har, vid remitterandet deraf, blifvit föreslaget *a*) af *Anders Jonsson* i Tuna Östergötlands Län: 1:o att grannar, som ligga i byalag med hvarandra, böra hägna om byns in- och ut-egor efter deras delningsgrund, samt i skog och utmark efter förmedlade hemmantalet; och om laga skifte blifvit verkställdt, deles först hägnaden hvarje hemmans-numer emellan, efter hem-

manens delningsgrund, och sedermera emellan delegarne i samma hemmansnumer, efter hvars och ens mantals-belopp; 2:o att om åker eller äng möter sådan skog eller utmark, som icke kan till åker eller äng uppodlas, hålle den hägnaden allena, som åker eller äng eger;

b) af *Johan Fr. Dahllöf* från Elfsborgs Län: att ju förr desto heldre en ny Stängsel-förordning måtte utgifvas, hvarigenom hufvudsakligen ålades hvarje delegare i skifteslag att stänga i förhållande till de rågångars längd, som omgifva hans egen ego-lott, utan att, såsom nu, afseende gjordes på hemmantalet eller den större och mindre arealen af dess egor;

c) af *Lars Larsson* från samma Län: att enahanda stängsel-skyldighet måtte ega rum, då den mötande jorden är *odlad* eller *af odlingsbar natur.*

Dessa memorial och anföranden hafva Utskotten tagit under öfvervägande; och hvad först angår det af Herr *von Knorring, Frans Emil,* framstälde yrkande, att 5 Cap. Byggn.-Balken uti f. d. Lag-Comitéens Förslag till Allmän Civil-Lag måtte, med några tillägg, antagas, såsom serskild Författning rörande stängsel-skyldigheten, få Utskotten tillkännagifva, att denna fråga redan vid tvänne föregående Riksdagar utgjort föremål för Rikets Ständers behandling, i följd af Kongl. Maj:ts den 28 December 1828 till då församlade Ständer aflåtne Nådiga Proposition med förslag till ny Stängsel-Förordning, utarbetadt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ofvananförde 5 Cap. Byggn.-Balken af Civil-Lagförslaget och beledsagadt af Lag-Comitéens för samma Cap. författade motiv. Vid den förra af dessa Riksdagar funno Rikets Ständer, efter öfvervägande af de anmärkningar och yttranden, som vid föredragning till remiss af den Kongl. Propositionen blifvit inom Riks-Ståndenn framställde så väl emot de hufvudgrunder, hvarpå Författnings-förslaget hvilade, som emot dess flesta föreskrifter i öfrigt, betänkligt att då bifalla de af Kongl. Maj:t föreslagne väsendtliga förändringar i gällande Lagstadganden; och anhöllo derföre, uti underdånig skrifvelse den 19 Augusti 1829, att ifrågavarande Lagförslags pröfning och deraf följande antagande eller icke antagande måtte få hvila till Ständernas nästa sammanträde, samt att emedlertid förslaget, jemte Högste Domstolens deröfver afgifna utlåtande och Lag-Comitéens bifogade omförmälde motiv, måtte på allmän bekostnad tryckas samt lämpliga antal exemplar deraf öfverlemnas till Länens Hushållnings-Sällskap, för att genom dessas försorg komma allmänheten tillhanda och blifva af densamma kändt.

Vid sista Riksdagen åter, då samma förslag, efter det Kongl. Maj:t vidtagit de af Rikets Ständer sålunda önskade åtgärder och derjemte, till beredande af ytterligare upplysningar rörande förslaget i alla dess delar, Hushållnings-Sällskapen i Länen, och, der sådana ej finnas, Konungens Befallningshafvande, uppå Nådig befallning, underdåniga utlåtanden afgifvit, blef med åtskilliga af nämnde utlåtanden föranledde förändringar och modificationer å nyo, genom Nådig Skrifvelse den 22 Februari 1834, till Rikets Ständers pröfning framställdt, funno Rikets Ständer, efter ärendets vidlyftiga och utförliga discuterande, sig icke kunna det framställda förslaget godkänna och antaga.

Utskotten anse vid detta förhållande öfverflödigt att i någon närmare granskning af Herr *von Knorrings* förslag ingå. Den omständighet nemligen, att Rikets Ständer vid sista Riksdagen, efter mogen pröfning, afslagit Kongl. Maj:ts i enahanda syftning aflåtna Nådiga Proposition; att vid denna blott en enda motionär bragt frågan å bane, utan att ens innom sitt eget Stånd deruti vinna något understöd; och att Bonde-Ståndet, som denna angelägenhet närmast rörer, instämt i förkastande af den så kallade hälften-principen och godkännande af hufvudgrunderna i gällande Stängsel-förordning af den 9 Februari 1802, ådagalägger, efter Utskottens tanka, tillräckligt, att ifrågavarande förslag saknar det stöd i allmänna tänkesättet, som är ett vilkor för framgången af hvarje förändring utaf stadganden, hvilka allmänt och djupt inverka på medborgares ekonomiska ställning; och saknaden af detta stöd skulle, äfven om företrädet af den föreslagna förändringen vore gifvet och afgjordt, vara Utskotten skäl nog att, med iagttagande af den varsamhet, hvarmed dylika förändringar böra tillvägabringas, densamma nu afstyrka. Så mycket mera, då hvarken ur rättens eller nyttans synpunkt ett sådant företräde låter sig bevisa, finna Utskotten anledning tillstyrka,

att Rikets Ständer icke måtte den af Herr *von Knorring* gjorda framställning bifalla.

Nästan samma skäl bestämma Utskotten för afstyrkande af den motion, *Jonas Johannesson* framställt om en annan, ej mindre väsendtlig förändring i grunden för stängsel-skyldighetens fullgörande, eller att deltagandet deruti skulle bestämmas efter taxering, i mon af egendomarnes inbördes förhållande i godhet. Emot denna princip kan dessutom med skäl invändas, att, ehuru billig och rättvis den må synas, tillämpningen deraf

likväl skulle möta de största svårigheter, åstadkomma dryga kostnader, föranleda rättegångar om taxeringen och medföra en för jordbrukets utveckling högst skadlig osäkerhet, enär hvarje förbättring af egendomen kan gifva anledning till nya taxeringar och verka förändring i stängselskyldigheten. Utskotten tillstyrka således,

att hittills gällande stängseldelnings-grund må jemväl hädanefter bibehållas; i och hvarmed *Joh. Fr. Dahllöfs* motion äfven lärer få anses böra förfalla.

Sedan Utskotten sålunda uttryckt sitt godkännande af grundprincipen i 1802 års Förordning, i afseende på deltagandet i stängsel-skyldigheten, återstår att yttra sig öfver de mot serskildte stadganden i samma Förordning framställde anmärkningar.

Att i fråga om vitsord för den, som stänga vill, göra, på sätt Herr Prosten *Liedzén* föreslagit, undantag för de trakter, der skog saknas, finna Utskotten icke lämpligt, och då 10 §. af Stängsel-förordningen tillåter "sättet att stängsel och hägnad upprätta, få ankomma icke mindre på öfver-"enskommelse, än på omständigheterna i hvarje landsort samt tillgången af "tjenlige ämnen dertill, så att hägnad kan upprättas af träd, sten, jordval-"lar, lefvande häckar och diken," synes ett sådant undantag icke heller vara af behof påkalladt. Naturligtvis står det grannar fritt att, utan stängsel, genom vallning eller annorledes sina egor freda, om de så åsämjas; men vill endera stänga, bör sådant icke kunna förvägras, och skyldigheten att i stängseln deltaga måste då bestämmas efter i lag gifne grunder. Riktigheten af denna grundsatts förmoda Utskotten vara så allmänt erkänd, att Utskotten, utan vidare utveckling deraf, kunna hemställa,

att Herr Prosten *Liedzéns* ifrågavarande motion måtte förfalla.

De förenade Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten tillstyrkte vid sista Riksdagen uti deras Betänkande N:o 41, att, i frågor om stängels upprättande och underhållande emellan byar och enstaka gårdar, eller emellan delegare i samma by, der skog, utmark eller beteshage gränsar emot åker eller äng, egare af berörde utegor skulle, utan afseende å deras beskaffenhet eller brukningssätt, i sådan stängsel deltaga till en tredjedel af hvad på honom efter oförmedladt hemmantal skulle belöpa; men Rikets Ständer bibehöllo den gällande Författningen oförändrad,

drad, emedan de ansågo den föreslagna stängsel-skyldigheten vara byggd på en falsk grundsatts och orättvis. Härifrån kunde Utskotten, på samma sätt som i fråga om grunden för bestämmande af deltagande i hägnad, hemta stöd för afstyrkande af nu jemväl gjorda framställningar i afseende på utmarks skyldighet att stänga mot inegor; men Utskotten anse sig, för ämnets rigtiga och fullständiga uppfattning, böra här ingå i en närmare utveckling deraf, för hvilket ändamål Utskotten jemväl vilja i ett sammanhang till granskning upptaga de mot 5 §. Stängsel-förordningen gjorda erinringar, helst yrkandet, i afseende på utmarks deltagande i stängsel mot inegor, torde derifrån förnämligast hafva sitt ursprung.

Stängsel-skyldigheten har af några blifvit härledd ifrån eganderätten, af andra från den gemensamma nyttan. Hvilkendera grunden är den rätta, torde synas mången temligen likgiltigt, såsom varande mera en theoretisk än en practisk fråga, men för lagstiftaren är det angeläget, att hafva noga bestämt sin utgångspunkt, för att blifva consequent, hvilket gäller så väl om stiftandet af ny Lag, som förändrandet af en gammal. Att här inlåta sig i någon vidlyftig undersökning af ifrågavarande skiljda principer, är emedlertid icke Utskottens afsigt, och vore icke eller på sitt ställe; men Utskotten kunna icke undgå att fästa uppmärksamheten derpå, att ur eganderätten icke kan, i fråga om hägnad, härledas annan rättighet, än den att sjelf inhägna sin egen jord. Hvad man eger, är man naturligtvis berättigad att freda, på hvad sätt bäst synes och hvarigenom annans rätt icke kränkes; men längre kan man icke komma; ty ehuruväl det egna området är en rättspher, inom hvilken man har anspråk att vara fredad för intrång, och granne således är pligtig att afhålla sina kreatur från ohägn derå, måste likväl sättet, hvarpå detta åstadkommes, alltid blifva dess ensak, hvaröfver ingen annan eger något bestämma. *Rättigheten* att fordra grannes deltagande i hägnad, måste följagtligen, såsom förutsättande *skyldighet* hos denne att sådant biträde lemna, hafva någon annan grund än eganderätten, och då för uppkomsten af inbördes rättigheter och skyldigheter erfordras ett contract, förmoda Utskotten, att det vill synas klart, det grunden för stängsel-skyldigheten är den gemensamma nyttan, hvilket ock instämmer med den historiska gången af stängsel-vitsordets uppkomst och utbildning.

Att känna denna är, i fråga om utvidgande af vitsordet, ej mindre vigtigt än att rätt uppfatta stängsel-skyldighetens grund, och en kort framställning deraf, enligt de upplysningar våra äldre Lagar lemna, skall jemväl tjena till motiverande af Utskottens tillstyrkande i nämnde fråga.

I äldsta tider, då ännu landets odling var så ringa, att byarne lågo vidt åtskiljda, kunde naturligtvis icke komma i fråga annat, än att hvar by stängde kring sina egna egor efter behof. Småningom möttes byar med sina odlingar och de skiljda tegarne löpte tillsammans. Då behöfdes ej någon mellanstängsel, så framt ej den ena byn ville bruka sin jord på annat sätt än den andra, eller eljest fattade ett serskildt begrepp om fördelen af att hafva sina egor afstängda. Man kan i allmänhet antaga, att byarne begagnade sig af den härigenom vunna lindring i stängselbesväret och nyttjade jorden i sambruk; men om ena byn af ett eller annat skäl ville hafva sin jord afstängd, var sådant påtagligen utan allt inflytande på den andra, och då gälde alltid såsom ursprunglig regel, att den, som ville hafva stängsel borde hålla den sjelf. Sålunda, ehuru vid det brukliga års-ombytet med åkerjorden behofvet af mellanstängsel, då en bys besådda åkergärde gränsade till en annans trädesgärde, var ömsesidigt, enär det träffade den ena byn det ena året och den andra byn det andra, beräknades stängslen i början blott för ett enda år och borttogs sedan grödan blifvit inbergad. Landbo var då äfven berättigad att vid afflyttning tega gärdesgård med sig. I längden kunde man likväl icke undgå att inse, det en varaktigare inrättad stängsel, som kunde begagnas i flera år, medförde större förmon, och att det var lättare för hvardera byn att underhålla den stående hägnaden, än att hvartannat år uppföra hela stängseln å nyo. Så uppstod öfverenskommelse att gemensamt underhålla stängseln, och det var af de förut bestående förhållanderna en gifven följd, att hvardera byn hade *lika* nytta deraf och således skulle taga *lika* del i hägnaden. Af den härutinnan till häfd blefna vanan fick stängselvitsordet sitt upphof, d. v. s. det blef en i Lag bestämd rättighet att fordra grannes deltagande i stängsel, hvars ömsesidiga nytta lagstiftaren förutsatt såsom gifven. Vitsordet var emedlertid, just med afseende å en sådan förutsättning, i början inskränkt, såsom det synes, till allenast de fall, då byarne förut brukat stänga sig emellan. Der mellanstängsel ej förut begagnats, förblef vid regeln, att den, som ville hafva och behöfde hägnad, fick anskaffa den sjelf. Men om någon ville göra en sådan förändring i sitt åkerbruk, som fordrade afstängning från andras egor, hvil-

ket, i anseende till den tidens brukningssätt, icke gerna kunde komma i fråga, utom då någon ville beså sin jord, när de andre ville hafva deras i träde, och han, i anledning deraf, uppförde hägnad; så hade i och dermed det förhållande inträdt, hvarvid stängsel-vitsord var medgifvet, och den rättssatts måste följagtligen uppkomma: att, då en by afstängde sina egor från en annans, var den berättigad att af granne fordra deltagande i stängselns underhållande för framtiden. Landbo var nu pligtig att vid afflyttning taga lösen för gärdesgård af jordegaren, men ville denne icke lösa, egde han ännu rätt att bortföra gärdesgården såsom annan sin egendom. Det kunde emedlertid icke dröja länge, innan man erkände det vara hårdt, att ena grannen skulle ensam bekosta första uppsättningen af hägnaden, och så stadgades, att när den ena af angränsande byar ville beså sin jord och den andra lägga sin i träde, skulle mellanstängseln upprättas af dem gemensamt. Och då det är klart, att när åkrar och ängar möttes, hägnad dem emellan var lika behöflig som emellan besådda och obesådda åkrar, måste samma vitsord komma att gälla äfven i denna händelse. Slutligen, sedan erfarenheten lärt, hvilka förmoner det medförde, att i åkerbruk vara oberoende af grannarne, antog man, att det olika brukningssättet ej borde komma i fråga vid åker och äng, och så gifva en del af våra Landskaps-Lagar stängsel-vitsord alldeles allmänt åt byar, som möttes i sådana egor; hvarvid det sedermera förblifvit ej mindre i *Magnus Erikssons* Lag och Lands-Lagen, än i 1734 års Lag. Behofvet af en större utsträckning i stängsel-vitsordet kunde icke låta känna sig, så länge jordbruket ännu ej uppnått någon högre ståndpunkt och äfven utmarken ingått i hushållsplanen samt fått ett egentligt värde. Det har således först varit senare tiders lagstiftning, som i bemödandet att undanrödja alla hinder för åkerbrukets tillväxt, med berömlig försigtighet utsträckt vitsordet; och då våra gamla Lagar derifrån uttryckligen undantogo stängsel i utmark, samt 1734 års Lag gick detta ämne i tysthet förbi, stadgade 1802 års Förordning, att vitsord eger rum jemväl i skog, utmark och beteshage.

På detta sätt har stängselvitsordet uppkommit och under tidernas lopp utbildat sig. Att lagstiftningen derunder alltjemt utgått från den gemensamma nyttans synpunkt, är omisskänneligt, och visar sig jemväl i sjelfva den förändring af stängseldelningsgrunden, som, redan antagen uti Gula-Tings-lagen i Norrige, sjuttio år senare hos oss framträdde i *Magnus Erikssons* Lag och ännu är gällande; att neml. *den by gärde mer, som*

för mera ligger och den mindre, som för mindre ligger, i stället att, såsom nämndt är, af ålder ålåg grannar att hålla hälften hvardera af stängsel byar emellan. Huruvida nu, ur samma synpunkt, en förändring af de gällande stadganderna, i fråga om stängsel-vitsordet, må vara behöflig eller önsklig, anse Utskotten kunna afgöras genom den granskning af anmärkningarne mot 5 §. Stängsel-förordningen, hvartill Utskotten nu öfvergå.

Det har emot stadgandet i nämnde §.: "att de förändringar skog och utmark kunna undergå genom uppodlingar till åker, äng och planteringar, icke böra verka till *annat* förhållande uti skyldigheten till hägnads upprättande och underhållande, utan jorden eller marken, oagtadt sina förbättringar, varda ansedd efter dess förra beskaffenhet;" blifvit anmärkt, att det innefattade en dubbel orättvisa och obillighet, dels genom att för everldelig tid frikalla från stängselskyldighet jord, som vid Författningens utfärdande var en mot åker eller äng gränsande utmark, men sedermera blifvit odlad; dels ock genom att i motsatt fall lika everldeligt bibehålla stängselskyldigheten för jord, som vid nämnde tid var odlad, men sedermera blifvit till utmarken utlagd. Man grundar dessa anmärkningar på innehållet af 16 §. Stängsel-förordningen, att neml. uti allt hvad genom samma Förordning icke ändradt eller annorledes stadgadt blifvit, komme för öfrigt, hvad Lagen uti 5 Cap. Byggninga-Balken handlar, angående laga värn, täppning och hägnad, att till efterrättelse ända, hvilket man tyder derhän, att sista mom. i 2:dra §. af nyssnämnde Cap. fortfar att vara såsom allmän regel gällande. Häruti ligger dock, efter Utskottens förmenande, ett fullkomligt missförstånd af Författningen.

Hvad först beräffar anmärkningen, att, då odlade egor mötas, af hvilka den ena förut varit ouppodlad mark, denna senare skulle vara fri från stängselskyldighet; så strider en sådan tolkning af ifrågavarande 5 §. i Stängsel-förordningen mot syftemålet med samma Författning, hvilket uppenbarligan varit att utvidga stängsel-vitsordet. Det är nemligen klart, att, om lagstiftaren kunde antagas icke hafva velat gifva vitsord i ett fall, då det redan skulle egt rum enligt gamla Lagen, som alldeles icke gjorde något afseende derpå, om de angränsande egorne blifvit upptagna till odling på lika eller olika tid, så skulle vitsordet i sjelfva verket blifvit väsendtligen inskränkt. En sådan tolkning strider ock mot verkliga ordalydelsen i omförmälde 5 §.; ty, då det heter, att uppodlingar icke böra verka till *annat* förhållande uti *skyldigheten* till hägnads upprättande och un-

derhållande, måste lagstiftaren hafva vid ordet: "*annat*" haft afseende på hvad han förut i Förordningen stadgat, och då han icke med ett enda ord i de föregående §§. vidrört stängsel-förhållanderna emellan odlad och ouppodlad jord, följer deraf, att han icke kunnat afse det ofvanomförmälda mom. i 2 §. 5 Cap. Byggninga-Balken, som innehåller, att då skog, beteshage eller utmark möter åker eller äng; hålle den gården allena, som åker eller äng eger. Detta bekräftas ytterligare, då det säges, att uppodlingar icke få verka någon förändring i *skyldigheten* till stängsels hållande; ty det fanns förut ingen stängsel-skyldighet emellan odlade och oupplade egor. Egaren till den odlade jorden måste visserligen, om han ville hafva stängsel, hägna sjelf, men han hade alldeles ingen *skyldighet* dertill och kunde saklöst, åtminstone hvad grannens rätt beträffar, taga bort sin stängsel, när han ville. Dessutom då lagstiftaren talat om stängselskyldigheten fortfarande oförändrade be tånd, måste han ovilkorligen hafva åsyftat de händelser, der en sådan skyldighet egde rum, och dessa hade han bestämt i de 4 föregående §§. af Förordningen. Femte paragrafen hänförer sig tydligen till den 3:dje och 4:de, hvilka handla om stängsel i skog, utmark och beteshage. Den måste följagtligen, efter en rigtig tolkning, så förstås, att stängsel-vitsordet i skog, utmark och beteshage, skyldigheten att i stängseln deltaga efter oförmedlade hemmantalet samt en deruti, jemlikt 4 §., vunnen lindring icke lida någon förändring genom jordens eller markens skeende odling å någondera sidan af gränselinien.

Den andra anmärkningen, eller att af stadgandet i 5 §. Stängselförordningen skulle följa, det egare af jord, som varit åker eller äng, men blifvit till utmark utlagd, vore skyldig att, utan afseende på en sådan förändring, i everldelig tid hålla hägnad mot granne, saknar likaledes all verklig grund. Utskotten hafva redan erinrat, det odlade egor hade efter 5 Cap. Byggninga-Balken *alls ingen skyldighet* att stänga mot utmark. Det är således, då fortfarandet af en skyldighet förutsätter dess tillvaro, otänkbart, att egaren till den odlade jorden skulle kunna vara skyldig att hägna mot granne, om han utlade samma jord till utmark. Ordalagen i §. innebära icke heller något sådant, då der tala endast om de förändringar, som *skog* och *utmark* kunna undergå genom *uppodlingar*, och alldeles icke om de förändringar *åker* och *äng* kunna undergå genom *utläggning*. Fråga är om *förbättringar*, icke om *försämringar*, och lagstiftaren har påtagligen icke åsyftat det förhållande, hvarå §. tillämpats af dem, från hvilka anmärkningen härleder sig.

Utskotten förmoda, att häraf vill synas klart, det 5 §. Stängsel-Förordningen, om den rätt uppfattas, icke gifver minsta anledning till de mot densamma gjorda anmärkningar. Deraf följer, att den förutsättning, hvarifrån dessa anmärkningar utgå, eller att det här förut anförda stadgandet i 2 §. 5 Cap. Byggninga-Balken såsom allmänt gällande qvarstår, äfven saknar grund. Regeln, som der uttryckes, måste naturligtvis, då Författningen icke kunde verka retroactivt och förändra redan bestående stängselförhållanden, fortfarande gälla för jord, som var åker eller äng vid Stängsel-Förordningens utfärdande, men har, i följd af 5 §. i denna Förordning, ingen tillämpning å jord eller mark, som sedermera blifvit odlad. Den gäller icke heller i något fall längre, än till dess den mötande skogen, beteshagen eller utmarken odlas, då stängelvitsordet i och med detsamma inträder, och 1 §. Stängsel-Förordningen måste tillämpas. Att nu till sådan mark utsträcka vitsordet, måste vid dessa förhållanden anses mindre behöfligt. Den ifrågaställde utsträckningen följer af sig sjelf, på naturlig väg, i och med utmarkernas odling, men skulle, om den nu stadgades genom Lag, komma i strid med stängsel-vitsordets grund, den gemensamma nyttan, och således icke undgå att blifva orättvis. Något stöd för det framställda yrkandet i denna del kan, efter Utskottens omdöme, icke hemtas från det förhållande, att utmark måste deltaga i stängsel mot åker och äng, som blifvit odlad efter år 1802, ty detta är allenast ett fortfarande af en förut befintlig, från den gemensamma nyttan härledd skyldighet, på hvilken det vore lika omrimligt, att grannens brukningssätt af sin jord skulle hafva något inflytande, som det vore obilligt att pålägga en ny skyldighet utan motsvarig nytta, genom stadgandet att utmark, som möter åker eller äng, hvilken varit före Stängsel-förordningens utfärdande odlad, skulle i hägnaden deremot deltaga. Utskotten kunna således icke biträda de härom af åtskillige motionärer gjorda framställningar.

Utskotten hafva varit kanske nog vidlyftiga uti sitt yttrande i denna fråga; men då det här ådagalagda misstag i uppfattningen af Stängsel-Förordningen är ganska allmänt, och, genom Lag-Comitéens motiv till 5 Cap. Byggninga-Balken i förslaget till Allmän Civil-Lag, fått likasom ett stöd af auctoritet, samt dessa samma framställningar, rörande stängselskyldighet mellan utmark och odlade egor, vid hvarje af de senare Riksdagarne förekommit, har det synts Utskotten vara angeläget och af vigt, att söka reda frågorne och framlägga fullständiga skäl för det tillstyrkande, Utskotten härigenom afgifva

att de af *Niclas Jönsson*, *Petter Pettersson* i Slätthult, *Anders Jonsson* i Tuna och *Lars Larsson* från Elfsborgs Län i detta ämne väckte motioner måtte lemnas utan afseende.

Emedlertid, ehuru Utskotten sålunda icke kunnat biträda de gjorda framställningarne om bestämmande af stängsel-skyldighet emellan odlade egor och utmark i gemen, anse Utskotten likväl af vigt, att den allmänt utbredda villfarelsen i uppfattningen af 5 §. Stängsel-Förordningen varder, såsom ledande till inveckling och orättvisa i stängsel-förhållanderna, skyndsamligen undanröjd; och då sådant ofelbarligen lättast åstadkommes genom meddelande af en förklaring öfver rätta förståndet af nämnde §., hemställa Utskotten,

att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om utfärdande af en Nådig Kungörelse, deruti, med anledning af det ådagalagda, allmänt gängse irriga begrepp om stadgandet uti 5 §. af Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning, angående stängsel-skyldigheten den 9 Februari 1802, som skulle deraf följa, det jord, som vid nämnde Förordnings utfärdande var en mot åker eller äng gränsande utmark, vore, ehuru den sedermera blifvit odlad, för alltid befriad från stängsel-skyldighet, samt att jord, hvilken vid berörde tidpunkt var en mot utmark gränsande åker eller äng, men sedermera blifvit till utmark utlagd, vore likaledes för everldelig tid skyldig att ensam underhålla hägnad mot granne, Kongl. Maj:t funne godt i Nåder meddela den förklaring: att ifrågavarande 5 §. i Stängsel-Förordningen, hvilken borde betraktas i oskiljaktigt sammanhang med de uti 3 och 4 §§. förekommande bestämmelser, icke afsåge förhållandet emellan egor af nämnde beskaffenhet, utan allenast anginge stängsel-förhållandet, då grannar mötas i skog, beteshage eller utmark och endera uppodlar sin mark till åker, äng eller plantering, i hvilket fall §. stadgade, att någon förändring i skyldigheten till hägnads upprättande och underhållande icke egde rum, utan borde jorden eller marken, ongtadt sina förbättringar, anses efter dess förra beskaffenhet; hvaraf följde, att, i fråga om stängsel-förhållandet emellan utmark och jord, som varit åker eller äng före

Stängsel-Förordningens utfärdande, gällde hvad 5 Cap. 2 §. Byggninga-Balken derom innehåller, eller att den hålle gården allena, som åker eller äng eger; hvilket förhållande emedlertid upphörde, så väl då utmarken blefve odlad, som då åker eller äng utlades, enär i båda händelserna det fall inträffade, hvarvid stängsel-vitsord egde rum jemlikt 1 och 3 §§. uti ofvananförde Nådiga Förordning, angående stängselskyldigheten, nemligen att i ena händelsen grannar möttes i åker eller äng, och i den andra uti skog, beteshage eller utmark.

I afseende på den framställning *Jonas Johannesson* gjort i sammanhang med sitt förslag till förändrad stängseldelnings-grund, hvaröfver Utskotten sig redan yttrat: den framställningen nemligen, att hägnad borde upprättas och underhållas ensamt af dem, hvilkas hemman gränsa intill hägnaden; hvarmed sannolikt åsyftas, att stängsel byar emellan icke skall, såsom hittills, af samtlige grannarne bekostas, utan allenast af de åboar, hvilkas egor äro belägna utefter gränselinien; så Utskotten upplysa, att ända ifrån äldsta tider delegare i by stängt gemensamt kring byns egor, utgörande således ett stängselbolag eller, såsom det i en del codices af Uplands Lagen Viderboa-Balken VI: 1. kallas, ett *värnalag*. Grunden dertill är helt naturlig. *By* betecknade i äldsta språket bostad med tillhörighet af jord, eller ett ställe der någon bodde, odlade och dref sin hushållning d. v. s. *byggde* i detta ords då varande betydelse. Enligt gången af all odling, voro i begynnelsen boställerna enstaka, likasom nybyggen äro än i dag, och deras delande mellan flera åboar uppkom först med en utvidgad odling och ökad befolkning. Då hade redan byn kommit i granskapsförhållanden till andra byar och inbördes rättigheter och skyldigheter hade uppstått dem emellan. I dessa kunde naturligtvis icke någon förändring ske, genom det att någondera byn sedermera fick flere delegare: den måste i förhållande till andra byar fortfarande betraktas såsom ett ostyckadt helt. Lagen har icke heller gjort afseende på, om en eller flera åboar funnits, och *by* var den gemensamma benämningen, Lagen nyttjade, ända till dess 1802 års Stängselförordning gjorde skillnad emellan *by* och *enstaka* gård. Det kunde emedlertid nu måhända synas böra vara en följd af laga skifte, att skyldigheten till upprättande och underhållande af stängsel mot grann-by skulle åligga den delegare, som erhållit

hållit sin lott invid rågången. Det är dock tydligt, att fullgörandet af det helas skyldighet icke kan öfverflyttas på en del deraf utan motsvarande ersättning, hvarigenom byn alltid komme att bestå kostnaden, ehuru på annat sätt. Men om än delegare i by öfverenskomma att sins emellan så fördela stängselbesväret, att de, hvilka få sina lotter vid rågången, skola bestrida stängselskyldigheten mot grann-by, kan en sådan öfverenskommelse påtagligen icke vara bindande för någon annan, än delegarne sjelfve, och grann-byn icke deraf lida någon minskning i sin rätt, hvilken är emot hela byn, såsom en samfällighet. I dessa förhållanden ligga för Utskotten giltiga anledningar till det omdöme, att någon förändring af de gällande föreskrifterna i detta ämne icke bör ega rum; och Utskotten tillstyrka således,

att *Jonas Johannessons* omförmälde framställning icke måtte bifallas.

Hvad *Anders Jonsson* i Tuna föreslagit: att grannar, som ligga i byalag med hvarannan, skola stänga i skog och utmark efter förmedlade hemmantalet, kunna Utskotten icke godkänna, enär hemman njuta lott i skog och utmark efter oförmedlade hemmantalet, och det således är fullkomligen rättsenligt, att, på sätt Stängsel-förordningen stadgar, stängselskyldigheten i skog och utmark äfven derefter mätes; och anse Utskotten i öfrigt någon annan föreskrift, i afseende på stängseldelningen efter verkställdt laga skifte, icke erfordras, än den allmänt gällande, som i 6 §. Stängsel-Förordningen innehålles; till följd hvaraf Utskotten hemställa,

att *Anders Jonssons* härutinnan gjorda förslag måtte få förfalla.

De förtydliganden slutligen, som *Niclas Jönsson* från Christianstads Län yrkat af 8 §. Stängsel-förordningen och *Johannes Andersson* af Kongl. Kungörelsen den 6 Juni 1820, anse Utskotten icke vara af behofvet påkallade; och torde således

de härom gjorda framställningar lemnas utan afseende.

Stockholm den 17 Dec. 1840.

STOCKHOLM, Elméns och Granbergs Tryckeri. 1840.

N:o 28.

Ank. till Exp. Utsk. den 22 December, kl. 7 e. m.

Utlåtande, i anledning af gjorde anmärkningar vid Utskottens Betänkande N:o 3, angående grunderne och vilkoren för hemmans klyfning samt afsöndring af jord eller andre lägenheter från hemman.

Detta Betänkande, hvilket blifvit af Vällofl. Borgare- och Hedervärda Bonde-Ståndet bifallet, är af de öfriga tvänne Riks-Stånden till Utskotten återförvisadt, på grund af dervid gjorde anmärkningar:

Hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln:

Af Herr *von Rosen*, *Georg*, Herr Friherre *Cederström*, *Jacob*, Herr Grefve *Posse*, *Fredric Salomon*, Herr Grefve *Frölich*, *David*, Herrar *Munck af Rosenschöld*, *Nils Rudolf*, *Ribbing*, *Bengt*, och *Coyet*, *Carl August*, Friherre *Leyonhufvud*, *Abraham*, Herr *Edenhjelm*, *Gillis*, Herr Grefve *Mörner*, *Carl*, samt Herr *Ribbing*, *Arvid*;

Hos Högvördige Preste-Ståndet:

Af Herr Prosten *Åstrand*, Herr Biskop *Heurlin*, med hvilken Herr Professoren *Geyer*, Prostarne *Svedelius* och *Östberg* instämt, Herr Prosten *Lundblad*, Herr Professoren *Thomander*, samt Herr Prosten *Sandberg*, med hvilken Herr Professoren *Bexell*, jemte Prostarne *Ahlqvist* och *Sylvan*, sig förenat.

De framställde anmärkningarne kunna hufvudsakligen uppfattas under följande punkter:

1:o Att då, i fråga om disposition af sjelfegande jord, det vore hvar och ens naturliga rätt att åt annan fritt upplåta större eller mindre del af sin egendom, endast med iagttagande deraf, att Staten icke lider minskning i sin ränta, det framställda författnings-förslaget vore högst otjenligt och i allmänhet någon författning i ämnet icke af behofvet påkallad.

2:o Att vid den betydliga och mångfaldiga olikhet, som förekommer i hemmans värde och godhet, det vore olämpligt, till och med omöjligt att antaga någon viss del af hemman såsom norm för besutenhet, enär en serskild bestämmelse skulle i detta hänseende behöfvas ej allenast för hvarje ort, utan äfven för hvarje serskildt hemman. Enklare och rättare vore att lägga hemmansvärdet till grund för bestämmande af besutenheten, hvarigenom äfven kostnaden för eljest erforderlige undersökningar besparades, och delningen vore ganska lätt, sedan det mot besutenhet svarande värdet en gång vore gifvet.

3:o Att då socknen är bäst i tillfälle att känna de omständigheter, som i hvarje serskilt fall bestämma besutenheten, och ingen eger större rätt att bedöma detta än socknen, som har skyldigheten att försörja den, som blir fattig, vore det både enligt med rättsgrund och bäst ledande till ändamålet, om socknen inom sig finge bestämma besutenheten vid hvarje hemmansklyfningsfråga, och att Landshöfdingen med gode männen inom Länet icke hade någon befattning med hemmansklyfningen.

4:o Att det af Utskotten i 1:sta Cap. 8 §. 5 mom. af författningsförslaget intagne stadgande: att, i händelse lösningsanspråk väckes, klagan öfver Nämndens beslut må ega rum, äfven då klyfningen blifvit tillstyrkt, strider emot och nästan tillintetgör idéen och ändamålet med den föreslagne Nämndens function att kunna såsom en Jury pröfva tillåtligheten af en hemmansklyfning. Det gifves, har man sagt, ingen naturlig rättsgrund, hvarföre egaren af en mindre hemmansdel icke skulle vara lika berättigad med den större jordegaren att fritt få afyttra och använda till sitt bästa den lilla jordlott han besitter, lika väl som han eger använda sin lösa egendom. Ännu rättsvidrigare vill det synas, att, om genom arf en mindre hemmansdel tillfallit någon, han ej skulle ega att besitta den, utan genom yttre lag nödgas afstå den till en bättre lottad, större jordegare. Inskränkning uti den fria dispositionsrätten kan medgifvas och försvaras endast på grund af det allmännas eller communens deraf beroende fördel eller lidande, för hvilket den enskilde medborgarens intresse måste vika. Derföre, då alla hemmansklyfningsfrågor angå den fria dispositionsrätten, kan man säga, att de icke egentligen äro tvister emellan enskilde delegare i samma hemmansdel, utan snarare emellan hvarje delegare serskilt och communen eller samhället, hvilket åt communen uppdragit sin controllerande magt, sin rätt att bevaka icke enskilda delegares fördelar, utan det allmänna bästa. Delegare i den hemmansdel, som skall klyfvas, har i sig sjelft icke rättighet till större andel, än han förut lagligen eger. Han kan icke sägas hafva

ringaste anspråk att emot egarens vilja tillösa sig någon andel. Om en sådan fördel honom förunnas, sker det icke på grund af hans egna rättsanspråk, utan derföre att samhällets och communens fördel icke kan tillstädja klyfningen. Har nu Nämnden förklarat samhället och communen icke genom klyfning förnärmas eller kunna lida skada, så måste väl hvarje delegares naturliga rätt blifva oförkränkt och den ena icke kunna väcka anspråk att tillvälla sig den andras egendom. Genom Nämndens beslut har, i fall af tillstyrkt klyfning, ingens förut innehafda rättigheter blifvit förändrade — hvar och en behåller sitt, hvilket måste vara det rättsenligaste. Helt olika är förhållandet, om Nämnden afstyrkt klyfningen. Någon delegare måste då fråträda sin egendom och afstå den till annan person, som likväl förut dertill icke egde ringaste rättsanspråk. Den, hvilken sålunda förlorat en förut innehafd rättighet, måste, om han anser sig deraf lidande, vara befogad att ställa Nämndens beslut under domares pröfning och kunna lagligen fullfölja sin talan; men har Nämnden icke gripit in på den enskildes eganderätt, må väl icke annan person kunna väcka anspråk att beröfva någon sin egendom. Den af Utskotten antagna reciprociteten i rättighet till klagan öfver Nämndens beslut vore således rättsvidrig, tillintetgjorde hela nyttan af Nämnd-inrättningen och beredde fördelar åt den bättre lottade på den mindre bemedlades bekostnad. Otaliga lösningsanspråk skulle till följd deraf väckas och föranleda rättegångar, hvilkas kostnader falla sig allt för tunga och förstörande för den mindre lottegaren, som, af brist på tillgångar, skall nödgas lemna sin mindre, ehuru kära jordtorfva, till rof för den rike.

5:o Att hvad Utskotten i 9 §. tillstyrkt, i afseende på de hemmansklyfningar, som hittills emot 1827 års Författnings innehåll oklandradt skett, vore bevis på juridisk consequens, men tillika på juridisk hjertlöshet och kunde hafva de mest olyckliga följder. Genom det tillstyrkta nya momentet skulle nu annan delegare i hemman, hvarifrån obesutenhet långt för detta blifvit utbruten, få rätt att lösa obesutenheten och vräka egaren derifrån. En otalig mängd innehafvare af små hemmansdelar, som utan någons betungande hittills lefvat lugna på sin lilla egendom, skulle nu med ens kunna förjagas från hus och hem, och kastas på församlingarne, utan förmåga eller tillfalle att kunna föda sig, än mera att förvärfva egen bostad. Proletärernas antal skulle till en förfärlig mängd kunna förökas och genom den rubbning och omstörtning i nu bestående egande- och besittningsrätts förhållanden, som måste uppkomma, om Författningen strängt tillämpas, kunde vådliga följder för samhällslugnet uppstå.

Dessa anmärkningar hafva Utskotten tagit under öfvervägande; och hvad angår den i första punkten yttrade mening, att någon författning rörande hemmans-klyfning och jord-afsöndring icke vore behöflig, enär det vore hvar och ens naturliga rätt att fritt upplåta större och mindre del af sin egendom, endast med iakttagande af Statens säkerhet för den af jorden utgående räntan; så finna Utskotten de anförda skälen för en författnings obehöflighet i sjelfva verket bevisa alldeles motsatsen deraf. Utskotten behöfva ej erinra, att begreppet om samhälle förutsätter uppoffring eller inskränkning af naturliga rättigheter, och att man således inom samhället icke kan beropa sig på oinskränkt naturlig rätt, utan så vida den står tillsamman med allmän nytta. Man har i den gjorda anmärkningen erkänt Statens säkerhet för den af jorden utgående räntan vara ett vilkor för utöfvandet af den naturliga rätten att fritt upplåta större eller mindre del af sin jordegendom. En inskränkning af den naturliga rätten, för Statens skuld, är således i detta fall medgifven. Men på hvad sätt skall Statens säkerhet i nämnde hänseende iakttagas, om ej genom en Lag, som utstakar de gränsor, inom hvilka den enskilde får fritt röra sig, utan fruktan att förnärma Statens rätt. Sjelfva det i anmärkningen erkända vilkoret, förutsätter således en lagstiftning: huru då kunna, på samma gång vilkoret medgifves, yrka obehöfligheten af en författning i ämnet? Men, utom det att sådant innebär en uppenbar motsägelse, måtte Utskotten anse högst olämpligt att, på sätt yrkadt blifvit, hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om obehöflighet af en författning, hvilken redan föreſinnes och hvaraf behofvet är i sakens natur grundadt, samt af lagstifningen längesedan erkändt. Utskotten kunna således icke den gjorda anmärkningen godkänna, utan måste på här anförde grunder hemställa, att densamma måtte lemnas utan afseende.

Då det ansetts olämpligt och hardt när omöjligt att bestämma en viss del af hemman såsom den minsta, hvartill klyfning utan föregången undersökning må tillåtas, torde Utskotten böra här närmare utveckla de skäl, hvilka ledt Utskotten att, i likhet med Committerade, hvilka haft sig uppdraget att utarbeta det nu under granskning varande författnings-förslaget, antagandet af en sådan bestämmelse tillstyrka.

Kongl. förordningen den 19 December 1827, angående grunderna och vilkoren för hemmans klyfning samt afsöndring af jord eller andra lägenheter från hemman, föranleddes af ett temligen allmänt insedt behof och en deraf följande, högt uttalad önskan, att hemmansklyfningen och jordafsöndringen måtte genom en serskild författning ordnas på ett sätt, som för-

säkrade den tillväxande folkmängden om utvägar till sjelfständig bosättning, och på samma gång, genom hämmande af klyfningens öfverdrift, betryggade samhället för en farlig förökning af fattigklassen. Man trodde sig kunna uppnå det dubbla ändamålet, å ena sidan genom meddelad tillåtelse att klyfva till hvad hemmantal som helst, och, å den andra, genom dervid fästadt vilkor af besutenhet, hvilket begrepp i författningen bestämdes. Erfarenheten har emedlertid visat, det missbruken af hemmans-klyfning icke dess mindre fortgått, och anställde undersökningar hafva ådagalagt, att författningen icke blifvit efterlefvad. Detta förhållande syntes Utskotten häntyda på någon inom sjelfva författningen liggande grundorsak, och Utskotten trodde sig finna den deruti, att något minimum ej blifvit bestämdt för tillåten klyfning af hemman, utan föregången undersökning om besutenheten, äfvensom att ej finnes förordnadt, af hvilken och på hvad sätt sådan undersökning bör ske. Det är klart, att så länge något minimum af hemmantal ej är bestämdt, der besutenheten förutsättes såsom gifven, undersökning derom måste ske vid *alla* hemmansklyfningar utan undantag, besutenheten må vara huru obestridlig och påtaglig som helst. Men detta leder, serdeles i orter, der klyfningar i mängd förekomma, till ett onödigt och drygt besvär, betungande ej mindre för dem, som skola förrätta, än dem som skola bekosta undersökningen; och lagar, hvilka genom sina egna föreskrifter göra verkställigheten oskäligt betungande och svår, kunna ej påräkna att blifva åtlydde. Att författningen icke bestämmer, hvilken det egentligen åligger att undersökning om besutenheten förrätta, kan åter knappt undgå att hafva till följd, det ingen anser sig pligtig dertill, och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skjuter saken ifrån sig till Häradshöfding, likasom denne tillbaka, båda under förmenande att ärendet dem icke tillkommer. Äfven måste medges, att i orter, der hemmansklyfningar ofta och i talrik mängd förekomma, hvarken Häradshöfding eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle kunna, jemte sina öfriga åligganden, medhinna dessa förrättningar; genom hvilket allt författningen gifvit likasom en undskyllan för den uraktlåtenhet, som blifvit ådagalagd i dess efterlefnad. Dessa brister i författningen funno Utskotten afhjelpta genom det af Committerade föreslagna antagandet af en norm för tillåtlig klyfning utan föregången undersökning om besutenheten, samt förslaget att åt Socken-nämnd uppdraga sådan undersöknings förrättande, der klyfning under den fastställda normen förekomme. Utskotten kunde således icke annat än i Committerades berörde förslag obetingadt instämma. Men då ett minimum antages för klyfning af hemman, utan föregången undersökning och serskild tillåtelse, följer af

sig sjelft, att detta minimum också måste bli *en viss del af hemman*, ett visst hemmantal. Dessutom då de flesta utskylder och allmänna besvär utgöras efter hemmantalet, och en motsvarande andel i dessa utskylder och besvär måste åtföljа den utklufna delen, innebär detta jemväl en nödvändighet, att besutenhet måste motsvara något hemmantal. Då man klandrat författningsförslaget i denna del, synes man följaktligen icke hafva gjort sig rätt reda för förhållandena och förbisett den bestämda skillnad, förslaget gör emellan *klyfning af hemman*, som alltid fordrar besutenhet, och *afsöndring af jord eller annan lägenhet*, hvarvid helt andra grunder äro stadgade. Att bestämma det hemmantal, som i allmänhet må anses uttrycka besutenhet, finna Utskotten ingalunda, såsom man velat påstå, underkastadt en öfverdrifven svårighet, serdeles om, på sätt Utskotten hemställt, en sådan bestämmelse för hvarje ort serskildt uppgöres. De ifrån Läns-Comitéerna och Läns-Styrelserna i afseende derpå inkomne uppgifter gifva till och med tillräcklig anledning att, på sätt Committerade äfven föreslagit, antaga ett för hela Riket gällande allmänt stadgande i denna del; och då Utskotten i sitt afgifna Betänkande trodde sig hafva ådagalagt den varsamhet, som Utskotten alltid ansett böra iakttagas vid utfärdandet af ekonomiska författningar, serdeles då de skola gälla för hela Riket, hoppades Utskotten vinna Rikets Ständers odelade bifall. Den gjorda anmärkningen har också ej förmått rubba Utskottens åsigt af saken, och Utskotten vidhålla således sitt i denna fråga redan gifne tillstyrkande.

Emedlertid böra Utskotten icke lemna obemäldt det förslag, som i sammanhang med anmärkningen blifvit gjordt, att lägga taxeringsvärdet till grund för bestämmandet af det minimum, som vid hemmansklyfning må anses lemna full besutenhet. Utskotten måste beklaga det missöde författningsförslaget rönt att icke rätt förstås, ty från annat än missförstånd kunna Utskotten icke härleda ifrandet mot hemmantalets läggande till grund och norm för besutenhet, då förslaget något sådant icke innehåller. Af stadgandena i 1 och 2 §§. af 1 Cap. är det eljest, såsom Utskotten synes, klart, att icke hemmantalet blifvit lagdt till grund eller utgör norm för besutenhet, utan snarare tvärt om, enär besutenhet kan ega rum vid långt olika hemmantal, och klyfning är tillåten till hvad hemmantal som helst, endast med vilkor af besutenhet, d. v. s. att åbo kan af sin hemmansdel i medelmåttiga år påräkna bergning och jemväl deraf utgöra de med hemmansdelen förenade utskylder, hvartill erfordras, att ett hushåll af fyra arbetsföra personer må kunna af ägornas afkastning underhållas; *hvilket således är den egentliga normen för besutenhet.* Att i stället för densamma

antaga ett visst taxeringsvärde till norm, anse Utskotten alldeles olämpligt, ej blott derföre att taxeringsvärdet, såsom för hvarje år föränderligt, icke ger någon fast beräkningsgrund, och att det är i högsta grad ojemnt, så att på ena stället der taxeringsvärdet är lågt, det bestämda minimum kan motsvara en hemmansdel, hvarå flere åboar kunna hafva sin utkomst, under det att på ett annat ställe, der taxeringsvärdet är högt, åbo å den utklufna delen icke alls kan deraf hafva sin bergning; utan ock derföre, att, genom antagandet af en sådan norm, den största svårighet och villervalla skulle uppkomma i Kronans räkenskaper, i följd af de i oändlighet olika och besynnerliga bråk af hemmantal, som ovilkorligen skulle derigenom vid klyfningar uppstå. Utskotten kunna således icke frånträda sitt förra Betänkande rörande denna hufvudfråga.

I afseende på 3:dje anmärknings-punkten, hvari blifvit yrkadt, att Konungens Befallningshafvande icke måtte hafva någon befattning med hemmansklyfningen, utan besutenheten undersökas och bedömas af Socknenämnd, få Utskotten fästa uppmärksamheten derpå, att hvad man velat genom anmärkningen ernå, redan finnes i författningsförslaget stadgadt. Enligt förslaget eger Konungens Befallningshafvande intet att skaffa med hemmansklyfningen, och 8 §. 1 Cap. föreskrifver inrättandet af Socknenämnd, hvars befattning der utförligen bestämmes. Hvad Utskotten hemställt rörande Konungens Befallningshafvandes tillgörande vid bestämmande för hvarje ort af det minsta hemmantal, hvartill klyfning utan föregången undersökning och serskild tillåtelse må ega rum, har naturligtvis afseende på författningens stiftande, icke på dess tillämpande; och torde något vidare yttrande i anledning af denna punkt icke erfordras.

Hvad åter beträffar de anmärkningar, som blifvit riktade mot Utskottens tillstyrkande i 8 §. 5 mom.: att klagan öfver Nämndens beslut må, i händelse lösnings-anspråk väckes, ega rum, äfven då klyfning blifvit af Nämnden tillstyrkt, hvilket ansetts tillintetgöra hela ändamålet med Nämnden, förnärma delegares naturliga rätt att icke beröfvas sin egendom, samt bereda fördelar åt den rike på den fattiges bekostnad; så synas dessa anmärkningar egentligen bero på förutsättningen, att Nämnden är en Jury, hvilket Utskotten icke kunna erkänna. Vore Nämnden att anse lika med en Jury, så skulle dess beslut naturligtvis vara utan appell, antingen den till- eller afstyrkte klyfningen; men nu medgifves, att, i händelse Nämndens utlåtande är afstyrkande, det må kunna underkastas domstols pröfning, hvaraf ovilkorligen följer, att Nämnden icke kan hafva egenskapen af en Jury. Sjelfva författningen gifver ej heller ringaste anledning till en

sådan förutsättning. Så väl hela uppställningen som sjelfva uttrycken i 8 §. visa tvärt om, att Nämndens ändamål icke är att utöfva någon slags domsrätt, utan endast att undersöka och bedöma besutenheten, samt meddela "*utlåtande*" deröfver med "*till-* eller "*afstyrkande*" af klyfningen. Inrättningen, i fall den nödvändigt skall förliknas med någon annan, är således närmast jemförlig med en förlikning-commission. Nöjas vederbörande åt dess utlåtande, så träder det i verkställighet, likasom hvar och en annan enskilde emellan träffad förening, och det blir ingen tvist utaf; nöjas de åter icke, så måste domaren slita de stridiga anspråken, och saken går till rättegång, hvarvid det faller af sig sjelft, att den med förlikning-commissionens eller Nämndens utlåtande missnöjde måste bli kärande. Utskottens tillstyrkande i stället att, såsom man påstått, tillintetgöra Nämndens ändamål, står följaktligen i fullkomlig öfverensstämmelse dermed, och Utskotten måste fortfarande anse det förhållande rättsvidrigt, att en af parterne skulle vara betagen rättigheten att få sina anspråk pröfvade af domstol.

Men, utom det att sådant icke kan stå tillsammans med allmänna rättsgrunder, och utom orimligheten att Nämndens omdome skulle vara ofelbart, då den tillstyrker, men icke då den afstyrker klyfning, gifves det tillika en i andra förhållanden grundad nödvändighet, att, om Nämnden tillstyrkt klyfning, frågan likväl måste kunna i ett fall komma under domstols pröfning. Det är en redan i Allmänna Lagen 12 Cap. Ärfda-Balken arfvinge medgifven rätt att lösa del i sätesgård eller annan jord, "*som ej kan väl delas eller klyfvas*", och 6 §. 1 Cap. af 1827 års Förordning om hemmansklyfning och jord-afsöndring, med hvilken 9 §. 1 Cap. af förevarande författningsförslag instämmer, har gifvit denna rätt en utsträckning, hvarigenom den fått likhet med i stad gällande nabo- och viderboende-rätt. Som emedlertid lösningsanspråk är en rättsfråga, hvilken enligt sin natur tillhör domstol, har Nämnden, i öfverensstämmelse med sin af Utskotten här ofvan angifna caracter, ingenting dermed att befatta, och 11 §. 1 Cap. af författningsförslaget bestämmer uttryckligen, att den skall af Häradsrätt upptagas och afgöras. Det är således klart, att, så snart lösningsanspråk väckes, frågan, huruvida klyfning får ske eller icke, måste ankomma på domstols afgörande, dervid utlåtandet öfver besutenheten blir föremål för pröfning, ehuru klyfningen icke ensamt deraf bestämmes, enär det låter tänka sig, att den utklyfvande delen, i anseende till hemmanets godhet, medförer besutenhet, men jorden likväl icke låter väl dela sig, vare sig att olägliga och många skiften derigenom skulle uppkomma, eller den

större

större delegaren lida annat intrång och men af en å utbrutne delen varande åbo, i hvilket fall hans lösningsrätt måste anses lika grundad, som i händelse besutenhet icke eger rum. Klagan öfver Nämndens utlåtande rörande besutenheten måste alltså kunna vid domstol föras, äfven då klyfningen blifvit tillstyrkt, men, till följe af sakens natur, endast i sammanhang med väckt lösningsanspråk, emedan eljest ingen befogenhet till klagan finnes.

Utskotten hafva nämnt befogenhet, och det torde, då endast den, hvilken äskat klyfning, förmenas hafva rättigheter, som kunna genom Nämndens utlåtande förnärmas, hvadan han ensam bör kunna deröfver anställa klagan, vara nödigt att närmare belysa förhållandet dermed, helst man derjemte talat om hvar och ens naturliga rätt att ej beröfvas sin egendom, likasom skulle Utskotten hafva i deras Betänkande tillstyrkt ingenting mindre än ett våldförande af egande-rätten.

Utskotten föreställa sig att, det medgifves vara en naturlig rätt att icke af annan lida intrång eller men inom sitt ego-område, samt att denna rätt är lika helig som den, att ej beröfvas sin egendom. Om emedlertid vid klyfning af hemman delegare skulle lida ett sådant intrång, lärer det ej kunna nekas, det hans naturliga rätt derigenom förnärmas. Men är detta obestridligt, så lärer hans rätt till klagan öfver ett dylikt förnärmande icke heller kunna bestridas; och om delegare har, utom nämnde naturliga rätt, en annan i borgerlig lag gifven, hvilken äfvenledes genom Nämndens utlåtande förnärmas, måste han i än högre grad tillerkännas befogenhet att deröfver anställa klagan. Detta inträffar på delegare, som med bestridande af klyfning, yrkar sin i lag gifna rätt till lösen. Han kan nemligen vid klyfning knappt undgå att tillskyndas intrång och men, vare sig genom väg öfver egorna och annan servitut, eller genom det ohägn i öfrigt, som kan nästan förutsättas af granne, hvilken besitter så liten jord, att bergning icke kan deraf påräknas för ett talrikare hushåll, än som, vid bedömandet af besutenheten, tages enligt författningen i beräkning. Dessutom kan Nämndens omdöme öfver besutenheten möjligen vara oriktigt, och då detta väsendtligen inverkar på delegares lösningsrätt, är det klart, att om delegare vill göra denna rätt gällande, han måste vara befogad att vid domstol öfverklaga Nämndens utlåtande, hvarigenom klyfning blifvit tillstyrkt. Väcker han deremot icke lösningsanspråk, så har han ingen befogenhet till klagan. Han har, i och med detsamma han ej begagnat den i lag medgifna utvägen att befria sig från intrånget af åbo å den utklufna delen, underkastat sig det-

samma och klyfningen kan då ej anses för honom förnärmande; den är då allenast ett afskiljande af ömsesidigt erkända ägovälden, likasom å andra sidan lösandet icke är ett beröfvande af egendom, utan ett för vissa samhällsändamål i lag föreskrifvet utbyte deraf. Att den tillstyrkta lösningsrätten skulle bereda förmoner åt den rike på den mindre bemedlades bekostnad, kunna Utskotten icke fatta, då lösesumman motsvarar, kanske oftast öfverstiger hemmansdelens verkliga värde; och då man bestrider denna rätt, synes det Utskotten, som hade man förlorat ur sigte det med författningen afsedda ändamål att hindra jordens öfverdrifna styckning, för uppnående hvaraf denna lösningsrätt är ett oeftergifligt vilkor.

Den anmärkning, som blifvit riktad emot Utskottens hemställan vid 8 §., anse Utskotten sig hafva härigenom besvarat, såsom Utskotten hoppas, på ett tillfredsställande sätt, och hysa derjemte den föreställningen att hafva framlagt tillräckliga skäl, hvarföre Utskotten måste vidblifva deras uti Betänkandet härutinnan uttryckte mening.

I afseende slutligen på de förespeglade vådorna af det i 9 §. föreslagna bibehållandet af föreskriften uti 6 §. af 1827 års förordning, få Utskotten förklara, det Utskotten icke finna någon grund för dylika farhågor. Har hemmansdel "långt för detta" blifvit utbruten, och dess innehafvare densamma sedermera utan någons betungande åbot, så lärer han efter Utskottens föreställning, icke heller nu kunna derifrån vräkas, ehuru klyfningen skett utan afseende å 1827 års förordning; ty besutenheten måste väl anses lika tillförlitligen styrkt genom det factiska beviset, att åbo af hemmansdelen *haft* och *har* sin bergning, som någonsin af en Nämnds föregående omdöme, att åbo *kan* hafva sin utkomst deraf. Utskotten äro således öfvertygade, att de omförmälda tusentals familjerna komma att, lika "lugna" som tillförene, qvarsitta å sina små hemmansdelar, helst det icke rimligtvis kan antagas, att den klandrade föreskriften skall hädanefter medföra andra verkningar, än den visat sig ega under den tid af tretton år, som densamma redan varit gällande. Det må äfven kunna anföras såsom ett bevis för grundlösheten af de härutinnan yttrade farhågorna, att Bonde-Ståndet bifallit det föreslagna stadgandet, utan att afskräckas af föreställningen om några vådliga följder deraf — följder, hvilka naturligtvis skulle, i fall de inträffade, drabba egentligen allmogen. Fördelen af stadgandets bibehållande måste deremot erkännas, då sådane olofligen utklufne delar, hvilka icke medföra besutenhet, derigenom kunna med hemmanet återförenas; och är det på dessa grunder Utskotten finna sig nödsakade att äfven i denna del vidhålla det tillstyrkande, Utskotten förut afgifvit.

Sedan de mot förra Betänkandet gjorda anmärkningar sålunda blifvit besvarade, få Utskotten anmäla, att vid den förnyade granskning af författningsförslaget, som varit en följd af den erhållna återremissen, Utskotten funnit anledning att i tvenne omständigheter förändra sitt förra tillstyrkande, nemligen vid 8 §. 7 mom. samt 12 §. af 1 Cap. i nämnde förslag.

Föreskriften i 8 §. 7 mom.: att vid fråga om meddelande af lagfart, åbobref eller inteckning sökanden skall, om hemmansdel är mindre än hvad för klyfning utan undersökning är medgifvet, styrka, när hemmansdelen blifvit utklufven, har synts Utskotten alltför allmännelig och vidsträckt. Om t. ex. lagfart sökes å en hemmansdel, som understiger det för klyfning utan undersökning bestämda minimum, men hvilken sedan urminnes tid haft egen åbo, kan det måhända vara för sökanden omöjligt att styrka, *när* klyfningen skett; och om det än lyckas honom att med dryg kostnad och besvär åstadkomma en sådan bevisning, måste den likväl anses fullkomligen ändamålslös, då afsigten med stadgandet i detta mom. icke kan vara annan, än att, med hänseende till föreskrifterne i 6 §. 3 och 4 mom., tjena till ledning och controll för domaren vid beslutets meddelande, och verkan af dessa föreskrifter icke kan vara retroactiv, så att lagfarten vore förbjuden. Utskotten anse, synnerligen med afseende å denna omständighet, för ändamålet tillräckligt afvensom i verkställigheten utan öfverdrifven svårighet, om sökanden ålägges styrka, *huruvida hemmansdelen blifvit utklufven före eller efter utfärdandet af denna författning;* och Utskotten hemställa således, att detta mom. måtte erhålla följande lydelse:

> *Då lagfart eller åbobref sökes å hemmansdel, som är mindre, än hvad för klyfning utan undersökning är i 6 §. 1 mom. medgifvet, eller ny åbo eller egare skall för sådan hemmansdel skattskrifvas, eller inteckning deri för skuld eller arrende begäres, vare sökanden skyldig styrka, huruvida hemmansdelen blifvit utklufven före eller efter utfärdandet af denna Vår Nådiga förordning och i sednare fallet jemväl förete det beslut, som i afseende å klyfningen blifvit meddeladt.*

Hvad 12 §. beträffar, så var den i Committerades förslag, hvilket antog ett för hela Riket gällande minimum för klyfning af hemman utan undersökning och serskild tillåtelse, ämnad att innebära ett correctiv emot denna allmänna bestämmelses möjliga olämplighet i någon serskild ort, och var då fullkomligen ändamålsenlig. Nu deramot, då Utskotten hemställt att, efter ytterligare anställde undersökningar, serskilde bestämmelser för olika orter må i 6 §. införas i afseende på den minsta hemmansdel, hvartill klyf-

ning må ske utan föregången undersökning och serskild tillåtelse, lärer ifrågavarande 12 §. kunna anses öfvererflödig och Utskotten hemställa således *att densamma må ur författningsförslaget helt och hållet utgå.*

Utskotten, som vid sitt förra Betänkandes afgifvande, med anledning deraf att det af Kongl. Majt till Rikets Ständers pröfning öfverlemnade författningsförslaget var serskildt tryckt och i Riks-Stånden redan utdeldt, inskränkte sig till upptagande af allenast de delar af samma förslag, hvarå Utskotten funnit sig icke kunna tillstyrka bifall, få nu ifrågavarande *förslag till förnyad förordning angående grunderne och vilkoren för hemmansklyfning samt afsöndring af jord eller andra lägenheter från hemman,* i sin helhet och sådant det blifvit af Utskotten tillstyrkt, härjemte till Rikets Ständer öfverlemna.

Stockholm den 17 December 1840.

Reservation.

Herr Friherre *Leyonhufvud, Abraham,* förklarade sig skiljaktig i alla delar, hvilka ej öfverensstämma med hans förut i ämnet yttrade åsigter.

FÖRSLAG

till

förnyad Förordning, angående grunderne och vilkoren för hemmansklyfning samt afsöndring af jord och andra lägenheter från hemman.

1 Cap.

Om hemmansklyfning.

§ 1.

Frälseskatte- och Kronoskatte-hemman, Krono- och Skatte-rusthåll samt de krono- eller andre publike hemman, som under stadgad åborätt äro upplåtne, få klyfvas till hvad hemmantal som helst, allenast en åbo å den utklufne delen är besuten.

§ 2.

Besuten kallas den åbo, som af sin hemmansdels afkastning i medelmåttiga år kan påräkna bergning och jemväl deraf utgöra de med hemmansdelen förenade utskylder; och thy erfordras till besutenhet under benämning hemman, att till hemmansdel finnas ägor af den vidd och godhet, att ett hushåll af fyra arbetsföra personer må kunna af egornas afkastning underhållas.

§ 3.

Är hemman så beläget, att en åbo af andre näringar, såsom sjöfart, fiske eller dylikt, kan hafva säker och ständig förtjenst, då bör sådant vid fråga om besutenhet i serskild beräkning dertill ingå.

§ 4.

Vid klyfning af hemman, som under bergslag hörer, bör serskilt afseende fästas derå, huruvida sådan klyfning, utan skada för ortens bergshandtering och äfventyr för utgörandet af de hemmanet i denna del åliggande skyldigheter må kunna ega rum.

§ 5.

1 mom. Hvad sålunda angående hemmansklyfning å de i 1 §. uppräknade hemman blifvit förordnadt, gälle äfven för Säteri, Rå- och Rörssamt alla slags Frälse-hemman, dock hvad säteri angår, utan ändring af hvad Allmänna Lagen rörande klyfning af sådane hemman vid arftägt eller börd innehåller.

2 mom. Rörande klyfning af Lotshemman gälle ock hvad derom i Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning, angående Lots- och Båk-inrättningar i Riket, af den 16 Maj 1827, samt i Förvaltningens af Sjö-Ärenderna och Kammar-Collegii Kungörelse den 15 September 1823 är föreskrifvet.

§ 6.

1 mom. Utan föregången undersökning eller serskild tillåtelse må hemman klyfvas till minst (de för serskilte orter uppgjorde bestämmelserne införas) på hvarje utklufven del.

2 mom. Klyfves hemman till mindre delar, än nu sagdt är, då skall dervid undersökas, huruvida åbo å hvardera af de sålunda utklufne delarne kan vara besuten, antingen serskildt, eller i förening med annat hemman eller hemmansdel, som delegare derjemte eger, eller med stadgad åborätt besitter, när de under sambruk lämpligen nyttjas kunna.

3 mom. Sker sådan klyfning, som i nästföregående moment omförmäles, genom köp, skifte eller gåfva af hemman, som med eganderätt innehafves, eller genom öfverlåtelse af åborätt till krono- eller något publikt hemman, då må, innan klyfningen, enligt hvad i 8 §. sägs, godkänd blifvit, det köp, skifte eller gåfva icke lagföljas, eller kungörelse om det ifrågakomne åbo-ombytet utfärdas, ej heller den senare egaren eller åbon i sådan egenskap för hemmansdelen skattskrifvas, eller i Kronans handlingar anteknas; och förre innehafvaren ansvare emedlertid för hemmanet med dess utskylder, såsom ensam egare eller åbo. Varder genom laga kraft egande beslut förklaradt, att klyfningen ej tillåtas må, gånge det köp, skifte eller gåfva åter, och öfverlåtelse af åborätt vare ogild.

4 mom. Hvad nu blifvit stadgadt gälle ock, då egare af hemman eller hemmansdel vill mindre del deraf än i 1 mom. sagt är, för skuld pantförskrifva eller till annan på arrende upplåta; så att inteckning för skuld eller arrende i sådan mindre hemmansdel ej må fastställas förr, än besutenheten pröfvad och godkänd blifvit.

5 mom. Skall hemman, i följd af arf eller testamente, emellan flere delas, och uppgå icke alla lotterne, hvar för sig, till det i första momentet sagde mantal; då må ingendera af dessa lotter såsom serskild åbodel i Kronans handlingar antecknas, eller genom Landtmätares åtgärd utbrytas, ej heller inteckning för skuld eller arrende i någon lott serskildt meddelas förr, än om besutenheten undersökning skett, samt klyfningen blifvit godkänd; och varde hemmanet emedlertid såsom delegarnes gemensamma egendom ansedt. Finnes vid undersökning en eller flere delegares lotter vara af den beskaffenhet att åbo å hvardera kan vara besuten, och kunna de öfriga lotterne, som mindre äro, tillhopa jemväl medföra besutenhet, då må de besutne delarne från gemensamheten skiljas och samfälligheten till de återstående inskränkas. Uppkommer besutenheten å någon sålunda frånskiljd lott, i följd af dess förening under sambruk med annat hemman eller hemmansdel, vare deraf icke hinder emot begagnandet af den lösningsrätt, som i 9 §. för delegare i serskildt bebygd hemmansdel stadgas.

6 mom. Varder sådan hemmansdel, som, enligt hvad i föregående momenter sagdt är, endast i följd af sambruk med annat hemman eller hemmansdel ansetts besutenhet medföra, från andra hemmanet eller hemmansdelen skiljd, så att den kommer att serskild åbolott utgöra, då bör dervid förfaras på lika sätt, som i afseende på klyfning förordnadt blifvit.

§ 7.

Hvad i förestående 6 §. rörande undersökning stadgadt är, må ej tillämpas i frågor om redan utklufven hemmansdel af mindre mantal, än som i 1 mom. af samma §. bestämmes, utan så är, att den hemmansdel skall ytterligare klyfvas, eller någon del deraf varder såsom pant eller på arrende upplåten. I sådan händelse vare lag, som nämnde §. innehåller.

§ 8.

1 mom. Undersökning rörande besutenhet, verkställes af Sockne-nämnd; och thy skall, på sätt som i 2 Cap. 7 och 8 §§. uti Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga om Skiftesverket i Riket af den 4 Maj 1827 är föreskrifvet, angående val af Gode män till biträde vid Landtmäteri-förrättningar, för hvarje Socken eller Pastorat utses tre i jordbruk kunnige, inom socknen eller pastoratet bofaste män att sådane undersökningar förrätta. Är någon socken så vidsträckt, att detta antal icke anses tillräckligt, då må densamma i Rotar eller Districter indelas, och serskild Nämnd af socknemännen för hvardera utses.

2 mom. Då undersökning om besutenhet ske skall, anmäle det den, som sådan undersökning äskar, hos någon ledamot af Nämnden inom den socken eller det district, der hemmanet är beläget. Nämnden kalle vid hvarje tillfälle, sig till biträde att i undersökningen och beslutet deltaga, tvänne inom någon nästgränsande socken boende Gode män, eller andre erfarne hemmansbrukare, och sammanträde derefter, så fort lämpligen ske kan, å dertill minst åtta dagar förut från predikstolen i socknekyrkan kungjord dag, antingen vid det hemman, hvarå undersökning äskas, eller å annat lämpligt ställe, allt som omständigheterna fordra och med minsta kostnad är förenadt. Är någon ledamot i Nämnden jäfvig, eller underlåter att vid sammanträdet sig inställa, tillkalle de öfrige, som tillstädes äro, annan ojäfvig och i jordbruk kunnig person i den jäfviges eller frånvarandes ställe, att i undersökningen deltaga. Uteblifver en eller flere af dem, emellan hvilke hemmansdelen klyfvas skall, det må ej hindra undersökningens fortgång. Kommer ingen af dem tillstädes, blifve undersökningen inställd, intilldess ny anmälan derom göres; och den, som undersökningen begärt, gifve i hvarje fall den ersättning till Nämnden, som i 2 Cap. 6 §. af ofvan åberopade Skiftes-stadga för Gode män bestämmes. Annan delegare i den gård eller det hemmans-numer, hvartill de utklufne delarne höra, äge ock vid undersökningen när vara och anmärkningar framställa.

3 mom. Vid undersökningen skall Nämnden af befintlige chartor och handlingar, jemte trovärdige personers intyg, eller, om så nödigt finnes, genom besigtning af egorna, söka inhämta säker och noggran upplysning om hemmanets beskaffenhet och alla de förhållanden, som vid frågans bedömmande böra komma i öfvervägande, såsom: huru många kreatur med den vanliga fodertillgången vid hemmanet kunna vinter- och sommarfödas; hvad afkastning af åker och andra lägenheter, äfvensom af hemmanets skog kan påräknas; angående beloppet af hemmanets skatter och andre allmänna utskylder; om och i hvad mon odlingstillfällen finnas och hemmansdelen således, genom begagnandet deraf, kan till högre afkastning uppbringas; samt huruvida åbon af binäringar kan hafva säker och ständig förtjenst.

4 mom. Med anledning af hvad sålunda utrönt varder, skall Nämnden bedömma, huruvida, enligt de grunder, som i 2, 3 och 4 §§. stadgade äro, åbo kan vara besuten å hvardera af de åbodelar, som genom klyfningen uppkomma, serskildt, eller i förening med annat hemman eller hemmansdel, såsom i 6 §. 2 mom. sagdt är; och meddele härom utlåtande, som jemte uppgift å hvad genom undersökningen utrönt blifvit, bör skriftligen författas och till den, som deraf önskar del, utgifvas.

5 mom. Har Nämnden tillstyrkt klyfningen, då skall dervid förblifva, utan så är, att delegare i samma hemmansdel, som klyfvas skall, vill lösningsanspråk väcka. I sådant fall göre han talan derom anhängig vid det Ting, som infaller närmast efter sex månader från det Nämndens utlåtande meddelades. Försummar han det, vare all vidare rätt och talan i frågan förlustig; och ej må annan än sådan delegare, som nu nämnd är, emot det utlåtande klagan föra.

6 mom. Afstyrker Nämnden den sökta klyfningen, ege den med utlåtandet missnöjde att hos Härads-Rätten begära pröfning af frågan. Härads-Rätten infordre häröfver yttrande af Nämnden och lemne äfven öfrige delegare i den hemmansdel, som klyfvas skall, tillfälle att deras rätt iakttaga och bevaka. Gillas Nämndens beslut, hvarigenom klyfning afstyrkt blifvit, ege den missnöjde att målet fullfölja, på sätt som om lösningsfrågor i 11 §. sägs. Varder åter klyfningen af Härads-Rätten bifallen; då må häremot ej vädjas eller besvär anföras af annan än den delegare i samma hemmansdel, hvilken tillika väckt fråga om rättighet till lösen af den utklufne delen; men försummar delegare, då han vid Härads-Rätten hörd varder, att sådant lösnings-anspråk väcka, vare all vidare rätt till talan härom förlustig.

7 mom.

7 mom. Då lagfart eller åbobref sökes å hemmansdel, som är mindre än hvad för klyfning utan undersökning är i 6 §. 1 mom. medgifvet, eller ny åbo eller egare skall för sådan hemmansdel skattskrifvas, eller inteckning deri för skuld eller arrende begäres, vare sökanden skyldig styrka, huruvida hemmansdelen blifvit utklufven före eller efter utfärdandet af denna Vår Nådiga förordning, och i senare fallet jemväl förete det beslut, som i afseende på klyfningen blifvit meddeladt.

§ 9.

1 mom. Ega tvenne eller flere del i sådan serskild bebyggd hemmansdel, som efter de i 2, 3 och 4 §§. stadgade grunder icke vidare klyfvas får, vare då största lottegare i den hemmansdel berättigad att obesuten del till sig lösa; äro delegare liklottige, varde lösningsrätten genom lottning bestämd.

2 mom. I fråga om rättighet för andre delegare i hemmansnumret att till sig lösa obesuten hemmansdel, som, innan denna Vår Nådiga förordning utfärdades, utan vederbörande embetsmyndighets tillåtelse blifvit utklufven, gälle hvad 6 §. i Förordningen den 19 December 1827 härom innehåller; men ej vare sådan delegare berättigad till lösen af hemmansdel, som hädanefter utklyfves, ej heller då förut utklufven del blifvit till en besutenhet förenad, under sambruk med annat hemman eller annan hemmansdel, som innehafvaren tillika eger eller under stadgad åborätt besitter, på sätt 6 §. innehåller.

§ 10.

Är genom Utslag förklaradt, att hemmansdel icke tål klyfning, och kan sedan visas, det samma hemmansdel blifvit så förbättrad, eller att andra sådana omständigheter inträffat, att klyfning deraf bör tillåtas, ligge förra utslaget icke i vägen för ny pröfning, ändå att det laga kraft vunnit.

§ 11.

Vill delegare, som enligt 9 §. anser sig berättigad att obesuten hemmansdel inlösa, af den rättighet sig begagna, och har ej undersökning angående besutenheten, af den anledning som i 6 §. omförmäles, förut skett, begäre han då hos Sockne-nämnden sådan undersökning. Sedan den undersökning skett och Nämnden utlåtande afgifvit, på sätt 8 §. innehåller, åligge sökanden, så vida han vill sitt lösningsanspråk fullfölja, att inom den tid, som i 5 mom. af sistnämnde §. sägs, genom stämning i laga ordning

göra talan härom anhängig hos Härads-Rätten, som eger att påståendet upptaga och afdomma; hvarefter målet i den ordning, som för tvistemål i allmänhet stadgad är, fullföljas må.

2 Cap.

Om upplåtelse och afsöndring af jord eller andra lägenheter från hemman.

§ 1.

1 mom. Egare af Frälse, Frälse- och Kronoskatte-hemman hafva rätt att med vilkor, som här nedanföre säges, åt en eller flera till besittning på lifstid, eller på viss tid, hvilken senare ej får utsträckas öfver femtio år, upplåta till och med en tiondedel af hemmanets jordrymd, oansedt den lägenhet, som sålunda upplåten varder, ej medförer besutenhet; dock må slik upplåtelse af hemman af *fideicommiss-egenskap* icke annorlunda gälla, än så vidt med Lag och fideicommiss-bref instämmer.

2 mom. Från de under stadgad åborätt upplåtne Krono-, Krono-Rusthålls eller andra publika hemman må dylik upplåtelse ega rum, dock ej med annan rätt, än Författningarne för besittningen af sjelfva hemmanen medgifva; men den må icke ske från ny-hemman å Kronans mark, så länge frihets-år å hemmanen åtnjutas, eller desamma icke erhållit bestämda områden i skog och mark.

§ 2.

Åstundar innehafvare af hemman, hvartill mer än vanlig egorymd hörer, att större egovidd än tiondedelen deraf, såsom i föregående 1 §. säges, upplåta, må han sådant anmäla hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som har att frågan, jemte sitt yttrande deröfver, Kammar-Collegii pröfning underställa; egande Kammar-Collegium härom så förordna, att å ena sidan säkerheten för hemmansräntans och öfrige skyldigheters framtida utgörande må vara förvarad och, å den andra, jordens odling befordras.

§ 3.

Under den jordrymd, som, efter hvad här ofvan sägs, må till besittning på viss tid åt en eller flera från hemman upplåtas, inbegripas icke de egor, hvilka emot dagsverken och tjenstbarheter vid hemmanet upplåtas åt jordtorpare, med skyldighet att efter laga uppsägning och fardag torpen afträda.

§ 4.

1 mom. Lägenhet, som efter 1 §. upplåtes, må icke vara af mindre område, än att derå kan utsättas en tunna potates, samt en ko af fodertillgången derstädes, och med rättighet till bete å hemmanets utmark, vinter- och sommarfödas.

2 mom. Lägenheten skall till sina gränsor noga bestämmas, i en enda formlig, till afhägnad beqväm samt ifrån hemmanets egen åbyggnad afskiljd lott, men i skogsbygder uti högst tvänne sådane lotter; och må odaläker eller äng icke dertill användas.

§ 5.

1 mom. Å lägenhet, som till besittning på vissa år upplåtes, skall årlig afgäld läggas i spannmål, dagsverken eller annan räntepersedel, som allmännast är i orten att tillgå; och må denna afgäld icke vara mindre, än att den motsvarar hvad af hemmanets räntor och öfrige allmänna utskylder, vid jemförelse af egornas storlek och beskaffenhet, å den upplåtna lägenheten belöper.

2 mom. Afgäld för lägenhet, som på lifstid upplåtes, må bestämmas så, som vederbörande kunna sig emellan öfverenskomma, utan afseende på hemmanets utskylder eller egornas storlek.

§ 6.

Vid upplåtelse af lägenhet må vissa år utsättas, under hvilka frihet från afgäldens utgörande till stamhemmanet tillgodonjutes. Ej skola dock i något fall sådane frihets-år vara flere än femton, räknade ifrån den tid lägenheten tillträdes.

§ 7.

1 mom. Ej må innehafvare af lägenhet, som på vissa bestämda år upplåten är, den lägenhet utan hemmans-innehafvarens tillstånd, på annor man öfverlåta. Sker det, gånge lägenheten, om hemmans-innehafvaren det yrkar, till hemmanet åter, emot skälig lösen.

2 mom. Dör innehafvare af sådan lägenhet förr, än besittningstid ute är, äge enka och arfvingar rätt att lägenheten behålla under de vilkor, som vid upplåtelsen tingade blifvit. Vid besittningstidens slut återfalle lägenheten till hemmanet utan ersättning eller lösen, ehvad förbehåll vid upplåtelsen derom kan vara gjordt eller ej; innehafvaren af lägenheten obetaget att derifrån bortflytta honom tillhörig åbyggnad eller stängsel, der ej hemmans-innehafvaren den lösa vill.

3 mom. I afseende på lägenhet, som på lifstid upplåten är, gälle hvad om lifstidsstädja å hemman i lag stadgadt är, och skall jemväl sådan lägenhet vid besittningstidens slut, återfalla till hemmanet utan lösen eller annan ersättning, än för sådan derå nedlagd odlingskostnad, som då ännu icke är genom afkastningen ersatt, samt med rättighet för innehafvaren af lägenheten att derifrån bortflytta honom tillhörig åbyggnad och stängsel, der ej hemmans-innehafvaren den lösa vill.

§ 8.

1 mom. Vill innehafvare af boställe eller publikt hemman, som icke under stadgad åborätt besittes, Kungs- och Kungs-ladugårdar samt öfriga under Kronans omedelbara disposition varande hemman likväl undantagne, jord på viss tid, i enlighet med nu stadgade allmänna grunder, upplåta; göre ansökning derom hos det Embets-Verk, under hvars allmänna vård och inseende bostället eller hemmanet är ställdt, hvilket Embetsverk, efter vederbörandes hörande, med afseende å boställets eller hemmanets framtida nytta och förkofran eger att, då skäl dertill finnes, sådant tillåta och vilkoren bestämma.

2 mom. De afsöndringar af jord under eganderätt, som, enligt förra Enskiftes-författningar, i behörig ordning skett från boställen, ege framtida bestånd.

§ 9.

Hemmans innehafvare ege, så länge han ränta och öfrige utskylder för hemmanet rigtigt utgör, sjelf uppbära den afgäld, som för upplåten lägenhet erläggas skall; men brister han deri, bör Kronans uppbördsman samma afgäld, der den icke redan för året finnes vara af lägenhets-innehafvaren betald, till den bristande räntans och andra hemmansskyldigheters utgörande uppbära.

§ 10.

Har någon genom arf erhållit lott i hemmansdel af den i 1 §. 1 mom. omnämnde natur, och är samma lott så ringa, att han ej, efter grunderna i 1 Cap. af denna Förordning, kan få den besitta; vare han då berättigad att vinna utbrytning för sin lott, under full eganderätt i en så beskaffad lägenhet, hvarom 1, 2 och 4 §§. af detta Cap. handla, så vida hinder icke deremot finnes möta; och varde lägenhetens storlek i förhållande till arfslotten, under iagttagande af de i nämnde §§. stadgade vilkor, efter föregången undersökning af Sockne-nämnd bestämd af Domaren, der ej veder-

börande derom i godo åsämjas. Företrädesrätt till utbrytning af sådan lägenhet flere arfvingar emellan bestämmes efter enahanda grund, som angående lösen utur jord, arfvingar emellan, stadgad är. Ej må annorledes, än i 2 §. sägs, af hemmansdels jordrymd för arftagare utbrytas mera än en tredjedel, deruti inberäknadt hvad från samma hemmansdel förut kan vara upplåtet och afsöndradt.

§ 11.

1 mom. Tullqvarnar och serskildt skattlagda fisken, bruk, stampar eller andra vattenverk, fabriker, garfverier med flere dylika anläggningar, hörande till hemman af den i 1 §. upptagne natur, må kunna derifrån för alltid under eganderätt afsöndras, eller på viss tid, efter hvad i samma §. sägs, upplåtas, jemte nödigt utmål af jord intill desamma.

2 mom. Å denna jord bör, på sätt och under vilkor här ofvan i 5 §. sagdt är, årlig afgäld till hemmanet läggas, och derest tullqvarn skulle finnas i hemmanets ränta inbegripen, bör på lika sätt viss andel af samma ränta i den afgäld intagas.

3 mom. Öfver så beskaffad afsöndring för alltid af vattenverk och anläggning, med jord dertill, hålle Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hand; och thy skall afhandlingen derom, sedan den, på sätt nedanföre föreskrifves, godkänd blifvit, ingifvas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som den öfverenskomne afgälden pröfvar och, der den tillräcklig finnes, fastställer.

4 mom. Vill någon till anläggning af sådane verk och inrättningar, som i 1 mom nämnde äro, på lika sätt från hemman afsöndra eller upplåta vattenfall med mark derintill, eller annan till sådan anläggning tjenlig lägenhet, hafve ock der rätt till, med vilkor att, såsom här förut i 2 och 3 mom. sägs, viss årlig afgäld å jorden lägges och fastställes.

5 mom. Varder verk eller inrättning af nu omförmälde beskaffenhet nedlagd och icke inom tio år åter upptagen, eller varder sådan anläggning icke fullbordad inom tio år från det laga kraft egande tillåtelse dertill vunnits, gånge lägenheten, när påstående derom af vederbörande väckes, till hemmanet åter, emot lösen.

6 mom. Hvad i denna §. stadgadt är kommer dock icke att göra någon ändring i hvad Kammar-Collegii kungörelse af den 27 Januari 1823, rörande strömfall å kronohemmans eller kronojords område, innehåller.

§ 12.

1 mom. Hörer till hemman af den natur, som i 1 §. omförmäles, sådan mosse, som odlingsbar, men i dess närvarande skick onyttig är, och

innehåller densamma minst 8 tunnlands vidd, eller deröfver; vill hemmansinnehafvaren den lägenhet åt annor man, såsom i nämnde §. sägs, för alltid eller på viss tid, med eller utan skattfrihet, till odling upplåta, hafve der våld till, äfven om den öfverstiger tiondedelen af hemmanets hela egorymd. Söke dock i sistnämnde fall tillstånd dertill hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som, sedan mossens onyttiga tillstånd i dess närvarande skick blifvit behörigen utrönt och styrkt, ege sådant tillstånd meddela. Har Boställe eller något icke under stadgad åborätt upplåtet publikt hemman, kungs- och kungs-ladugårdar samt öfrige under Kronans omedelbara disposition varande hemman dock undantagne, i sådan lägenhet del; då skall på Kongl. Maj:ts Nådiga bifall bero, om och med hvad vilkor dylik upplåtelse deraf på viss tid ske må.

2 mom. Lyder till hemman af den i 1 §. nämnda natur i dess mantal och ränta inbegripen utjord, urfjäll eller annan lägenhet, som, utom egogränsen för det skifteslag, dit hemmanet hörer, är belägen så aflägse från hemmanet, att den icke med egentlig nytta och förmon till hemmanet kan begagnas; har denna ega sådant läge, att den icke, på sätt i 7 Cap. 3 §. i Kongl. Stadgan om skiftesverket i Riket sägs, kan genom utbyte med hemmanets öfrige egor sammanläggas, och utgör den icke heller så stor andel af hemmanets egor eller är af den förmonliga beskaffenhet, att genom densammas afsöndring hemmanets bestånd och säkerheten för utskyldernas utgörande deraf kunde äfventyras; då må, fastän af egan icke kan påräknas den i 4 §. förutsatte afkastning, och ehuru den innehåller odalåker eller äng, innehafvaren deraf ega att densamma antingen under full eganderätt eller viss besittningstid upplåta; dock endast till innehafvaren af det hemman, hvars egor äro intill densamma belägna; börande afgäld derå läggas, efter hvad i 3 §. stadgadt finnes.

3 mom. Vill någon sådan afsöndring, som i nästföregående mom. omförmäles, verkställa, anmäle det hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som har att, sedan alla nödiga omständigheter blifvit utredde, frågan, jemte eget yttrande, till Kammar-Collegii pröfning och afgörande öfverlemna.

§ 13.

1 mom. Enär upplåtelse under vissa år eller på lifstid, eller afsöndring af jord och lägenhet för alltid, efter hvad här ofvan stadgadt är, ifrågaställes; då bör undersökning genom Sockne-Nämnd begäras och verkställas, på sätt rörande hemmansklyfning i 1 Cap. 8 §. förordnadt är.

2 mom. Nämnden undersöke, om upplåtelsen eller afsöndringen enligt de grunder, nu stadgade äro, godkännas kan, och meddele utlåtande ej mindre derom, än äfven angående beloppet af den ränta eller afgäld, som lägenhet, hvilken för alltid eller på bestämda år blifvit upplåten, draga bör.

3 mom. Varder upplåtelsen eller afsöndringen af Nämnden godkänd, då skall dervid förblifva. Förklarar åter Nämnden, att sådant godkännande icke kan ega rum, ege den med utlåtandet missnöjde att begära pröfning af Härads-Rätten, och om Härads-Rätten jemväl afslår afsöndringen, i ämnet vidare fullfölja talan, så som rörande frågor om hemmansklyfning i 1 Cap. 8 och 11 §§. sagdt är.

4 mom. Sedan upplåtelse på vissa år behörigen godkänd blifvit, skall Kongl. Maj:ts Befallningshafvande den föreslagna afgälden derå, på sätt om jordafsöndring för alltid i vissa fall nu sagdt blifvit, pröfva och, om den tillräcklig finnes, fastställa.

§ 14.

1 mom. Med jord eller annan lägenhet, som, efter hvad här ofvan medgifvet är, från frälse-, frälse-skatte- eller krono-skatte-hemman till full ego afsöndras, skall lagfaras, såsom om jordafång stadgadt finnes.

2 mom. Har upplåtelsen skett på vissa år, varde afhandlingen intecknad och inteckningen förnyad, på sätt om lego af jord i Kongl. Förordningen af den 13 Junii 1800 föreskrifves.

3 mom. Med afhandlingar om upplåtelse af jord eller lägenhet från de krono-, krono-rusthålls- eller andra publika hemman, som under stadgad åborätt besittas, förfares, som då åborätt å slika hemman öfverlåtes. Dock må ej lagfart eller inteckning meddelas, ej heller den, till hvilken lägenheten upplåten blifvit, ehvad det skett för alltid, på bestämda år eller lifstid, för lägenheten såsom egare eller åbo i Kronans handlingar antecknas, eller skattskrifvas, förr än afsöndringen eller upplåtelsen är vorden godkänd och afgälden bestämd, på sätt för hvarje fall här ofvan stadgadt är.

4 mom. Jord eller lägenhet, som för alltid är ifrån hemman afsöndrad, bör till framtida rättelse i kronans jordebok antecknas, hvaröfver Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eger hålla hand.

§ 15.

Hvad nu angående afsöndring och upplåtelse i allmänhet är förordnadt, gälle ock, då vid öfverlåtelse af egande- eller besittningsrätt till hemman, jord eller lägenhet, för alltid eller till besittning på bestämda år, eller på

lifstid, derifrån *undantages;* och må ej, i följd af sådan öfverlåtelse, lagfart å hemman, som blifvit under eganderätt upplåtet, eller kungörelse om åbo-ombyte å krono- eller annat publikt hemman utfärdas, innan afhandlingen, i hvad den rörer undantaget, så pröfvad och godkänd blifvit, som 12 §. föreskrifver. Finnes den undantagne lägenheten icke så beskaffad, att den, enligt de grunder som stadgade äro, må såsom enskild lägenhet besittas, vare afhandling, hvarigenom öfverlåtelse af hemmanet skett, äfven ogild.

§ 16.

1 mom. Hvad nu angående afsöndring af jord eller andra lägenheter från frälse-, frälse- och krono-skatte-hemman stadgadt är, gälle äfven för säteri-, rå- och rörs- samt insockne frälse-hemman, dock att af dessa hemmans jordrymd till och med en femtedel må upplåtas, och att de från sådane hemman hittills skedda jordafsöndringar, hvilka icke strida emot förra författningar, icke derigenom rubbas.

2 mom. I afseende på afsöndring af jord från lotshemman kommer, hvad i Kongl. Förordningen om lots- och båk-inrättningen i Riket af den 16 Maj 1827 samt Förvaltningens af Sjöärenderne och Kammar-Collegii kungörelse den 15 September 1823, derom finnes förordnadt, att lända till efterrättelse.

§ 17.

Tvister rörande upplåtelse och afsöndring af jord eller lägenheter från de under stadgad åborätt upplåtne krono-, krono-rusthålls- och andra publika hemman, skola på enahanda sätt som, tvister angående dylika afsöndringar från frälse- och skattehemman upptagas och fullföljas.

§ 18.

Klagan öfver beslut, meddelade i de uti 2, 5, 8 §§. samt 11 §. 1 och 3 mom. af detta Capitel upptagna frågor, må anföras i den ordning, som för ekonomi-mål i allmänhet stadgadt är; och kommer hvad Kongl. Maj:t genom denna förordning sålunda stadgat och föreskrifvit tills vidare, och intilldess annorlunda derom kan blifva förordnadt, icke att för Stora Kopparbergs Län vara gällande.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS J. A. WALLDÉN,
1840.

N:o 29.

Ank. till Exp-Utsk. den 27 Januari 1841, kl. 2 e. m.

Ytterligare Betänkande, angående ändring af Författningarne om Socknestämma samt om bildande af Communal-Styrelser.

Det Betänkande, N:o 4, som Utskotten i detta ämne afgifvit, och det förslag till Lag om Socknestämmor och Sockne-Nämnder, som Utskotten i sammanhang dermed framställt, äro bifallne af Bonde-Ståndet, men hafva blifvit återremitterade af de öfrige Stånden, efter deremot gjorde anmärkningar, hvilka äro dels mera allmänna och omfattande ämnet i sin helhet, dels rigtade emot de serskilda närmare bestämmelserna, som i det framställde Lagförslaget innehållas.

De mera allmänna anmärkningarne innehålla hufvudsakligen, å den ena sidan, att, om man nu ville införa en Communal-styrelse, så borde man först tillse, om man kan eller får lof att minska embetsmanna-inflytandet, och dernäst om man kan framkalla allmän anda. Detta vore dock politiska och moraliska problem, som icke lösas med än aldrig så många reglementariska paragrafer, utan bero i första rummet på en eftergift å Konungamagtens sida, hvarigenom den centraliserade styrelsen åtnöjes att vaka öfver och leda Rikets mera allmänna och stora intressen. Om denna eftergift vinnes, skulle styrelsens organer villigt träda ur vägen för den verksamhet, som, efter allmänt local-förtroende, uppdrages åt menighetens för hvarje ärende dugligaste män. Sådane skulle då icke eller komma att fattas, när de icke tillbakasättas, hindras eller förföljas af Embets-myndigheterne. Då skulle det visa sig, att föga några Lag-bestämmelser, eller åtminstone högst enkla, äro af nöden; att bestyren, mångfaldigade efter reglen om arbetets fördelning, väl tilltaga i mon af förtroendet, men just också, såsom väsendtligen baserade derpå, och verkande med en moralisk, snarare än en juridisk magt, icke behöfva några stela former, utan uppfyllas med inbördes tillfredsställelse, utan tvång och efter naturens anvisning i hvarje förekommande fall. Der förhållandet hittills visat sig verkligen vara ändamålsenligt nog och fredligt inom någon församling eller socken, der skall man funnit, att sockneboerne, om icke just af samma class, dock haft en sådan homogen blandning af flere, att intet magt-

begär, på grund af öfvervigt hos någondera eller på någon hierarkisk myndighet, haft tillfälle utbilda sig; äfvensom dertill bidragit, att inga ämnen af annan natur än de, som egentligen, enligt äldre bruk och Författningar, sorterat under Sockne-styrelser, kommit inom en sådan socken i fråga, såsom endast vården om kyrkan, om de fattige, tillfälligtvis också om helsovården, sockne-skolan och sockne-magazinet. Detta skall visa: 1:o att Communen varit lämpad efter naturen af de föremål, som den egde inom sig afgöra; 2:o att intressena varit likartade hos Communens homogena befolkning; 3:o att valfrihet och förtroende utgjort de lifgifvande principerne vida mer än lagbestämmelser; och slutligen 4:o frånvaron af all dictatorisk öfverlägsenhet. Häraf skulle följa, att, om än sockne- eller församlings-indelningen vore, under vissa förhållanden, lämplig för de Communal-bestyr af mera ecclesiastik natur, hvilka hittills sorterat under socknestämma samt Pastors egentliga ledning, så följer icke deraf, att socknen är ett lämpligt district, i fall man ville utsträcka communal-bestyr till frågan om vägar, broar, canaler, större gemensamma odlingar och aftappningar, skiftes-frågor, polis-mål och beskattning. Districtet måste då sökas så vidsträckt, att inom dess gränsor befinnas ett större antal personer, hvilkas intressen ställa hvarandra i någorlunda jemnvigt och tillåta förenämnde moraliska driffjäder att träda i verksamhet. Der detta icke låter sig göra, hjelper ingen inrättning af Nämnder med långa Reglementen derföre, utan vore det bättre att låta embetsmännen styra, såsom det nu går, ofta ibland bra nog, om de äro redlige och duglige, men åtminstone utan allt för mycken collision emellan dem, som hetas styra. En på sätt och vis från Pastors inflytelse afsöndrad styrelse inom en socken, med rättighet och skyldighet att inblanda sig i ämnen, som hittills varit ansedde att vara af ecclesiastik natur, vore ett stort misstag. Folkets frihet och verkliga intressen skulle icke derigenom blifva på det ringaste befordrade, de större föremålen för en verklig Communal-styrelse skulle icke vinnas, men split och oenighet skulle komma att lemna rum för intriger af utom Communen stående magter, hvilka icke skulle underlåta att begagna den nya polismyndighet man inom socknen bildat, för att intränga i familje-lifvets hittills någorlunda skyddade kretsar. Dessutom har man ansett, att motiven för ett förslag om Communal-Lagstiftning borde i första rummet innehålla en noggrann framställning om dess egentliga föremål och omfattning, äfvensom förklaring om gränsskillnaden emellan Communal-befattningar och dem, som i pröfnings- och verkställighetsväg tillkomma allmänna Domstolar och Em-

bets-myndigheter. En utredning i dessa delar skall synnerligast vara nödvändig under den chaotiska oreda af hundradetals secler gamla, ännu gällande, samt andra jemväl i senare tider tillkomne Författningar och Reglementen, hvaruti den Svenska ekonomiska Lagstiftningen skall vara insvept, hvilket skall föranleda dertill, att misstag och ingrepp af den ena myndigheten på den andras område svårligen kunna förekommas.

Å en annan sida, har man ansett, att Utskottens förslag skulle leda till eftertänkliga reformer, dels genom det utsträckta deltagandet i sockenstämmo-förhandlingarne och förändringen af grunden för detta deltagande, dels derigenom, att socknarnes angelägenheter, enligt detta förslag, skulle undandragas den kyrkliga behandlingen och den ledning af Presterskapet, som de hittills skola varit underkastade, och hvilken för en del af dem skall höra till det Presterliga kallet, derföre det också blifvit yrkadt, att i Stadgan borde skiljas emellan kyrkliga och icke kyrkliga ärenden, och olika föreskrifter för deras behandling meddelas.

I det skick, detta ärende hos Utskotten förekommit, hafva Utskotten trott sig icke hafva någon anledning att ifrågasätta någon inskränkning af embets- och tjenstemäns befattning med ärenden, som dem förut tillhört. Derom är ingen motion väckt, och det förslag af Committerade för fattigvårds-ärendena, som en af motionärerne åberopat, innehåller icke eller derom någon framställning, utan hafva Committerade tvertom uttryckligen förklarat, dels att, ehuru det syntes troligt, att en öfverflyttning af flere ärenden från embets- och tjenstemän till Communal-myndigheterne vore lämplig, förmenades varsamheten fordra, att, innan en sådan mera ingripande åtgärd vidtoges, den föreslagne inrättningen må vinna stadga, och erfarenheten visa, i hvad mon öfverflyttningen kan finnas nödig eller gagnelig; dels att förslaget till Communal-Lag icke kunnat omfatta alla de ämnen, som Committerade ansett tillhöra denna lagstiftning, då, i afseende på flere af dem, som icke stått i sammanhang med det Committerade meddeldte uppdraget, de, för närmare bestämmelse derom, nödige upplysningar saknats, derföre Committerade föreställde sig, att Kongl. Maj:t skulle täckas låta föranstalta om förslagets granskning och närmare fulländande af vederbörande myndigheter, på hvilka sådant, efter ärendenas beskaffenhet, kunde bero. Rikets Ständers vid sista Riksdagen hos Kongl. Maj:t gjorde underdåniga anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes infordra sakkunnige mäns yttranden om det mest ändamålsenliga sätt för

införande af en ordnad och sammanhängande Communal- och Municipalstyrelse, samt derefter vidtaga de åtgärder, Kongl. Maj:t i Nåder kunde finna med nationens behof och framskridande bildning förenlige, har icke eller veterligen föranledt till någon fullständigare beredning af detta ämne, hvartill ovilkorligen höra yttranden och upplysningar från embetsmyndigheterna, af den omfattning, att de omöjligen kunnat af Utskotten inhemtas och afbidas. I sammanhang med sjelfva anmärkningen emot Utskottens inskränktare behandling af ärendet, är det erinradt, huruledes dess mera fulländade bearbetande skulle ingripa i de allmänna styrelseformerna, äfven i de delar, som äro stadfästade i Grundlagarne, och således icke utan rubbning deraf kunna förändras.

Af detta allt torde det vara uppenbart, att Utskotten varit nödsakade att stanna vid den förutsättningen att icke öfverlemna åt menigheterne andra bestyr, än dem förut tillhört, derföre också föremålet för Utskottens förslag måst hufvudsakligen inskränkas till fulländande af formerne för de redan till menigheterne öfverlemnade ärendenas behandling. Detta förslag innehåller icke annorlunda någon afvikelse från hvad redan är stadgadt, hvarpå Utskotten anse sig böra serskildt påkalla uppmärksamhet, då de betraktelser, som under dess granskning blifvit i olika rigtning framställde, nog mycket föranleda, att detta förhållande blifvit förbisedt. Communal-institutionen är icke eller någon nyhet inom vårt fädernesland. Den finnes för närvarande och har af ålder funnits. Den har uppträdt i olika skepnader under olika tidsförhållanden, och äfven den närvarande tiden påkallar, för utveckling af dess verksamhet, jemkningar och rättelser, lämpade efter de förhållanden, som inträdt. Utskotten hafva bemödat sig att motsvara denna fordran, så vidt Utskotten varit i tillfälle dertill. Flere hafva ansett, att det i sådant afseende framställde förslaget innehåller onödiga och origtiga reglementeringar, endast ledande till hinder och svårigheter vid ärendenas behandling. Förslaget innehåller likväl endast bestämmelser om förhållandena emellan Communerne och Staten, samt emellan Communerne och dess enskilde medlemmar, och derom kunna icke Communerne besluta, utan de måste vara föremål för allmän lagstiftning. Om lagstiftningen, sådan den är föreslagen, också är ofullständig och, af skäl, som äro anförde, icke kunnat blifva, hvad man måste önska, kunna Utskotten dock så mycket mindre instämma i yttrandet, att man heldre må lemna den åsido och låta bero vid embetsmannens styrelse, som de ärenden, hvarom förslaget handlar, enligt nu gällande Författningar, för

ingen del tillhöra denna styrelse och embetsmanna-myndigheten egentligen aldrig bestämdt ingripit deri.

Af Utskottens här antydde uppfattning af ämnet, visar sig äfven orsaken, hvarföre icke Utskotten, på sätt som genom anmärkningarne jemväl är yrkadt, ingått i en noggrannare undersökning om Communal-Lagstiftningens föremål och omfattning samt gränsskillnaden emellan Communalbefattningar och dem, som i pröfnings- och verkställighetsväg tillkomma allmänna Domstolar och Embetsmyndigheter. En sådan begränsning igenfinnes dessutom i de föreslagne bestämmelserne om de ärenden, som bero på menigheternes behandling, och huru vidt denna behandling må sträcka sig.

Emot de yttrade farhågorna för äfventyr af reformer, som förslaget förmenats innehålla, måste Utskotten erinra, att förslaget, åtminstone hvad socknestämman beträffar, icke innehåller någon egentlig reform, så vida icke dertill räknas den förändrade grunden för rösträtt, hvilken Utskotten icke kunna anse annorlunda, än en af förändrade tidsförhållanden påkallad fulländning af den förut gällande formen, hvilken förändring Rikets Stånder redan vid sista Riksdagen antagit såsom nödvändig. Man har icke hittills funnit några svårigheter för socknestämman att, under denna samma form, behandla både kyrkliga och icke kyrkliga ärenden, och Utskotten kunna icke inse, att några sådane svårigheter äro mera hädanefter att befara. Om skilnaden emellan dessa ärenden, vid fråga om menigheternes behandling deraf, verkligen är hvad man velat påstå, synes dock en noggrannare uppmärksamhet derå icke af behofvet påkallas, innan Communal-Institutionen i sin helhet hunnit en vida större fulländning, än den, Utskotten föreslagit och anse för närvarande kunna åstadkommas. Utskotten kunna icke eller medgifva, att förslaget om Sockne-nämnder innehär någon reform i den förmenta syftningen, att från den kyrkliga behandlingen och Presterskapets ledning undandraga ärenden, som dem hittills tillhört. Det är kyrkliga angelägenheter, att befordra upplysning och sedlighet, att vårda sig om de fattige och de sjuke, och presten är dertill, i kraft af sitt embete, förpligtad; men derunder är icke inbegripen dispositionen af församlingsboernes tillhörigheter för vinnande af detta ändamål, och ingen Lag har hittills betagit församlingsboerne att sjelfve ordna och handhafva de anstalter, de i detta afseende ville tillvägabringa. Det har likväl merendels inträffat, att Kyrkoherden haft ledningen deraf, utan tvifvel till följd af hans öfvervägande nit för dessa angelägenheter,

och ofta äfven emedan förmågan inom församlingen varit mera sällsynt, men det saknas dock icke exempel, att denna ledning varit öfverlemnad åt andra. Utskotten hafva således, långt ifrån att inskränka den kyrkliga och presterliga myndigheten, snarare utsträckt den, då Utskotten föreslagit, att Kyrkoherden må vara Ordförande i Seckne-nämnden för Skole- och undervisnings-ärenden, och för öfrigt såsom Ledamot deltaga, då hans embetspligt det påkallar. Om orsaken till denna utsträckning komma Utskotten i tillfälle att närmare yttra sig, i anledning af de serskilde anmärkningarne vid Sockne-nämndens organisation.

De anmärkningar, som blifvit framställde emot de serskilde bestammelserne, upptagas här under hvarje §. af förslaget, hvaremot de äro rigtade, nemligen:

§ 1.

Såsom en definition på socknestämma och ändamålet dermed, är föreslaget, att denna §. borde innehålla stadgande, att en eller flere socknar ega å socknestämma öfverlägga om socknarnes gemensamma angelägenheter; men då detta endast vore ett upprepande af hvad förslaget förut på flera ställen innehåller, anse Utskotten tillägget icke vara nödigt eller lämpligt.

I afseende på tiden för de ordinarie socknestämmornes hållande, är det anmärkt, dels att de borde hållas 4 gånger om året, för att gifva så mycket mera väckelse åt det allmänna deltagandet, dels att de borde inskränkas till en gång om året, då man icke skall kunna förutse, att angelägna öfverläggningsämnen öfverallt oftare förekomma, dels ock att ingen viss tid må bestämmas, utan socknestämma hållas, så ofta behof företer sig. Ett gifvet föremål för socknestämma måste antagas att i alla socknar årligen förete sig i val af socknens hvarjehanda förvaltare och emottagande af redogörelser för förvaltningen, derföre åtminstone en gång om året socknestämman måste blifva nödvändig; men Utskotten medgifva, att det origtiga stadgandet icke bör derutöfver utsträckas, då någorstädes visserligen kan inträffa, att ärendena icke fordra oftare öfverläggningar, och det allmänna deltagandet ingalunda befordras genom de oftare återkommande socknestämmorne, utan beror af öfverläggningarnes vigt, hvaremot hvarje onödigtvis tillställd sammankomst måste verka likgiltighet.

§ 2.

Efter anmärkning, att i socknestämma kunna förekomma ärenden, som böra ledas af Contracts-Prosten och för hvilka stämman då bör af honom utlysas, hafva Utskotten, genom tillägg till denna §., vidtagit stadgande derom.

§ 4.

I anledning af anmärkning, att under denna §. borde intagas stadgandet i 28 §., och att den skiljagtiga lydelsen af dessa båda §§., i afseende på ställen för sammanträden, borde rättas till likhet, få Utskotten erinra, att §§:ne handla om olika ämnen, nemligen den ena om Socknestämma och den andra om Sockne-Nämnd, hvilket är orsaken, hvarföre stadgandena äro åtskiljda och äfven hafva olika lydelse.

Stadgandet, att socknestämma må hållas på samma dag, som den utlyses, har ansetts kunna leda till äfventyrliga följder och icke vara behöfligt Detta stadgande finnes redan i den nu gällande Socknestämmoförfattningen, och då erfarenheten mången gång visat nödvändigheten deraf, hafva Utskotten icke kunnat undgå att föreslå dess bibehållande, ehuru under föreställning, att det framdeles torde kunna upphöra, om inrättningen af Sockne-nämnder vinner åsyftad utvidgning. Då den kortare kallelsetiden är medgifven endast under vilkor, att förefallande ärenden icke tåla uppskof, torde missbruk icke vara att befara, och för att ytterligare förebygga äfventyrliga följder deraf, hafva Utskotten nu föreslagit, att beslut om afgifter icke vid sådan stämma må fattas. Då, på sätt som jemväl är anmärkt, frågor kunna förekomma, som gemensamt röra socknar af olika Pastorat, hafva Utskotten föreslagit stadgande, rörande öfverläggning derom genom Deputerade, utsedde af hvarje socken serskildt. De vanliga socknestämmo-formerne anse Utskotten icke kunna för detta fall tillämpas, då de flere skiljaktigheterne emellan serskilde Pastorat skulle verka till väsendtliga missförhållanden.

Det är äfven anmärkt, att socknestämma aldrig borde få hållas å söcknedag, på det icke allmogen må dragas från dess hvardagliga arbete; men då mången gång ärenden förekomma af den vidlyftighet, att de omöjligen kunna medhinnas på en helgedag efter slutad Gudstjenst, är det uppenbart nödvändigt, att de måga kunna företagas på en söcknedag och betänkligheten vid förlusten af arbetsstunder, för de tillfällen, då sådant

kan komma i fråga, synes icke vara af den vigt, att den icke må vika för denna angelägenhet.

§. 5.

Det har blifvit anmärkt, att föreskriften om rättighet för medlem af socknestämma att i Protocoll få intaga reservation emot beslut, vid hvars fattande han icke varit tillstädes, vore öfverflödigt och olämpligt, då det icke skall kunna finnas anledning till reservation af den, som hvarken i öfverläggningen eller beslutet deltagit. Utskotten, som medgifva, att sådan reservation åtminstone icke är behöflig för förvarande af någons rätt, anse derföre, att stadgandet må kunna utgå.

Emot förslaget, att personer, som icke äro berättigade att deltaga i socknestämma, likväl måga öfvervara dess förhandlingar, hafva äfven betänkligheter blifvit yttrade; men då dessa förhandlingar i många fall ganska väsendtligt verka på personer, som från deltagande deri äro uteslutne, fordrar grannlagenheten, att de åtminstone må få afhöra, huru deras rätt och fördel vårdas, och några olägenheter deraf synas icke skäligen kunna befaras, då den så beskaffade offentligheten icke är medgifven annorlunda, än så vidt utrymmet medgifver, och iagttagelser för öfrigt äro föreskrifne för att förekomma oordningar; men då det åberopade skälet för ifrågavarande rättighet endast gäller för invånarne af samma socken, inom hvilken stämman hålles, hafva Utskotten nu föreslagit derefter lämpad inskränkning.

§. 6.

Emot Utskottens förslag, att rösträtten och bidraget till communalafgifter, hvarom 10 §. handlar, må beräknas efter den en hvar påförde bevillning för egendom, lön och rörelse, hafva anmärkningar allmännast blifvit framställde, då bevillnings-taxeringen skall ske ojemnt och således den af Utskotten föreslagne tillämpningen ofta skulle föranleda en orättvis beskattning, hvilken för en del medlemmar blefve serdeles kännbar, äfvensom flerehanda olägenheter och missförhållanden förmenats uppstå genom den af Utskotten föreslagne beräkningen af rösträttigheten.

Enligt hvad Utskotten redan uti det förut afgifne Betänkandet anfört, hafva Utskotten ansett, att bidragen för de communala behofven borde utgå i mon af hvarje medlems förmögenhet och inkomster, samt att rösträtten borde lämpas efter desse bidrag. Utskotten kunna icke af-

vika

vika från denna grundsatts och anmärkningarne äro icke heller egentligen deremot rigtade; men ehuru Utskotten föreställt sig, att hvars och ens förmögenhets-vilkor skulle säkrast vara antydde genom Bevillnings-taxeringen, medgifva Utskotten, att, der denna taxering icke sker med full noggranhet, kännbara missförhållanden uppstå vid dess tillämpning, i afseende på de communala bidragen, och, efter de flerfaldiga anmärkningar, som äro framställde, anse Utskotten sig icke böra vidblifva sitt härom gjorda förslag, utan hemställa, att serskild taxering för utgörande af berörde bidrag må anställas. Dervid möter likväl den betänklighet, att i valet af taxeringsmän icke alla kunna deltaga, som äro underkastade beskattning, och inflytandet på valet icke eller kan beräknas efter den ännu okända beskattningens belopp, men denna betänklighet synes kunna häfvas genom de beskattade medgifven rättighet att söka rättelse af taxeringen och deltaga i val af Gode Män, som densamma pröfva, då den så vigtige sjelfbeskattnings-rätten synes på detta sätt blifva åt en hvar förvarad. I enlighet härmed, hafva Utskotten i 6 och 10 §§. intagit förändrade stadganden om beskattningen och röstberäkningen.

Det har dessutom blifvit yrkadt, att deltagande i socknestämma, för ärenden, som icke angå utgifter, måtte medgifvas åt alla medlemmar, utan afseende å den beskattning, en hvar kan vara underkastad, men då för ett sådant deltagande måste förutsättas en sjelfständighet, hvilken i allmänhet icke kan bedömas annorlunda än efter vissa förmögenhetsvilkor, anse sig Utskotten icke kunna föreslå en sådan utsträckning af rösträttigheten.

§ 7.

I anledning af hvad vid 2 §:n är anmärkt om mål, som vid socknestämma böra ledas af Contracts-Prost, hafva Utskotten här tillagt stadgande om Contracts-Prostens rätt att i sådane mål vara Ordförande.

§ 8.

På det icke fordran på socknestämmo-protocollets fullständighet må utsträckas till upptagande af alla yttranden, som under öfverläggningen afgifvas, hvilket Utskotten anse hvarken nödigt eller öfverensstämmande med billige anspråk, hafva Utskotten, i anledning af anmärkning härom, föreslagit förändrad lydelse af de i detta ämne gifne föreskrifter.

§ 9.

Häremot är anmärkt, att de allmänna stadgandena om ärenden, som tillhöra socknestämma, i stället för serskildt upprepande af hvarje ärende, på sätt i 1817 års Förordning skett, skola leda till osäkerhet vid tillämpningen, och således många misstag vara att förutse; men Utskotten få i detta afseende åberopa hvad i förra Betänkandet är, såsom skäl för förändringen anfördt, att, då icke möjligen alla ärenden kunnat bestämdt uppgifvas, anse Utskotten, att, just genom uppräknandet af en del af dem, äfventyras den osäkerhet och misstydning, som man vill förekomma.

Det har äfven blifvit anmärkt, dels att föreläggande af viten icke borde tillhöra en communal-anstalt, dels att beslut derom icke borde vara underkastade Konungens Befallningshafvandes pröfning. Hvad Utskotten härom föreslagit, är fullkomligt öfverensstämmande med hvad redan genom 1817 års Socknestämmo-förordning är stadgadt, och hvaraf nyttan är genom erfarenheten ådagalagd. Några äfventyrliga verkningar deraf synas icke vara att befara, då besluten bero på fastställelse af vederbörlig Embetsmyndighet, men denna iagttagelse anse Utskotten också oundvikligen nödvändig, då, i annat fall, vites-bestämmelserne torde utsträckas på ett sätt, som, serdeles genom olikhet inom serskildte församlingar, kunde leda till verklige oordningar.

Vidare är det anmärkt, att socknestämmas och Sockne-nämnds-befattningar icke skola vara nog tydligt sins emellan begränsade genom de stadganden, 9 och 15 §§. innehålla; men Utskotten få erinra, att den egentliga bestämmelsen om Sockne-nämndens befattning innehålles i 19 §. sålunda, att Sockne-nämnden tillkommer förvaltnings- och verkställighets-åtgärder i vissa åt den anförtrodde ärenden, hvarigenom en skillnad från den socknestämman tillerkände beslutande-rätten torde vara nog tydligt antydd. Emedlertid, på det icke missförstånd af 15 §. må uppstå genom förbiseende af 19 §., hafva Utskotten nu i den förra infört en hänvisning till den senare §.

§ 10.

Hvad, som emot denna §. hufvudsakligen blifvit anmärkt, står i sammanhang med anmärkningarne emot 6 §. och är äfven i detta Betänkande under sistnämnde §. upptaget.

I anledning af serskild anmärkning emot föreskriften, att beslut om afgifter i allmänhet endast må gälla för ett år, hafva Utskotten funnit, att denna föreskrift möjligen kunde leda till olägenheter, öfvervägande deraf påräknade fördelar, hvarföre Utskotten anse densamma böra helt och hållet från förslaget utgå.

§ 11.

Såsom tillägg till denna §, är föreslaget, att socknestämmo-beslut, som rörer andre än dem, som egt att med sin röst deri deltaga, borde, för att vara gällande, stadfästas af laglig myndighet. Utskotten kunna icke inse, att vården om enskild mans rätt kan påkalla en sådan ganska betänklig inskränkning af socknestämmans myndighet, då denna rätt synes vara tillräckligt förvarad genom det en hvar medgifne tillfället att öfverklaga socknestämmo-beslut, och för öfrigt genom inskränkningen af de ämnen, hvarom socknestämman eger besluta.

Emot föreskrifterne om hänvisning till besvärs anförande öfver socknestämmo-beslut, är anmärkt, dels att denna hänvisning skall vara alltför konstig att af den enfaldige kunna iagttagas, dels att föreskrift skall saknas, huru Ordförande må söka ändring af beslut, hvarmed han kan finna sig missnöjd, dels ock att i vissa ärenden, t. ex. om Nämndemans val, klagan bör prövas af Härads-Rätt och således icke får fullföljas i den ordning, förslaget innehåller.

De föreslagne iagttagelserne vid besvärs anförande äro redan i nu gällande Författningar föreskrifne och ovedersägligen nödvändige, för att kunna handhafva efterlefnaden af hvad vid socknestämma beslutas, och erfarenheten har veterligen icke visat någon olägenhet deraf. Då föreskriften om besvärs anförande är allmän, gäller den följaktligen äfven för Ordförande i socknestämma och Utskotten kunna icke inse något behof af serskildt stadgande i detta afseende för honom, hvartill icke eller något skäl är i anmärkningen uppgifvet. Nämndemans val och andra dylika förrättningar, utgöra sådane ärenden, hvarom serskildte Författningar äro gifne, och om iagttagande deraf är redan föreskrifvet i 9 §. af förslaget.

§ 12.

Föreskriften om verkställighet af beslut, som icke vunnit laga kraft, har ansetts vara otjenlig, men när man besinnar arten af de vid sockne-

stämma förekommande ärenden, lärer man lätt inse, att den verkligen är angelägen. Den är dessutom här ingen nyhet, utan hemtad från 1817 års Socknestämmo-förordning, och så inskränkt, som den är gifven, lärer den svårligeu kunna verka till några olägenheter.

§ 13.

Det har blifvit yrkadt, att de här åberopade Lagbuden borde i Socknestämmo-författningen införas, men Utskotten kunna så mycket mindre deri instämma, som stadgandet derigenom skulle få utseende af en serskildt Lagstiftning, i stället för hänvisning till allmänt gällande Lag, och dessutom, om Lagbuden förändras, derigenom skulle uppstå en nödvändighet att äfven ändra Sockenstämmo-författningen, hvaremot, om sådant tillfälligtvis skulle förbises, osäkerhet och oreda vid tillämpningen skulle uppstå.

§ 14.

För den händelse, att ett vid socknestämma företaget ärende icke på samma dag hinner att afslutas, hafva Utskotten, i anledning af derom gjord anmärkning, vid denna §. tillagt föreskrift om skyldighet för Ordförande att bestamma viss dag för dess fortsättning.

§ 15.

Vid 1:sta Mom. af denna §, har det tillägg ansetts böra göras, att serskildt afdelning af Sockne-nämnden skall handhafva menigheternas gemensamma angelägenheter och rättsfrågor samt härutinnan föra menigheternas talan och å deras vägnar svara, äfvensom det förmenats, att, vid sidan af Sockne-nämnd, böra kunna uppkomma Skol-direction och Fattigvårds-styrelse, samt att stadgandet i denna §. borde bringas till öfverensstämmelse med Stats- och Ekonomi-Utskottens Betänkande om Folkskolor, hvari serskildt Skol-direction är föreslagen.

Genom det af Utskotten förut afgifne Betänkandet, hafva Utskotten utvecklat orsaken, hvarföre Utskotten ansett sig icke böra föreslå några stadganden om menigheternes förvaltning af sine angelägenheter, vidare än hvad beträffar dem, som äro bestämdt föreslagne att åt Sockne-nämnderne uppdragas, och Utskotten åberopa berörde Betänkande, i anledning af förslaget, att menigheternes gemensamma angelägenheter och rättsfrågor borde åt en afdelning af Nämnden uppdragas. Uti förslaget, att, bredvid Sockne-nämnderne, skulle uppstå Skol- och Fattigvårds-directioner, kunna

Utskotten destomindre instämma, som, enligt Utskottens förslag, Socknenämnden skall handhafva Skol- och Fattigvårds-angelägenheterne, och således tillhöra just de bestyr, för hvilka de omförmäldte Directionerne skulle tillsättas. Detta strider för ingen del emot Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens förslag om Folkskolorne, då Sockne-nämnden är just en sådan af Kyrkoherde och valde Församlings-medlemmar sammansatt myndighet, som, enligt berörde förslag, skulle, under namn af Skoldirection, handhafva Folkundervisningen.

Bestämmelsen om de Sockne-nämnden tillhörande bestyren har ansetts icke nog tydligt antyda, huruvida deri jemväl intages nu varande Kyrko-Rådets åliggande, och det är föreslaget, att Nämnden skulle vara af tvänne slag, nemligen en för kyrkliga och en för verldsliga ärenden.

Utskotten finna ingen otydlighet uti de gifna bestämmelserne om hvad Sockne-nämnden skall tillhöra att besörja. I den mon de Kyrko-Råden nu tillhörande bestyr äro deri inbegripne, anse Utskotten det uppenbart, att Kyrko-Rådets befattning skulle komma att upphöra. Af Kyrko-Råds göromål, sådane de i nu gällande Författningar äro bestämde, återstå då endast förvaltningen af kyrkans tillhörigheter och biträde åt Kyrkoherden vid en och annan rent kyrklig förrättning. Med kännedom, att en ny Kyrko-lagstiftning för närvarande är under bearbetning, hafva Utskotten med flit undvikit att vidröra några ämnen, som kunna hänföras dit, på det icke Utskottens förslag måtte råka i strid med denna Lagstiftning, och Utskotten hafva trott, att, oberoende deraf, en Lagstiftning om vården af menigheternes angelägenheter kan åstadkommas. Om också, i händelse Utskottens förslag antages, 1817 års Socknestämmo-förordning, såsom följd deraf, upphäfves, och Kyrko-Råds-institutionen, sådan den deri är stadgad, sålunda upphörer, komma icke derigenom att saknas nödige stadganden om de kyrkliga bestyren, om hvilka serskildte föreskrifter finnas, som icke destomindre blifva gällande. Till följd af dessa åsigter, från hvilka Utskotten icke tro sig hafva anledning att afstå, anse Utskotten sig icke böra foreslå några tillägg eller förändringar, med afseende å hvad som om Kyrko-Råd är anmärkt.

För öfrigt är väl emot denna §. anmärkt, att, till förekommande af splittring emellan församlingar af samma stad, borde här stadgas, att för en och samma stad må endast finnas en Fattigvårds-styrelse, så att, om den skulle blifva Sockne-Nämnden, böra Deputerade ombesörja Fattigvår-

den för hela staden; men denna anmärkning få Utskotten bemöta med den erinran, att Utskotten icke föreslagit någon Sockne-nämnd för städerne, så att anmärkningen synes icke stå i något sammanhang med förslaget.

§§ 16 och 17.

Då dessa begge §§. gemensamt handla om Sockne-nämndens bildande, hafva de deremot framställde anmärkningar det sammanhang sins emellan, att Utskotten ansett sig böra dem här på ett ställe upptaga. De hufvudsakligaste af dessa anmärkningar angå frågan, huruvida Ordförande i Nämnden må väljas eller Kyrkoherden bör anses sjelfskrifven till denna befattning. Det är den senare meningen, som, emot hvad Utskotten föreslagit, blifvit yrkad, och skälen, som derföre blifvit åberopade, igenfinnas i Herr Prosten *Gumælii* vid Utskottets förra Betänkande afgifne reservation, så vidt den angår frågan om förvaltningen af Fattigvården; och Utskotten torde således kunna undgå ett vidlyftigt upprepande af allt hvad, som af mångfalldiga Stånds-ledamöter serskildt blifvit anfördt.

Redan genom yttrandet öfver de emot förslaget i allmänhet framställde anmärkningarne, hafva Utskotten anfört, huru Utskotten anse den, omedelbara ledningen af sådane socknarnes angelägenheter, som äro föreslagne att öfverlemnas åt Sockne-nämnden, hvarken hittills tillhört Kyrkoherden i och för hans embete eller i allmänhet kan hänföras till hans embets-åliggande. Den till det presterliga kallet hörande vården om dessa angelägenheter blifver hvarken inskränkt eller försvårad genom Socknenämndens befattning dermed, utan tvertom bör man föreställa sig, att den underlättas genom det ytterligare medel för ändamålets vinnande, som med denna anstalt åsyftas. För handhafvandet af undervisnings-anstalterne fordras likväl egenskaper, som man icke alltid kan förutsätta, att inom hvarje socken finnas hos någon annan person än Kyrkoherden, och derföre hafva Utskotten föreslagit, att han må vara Ordförande i Nämnden i mål, som angå dessa anstalter, äfvensom Utskotten ansett det nödigt, att Kyrkoherden, för att så mycket säkrare kunna iagttaga den vård om de öfrige angelagenheterne, som honom i och för embetet tillhörer, alltid må ega tillträde till Nämndens förhandlingar, och i sådant afseende, såsom Ledamot i Nämnden, deltaga när embets-kallet det fordrar.

Det har jemväl blifvit föreslaget, att Sockne-nämnden måtte ega att inom sig utse Ordförande, men då man icke hos hvarje Ledamot kan förut-

sätta de egenskaper, som för Ordförande-befattningar erfordras, anse Utskotten det vara af vigt, att valet till denna befattning anställes af samhället.

Hvad beträffar Ledamöterne af Nämnden, är det anmärkt, dels att med deras befattning icke måtte förenas åldermanskap, på det valet af Ledamöter må kunna ske oberoende af locala förhållanden, dels att Ledamöternes antal må af hvarje samhälle bestämmas, dels ock att valet må ske för tre år, och således endast $\frac{1}{3}$:del af Ledamöternes antal årligen afgå.

För Nämndens verksamhet anse Utskotten det vara af vigt, att inom den alltid må finnas fullständig kännedom om förhållandena inom hvarje serskild del af samhället och för sammanhållning af förvaltningen och uppsigten, är det äfven angeläget, att personer, åt hvilka dessa för serskilda delar är anförtrodd, sins emellan stå i beständig beröring. Af dessa skäl är föreslaget, att Ålderman för de serskilte rotarne må utgöra Ledamöterne af Nämnden, och Utskotten kunna icke inse, att oberoendet af locala förhållanden vid valet af Ledamöter förtjenar oförvägande afseende.

Hvad Ledamöternes antal beträffar, är det angeläget, att det må icke vara alltför inskränkt, så vida ärendena skola med behörig noggrannhet öfvervägas, och icke heller alltför stort, om icke förvaltningen skall försvåras och verkställigheten på ett äfventyrligt sätt uppehållas af öfverläggningen. Derföre anse Utskotten en bestämmelse om Ledamöternes antal vara nödvändig och kunna icke förändra det derom framställda förslaget.

På det icke befattningen med deltagandet i Sockne-nämnden må förefalla alltför betungande, anse Utskotten, att tiden för fortfarandet dermed icke bör utsträckas utöfver hvad, som är föreslaget, hvarförutan man bör föreställa sig, att de oftare återkommande valen väcka en på det hela gagnelig uppmärksamhet å sättet, huru det lemnade förtroendet handhafves.

Då allt stadgande saknas om påföljden för vald Ordförande eller Ledamot, som afsäger eller undandrager sig befattningen, utan att dertill vara berättigad, är det föreslaget, att, såsom sådan påföljd, må bestämmas förlust af rösträtt vid socknestämma. Utskotten finna likväl en sådan bestämmelse icke nödig, då den, som icke i behörig ordning befrias från honom anförtrodd befattning, ovilkorligen är ansvarig för fullgörandet af

dermed förenade förbindelser, och denna påföljd synes vara tillfyllestgörande för det åsyftade ändamålet.

Då stadgandet i 5 mom. af 17 §. om socknestämmas rätt att från befattningen skilja vald Ordförande, vice Ordförande eller Ledamot af Sockne-nämnden, möjligtvis genom missbruk af en sådan magt kan leda till eftertänkliga följder, anse Utskotten, i anledning af derom gjorda anmärkningar, att detta stadgande bör från förslaget utgå.

Uti 16 §. hafva Utskotten nu infört stadgandet i 35 §. om Kyrkoherdes rätt att föra ordet i Sockne-nämnden i mål, som angå folkundervisningen, då detta stadgande står i sammanhang med hvad denna §. innehåller, och misstydning möjligen kunde föranledas af dess afskiljande derifrån, enligt hvad nedan visat sig genom anmärkningar om förmenta motsägelser emellan desse bägge §§.

§ 18.

Af föreskriften om befrielse från vissa communala befattningar för Ordförande och Ledamöter af Sockne-nämnden, har förments följa, att de, som redan innehafva sådane befattningar, borde vara befriade från deltagande i Nämnden; men Utskotten dela icke denna mening, då Socknenämnds-bestyret måste anses vara af den öfverlägsna vigt, att andra communala befattningar derföre böra vika.

§ 20.

Det är anmärkt, att oguldet bidrag för communala behof icke må kunna uttagas annorlunda än efter sökt handräckning hos Konungens Befallningshafvande; men denna omgång skulle väsendtligen förlama Socknenämndens verksamhet, och då Kronofogde eger att uttaga kronoutskylder utan serskild föreskrift, inse Utskotten icke något hinder, att samma ordning må ega rum, i afseende på de likartade communal-bidragen; dock medgifva Utskotten, på sätt som tillika blifvit anmärkt, att denna executionsrätt icke må utsträckas till Länsman, då osäkerhet och oreda vid förvaltningen och redovisningen af allmänna medel derigenom möjligen kunde föranledas.

§ 24.

Den Sockne-nämnden medgifna rättigheten att ådöma viten har väl ansetts böra endast tillkomma Domstolar och Embets-myndigheter; men

Utskotten

Utskotten anse den utgöra ett nödvändigt vilkor för utförandet af de varf, som äro åt Nämnden anförtrodde; och då den inskränkes till de få fall, hvarom denna §. handlar, samt för öfrigt, på sätt Utskotten ansett sig böra tillägga, endast utöfvas, der förseelserna äro uppenbara, lärer något missbruk deraf icke vara att befara.

§ 26.

Som den Nämnden tillerkände rättigheten att af Embetsmän och Myndigheter påkalla upplysningar och yttranden möjligen kunde föranleda en öfver hofvan vidsträckt skriftvexling för de mera concentrerade Myndigheterne, om alla Socknе-nämnder ovilkorligen egde att vända sig direct till dem, och Nämnderne äro i tillfälle att genom Myndigheten inom Länet eller Stiftet erhålla alla de besked, som för dem kunna vara nödige, hafva Utskotten, efter härom gjord anmärkning, derefter lampat föreskriften i denna §.

§ 32.

Föreskriften, att viten böra med arbete aftjenas, har man ansett icke kunna antagas, så länge icke en sådan förvandling af böter är enligt allmän Lag gällande. Utskotten få erinra, att denna föreskrift är fullkomligt öfverensstämmande med hvad om viten i allmänhet är stadgadt genom Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807, så att den yttrade betänkligheten torde förfalla.

§ 37.

Genom föreskriften om Socknestämmas rätt att åt Socknе-nämnd öfverlemna hvad ärenden som helst, har man ansett anledning vara gifven till Nämndens oskäliga betungande, derföre det är yrkadt, att Nämndens befattningar åtminstone icke, utan dess medgifvande, måga ökas.

Denna rättighet är en följd af socknestämmans beslutande-rätt i allmänhet, och då Nämndens Ledamöter äro medlemmar af socknestämman, sakna de icke tillfälle att, genom deltagande i öfverläggningen och medverkande till besluten, söka att göra sina meningar gällande, om de anse sig icke böra öfvertaga befattningar, som kunna komma i fråga att åt dem anförtros.

För öfrigt har man ansett, att Sockne-nämnder, äfven för städerne, borde bildas, och att Utskotten jemväl bordt föreslå Nämnder för handhafvande af Länens och Häradenas gemensamma angelägenheter.

Genom det förut afgifne Betänkandet, hafva Utskotten framställt skälen, hvarföre Utskotten ansett sig icke kunna meddela förslag om Communal-förvaltningen inom städerne, och Utskotten få nu, till besvarande af anmärkningarne i denna del, åberopa berörde skäl, så mycket heldre, som de icke i någon mon äro vederlagde.

Hvad deremot beträffar Nämnder för vården om Häradernes och Länens gemensamma angelägenheter, anse Utskotten sig böra derom afgifva serskildt yttrande och förslag, hvilket Utskotten således få åberopa.

I öfverensstämmelse med hvad Utskotten nu yttrat, är förändradt förslag till Lagstiftning i förevarande ämne författadt, hvilket Utskotten nu

öfverlemna till Rikets Ständers pröfning, under hemställan, att, i den mon det antages, Rikets Ständer anhålla om Kongl. Maj:ts Nådiga fastställelse derå.

Äfvensom Utskotten, hvad förvaltningen inom städerne beträffar, förnya deras hemställan,

att hvarje stads samhälle må, genom utsedde Deputerade, utarbeta förslag till stadens administration, skiljd från dess Domaremagt, med iagttagande af hvad om socknestämmor kan blifva stadgadt, samt att sådant förslag underställes Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning.

Stockholm den 19 Januari 1841.

Reservationer.

Af Herr Friherre *Hamilton, Hugo:* Det af Utskotten nu fattade beslutet om förändring af den i 10 §. af det förut afgifna förslaget innefattade föreskriften, att beslut om afgifter för communala behof i allmänhet icke måga gälla för längre tid än ett år, har Herr Friherren icke kunnat biträda, emedan Herr Friherren finner den först föreslagna inskränkningen af beslutens gällande kraft vara påkallad af rättvisan, för att skydda sjelfbeskattningsrätten, hvilken nu ofta måste, på ett ganska eftertänkligt sätt, gå förlorad, då, i anseende till de årligen skeende flyttningarne

emellan socknarne, det mången gång skall inträffa, att en beskattning beslutas af andra än dem, som komma att utgöra den; hvarjemte Herr Friherren anser det vara af vigt, för att väcka uppmärksamhet och deltagande för de allmänna angelägenheterne, att Samfundets behof och tillgångar, åtminstone en gång om året, blifva föremål för en omfattande öfverläggning och reglering.

Af Herr Grefve *Mörner, C. G.*: "Då jag ej kunnat öfvertyga mig hvarken om nödvändigheten eller nyttan eller ändamålsenligheten af större delen af de nya stadganden för ordnandet af Communal-förvaltningen i landet, hvilka uti de sammansatta Utskottens ifrågavarande Betänkande innehållas, har jag ansett mig böra emot desamma anmäla min reservation. Att den nu gällande Lagen för socknestämmor i åtskilliga delar erfordrat att rättas och completteras, vill jag visserligen ej bestrida, men härtill, samt till bestämmande af några allmänna grunder för förvaltningen af församlingarnes communala angelägenheter, anser jag för min del Utskottens åtgärd hafva bordt inskranka sig. Genom de många i detaille gående föreskrifterne befarar jag, att man mera skadat än gagnat den sak, man velat befrämja. Communala inrättningar böra kunna lämpas efter hvarje orts serskilda behof och förhållanden, och med afseende på de stora olikheter, som i detta hänseende ega rum emellan landets olika delar, synes det föga sannolikt, att det mångparagraphiga arbete, Utskotten nu gå att framlägga, kan öfverallt befinnas verkställbart, än mindre tjenligt. Sverige har dessutom af ålder haft communala inrättningar, och der dessa ännu fortlefva i deras ursprungliga kraft och rigtning, torde de temligen nära motsvara allmänhetens önskningar. Hvarföre då göra deras kullstörtande till en nödvändighet? eller ej stanna vid att söka underlätta deras förbättrande, eller utbyte emot mera ändamålsenliga på de ställen, der menigheten sjelf kan befinnas härtill villig?

Sedan jag sålunda antydt den synpunkt, hvarifrån jag betraktar ifrågavarande ämnen, får jag, hvad sjelfva förslaget beträffar, endast i korthet anmärka: att jag anser föreskriften i 5 § om årlig taxering för utgörande af socknens eller församlingens gemensamma utgifter, icke hafva bordt meddelas såsom regel för annan händelse, än då socknens invånare ej om annan grund för fördelningen af nämnde utgifter sig emellan öfverenskomma; att stadgandet i 6 § om Ordförandens afgöranderätt vid lika röster synes mig obehöfligt, enär saknad af föreskrift i detta hänseende

icke hittills, så vidt kändt är, medfört någon olägenhet, och att detta stadgande understundom kan blifva vådligt, då beslut kan å socknestämma fattas, fastän endast en eller få af församlingens Ledamöter äro tillstädes; att föreskriften i 7 § derom, att hvar och en fullmyndig person, äfven om han icke å socknestämma eger rösträtt eller talan, skall hafva rättighet densamma bevista, tyckes utan skada hafva kunnat uteslutas; att Ordförandeskapet i Sockne-nämnden tilläfventyrs lämpligast anförtrotts utan val åt Kyrkoherden, men ej åt hans vicarier; och att den åt Socknenämnden anförtrodda anklagande, dömande och verkställande magt möjligen kan gifva anledningar till chikaner och olägenheter, som nu ej till sin fulla betydenhet uppskattas."

Af Herr Friherre *Lejonhufvud, A.:* "Jag har icke kunnat deltaga med bifall till åtskilliga ibland de förslag, som upptagas i Betänkandet, angående ändring af Författningarne om socknestämmor samt om bildandet af Communal-Styrelse: anledningen dertill, likasom till denna reservation, är, att dessa förslag afvika till grundsatser och bestämmelser i flere hufvudfrågor ifrån den idée, hvarpå jag uppställt min reservation, angående förevarande ämne, vidfogad Committerades underdåniga Betänkande angående Fattigvården i Riket."

Förslag
till
Lag om Socknestämmor i Riket utom Stockholms Stad samt om Sockne-nämnder för Landet.

1:sta CAPITLET.
Om Socknestämma.

1 §.

Socknestämma skall hållas i hvarje församling årligen i Maj eller Juni månader, och eljest när nödvändigheten det fordrar.

2 §.

Kungörelse om socknestämma utfärdas af Kyrkoherden eller den, hans embete förrättar, eller af Contracts-Prost för serskilde mål, som det tillhörer honom att behandla, då Consistorium derom förordnar.

3 §.

1 *Mom.* När socknestämma äskas af Konungens Befallningshafvande eller Dom-capitlet, eller af vederbörande Sockne-nämnd, eller dess Ordförande, eller i stad af Magistrat, må kungörelse derom icke vägras.

2 *Mom.* Kronobetjente och den, som i socknestämma rösträtt eger, vare ock berättigad att begära dess sammankallande, för uppgifvet ärende, dock eger Kyrkoherden att pröfva nödvändigheten deraf. Finner Kyrkoherden ej skäl att sitt bifall lemna, meddele, om så äskas, sitt afslag skriftligen, samt skälen dertill, och ege sökanden att deröfver klaga, på sätt för besvär öfver socknestämmo-beslut stadgas.

4 §.

Socknestämma skall hållas i sockne-stuga, eller der förut vanligt varit, och pålysas å helgedag från predikstolen i socknens kyrka fjorton dagar och minst en vecka förr än den hålles. Är helgedag till socknestämma bestämd, skall å stämmodagen derom påminnas. För ärenden, som fordra så skyndsam handläggning, att kallelse icke medhinnes så tidigt, som nu är föreskrifvet, må socknestämma hållas efter kortare kallelse-tid, och äfven å samma dag, då den pålyses; dock måga beslut om afgifter icke vid sådan stämma fattas. Kungörelse om socknestämma skall alltid innehålla bestämd uppgift om tid, ställe och öfverläggningsämnen för sammankomsten. Är ämne af den beskaffenhet, att det fordrar gemensam öfverläggning af flere socknar inom samma pastorat, måge socknarne till gemensam stämma å det ställe, som finnes lämpligt, sammankallas. I andra mål utlyses serskildt stämma för hvarje socken. Påkallas öfverläggning i ämnen, som gemensamt röra flera socknar af olika pastorat, eger hvarje socken att utse deputerade, som för sådan öfverläggning sammanträda med deputerade från öfrige socknarne.

5 §.

Afgifter för sockens eller församlings gemensamma behof skola, då annan grund för bidraget icke är serskildt stadgad, utgöras efter årlig taxering, hvartill Taxeringsmän väljas å socknestämma i Mars månad; och i sådant val deltaga å landet alla fastighets-innehafvare, i mon af fastigheternas hemmantal, jemte andra socknens invånare, som i bevillning för lön och rörelse erlägga minst 10 Rdr; och beräknas rösträtt för hvarje

fulla 10 R:dr, sådan bevillning lika, som för $\frac{1}{4}$:dels mantal. I stad deltage i valet alla, som deltaga i de vanliga stadsafgifterne, och rösterne beräknas efter afgiftens belopp. För hvarje medlem af samhället, som icke står under annans husbondevälde, och annars är i de vilkor, att han anses böra i de allmänna bidragen deltaga, bestämmas i mon af egendom, tjenst, rörelse och öfriga vilkor, vissa fyrk, hvarefter afgifterne för året komma att beräknas. Denna taxering skall inom April månads slut i socknens eller församlingens kyrka kungöras. Om någon dermed är missnöjd, skall han det inom 14 dagar efter berörde kungörande tillkännagifva å landet hos Sockne-nämndens Ordförande och i stad hos Borgmästaren, hvarefter taxeringen, i hvad den rörer den, som klagat, underkastas pröfning af Gode Män, som utses, tvänne af den klagande, tvänne af Taxeringsmännen och en af de sålunda kallade Gode Männen. Hvad dessa Gode Männen besluta, vare gällande, utan att ändring deri må sökas.

6 §.

Rösträtt i socknestämma ege i allmänhet en hvar, som, på sätt 10 §. föreskrifver, är taxerad att bidraga till socknens gemensamma behof; och denna taxering utgöre tillika grund för röstberäkningen, så att en hvar eger röster i förhållande till det större eller mindre deltagandet i det allmänna bidraget.

I de ärenden, som endast angå hemman eller andra fastigheter och utgifter eller besvär, som efter hemmantal eller fastighetsandel utgå, röste endast fastighets-egarne, med röstberäkning efter hvarderas fastighetsandel, och i de fall, der, enligt serskilda Författningar, endast visse medborgare ega rätt att rösta eller serskilda föreskrifter om röstberäkningen äro gifna, förhålles, på sätt samma Författningar för hvarje fall stadga.

Röstegande må genom fullmagt till annan öfverlåta sin talan och rösträtt å socknestämma.

Om rösterna falla lika för olika meningar, gälle den mening, som Ordföranden biträder.

7 §.

Rättighet att deltaga i socknestämmas öfverläggningar och beslut tillkommer hvar och en, som rösträtt eger. Socknestämma skall hållas offentligt, så att hvar och en fullmyndig, äfven om han der icke rösträtt

eller talan eger, må, då han är boende inom socknen, hafva, så långt rummet det medgifver, tillträde samt tillstånd att afhöra stämmans förhandlingar, under vilkor att dervid iagttaga ett stilla och anständigt uppförande, samt att ätlyda de serskilda ordningsreglor, som af den röstegande församlingen i allmänhet, och för tillfället af socknestämmans Ordförande föreskrifvas må; dock vare den, som icke eger rösträtt, alltid oberättigad att der yttra sig, så framt han icke dertill serskildt tillstånd erhållit af församlingen.

Ej må Ledamots frånvaro hindra stämmans fortgång; och må han, sedan beslutet taget är, icke eller ega att derstädes något vidare i samma ämne anföra.

8 §.

Ordförande i socknestämma vare Kyrkoherden eller den, hans embete förestår, eller, i händelse af laga förfall för honom, den af församlingens Prester, som Kyrkoherden dertill förordnar, eller, i annat fall, den, som Kyrkoherden i embetet närmast är. I de Annex- eller Capellförsamlingar, som hafva egen ständig Prest, vare han, eller den, han tjenst förestår, i tjensförrättande Kyrkoherdens frånvaro, Ordförande i socknestämma, och fullgöre äfven i allt annat, då Kyrkoherden vid Capell- eller Annex-Kyrka ej tillstädes är, hvad, enligt denna Förordning, Kyrkoherden, i afseende på socknestämmor, tillkommer. I mål, för hvilka socknestämman af Contracts-Prost eller annan serskildt förordnad Prestman, utlyses, vare denna Ordförande.

9 §.

Ordförande åligger att ärendena tydligt och fullständigt till öfverläggning framställa, samt att tillse, att icke andra ämnen till afgörande företagas, än de, som uti den förutgångne Kungörelsen äro uppgifne, och till socknestämmas handläggning höra. Ordföranden tillhör ock att öfver socknestämmas förhandlingar föra Protocoll, hvari serskildt upptages hvarje öfverläggningsämne, en sammandragen redogörelse för öfverläggningen, samt beslutet och skälen dertill. Protocollet må, när så ske kan, genast, men, i annat fall, sist å fjortonde dagen derefter, i socknestämma justeras; och åligge det Ordföranden att, vid slutet af hvarje socknestämma, tillkännagifva, å hvilken af dessa dagar justeringen kommer att förrättas.

Protocollet undertecknas af Ordföranden, hvilken för dess rigtighet är ansvarig, och bestyrkes utaf minst trenne af församlingens Ledamöter; finnas ej trenne vid justering närvarande, eller vägras underskrift, tage då Ordförande intyg om förhållandet af närvarande Krono- eller Kyrko-betjent, och ege Protocollet sedan vitsord.

Ordföranden åligger att Protocollen, införda i en serskild bok, noggrant förvara och vårda. Honom tillhör ock att, när helst så äskas, meddela utdrag af Protocollet till Socknenämnden, samt att för öfrigt åt en hvar, som det åstundar, hålla Protocollet tillhanda, för att deraf taga afskrift, hvilken af Ordföranden till rigtigheten bestyrkes. Skulle så inträffa, att å socknestämma fattas beslut i ämnen, hvarom socknestämma icke eger rätt att besluta, då bör Ordföranden deremot göra förestallningar och sådant till protocollet anmärka; hvarefter och sedan justering föregått, det genast skall af Ordföranden till Konungens Befallningshafvande insändas för vinnande af rättelse.

10 §.

Till socknestämmas handläggning höra mål, som angå fullgörandet af socknens eller församlingens gemensamma åligganden, befordrande af ordning och sedlighet inom hvarje samhälle, bevakande af dess rättigheter, vården om dess tillhörigheter och vidtagande af anstalter för gemensamt behof eller gagn, i hvilka afseenden socknestämma jemväl eger att besluta om de för hvarje ändamål erforderliga afgifter, utse förvaltare, ombud, tjenstemän och biträden, meddela föreskrifter om de hvar och en tillhörande göromål, med iagttagande af hvad för serskilda fall genom denna Förordning eller annars gällande lagbud finnes stadgadt, samt till noggrann efterlefnad häraf, der så nödigt pröfvas, föreskrifva och bestämma viten, hvilka likväl, då de flera gånger förnyas, icke må öfverstiga ett belopp af tillsammans 10 R:dr B:co; börande likväl socknestämmas beslut om viten af Konungens Befallningshafvande pröfvas och fastställas, innan de äro gällande. För öfriga ärenden, som, enligt serskilda Författningar, böra vid socknestämma företagas, gälle hvad derom är föreskrifvet.

11 §.

Nu är Socknestämmo-Protocoll och Beslut justeradt och underskrifvet, då skall beslutet med besvärs-anvisning, som alltid bör åtfölja, näst-

påföljande

påföljande Sön- eller Helgedag, då Gudstjenst hålles, från Predikstolen upplästas. Angår det någon persons enskilda rätt, då skall honom ofördröjligen meddelas skriftlig underrättelse derom, och, om han det äskar, utdrag af Protocollet honom tillställas. Är någon med beslutet missnöjd, må han deruti söka ändring genom besvär, som ingifvas till Dom-Capitlet i de mål, som röra Kyrkodisciplin, sedernas vård, Religionens undervisning och allmänna skolan, samt Kyrkobetjenings antagande och afsättande; och i alla de öfriga hos Konungens Befallningshafvande i Länet, inom kl. 12 å 21 dagen, eller om helgedag då infaller, dagen derefter, räknad, antingen från beslutets kungörande eller deraf bevisligen erhållen del, den dagen oräknad, då sådant skett, allt efter hvad här ofvanföre uti serskilda händelser stadgas; bifoge ock sina besvär ej allenast det öfverklagade beslutet, utan äfven bevis, när detsamma kungjordes och blef honom tillständt, hvarjemte han, inom åtta dagar efter kungörandet af beslutet eller deraf erhållen del, hos Ordföranden skall om de tilltänkta besvären göra anmälan, och inom 14 dagar efter besvärstidens förlopp hos Ordföranden styrka, att besvären blifvit fullföljde, hvarom erinran i besvärs-hänvisningen skall meddelas. För Hernösands Stift vare för mål, som gå till Dom-Capitlet från Jemtland, Westerbotten, Norrbotten och Lappmarken, besvärstiden dubbelt längre, än hvad härom i denna § är stadgadt. Försummas hvad sålunda föreskrifvet är, vinner beslutet laga kraft, så vida det icke angår ämne, hvarom socknestämman icke eger beslutande rätt.

12 §.

Fordra omständigheterne skyndsam verkställighet af socknestämmobeslut, må sådant ej hindras deraf, att detsamma ännu icke vunnit laga kraft, derest icke så är, att ändringssökandet derigenom blefve onyttigt, eller ock Konungens Befallningshafvande eller Dom-Capitlet skulle finna skäl att verkställigheten inställa.

13 §.

Hvar och en Ledamot i socknestämma bör vid öfverläggningarne iagttaga ordning och anständighet, och icke yttra sig annorlunda, än då han, efter föregången anmälan, af Ordföranden uppropas. Varder Ordförande med ord eller gerning förolämpad, straffes den brottslige, enligt 18 Cap. 8 § Missgernings-Balken, jemförd med Kongl. Förordningen den

20 Januari 1779. Förolämpande, Ledamöterne emellan, ligge i tveböte, emot hvad Lagen i allmänhet för hvarje brott stadgar. Lag samma gälle ock dem, hvilka vid socknestämma äro närvarande, utan att der vara röstegande Ledamöter; och ege Ordföranden derjemte att låta sådane personer från sammanträdet afföra, derest de sig oskickligt förhålla. Af starka drycker öfverlastad person, eller den annorledes är sina sinnens rätta bruk beröfvad, varde alltid från socknestämma afvisad, ehvad han eljest der eger rösträtt eller icke.

14 §.

Ordförande ege att socknestämma upplösa efter handläggning af de ärenden, som, enligt Kungörelsen om stämman, bordt der förekomma. Skulle något påbörjadt ärende icke hinna afslutas, utsätte Ordföranden viss dag för dess fortsatta handläggning.

2:dra CAPITLET.

Om Sockne-nämnd.

15 §.

1 *Mom.* Sockne-nämnd för hvarje Socken eller Pastorat på landet skall, på sätt här nedan stadgas, utses att, hvar inom sitt samhälle, handhafva skole- och undervisnings-anstalterne, fattigförsörjningen och allmänna helsovården, samt vaka öfver iagttagande af ordning och sedlighet och efterlefnaden af de i detta afseende af socknestämma fattade beslut, i enlighet med hvad uti 19 § närmare bestämmes.

2 *Mom.* Köping skall i allmänhet hafva gemensam Sockne-nämnd med det Landt-District, hvarmed den utgör gemensam socken, men för större köpingar må det ankomma på öfverenskommelse inom socken att serskildt Nämnd tillsätta.

3 *Mom.* Det ankommer på Sockne-nämnden att efter den olika beskaffenheten af de Nämnden tillhörande ärenden, dem på mindre, inom Nämnden valde, afdelningar behandla.

16 §.

1 *Mom.* Sockne-nämnd skall bestå af Ordförande, vice Ordförande och fyra eller flere, högst nio, Ledamöter, hvarförutan Kyrkoherden, då

han ej är vald till Ordförande eller vice Ordförande, eger rättighet att såsom Ledamot i Nämnden deltaga, då hans embetspligt och behofvet så påkallar; äfvensom Kyrkoherden skall vara Ordförande i Nämnden i de mål, som angå skole- och undervisnings-anstalterna. Den valde Ordföranden och vice Ordföranden äro då såsom Ledamöter att anse. Ledamöternes antal må för öfrigt bero af bestämmelse vid socknestämma, sålunda att pastoratet eller socknen, i mon af dess vidd och folkmängd, indelas i vissa rotar eller district, och från hvarje af dem utses en Ledamot, hvilken tillika, såsom ålderman inom districtet, har närmaste uppsigten å alla förhållanden, som hafva sammanhang med Nämndens åligganden och besörjer dertill hörande verkställighetsåtgärder. Är samhället så inskränkt, att det icke lämpligen kan indelas i fyra district, utses, till fyllnad i antalet Ledamöter utan åldermans befattning; äfvensom det ankommer på socknestämma, att, utan afseende å districts-indelningen, utse Ledamöter i Nämnden till det medgifna antalet.

2 *Mom.* För hvarje ålderman skall utses en suppleant, som företräder hans ställe, då han är hindrad att sin befattning utöfva.

17 §.

1 *Mom.* Ordförande och vice Ordförande väljas å socknestämma för tvänne år. På enahanda sätt väljas Ledamöter och Suppleanter jemväl för tvänne år, men hvarje år afgår halfva personalen, om antalet är jemnt, och i annat fall, det antal, som är närmast hälften, vexelvis, det ena året en mera eller mindre än det andra; dock må den, som efter nu bestämd tjenstgöringstid är i ordning att från Nämnden afgå, ånyo deri inväljas. Efter första året bestämmes, genom lottning, hvilka Ledamöter och Suppleanter skola afgå, och sedermera afgå de, som längst tjenstgjort. Inträffar ledighet under mellantid, ersättes den genom serskildt val, men endast för den tid, som återstår af den afgångnes påräknade tjenstgöringstid.

2 *Mom.* De här omförmälde val skola, efter föregången behörig påslysning, hållas första gången då Konungens Befallningshafvande derom förordnar, och sedermera, till ersättande af blifvande ledigheter, hvarje år i Maj eller Juni månader, då jemväl de invalde skola i sina befattningar inträda. Sockne-nämnden skall göra anmälan hos socknestämmans Ordförande om sådant val, och dervid tillkännagifva, hvilka äro i ordning att från Nämnden afgå, och de ledigheter, som genom tillfällig afgång inträf-

fat. Valförrättningens utgång kungöres derpå följande Söndag från predikstolarne i samhällets kyrkor.

3 *Mom.* Valbar till Ordförande, vice Ordförande och Ledamot vare hvarje välfrejdad medlem af samhället, som i socknestämma eger rösträtt; och till Ordförande eller vice Ordförande må äfven den väljas, som förut innehar annan befattning inom Sockne-nämnden. För den befattning, som genom sådant val blifver ledig, utses annan person i föreskrifven ordning.

4 *Mom.* Rättighet att afsäga sig sålunda erhållen kallelse tillkommer den, som, efter 2:ne års tjenstgöring i Nämnden, är i ordning att derifrån afgå vid det ombyte, hvarå valet haft afseende; den, som är 60 år gammal; den, som har svag helsa eller annat hinder, hvars giltighet Nämnden eger pröfva, samt embets- och tjenstemän, som af sina befattningar äro hindrade att Nämndens åliggande fullgöra.

18 §.

Sockne-nämndens medlemmar vare, så länge de i denna egenskap tjenstgöra, befriade från andra ständiga communala befattningar; men kallelse till tillfälliga förrättningar måge desse medlemmar icke undandraga sig.

19 §.

Uti de ärenden, som, enligt 15 §. 1 mom., äro åt Sockne-nämnd uppdragne, skola alla förvaltnings- och verkställighets-åtgärder tillkomma denna Nämnd, som dervid utöfvar samhällets myndighet och rätt, hvaremot Nämnden, å samhällets vägnar, är ansvarig att, hvad i dessa delar är genom gällande Författningar samhället ålagdt, vederbörligen fullgöres och iagttages; dock eger icke Nämnden att, för dessa eller andra ändamål, påbjuda några afgifter, utan skall socknestämma, efter Nämndens förslag, derom besluta, och i händelse af vägran till hvad, som oundgängligen erfordras, ankommer det på Nämnden att derom göra anmälan hos vederbörande Embetsmyndighet, till vinnande af nödig rättelse.

20 §.

1 *Mom.* Alla tillgångar, som äro anslagne för de till Sockne-nämndens förvaltning hörande angelägenheter, skola af Nämnden om händer hafvas, uppbäras och hvar för sitt rätta ändamål användas; dock att om

sådane tillgångar, vare sig i fastigheter, capital eller afgäld, härleda sig från serskilda stiftelser, dermed iagttages, hvad vid stiftelserna är föreskrifvet.

2 *Mom.* För uttagande af oguldet tillskott, hvarom i föreskrifven ordning är å socknestämma beslutadt, skall genast på Nämndens anmälan lemnas handräckning å Kronofogde i orten, samt städernas executorer, så vida icke den skattskyldige kan visa qvitto å redan erlagd betalning. Förebäres annat jäf, må talan derom anställas, utan att medlens uttagande deraf uppehålles.

21 §.

Hvarje medlem af Sockne-nämnden ansvare gemensamt med de öfrige för af Nämnden omhänderhafde medel, och för sådane säkerhetshandlingar emot hvilkas antaglighet han ingen anmärkning till protocollet gjort. Denna ansvarighet fortfar, tills förvaltningen blifvit godkänd af socknestämman eller af vederbörlig Domstol, om klander anställes, eller ock tiden för sådant klander försutits.

22 §.

För om händer hafde medel skall Sockne-nämnden årligen aflemna redovisning till socknestämma å de tider, som för hvarje befattning, genom serskilda Reglementen, eller derom gällande Författningar, bestämmas; socknestämman utser Revisorer, som granska redogörelsen, och om denna granskning afgifva berättelse; hvarefter det ankommer på socknestämma att godkännna redogörelsen eller besluta om klander i laga ordning. Anställes icke klander inom Ett år efter det redogörelsen blifvit till socknestämma aflemnad, vare Nämnden icke vidare underkastad åtal.

23 §.

Vid förvaltningen rätte sig Sockne-nämnden efter de för hvarje ärende utfärdade Författningar och serskilda Reglementen.

24 §.

För handhafvande af ordning och vården om sedlighet, skall Socknenämnd helst söka, genom förmaningar och föreställningar, förmå den felaktige till rättelse; men Nämnden eger dock, att för uppenbara förseelser ådöma böter och viten, som, genom Författningar, eller fastställd socknе-

stämmobeslut, äro påbudne för öfverträdelse af sådane ordnings-stadgar, öfver hvilkas efterlemnad det tillhör Nämnden att vaka. Der Nämnden sålunda utöfvar domsrätt, gälle om jäf emot Ordförande och Ledamöter, hvad 13 Capitlet Rättegångs-Balken om jäf emot Domare stadgar.

25 §.

Hvar och en, som bor inom Nämndens område, är skyldig att tillstädeskomma, på dess kallelse, som bör meddelas minst 8 dagar förut. Uteblifver den sålunda kallad är, utan laga förfall, böte 32 sk. till Fattigvårdens cassa och tillhålles af Nämnden, genom förnyade viten, som dock tillsammans ej må öfverstiga 10 R:dr, att sig inställa. Kan han derigenom ej förmås till inställelse, anmäle Nämnden förhållandet hos Konungens Befallningshafvande, som vidtager de mått och steg, hvilka med Lag och sakens beskaffenhet öfverensstämma.

26 §.

Sockne-nämnden skall i alla åt den uppdragne ärenden bevaka samhällets rätt och föra dess talan, samt åligger följaktligen att, då den anlitas af embetsmän och myndigheter eller andra vederbörande, meddela upplysningar och yttranden i dessa ärenden, och är deremot berättigad, att af embetsmän och myndigheter inom Länet eller i Stiftet erhålla biträde och upplysningar, i allt hvad berörde ärenden angår.

27 §.

På Nämnden ankomme, huruvida socknestämma bör höras, innan sådane yttranden meddelas, som, enligt 26 §., blifva påkallade; i hvilket fall Nämnden föranstaltar om sockestämma och dervid framställer ärendet, jemte sitt utlåtande derom; och iagttages för öfrigt, att i ärende, som tillhörer Nämnden, må intet beslut af socknestämma fattas, innan Nämnden derom blifvit hörd och yttrat sig.

28 §.

Sockne-nämnden sammanträder i sacristian, socknestugan eller på annat öfverenskommet ställe, på vissa, efter fattadt beslut, bestämda tider, samt i öfrigt, då Ordförande finner sådant nödigt, eller flertalet af Nämndens Ledamöter det hos Ordföranden påkallar.

29 §.

Medlem af Sockne-nämnden, som, utan lagligt förfall, uteblifver från Nämndens sammanträde, erlägge för hvar gång en af Nämnden vid hvarje års början fastställd plikt till fattigvårdens cassa.

30 §.

Ej må något mål företagas, derest icke Ordförande eller vice Ordförande och minst hälften af Nämndens öfrige Ledamöter äro tillstädes. Beslut fattas genom röstpluralitet, och när rösterna äro lika delade, gäller den mening, som Ordföranden biträder.

31 §.

Uti mål, som angå enskild persons rätt, åligger Nämnden att sitt beslut för den det rörer afkunna, då parten, om han det äskar, skall, utan lösen, erhålla ett utskrifvet exemplar deraf.

32 §.

Böter och viten, som af Sockne-nämnd ådömas, skola, då den pliktfällde saknar tillgång dertill, aftjenas med arbete för samhällets behof; dervid dagsverke beräknas efter ortens markegångspris, om den arbetande sjelf bekostar sitt uppehälle; men i annat fall skall han under arbetstiden af samhället förses med kost, såsom tjenstehjon, då dagsverke beräknas endast till en tredjedel af markegångspriset.

33 §.

Vill någon klaga öfver Sockne-nämndens beslut, göre det efter den hänvisning och på det sätt, föregående 11 §. föreskrifver, rörande besvär öfver socknestämmas beslut.

34 §.

Förolämpande med ord eller gerning emot Ordförande, vice Ordförande eller Ledamöter straffas, enligt 9 §. af 18 Capitlet Missgernings-Balken, jemförd med Kongl. Förordningen den 20 Januari 1779.

35 §.

Ålderman tillkommer, utom hvad honom såsom Nämndens Ldamot åligger, att inom roten vaka öfver och handhafva de angelägenheter, som

Nämnden i allmänhet tillhöra, samt tillse efterlefnaden, af de beslut, som af socknestämma eller Nämnden tagne blifvit, hvarföre han inför Nämnden är skyldig att redovisa. Till sitt biträde eger han, då behofvet för serskildt tillfälle det fordrar, att kalla en hvar inom roten boende person, som är valbar till ålderman. Der rote är så vidsträckt, att ålderman icke kan omedelbart handhafva den nödiga tillsynen, må Nämnden besluta om dess delning, och för den del, eller de delar, derinom ålderman icke är boende, tillsätta en tillsyningsman, hvilken, under ådermannens inseende, handhafver de derinom förefallande bestyren.

36 §.

Om menighet vill, utöfver hvad nu är förordnadt, åt Sockne-nämnd uppdraga sådane dess gemensamma angelägenheter, som icke tillhöra embets- och tjenstemäns befattning, må derom å socknestämma beslutas, och då tillika förordnas om hvad dervid skall iagttagas.

N:o 30.

Ank. till Exp-Utsk. den 27 Januari 1841, kl. 2 e. m.

Betänkande, angående gemensamma Nämnder för vården om Häradenas och Länens gemensamma angelägenheter.

Vid återremiss af Utskottens Betänkande, N:o 4, angående ändring af Författningarne om socknestämma samt om bildande af Communal-styrelser, har det blifvit yrkadt, att Utskotten, med föranledande af de motioner, som varit väckta om Communal-förvaltning i allmänhet, måtte föreslå Nämnder för vårdande af Länens och Häradenas gemensamma angelägenheter, såsom nödvändiga för Communal-förvaltningens mera fullständade utbildning.

Genom det åberopade Utlåtandet, hafva Utskotten anfört skälen för den i allmänhet antagne inskränkningen af Communal-lagstiftningen, hvilka jemväl föranledt Utskotten att då icke föreslå några Stadganden om de för

för större samfund gemensamma communal-bestyren, under förutsättning, att de skulle ordnas genom frivilliga föreningar, och de nödiga institutionerne på sådant sätt bildas, samt derigenom säkrare, än om de genom Lag påbjudas, blifva ändamålsenliga och omfattas med nit och förtroende.

Utskotten måste fortfarande anse sådane föreningar såsom nödvändige vilkor för de mera omfattande Communal-institutionerne, så mycket heldre, som olika localförhållanden utgöra oundvikliga hinder för en allmänt tillämplig bestämdare Lagstiftning i detta ämne, och framgången af sådane anstalter hufvudsakligen måste bero af den benägenhet, hvarmed de af menigheterne omfattas; men på det ändamålet må, genom de förutsatte föreningarne, vinnas, hafva Utskotten nu ansett sig böra föreslå Lagstiftning om sättet huru Nämnder för vårdande af häradenas eller Länens gemensamma angelägenheter måga bildas, och utöfva det kall, som sålunda åt dem kan anförtros, då menigheterne sig derom förena.

Då Utskotten ansett sig icke böra föreslå, att åt häradenas Förvaltnings-nämnd uppdragas andra ärenden, än sådane, hvarom häradenas invånare nu vanligen öfverlägga och besluta vid tingen, hafva Utskotten, såsom följd deraf, antagit, att Nämnden bör sammansättas af ombud, som från socknarne utses; hvaremot, då de Läns-nämnden tillhörande bestyren väsendtligen ingripa i förhållanden, som stå under Konungens Befallningshafvandes omvårdnad, Utskotten föreslagit, att Landshöfdingen skall vara Ordförande i denna Nämnd, men Ledamöterne utses af menigheterne från hvarje serskild del af Länet, så att tillförlitlige upplysningar om de ofta skiljaktiga local-förhållandena aldrig inom Läns-nämnden må saknas. För öfrigt hafva Utskotten utgått från den åsigten, att Läns-nämnden må utgöra endast en sammanhållande och ledande myndighet, utan att den vanliga embetsförvaltningen deraf rubbas, och utan inskränkning af menigheternes beslutande-rätt eller inverkan på menigheternes beslut annorlunda, än genom fullständigheten af Nämndens framställningar och förtroendet till dess omdöme.

Ehuru Utskotten trott sig böra till Rikets Ständer framställa detta förslag, afskiljdt från förslaget om socknestämmor och Sockne-nämnder, såsom omfattande en anstalt, hvilken icke förut varit framställd till Rikets Ständers pröfning, anse dock Utskotten, att begge förslagen stå sins emellan i det sammanhang, att, i den mån de antagas, Stadgarne böra i en

gemensam Lag sammanfattas, hvarföre också förslaget om Härads- och Läns-nämnder är uppställdt såsom en fortsättning af förslaget om socknestämmor och Sockne-nämnder, samt Utskotten hemställa,

att, i den mån det nu framställde förslaget antages, det, i sammanhang med förslaget till Lag om socknestämmor och Sockne-nämnder, må i underdånighet anmälas till Kongl. Maj:ts Nådiga fastställelse.

Stockholm den 19 Januari 1841.

Reservationer.

Af Herr *Montgomery, C. H.*: "Inseende fullkomligt nyttan och nödvändigheten af en förbättrad Communal-Styrelses införande i vårt land, äfvensom vigten af dess fullständiga utbildande genom Härads- och Länsnämnders organiserande, har jag dock inom Utskotten yttrat den åsigt, att man vid denna Riksdag bordt nöja sig med de förbättringar i Communal-Styrelsen, som i Utskottens Betänkande, N:o 4, och i dess svar på återremissen deraf äro föreslagna; och har jag gjort det på den grund, att jag ansett det blifva för sjelfva den goda sakens framgång menligt, att i ett land der, enligt min tanka, så ringa communal-anda finnes utbildad, vilja på en gång påtvinga menigheterna en till sin verkningskrets alltför vidtomfattande inrättning, hvars nytta de sjelfva ej klart inse, men hvilken väl för mången komme att medföra uppoffringar af både tid och penningar, samt af sådan orsak den, i stället att mottagas med den välvilja, som för denna institutions bestånd är så högst väsendtlig, kunde komma att inom flere orter mötas af liknöjdhet, ja — möjligen af ovilja, hvilken i framtiden blefve ganska svår att utrota. Tid till mognad hade således bordt lemnas åt det frö till communal-anda, som, genom en förbättrad organisation af sockne-stämmor och Sockne-nämnders införande, blifvit utsådt.

Min åsigt angående denna ännu inom fäderneslandet bristande anda stödjer sig på iagttagelser, som jag varit i tillfälle att göra i åtskilliga Provincer, isynnerhet inom de glesare bebodda. Men då jag af flere sakkunnige personer, så inom som utom representationen, hört den mening yttras, att inom flere andra trakter menigheterna egde den odling, som alstrar böjelsen att sjelfva om sina communal-angelägenheter till alla dess

delar besörja, och således äro i tillfälle att inse och erkänna vigten af en fullt utbildad styrelse i denna rigtning, och då tillika Utskottens majoritet beslutat, att det skall bero på menigheterna sjelfva, att antaga eller förkasta den föreslagna inrättningen af Härads- och Läns-nämnder, hvarigenom de samhällens rätt, som sådant icke åstunda, blifvit conserverad; vore det stridande mot den välvilja jag hyser för saken, att längre motsätta mig detta förslag, med iagttagande af de förbehåll, som dervid blifvit fästade, hvarföre äfven jag förenar mig med dem, som önska detsammas antagande vid denna Riksdag.

Men beträffande åter sättet för nämnde Styrelses organisation, så och i öfverenstämmelse med min redan yttrade åsigt, att alla slags communala inrättningar böra stödja sig på en förut danad och mognad municipal-anda, anser jag deraf ovilkorligen följa, att föreskrifterna för dessa inrättningars bildande böra vara uppställde i enlighet med denna förutsatta andas fordringar. Det är dessa fordringar, som jag anser Utskotten nog mycket hafva förbisett vid uppgörandet af deras Betänkande, och hvaremot jag alltså får nedlägga min reservation; dels derföre att Utskotten i allmänhet gifvit en alltför inskränkt verkningskrets åt Läns-nämnden, dels ock hufvudsakligen emedan Utskotten föreslagit Landshöfdingen att deruti vara sjelfskrifven Ordförande.

Det torde väl få antagas, som en ovedersäglig sats, att själen i alla communala institutioner är det lugnande medvetande hos menigheten att sjelfva få bestyra om och vårda sina ega angelägenheter; och att, lika olämpligt det är att dessa bestyr öfverträda på landets administrativa Styrelses gebit, lika olämpligt är det, att denna sednare, genom någon slags direct inverkan, intränger på communal-inrättningarnes område. Detta sednare inträffar dock när Landshöfdingen är Ordförande och får deltaga i Nämndens; hvarigenom denne embetsman, medlem af den administrativa Styrelsen, sättes i tillfälle att medelbarligen inverka på Nämndens beslut, och således äfven på dess åtgärder. Då ett sådant sätt att organisera Läns-nämnd helt och hållet strider mot de åsigter jag hyser om Communal-styrelse i allmänhet, hade jag önskat följande hufvudsakliga ändringar i några §§. af de af Utskotten föreslagna stadganden, hvarigenom nedannämnde §§. skulle komma att lyda som följer:

39 §.

1 *Mom.* Läns-nämnden utgöres af Ledamöter, som utses i den ordning, här nedan stadgas.

5 *Mom.* Läns-nämnden välje inom sig Ordförande och vice Ordförande.

40 §.

4 *Mom.* Landshöfdingen i Länet och Biskopen i Stiftet vare berättigade &c., lika med Utskottens förslag.

46 §.

Emellan dessa sammankomster skall en Comité af ett mindre antal Ledamöter, som Läns-nämnden inom sig utser, besörja den förberedande handläggningen och verkställighets-åtgärden i de ärenden, för hvilka sådant kan finnas nödigt; och skall denna Comité alltid hafva sitt säte i Läns-residenset. Alla till Läns-nämnden, emellan dess sammankomster, ankommande bref och handlingar emottagas af denna Comité. För öfrigt må det bero på Nämndens Ledamöter att, för dessa mellantider, sins emellan fördela den närmare tillsynen å de inrättningar, som kunna komma att stå under dess förvaltning; och må Nämnden vid de uppdrag åt en hvar meddelas lemna de föreskrifter, som för utöfningen deraf kunna finnas lämplige."

Af Herr Grefve *Mörner, C. G.:* "Med frånträdande af deras förut yttrade åsigt, hafva de sammansatta Utskotten nu beslutat till Rikets Ständer framlägga ett förslag, angående Härads- och Läns-nämnder. För min del har jag likväl icke kunnat öfvertygas om nödvändigheten för närvarande af dessa institutioner, såsom permanenta, och kan derföre ej eller biträda de uppgjorda förslagen till deras inrättande. De flesta af häradenas och Länens gemensamma angelägenheter, hvilka kunna blifva föremål för de ifrågavarande Nämndernes verksamhet, äro af tillfällig beskaffenhet, och besörjas då troligen bäst af för hvarje tillfälle valde ombud, som hafva speciell kännedom af det ärende, de skola behandla, och få af sina Committenter för samma ärende lämpade instructioner. Äro de åter sådane, som fordra oafbruten tillsyn, torde vården derom till större båtnad, så väl för sjelfva inrättningarne, som det allmänna, kunna fortfarande handhafvas, på sätt som nu sker, antingen af vissa dertill utsedde embetsmän eller af serskilda Directioner."

Af Herr *Lagergren, P. J.:* "Instämmande i Herr Grefve *Mörners* uti förestående reservation uttryckte åsigt, rörande Läns- och Häradsnämnder, tillägger jag, att då fråga nu är alfvarligen å bane att i landet

införa en allmän Communal-författning, hvilken här, liksom i de flesta andra länder, kan blifva *verklig* och *lefvande* endast i den ursprungliga communen, nemligen socknen, — jag anser det icke vara rådligt, ej eller ändamålsenligt, att genom ett försök till införande af så kallade Härads- och Läns-nämnder störa, inveckla och försvåra gången af den communala förvaltningen. Den största organiska enkelhet fordras för en sådan förvaltning, om den här skall få lif och kraft. För min del tillstyrker jag vördsamt, att förslaget om inrättande af Härads- och Läns-nämnder nu måtte lemnas utan afseende."

Emot beslutet om inrättande af Läns-nämnd, reserverade sig derjemte *Anders Larsson* från Upsala Län, *P. Sahlström* från Stockholms Län och *von Zweigbergk* från Skaraborgs Län.

Herr *Råfeldt* ansåg det af Utskottens Afdelning uppgjorde förslag till Betänkande och Lag för Häradsförvaltnings- och Läns-nämnder mera lämpligt, och kunde ej godkänna de afvikelser derifrån, som genom Utskottens majoritet blifvit beslutade.

Riksdagsfullmägtigen *Zetterberg* från Stockholms Län reserverade sig emot det beslut, hvarigenom Läns-nämnden blifvit tillagd rättighet att utöfva controll å Sockne-nämnderne.

Förslag

till fortsättning af Lagen om Socknestämmor och Sockne-nämnder, innefattande stadganden om Häradsförvaltnings-nämnder och Läns-nämnder.

37 §.

1 *Mom.* Vilja menigheter förena sig för härad eller tingslag eller Län om gemensamma Nämnder för handhafvande af de för dessa samfund gemensamma angelägenheter, måge sådane Nämnder tillsättas och åt dem uppdragas de befattningar, hvarom här nedan stadgas.

2 *Mom.* För att öfverlägga och besluta om Förvaltnings-nämnd för härad eller tings-lag, skola ombud från hvarje af de inom häradet eller tingslaget belägne socknar sammanträda vid ting inför Härads-Rätten, på den tid, som Konungens Befallningshafvande bestämmer; och gälle såsom beslut den mening, de fleste närvarande ombuden biträda.

3 *Mom.* Vid dessa sammanträden väljes tillika af Sockne-ombuden en deputerad för hvarje härad eller tingslag att deltaga i öfverläggning om Läns-nämnd, och för hvarje stad utses å socknestämma en sådan deputerad.

Desse deputerade sammanträda på den tid och det ställe, som Konungens Befallningshafvande bestämmer, för att, under Landshöfdingens ordförande, genom öfverenskommelse eller votering per capita, deruti Landshöfdingen eger deltaga, afgöra, om Läns-nämnd skall tillsättas eller icke. Är rösteantalet å begge sidor lika, gälle den mening, som Ordföranden biträder.

38 §.

1 *Mom.* Förvaltnings-nämnd för härad eller tingslag utgöres af ombud från de till häradet eller tingslaget hörande socknar, hvilka hvar för sig utse ett sådant ombud.

2 *Mom.* Denna Nämnd skall handhafva häradets eller tingslagets gemensamma angelägenheter, såsom allmänna byggnader, skjutsningsanstalter, väghållning, brandstods-inrättningar och anstalter för rofdjurs utödande, m. m.; och tillkommer jemväl tillsyn å fångvården inom häradet eller tingslaget, hvad beträffar fångarnes underhåll och deras moraliska behandling.

3 *Mom.* Finner Nämnden anledning att påkalla förändringar eller nya åtgärder, i afseende på ofvannämnde angelägenheter, göre derom anmälan hos vederbörande myndighet, allt efter hvarje ärendes serskilda beskaffenhet.

4 *Mom.* Nämnden väljer inom sig Ordförande och sammanträder å häradets eller tingslagets tingsställe på hans kallelse minst en gång om året, under påstående ting, och för öfrigt så ofta Nämnden eller Ordföranden finner behofvet det påkalla.

39 §.

1 *Mom.* Läns-nämnden utgöres af Landshöfdingen i Länet såsom Ordförande, samt Ledamöter, som utses i den ordning, här nedan stadgas.

2 *Mom.* Af Länets Pröfnings-Comité skall vid det sammanträde, som först hålles, sedan beslut om bildande af Läns-nämnd blifvit fattadt, en gång för alla bestämmas antalet af Ledamöter i Läns-nämnden, samt

huru många af dem böra utgå från hvarje fögderi och stad, eller i hvad mon städer måga med angränsande fögderi förenas, i afseende på valet af Ledamöter, allt med beräkning af hvarje fögderis och stads vidd och folkrikhet.

3 *Mom.* Efter denna bestämmelse, samt derom af Konungens Befallningshafvande meddelad underrättelse och af honom utfärdad kallelse, sammanträda för hvarje fögderi och dermed förenade städer, af socknarne och städerne utsedde ombud, hvilka välja det föreskrifna antalet Ledamöter i Läns-nämnden bland Sockne-nämnds Ordförande och Ledamöter inom fögderiet, samt sådane medlemmar af med fögderi förenadt stadssamhälle, som vid socknestämma ega rösträtt. För städer, hvarifrån Ledamöter af Lands-nämnden serskildt utses, enligt den bestämmelse, Pröfnings-Comitéen meddelar, anställes val dertill vid socknestämma bland stadssamhällets röstberättigade medlemmar.

4 *Mom.* Valet sker för tvänne år, men hvarje år afgår halfva antalet Ledamöter, om det är jemnt eller närmast hälften, om det är ojemnt, och första året bestämmes genom lottning, hvilka skola afgå, hvarefter iagttages, att den först afgår, som längst tjenstgjort.

5 *Mom.* Ibland Läns-nämndens Ledamöter utser Läns-nämnden en vice Ordförande, som vid ordinarie Ordförandens frånvaro, eller då han är hindrad att sitt kall utöfva, företräder hans ställe.

6 *Mom.* Sedan Läns-nämnden sålunda blifvit bildad, anställas framdeles de årliga valen af Ledamöter, efter kallelse af Läns-nämnden, som dervid tillika uppgifver, hvilka Ledamöter komma att afgå.

7 *Mom.* Afgående Ledamot kan åter inväljas, men ega rättighet att då afsäga sig kallelsen. För öfrigt må ingen slik afsägelse ega rum.

40 §.

1 *Mom.* Frågor om förbättringar eller förändringar i de allmänna anstalterne för folkundervisningen, sedligheten, sundhets-tillståndet, hushållningen och fattigförsörjningen inom Länet kunna blifva föremål för Läns-nämnds öfverläggningar och åtgärder, på sätt här nedan i 41 §:n närmare bestämmes.

2 *Mom.* De i och för Länets gemensamma angelägenheter befintliga inrättningar, som af Länet gemensamt bekostas, stå under Läns-nämndens allmänna tillsyn.

3 *Mom.* Läns-nämnden eger att så väl af Sockne-nämnderne, som af embetsmän och myndigheter, erhålla de upplysningar och biträden, som för utförandet af dess kall erfordras och på en hvar kunna bero; — äfvensom Läns-nämnden skall afgifva de yttranden, som kunna påkallas uti de ärenden, som stå under dess tillsyn.

4 *Mom.* Biskopen i Stiftet vare berättigad att öfvervara Läns-nämndens allmänna sammankomster, och i förekommande ämnen yttra sig, utan att deltaga i beslut.

41 §.

Företer sig behof af nya eller utvidgade inrättningar för Länets gemensamma räkning, med afseende å de angelägenheter, som stå under Läns-nämndens tillsyn, eller visar sig tillfälle till ökade näringsutvägar eller förmonligare begagnande af utvägar, som redan finnas, eller lättade communicationsmedel för trafikens befordrande, såsom strömrensning, båtleders öppnande, omläggning af vägar, m. m., då skall nödvändigheten eller fördelen af sådant företag af Läns-nämnden pröfvas. Gillas företaget, skall Läns-nämnden, genom anmälan hos vederbörande embetsmyndighet eller annorledes, föranstalta, att fullständigt förslag öfver kostnaden dertill, jemte sättet att det verkställa, blifver gjordt, och sedan detta förslag af Läns-nämnden blifvit godkändt, meddelas det åt Sockne-nämnderne eller Stads-Styrelserne inom de menigheter, som ärendet rörer, tillika med fullständig framställning om de synbara svårigheterne vid företaget å den ena sidan och fördelen deraf å den andra, samt de vilkor dervid, som Nämnden föreslår. Så beskaffad framställning och förslag skall af Sockne-nämnden eller Stads-Styrelsen, tillika med dess yttrande deröfver, meddelas vederbörande menighet, som skall derom öfverlägga och besluta, hvaröfver Protocollet af Sockne-nämnden eller Stads-Styrelsen insändes till Läns-nämnden, hvilken, med föranledande af menigheternes yttranden, vidtager den ytterligare åtgärd, som ärendets beskaffenhet kan påkalla.

42 §.

Förekommer hos Läns-nämnden anledning till anmärkning emot handhafvandet af vården om folkundervisningen, sedligheten, sundhetstillståndet eller fattigvården inom någon församling, göre Läns-nämnden föreställning derom till Sockne-nämnden eller Stads-Styrelsen. Följer ej rättelse

derå

derå och har anmärkningen afseende å åsidosättande eller öfverträdande af i Lag stadgade föreskrifter, anmäle Läns-nämnden förhållandet hos vederbörande embetsmyndighet, på det rättelse i laga ordning må vinnas.

43 §.

För medel, som Läns-nämnden om händer hafver, aflemnas för hvarje år redovisning till påföljande årets Pröfnings-Comité, som redovisningen granskar.

44 §.

Förekomma vid granskningen nya anmärkningar eller blifver anmärkt förhållande genast rättadt eller förklaradt på ett sätt, som Pröfnings-Comitén finner nöjaktigt, skall decharge af Pröfnings-Comitéen meddelas. I annat fall öfverlemnas Revisions-berättelsen, jemte Nämndens förklaring öfver de anmärkningar, den innehåller, till näst skeende sammankomsten för val af Ledamöter i Läns-nämnden, då det beror af de väljande att bedöma, huruvida anmärkningarne skola fullföljas eller icke, och i förra fallet utse ombud att, å de menigheters vägnar, till hvilka de höra, föra talan om hvad, som blifvit anmärkt. Anställes icke talan emot redovisningen i laglig ordning inom ett år, efter det anmärkningarne och förklaringarne vid sådan sammankomst blifvit aflemnade, vare Läns-nämnden icke vidare underkastad slikt åtal.

45 §.

Läns-nämnden sammanträder på Ordförandens kallelse i Länets Residens-stad, eller å annat lämpligt ställe inom Länet, minst en gång om året, och för öfrigt så ofta, antingen Nämnden det beslutar, eller Ordföranden finner det nödigt.

46 §.

Alla till Läns-nämnden, emellan dess sammankomster, ankommande bref och handlingar emottagas af Ordföranden, som dem vid nästa sammankomst anmäler. För öfrigt må det bero af Nämndens Ledamöter att, för dessa mellantider, sins emellan fördela den närmare tillsynen å de inrättningar, som kunna komma att stå under dess förvaltning, samt förberedande handläggning och verkställighetsåtgärder i ärenden, för hvilka

sådant kan finnas nödigt; och må Nämnden, vid de uppdrag, som åt en hvar meddelas, lemna de föreskrifter, som för utöfningen deraf kunna finnas lämplige.

47 §.

Läns-nämnden antager nödige tjenstemän och betjening till biträde vid dess göromål, samt eger äfven att dem från befattningarne skilja och för deras tjenstgöring meddela instructioner.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1841.

N:o 31.

Ank. till Exp. Utsk. den 8 Febr. 1841, kl. 2 e. m.

Ytterligare Betänkande, angående Lagstiftningen om fattigvården i Riket.

Samtliga Riks-Stånden hafva återremitterat det i ofvannämnde ämne af Utskotten afgifne Förslag och Betänkande N:o 5, efter deremot gjorda anmärkningar, hvilka, så vidt de omfatta Förslaget i sin helhet och de grunder, hvarpå det är stödt, innehålla: att en ny Lagstiftning för fattigvården borde hufvudsakligen hafva till syftemål att undanrödja den inskränkning af den individuella arbetskraftens fria verksamhet, som är en följd af nu gällande förbud för arbetsklassen att flytta från en socken till en annan, och socknarnes benägenhet att begagna sig af sådane förbud för att freda sig från befarad fattigvårdstunga. Just genom denna inskränkning skall mången beröfvas ett annars för behofvet tillräckligt tillfälle till sjelfförsörjning och fattigvården således på det mest eftertänkliga sätt betungas. Derföre borde förbuden emot flyttningar emellan socknarne alldeles upphäfvas och husbönder icke åläggas underhålls-skyldighet för underhafvande annorlunda, än för lagstadda arbetare under arbetstiden; hvaremot de fattiges underhåll borde fördelas på större district, så att den ene församlingen ej må kunna klaga att större antal fattige fallit på dess lott, än på de angränsandes, och om äfven antalet deraf blefve större inom en socken än inom en annan, blefve dock kostnaden på alla lika fördelad och den socken, hvari få eller inga fattiga finnas, syntes med desto mera glädje böra bidraga att lätta bördan i en annan. För öfrigt är det förslag förnyadt, som, då ärendet först öfverlemnades till Utskotten, blifvit framställdt, att, genom årliga afgifter för stat-torpare och andre med dem jemförlige arbetare, på förhand bilda tillgångar för den fattigvårdskostnad de kunde föranleda, äfvensom det ytterligare är föreslaget att, då ett fattighjon vistats inom flere socknar, fördela kostnaden för fattigvården dem emellan i mon af den längre eller kortare tid, som fattighjonet vistats inom hvardera.

Redan genom det återremitterade Betänkandet hafva Utskotten yttrat sig om de med fattigvårdens inskränkning inom socknarne förenade svårigheter, hvarom de åberopade anmärkningarne handla.

Utskotten hafva icke förbisett den stora vigten deraf, och att, ehuru dessa svårigheter, sådane de hittills visat sig, till en stor del måste tillskrifvas ofullständighet i lagstiftningen och missbruk af den socknarne medgifna rättigheten att hindra inflyttningar, de aldrig kunna helt och hållet undanrödjas, så länge fattigvården skall besörjas socknevis, utan i sin mon äro alldeles oskiljaktiga från detta fattigvårds-system; men Utskotten hafva måst gifva öfvervägande vigt åt den stora angelägenheten, att förekomma fattigvårdens missbruk och icke blottställa samhället för de vådor, sådane missbruk skulle framkalla genom den gränslösa tungan af fattigförsörjningen och fattig-classens demoralisering genom de obejdade försörjnings-anspråken. Utskotten kunna icke afstå från den öfvertygelsen, att dessa missbruk icke kunna förebyggas annorlunda, än derigenom, att fattigvården omedelbarligen handhafves inom sådane inskränktare samhällen, hvilkas medlemmar stå till hvarannan i det närmare förhållande, som man finner inom socknarne, och båda äro i tillfälle att controllera behofven, och af egen fördel äro uppmanade att iagttaga denna controll. Hvad åter beträffar de iagttagelser, med afseende på flyttning socknarne emellan, som Utskotten föreslagit, få Utskotten ytterligare erinra om hvad redan genom det förra Betänkandet är antydt, att desse iagttagelser icke innebära någon inskränkning af den personliga friheten och föga kunna leda till hinder för den individuella verksamheten, då de endast röra mantalsskrifningen, och Utskottens förslag icke gifver den ringaste anledning att någon må tvingas att inskränka sitt vistande inom mantalsskrifningsorten. Det är dock sannolikt att de hinder för mantalsskrifningen, som kunna uppstå genom de af Utskotten föreslagna stadgandena, ehuru de icke omedelbart inskränka valet af bostad, likväl tilläfventyrs kunna verka till något återhåll emot ofta förnyade flyttningar från en ort till en annan, men Utskotten föreställa sig att ett sådant återhåll snarare verkar fördelagtigt än menligt på den arbetande classen, genom rigtningen till stadga och sorgfällighet att förvärfva och bibehålla förtroende inom sin omgifning. Om åter, för serskilda tillfallen, tillgångar till arbetsförtjenst visar sig förmånligare å en ort än en annan, möter uti den af Utskotten föreslagne lagstiftningen icke något det ringaste hinder för begagnande deraf.

I afseende på det förnyade förslaget att, genom årliga afgifter för stattorpare och andra arbetare, på förhand bereda tillgångar för påkommande fattigvårdskostnader, hafva Utskotten icke något att tillägga deras förut afgifne yttrande derom; och hvad beträffar förslaget att, då ett fattighjon vistats inom flere församlingar, kostnaden för dess underhåll skulle

dem emellan fördelas, torde det vara uppenbart att en sådan fördelning icke allenast strider emot den af Utskotten antagna grundsatsen om fattigvårdens besörjande socknevis och möter samma svårigheter, som Utskotten anfört emot förslagen om de vidskräcktare fattigvårds-districten, utan äfven skulle leda till en vidt utseende vidräkning och troligen oftast åstadkomma en ändlös oreda, men sällan finnas fullkomligt verkställbar.

Då Utskotten, i stället att föreslå Styrelse för fattigvården, hänvisat till förslaget om Socknestämmor och Socknenämnder, under förutsättning, att fattigvården skulle stå under Socknenämndens förvaltning, har det blifvit anmärkt att, i händelse det nämnde förslaget icke af Rikets Ständer antages, skulle alla bestämmelser om Fattigvårds-Styrelsen saknas. Till förekommande deraf och då anmärkningen är tillämplig äfven i afseende på nu saknade stadganden om bidrag till fattigvårdskostnaden och redovisning derföre, hafva Utskotten, uti nu omarbetadt Förslag till Stadga om Fattigvården, intagit föreskrifter om dessa ämnen, i fullkomlig öfverensstämmelse med hvad förslaget om Socknestämmor och Socknenämnder innehåller; dock få Utskotten, vid förslaget i denna del, fästa det vilkor:

att, i händelse Förslaget om Socknestämmor och Socknenämnder antages, Socknenämnderna alltid måga utgöra Fattigvårds-Styrelserne.

De anmärkningar, som emot de serskilda bestämmelserne i Utskottens förut afgifna förslag, äro gjorde, upptagas här under hvarje serskildt §, hvaremot de äro rigtade.

1 §.

Jemte erinran, att Utskotten skola lemnat obesvarad den af Herr *Edenhjelm, Gillis,* väckte motion om Stadgande rörande fattigvård för arbetare vid större fabriker å landet, har det blifvit föreslaget, dels att serskild fattigvård för sådane Inrättningar borde alltid tillvägabringas, dels att Staten, i anseende till de betydliga statsinkomster, som genom fabriksanläggningarne beredas, borde bidraga till fabriksarbetarnes fattigvård.

Utskotten få i anledning häraf erinra, att förslaget om åliggande för husbönder i allmänhet att ansvara för underhafvandes fattigvård, innefattar en sådan bestämmelse, som genom motionen varit yrkad, så vidsträckt, som Utskotten funnit den kunna förenas med allmän rättvisa och billighet. Emot förslaget om Statens bidrag till fattigvården för arbetare vid de ifrågavarande fabriker få Utskotten åberopa hvad som är anfördt om betänk-

ligheten vid Statens omedelbara deltagande i fattigvården i allmänhet. Af de större inkomster Staten tillskyndas af fabriks-anläggningarne kan icke hemtas någon anledning till ett sådant deltagande, så länge icke samma fördel kan beredas åt hvarje näring i förhållande till hvars och ens statsbidrag.

Då den allmänna bestämmelsen om socknarnes skyldighet att hvar för sig besörja fattigvården icke skall vara tillämplig på Fiskelägen och Capell-församlingar inom Rikets vestra och norra skärgårdar, der invånarne hemta sin bergning af fiske, och de, när det misslyckas, äro allmänt stadda i nöd, har det blifvit yrkadt, att fattigvården der måtte af Staten bekostas; men sådane förhållanden höra till de undantag, som, enligt hvad Utskotten föreställa sig, måste för flere orter och serskilda tillfällen inträffa, utan att de kunna blifva föremål för en allmän lagstiftning. De påkalla deremot serskilda föranstaltanden när och hvar de inträffa, och hvarje anstalt måste lämpas efter behofvet, sådant det för olika tillfällen, efter serskild undersökning, befinnes.

2 §.

Den i 2 mom. af denna § åt Konungens Befallningshafvande uppdragne granskning af hvarje sockens serskilda Fattigvårds-reglemente har ansetts innebära ett olämpligt band på Communal-myndigheten, och dessutom leda till en oskälig förökning af Konungens Befallningshafvandes förut nog mångfaldiga göromål; men då Konungens Befallningshafvande endast eger att tillse Reglementets öfverensstämmelse med gällande föreskrifter, är Communal-myndigheten ingalunda genom granskningen inskränkt, utan iagttager derigenom endast den tillsyn å efterlefnaden af gällande föreskrifter, som Stats-myndigheterne alltid tillkommer.

4 §.

Då den föreslagna ansvarigheten för anhörige i rätt upp- och nedstigande led att bekosta hvars annans underhåll möjligtvis kunde blifva allt för betungande om den skulle påkallas i aflägsna leder, hafva Utskotten, i anledning af hvad häremot blifvit anmärkt, ansett att denna ansvarighet bör inskränkas till föräldrar och barn, och någon försörjnings-skyldighet för aflägsnare anhörige följagtligen icke ega rum.

5 §.

Emot den husbonde ålagde ansvarighet för underhafvandes fattigvård, är i allmänhet erinradt, att derigenom försvåras tillfället för den obemedlade att finna arbetsförtjenst; men denna betänklighet är upptagen uti Ut-

skottens förut afgifne Betänkande, som äfven innehåller yttrande deröfver, hvilket Utskotten nu så mycket heldre åberopa, som det icke är genom anmärkningarne vidrördt och ännu mindre vederlagdt. Serskildt är anmärkt att, under den ifrågavarande ansvarigheten åtminstone icke borde inbegripas hemmansbrukare, då de icke skola stå i det förhållande till hemmanets egare eller innehafvare, att de kunna jemföras med honom underlydande arbetare, och dessutom sjelfve merendels hafva tjenstehjon och arbetare för hvilka de måste ansvara; men som hemmansbrukarnes bergning väsendtligen beror af de mer eller mindre tryckande vilkoren, som af egaren eller innehafvaren dem påbördas, och, då de falla fattigvården till last, orsaken dertill oftast är att igenfinna i dessa vilkor, så anse Utskotten ansvarigheten böra icke allenast bibehållas, utan utsträckas till alla brukare af annans jord, ehvad de, på sätt i Utskottens förra förslag varit förutsatt, utgöra större delen af sina skyldigheter till egaren med arbete, eller på annat sätt dem afbörda.

6 §.

För att gifva mera fullständighet åt föreskrifterne i denna §, hafva Utskotten, i enlighet med hvad vid återremissen blifvit yrkadt, tillagt att fattigvårds-ansvaret äfven sträcker sig till de här omnämnde personers hemmavarande barn.

11 §.

Emot den Socknenämnden medgifne rättigheten att minska fattigunderstödet för vanartige fattighjon, är anmärkt, att, som understödet alltid måste vara beräknadt endast för nödtorftig försörjning, någon minskning deraf icke skulle kunna ega rum, utan att bringa hjonet till verkelig nöd, hvaraf många svårare följder vore att förutse; men äfven med förutsättning, att fattig-understödet alltid inskränkes till hvad nödtorften kräfver, kan en minskning af den vanliga portionen ega rum, utan äfventyr af de befarade svårare följderne, hvilket redan genom erfarenheten, vid många fattigvårds-inrättningar, är kändt, äfvensom samma erfarenhet visat, att detta medel emot vanarten, om det också synes hårdt, likväl är nödvändigt, såsom ofta det enda hvarigenom rättelse kan åstadkommas.

13 §.

I enlighet med hvad genom anmärkningarne vid denna § är yrkadt, anse Utskotten att den här föreskrifne personella afgiften, som varit föreslagen att utgå med högst 6 sk. af hvarje person, utan åtskillnad af kön, bör beräknas till högst 8 sk. för mankön och 4 sk. för qvinkön, såsom

mera öfverensstämmande med det vanliga dagsverkspriset för hvarderas arbete.

14 §.

Med afseende å de betänkligheter, som blifvit yttrade vid det föreslagna Stadgandet att fattigvårds-ansvar för oägta barn borde vidlåda barnets födelseort, om också modren å annan ort vistats och varit mantalsskrifven, och då menliga verkningar på barnets vård af detta stadgande kunde föranledas, hafva Utskotten ansett sig böra afstå från det härom framställda förslaget.

18 §.

Då fattighjonens kringstrykande icke alltid skall vara en följd af brist på omvårdnad inom den socken de tillhöra, har det ansetts vara orättvist att denna socken skulle vidkännas kostnaden för deras hemforsling. Utskotten medgifva väl att förhållandet någon gång och kanske icke sällan kan vara sådant; men i allmänhet synes dock kunna antagas, att kringstrykandet kan, genom väl ordnade och handhafde fattigvårds-anstalter, förekommas, och då är det obilligt att socknen, som fattighjonen tillhöra, vidkännes någon del af olägenheter, som genom kringstrykandet tillskyndas andra orter. Men på det icke ersättningsskyldigheten må blifva alltför tryckande, till följd af långväga transporter, anse Utskotten sig böra föreslå den inskränkning, att endast kostnaden för forsling inom det Län, der fattighjonet har sin hemort, godtgöres af socknen, helst denna kan hafva skäliga anspråk att de vidsträcktare utvandringarne förebyggas genom anstalter, som icke i någon mon af socknen bero.

Med iagttagande af hvad nu blifvit tillstyrkt och en eller annan förändring af redactionen, der den ansetts leda till större tydlighet, hafva Utskotten uppgjort nytt Förslag till Stadga om Fattigvården i Riket, hvilket nu

öfverlemnas till Rikets Ständers pröfning, med hemställan att, i den mon det gillas, Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Författning i enlighet dermed utfärdas.

Stockholm den 4 Februari 1841.

Reservationer.

Af Herr Grefve *Mörner, C. G.*: "I afseende på det förslag till Stadga om Fattigvården i Riket, som de sammansatte Utskotten nu gå att till

Rikets Ständer öfverlemna, hafva hos mig flerfaldiga betänkligheter uppstått, hvilka hindra mig att biträda detsamma.

Om det ej kan bestridas att uppfinnandet af bästa sättet för ett ändamålsenligt ordnande af fattigvårds-anstalterne är ett af de svåraste problem att lösa, och att misstag vid behandlingen af dessa angelägenheter ej sällan för samhällen medfört ganska svåra följder, så lärer äfven böra medgifvas att största varsamhet erfordras, då fråga är att gifva föreskrifter, som skola vara lika användbara och finna tillämplighet öfver allt uti ett land med så väsendtliga olikheter som Sverige. Endast de allmänna grunddragen för organisationen af fattigvården kunna i ett sådant land blifva gemensamma och Lagen bör lemna tillräckligt utrymme att lämpa detaillerne efter de serskilda orternas local-förhållanden. Utskotten hafva visserligen äfven genom föreskriften uti 2 § af Förslaget velat tillägga fattigvårds-samhällena en sådan rättighet att sjelfve ordna dessa detailler, men mig synes dock förslaget gå vida längre i speciella stadganden, än behofvet kunnat fordra, såsom exempel hvaruppå må nämnas, ibland annat, föreskrifterne om Fattigvårds-Styrelsens sammansättning och det ovilkorliga stadgandet om uppgörandet årligen af serskild Tariff för uttaxeringen af fattigvårds-afgifterne.

Beträffande sedermera sjelfva grunderne för ifrågavarande förslag, så synes detsamma, i stället för att syfta derhän, att uppmana till idoghet och bereda lättade utvägar till försörjning för den, som vill arbeta, tvertom genom befästande af den demarcationslinea, som socknegränsen hittills utgjort i fattigvårds-afseende, och genom stadgande af stränga påföljder för den, som lemnar andra arbetsförtjenst, utan att förut vara förvissad om att desse ej skola komma i behof af fattig-understöd, möjligen betaga mången tillfället till ärlig bergning på samma gång, som hinder derigenom uppresas för vidsträcktare enskilda företag. Rättighet borde åtminstone vara socknarne medgifven, att, om de sjelfve så för godt funno, få förena sig i större districter för fattigvårdens lättare besörjande, och skyldigheten att i fattigvårds-afseende ansvara för arbetare och tjenare borde vara beroende af pröfning utaf de serskilda omständigheter, som till fattig-understöds sökande hafva föranledt.

Utskotten hafva uti 10 § utsträckt den husbönder och hemmansegare ålagde ansvarighet för andra ända derhän, att de sistnämnde skola ansvara derföre att hemmansbrukare och arrendatorer ej falla fattigvården till last; men då dylike personer hittills ansetts såsom män för sig och

äro berättigade att sjelfve försvara andra, tyckes nitet och farhågan här hafva gått väl långt.

På samma gång, som Utskotten i nyssnämnde måtto utsträckt jordegares skyldighet till ansvarighet för personer, för hvilka han icke eger något målsmanskap och till hvilka han ej står i annat förhållande, än som inträffar i afseende på hvarje person med hvilken man slutar ett aftal, hafva Utskotten deremot uti 9 § så inskränkt anhörigas förbindelser till hvarandra, att endast förhållandena emellan föräldrar och barn ansetts böra medföra någon försörjnings-skyldighet, men sonsonen fritt kan få förskjuta farfadren och denne åter till den allmänna barmhertigheten öfverlemna barnbarnet. Då naturen sjelf genom den för menniskans lifstid bestämda tidrymd i detta afseende satt en gräns, som, på samma gång den är den enda rättsenliga, tillika synes i de flesta fall tillfyllestgörande, hemställer jag om bibehållande af det härom i Utskottets förra Betänkande befintliga stadgande.

Serskild uppmärksamhet torde böra egnas deråt, att, i den händelse någon åt personer från annat fattigvårds-samhälle upplåter bostäder å sine egor med mindre jordrymd eller under andra vilkor, än som för jordafsöndring under lifstids-besittning äro föreskrifne, så medför detta, enligt 12 §, ingen annan påföljd, än att den, som gjort detta, skall under fem år, räknade från inflyttningen, enskildt vidkännas en fjerdedel af den fattigvårds-kostnad, som för sådane personer kan komma att utgå, och derjemte, efter allmänna grunder, deltaga i de öfrige trefjerdedelarne af sådan kostnad, men att deremot, enligt 24 §, det skall bero af Fattigvårds-Styrelsens bifall, huruvida den, som inom annat fattigvårds-samhälle blir egare till bostad utan sådant jordomfång, som motsvarar besutenhet, må få uti sin bostad inflytta. Sistnämnde föreskrift torde så mycket heldre kunna uteslutas eller modifieras, som eljest större förmoner tillkomma legde arbetare, hvilka flytta från en socken till en annan, än den, som vill sätta sig ned uti egen bostad.

Uti sistberörde 24 § är jemväl stadgadt, att tjenstehjon, som fyllt 55 år, ej utan Socknenämndens medgifvande får antecknas i mantalslängden i inflyttningsorten. — Om, å ena sidan, ej kan nekas att billigheten talar derföre, att den församling, inom hvilken tjenstehjon tillbragt den verksammaste delen af sin lefnad, vidkännes fattigförsörjningen för detsamma, då sådan kommer i fråga, så lärer, å den andra sidan, det ej kunna bestridas, att en sådan inskränkning, som den ofvan anförda, skall för

mången

mången försvåra utvägarne till sjelfständig bergning. Mig synes, att det med ifrågavarande stadgande åsyftade ändamål kunnat lika väl vinnas, om det endast blifvit föreskrifvet, att, vid fråga om fattigförsörjning för orkeslöst tjenstehjon, skulle denna skyldighet åligga den församling, der tjenstehjonet före fyllda 55 år varit sist mantalsskrifvet och sig uppehållit en längre tid, t. ex. minst tio år.

Slutligen är uti 18 § föreslaget, att, till bestridande af kostnaden för fattigförsörjningen, skall, sedan fattigvårds-anstaltens enskilda inkomster först blifvit använde, uppbäras en af hvarje mantalsskrifven person utgående capitations-afgift af 8 sk. för man och 4 sk. för qvinna, och bristen fyllas genom tillskott efter serskildt bestämda grunder. — Då på landet åtminstone ej allmänneligen brukas att för detta ändamål pålägga någon personel afgift, utan tungan af fattigvården hittills merendels drabbat jorden, tror jag man bordt inskränka sig att utsätta en gräns, hvaröfver capitations-afgiften ej fått gå, men för öfrigt öfverlemna åt socknarne sjelfve att afgöra, om de vilja hafva någon sådan afgift, eller heldre vidblifva den gamla ordningen och ej eller utstaka, hvilkendera afgiften borde först utgå."

Af Herr *Lagergren, A.:* "Mot de sammansatta Utskottens stadgande i 1 §, hvarigenom flere Pastorat förmenas att sig om gemensam fattigvård förena, får jag ödmjukligen anmäla min reservation, då mig synes en sådan förening på många ställen skulle lända till gagn och fördel. Der Pastoraten äro små, tyckes samma fördel skola uppkomma genom dessas förening, som Utskotten åsyfta genom tillåtelsen för flera socknar af samma Pastorat att sig om fattigvården förena. Att föreningarne blefve allt för stora, tror jag ej man behöfde frukta. Den öfverhandtagande spännings-idéen gör en sådan fruktan alldeles öfverflödig. Men genom tillåtelsen för flere mindre Pastorats förening om gemensam fattigvård vore åtminstone möjlighet beredd för öfvergången från spännings-systemet till ett mildare och naturenligare. Den fattige kunde erhålla ett vidsträcktare utrymme att söka sig arbetsförtjenst, och fattigvårds-samhällena sjelfve, genom flere krafters förening, blifva i tillfälle att åt sina behöfvande medlemmar skapa utvägar till förtjenst och uppehälle, som hvart och ett, inskränkt inom sina egna hjelpkällor, mången gång skulle sakna. Med få ord: vigtiga fördelar kunde genom slika föreningar beredas; någon skada borde deremot aldrig kunna uppkomma. I England, vid omändrandet af fattigvårds-förhållandet, insåg man detta, och erfarenheten har redan bestyrkt

nyttan deraf. Det är ock derföre mig synes, man borde göra sig en sådan erfarenhet tillgodo och äfven här tillåta utspridandet af dess helsosamma frugter. Och slutligen, då man ej vill tvinga fattigvårds-samhällena att sig förena, synes man ej eller böra tvinga dem att inskränka sin verkningskrets inom så litet utrymme, som ofta ett mindre, af en enda obetydlig socken bestående, Pastorat erbjuder."

Af Herr *Råfelt, Anton:* "Emot Utskottens förslag uti 10 §, att husbonde skall ansvara för sine hemmansbrukares och arrendatorers fattigförsörjning, reserverar jag mig, emedan desse vanligen icke stå i det förhållande till hemmanets egare eller innehafvare, att de kunna jemföras med honom underlydande arbetare, och de dessutom sjelfve hafva tjenstehjon och arbetare, för hvilka de måste ansvara, hvadan jag anser Afdelningens förslag i denna punkt ega företräde.

§. 10.

För tjenstehjon, torpare, som med dagsverken utgöra åtminstone största delen af sina skyldigheter till hemmansegare eller innehafvare, statfolk, samt handtverks-, bruks-, fabriks- och grufve-arbetare, jemte deras hustrur och hemmavarande barn, skall husbonde, under den tid, arbets-aftalet gäller, ansvara för försörjningen, så att icke de falla fattigvården till last; dock med rättighet att, om han vill, af deras tillgångar eller arbete åtnjuta ersättning för den kostnad, han sålunda fått vidkännas."

Af Prosten *Lundblad:* "Sedan de Höglofliga sammansatte Utskotten i 2 § låtit, "på hvart och ett fattigvårds-samhälle ankomma att ordna fattigvården på sätt, som efter ortens beskaffenhet och serskilda förhållanden finnes lämpligast", förefalla de i 5 § gifna reglementariska föreskrifter, i afseende på fattigvårds-styrelsens organisation inom landsförsamlingar, något oväntade. I sitt nuvarande skick utgöres denna styrelse inom mången socken med ringa område endast af Kyrkoherden och Fattigföreståndaren, i hvilka de nödlidande hafva sina målsmän och förespråkare, då deras angelägenheter i Sockenstämma förekomma. När ingen olägenhet förspörjes af detta styrelse-personalens ringa antal, synes icke eller skäl vara att föröka det, serdeles i smärre, tättbebyggda fattigvårds-samhällen, och jag tror, att man med fullkomlig trygghet kan öfverlemna åt deras eget omprövvande att bestämma antalet af ledamöterne. Men hvad jag i synnerhet nödgas bestrida, är det stadgande i 5 §, att ordförandeskapet i fattigvårdsstyrelsen, dess sammansättning må blifva hvilken som helst, i stället att

det hittills varit åt Pastor uppdraget, hädanefter skall komma att bero på den ovissa utgången af val, anställda i sockenstämma. Lika med en Reservant mot Fattigvårds-Comitéens Lag-förslag i förevarande ämne, ser jag icke, huru denna vård tillbörligen skall kunna handhafvas i mången landsförsamling utan Kyrkoherdens hufvudsakliga ledning. Jag ser icke eller, huru föreskriften om Ordförandens val sämjes med 28:de Cap. 4:de §:n i Kyrko-lagen, der ordförande-platsen tyckes vara anvisad åt Pastor och i stöd hvaraf han hittills torde hafva beklädt densamma. Berörde lag-paragraph handlar icke om Kyrkoherdens *ledamotskap*, men ålägger honom i *främsta rummet*, "också med flere, som vederbör, noga tillse, att de penningar, som till de husfattige samlas, eller dem på hvarjehanda sätt tillfalla, rättrådeligen utdeldte blifva o. s. v."

Min vördsamma reservation får jag likaledes anmäla mot den 27 §:n. Hvarje skyldighet måste väl motsvaras af en rättighet, och då Fattigvårdssamhället tillförbindes bekosta den skjuts, hvarmed dess kringstrykande almosehjon sändas tillbaka, borde det väl ock, till förekommande af onödiga utgifter, vara berättigadt att, när varningar mot oskicket att utan behof bettlande kringvandra icke uträtta något, beröfva sådane vagabunder friheten; men samhället har ej denna rätt och fattigvård får ej förvandlas till fångvård."

Uti ofvanstående reservation instämde Herr Doctor *Wallin*.

Herr Prosten *Sylvan* förenade sig med Herr *Råfelt* om anmärkningen emot ansvarigheten för hemmansbrukares och arrendatorers fattigförsörjning, samt med Herr Prosten *Lundblad*, i frågan om ordförande i Fattigvårds-Styrelsen.

Herr Comminister *Dahlgren* instämde i Herr Prosten *Lundblads* reservation.

Bilaga till N:o 31.

Förslag till Stadga om Fattigvården i Riket.

§ 1.

Hvarje socken å landet, och, i stad, hvarje församling skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sådane dess medlemmar, som sakna förmåga och medel att sjelfve sig dermed förse; dock måga socknar af samma pastorat, och församlingar af samma stad, der de så åsämjas, förena sig om gemensam fattigvård.

§ 2.

1 mom. På hvart och ett fattigvårds-samhälle, ankommer att, under iagttagande af föreskrifterne i denna stadga, ordna fattigvården, på sätt som, efter ortens beskaffenhet och serskilda förhållanden, finnes lämpligast; dock så, att bettlande aldrig må tillåtas.

2 mom. I detta afseende skola för hvarje fattigvårds-samhälle närmare bestämmelser meddelas genom serskildt Reglemente, hvilket, efter förslag af Fattigvårds-Styrelsen, antages af sockenstämma och derefter öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande, som eger tillse, huruvida det öfverensstämmer med denna Stadga och gällande Författningar, samt befordra rättelse af hvad, som derifrån afviker.

§ 3.

Afgifter för fattigvårdens behof utöfver den personella afgift, hvarom 18 §:n stadgar, skola utgöras efter årlig taxering, hvartill taxeringsmän väljas å socknestämma i Mars månad, och i sådant val deltaga å landet alla fastighets-innehafvare i mon af fastigheternes hemmantal, jemte andra socknens invånare, som i bevillning för lön och rörelse erlägga minst 10 R:dr; och beräknas rösträtt för hvarje fulla 10 R:dr sådan bevillning lika som för $\frac{1}{4}$ mantal. I stad deltage i valet alla, som deltaga i de vanliga stads-afgifterne, och rösterne beräknas efter afgiftens belopp. För hvarje medlem af samhället, som icke står under annans husbonde-välde och annars är i de vilkor, att han anses böra i de allmänna bidragen deltaga, bestämmes i mon af egendom, tjenst, rörelse och öfriga vilkor vissa fyrk, hvarefter afgifterne för året komma att beräknas. Inom April månads slut, skall i socknens eller församlingens kyrka kungöras, huru hvar och en blifvit taxerad. Om någon med taxeringen är missnöjd, skall han det innom 14 dagar efter berörde kungörande tillkännagifva hos Fattigvårds-Styrelsens Ordförande, hvarefter taxeringen, i hvad den rörer den, som klagat, underkastas pröfning af Gode män, som utses, 2:ne af den klagande, 2:ne af taxerings-männen och en af de sålunda kallade Gode männen. Hvad desse Gode män besluta, vare gällande, utan att ändring deri må sökas.

§ 4.

Allmänna öfverläggningar i de fattigvården tillhörande ärenden hållas å socknestämma, deri alla ega deltaga, som enligt 3 § äro taxerade att bidraga till denna vård; och rösträttigheten beräknas efter denna taxering.

§ 5.

1 mom. För hvarje socken eller pastorat å landet skall vara en Fattigvårds-Styrelse, (Sockne-Nämnden), bestående af Ordförande, vice Ord-

förande och Fyra eller flere, högst Nio, Ledamöter, hvarförutan Kyrkoherden, då han icke är vald till Ordförande eller vice Ordförande, eger rättighet att, såsom Ledamot i Styrelsen deltaga, då hans embets-pligt och behofvet så påkallar. Ledamöternes antal må i öfrigt bero af bestämmelser vid socknestämma sålunda, att socknen eller pastoratet, i mon af dess vidd och folkmängd, indelas i rotar eller district och från hvarje af dem utses en Ledamot, hvilken tillika, såsom fattigvårds-föreståndare inom districtet, der har närmaste uppsigten å alla förhållanden, som hafva sammanhang med fattigvården och besörjer dertill hörande verkställighets-åtgärder. Är samhället så inskränkt, att det icke lämpligen kan indelas i fyra district, utses, till fyllnad i antalet, Ledamöter utan föreståndarebefattning; äfvensom det ankommer på socknestämma att, utan afseende å districts-indelningen, utse Ledamöter i Styrelsen till det medgifne antalet.

2 *mom.* För hvarje fattigvårds-föreståndare skall utses en suppleant, som företräder hans ställe, då han är hindrad att sin befattning utöfva.

§ 6.

1 *mom.* Ordförande och vice Ordförande väljas å socknestämma för 2:ne år. På enahanda sätt väljas Ledamöter och Suppleanter jemväl för 2:ne år; men hvarje år afgår halfva personalen, om antalet är jemnt, och i annat fall, det antal, som är närmast hälften växelvis, det ena året en mera eller mindre än det andra; dock må den, som, efter nu bestämd tjenstgöringstid, är i ordning att från styrelsen afgå, ånyo deri kunna inväljas. Efter första året bestämmes genom lottning, hvilka Ledamöter och suppleanter skola afgå, och sedermera afgå de, som längst tjenstgjort. Inträffar ledighet under mellantid, ersättes den genom serskildt val, men endast för den tid, som återstår af den afgångnes påräknade tjenstgöringstid.

2 *mom.* Valen anställas hvarje år å den tid, som i hvarje samhälles serskilda Reglemente bestämmes, efter förut af Ordföranden lemnad uppgift å dem, som äro i ordning att afgå.

3 *mom.* Valbar till Ordförande, vice Ordförande och Ledamot, vare hvarje välfrejdad medlem af samhället, som i socknestämma eger rösträtt, och till Ordförande eller vice Ordförande må äfven den väljas, som förut innehar annan befattning inom Fattigvårds-Styrelsen. För den befattning, som genom sådant val blifver ledig, utses annan person i föreskrifven ordning.

4 *mom.* Rättighet att afsäga sig sålunda erhållen kallelse tillkommer den, som, efter 2:ne års tjenstgöring i styrelsen, är i ordning att derifrån

afgå vid det ombyte, hvarå valet haft afseende; den, som är 60 år gammal, den, som har svag hälsa eller annat hinder, hvars giltighet styrelsen eger pröfva, samt embets- och tjenstemän, som af sina befattningar äro hindrade att styrelsens åliggande fullgöra.

§ 7.

För stad utses Fattigvårds-Styrelse i den ordning, hvarom kan öfverenskommas eller framdeles varder föreskrifvet.

§ 8.

Fattigvårds-Styrelsen skall hafva förvaltningen af alla Fattigvårdsangelägenheter och eger pröfva hvarje i detta afseenda förekommande behof, samt om och i hvad mon understöd bör lemnas, i förhållande till de behöfvandes större eller mindre egna förmåga, och med iagttagande af den ansvarighet för behofvets afhjelpande, hvartill enskilde kunna, enligt denna Stadga eller annorledes, vara lagligen förbundne.

§ 9.

Föräldrar och barn skola ömsesidigt vara förbundne att bidraga till hvarandras försörjning, i mon af behof å den ena och förmåga å den andra sidan.

§ 10.

För hemmans-brukare, arrendatorer, torpare, tjenstehjon och statfolk samt handtverks-, bruks-, grufvu- och fabriks-arbetare, jemte deras hustrur och hemmavarande barn, skall husbonde, eller det till brukning eller arrende upplåtne hemmanets egare eller innehafvare, under den tid, arbets-aftalet eller contractet gäller, ansvara för försörjningen, så att icke de falla fattigvården till last; dock med rättighet att, om han vill, af deras tillgångar eller arbete åtnjuta ersättning för den kostnad, han sålunda fått vidkännas.

§ 11.

Den, som från annat fattigvårds-samhälle intager arbetsfolk, som är gift eller har minderåriga barn, skall, utöfver redan stadgad ansvarighet såsom husbonde, så länge sådan ansvarighet fortfar, under fem år, räknade från inflyttningen, enskildt vidkännas en fjerdedel af den fattigvårds-kostnad, som för sådane personer samt deras hemmavarande barn kan komma att utgå, och derjemte, efter allmänna grunder, deltaga i de öfriga tre fjerde-delarne af sådan kostnad.

§ 12.

Den, som åt personer från annat fattigvårds-samhälle upplåter bostäder å sine egor med mindre jordrymd, eller under andra vilkor, än

som för jordafsöndring under lifstidsbesittning äro föreskrifne, vare ansvarig för deri inrymde personers fattigförsörjning, på sätt 11 § stadgar.

§ 13.

Den fattigvårds-ansvarighet, som i 9 och 10 §§ är föreskrifven, må af Fattigvårds-Styrelse kunna eftergifvas, i den mon behof och billighet sådant påkalla.

§ 14.

1 *mom.* Vid utdelande af fattigvårds-understöd, skall Fattigvårds-Styrelse tillse, att det motsvarar de nödvändigaste behofven, alltid med beräkning af fattighjonets arbetsförmåga, ehvad den må vara större eller mindre; och ankommer det på styrelsen att, efter som den finner mest ändamålsenligt, antingen anställa fattighjonet till arbete för godtgörelse af understödet, eller åt hjonet öfverlemna att fritt använda sin arbetsförmåga, då understödet i förhållande dertill minskas.

2 *mom.* Barn, som tillhöra fattigvården, skola icke allenast förses med uppehälle, utan äfven christligen uppfostras och undervisas. De måga icke genom så kallad kringgång försörjas, utan skall stadig bostad dem anvisas, der uppsigten å deras uppfostran kan behörigen handhafvas.

3 *mom.* Då qvinna söker fattig-understöd, i anseende till det hinder för sjelfförsörjning, som vården om barn föranleder, må det bero af styrelsen att antingen, med hennes bibehållande vid barnavården, lemna henne derefter lämpadt understöd, eller ock frântaga henne barnet och låta det vårda, då hon för sin person är pligtig att förse sig med lagligt försörjnings-tillfälle, under förbindelse tillika att, i mon af förmåga, bidraga till barnets försörjning.

4 *mom.* Om föräldrar, som icke åtnjuta fattig-understöd, åsidosätta vården om sina barn, skall styrelsen göra sig noggrannt underrättad, huruvida det härleder sig från oförmåga att dem uppfostra, och i sådant fall vidtaga de anstalter, som af behofvet kunna påkallas.

5 *mom.* För arbetsföre personer, som äfventyra nöd, till följd af brist på arbets-förtjenst, skall styrelsen, serdeles under svårare år, söka bereda arbete, för att, genom behofvets tidigare afhjelpande, hindra dess utsträckning.

6 *mom.* Om, till följd af allmännare olycka, anledning visar sig att befara behof, så vidsträckt, att större företag erfordras för dess afhjelpande, skall Fattigvårds-Styrelsen tidigt vara betänkt på förslag till sådan anstalt, samt efter det samhället å sockenstämma deröfver yttrat sig och om anstalten icke genom samhällets försorg kan åstadkommas, anmåla det

hos Konungens Befallningshafvande, för den åtgård, som vidare bör vidtagas.

§ 15.

1 *mom.* Fattigvårds-Styrelsen tillkommer målsmans- och husbonderått öfver dem, som åtnjuta full fattig-försörjning samt öfver andra understöds-tagare, vid tillfällen, då de vid fattighus eller hos styrelsen sig i fattigvårds-ärenden befinna.

2 *mom.* Då vård om fattighjon af styrelsen åt annan anförtros, må öfver barn föräldra-rätt, och öfver andra fattighjon husbonde-rätt äfven åt honom öfverlåtas.

3 *mom.* Om arbetsför person, genom låttja eller liknöjdhet, förorsakar, att hustru eller barn sakna försörjning, så att de, till följd deraf, falla fattigvården till last, eger Fattigvårds-Styrelsen att hålla sådan person till arbete, genom utöfvande af den husbonde-rätt, som andra fattighjon, enligt 1 mom., äro underkastade och anlitande af den executiva magtens bitråde, om så erfordras.

§ 16.

Då fattighjon visar tredska, sjelfsvåld, oordentlighet eller sturskhet, må Fattigvårds-Styrelse, der annan råttelse ej gör tillfyllest, besluta en lämplig minskning af hjonets underhåll.

§ 17.

1 *mom.* Fattig-understöd är en nödhjelp af christligt deltagande för den behöfvande, och allt pockande, då det sökes, eller klandrande utlåtelser om dess beskaffenhet, då det emottages, vare således förbudne; hvaremot råttelse af förment felagtighet må sökas hos den, på hvilken råttelsen kan bero. Understödet är ock ett förskott, hvarföre emottagaren står i skuld, som bör godtgöras, i den mon möjligheten det förr eller senare medgifver. För barn under 15 år vidlåder skulden alltid deras föräldrar, hvaremot barnen sjelfve äro frikallade från betalnings-skyldighet för hvad dem intill denna ålder påkostas.

2 *mom.* Då någon intages å fattighus eller till full fattig-försörjning, skall allt hvad hjonet då eger, tillfalla fattigvården, hvars styrelse eger oinskränkt rätt att det använda. Om någon egendom sedermera tillfaller fattighjon, vare lag samma, derest icke fattigvården för hjonet då upphör, i hvilket fall likväl all dittills derå använd kostnad skall fullt godtgöras.

3 *mom.* Då mindre fattig-understöd, som icke motsvarar full för-

sörj-

sörjning, utlemnas, må det ankomma på Fattigvårds-Styrelsen att låta uppteckna den behöfvandes tillhörigheter, för att noggrannare kunna tillse, att tillgångar för framtida godtgörelse af understödet icke förskingras.

§ 18.

Om afkastningen af fattigvården tillhörige fastigheter och capital, jemte inkomsten af sterbhus-afgifter, böter, collecter, frivilliga gåfvor och andra sådana bidrag, icke äro för fattigvårds-behofvet tillräckliga, skall, till fyllnad af bristen, först erläggas en afgift af högst 8 skillingar för mans- och 4 skillingar för qvinsperson, som är mantalsskrifven och fyllt 17 år; dock må undantag härutinnan bero af Fattigvårds-Styrelsens pröfning. Hvad derutöfver erfordras, fylles genom tillskott efter de grunder, som i 3 § äro stadgade.

§ 19.

Om de i 18 § föreskrifne afgifter beslutas å socknestämma, efter förslag af Fattigvårds-Styrelsen.

§ 20.

Fattigvårds-Styrelsen besörjer uppbörden af alla afgifter för fattigvårds-behofvet; och skall, för uttagande af oguldet tillskott, hvarom i föreskrifven ordning är beslutadt, genast, på Styrelsens anmälan, lemnas handräckning af Kronofogde i orten eller ståndernes Executorer, så vida icke den skattskyldige kan visa qvitto å redan erlagd betalning. Förebäres annat jäf, må talan derom anställas, utan att medlens uttagande deraf uppehålles.

§ 21.

Hvarje medlem af Fattigvårds-Styrelsen ansvare gemensamt med de öfrige för af Styrelsen om händer hafde medel, och för sådane säkerhetshandlingar, emot hvilkas antaglighet han ingen anmärkning till Protocollet gjort. Denna ansvarighet fortfar, tills förvaltningen blifvit godkänd af socknestämman eller af vederbörlig embetsmyndighet, om klander anställes, eller ock tiden för sådant klander försutits.

§ 22.

För om händer hafde medel skall Fattigvårds-Styrelsen hvarje år lemna redovisning till socknestämman. Tiden och ordningen för denna redovisnings aflemnande och granskning skola bestämmas i det Reglemente, som för hvarje samhälles fattigvårds-förvaltning kommer att uppgöras; men klandras icke redogörelsen inom ett år, efter det den blifvit aflemnad, vare Styrelsen icke vidare underkastad åtal derföre.

§ 23.

1 *mom.* I fråga om fattigvård anses i allmänhet en hvar tillhöra det samhälle, der han är antecknad i mantalslängd eller senast varit det; men der någon mantalsskrifves, med afseende å tilltänkt flyttning från en socken till en annan, och förhållanden inträffa före flyttningstiden, som upphäfva det aftal, på grund hvaraf mantalsskrifningen skett, då skall sådan mantalsskrifning icke medföra fattigvårds-ansvar, utan detta ansvar vidlåda det samhälle, personen förut tillhört.

2 *mom.* Minderåriga barn af ägta sång tillhöra fadrens, eller, om han är död, modrens mantalsskrifningsort, och oägta barn tillhöra den ort, moder tillhörer.

3 *mom.* För manskap af vårfvade Arméen och Flottan samt handtverkare och arbetare vid Kronans Varf och Verkstäder med lön på Stat, som endast till följd af tjenstgöringen mantalsskrifvas å tjenstgöringsorten, gälle, ehvad de äro i tjenst eller afskedade, icke sådan skattskrifning till råttelse i fattigvårds-frågor. Den fattigvård, som för sådane personer samt deras hustrur och barn kan erfordras, skall, efter behörig pröfning, bekostas af Kongl. Maj:t och Kronan, om icke desse personer af annan anledning tillhöra serskildt samhälle. För personer, hvilkas mantalsskrifningsort icke kan utrönas, bekostas likaledes af Kongl. Maj:t och Kronan den oundvikligen nödvändiga fattigvården, intilldess någon församling kan dertill förpligtas.

§ 24.

Inflyttar eller anmäles till inflyttning från ett fattigvårds-samhälle till annat, tjenstehjon, som uppnått 55 år, eller i anseende till sjuklighet eller hvarjehanda åkommor, saknar full arbetsförmåga, eller ogift lagstadd qvinna, som vid inflyttningen synbarligen är hafvande, eller inhyseshjon, eller den, som eger egen eller legd bostad utan sådant jordomfång, som motsvarar besutenhet och utan att vara i lagstadd tjenst eller jordegarens arbetare, eller i vederbörlig ordning antagen fabriks- eller handtverksarbetare, och innehafver han icke heller allmän tjenst eller erkändt yrke, motsvarande behofvet för försörjning, eller annan känd utväg för bergning, då må sådan person icke antecknas i mantalslängden i inflyttningsorten utan medgifvande af Fattigvårds-Styrelsen derstädes.

§ 25.

Bosätter eller uppehåller sig någon inom ett fattigvårds-samhälle, utan att der eller annorstädes vara vid senaste mantalsskrifning antecknad, då skall Fattigvårds-Styrelsen, om den icke vill emottaga honom så-

som tillhörande samhället, inom ett år efter inflyttningen, gifva det tillkänna antingen för Styrelsen inom samhället, som han senast lagligen tillhört, eller hos Konungens Befallningshafvande i orten, som då derom underrättar Styrelsen i sistnämnde samhälle, på hvilken det derefter ankommer att anställa talan om hans mantalsskrifning i vistelseorten, för att sämedelst undgå det annars fortfarande fattigvårds-ansvaret. Åsidosättes den föreskrifna iagttagelsen af Styrelsen i det samhälle, dit flyttningen skett, anses personen tillhöra detta samhälle, utan afseende på uteblifven mantalsskrifning. Häremot må ingen, i och för äfventyret af framtida fattigvårdstunga, inskränkas i rättigheten att välja vistelseort. Är i detta afseende något att anmärka, i anledning af Författningarne emot försvarslöshet och lösdrifveri, gälle derom hvad i dessa Författningar stadgas.

§ 26.

För iagttagande af hvad i nästföregående § är föreskrifvet, skall Fattigvårds-Styrelsen hafva noga uppsigt öfver skeende inflyttningar, och det åligga hvarje samhällets medlem att om personer, som af honom från annat samhälle emottagas i sitt hus eller å sine egor, göra anmälan, i stad inom 5:ne dagar hos Ordförande för Fattigvårds-Styrelsen, och å landet inom 14 dagar hos ortens Fattigvårds-föreståndare, som det till Fattigvårds-Styrelsens Ordförande inberättar. Den, som åsidosätter sådan anmälan, plikte 1 Riksd:r 32 skill. Banco, som lika fördelas emellan åklagaren och fattig-cassan.

Vid enahanda påföljd åligge den, som en månad vistas inom annat samhälle, än der han är mantalsskrifven, att inom denna tid till Pastor i vistelseorten aflemna behörigt frejdebetyg.

§ 27.

1 *mom.* Om fattighjon beträdes med bettlande utom det samhälle, det tillhörer, skall det genast försändas till hemorten, och kostnaden för dess forsling, så vidt den sker inom Lånet, der det har sin hemort, ersättas af nämnde samhälle. Med andre tiggare och obehörigen kringstrykande personer förfares, på sätt i Lagen emot lösdrifveri och försvarslöshet stadgas.

2 *mom.* Om permitterad krigsman saknar utkomst inom permissionsorten, eller genom oordentligt lefnadssätt der åstadkommit förargelse, skall han, genom Konungens Befallningshafvandes försorg, genast till tjenstgöringsorten återsändas, i hvilket afseende Fattigvårds-Styrelsen åligger att tillkännagifva förhållandet hos Konungens Befallningshafvande eller

närmaste myndighet eller tjenstemän, som police-uppsigten på stället tillkommer.

§ 28.

1 *mom.* Klagan öfver Fattigvårds-Styrelses åtgärder och Styrelsens beslut i fattigvårds-mål, jemte tvister derom emellan serskildta samhällen upptagas och pröfvas af Konungens Befallningshafvande i orten.

2 *mom.* Öfver Konungens Befallningshafvandes beslut i sådane mål anföras hos Kongl. Maj:t underdåniga besvär, hvilka inom 30 dagar efter erhållen del af beslutet, den dagen oräknad, då sådant skett, aflemnas till Konungens Befallningshafvande, som deröfver infordrar underdåniga förklaringar, och, sedan de inkommit, handlingarne jemte eget underdånigt utlåtande till Kongl. Maj:t insänder.

3 *mom.* Konungens Befallningshafvandes beslut om sökandes behof af fattigvård och huru vidsträckt den bör lemnas, skall genast gå i verkställighet, utan att tiden för anförande af besvär eller för pröfningen deraf afbidas.

4 *mom.* Då tvist uppstår om skyldigheten att besörja fattigvård för någon person, som ostridigt är i behof deraf, skall sådan vård bekostas af det samhälle, der den behöfvande vistas, intilldess tvisten blifvit, genom laga kraftvunnet Utslag, afgjord; dock med rättighet att derför erhålla ersättning af den eller dem, som slutligen förklaras skyldiga att fattigvården vidkännas.

§ 29.

1 *mom.* Konungens Befallningshafvande tillkommer att noggrannt tillse efterlefnaden af denna Författning och befordra rättelse i de afvikelser, som kunna förete sig.

2 *mom.* Till förekommande af tiggeri och obehörige personers kringstrykande, skola Krono-, Stads- och Police-betjente icke allenast sjelfve använda all uppmärksamhet, utan äfven på Fattigvårds-Styrelsens anfordran lemna den handräckning, som på dem kan bero.

STOCKHOLM. Tryckt hos *A. G. Hellsten*, 1841.

N:o 32.

Ank. till Exp. Utsk. den 17 Febr. 1841, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om skärpt ansvar för ohägn af betande kreatur.

Uti ett till det Hedervärda Bonde-Ståndet ingifvet och till Lag-Utskottet remitteradt Memorial, har Riksdags-Fullmägtigen *Lars Pettersson* från Blekinge Län, biträdd af *Gustaf Bernhard Appelqvist* från samma Län, framställt de olägenheter, jordägare å landet ofta tillskyndas af driftefä och svinkreatur, emot hvilka Allmänna Lagen i 9 och 11 Cap. Byggninga-Balken samt Kongl. Förordningen den 6 Augusti 1815 visserligen afse skydd, men erfarenheten visat de hittills gällande föreskrifterna vara otillräckliga; med föranledande hvaraf och då, ehuru icke med uttryckliga ord uttaladt, det syntes med Lagens mening ofverensstämmande, att ingen må valla sina kreatur annorstädes än på säkert instängd, enskild eller i samfällighet med andras liggande mark eller egolott, samt följaktligen icke låta dem drifva långs allmänna vägarne att söka födan, dervid svinkreaturen upprota vägkanterna, igenmuddra diken samt förderfva gärdesbotten, så att stängsel och gärdesgårdar nedfalla, motionären yrkat den skärpning och det tillägg uti hithörande lagrum: *Att ej må någon å landet på allmän landsväg, härads- eller socknevägg, eller olofligen, utan byelagets öfverenskommelse, å byegata eller byeväg, eller på annans oinstängda mark eller egovälde, med eller utan vallhjon, låta till bete utsläppa fä- eller svinkreatur vid En Riksdaler Banco böter för hvarje dylikt kreatur. Sker sådant med vilja i andras instängda egor, ligge det i tveböte; och varde härförutan skadan i hvartdera fallet ersatt. För sålunda anträffade oringade svin böte egaren för hvarje Tolf skillingar.*

Detta ärende, hvilket Lag-Utskottet ansett sig böra, i förening med Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, behandla, hafva Utskotten sålunda till gemensam pröfning förehaft, och få deröfver, hvad beträffar kreaturs betande vid allmänna vägarne, yttra, att, om äfven icke kan bestridas, det ju någon gång skada kan derigenom ske å vägkanter och diken, måste Utskotten likväl anse denna olägenhet alltför obetydlig, för att påkalla någon serskild åtgärd från lagstiftningens sida, helst uti förefintliga lagstadganden intet hinder finnes för väglottsegare, eller jord-

egare, som till väg gränsar, att, då verklig och bevislig skada genom andras kreatur skett, vare sig å vägkanter, diken eller gärdesgård, och samma skada kan mätas, derföre vinna skadestånd af den, som kreaturen eger. Hvad åter vidkommer de af motionären föreslagna, förhöjda böter för kreaturs insläppande i andras öppna eller instängda egor, så måste visserligen medges, att de uti 6 §. 9 Cap. Byggninga-Balken utstakade böter för sådane fall, genom den förändring, myntvärdet undergått, nedsjunkit till den obetydlighet, att de på intet vis motsvara sitt ändamål; men då Lag-Utskottet i dess Betänkande N:o 31, uppå andragne skäl, afstyrkt den så väl af enskild motionär som af Justitiæ-Ombudsmannen, i dess till Rikets Ständer afgifne Embetsberättelse, väckta fråga om de i Lagen stadgade böters och vitens allmänna förändrande och bringande till öfverensstämmelse med närvarande myntvärde, samt Rikets Ständer samma Betänkande godkänt, anse Utskotten sig sakna anledning att för ifrågavarande serskilda fall tillstyrka ett undantag från detta Rikets Ständers beslut, så mycket mera, som Utskotten måste finna den af motionären föreslagna skärpning i dessa böter ega en underordnad vigt i förhållande till många andra fall, dervid en sådan skärpning blifvit genom Rikets Ständers omförmälda beslut för närvarande afslagen. Utskotten tillstyrka således,

att *Lars Petterssons* i detta ämne väckta motion måtte lemnas utan afseende.

Stockholm den 1 Februari 1841.

N:o 33.

Betänkande, i anledning af väckte motioner om närmare bestämmande af stadgandet i 26 Cap. 2 §. Byggninga-Balken, rörande Byggnads-skyldigheten å Prestegårdar på landet.

Ank. till Exp. Utsk. den 17 Febr., kl. 1 e. m.

I detta ämne hafva hos det Hedervärda Bonde-Ståndet blifvit väckte och till Utskotten remitterade tvänne serskilde motioner af *Johannes Christophersson* och *Sven Heurlin*, båda från Kronobergs Län, hvilka i hufvudsaklig öfverensstämmelse ansett, att, då ej allenast vid laga af- och

tillträdes husesyner, utan jemväl vid ekonomiska besigtningar, stridigheter ofta uppstode emellan församlingen och afträdaren eller boställshafvaren, angående den byggnads-skyldighet, som dem hvardera tillkommer, och Syne-Rätterna, efter olika åsigter, afgjorde dylika frågor, än till den enes, än till den andres förmon, det vore nödigt att härutinnan meddela tydliga och bestämda föreskrifter, helst genom den tolkning, Domstolarne och Syne-Rätterne gifvit ifrågavarande 26 Cap. 2 §. Byggninga-Balken, att hvarje takdropp, hvarje skadad taksten, hvarje bortfallet stycke af rappning, tillfällig skada på en eller annan stock, eller bristfällighet å brädfodring m. m., skulle kunna anses såsom församlingens pligt att afhjelpa, Prestgårdarnes underhåll på landet blifvit en bland de mest betungande af Svenska allmogens indirecta pålagor, hvars obehag vore så allmänt öfverklagadt, att motionärerne trott sig endast behöfva fästa uppmärksamheten på olagligheten af omförmälda tolkning, för att vinna ett allmänt erkännande af behofvet att densamma för framtiden förekomma.

Då nemligen ifrågavarande §. innehåller, att socknemän ega de uppräknade husen, och ej flere, med tak och innanredet Kyrkoherden färdiga antvarda, men han sedan vare skyldig hålla dem vid magt med egen kostnad; och socknemän skola dem bygga och bättra på deras kostnad, när de af ålder och bruk, och ej af Prestens vanrykt förfalla, syntes deraf klart, att ordet: "bättra" endast har afseende på det fall, då husen af ålder och bruk, men ej af vanrykt, förfallit, samt att, då Presten är skyldig *"hålla husen vid magt,* med egen kostnad," derunder måste förstås alla sådana reparationer och allt sådant underhåll, som är nödigt, intilldess husens ålder och bruk göra nybyggnad eller större reparationer nödiga. Att meningen dermed aldrig varit att ålägga socknemän årliga reparationer, eller afhjelpande af sådana mindre brister, som uppkomma på tak, inredning, rappning eller beklädnad, fenster, dörrar m. m., som städse beror af tillfälliga anledningar, hvilka i mer eller mindre mon hafva gemenskap med "vanrykt", dit obestridligen äfven måste räknas, om Presten icke sjelf i tid låtit mindre reparationer verkställas på sin egen kostnad, vore så tydligt, att det icke utan ensidighet kunde annorlunda förklaras, och Lagstiftaren skulle eljest hafva på helt annat sätt uttryckt sig samt i bestämdare ordalag ålagt församlingen att "bättra" husen vid hvarje styrkt bristfällighet.

Det häremot stridande sätt, hvarpå ifrågavarande lagrum emedlertid af en del Syne-Rätter förstås och tillämpas, visade tillräckligen be-

hofvet af mera tydliga och bestämda stadganden i detta fall, hvadan *Johannes Christophersson* yrkat utfärdandet af den förklaring öfver 26 Cap. 2 §. Byggninga-Balken: Att Pastor, sedan han af församlingen emottagit de så kallade församlingens hus, antingen nybyggda eller för öfrigt i laga stånd, skall vara skyldig att utan församlingens biträde och på egen bekostnad dem underhålla, samt till sin efterträdare, man ifrån man, i fullgodt stånd aflemna, allt intilldess husen visas vara af ålder och bruk, men ej af Pastors vanvårdnad, så förfallne, att de genom reparation, hvilken alltid skall åligga Pastor, och hvarmed församlingen under ingen förevändning bör kunna betungas, icke vidare kunna göras brukbara, vid hvilket inträffade förhållande det åter skall vara församlingens skyldighet att husen å nyo nybygga;

hvaremot *Sven Heurlin* föreslagit, att Rikets Ständer måtte för deras del besluta och hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmäla följande bestämdare redaction af ifrågavarande lagrum:

> Prestegård å landet skola alla, som i Socknen bo, bygga efter gårdatal; men Sätes- och Ladugårdar, så ock afhyste Rå- och Rörs-hemman vare derifrån fria. I Prestegård skall vara 1) Boningshus med sal, två à tre boningsrum, kök och tvänne vindsrum, i fall ej flera rum på botten äro; 2) Brygghus med bakugn; 3) Bod med dubbel botten och loft; 4) Visthus; 5) Loga med tu golf; 6) Fähus och Stall; alla af den storlek, serskildt stadgadt är. Dessa sex eller sju hus, och ej flera, ega socknemän att med tak och innanredet Kyrkoherden brukbara öfverlemna, då han tjensten tillträder; och vare han sedan skyldig att hålla dem vid magt med egen kostnad, så att de alltid äro i brukbart skick. Då de af ålder, men ej af Prestens vanvårdnad, förfalla, så att de tarfva ombyggnad, då skola socknemännen dem ombygga eller fullkomligt iståndsätta på deras kostnad; men bör virke på Prestebolets egor tagas, om der tillräcklig skog finnes. Tarfvar Prestgård, efter dess egor och lägenheter, flera hus; bygge och upprätthålle Prest dem sjelf, eller gälde det, som brister.

Dessa framställningar hafva Utskotten tagit under öfvervägande; och ehuruväl Utskotten äro öfvertygade, att emellan församlingarne och deras Kyrkoherdar ännu i allmänhet råder det förhållande af förtroende, välvilja och samdrägt, som äldre tider på ett så utmärkt sätt alstrat; likväl, då de till följd deraf enkla grundlinier, vår Lag uppdragit för

Kyrkoherdes och socknemäns skyldigheter, i fråga om Prestegårdsbyggnadernes underhåll och bättrande, icke kunna undgå att finnas alltför obestämde i en tid, då allt ställes på den juridiska ståndpunkten, och rättigheternas gräns sträckes så vidt som möjligt, anse Utskotten nyttigt, att vidden af Kyrkoherdes skyldighet att *hålla vid magt* och församlingens att *bättra* de så kallade laga husen å Prestegård måtte närmare bestämmas. Visserligen kan, efter Utskottens tanka, någon fullkomligen skarp gräns i detta hänseende icke af lagstiftningen uppdragas, utan måste bero på Syne-Rättens eller Domarens pröfning, att för det serskilda fallet utstaka; men så nära denna gräns man kan komma, anse Utskotten Lagstiftningen emedlertid böra gå. Utskotten kunna likväl icke gilla de förslag, motionärerne i sådant afseende framställt, enär desamma utgå från den åsigt, att Kyrkoherde skall verkställa och bekosta *alla* reparationer, och endast nybyggnad af socknemän bestridas, hvilket Utskotten anse obilligt, då bristfälligheter kunna yppas, hvilka hafva sin grund i sjelfva byggnadssättet och mindre omsorg vid husens uppförande, men ingalunda i vanrykt å Prestens sida; och en så vidsträckt underhålls-skyldighet för Kyrkoherden skulle, strängt iagttagen och utkräfd, hafva till följd, att församlingen skulle slippa all annan byggnads-skyldighet än sjelfva den första uppsättningen, och någon nybyggnad sedermera aldrig kunna komma i fråga. Utskotten vilja tillägga, att motionärernas förslag dessutom möter ett hinder i Preste-Ståndets Privilegier och således icke kunna, äfven ur denna synpunkt, af Utskotten tillstyrkas.

Men då, i afseende på byggnad och underhåll af Kongl. Maj:ts och Kronans till boställen upplåtne hus, föreskrifter finnas meddelade uti Kongl. Reglementena den 22 Febr. 1750, den 11 Januari 1820 och 11 Juni 1822, hvilka Utskotten anse lämpliga jemväl för underhållet af Kyrkoherde-boställens å landet åbyggnad, som af församlingen efter lag bestås, och dessa föreskrifter redan finnas vara derå tillämpade, på sätt Kongl. Maj:ts Nådiga Utslag den 5 Juli 1827, rörande Domproste-bostället i Strengnäs, utvisar; anse Utskotten sig böra tillstyrka

> Rikets Ständer, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes antingen i Nåder låta utfärda ett serskildt Reglemente, i afseende å underhållet af Ecclesiastike boställens åbyggnad, öfverensstämmande med grunderne i ofvananförde Nådiga Reglementen, eller ock meddela den förklaring, att samma Reglementen borde, i hvad de röra boställshafvarens

skyldighet att husen vårda och underhålla, — jemväl å Ecclesiastike boställen tillämpas.

Stockholm den 12 Februari 1841.

Reservationer.

Af Herr Domprosten *Elmgren*, som ansåg Allmänna Lagens föreskrift tydlig, i fråga om underhållsskyldigheten af Prestegårdsbyggnader, samt att någon annan Författning i ämnet icke erfordrades.

Emot Utskottens beslut reserverade sig jemväl Herr *Gyllensköld* samt Prostarne *Gumælius* och *Lalin*.

N:o 34.

Ank. till Exp. Utsk. den 17 Febr. kl. 1 e. m.

Betänkande i anledning af väckta motioner om förändring af Landtmäteri-Taxan.

Uti serskilde Memorial, som blifvit af det Hedervärda Bonde-Ståndet till Utskottens behandling remitterade, hafva *Nils Magnusson* från Calmar Län och *Petter Pettersson* från Jönköpings Län anfört, att Kongl. Maj:ts Nådiga Taxa på arfvode för Landtmäteri-förrättningar af den 18 October 1834 voro för jordbrukaren alltför betungande, och att Landtmätare skulle kunna ganska lätt och svart sagdt, utan använd möda, förtjena betydliga summor; till bevis hvarpå blifvit anmärkt vid 6 §., att, då för hvarje egofigur, som innehåller mindre än ett tunnland, Landtmätaren erhåller: för mätning och uträkning 26 sk., taxering 6 sk., delning 26 sk., Landtmätaren icke lärer underlåta, att å chartan uppgöra ganska många egofigurer; och vid 11 §., att, då Landtmätaren kan på dagen uppmäta 18,000 alnar rågång eller landsväg, och han derföre får beräkna En Riksdaler för hvarje 1000 alnar, detta syntes vara en alltför öfverdrifven förtjenst; i anledning hvaraf *Petter Pettersson* föreslagit en allmän nedsättning af 50 procent uti taxan, men *Nils Magnusson* yrkat en nedsä.tning af 33⅓ procent i 6 §. 1—4 momenten samt i 11 §. för råskillnads-mätning, utstakning af laga skifte samt rörläggning; i hvilken sistnämnde framställning *Peter Gabrielsson* från Kronobergs Län och *Da-*

vid Andersson från Hallands Län instämt, med tillägg af den senare, att taxan, genom det år 1834 dervid gjorda tillägg, blifvit i många afseenden obillig och otydlig, så att fall icke saknades, då sjelfva Landtmäteri-Contoret varit i förlägenhet om denna taxas tillämpning.

I anledning af dessa framställningar få Utskotten, som, till bestämmande af sitt omdöme, jemväl inhemtat sakkunnige personers yttrande, härigenom det utlåtande i ämnet meddela, att Utskotten väl funnit de af motionärerne anförde exempel icke egentligen gifva stöd åt de gjorda anmärkningarne emot Landtmäteri-taxan, enär betalningen icke är bestämd för hvarje egofigur, utan för hvarje tunnland, det må innehålla flere eller färre egofigurer, och arfvodet af 1 R:dr B:co för 1000 alnar innefattar icke allenast mätning af vägar och hägnader, utan äfven deras taxering och delning, sammanträden med delegare och protocollers författande i concept, samt anses, oaktadt dertill bör erläggas 8 sk. B:co för hvarje delegare, lemna så ringa förtjenst åt Landtmätaren, då delegarne äro många, att desse sjelfmant tillskjutit gratificationer, för att någorlunda ersätta hans besvär; men då obestridligt är, att en allmän obelåtenhet med denna taxa eger rum, och att densamma är för jordegarne tungt tryckande, mindre måhända genom att vara i allmänhet för hög i sina bestämmelser, än genom ofullständighet och tvetydighet i grunderna för beräknandet af kostnaderne, anse Utskotten angeläget, att anledningarne till missnöjet undanrödjas genom taxans öfverseende, så mycket mera som den tryckande kostnaden vid Landtmäteri-förrättningar är ett hinder för skiftesverkets framgång. Utskotten anse enklaste sättet att i allmänhet jemka taxan vara att tillåta jordegare och Landtmätare uppgöra fria accorder, huru de helst önska, samt fördela kostnaderne efter enklare grunder, än de i taxan förekommande, såsom t. ex. efter hemmantal, stångfall, tunnland utan några classer, o. s. v. På det likväl jordegaren må vara betryggad för en oskälig stegring af accordet från Landtmätarens sida, bör, efter Utskottens tanka, för tillåtelsen af accord det vilkor fastas, att Landtmätaren ålägges i protocollet upptaga en efter runda summor uppgjord calcul, hnru arfvodet, enligt taxan, skulle utfalla endast efter högsta och endast efter lägsta classen. Utskottet tillstyrker således,

att de af *Nils Magnusson* och *Peter Pettersson* väckta motioner icke för närvarande må föranleda någon annan åtgärd, än att Rikets Ständer, med anmälan om de mot Landtmäteri-Taxan framställda anmärkningar, måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det nämnde taxa må underkastas ett förnyadt öfver-

seende och de förändringar deruti vidtagas, som af billighet och behof påkallas; dervid Rikets Ständer jemväl borde uttrycka den åsigt, i afseende på fria accorder emellan jordegare och Landtmätare, som af Utskotten här ofvan blifvit framställd.

Stockholm den 15 Februari 1841.

Reservation

af *Fr. von Zweigbergk* från Skaraborgs Län: "Då Utskotten icke fästat afseende på de anmärkningar och förslag till förändringar uti Landtmäteri-Taxan, som jag till Utskotten uppgifvit, anhåller jag att få dem, såsom min reservation, Betänkandet bifogade, rörande dessa anmärkningar följande omständigheter.

§. 2.

I stället för resekost à 12 sk. milen, föreslås rese- och tractamentspenningar. — Har Landtmätare sitt hemvist &c. bör stå: Bor Landtmätare utom det Län, der han är stationerad till tjenstgöring, men erhåller förrättningar inom sistnämnde Län, åtnjute han resekost från den å resan dit Landtmätaren närmast belägna länegräns, men är förrättningen utom det Län, hvaruti han är tjenstgörande, njute resekostnad från sitt hemvist. —

§. 3.

De för Landtmäteri-Elev här föreslagne 4 sk. milen kunna och böra upphöra, så mycket mer, som i 2 §. är föreslaget för Landtmätaren tractamente, på sätt här nedan förekommer, samt 1 §. icke tillerkänner hvarken medhjelpare eller elev ersättning för kost och husrum. — Häremot får jag tillstyrka, att, om Landtmäteri-förrättningen är af den större beskaffenhet, att Landtmätaren med en medhjelpare icke hinner under årets arbetstid mäta ägorna, vare han berättigad att erhålla skjuts och resekost för 2:ne medhjelpare, derest de vid förrättningen begagnas.

§. 6.

Mätnings- och delnings-arfvodet tål nedsättning efter nedanstående Tabell, hvaremot Taxerings-arfvodet icke bör utgå efter tunnlandet, utan efter dagberäkningen, eller rättare Landtmätaren erhåller härföre 1 R:dr 16 sk. B:co om dagen, jemte kostpenningar.

Åker.

		mät.	utr.
	Åker.		
1:o	För bebyggda tomter m. m. under ett tunnland	24 sk.	24 sk.
	För hvarje egofigur från 1 till och med 3 tunnland	18.	18.
	Från 3 till och med 5 d:o	12.	12.
	Från 5 till 10	8.	8.
	Öfver tio	6.	6.
2:o	Härigenom utgår andra mom.		
	Äng.		
3:o	För sådan äng, här bör ordet *angränsande* utgå.		
	För hvarje egofigur, som ej innehåller 1 tunnland	16.	16.
	Från och med 1 till och med 3 tunnland . .	12.	12.
	Från 3 till och med 5.	8.	8.
	Från 5 till 10	6.	6.
	Deröfver för hvarje tunnland	4.	4.
	4:de Punkten skulle härigenom utgå.		
5:o	För Slåttermyror m. m.		
	Under till och med 5 tunnland . . .	6.	4.
	Derifrån till 20	5.	3.
	D:o till 50	4.	2.
	D:o till 100	3.	1.
	Från 100 till 200	2.	$\frac{1}{2}$.

6:te punkten bibehålles likväl, så att det minskas med $\frac{3}{8}$ i stället för $\frac{2}{5}$, för lättheten att kunna controllera, enär decimal-räkningen här är opassande.

§. 7.

5:te punkten, i stället för arfvode bestämmes tractamente och kostpenningar.

6:te d:o bör bestämmas till antingen dagtractamente eller $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$, emedan arbetet för Landtmätaren varit lika stort.

7:o För 2:ne delegare $\frac{1}{2}$ delnings-arfvodet, för $\frac{3}{4}$ d:o $\frac{3}{4}$ för 5 à 6. Fullt och deröfver ökas arfvodet med $\frac{1}{8}$.

8:o Bestämmes till dags-arfvode.

§. 9.

Kommer att utgå, derest dags-arfvode skall beräknas.

§. 11.

Förändras till dags-arfvode.

§. 20.

Förrättnings-Protocollet bör ej belastas med grunderne för arfvodes-räkningens upprättande; och bör en Taxa vara så tydlig, att grunderna för räkningen deri äro gifne.

§. 26.

Bör utgå."

N:o 35.

Ank. till Exp. Utsk. den 17 Febr. 1841, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckta framställningar om förändringar och tillägg till Kongl. Kungörelsen den 24 Januarii 1781, angående Religions-friheten.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet remitterat ett af Herr Friherre *Fleming, H. R.*, ingifvet Memorial, deruti blifvit anfördt, att den i hufvudstaden varande Religionssect af Wesleyanska Methodister, hvilken i åtskillige vigtiga lärosatser afveke från den rena Evangelisk-Lutherska bekännelsen, skall, genom conventiclar och enskilde sammankomster, värfningar, verkställd namnteckning till Gudaktighets-öfningar i Methodismens anda, anlitande af Svenska medel till Kyrkans uppbyggande, under förklarande, att dermed sker de Svenska sakerna en tjenst, samt ingripande i våra Kyrkliga angelägenheter, redan hafva åstadkommit söndringar och oro inom Församlingen; med anledning hvaraf samt med afseende å den hierarchi och ofördragsamhet, som röjer sig i Methodismen, motionären föreslagit, det Rikets Ständer må till Kongl. Maj:t i underdånighet frambära den önskan, att kraftiga åtgärder måtte vidtagas mot det Methodistiska proselytmakeriet, och, i fall denna sect anses böra få bibehålla sin kyrka, densamma må tillhållas, att på det sätt utöfva sin Gudstjenst, att ingen den minsta anledning till förargelse inom den Svenska Kyrkan derigenom åstadkommes.

Det Högvördiga Preste-Ståndet har åter till Lag-Utskottet öfverlemnat ett af Herr Professoren, Doctor *Thomander* afgifvet Memorial, deruti blifvit yttradt, att, bland de dyrbara friheter, hvarom 16 §. Regerings-Formen försäkrar hvarje Svensk medborgare, Religionsfriheten, ehuru i sista rummet nämnd, likväl icke vore den minst angelägna. Såsom så-

dan hade den icke eller af detta lands Regering blifvit ansedd. Ingen af våra Constitutionella rättigheter hade i den mon varit en sanning och varit allmänt medgifven såsom en sådan. Men bredvid denna sanning stode en historisk, icke mindre ostridig: det Svenska Presterskapet och, i en viss mon, äfven den Svenska Kyrkan hade i ingen tid visat sig likgiltige för bibehållandet af sin bekännelse. I sin angelägenhet att icke allenast bevilja ostörd samvetsfrihet, utan ock sjelfve åtnjuta henne, hafva Svenska Kyrkans målsmän stundom äfven af sådana omständigheter, som icke förefalla rätt betydande, låtit bringa sig i farhågor. Fanatismen vore en eld, och vid allt omgående med eld hade verlden onekligen lidit mindre af en öfverdrifven varsamhet, än af en öfverdrifven ovarsamhet. — Sina svåraste och farligaste fiender hade Kyrkan i alla tider haft inom sitt eget sköte. Mer än en gång hade i förflutna tidehvarf det högre Presterskapets ogudaktiga lättsinnighet och det lägres rähet vållat Stats-Kyrkors fall. Bristande tro och bristande insigter kunde ännu medföra samma sorgliga verkan. Men, under det man uppriktigt medgåfve detta, finge man icke vara blind för de faror, församlingen kan lida äfven utifrån. En sådan kunde bero på ovisa religionsstadgar eller på efterlåtenheten i deras tillämpning.

De främmande gudstjenst-anstalterne inom våra landamären hade i senare tider erhållit en icke så ringa utsträckning. Wesleyanska Methodisterne hade här ett etablissement, Konungens Catholske undersåter hade en Kyrka, der på vårt modersmål predikades, och slutligen kunde i Sveriges hufvudstad och på dess språk i en Judisk Synagoga predikningar hållas mot sjelfva Christendomen. Sällsamt nog hade man väl hört åtskilliga klagomål, i afseende på de förstnämnde, hvilka dock stå oss i bekännelse närmare än någon annan icke-Luthersk kyrka; men föga eller intet hade man förmärkt i offentlig väg tillgöras, i afseende på de Catholska och de Judiska inrättningarne. Hvad Methodist-Samfundets åtgärder beträffar, så och i händelse den deröfver förda klagan skulle befinnas i större eller mindre mon grundad, kunde den genom en riktig lagtillämpning afhjelpas utan behof af någon förändrad lagstiftning för detta ändamål. Hvad Judarne anginge, så hade deras gudstjenst icke hittills visat sig för Svenska undersåter af Christelig bekännelse förledande. Enahanda vore väl icke förhållandet med den Romerska kyrkans verksamhet i allmänhet, och vi egde icke rätt att för oss i denna del förmoda något undantag. För möjliga farhågors undanrödjande så i ett som

annat afseende ville motionären emedlertid föreslå följande ändringar och tillägg till Kongl. Kungörelsen den 24 Januari 1781 nemligen:

1:o att Öfverståthållaren eller vederbörande Konungens Befallningshafvande må åläggas affordra dem af främmande religion, som skola i sin församlings gudstjenst såsom tjenstgörande deltaga, vederbörligt af Svensk Beskickning verificeradt bevis, att de icke tillhöra någon andelig orden;

2:o att 5 mom. af hvad Rikets Ständer, i afseende på Judar sig förbehållit, må återupplifvas;

3:o att till Catholsk och Judisk gudstjenst ingen af vår bekännelse må inlåtas utan vederbörlig Polismyndighets skriftliga tillåtelse för hvart serskildt fall, vid vite af Tretio Riksdaler för den, vid gudstjenst i tillsyn härå brister;

4:o att förteckningar å främmande trosförvandter samt å Judar med serskild uppgift, i hvad mon personalen blifvit ökad eller minskad, må årligen genom trycket komma till allmänhetens kännedom.

Utskotten hafva ansett sig böra dessa Memorial jemte deraf föranledda anföranden i ett sammanhang gemensamt handlägga, och få, efter öfverläggande af det grannlaga ämnet, förklara, det Utskotten icke af motionerne hafva anledning antaga, att några vådor för Svenska kyrkan äro af härvarande främmande religionsförvandter med mer eller mindre skiljaktighet från den Lutherska bekännelsen att befara; och då Utskotten hysa den öfvertygelse, att möjliga faror bäst och kraftigast afvärjas genom ett nitiskt Presterskaps varma och upplysta bemödanden, få Utskotten hemställa,

att de af motionärerne gjorda framställningar icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 Februari 1841.

Reservation

af *A. Ribbing:* "I Utskottens förklarande, "det Utskotten af motioner-"ne icke *hafva* anledning antaga, att några vådor för Svenska Kyrkan *äro* af "härvarande främmande Religionsförvandter, af mer eller mindre skiljaktig-"het från den Lutherska Bekännelsen, *att befara*", deruti vill jag, för min del icke instämma; öfvertygad, som jag är, att med en upplyst Religionsfrihet, det väl lönar mödan att uppmärksamt följa äfven de tilldragelser, som inom Kyrkan ega rum, och hvilken uppmärksamhet Utskottens Ledamö-

ter i allmänhet troligen icke kunnat tillräckligt egna åt denna fråga, för att kunnaa gifva ett så peremtoriskt bedömande vid motionernas uppfattning och om deras innehåll."

Herr Friherre *Leyonhufvud, Abr.*, reserverade sig mot redactionen af Utskottens beslut.

N:o 36.

Ank. till Exp.-Utsk. den 17 Febr. 1841, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 24 §. i Kongl. Förordningen den 20 December 1825, rörande leveranser för Sjö- eller Landtförsvarets behof.

Ifrån det Hedervärda Bonde-Ståudet har till Utskotten blifvit remitteradt ett af Riksdags-Fullmägtigen *Olof Lindbäck* från Hallands Län ingifvet Memorial, deruti rörande 24 §. af Kongl. Förordningen, huru förhållas skall vid besigtningar och öfverbesigtningar, då varor eller färdiga arbeten för Landt- eller Sjöförsvarets behof, efter uppgörande contracter, levereras, blifvit anfördt, att denna §. lägger ett otillbörligt band på utöfningen af åklagare-magtens rätt och pligt att beifra oordningar, befordra Kronans bästa samt upprätthålla corporationers och individers förbindelser till Staten, då Auctoriteterna kunde efter ett blott och bart godtfinnande prolongera den bestämda tiden för contracters fullgörande, och sålunda tillåta den enskilde contrahenten att en längre tid räntefritt få begagna Statens, såsom förskott å betalningen för den erbjudna leveransen, lyftade medel, samt derutöfver eftergifva det, som correctiv för leveransens eller entreprenadens fullgörande å bestämd tid föreskrifna vite, jemte all skadeersättning, utan att Kronans Ombudsman deröfver blifvit hörd, hvarigenom förluster och menliga följder för Kronan samt förnärmande af den cassas rätt, åt hvilken vitet eller de för leveransens försummelse utsatte böter blifvit anslagne, ovilkorligen skulle uppkomma, jemte det att Advocat-fiscalens ansvar för bevakningen af contractens efterlefnad ställdes i ett för kronans säkerhet alltför menligt beroende; med föranledande af hviket allt motionären föreslagit, det Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att ifrågavarande §. af Kongl. förordningen den 20 December 1825 måtte, såsom ledande till

eftertänklige följder, helt och hållet upphäfvas, och att Collegierne, som besörja behofvens fyllande i alla dess detaljer för landt- och sjöförsvaret, samt underordnade auctoriteter icke må ega, utan då lagliga och bestyrkte omständigheter förekomma, om hvilka Kronans Ombud alltid bör höras, prolongera tiden för contracters fullgörande, äfvensom att i alla händelser de i contracten bestämda viten och skadeersättningar icke få af Auctoriteterne eller Konungen i administrativ väg eftergifvas, utan få bero af vederbörlig domstols pröfning och afgörande.

Vid pröfning af denna framställning hafva Utskotten inhemtat, att ifrågavarande, af motionären klandrade föreskrift innehåller, att, "likmätigt Kongl. Brefvet af den 17 Juni 1817, bör, då contracter om leveranser till Kronan ej uppfyllas, Krigs-Collegium eller Förvaltningen af Sjöärendena, efter leveransens beskaffenhet, pröfva, huruvida de i contractet utstakade böter skola uttagas, eller om sådane skäl äro för handen, att, då någon olägenhet ej af försummelsen för kronan intraffat, tilltal må förfalla; hvarföre Advocat-Fiscalen är förbjudet emot den försumlige leverantören anställa åtal, innan Krigs-Collegium eller Förvaltningen om målets beskaffenhet tagit kännedom och sitt beslut meddelat;" och finna Utskotten till den förvaltning i sin helhet, som är åt de ifrågavarande Embetsverken uppdragen, nödvändigt äfven höra, att på dessa Verk hufvudsakligen bör ankomma att hafva vård om efterlefnaden af de aftal, de afsluta om leveranser för Kronans behof, och att jemväl kunna å Statens sida medgifva de ändringar i contracts-vilkoren, som till följd af förändrade förhållanden eller eljest kunna till Statens fördel leda. Härmed öfverensstämmer fullkomligt det anmärkte stadgandet, att talan om contracters fullgörande eller ansvar för underlåtenhet deraf icke må anställas annorlunda än efter Embetsverkens föreskrift; och då på deras ansvar hvilar, att icke Statens rätt och fördel åsidosättes, måste den af motionären föreslagne föreskriften vara öfverflödig, likasom Utskotten, i följd af hvad, som är anfördt, anse den olämplig. Utskotten tillstyrka således,

att den af *Olof Lindbeck* i ämnet väckte motion måtte lemnas utan afseende.

Stockholm den 15 Februari 1841.

N:o 37.

Ank. till Exp. Utsk. den 17 Febr., kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om utfärdande af en Byggnads-ordning för Kronohemman, som äro till boställen åt Civil-Staten anslagne.

Uti en till det Hedervärda Bondeståndet ingifven motion, har *Ephraim Larsson* från Elfsborgs Län anfört, att, utom hvad Lagen i 27 Cap. Byggninga-Balken för byggnad å Kronohemman i allmänhet stadgar, annan föreskrift i afseende på Landtstatens boställen icke funnes än Kongl. Brefvet den 1 Februari 1692, som innehåller, "att, då någon viss carac-"tersbyggnad ej vore föreskrifven, beror sådant på hvarje boställes be-"skaffenhet och hemmantal, och att husen både till man- och ladugård "böra blifva ansenligen bättre än bondehus." Bedömandet af byggnads-skyldigheten å Landtstats-boställen berodde således i betydlig mon på syneförrättaren, hvarförutom ej sällan inträffade, att, genom indelnings-hafvarens oförmåga att bostället bebygga, så att det kunde af honom sjelf bebos, efterträdaren finge vidkännas stor olägenhet af en ökad bygg-nads-skyldighet. Motionären föranleddes häraf till den hemställan, att Rikets Ständer måtte till Kongl. Maj:t i underdånighet frambära den ön-skan, att en Byggnadsordning för Civil-Statens boställen måtte, på sätt för Militiæ-Statens redan skett, i Nåder utfärdas, samt att den fond, som genom åtskillige boställens indragning, lönebesparingar eller annan utväg uppkommer, måtte i viss mon få användas till sådane boställens bebyg-gande, så att nämnde Statens tjenstemän icke må, genom uteblifven fö-reskrift härutinnan och i brist af något biträde från Staten, sakna nödig bostad å sine boställen.

Denna motion hafva de sammansatte Utskotten till gemensam pröf-ning förehaft, dervid Utskotten inhemtat, att Rikets Ständer vid sistför-flutne Riksdag, i anledning af Herr Friherre *Jacob Cederströms* motion om utfärdande af en allmän Boställsbyggnads- och Husesyns-ordning, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anållit, det Kongl. Maj:t, sedan den då under arbete varande förnyade Militiæ-Boställs- och Husesyns-ordningen blifvit utfärdad, och, i händelse föreskrifterne deruti till större eller mindre del kunde pröfvas tillämplige jemväl för andre boställen, samt ändringar i allmänna Lagen af sådan orsak erfordrades, täcktes derom till Rikets Ständer aflåta Nådig Proposition. Då emedlertid, Utskotten ve-

terligen, någon åtgärd i anledning häraf icke blifvit af Kongl. Maj:t i Nåder vidtagen och, på sätt motionären anfört, närmare bestämmelse i afseende på storleken och beskaffenheten af den åbyggnad, som bör å de till boställen åt Civil-Statens tjenstemän anslagna hemman finnas, äfvensom rörande boställs-hafvarens årliga byggnads och underhålls-skyldighet hittills saknas, men behofvet deraf måste erkännas, anse sig Utskotten böra tillstyrka,

att, med bifall till motionärens derom gjorde förslag, Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmäla en förnyad önskan, det Kongl. Maj:t täcktes i Nåder låta utarbeta och till vederbörandes efterrättelse kungöra en Boställs- och Byggnads-ordning för de åt Civil-Staten anslagne boställshemman.

Hvad åter senare delen af motionärens förslag angår, eller frågan om bidrag från Statens sida till dessa boställens bebyggande, så lärer, innan behofvet deraf blifvit utrönt, någon åtgärd å Rikets Ständers sida icke erfordras; hvarföre Utskotten hemställa,

att motionen i denna del må lemnas utan afseende.

Stockholm den 15 Februari 1841.

N:o 38.

Ank. till Exp. Utsk. den 17 Febr., kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckta motioner om alla hemmans, utan afseende å deras olika natur, deltagande i byggande och underhåll af Tingshus, Prestgårds- och andra allmänna byggnader.

Hos det Hedervärda Bonde-Ståndet hafva i detta ämne motioner blifvit väckte af

Anders Andersson från Östergöthlands Län,
Petter Pettersson i Slätthult, Jönköpings Län,
Håkan Nilsson från Christianstads Län,
Lars Bengtsson från Malmöhus Län, och
Henrik Andersson från Örebro Län,

hvilka

hvilka samtlige, under anförande af billigheten deruti, att, då alla hemmansegare i Häradet eller Socknen hade behof och fördel af Tingshus, Prestegård m. fl. allmänna byggnader, också alla utan undantag borde i uppförande och underhållande deraf deltaga, yrkat, att, sedan grunden för den befrielse, Säterier, Rå- och Rörs- samt insockne Frälsehemman härutinnan, till följd af Adeliga Privilegierne, i fordna tider blifvit tillerkände, nu mera, efter medgifvande af rättigheten för hvarje Svensk man att sådan jord förvärfva, försvunnit, och jemväl, genom Kongl. Kungörelsen den 14 November 1829, den Säterier förut åliggande skyldighet att hålla caractershus och andra lagliga byggnader upphört, alla hemman, utan afseende å deras olika natur, måtte åläggas i uppförande och underhållande af förenämnde allmänna byggnader efter hemmantalet deltaga.

Dessa motioner, hvilka blifvit remitterade dels till Utskotten gemensamt, dels till ettdera af dem, hafva de sammansatta Utskotten i oskiljaktigt sammanhang till pröfning förehaft, dervid Utskotten jemväl tagit kännedom om den behandling, samma ämne vid sistförflutne Riksdag inom så väl då varande Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott, som de respective Riks-Stånden rönt; Och få Utskotten först tillkännagifva, det Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten, uti deras den 12 November 1834 afgifne Betänkande N:o 27, ansett egare af Sätes- och Ladugårdar samt Rå- och Rörshemman icke utan egande-rättens förnärmande kunna den ifrågaställde skyldigheten åläggas, men deremot tillstyrkt, hvad preste- och klockarebohl beträffar, att, vid varande innehafvares afgång, dessa hemman måtte oftanämnde byggnads- och underhålls-skyldighet tillförbindas, så vida Prestestånde t, hvars privilegier frågan rörde, funno för godt att för framtiden afsäga sig sina rättigheter i denna del samt öfrige Riksstånden och Kongl. Maj:t en sådan afsägelse gillade. Detta Betänkande blef af Prestestånde t afslaget och bifallet af Bondestånde t, hvaremot detsamma af Riksstånden till Utskotten återremitterades; och föranleddes Utskotten af de framställde anmärkningarne att i deras Utlåtande N:o 53 frånträda det förut meddeldte yttrandet i afseende på Sätes- och Ladugårdar samt Rå- och Rörshemman, varande, genom Prestestånde ts afslag, frågan om enahanda skyldighet för Preste- och Klockarebohl förfallen. Då emedlertid detta Utlåtande blef af Ridderskapet och Adeln samt Prestestånde t afslaget, och således två Stånd i sine beslut stannat mot två, måste, till följd af Riksdags-Ordningen, frågan äfven i denna del förfalla.

Hvad nu Utskottens egen åsigt i ämnet beträffar, så i betraktande af de från frågavarande skyldighet hittills befriade hemmans inskränkta antal, såsom endast utgörande omkring en tjugondedel af hela rikets mantalsbelopp, samt med hänseende till de för allmänna byggnader midre ofta påkommande, i sig sjelfve ändå mera sällan betydande utgifter, kunna Utskotten icke annat än finna frågan om nämnde hemmans åläggande att deltaga i byggande och underhållande af Tingshus och andra allmänna byggnader vara af så liten vigt, att den lindring, som genom en sådan åtgärd å ena sidan vunnes, och likaså den förhöjning, som å andra sidan egde rum i hemmanens besvär, knappt skulle hafva någon inverkan på deras värden. Vid sådant förhållande och då Utskotten anse beredande, så vidt ske kan, att jemnhet i fördelningen utaf allmänna och gemensamma bördor vara ett mål, dit man bör sträfva, finna Utskotten sig hafva anledning

att till de i ämnet väckte motioner tillstyrka bifall;

dock att, hvad Preste- och Klockarebohl beträffar, den ifrågaställde byggnads-skyldigheten bör, i händelse Prestestånd et sin privilegii-rätt i detta fall eftergifver, först vid nu varande innehafvares afgång vidtaga.

Stockholm den 15 Februari 1841.

Reservationer.

Af Herr *Råfeldt Anton:* "Jag reserverar mig mot Utskottens Betänkande, såsom ingripande i eganderätten."

I denna reservation förenade sig Herr Grefve *Mörner*, Hr Friherre *Leyonhufvud Abr.*, Herrar *Aminoff*, *Tornerhjelm*, *Gyllensköld* och *af Schmidt*.

Af Herr Domprosten *Elmgren*, med hvilken Prestestånd ets öfrige Ledamöter instämde, åberopande 114 §. Regeringsformen.

N:o 39

Ank. till Exp.-Utsk. den 17 Febr. kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner om tillägg till Kongl. Förordningen den 24 Augusti 1813, emot fylleri och dryckenskap.

Ifrån det Högvördiga Prestestånd et hafva till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet blifvit remitterade tvänne till Ståndet ingifne Memorial:

af Herr Prosten *Sandberg:* Att, till räddande, så vidt som möjligt, af en nybörjande drinkares och dess familjs förmögenhet, den föreskrift måtte meddelas, att, när någon blir känd för begifvenhet på bränvinssupande och starka dryckers bruk, det skall åligga Pastor att först enskildt varna honom, att han måste afstå från all förtäring af det, som för honom serskildt är af en så förledande natur. Tager han sig icke till vara, utan benägenhet för ett öfverflödigt bruk deraf vidare förspörjes, erhålle han derefter enahanda varning inför Kyrkoråd; och, om detta icke verkar förbättring, skall han, uppå Pastors och Kyrkoråds anmälan, utan annat skäl, än att han är benägen till omåttligt bruk af bränvin och starka drycker, af Domstolen ställes under förmyndare";

Och af Herr Prosten *Källgren:* "Att då mot försäljande eller utborgande af starka drycker till omyndige Studerande något annat lagstadgande icke funnes, än hvad Kongl. Förordningen den 24 Augusti 1813, rörande utborgning innehåller, och det för sådan förseelse bestämde ansvar af Sex R:dr 32 sk. Banco böter samt förlust af all rätt till betalning för varan vore föga båtande, detsamma måtte utbytas mot följande stadgande: "Den, som till omyndig Studerande vid Academier, Gymnasier eller Scholor utborgar eller försäljer bränvin eller andre starka drycker af hvad slag som helst, böte första gången Tio och andra gången Tjugo R:dr; beträdes han dermed tredje gången, plikte Fyratio R:dr och vare förlustig allt medborgerligt förtroende."

Dessa Memorial har Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet ansett erfordra gemensam handläggning af de förenade Utskotten, hvilka således tagit dem under samfäld pröfning; och få Utskotten tillkännagifva, att, sedan Rikets Ständer redan under innevarande Riksdag, i anledning af Lag-Utskottets Betänkande N:o 104, antagit en ny Förordning emot fylleri och dryckenskap, Utskotten anse något tillägg till 1813 års Förordning i ämnet nu icke vidare kunna komma i fråga.

Så vidt åter den af Herr Prosten *Sandberg* väckte motionen kan anses åsyfta ett tillägg till 19 Cap. Ärfda-Balken, så finna Utskotten den i 4 §. af nämnde Cap. gifne föreskrift vara tillräckligen vidsträckt, för att kunna äfven i det af Herr Prosten anförde fall åberopas och tillämpas. Utskotten hemställa således,

att de af Prostarne *Sandberg* och *Källgren* väckte motioner måtte få förfalla.

Stockholm den 15 Februari 1841.

N:o 40.

Ank. till Exp. Utsk. den 23 Febr., kl. 7 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion rörande förändring af 14 Cap. 96 §. i Krigs-artiklarne, angående fördelning af böter.

Hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln har Herr Friherre *Cederström, Anders*, uti ingifven motion, med anledning af stadgandet i 14 Cap. 96 §. af Kongl. Maj:ts Krigsartiklar den 31 Mars 1798, att "de böter, hvilka "någon enligt detta Cap. eller Rättegångs-Balken i allmänna lagen ådömd "varder, gånge till tveskiftes, i Krigs-Rätt emellan Auditören och Väbeln "eller Actor, samt i Öfverdomstol emellan Krigs-Justitiarien eller Öfver-"Auditören och Krigs-Fiscalen," anfört, att det på hvarje tilltalad naturligtvis skall verka ett obehagligt intryck, att den person, hvilken hufvudsakligen dömer honom, skall hafva så stor andel i böterna, att man ej eller af en dylik person kunde vänta så stor opartiskhet, som en oväldig och ointeresserad domare bör ega, samt att exempel icke lärer saknas, att under åberopande af enahanda lagrum Krigs-domstolarne för samma förseelser ådöma mångdubbelt större böter, än Allmänna Domstolarne, der Domaren efter 32 Cap. 2 §. Rättegångs-Balken, sådan denna §. lyder i Kongl. Förordningen den 20 Januari 1779, ej eger andel i de ådömde böterne, hvilka äro Konungens ensak, men hvaraf dock Kronoåklagaren, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Bref till Justitiæ-Canzlers-Embetet af den 31 December 1829, åtnjuter hälften; vid hvilka förhållanden motionären föreslagit, det ofvanberörde stadgande uti Kongl. Maj:ts Krigsartiklar måtte förändras i öfverensstämmelse med Kongl. Förordningen den 20 Januari 1779, samt Auditören och Krigs-Justitiarien eller Krigs-Hofrätts-Rådet, såsom denne Embetsman numera benämnes, hvilka härigenom komma att gå miste om en påräknad sportel, utaf Statsmedlen njuta någon motsvarande ersättning.

Denna till Lag-Utskottet remitterade motion hafva de förenade Utskotten gemensamt till pröfning förehaft, och ehuru Utskotten finna motionären hafva i sin framställning misstagit sig, då han förbisett, att det anförda momentet af 14 Cap. 96 §. i Krigs-artiklarne endast afser sådane böter, hvilka för förseelser i rättegången eller inför rätta parten ådömas eller för försummelse hos Domaren stadgade äro, och af hvilkas fördel-

ning

ning emellan den Civile ledamoten och Actor i Krigsdomstolen de verkningar motionären föreställt sig icke rimligtvis kunna antagas följa; likväl då Utskotten icke inse någon giltig grund till den skiljaktighet i böternas fördelning, som ifrågavarande mom. i Krigsartiklarne och 32 Cap. 2 §. i Rättegångs-Balken, efter dess nu varande lydelse, innehålla, anse sig Utskotten böra tillstyrka,

det Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det oftanämnde 14 Cap. 96 §. 1 mom. af Krigsartiklarne må sättas i öfverensstämmelse med Allmänna Lagens stadgande i 32 Cap. Rättegångs-Balken.

Och hvad beträffar frågan om ersättninga af Statsmedlen för den omförmälde Ledamot och Actor härigenom frångående sportler, så enär inkomst af böter icke kan hänföras till egenskapen af lön eller saknaden af dylik inkomst till ersättning berättiga, finna Utskotten

hvad motionären i afseende derpå anfört icke förtjena afseende.

Stockholm den 15 Februari 1841.

N:o 41.

Ank. till Exp.-Utsk. den 17 Febr. kl. 1 e. m.

Memorial i anledning af erhållen återremiss af Utskottens Betänkande N:o 23, angående väckta frågor om förändring i skyldigheten att bygga och underhålla vägar och broar.

Detta Betänkande har af det Hedervärda Bondeståndet blifvit, på grund af gjorde anmärkningar, till Utskotten återförvisadt, med anledning hvaraf Utskotten få härigenom vördsamt tillkännagifva, det nämnde Betänkande blifvit af de öfrige Riks-Stånden bifallet, neml. af Höglofl. Ridderskapet och Adeln den 27, af Högvördiga Preste-Ståndet den 20 och af Vällofl. Borgare-Ståndet den 18 sistl. Januari; så att Utskotten i denna fråga, der tre Stånds sammanstämmande mening utgör Rikets Ständers beslut, icke kunna ärendet till någon vidare handläggning företaga.

Stockholm den 15 Februari 1841.

N:o 42.

Ank. till Exp.-Utsk. den 17 Febr. kl. 1 e. m.

Memorial, i anledning af erhållen återremiss af Utskottens Betänkande N:o 24, angående väckt fråga om fri tångtägt å hafsstränderne.

På grund af framställde anmärkningar, har Höglofl. Ridderskapet och Adeln till Utskotten återremitterat ifrågavarande Betänkande, som deremot blifvit bifallet af Högvördiga Preste-Ståndet den 20 och af Vällofl. Borgare-Ståndet den 18 sistl. Januari samt af det Hedervärda Bonde-Ståndet den 30 December sistförflutne år; och finna Utskotten, i anledning af Rikets Ständers sålunda i ämnet redan fattade beslut, sig icke kunna någon vidare åtgärd till följd af den erhållne återremissen vidtaga, än att ofvananförde förhållande vördsamligen tillkännagifva.

Stockholm den 15 Februari 1841.

N:o 43.

Ank. till Exp.-Utsk. den 17 Febr. kl. 1 e. m.

Memorial, i anledning af erhållen återremiss af Betänkandet N:o 26, angående väckt fråga om förändring i tiden för väglagningen.

Utskotten hafva ifrån Höglofl. Ridderskapet och Adeln erhållit återremiss å ifrågavarande Betänkande, men som detsamma är vordet bifallet af Högvördiga Preste-Ståndet den 30 samt af Vällofl. Borgare-Ståndet och Hedervärda Bonde-Ståndet den 20 sistl. Januari, finna Utskotten den erhållna återremissen icke kunna till någon Utskottets åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 Februari 1841.

STOCKHOLM, Nordströmska Boktryckeriet, 1841.

N:o 44.

Ank. till Exp. Utsk. den 2 Mars 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga, huruvida anteckning uti Prest betyg bör göras, angående brott, hvilka blifvit af minderårige begångne.

Till Lag-Utskottets behandling har Högvördige Preste-Ståndet remitterat en af Herr Contracts-Prosten *J. J. Öhrnberg* väckt motion, deri, efter gjord framställning, att betänkligheter ofta uppstått, huruvida personer, hvilka, såsom minderårige, begått brott, men sedermera alltid fört en ärbar och oklandrad vandel, skola allt framgent, i fråga om deras frejd, uti prestbetygen, såsom vanfrejdade, utmärkas, motionären föreslagit: 1:o att en person, hvilken såsom minderårig och under 15 år begått brott, sedermera, och så vida han städse förer en ärlig och oklandrad vandel, bör uti betygen såsom välfrejdad utmärkas, utan att hans ungdomsförseelser få vidröras; samt 2:o att det vore både christligt och billigt, om en yngling, mellan 15 och 18 år, hvars uppfostran varit försummad och vanvårdad, och hvilken, okunnig om sina pligter, begått brott, kunde få sin fordna brottslighet i frejdbetygen förbigången, så vida han under loppet af 5 år städse ådagalade ett anständigt och redligt uppförande, utan att hans ungdomsförvillelser skulle uti betygen, såsom brännmärken, följa honom ända ned i grafven.

Uti denna framställning hafva Herrar Biskopen Doctor *Bruhn*, Prostarne *Bergqvist*, *Hallbeck* och *Thudén* samt Doctor *Morén* sig förenat, den sistnämnde med det tillägg, att hvad som för ungdomen blifvit föreslaget, måtte jemväl utsträckas till hvarje ålder, så vidt nemligen de derföre erforderliga vilkor blifvit fullgjorda.

Hvad sålunda blifvit framstäldt, och hvilket Lag-Utskottet ansett vara af ekonomisk beskaffenhet, och således jemväl tillhöra Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets pröfning, hafva Utskotten i öfvervägande tagit, och få, i anledning deraf, anföra, att Utskotten väl anse lämpligast, att afgörandet deraf, huruvida uti minderårigas frejd-betyd anteckning bör göras, angående dylika personers ungdoms-förseelser, må fortfarande, såsom hittills egt rum, öfverlemnas åt Presterskapet, så att detsamma efter

samvetsgrannt beprösvande utaf de vid hvarje serskildt fall inträffande bevekande omständigheter bestämma, huruvida uti betygen bör anmärkas dylika förseelser; men då icke sällan lärer inträffat, att de, hvilka haft sig anförtrodt det grannlaga uppdraget att öfver andras förhållande meddela embetsintyg, funnit sig af embetspligt uppmanade att uti dessa betyg med största noggrannhet utsätta äfven de minsta omständigheter, hvilka kunde anses ligga personen till last, och derom de på ett eller annat sätt erhållit kännedom, och Utskotten, i motsats emot detta förfarande, hysa den öfvertygelse, att en fortfarande anteckning uti prestbetygen, angående hvad i barna-åren blifvit felad t, oftast mera af oförstånd, än ondt uppsåt, och hvilket sedermera är vordet försonadt, genom ett förbättradt uppförande, skall icke allenast kunna motverka den felaktiges sträfvande till förbättring, utan ock under stundom tjena att missleda omdömet hos dem, hvilka väl undfå en fullständig beskrifning på personens felsteg, men icke underrättas om de goda egenskaper, hvilka han sedermera utvecklat och derigenom han godtgjort sina ungdomsförvillelser, hafva Utskotten ansett någon närmare ledning för presterskapets förfarande i nu ifrågavarande afseende vara af behofvet påkallad. Till följd haraf, och enär jemväl i betragtande tages, att allmänna Lagen i de fleste fall ej utsätter hårdare bestraffning för minderåriges felsteg, än att desamma kunna genom undergående endast af aga försonas, samt detta bestraffningssätt ej är att hänföra till sådane, hvilka anses medföra allmän vanära, få Utskotten vördsamt hemställa,

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t låta, genom vederbörande Consistorier, förständiga Presterskapet, att icke uti frejdbetyg anteckna sådane af minderårige begångne mindre förseelser, hvilka icke utmärkt gröfre vanart hos den felande, utan i allmänhet, i afseende på minderårige, inskränka denna embetsåtgärd till endast lagöfverträdelser af gröfre beskaffenhet, och sådane, för hvilka den minderårige blifvit som mogande man straffad.

Beträffande åter Herr Doctor *Moréns* förslag om utsträckning af rättigheten att i frejdbetyg förbigå brott eller lagöfverträdelser, begångna af fullmyndige personer, finna Utskotten det betänkligt, att denna rättig-

het utsträckes till personer af hvarje annan ålder, enär dessa befinna sig uti helt andra förhållanden till samhället; och Utskotten föreslå således,

att hvad i öfrigt blifvit i nyssnämnde afseenden föreslaget, ej må föranleda till någon Rikets Höglofliga Ständers åtgärd.

Stockholm den 14 Februari 1841.

Reservationer

af Herrar *Ekholm* och *Christierson*, hvilka ansågo hela åtgärden öfverflödig.

N:o 45.

Ank. till Exp.-Utsk. den 2 Mars, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga, om deportation af brottslingar.

Med fästadt afseende på Corrections-inrättningarnes och de öfrige fängelsernes högst ofullkomliga skick, samt det årligen tillväxande antalet af grofva och oförbätterliga brottslingar, hafva hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln, Herr Friherre *von Saltza, Edvard Fredric;* uti Vallofl. Borgare-Ståndet, Herrar *A. M. Brink* och *A. Öhrström*, och uti Hedervärda Bonde-Ståndet, *Olof Olsson* från Westerås Län, uti motioner, som dels till Lag- och dels till Ekonomi-Utskotten blifvit remitterade, gjort framställning derom, att grofva förbrytare måtte ur Riket deporteras, samt en tjenlig ort för deras emottagande i ministeriel väg anskaffas; varande serskildt yrkadt: af Herr Friherre *von Saltza*, att nuvarande straff för 3:dje resan stöld måtte till deportation förvandlas; af Herr *Brink*, att de, som blifvit lagligen förvunna till tredje resan inbrott, kyrkotjufnad, poströfveri eller rån, borde deporteras, för att på en aflägsen ort göras oskadlige för samhället; samt af Herr *Öhrström*, att de, som blifvit till förbrytare-colonier försände, men derefter göra sig sakre till gröfre brott, måtte försändas till deportationsort.

Utskotten, hvilka ansett sig böra gemensamt behandla desse motioner, hafva tagit dem i öfvervägande, tillika med hvad, vid remitterandet af Herrar *Brinks* och *Öhrströms* samt *Olof Olssons* motioner, blifvit yttradt; dervid, i afseende på kostnaden för fångars deportation är vordet inom Vällofl. Borgare-Ståndet af en Ledamot uppgifvet, att transporten från England till Australien skall utgöra för hvarje fånge 26 Pund Sterling, och att årliga underhållet för hvarje sådan å deportations-orten uppginge till 12 Pund Sterling.

Beträffande nu sjelfva förslaget, så förekommer emot antagande deraf: att, då Svensk Lag ej utsätter deportations-straff för brott, någon redan dömd förbrytare ej rättvisligen lärer kunna en så beskaffad straff-förvisning underkastas; att Sverige, för närvarande, ej eger någon till deportationsort tjenlig besittning i aflägsnare verldsdelar; att anledning saknas till antagande deraf, att någon främmande magt skulle vilja från Sverige emottaga brottslingar, om icke tilläfventyrs för att föra dem till sådane orter, der erfarenheten visat, att, i anseende till climatets beskaffenhet, inflyttande främlingar merendels gått en nära nog oundviklig död till mötes; att, derest lägenhet till anläggande af förbrytare-coloni i främmande land skulle kunna beredas, densammas inrättande dock medförde oerhörda kostnader; samt slutligen att erfarenheten i de länder, der deportationsstraffet användes, ej gifvit öfvertygande visshet om ändamålsenligheten af detta slags straff, hvarken såsom medel att förbättra den brottslige eller att afskräcka från brott.

På dessa skäl, och då jemväl ifrågasättas må, om Staten rättsenligt eger att, genom brottslingars öfverlemnande till främmande Regeringar, undandraga sig sjelf skyldigheten att hafva tillsyn öfver förbrytarnes behandling, och, så vidt möjligt är, bereda deras förbättring; så hemställa Utskotten vördsamt,

att omförmälda motioner icka må till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 Februari 1841.

N:o 46.

Ank. till Exp. Utsk. den 2 Mars 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion att Soldat och Husar, som endast begått första resan enkel stöld, eller andra mindre svåra brott, må fortfarande vid Regementet qvarblifva.

Uti afgifvet memorial, som till Lag-Utskottets handläggning blifvit af Hedervärda Bonde-Ståndet remitteradt, har *Henric Andersson* från Örebro Län andragit, att, då, vid de bestraffningar, som för begångne brott ålades, afseende borde i första rummet fästas å den brottsliges moraliska förbättring, vore det nödvändigt, att lagöfverträdaren, efter undergången bestraffning, åter upptoges i samhället och erhölle tillfälle att på ärligt sätt förvärfva sin bergning, eller rättare, ej utstöttes från det lefnadsyrke, han en gång valt, och hvarvid han vore bäst van, samt ej eller i sammanlefnaden eller af de honom närmast omgifvande ansågs med ett förakt, som vanligen qväfde de goda naturliga anlag, han kunde ega, och snart sagdt tvingade honom att under hela lifstiden fortsätta på brottens en gång beträdda bana; att denna grundsats minst vore iagttagen i Krigs-artiklarne och af Militaire-befälet, enär soldater och husarer antingen afskedades eller försändes till Pionnier-corpsen för brott och förseelser, sådane som snatteri, ohöfviskt tilltal eller annat vanvördeligt uppförande emot föräldrar eller förmän, m. m., och hvaraf följden varit ett tilltagande förderf hos den brottslige, hvilken högst sällan låtit bättra sig, samt en myckenhet af både brott och brottslingar, genom hvilka den allmänna säkerheten i landet blifvit satt i den högsta fara; att Staten ådroges stor kostnad af de många brottslingarnes underhåll och transporterande, samt Rust- och Rotehållare ej obetydliga utgifter i och för anskaffandet af andre karlar i de afskedades ställe; samt slutligen att det vore orimligt, att personer, som, genom undergången bestraffning, försonat sig med samhället, skulle, då de i öfrigt egde drifva hvad lofligt yrke som helst, endast vara uteslutne från det militäriska. På grund häraf har motionären föreslagit: *att hvarje soldat eller husar, som endast begått första resan enkel stöld, eller andra brott, som äro mindre eller lika svårt straff med nämnde förbrytelse underkastade, måtte varda berättigad att fortfarande vid sitt*

Regemente qvarblifva, utan hinder af Befälhafvarens önskan att honom derifrån skilja.

I afseende på beskaffenheten af de brott, hvilka betaga krigsman rättigheten att vidare vid Regemente eller Trupp qvarblifva, finnes stadgadt, genom 71 §. 14 Capitlet af Krigs-artiklarne den 31 Mars 1798: att ärelös dömd, och den, som lidit straff för andra resan begången stöld, eller annan tjufnad, derå fästningsarbete följa bör, skall blifva utur Rullan utstruken och från Regementet bortkörd; genom 1 mom. i 155 §. af 14 Capitlet i delen af Tjenstgörings-Reglementet för Arméen af den 1 Mars 1819: att, då någon krigsman blifvit dömd att med spö afstraffas, och domen vunnit laga kraft, skall den brottslige ur Rullorne utstrykas och uniformen honom fråntagas, samt genom 9 § i Generalmönstrings-instructionen den 16 November 1819: att om någon af manskapet skulle vara vanfrejdad eller så fallen för liderlighet och fylleri, att han efter föregångne varningsgrader och flere extra judiciella bestraffningar icke står att rätta eller återföra, bör en sådan vanartig af Mönsterherren casseras, samt de skäl intagas i Mönsterrullan, som föranledt cassationen; dervid det dock må bero af General-mönsterherrens pröfning och godtfinnande, om en, efter omständigheterne lämplig förbättringstid, som icke får öfverstiga ett år, må utsättas för den, som för oordentlighet och lastbart uppförande till cassation anmäles; men att manskap, som begått tjufnad eller brott af den beskaffenhet, att de vanhedra en soldat, bör af Regementschefen, samfälldt med Konungens Befallningshafvande i Länet, casseras, samt cassationen och skälen dertill sedermera vid General-mönstringen uti mönster-rullan upptagas.

Af nu anförde stadganden synes, att fordringarne på sedlighet och god frejd hos manskapet vid Arméen blifvit allt mer stegrade; och ehuru Utskotten måste till sin grund godkänna den uti ifrågavarande stadganden uppenbarade syftning, att hos krigsmanskapet underhålla en lefvande känsla af heder, och ett oafbrutet bemödande att bevara ett godt anseende i det allmänna, kunna Utskotten dock, vid betraktande af det årligen tilltagande antalet af brottslingar, och med fästadt afseende deruppå, att krigsmanskapet härtill i ej obetydlig mon bidragit, ej underlåta att uttala den öfvertygelse, att det tilläfventyrs så väl för soldaten, som för det allmänna, skulle befinnas mera välgörande, om, vid manskaps casserande, någon större skonsamhet och öfverseende utöfvades, än som erfarenheten

visat ega rum vid tillämpningen af de nu gällande föreskrifterna. Utskotten tillstyrka derföre,

att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta öfverse och till öfverensstämmelse bringa de serskilde, i afseende på krigsmanskaps casserande för begångne brott, utfärdade föreskrifter, samt tillika förständiga vederbörande att, vid desammas tillämpning, ställa sig deras innehåll till noggrann efterrättelse, så att ej andra personer må vårda, för begångne lagöfverträdelser från krigstjensten skiljde, än de, som föröfvat sådane brott, för hvilka en dylik påföljd är vorden uttryckligen stadgad.

Stockholm den 23 Februari 1841.

Reservation:

Fredric von Zweigbergk anmälde sin reservation på den grund, att Instructionen för General-mönsterherre samt Tjenstgörings-reglementet ej stå i öfverensstämmelse med 71 §. Krigs-artiklarne.

N:o 47.

Ank. till Exp.-Utsk. den 2 Mars, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckte frågor om tillägg vid 27 §. 2 Capitlet af Krigs-artiklarne.

Till Lag-Utskottet har Höglofl. Ridderskapet och Adeln remitterat ett af Herr *Cederschiöld, Robert Theophron*, dit ingifvet memorial af innehåll, att, då Krigs-artiklarne icke innehölle någon straffbestämmelse för den händelse, att befälhafvare eller förman nekade för de ordres, som af honom under tjenstens utöfning blifvit meddelade, och hvilka hans underhafvande, sin pligt likmätigt, fullgjort, och denna förbrytelse, derest den finge gå ostraffad, skulle icke allenast beröfva förmäns befallningar

den agtning och lydnad, hvarförutan ingen militair-disciplin kan finnas, utan jemväl medföra en högst äfventyrlig följd för allmän och enskild säkerhet; men å andra sidan likväl högst vådligt vore, om förmannen kunde blottställas för möjligheten att straffas for alla de olägenheter, som hans underhafvande utan, eller till och med tvert emot, hans befallning begått, enär en underhafvande skulle, vid sådant förhållande, kunna i tjensten utföra hvilka våldsamheter som helst, utan fruktan att derföre blifva straffad, funne motionären, i följd häraf, och på det, i afseende å den lydnad, förmannen egde att fordra af sina underhafvande, rättigheter och skyldigheter måtte blifva hvarandra motsvarande, sig böra föreslå:

1:o att, såsom tillägg till 27 §. 2 Capitlet uti Kongl. Krigs-artiklarne, stadgas måtte, att den förman, som visat sig till den grad förgäten af sin pligt, såsom krigsman och befälhafvare, att han nekat för den befallning, som han i tjensten meddelat sine underhafvande, skall i krig mista lifvet, och i fred förklaras ovärdig att vidare någon Kongl. Maj:ts och Kronans tjenst bekläda, samt, jemte skade-ersättning, straffas med fängelse å fästning från ett till fyra år; och

2:o att underhafvande aldrig må vittna om beskaffenheten af de ordres, som dess förman meddelat och underhafvanden sjelf utfört, i andra fall, än då förmannen underlåtit att, genast efter det den ifrågaställde handlingens utförande blifvit honom bekant, till vederbörande afrapportera, att dess underhafvande dervid öfverträdt eller förfarit i strid emot de af honom för tillfället gifna ordres.

Detta mål, som Lag-Utskottet ansett tillhöra Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets behandling, hafva Utskotten gemensamt till pröfning förehaft, och få i anledning deraf vördsamt anföra: att, då, enligt 4 §. uti 2 Capitlet af Krigs-artiklarne är föreskrifvet, att ordres i allmänhet skola meddelas skriftligen, och att muntliga ordres icke må gifvas, utom då trupp är under gevär eller flotta manövrerar, eller ock orderne genast varda i Ordres-journalerne införde, synes förman eller befälhafvare svårligen kunna komma i tillfälle att neka till ordres, så vida underhafvande ej underkastar sig att utföra andra ordres, än dem, som blifvit i behörig ordning meddelade, i hvilken händelse han äfven rättvisligen torde böra få skylla sig sjelf för sin oförsigtighet. Emedlertid saknas icke straffbestämmelser, som äro tillämplige för den af motionären förutsatta

händelse,

händelse, ty då Befälhafvare åligger att till förman afgifva rapport öfver hvad under tjenstgöringen förefaller, måste, antingen han dervid helt och hållet förtiger, hvad någon underlydande utfört, eller vid anmälandet deraf osanfärdligen uppgifver, att sådant, utan eller emot hans ordres, skett, samt rätta förhållandet sedermera varder bevisadt, falsk rapport anses vara afgifven, och för sådan förbrytelse stadga 2 Capitlet 29 §. samt 5 Capitlet 12 §. uti Krigs-artiklarne nästan enahanda påföljd, som af motionären blifvit föreslagen. Likväl då till fullständigheten hörer, att Krigslagarne innehålla uttrycklig bestämmelse jemväl för det fall, att förman nekar till utgifne ordres, tillstyrka Utskotten följande tillägg till ofvannämnde 29 §.:

> *"Nekar han till ordres, som han i tjensten utgifvit, vare Lag samma."*

I afseende på motionärens framställning, att underlydande i vissa fall måtte få vittna om hvad de, enligt erhållne ordres, verkställt, anse Utskotten, att en sådan rättighet att bära vittnesbörd i egen sak vore både för samhällsordningens vidmagthållande störande och för förmannen i högsta måtto äfventyrlig, hvarföre Utskotten hemställa,

att Herr *Cederschiölds* motion måtte i denna del lemnas utan afseende.

Stockholm den 23 Februari 1841.

Reservation

af Herr *Råfelt:* "Jag reserverar mig emot Betänkandet, emedan jag anser 29 §. 2 Capitlet af Krigs-artiklarne innehålla tillräcklige stadganden i ämnet".

Emot förra delen af Betänkandet, reserverade sig jemväl Herrar *Aminoff*, *Tornerhjelm*, *Christierson* och *Hegardt*.

N:o 48.

Ank. till Exp.-Utsk. den 2 Mars 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt fråga om prygelstraffets afskaffande, m. m.

Uti detta ämne hafva Rikets Ständers Justitiæ-Ombudsman, i dess sista Embets-berättelse, samt Herr *Cederschiöld, Robert Theofron,* uti en hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln väckt motion, framställt förslag, hvilka blifvit till Lag-Utskottets behandling öfverlemnade.

Justitiæ-Ombudsmannen omförmäler, att, då fråga om organisation af allmänna beväringsmanskapet väcktes och uppmärksamheten fästades vid de Special-lagar, dem hvarje medborgare, under loppet af fem år, skulle lyda; så förordnade Kongl. Maj:t, till följd af Rikets Ständers i underdånighet framställda önskningar, att Krigs-lagarne skulle öfverses och granskas; men enär en längre tid härtill erfordrades, så utfärdades emedlertid två Circulär-bref af den 26 November 1812, det ena till samtlige Regements-Cheferne och det andra till vederbörande Befälhafvare vid de serskilde Flottorne, hvarigenom, bland annat, den mildring i Krigs-lagarne bereddes, att gatulopp afskaffades och spöslitning inskränktes, samt begge utbyttes mot prygelstraff, äfvensom serskilde gradationer af arrest eller visst antal prygel i den extra judiciela bestraffningen bestämdes. Dessförinnan, eller den 12 October sistnämnde år, hade Kongl. Förordningen om inrättningen af allmänna Bevärings-manskapet utkommit, samt i dess 18 § blifvit förklaradt, att beväringsmanskapet, sedan det blifvit till tjenst uppbådadt, skulle vara underkastadt samma lydnad och skyldigheter, som åläge den öfriga krigsmagten, enligt Författningar och Krigs-Artiklar, efter hvilka äfven förbrytelser deremot komme att straffas; dock med den uti 16 §. af ofvannämnde Kongl. Circuläret till Regements-Cheferne föreskrifna inskränkning, att för de beväringsskyldige på Öen Gottland skulle, hvad Kongl. Maj:t serskildt den 21 Mars 1811 förordnat, förblifva gällande. Vid sitt åtagande af en allmän beväring, hade nemligen Öens invånare fästat det vilkor, att militära bestraffningssättet borde förändras; och Kongl. Maj:t hade, med bifall dertill, genom nyssnämnde Kongl. Bref den 21 Mars 1811, till högste Befälhafvaren på Öen, så vidt det angick manskapet, hufvudsakligen förordnat;

1:o att 1798 års Krigs-artiklar, i afseende på militär-brottens qvalification och hvad deruti om militärens skyldigheter stadgas, skulle förblifva oförändrade; 2:o att berörde Krigs-artiklar borde tjena till grund i allt, der corporelt straff ej vore stadgadt; 3:o att all corporel bestraffning af gatulopp och spöstraff för militär-brott, derå dödsstraff i Krigs-artiklarne ej funnes utsatt, skulle borttagas, och deremot ensligt fängelse i mörkt rum införas; varande serskild förvandlingstariff i sådant hänseende upprättad; 4:o att extra judiciela bestraffningar skulle utgöras af dessa gradationer: a) arrest från och med 24 timmar till och med 8 dagar i eget qvarter; b) arrest från och med 8 till och med 15 dagar i eget qvarter, utan sällskap; c) arrest från 15 till och med 30 dagar på högvakt; och d) arrest från 30 till och med 45 dagar på högvakt i ensligt rum, med vissa serskildt bestämda inskränkningar; samt 5:o att mål rörande förbrytelser, som icke innefatta egentligt militär-brott, och hvilkas bestraffning allmänna Lagen utsätter, borde af ordinarie Domstolar afgöras.

Justitiæ-Ombudsmannen redogör härefter för de hufvudsakliga skiljaktigheter, som, vid jemförelse af berörde Författningar samt 1798 års Krigs-artiklar, förefinnas, i afseende på bestraffningssätt och rättegångsordning för beväringskarl från Gottland samt beväringsskyldig från Rikets öfrige Landskap; varande desse skiljaktigheter följande:

1:o Beväringskarl i allmänhet skall för brott, derå Krigs-artiklarne utsätta spöstraff, undergå denna bestraffning, så vida ärans förlust, uppenbar kyrkoplikt eller fängelse på Fästning jemväl folja bör; hvaremot beväringskarl på Gottland, om han begått militär-förbrytelse, dömes till fängelse i mörkt ensligt rum, och om han föröfvat annat brott, belägges med det i allmänna Lagen utsatta straff;

2:o för militär-brott, derå Krigs-artiklarne utsätta gatulopp eller spöslitning, skall den förre dömas, enligt serskild förvandlings-tariff, till prygel. Den senare deremot får ej underkastas denna skymfliga behandling, utan skall i stället hållas i ensligt fangelse uti mörkt rum;

3:o för olofligt undanhållande från tjenstgöring, första resan rymning, dubbel legotagning, munderingspersedlars förskingring och dryckenskap eller sofvande på post, skall den brottslige, så vidt han tillhör beväringsmanskapet, på fasta landet, straffas, i fredlig tid, med 40 prygel, och i krig, när mildrande omständigheter sig förete och någon synnerlig skada deraf icke händt, med 50 prygel. Men är han inskrifven vid Gottlands National-

beväring, skall han dömas, i vissa fall, att arkebuseras, och i andra till en bestraffning, som efter stadgade förvandlingsgrunder stundom motsvarar och någon gång kan öfverskrida nyssnämnde prygelstraff;

4:o Extra judiciel bestraffning för manskap, och således äfven för beväringskarl, består i arrest, fängelse i mörkt rum, eller vid vatten och bröd samt prygel, högst 50 på en dag. Hvaremot den beväringsskyldige på Öen Gottland, såsom förut är antydt, icke kan extra judicialiter afstraffas annorledes, än med arrest i ensligt rum, högst 45 dagar;

5:o Då beväringskarl i allmänhet undanhållit sig från tjenstgöring eller begått något af öfrige i 3:dje punkten uppräknade brott, utsätter vederbörande Befälhafvare extra judicialiter det straff, hvartill han gjort sig skyldig; men har den på Gottland föröfvat sådan förbrytelse, skall derom vid Krigs-Rätt ransakas och dömas;

6:o Till Krigs-Domstols pröfning höra alla mål angående brott, begångna af krigsman i eller under tjensten, eller dermed gemenskap egande ämnen. Krigs-Rätten vid Gottlands beväring åter får endast till pröfning upptaga mål, rörande egentliga militär-brott, hvaremot alla andre brottmål böra af de ordinarie Domstolarne afgöras.

Vidare yttrar Justitiæ-Ombudsmannen: att den olikhet inför Lagen, som genom dessa Författningar vore fastställd för invånare uti serskilde delar af Riket svårligen kunde med giltiga skäl försvaras, helst det besynnerliga förhållande, att t. ex. skildtvakt, som funnes sofvande eller drucken på post, skall, om han tillhör Gottlands beväring, i fält arkebuseras, då annan krigsman för samma brott straffas med femtio prygel, vore lika mycket stridande mot allmän rättvisa, som det syntes oformligt, att den förre för öfrige i 8 § af 1812 års Circulär omförmälde förbrytelser skall ställas inför Krigs-Ratt och lagligen dömas, under det att den senare kan extra judicialiter straffas. Den serskilda Krigs-lagen för Gottlands beväring vore likväl, med undantag af nyss anmärkte fall, i öfrigt mildare och menskligare än Straff-lagarne för den öfriga Arméen, och då några olägenheter häraf icke försports, eller klagomål öfver förslappning i krigstukten på Gottland låtit höra sig, kunde erfarenhetens tillförlitliga vitsord åberopas för Special-lagens lämplighet, äfvensom rättvisan fordrade, att icke hårdare straffarter antagas, än som uppfylla det åsyftade ändamålet, samt att alla äro lika inför Lagen. Folkets tänkesätt, angående kroppsstraff, hade äfven i senare tider märkbart förändrat sig.

Spöstraffen betragtades med afsky, och prygelstraffet bure jemväl en förnedrande prägel. Det syntes icke eller billigt, att landets ungdom, kallad att fullgöra sin vapenöfningsskyldighet, eller för det alfvarsammare och högtidligare ändamålet att försvara fäderneslandet, blottställdes för möjligheten att för förseelser, hvilka ofta icke inneburo någon moralisk skuld, offentligen få slita spö, eller mindre offentligt pryglas; och om extra judiciel bestraffning vore nödvändig inom krigsmagten, der ovilkorlig lydnad samt ögonblicklig rättelse af begångna fel erfordrades; så vore det likväl hvarken nödvändigt eller ändamålsenligt, att bestraffningssätt användas, hvilka förnedra den straffade i hans eget och andras omdöme. Stadgandet i Kongl. Brefvet af år 1811, att förbrytelser, som ej innefatta egentligt militäre brott, skola af ordinarie Domstolarne afgöras, ansåg Justitiæ-Ombudsmannen likaledes ega företräde framför Krigs-artiklarnes föreskrift i samma ämne. Den öfvertygelse hade nemligen temligen enhälligt hunnit stadga sig, att de serskilda Domstolarne, med ganska få undantag, äro öfverflödige. Till undantagen hörde dock Krigs-Domstolarne, emedan krigaren, som förbryter sig i tjensten, icke lämpligen kunde ställas till rätta inför allmän Domstol. Deremot kunde och borde alla brott utom tjensten, då de inom Riket begås, åtalas vid allmän Domstol, helst, hvad den beväringsskyldige anginge, denne, genom sitt fem-åriga inträdande i krigstjenst, ingalunda borde finna sig afsöndrad från den allmänna medborgerlighet, som i ett constitutionelt samhälle vore af så stor vigt.

På dessa grunder och enär det syntes vara af behofvet påkalladt, dels att föreskrifterne uti ifrågavarande Författningar med hvarandra bragtes i närmare öfverensstämmelse, och dels att de mildare bestraffningssätt, som egde rum för förbrytelser, begångna af beväringsmanskapet på Gottland, jemväl måtte antagas, i afseende på beväringsmanskapet i alla öfrige delar af Riket, har Justitiæ-Ombudsmannen föreslagit, att, i grundlagsenlig ordning, en allmän Författning måtte beslutas och utfärdas af innehåll:

1:o *att det, genom Kongl. Brefvet till högste Militär-befälhafvaren på Gottland den 21 Mars 1811 för beväringsmanskapet på öen fastställda militära bestraffningssätt må antagas, i afseende på sådant manskap i öfriga delar af Riket, samt att enahanda Rättegångs-ordning, som, beträffande förbrytelser, de der ej innefatta egentligt militärbrott, gäller på Gottland, jemväl må tillämpas, då beväringsskyldig från annan ort i Riket för dylik förbrytelse till ansvar ställes; och*

2:o *att den ändring i 1798 års Krigs-artiklar, som genom 8 §§. i Kongl. Circulären den 26 November 1812, blifvit gjord så väl i straffet för vissa uti sistberörde lagrum uppräknade brott, som i fråga om rättigheten att bestraffningen ålägga, jemväl må ega tillämpning, då någon af manskapet vid Gottlands beväring begått sådant brott; dock att samma bestraffning skulle utsättas, i öfverensstämmelse med de uti Kongl. Brefvet den 21 Mars 1811 stadgade grunder.*

Herr *Cederschiöld* åter har åt omförmälde förslag gifvit en ännu större utsträckning, och hemställt, *att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om prygel-straffets afskaffande inom hela Svenska Arméen, samt utbytas emot en lämpligare bestraffning.*

Till stöd för behofvet af en sådan förändring, yttrar Herr *Cederschiöld:* att i de för åren 1836 och 1837, angående fångvården i Riket, till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga Berättelser, vore utredt: att af alla de å Rikets samtlige fästningar och arbets-inrättningar förvarade fångar af mankön, hvilka för hvartdera af dessa år uppgått till ett antal af 3000 och några hundrade personer, nära $\frac{1}{3}$:del eller omkring 1,100 förut tillhört militär-ståndet; att om man från totalsumman af Rikets manliga befolkning afräknade de individer, hvilka till ett antal af omkring 533,000, enligt Tabell-Commissionens berättelse år 1835, ej uppnått 15 års ålder, och således ej borde antagas vara förfallne att i fängelse hållas, så komme man till det resultat, att militär-ståndet, hvars medlemmar, inberäknadt de afskedade, ej utgjorde $\frac{1}{16}$:del af hela Rikets manliga befolkning öfver 15 års ålder, ensamt försåge fängelserne med hälften så många invånare, som alla de öfrige $\frac{15}{16}$:delarne af mankön öfver nämnde ålder; samt att egentliga orsaken dertill igenfunnes uti användandet af det ändamålsvidriga prygelstraffet, såsom näpst för fel emot ordning och disciplin. Då fel voro oskiljaktiga från menskliga naturen, kunde man ej vänta, att soldaten skulle kunna helt och hållet frigöra sig derifrån; men om det således äfven för soldaten vore menskligt att fela, blefve det omenskligt att härföre tilldela honom en nästan djurisk bestraffning. Motionären ansåg det vara ovedersägligt, att den soldat, som, utan att hafva begått någon omoralisk eller verkligt brottslig handling, samt endast derför, att han på ett eller annat sätt felat emot stadgad ordning, afstraffas med prygel, måste, så vida han ej förut förlorat all heders-

känsla, anse sitt menniskovärde våldfördt, på samma gång, som han funne sig nedsatt i förmäns och kamraters omdöme. Närmaste följden häraf blefve håglöshet och liknöjdhet, hvarigenom åter alstrades nya fel och förseelser, som gjorde honom förfallen till enahanda bestraffning, hvarefter han, utstruken från Regementet, öfverlemnades till Pionnier-corpsen, derifrån han, ytterligare pryglad, efter ett och annat års förlopp, återlemnades till det fria samhället, ännu måhända obrottslig, men så invand vid kroppsliga bestraffningar, att äfven de svåraste af denna art, som uti allmänna Lagen bestämmas för lagöfverträdelser, icke syntes honom afskräckande. Under sådane förhållanden förmenade Herr *Cederschiöld*, att det icke vore underligt, om en redlig och laglydig krigsman, sålunda beröfvad all hederskänsla, beträdde brottets bana och slutade sin lefnad i ett fängelse.

För den händelse åter, att prygelstraffet måste bibehållas för den ordinarie soldaten, har Herr *Cederschiöld* hemställt, *att åtminstone i laga ordning måtte förklaras, det prygel- och dagg-straff aldrig må användas emot beväringsmanskapet, samt att i Lag uttryckligen måtte stadgas, hvilka straff böra mot nämnde manskap tillämpas;* och ansåg motionären denna hemställan desto mindre böra röna motstånd, som Rikets Ständer, då de vid 1812 års Riksdag medgåfvo, att deras söner och efterkommande, under 5 års tid, skulle såsom krigsmän stå till Kongl. Maj:ts och Kronans tjenst, dervid gjorde det förbehåll, att desse krigsmän icke skulle underkastas andra militäriska bestraffningar, än arrest, cassation och dödsstraff.

Härförutan har bemälde motionär uti ett senare anförande dels föreslagit, att prygelstraffet måtte utbytas emot arrest uti mörkt rum med nedsatt kost och dels till motionen gjort det tillägg, att, i händelse prygelstraffet skulle anses ej kunna helt och hållet afskaffas för den ordinarie soldaten, likväl stadgas måtte, *att prygelstraffet uti intet fall må användas förr, än flera gånger förnyade bestraffningar med mörk arrest visat sig ej verka till den felaktiges förbättring.*

I hufvudsaklig öfverensstämmelse med sistnämnde alternativt framställde förslag, har, under den öfverläggning, som hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln föregått motionens remitterande, Herr *Lefrén, Johan Pehr*, hemställt, att stadgas måtte, det soldat ej må få afstraffas med prygel förr, än han, efter genomgåendet af vissa varningsgrader, blifvit

nedflyttad uti en bestämd class, der prygel finge användas, och från hvilken han, efter ett, under någon fastställd tid, ådagalagdt förbättradt uppförande, kunde åter uppflyttas till den class, der han från detta straff vore fri.

Af de Ledamöter inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln, som i öfrigt öfver ämnet sig yttrat, har en del instämt med Herr *Cederschiöld*, och yrkat prygelstraffets afskaffande inom hela Arméen; samt en del, lika med Justitiæ-Ombudsmannen, föreslagit dess upphörande för beväringsmanskapet; hvaremot andra, som ansett detta straff nödigt för den ständiga Arméen, yrkat dess bibehållande äfven för beväringsmanskapet, för att ej störa den enhet, som, för disciplinens vidmagthållande inom Arméen borde finnas.

Lag-Utskottet, till hvars handläggning detta ärende blifvit öfverlemnadt, har ansett det tillika böra af Allmänna Besvärs- ocb Ekonomi-Utskottet behandlas, hvarefter Utskotten gemensamt förehaft detsamma till pröfning. Uti ett förut afgifvet Betänkande, har Lag-Utskottet förklarat sig ogilla användandet af sådane kroppsstraff, som förnedra menniskan samt verka icke till den brottsliges förbättring, utan till hans förhärdelse, hvadan inskränkning i begagnandet af de så beskaffade spö- och ris-straffen äfven blifvit af Utskottet tillstyrkt, samt af Rikets Ständer bifallen. Ehuru prygelstraffet icke är i lika grad grymt och kränkande, som spö- och ris-straffen, hörer det likväl onekligen till ofvannämnde art af straff; hvarföre Utskottet ej skulle tveka att föreslå dess afskaffande helt och hållet, om ej Utskottet funne åtskilliga betänkligheter deremot möta, hvilka till en stor del äro af samma beskaffenhet, som de, hvilka hindrat Utskottet att tillstyrka spö- och ris-straffens försvinnande ur allmänna Straff-lagen. Sedan nemligen, genom ofvanberörde Nådiga Circulär, de i Krigs-artiklarne utsatte straff af gatulopp och spö blifvit, det senare dock med vissa undantag, utbytte emot prygel, och detta straff alltså numera utgör en hufvudsaklig beståndsdel af straffen för brott emot Krigs-lagarne, synes detsamma ej kunna alldeles borttagas, utan en sådan omskapning af dessa Lagar i deras helhet, hvarigenom stadgas andra straff, som afpassas efter hvarje brotts olika art, och alltid kunna vara verkställbara, hvilket senare icke är fallet med de af Herr *Cederschiöld* föreslagne fängelse-straffen, då de icke under alla förhållanden, såsom då indelda

Arméen

Armèen vistas hemma på roten, eller under marcher, lämpligen kunna användas. En omarbetning af Krigs-lagarne är jemväl af Kongl. Maj:t i Nåder anbefalld, och det bör ej betviflas, att ju frågan om prygel-straffets afskaffande och införandet af andra, mera ändamålsenliga, straff dervid tages i noggrannt öfvervägande; varande för öfrigt minskning i prygelstraffets begagnande redan beredd genom de i nämnde Circulär meddelade bestämda föreskrifter, att fängelsestraff bör ådömas för mindre förseelser af manskapet, derest icke tillfälle saknas att sådant straff verkställa.

Utskotten, som således icke kunna tillstyrka, att prygelstraff för närvarande helt och hållet afskaffas, anse dock, att denna svåra och kränkande straffart icke bör annorlunda än efter Domstols Utslag få tillämpas, och följaktligen icke må kunna af Förman eller Befälhafvare åläggas.

Beträffande åter den af Justitiæ-Ombudsmannen väckta fråga, dels att de mildare bestraffningssätt, som ega rum för förbrytelser, begångna af beväringsmanskapet på Gottland, jemväl må antagas, i afseende på samma manskap i alla öfriga delar af Riket, hvarigenom Herr *Cederschiölds* alternativa förslag om prygelstraffets upphörande för beväringsmanskapet äfven skulle vinna framgång, dels ock om tillämpning af 8 §. i oftanämnde Circulär jemväl på Gottlands beväringsmanskap; så instämma Utskotten desto heldre i hvad Justitiæ-Ombudsmannen yttrat om rättvisan och behofvet af förändrade stadganden i dessa afseenden, som Rikets Ständer, uti den underdåniga skrifvelse af den 3 Juli 1812, hvarigenom Beväringens inrättande bifölls, uttryckligen anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes genom bestämd Lag föreskrifva, att Beväringsmanskapet ej, i och för fel i tjensten, eller utan föregången laglig dom, må kunna bestraffas med nesliga eller kroppsstraff, af hvad beskaffenhet som helst, och ej underkastas andre militäriska bestraffningar, än arrest, cassation och dödsstraff; dock som de för Gottlands bevärings-manskap stiftade serskilde Lagar, hvilka tillkommit, med afseende på det förhållande, att samma manskap ej får till tjenstgöring utom Gottland användas, äro för beväringsmanskapet i Rikets öfriga delar tillämpliga och verkställbare, endast då detta manskap är under vapenöfning hemma i landet; samt rättvisan dessutom fordrar, att, under det beväringsmanskapet i krig tjenstgör, jemte den ständiga krigsmagten, Lagarne för dem äro lika; lärer den i 1 mom. af Justitiæ-Ombudsmannens förslag omförmälde förändring endast böra gälla i fredstid.

Utskotten hemställa i anledning af hvad sålunda är anfördt:

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, genom allmän Författning, förordna:

1:o *att hvarken för beväringsmanskapet eller öfriga Arméen bestraffning med prygel må ega rum annorlunda än efter Domstols Utslag, och att sådan bestraffning följaktligen icke af Befälhafvare eller förman extra judicielt ålägges;*

2:o *att i fredstid må ej mindre det, genom Kongl. Brefvet till högsta Militär-befälhafvaren på Gottland den 21 Mars 1811, för beväringsmanskapet på ön fastställda militära bestraffningssätt antagas, i afseende på sådant manskap i öfrige delar af Riket, än ock enahanda Rättegångsordning, som, beträffande förbrytelser, de der ej innefatta egentligt militär-brott, gäller på Gottland, tillämpas, då bevärings-skyldig från annan ort i Riket för dylik förseelse till ansvar ställes; och*

3:o *att den ändring i 1798 års Krigs-artiklar, som, genom 8 §. i Kongl. Circulåret den 26 November 1812, blifvit gjord så väl i straffet för vissa uti sistberörde lagrum uppräknade brott, som i fråga om rättigheten att bestraffningen ålägga, jemväl må ega tillämpning, då någon af manskapet vid Gottlands beväring begått sådant brott; dock att samma bestraffning skall utsättas i öfverenssämmelse med de uti Kongl. Brefvet den 21 Mars 1811 stadgade grunder.*

Stockholm den 23 Februari 1841.

Reservationer.

Af Herr Grefve *Mörner, C. G.*: "Jag är skiljaktig i beslutet om prygelstraff. Det får ej godtyckligt af någon tillämpas, men måste ännu, såsom nödvändigt för bibehållande af krigslydnad och ordning, och intill-

dess Krigs-lagarne hinna omarbetas, qvarblifva, efter den i Krigs-artiklarne antagne grund; dock med den inskränkning, att prygelstraff ej må såsom extrajudiciel bestraffning på soldat i allmänhet användas, utan att soldaten skall först för någon begången förseelse hafva vid Majors-förhör blifvit förklarad förfallen till den påföljd att tillhöra den class soldater, på hvilka prygelstraff får användas."

Häruti instämde Herr Friherre *Leyonhufvud, Abr.*

Af Herr Friherre *von Kræmer:* "Emot Utskottets beslut, att bestraffning med prygel icke må ega rum, annorlunda än efter Domstols Utslag, får jag mig reservera. Tillfällen gifvas, såsom t. ex. under marcher, då bestraffning med arrest icke kan verkställas. Att uppskjuta straff för begången förbrytelse, intilldess Domstol (hvarmed troligen måtte menas Krigsrätt) afgjort målet, tror jag skulle menligt komma att inverka på disciplinens bibehållande *inom Armée'en.* — Inseende olägenheterne af undantag i Krigs-lagarne, är jag dock af den öfverygtelse, att prygelstraff för den del af *beväringen*, som icke är lejd, alldeles borde upphöra."

Med Herr Friherre *von Kræmer* förenade sig Herrar *von Rosen, Råfeldt, Aminoff* och *Tornerhjelm.*

N:o 49.

Ank. till Exp-Utsk. den 2 Mars 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om Stånd-rätt för afdömande af vissa förseelser, som af krigsman i fredstid blifvit begångna.

Från Höglofl. Ridderskapet och Adeln har blifvit remitterad en af Hans Excellence, m. m., Herr Grefve *G. Löwenhielm* väckt motion, deruti motionären, med afseende på den långsamhet, som, enligt hans förmenande, egt rum vid behandlingen inför domstol af vissa förseelser i tjensten, derföre åtal blifvit emot militäre personer anställdt, föreslagit, att, på det skyndsammare måtte tillgå, och straffet, der sådant befanns böra tillämpas, skulle medföra åsyftad verkan, Stånd-rätt jemväl i fredstid måtte få upp-

taga och afdöma förbrytelser, begångna af militär under gevär eller då trupp är samlad.

Utskotten hafva tagit denna motion i öfvervägande, och få i anledning deraf vördsamt erinra, att, enligt 9 §. i 14 Capitlet af Krigs-artiklarne den 31 Mars 1798, Stånd-rätt icke i krigstid må användas vid andra tillfällen, än då myteri eller uppror, eller annan grof missgerning sker i fält, eller till sjöss och fienden är nära, eller sådant händer under flygande fana i march emot fienden och missgerningsmannen blifver å bar gerning gripen, samt enär, vid dessa fall, hastig bestraffning är nödig och målet ej tål uppskof. Vid betraktande af anledningen till detta Lagbud, och då det nödtvång, hvilket föranlåtit Lagstiftaren att för nyssuppräknade händelser undanrödja det uppskof, som iagttagandet af den eljest föreskrifna Rättegångs-ordningen skulle medföra, icke kan antagas i fredstid inträffa, men ett sådant stadgande, som det, motionären föreslagit, deremot möjligen skulle kunna sätta den underlydande krigsmannens välfärd i alltför stort äfventyr, helst Stånds-rätts dom skall, enligt ofvanåberopade lagrum, genast verkställas, så framt högsta Befalhafvaren på stället icke annorlunda befaller eller finner skäl att straffet lindra, hemställa Utskotten,

att Herr Grefve *Löwenhielms* ifrågavarande motion må förfalla.

Stockholm den 23 Februari 1841.

N:o 50.

Ank. till Exp. Utsk. den 2 Mars 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af all verkan utaf Kongl. Brefvet den 12 Juni 1839, angående iagttaganden vid skatteköp.

Från det Hedervärda Bonde-Ståndet har till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets behandling blifvit öfverlemnad en af *Lars Bengtsson* från Malmöhus Län ingifven motion, af innehåll: att, i anledning af uppstådd tvist och efter tillstyrkande af Kammar-Collegium, Kongl. Maj:t uti

Nådigt Bref den 12 Juni 1839 skulle hafva förordnat, serskildt hvad angår Malmöhus Län, att, då skatteköp å krono- eller krono-rusthålls-hemman der sökes, skatteköps-sökanden skulle åligga att, ehuru försedd med behörig stadfästelse å dess åbo-antagning, icke destomindre förete bevis, om och hvad tid Konungens Befallningshafvandes kungörelse angående åbo-förändringen blifvit uti Häradets kyrkor kungjord; att detta lika obehöfliga som olämpliga förordnande lagt ett betänkligt hinder för den rättighet, som blifvit innehafvare af sådane hemman förunnad att derå vinna skatteköp, enär, i de fall, att skatteköp-sökanden i 20 år och derutöfver besutit egendomen, fullgörandet af en sådan föreskrift medförde en lätt insedd svårighet, då snart sagdt intet pastorat funnes, hvarest Landshöfdinge-Embetets kungörelser för så lång tid tillbaka vore tagne i förvar, och ännu mindre några anteckningar om dessa kungörelsers uppläsande att tillgå; hvarigenom ock flere personer, som sökt skatteköp och egt behöriga åtkomsthandlingar på sin besittningsrätt, måst företaga ny lagfart deraf och dymedelst tillskyndats en dryg och ganska obillig kostnad. Motionären funne all anledning till ifrågavarande stadgande saknas, helst någon fastställelse-resolution å åbo-antagningen icke skulle kunnat meddelas förr, än kungörandet i behörig ordning föregått, hvarföre motionären yrkade, att omförmälde Nådiga Bref måtte till all verkan upphäfvas.

Denna motion har Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet ansett erfordra behandling i sammansättning med Lag-Utskottet, och Utskotten, som vid ärendets pröfning förskaffat sig närmare kännedom om det åberopade Kongl. Brefvet, få öfver förhållandet dermed afgifva följande upplysning.

Kammar-Collegium anmodade, i anledning af sökt skatteköp å serskilde Krono-rusthålls-hemman i Malmöhus Län, uti bref den 30 Januari 1838, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att till Collegium insända bevis, att kungörelsen om sökandernes åtkomst till hemmansdelarne blifvit i Häradets kyrkor uppläst och oklandrad lemnad, innan Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes fastställelse-resolutioner af den 31 Juli 1824 och den 6 Juni 1828 meddelades, och, då Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i stället öfverlemnade Presterskapets i Häradet förklarande, att, ehuru det icke vore tvifvel underkastadt, att kungörelser, enär de kommit Presterskapet tillhanda, blifvit vederbörligen uppläste, det likväl då mera vore omöjligt att det infordrade beviset afgifva, utlät sig Collegium uti skrifvelse till

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande den 18 December nämnde år: att som, enligt Förklaringen den 29 Juni 1814 öfver Förordningen angående kronorusthåll den 22 Februari 1749, huru förfaras bör, då krono-rusthåll af innehafvaren å annor man transporteras, fatalier för klander af åtkomsten böra räknas från den dag, kungörelsen om rusthållets åtkomst blifvit uppläst, hvarefter Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, först sedan ett år och tre månader från uppläsandet tilländagått, ega att å transporten meddela ordentlig inskrifning, samt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Malmöhus Län följaktligen, innan ovilkorlig fastställelse å sökandernes åtkomst till de ifrågavarande hemmansdelarne utfärdades, bordt inhemta tillförlitlig visshet, att och när kungörelsen om åboförändringen blifvit i Häradets kyrkor uppläst, hvilket icke finge antagas hafva skett blott på den grund, att kungörelsen blifvit till krono-betjeningen expedierad; alltså, och då i detta mål icke blifvit iagttaget, hvad Författningarne föreskrifva, kunde det sökta skatteköpet af Collegium icke bifallas, utan egde Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, sedan kungörelse om åboförändringen blifvit i Häradets kyrkor bevisligen uppläst, och laga tid derefter förflutit, sökanderne, så vida klander mot deras åtkomst sig ej yppade eller vid pröfning ogillades, till skattebrefs erhållande å nyo anmäla, med bifogande af så väl kungörelserne som vederbörande Presterskaps bevis om deras uppläsande i Häradets samtliga kyrkor, hvilket Kongl. Maj:ts Befallningshafvande åläge att iagttaga äfven i alla dädanefter hos Collegium anmälande skatteköpsmål. Häröfver anförde sökanderne i underdånighet besvär, med ogillande af hvilka Kongl. Maj:t pröfvade skäligt ålägga Dess ofvannämnde Befallningshafvande, att i förevarande hänseende icke allenast ställa sig Författningarnes föreskrift till noggrann efterrättelse, utan ock i dädanefter uppkommande frågor om skatteköp å krono-rusthåll iagttaga de förordnanden, af Kammar-Collegium då blifvit vidtagne, och anbefalldes Collegium, uti ofvanomförmälde Nådiga Bref den 12 Juni 1839, att af detta Kongl. Maj:ts Nådiga beslut gifva Dess Befallningshafvande behörig del.

Häraf synes, att ifrågavarande Kongl. Bref icke, såsom motionären uppgifvit, innefattar ett för Malmöhus Län serskildt meddeladt förordnande, utan allenast en Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i detta Län, med anledning af ett serskildt mål, gifven befallning att, på sätt Kammar-Collegium föreskrifvit, ställa sig gällande allmänna Författningar i ämnet till noggrann efterrättelse; vid hvilket förhållande, och då dessa Författningars undanrödjande icke blifvit ifrågastäldt, det innebure en orimlighet,

att samma Kongl. Bref skulle, efter hvad motionären yrkat, till all verkan upphäfvas. Utskotten tillstyrka, med anledning häraf

att *Lars Bengtssons* härom väckta motion måtte lemnas utan afseende.

Stockholm den 23 Februari 1841.

N:o 51.

Ank. till Exp. Utsk. den 2 Mars 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om bestämmande af den tid, hvarifrån Författningar, som uppläsas ifrån Predikstolarne, skola anses gällande.

Utskotten hafva ifrån det Höglofliga Ridderskapet och Adeln fått emottaga en af Herr *von Hartmansdorff, August*, väckt motion, att, som Författningarne ingenting skulle stadga derom, huruvida en kungörelse skall anses allmänt gällande från den dag, uppläsandet deraf började eller slutades; men det gåfves exempel, att Stats-verket, i fråga om sådane kungörelsers giltighet från den förra eller senare Söndagen, gjort betydliga förluster, såsom vid förtullning af socker, vore nödvändigt att bestämma, från hvilkendera dagen Författningens gällande kraft skall räknas; i hvilket hänseende motionären föreslog den dag, då uppläsningen deraf började.

I anledning af den härå erhållna remissen, få Utskotten tillkännagifva, att genom Kongl. Circuläret den 2 April 1833 redan finnes stadgadt, det kungörelser skola, der ej annorlunda serskildt föreskrifves, anses gällande ifrån den dag, deras uppläsande från Predikstolarne börjas; till följd hvaraf någon åtgärd, i anledning af Herr *von Hartmansdorffs* ifrågavarande motion, icke erfordras.

Stockholm den 23 Februari 1841.

Reservation

af *P. Sahlström* från Stockholms Län: "I det af förenade Lag- och Ekonomi-Utskotten fattade beslut, att vid Lagars och Författningars kungörande bör förblifva vid hvad Kongl. Circuläret af den 2 April 1833

härom stadgar, har jag icke kunnat deltaga. Det är ingalunda för mycket begärdt, att, för utarbetandet af Författningarne, en Regering så tidigt och omtänksamt dervid tillvägagår, att en viss tid må kunna utsättas, då de till efterlefnad böra anses gällande. Presterskapets skyldighet att med möjligaste skyndsamhet befordra desammas uppläsande är visserligen ofelbar; men dels locala hinder, dels underlåtenhet, kunna någon gång härvid utgöra undantag, och på den ståndpunkt, hvarpå allmogens förmåga att sjelf läsa och rätt uppfatta en Förordning sig befinner, torde det ännu vara för tidigt att af denna utväg vänta den nytta, som erfordrades.

Då nu likväl Utskottens beslut, att, enligt ofvannämnde Kongl. Circulär, Lagar och Författningar anses ega gällande kraft från den dag, deras uppläsande i hvarje kyrka börjar, blifver deraf en följd, att menigheterne fortfarande tillförbindas att åtlyda Författningar, som till deras innehåll icke äro fullkomligt kända; och det är emot ett så rättsvidrigt förhållande, jag mig härmed reserverar."

N:o 52.

Ank. till Exp.-Utsk. den 2 Mars 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af Kongl. Placatet den 12 Januari 1726 samt Kongl. Brefvet den 2 Maj 1751, angående oloflige sammankomster i enskilte hus till gudstjensts förrättande, m. m.

Till det Högvördige Preste-Ståndet har Herr Contracts-Prosten *Sandberg* ingifvit ett Memorial, som blifvit till Lag-Utskottet remitteradt, af innehåll, att, ehuru tolerance och samvetsfrihet länge varit lösen för ett tidehvarf, som kallar sig den stigande upplysningens, och med tillhjelp af dessa lösenycklar man också blifvit lösgjord från mycket, som forntiden ansåg bindande, samt i vissa rigtningar vunnit allt, hvad man önskat, kanske ändå något mer, hade frihetssinnet i religionssaker likväl ännu icke mägtat medgifva ostörd frihet åt den gudsfrugtan, som det kallar öfver-

drifven

drifven. "Att uti enskilta hus man- och qvinnokön, gamla och unga, få "eller flere komma tillsammans på sabbatsdagen" till gästabud, spel-sällskap eller dansnöje — till lekstuga eller sup-gillen — dervid göres ingen anmärkning, så vida icke förbrytelser föröfvas och angifvas; ty med litet oskick och oordning är man vid dylika tillfällen icke så nogräknad. Men om samma personer äro intagne af en sådan gudsfruktan, att de för samvetets skuld icke kunna på dylikt sätt använda sabbaten, utan tillbringa den tiden de äro tillsamman med att sjunga och läsa Guds ord eller tala om sådant, som dermed eger sammanhang, så hotas de af mer än hundraåriga Författningar, med höga böter, fängelse och landsförvisning; och dessa straff åläggas icke för begångna brott, utan för det sammankomsten blifvit hållen till gudaktighetsöfningar. Väl kunde det synas, som den ifrågavarande Författningen endast hade afseende på sådane sammankomster, då de hållas af åhörare, utan att någon Prestman deruti deltager, men den lemnade rum för en vidsträcktare tolkning, och hade äfven blifvit så tillämpad. Att låta en sådan stadga qvarstå i våra dagar, vore icke välbetänkt: en klagan hördes från alla håll öfver ett tilltagande sedeförderf, för afhjelpande hvaraf man arbetade på införande af fullkomligare folkundervisning: denna kunde visserligen blifva mycket nyttig, men skall dock svika de stora förhoppningarne, om icke Presterskapet förmår nöjaktigt lösa sin uppgift att så umgå med Guds ord och med sine åhörare, att Christendomens lefvande ande innerligare och djupare genomtränger alla menskliga förhållanden, samt blir, mera än den nu är, den lifvande och ledande principen för tanke och handlingssätt. Detta vore en svårlöst uppgift, och de egenskaper, som dertill erfordrades, kunde icke genom lagstiftning framkallas; men det rastlösa och brinnande nitet, som, ehuru sällspordt och icke alltid visligt, likväl kunnat verka något i denna syftning, borde icke vara blottställdt för en straff-lag, som i sin tillämpning ingalunda kan qvarhålla värman, om den ock förmår att släcka elden. Motionären föreslog derföre, att Kongl. Maj:ts förbud med sina svåra straffbestämmelser emot dylika sammankomster af den 12 Januari 1726, jemte Kongl. Brefvet i samma ämne af den 2 Maj 1751, må varda upphäfne, anseende motionären Kongl. åtvarningen den 1 December 1713 och öfrige Religionsstadgar tillräcklige, till dess ny Kyrko-lag med lämpligare föreskrifter i detta ämne blifver antagen.

I afseende på denna motion, som Utskotten gemensamt behandlat, få Utskotten tillkännagifva, att den Comité, som blifvit af Kongl. Maj:t i Nåder förordnad till öfverseende af Kyrko-lagen, redan beslutat föreslå upphäfvande af alla nuvarande stadganden, rörande conventiclar eller sådane sammankomster, som af motionären blifvit åsyftade, i afseende på hvilka Kyrko-lagen allenast skulle innehålla en så lydande paragraf: "Husandakt må Prest i den församling, der han tjenstgör, på lämpligt sätt uppmuntra. Skulle husandakt föranleda split, oordning eller villfarelse, och kan Kyrkoherden sådant ej sjelf rätta, anmäle saken hos Domcapitlet. Kan Dom-capitlet sådan oordning ej afstyra, anmäle saken hos Konungen." Derjemte hafva Committerade till Kongl. Maj:t redan år 1839 i underdånighet ingifvit serskilda delar af det utarbetade Kyrkolagsförslaget, deribland jemväl ofvan anförde stadgande, med hemställan, att desamma måtte såsom serskilde Författningar genast, och utan afbidan af den nya Kyrko-lagens antagande, påbjudas. Vid detta förhållande synes det af motionären åsyftade ändamål till en del redan uppnått, och då Utskotten hafva sig bekant, att Kyrkolags-Comitéens omförmälde hemställan, deröfver Högste Domstolen redan afgifvit yttrande, endast beror på föredragning inför Kongl. Maj:t, för att erhålla slutlig handläggning, anse Utskotten sig kunna tillstyrka,

att den af Prosten *Sandberg* väckte motionen icke måtte till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 Februari 1841.

N:o 53.

Ank. till Exp. Utsk. den 2 Mars 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om öfverseende af Instruction och Taxa för justering af mått och vigter.

Hos det Vällofl. Borgare-Ståndet har, uti ingifvet memorial, som blifvit till Allmänna Ekonomi- och Besvärs-Utskottet remitteradt, Herr Borgmästaren *Bagge* anfört, att, då nu gällande Instruction och Taxa för justering af mått och vigter vore utfärdade den 30 November 1756, deraf vitsordades, hvilket äfven vore händelsen, att desamma behöfde öfverses och förbättras, motionären funne sig föranlåten hemställa, att Rikets Ständer måtte om en sådan åtgärd hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla.

Detta ärende hafva de förenade Utskotten till gemensam pröfning förehaft; och churu Utskotten icke kunna underlåta att vitsorda, det nu gällande Taxa för justerare af mått, mål och vigt är för närvarande tid olämplig, till bestyrkande hvaraf den härjemte bifogas, med utförd förvandling af deri bestämda arfvoden till nuvarande myntberäkning, måste likväl Utskotten derjemte erkänna, att den med skäl öfverklagade bristen icke fullkomligen afhjelpes endast genom en förändring af berörde Taxa, utan till en betydlig del härleder sig ifrån saknaden af en fullständig Instruction eller Författning om hvad så väl justerare och krönare af mått, mål och vigter, som de, hvilka desse bruka, åligger att iagttaga. I detta ämne tjena för det närvarande till efterrättelse en sådan mängd af i äldre och sednare tider utkomna, mer och mindre speciella och generella påbud och föreskrifter, hvilka dels motsäga och dels upphäfva hvarandra, att något sammanhang af det hela är svårt, om icke omöjligt att igenfinna. Af sådan anledning, och för att på en gång undanrödja alla de olägenheter och det missförstånd, som häraf onekligen för allmänna rörelsen i landet måste uppkomma, oberäknadt svårigheten för domare och executorer att, när tvister och åtal uppstå, kunna Författningarne tillämpa, anse Utskotten sig böra tillstyrka Rikets Ständer

att, med underdånig anmälan härom till Kongl. Maj:t, anhålla, det måtte de i detta ämne utkomne serskilda stadgar

öfverses, och med deras upphäfvande genom en allmän Författning förordnas, om hvad så väl justerare och krönare, som innehafvare af mått, mål och vigter samt varukäril, de der böra viss rymd innehålla, hafva att sig rätta, och att i sammanhang dermed lämpliga arfvoden för justering och kröning uti utfärdande Taxa måtte bestämmas.

Stockholm den 23 Februari 1841.

TAXA

TAXA

för justeringen af Mått och Vigt.

	Koppar-mynt.		Banco.	
	Dal.	öre.	sk.	r.
1:o *Om Rymdemål.*				
1 Fyrkantig Mätaretunna	2	—	5	4
1 d:o Spann	1	16	4	—
1 d:o Halfspann	1	8	3	4
1 d:o Fjerding	1	—	2	8
1 d:o Kappa	—	16	1	4
1 d:o Halfkappa	—	12	1	—
1 Rund Mätare-tunna tillika med afskärnings-omkostnaden	3	—	8	—
1 d:o Spann	2	8	6	—
1 d:o Halfspann	1	24	4	8
1 d:o Fjerding	1	8	3	4
1 Kanna af tenn, bleck, koppar eller träd	—	12	1	—
1 Stop, Halfstop, Qvarter, halft Qvarter och Ort af hvad ämne det vara må	—	3	—	3
1 Tranfat, Åm och Fat à 60 Kannors rymd	—	18	1	6
1 Tunna à 48 Kannor	—	15	1	3
1 Half-åm eller Half-fat à 30 Kannor	—	12	1	—
1 Ankare à 15 Kannor	—	9	—	9
1 Half-ankare à 7½ Kanna	—	6	—	6
1 Kalkså à 28 Kannor	1	—	2	8
2:o *Längde-Mått.*				
1 Aln af jern, mässing eller trä med mässings-naglar	—	24	2	—
1 Aln af trä utan mässings-naglar	—	12	1	—
1 Stång af trä, à 3 Alnar	—	24	2	—
3:o *Vigter.*				
1 Bessman, då egaren ej tillägger bly	3	—	8	—
1 Bessman med tillagdt bly af egaren	2	—	5	4
1 Insats Vigt à ¼, ½, &c. 1 Skålp.	2	—	5	4
1 d:o à 2 eller 4 Skålp.	3	—	8	—
1 Metall-klumpvigt à 1 Skålp.	—	24	2	—
1 Dito à ½, ¼ eller ⅛ Skålp.	—	12	1	—
1 Dito à ⅛, ¼, ½, 1 och 2 lod	—	6	—	6
1 Lödja af Tackjern à 1 Skålp. till och med en 19 Skålpunds Lödja	—	24	2	—
1 Dito dito à 1 Lisp. till och med 4 Lisp:s Lödja	2	—	5	4
1 Dito dito à 5 till 10, eller 12 Lisp:s Lödja	4	—	10	8

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1841.

N:o 54.

Ank. till Exp.-Utsk. den 10 Mars 1841, kl. 12 m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner rörande Judereglementet.

Uti detta ämne hafva motioner blifvit väckte

hos det Höglofl. Ridderskapet och Adeln:

Af Herr *Rosenqvist, Fredrik Leonard,* och

Herr *Ribbing, Arvid;*

hos det Vällofl. Borgare-Ståndet:

Af Herr *Lidbom;*

hos det Hedervärda Bonde-Ståndet:

Af *Anders Jonsson* från Östergöthland

och de respektive Riks-Stånden hafva öfverlemnat dessa motioner med deraf föranledda anföranden till dels Lag- dels Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets behandling.

Utskotten, som ansett de gjorda framställningarne böra, såsom omfattande samma ämne, i oskiljaktigt sammanhang behandlas, hafva till följe deraf tagit dem under gemensam pröfning och få här till en början redogöra för deras innehåll.

Herr *Rosenqvist,* hvilken med afseende på Judarnes näringsfång ansett det vara en olycka för landet, att de fått hit inflytta, har, till förekommande af den menliga inverkan på landets välstånd, som förmentes kunna blifva en följd af den Judar medgifna rättighet att, med Kongl. Maj:ts tillstånd, köpa fast egendom å landet, föreslagit, att Rikets Ständer måtte besluta, det icke någon Jude hädanefter må tillåtas i Sverige inkomma eller här äga fast egendom efter en tid af 10 år, räknadt från 1840 års början, hvilket rådrum vore för de nu bosatte Judar tillräckligt att afyttra deras fastigheter.

Herr *Ribbing, Arvid,* har uti sin motion anfört, hurusom under de sednare åren, serdeles år 1838, föreskrifter angående Judarnes rättigheter och skyldigheter blifvit utfärdade dels utan Rikets Ständers hörande, dels i strid med deras vid föregående Riksdagar uttalade åsigter. En allmän obelåtenhet hade i anledning deraf försports, och det vore nödigt att det felaktiga blefve rättadt. Jemte en kort redogörelse för det hufvudsakliga innehållet af 1782 års Judereglemente och de deruti tid efter annan skedda ändringar, har denne motionär dels framställt den allmänna anmärkning, att Judarnes rättigheter, som uti nyssnämnde

reglemente voro utstakade inom vissa gränsor, blifvit uti de sedermera meddelade stadgandena gjorde beroende af godtycke — dels serskildt — i fråga om Kongl. Maj:ts med upphäfvande af 1782 års Judereglemente och de i anledning deraf gifne föreskrifter, under den 30 Juni 1838 utfärdade förordningar angående: a) Mosaiske trosbekännares rättigheter och skyldigheter här i Riket; b) hvad samma trosbekännare hade att iagttaga i afseende på utöfningen af deras religion och bestyret med deras församling, samt Kongl. Kungörelsen den 21 September samma år, rörande tillämpningen i vissa fall af den förra förordningen — gjort följande erinringar.

Enligt nyssnämnde Förordningar skulle Mosaiske trosbekännare, som äro födde i Sverige, eller, komne utrikes ifrån och i Riket bosatte, blifvit eller blifva af Kongl. Maj:t till Svenske undersåter upptagne, hädanefter i alla afseenden vara ställde i lika rättsförhållanden med öfrige Svenske undersåter, enligt Svensk Lag, samt åtnjuta enahanda rättigheter och förmoner, som tillkommer Svenska undersåter i allmänhet, utan andra inskränkningar än dels de, som i grundlagarne för utrikes födde män eller främmande trosbekännare bestämmas, dels att ingen Mosaisk trosbekännare får köpa fast egendom på landet eller bosätta sig i andra städer än Stockholm, Norrköping, Göteborg och Carlskrona, utan Konungens serskilta tillstånd, dels ej heller välja eller kalla Prest eller Kyrkobetjening inom Svensk församling.

Efter motionärens tanka vore dessa stadganden i flere afseenden både otjenliga och ofullständiga. Det kunde neml. inträffa, att en Jude, efter erhållet Nådigt tillstånd, köpt en egendom på landet, hvarmed följde rättighet för ägaren att ensam välja Prest och Kyrkobetjening i församlingen; men det vore ej bestämdt, hvilken som skulle utöfva denna, Juden serskildt fråntagne rättighet. Af den som ej bekände sig till kristna läran, kunde man ej vänta sig något nit för folkundervisningens befrämjande; hvarföre ock, om en Jude vore ensam eller till större delen ägare af fastigheterne i en församling, den kristliga undervisningen der komme att åsidosättas.

Vidare lade dessa författningar ej hinder i vägen för Judar att öfverallt i Riket förvärfva sig äganderätt till fast egendom å landet genom de, jemte köp, i 1 Kap. Jorda-Balken uppräknade öfrige laga fång, neml. *förpantning*, *arf* och *gåfva*.

Ej heller vore det bestämdt, huru arfs- och lösningsfrågor skulle bedömmas, samt den domaren åliggande förmyndarevård utöfvas, då t. ex.

en Mosaisk trosbekännare, som med Nådigt tillstånd köpt fast egendom på landet, aflider samt det inträffar, att han efterlemnar arfvingar af samma lära, — att nämnda Nådiga tillstånd ej är till arfvingarne utsträckt; — eller att någon af dem är omyndig eller Kristen m. m.

Slutligen hade ock de i allmänhet stadgade eds-formulären blifvit, i fråga om Judar, ändrade samt stället, hvarest ed bör af Jude aflaggas, förvandlats från Synagoga till allmän domstol eller embetsverk. Emot den förra åtgärden anmärkte motionären, att allmän lag derigenom blifvit i administrativ väg ändrad och emot den sednare, att den kunde leda derhän, att en Jude ansåge eden ej vara för sig bindande.

Motionären hemställde derföre, att Rikets Ständer måtte i underdånighet anhålla, att de i sednare tider utfärdade lagar, angående Judarnes utvidgade rättigheter, måtte upphäfvas, samt de Judar, hvilka i lands- eller stadsförsamlingarne, enligt dessa författningar, blifvit upptagne till Svenske undersåter och der tillvunnit sig fast egendom, i godo förmås att derifrån afstå; — så att lagarne om Judarne och deras rättigheter till en början och till dess ett bättre ordnande kunde ske, må blifva återförde till hvad 1782 års Judereglemente innehåller, samt de sjelfve, om de vilja i Riket qvarblifva, således inflytta till de städer, som för dem vore, enligt Rikets Ständers beslut år 1779 och derefter utfärdade författningar, upplåtne.

Samma yrkande af upphäfvande utaf 1838 års författningar, rörande Mosaiske trosbekännare samt återupplifvande af 1782 års Reglemente för Judarne har äfven blifvit framställdt af Herr *Lidbom*, under förmenande att de genom förstnämnde författningar Judarne förunnade förmoner sakna, på Judiska nationens sida, allt stöd af rättsanspråk, då den förutsättning att Judarne skulle införa kapitaler och en högre slöjd- och handelsskicklighet i Riket samt kraftigt upparbeta Sveriges industri, lika litet blifvit verkliggjord som en större del af de bestämmelser efterlefde, hvilka uti 1782 års Reglemente hade blifvit fästade som vilkor för den tillåtna inflyttningen i Riket. Deras näringsgrenar hade erfarenheten ådagalagt, med få undantag, vara importhandeln och procenteriet; sällan nämndes någon af Judiska nationen såsom exportör, hvaremot importen och serdeles införseln och spridandet i landet af utländskt kram samt fåfängliga lyx och öfverflödsvaror utgjorde den hufvudsakligaste rörelse, medlemmarne af denna nation idkade. Finge de tillåtelse att bosätta sig i provinsstäderne och på landet, samt att besöka alla marknader, skulle de, genom den ökade lättheten att debitera sitt utländska fåfänglighets-

kram och den allmänna benägenheten för lyx, flärd och ett öfver tillgångarne sträckt lefnadssätt, kunna i mångfaldigt större skala uppdrifva importen och förbrukningen af utlandets öfverflöd och modevaror; äfvensom de, hvilka äro initierade i ockerrörelsen, skulle bland provinsstädernas innevånare och en oerfaren menighet på landet få ett experimentalfält för deras industri, som kunde bringa dem de mest rika skördar. Judarnes colonisation i provinsstäderne, antingen den skedde i massa, såsom Förordningen den 30 Juni 1838 medgaf, eller genom en möjlig utminutering af serskilte tillstånds-resolutioner, hvartill den allmänna coloniserings-tillåtelsen inskränktes uti Förklaringen af den 21 September samma år, skulle äfven innebära en bestämd orättvisa mot dessa städers borgerskap; och då de förmoner, som blifvit genom nyssnämnde förordningar Judarne förunnade, långt ifrån att lända Svenska nationen till nytta, vore för det Allmänna skadlige och för talrika med borgareklasser orättvisa, ansåg sig motionären hafva tillräckligen rättfärdigat sin framställning om upphäfvande af oftanämnde författningar samt 1782 års reglementes återställande till full kraft och verkan.

Anders Jonsson från Östergöthland har framställt samma yrkande, dertill förnämligast föranledd utaf afseendet på den National-Ekonomiska inflytelsen af Judarnes utvidgade rättigheter, hvilka, i hvad angår tillåtelsen att besitta fast egendom å landet, motionären ansett leda derhän, att Judarne, med bibehållande af gamla åsigter och vinnande af utvidgade, slutligen af dem sjelfve bestämde rättigheter, skola i en framtid blifva de Kristnes herrar, hvilket hvar och en Kristen, som vill lefva och dö för sin tro, borde söka att förekomma.

Vid pröfningen af de sålunda gjorde framställningarne hafva Utskotten ansett nödigt att taga en närmare kännedom om så väl alla de efter Jude-reglementets utfärdande i afseende på Judarne gjorde förordnanden, som ock de före utfärdandet af 1838 års författningar i afseende derpå af enskilte personer, serskilte samhällsklasser och offentlige Embetsmyndigheter afgifne utlåtanden.

De till ändring och förklaring af 1782 års Reglemente tid efter annan meddelade stadganden äro:

1:o Commerce-Collegii på Nådig Befallning utfärdade kungörelse af den 6 Maji 1790; att Judar icke må utaf guld och silfver något af hvad namn och beskaffenhet som helst tillverka eller försälja, vid confiscation

af varan och det i 16 §. 1782 års Reglemente för Judiska Nationen utsatte vite;

2:o Kongl. Brefvet till nämnde Collegium den 2 Maji 1792, derigenom Kongl. Maj:t i Nåder förklarat, att Kongl. Maj:t funnit godt i Nåder tillåta de här i Riket varande Judar att i deras tjenst få antaga sådane personer af Svenska nationen, som dertill kunna finna sig hugade och för dem till Handels-Bokhållare, ammor och tjenstepigor nödvändigt erfordras; dock att Judiska husbönder, vid förlust af denna dem således Nådigst beviljade förmon, ej måge lägga något hinder i vägen för en sådan deras Svenska betjening att å de Christna Sön- och Högtidsdagar ordentligen förrätta och utöfva sin gudstjenst.

3:o Commerce-Collegii enligt Nådig befallning den 22 April 1811 utfärdade Kungörelse, som ibland annat innehåller, att Judar af god frejd, som antingen förut erhållit skyddsbref i de för deras etablerande utsedde städer eller visa sig äga ett redbart kapital af 2000 R:dr Specie, må, efter vunnet tillstånd af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Carlstad, bosätta sig i Arvika Köping, för att anlägga och drifva fabriker, och under detta vilkor äfven få idka sådan handel och de mindre handteringar, som efter det för Judiska Nationen utfärdade Reglemente af den 27 Maji 1782 äro Judarne i Stockholm, Göteborg och Norrköping tillåtne.

4:o Commerce-Collegii på Nådig befallning utfärdade Kungörelse af den 17 Juni 1811 angående tillåtelse för Judar att bosätta sig uti Töksmarks Köping i Wermland, under enahanda vilkor som för deras bosättning i Arvika blifvit föreskrifne.

5:o Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse af den 31 Augusti 1815, hvarigenom det förbjudes Judar att, utan Kongl. Maj:ts serskilta Nådiga tillstånd, till Riket inflytta och sig derstädes bosätta.

6:o Commerce-Collegii i enlighet med Kongl. Maj:ts Nådiga förordnande utfärdade Kungörelse af den 6 December 1819, som stadgar, att hädanefter ej någon af Judiska Nationen må komma i utöfning af Gross- eller Minuthandel annorlunda än efter uthållen läro- och tjenstetid i den ordning som uti författningarne är fastställd för hvarje annan sökande, och att i följd häraf, då någon ingår i handelslära hos Handlande af nämnde Nation, inskrifning bör ske hos Magistraten, om lärotiden skall räknas lärlingen till godo.

7:o Kongl. Brefvet af den 25 October 1821, hvarigenom Kongl. Maj:t förklarat, att Kongl. Maj:t funnit stadgandet uti 1782 års Reglemente om skyddsbrefs anskaffande, såsom vilkor för medlemmar af Ju-

diska Nationen att för egen räkning idka fabriksrörelse, ej böra tillämpas på sådane Judar, hvilkas fäder blifvit till Svenska undersåtare i Nåder antagne, och med enahanda fri- och rättigheter som andre Svenske medborgare hugnade.

8:o Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse af den 10 September 1828, hvarigenom det blifvit förklaradt, att Judar utan Kongl. Maj:ts serskilta Nådiga tillstånd ej äga att afsluta köp om jord, bergsbruk, manufacturinrättningar och andra lägenheter å landet, samt att i följd deraf domare ej äga att å dylik till Jude försåld egendom meddela uppbud och fasta, med mindre tillstånd dertill blifvit af Kongl. Maj:t beviljadt.

Härjemte hafva genom serskilta Resolutioner Judar erhållit tillåtelse att nedsätta sig i Carlskrona med, såsom det synes, fulla medborgerliga rättigheter.

Utskotten anse sig äfven böra tillkännagifva, att vid sistförflutne Riksdag väcktes hos Rikets Ständer motion om vissa väsendtliga förändringar i Reglementet af år 1782, afseende 1:o att Judar, som lofligen i Riket inkommit, må lemnas tillstånd att ingå i hvad slags handtverk som helst, med rättighet, då de fullgjort föreskrifne vilkor, att vinna burskap och detsamma i ordentlig verkstad utöfva; 2:o att dem icke måtte förnekas att söka förkofran och befordran i alla slags litterära och vetenskapliga företag; och 3:o att det måtte lemnas dessa Judar öppet att bosätta sig hvar helst i landet de önska, med rättighet att bruka jorden och förvärfva den. Rikets Ständer funno likväl icke skäl att i vidsträcktare måtto bifalla denna motion, än att Judar lemnades frihet att besöka och njuta undervisning vid alla publika Skolor samt Gymnasierne och Akademierne i Riket, med vilkor, att de underkasta sig gällande Skol-ordning och lagar, så att i afseende å undervisningens meddelande något undantag för Judar icke äger rum. Den anmälan härom, som af Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet gjordes, föranledde emedlertid den Kongl. Maj:ts Nådiga Befallning till Commerce-Collegium, att inkomma med förslag till förändrade föreskrifter i afseende på Judarnes förhållande till samhället, hvaraf slutliga följden blef Kongl. Förordningen den 30 Juni 1838, deruti Judarne ställdes i samma förhållande som öfrige Svenske undersåter, utan andra inskränkningar än Grundlagarne för utrikes födde män eller främmande trosbekännare bestämma, samt nämnde Kongl. Förordning innehölle i fråga om tillstånd att köpa fast egendom å landet och rättigheten att kalla och välja Prest och Kyrkobetjening i Svenska församlingarne, samt deltaga i öfverläggningar och beslut rörande Kyrko-

ärender och Undervisningsverket. De förändringar, Kongl. Kungörelsen den 21 September samma år häruti gjorde, innefatta den inskränkning i rättigheten att fritt bosätta sig annorstädes än i Stockholm, Götheborg, Norrköping och Carlskrona, att sådan bosättning beror på Kongl. Maj:ts, efter vederbörandes hörande, meddelande Nådiga beslut för hvarje serskilt fall, samt föreskrift om vederbörande Handels-, Handtverks- eller Fabriks-Societeters hörande, innan öfver Judes ansökning att få utöfva handel, handtverk eller annan borgerlig rörelse utslag meddelas.

Sedan Utskotten sålunda redogjort för så väl de af Motionärerne gjorda framställningar, som innehållet af de alltifrån utfärdandet af Jude-Reglementet den 27 Maj 1782 meddelade föreskrifter och författningar rörande Judarnes borgerliga rättigheter här i Riket, gå Utskotten nu att yttra sig öfver samma framställningar; Och då deruti innefattas tvänne serskilta förslag — det ena — Herr *Rosenqvists* — afseende förbud för Judar att vidare i riket inkomma, samt att besitta fast egendom; det andra — de öfrige Motionärernes — att, med upphäfvande af sednare författningar rörande Judarne, till full kraft och verkan återställa ofvannämnde reglemente af den 27 Maj 1782, finna sig Utskotten jemväl böra öfver hvardera serskildt utlåtande meddela.

Vid frågan om förbud för Judar att hädanefter i Riket inkomma, äro flera serskilda omständigheter att taga i betraktande.

Statens rättighet öfver hufvud att, med afseende å sin egen bestämmelse, ifrån sitt område afhålla vissa främmande stammar eller individer, är i serskilda lagstiftningar erkänd och finnes i det Judiska folkets egna lagar ingalunda förnekad. Den inskränkning, hvilken kan sålunda uppkomma i den enskildes rätt att begifva sig och vistas hvar han behagar, rättfärdigas af hvarjehanda anledningar, såsom afseendet på statsborgarnes sedlighet, sundhetsförhållanden, fattigförsörjning och dylikt. Dessa anledningar kunna vara af en mera öfvergående eller en mera fortfarande egenskap. Ju mera de äro af sistnämnda beskaffenhet, desto större vigt måste man tillerkänna dem. Vigtigast äro de utan tvifvel, då de gälla statens enhet. En stat kan vara med hvarjehanda olägenheter inom sina gränsor behäftad och likväl vara stat, men med upphörandet af statens enhet är staten förlorad. I allmänhet måste staterna vara angelägna att få emottaga främlingar i sitt sköte, dels för kortare tid, dels för beständigt, ty staternas inbördes gemenskap är ett bland vilkoren för vinnandet

af deras bestämmelse. Äro främlingarne, som söka inträde, af mera nomadisk sinnesart, så upphör väl till en del denna angelägenhet att emottaga personer, hvilkas tillgifvenhet för ett hem och ett fädernesland kan antagas genom ett kringflyttande lefnadssätts vanor betydligen försvagad. Men dels kan äfven den kringvandrande idogheten bidraga till statsändamåls uppfyllande, dels kan staten emot detta slags rörelser förhålla sig likgiltig, i medvetande af de gemensamma öfvertygelsernas och sedernas förmåga att småningom sammansmälta de inflyttande med nationen. Först i det fall, då en folkstam, hvars öfvertygelser och seder angifva sig vara väsendtligen skiljda ifrån den Christna verldens, i århundraden bevisat, att hvarken den omenskligaste eller den menskligaste behandling, hvarken utskjutandet ifrån samhället eller beviljandet af fullkomlig medborgerlig jemlikhet förmått införlifva dess medlemmar med de öfriga folkslagen, blir förhållandet hufvudsakligen förändradt. En sådan folkstam ingifver visserligen de fördelaktigaste föreställningar om sin sammanhållighet och själsstyrka, men icke om det nära annalkandet af den tidpunkt, då den i de länder, hvarest den i ymnigare mängd nedsätter sig, skall upphöra att vara hvad den är, en stat i staten.

Oansedt alla dessa betänkligheter, kunde likväl de fördelar, hvilka den Svenska Staten komme att skörda af en vidsträcktare inflyttningsrätts beviljande åt utländske Judar, tänkas i den mon betydande, att både de nyssnämnde och flerfaldiga andra olägenheter derigenom uppvägdes. Utskotten anse fädernes landet icke hafva tillräckliga erfarenheter att i detta hänseende åberopa; och de exempel, som kunde ifrån andra länder hemtas, kunde möjligen synas innefatta en mindre tillfyllestgörande bevisning: det säkra är, att de icke innebära någon uppmuntran. Någon betydligare olägenhet, som Brödrariket Norrige skulle hafva lidit genom beslutet om Judarnes uteslutande, har icke ens blifvit föreburen. Andra länder hafva vidtagit samma åtgärd, och Utskotten anse sig sakna allt skäl till det antagande, att någon allmännare öfvertygelse om gagneligheten af en vidsträcktare Judarnes inflyttning, eller någon större benägenhet för deras emottagande, verkligen är i detta land för handen. Fast heldre vill det synas Utskotten ganska sannolikt, att vederviljan mot denna urgamla nation är inom landet vida större, än man borde kunna sluta till af vederbörande embetsmyndigheters i allmänhet mycket fördelaktiga vitsord om de här bosatte Judars förhållande och vandel. Vid sådant förevetande, och då hvarken någon klagan öfver Judarnes behand-

ling

ling i andra länder, ej heller någon deras allmännare åstundan att få hit i Riket inflytta blifvit förspord, hvadan rätts- och mennisko-känslan icke af sådan anledning i detta ärende serskildt kan tagas i anspråk, finna Utskotten i serskilda tidsomständigheter någon anledning till de af andra Stater vidtagna försigtighetsmåttens åsidosättande. Antager man, att de individer vore få, hvilka skulle sig af den beviljade rättigheten till inflyttning begagna; så blir skälet så mycket mindre för Staten att utströ en välgerning, den få akta mödan värdt att upptaga, äfvensom tvifvelsutan mera välbetänkt och billigt, att dessa få individer, till hvilka den Svenska Staten har endast de mest aflägsna förbindelser, lemna en måhända icke alltid så brinnande böjelse obesvarad, än att Staten något väsentligt äfvertyrar på dess tillfridsställande. Antager man åter, att inflyttningarne blefve ganska talrika, så blir det så mycket betänkligare att i alldeles oträngdt mål dertill öppna tillfällen, af hvilkas följder man icke kan förutse en enda synnerligen riksgagnelig, men väl flera äfventyrliga.

Vid uppgörandet af detaljer för en lagbestämning rörande Judars inflyttning skulle ytterligare tvifvelsutan yppa sig svårigheter, hvilka visserligen kunna anses såsom underordnade de förut anförda, men likväl icke torde vara oförtjenta af all uppmärksamhet. Att bevilja rättigheter utan alla vilkor och inskränkningar, skulle svårligen låta sig förena äfven med mycket måttliga anspråk på statsklokheten af en lagstiftningsåtgärd. Med all den hugnad man erfar af de goda vittnesbörd här i landet bosatta Judar sig förvärfvat, kan man dock icke för sig dölja orimligheten af det antagande, att icke äfven ibland denna nation skulle befinna sig en mängd af djupt förderfvade varelser. Det gifves länder, hvilkas erfarenhet och historia i detta hänseende föranleder till ganska sorgliga misstankar, och man är fullkomligen oberättigad att af Judarne fordra en frihet ifrån brott, hvilken den öfriga verlden icke företer. Men vore äfven i detta afseende förhållandet ovanligen lyckligt, så qvarstår dock den sanningen, att det gifves stora hopar af i yttersta fattigdom och elände nedsjunkna Judar, sammanförda inom trånga områden, och dessa Judproletärer kunde icke här inlåtas utan att begå en orättvisa mot de här bosatte Judar, som det ålåge att föda dem, och mot landets öfrige invånare, som, då nöd vore å färde, säkerligen måste i denna omvårdnad deltaga. Alltså återstode endast möjligheten att under vissa vilkor bevilja hvarje individ det sökta inträdet. Men äfven genom denna

inskränkning upphör icke saken att vara invecklad. Såsom ett sådant vilkor var i Jude-Reglementet af år 1782 bestämdt ett visst kapitals egande. Härvid förekommer först svårigheten att kontrollera, huruvida en främling verkligen eger ett uppgifvet kapital eller icke. Dernäst, om detta kapital bestämmes lågt, vinnes ganska ofullständigt det dermed åsyftade ändamålet, att det skall garantera emot behofvet af understöd; bestämmes åter kapitalet till ett högt belopp, eller föreskrifves en mängd omständigheter för att förvissa sig om dess tillvaro, så erhålla dylika åtgärder alltför lätt utseendet af ett köpslagande med borgerliga rättigheter, hvilket näppeligen lärer under alla omständigheter kunna med begreppet om Statens värdighet förenas. Ett annat i sednare tider påtänkt vilkor vore den Corporations eller Communs hörande, inom hvars krets sökanden vill inträda. I synnerhet om antalet af inflyttningsfall blefve stort, kan detta vilkor icke utan stor obillighet förbises. Men så vidt man kan sluta af de omständigheter, som redan visat sig, skulle de fall icke blifva sällsynta, då utlåtandet utföll nekande och förlägenhet uppstode för den afgörande myndigheten.

Med afseende å dessa anförda skäl, och då Judiska samhället här i Riket uti dess inlaga till Commerce-Collegium den 6 Mars 1835 sjelft endast begärt utvidgade rättigheter för de här boende Judar och deras efterkommande, hemställa Utskotten:

att Rikets Ständer, med bifall till motionen, hos Kongl. Maj:t i underdånighet tillkännagifva sin önskan, att Judar icke må tillåtas hädanefter i Riket sig nedsätta.

Hvad derefter beträffar frågan om upphäfvande i öfrigt af 1838 års Författningar och återupplifvande af det för Judarne år 1782 utfärdade Reglemente, så, ehuruväl Utskotten anse de uti samma reglemente gifna föreskrifter i vissa delar alltför mycket inskränkande, och Utskotten hysa den åsigt, att, med detsamma Judarnes vidare insläppande i landet afböjes, man äfven bör åt de Judar, som redan finnas i Riket bosatte, lemna all den frihet, som kan med vårt lands samhällsförhållanden förenas, samt följaktligen tilldela dem alla de rättigheter, som af andra främmande trosförvandter åtnjutas, kunna Utskotten likväl icke undgå att finna, det Kongl. Förordningen den 30 Juni 1838 jemväl är mindre lämplig, såsom, på sätt Herr *Ribbing* i sin motion närmare utvecklat, genom sin ofullständighet och i vissa delar stridighet med allmänna lagen ledande till flerehanda olägenheter vid efterlefnaden. —

Utskotten anse dessa olägenheter vida öfvervägande dem, som kunna härflyta af någon tids ytterligare tillämpande af de mera inskränkande stadganden, som före år 1838 för Judarne voro gällande, och Utskotten finna sig således böra tillstyrka:

att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det tillämpningen af de under år 1838 i afseende på Mosaiske trosbekännare utfärdade Författningar måtte inställas, samt Reglementet af d. 27 Maj 1782, med deruti före år 1832 gjorde ändringar och tillägg, åter för de redan i Riket med behörigt tillstånd varande Judar i kraft och verkan inträda, intilldess en ny, fullständig och ändamålsenlig Författning i afseende på Judarnes så väl borgerliga som religiösa förhållanden kan varda utarbetad och af Rikets Ständer, så vidt på dem ankommer, godkänd.

Stockholm den 5 Mars 1841.

Reservationer.

Af Friherre *von Kræmer:* Jag tror att farhågan för olägenheterna af Judars inflyttning i Riket är mindre väl grundad, då, enligt nu gällande författningar, i hvarje fall på Kongl. Maj:ts pröfning beror, att efter sig företeende omständigheter bifall eller afslag dertill lemna. Medlemmar af denna Nation böra väl ej hårdare behandlas än andra utlänningar. Det är allmänt känt, att så väl Vettenskaperna som de Sköna Konsterna räkna utmärkta personer af Judiska Nation, hvilka illustrera de samma. Om någon af dessa skulle hysa en önskan att i Sverige sig bosätta, men mötas med det inkast: Ni är *Jude*, er begäran kan icke bifallas; tror jag detta icke skulle lända till heder för Sveriges Lagstiftning. — Då jag således anser Utskottets förslag vara högst illiberalt, får jag mig deremot reservera.

Häruti instämde Herr Grefve *Mörner*, Herrar *von Rosen*, *von Röök* och *von Stahl*, Biskop *Butsch*, Professor *Retzius* samt Prostarne *Gumælius* och *Sylvan*.

Herr Friherre *Leyonhufvud*, *Abraham*, åberopade sina yttranden i Utskotten och tillkännagaf med föranledande deraf sin skiljaktighet och sitt afstyrkande å de motioner, detta Betänkande upptager i två beslutande momenter.

Af Herr Professoren, Doctor *Thomander:* Emot det sednare momentet i de förenade Utskottens betänkande får jag mig vördsamt reservera. Ju mindre det missnöje, hvarmed de sednaste Judförfattningarne här i landet emottogos, kan anses vara en hemlighet och ju brydsammare det i sakens närvarande skick lärer vara för Kronans Ministrar att i detta mål taga initiativet; desto lämpligare måste jag anse det vara, att Rikets Ständer här icke inskränka sig till den lättare utvägen att klandra hvad som skett, utan fastheldre underkasta sig äfventyret af den svårare, som är att föreslå i detalj de stadganden, hvilka förmenas böra inträda i de klandrades ställe. Ju bestämdare den form är, i hvilken dessa förslag framträda, desto mindre sätter man landets styrelse i förlägenhet, och desto större och ädelmodigare andel åtager man sig sjelf i de missnöjen, dem hvilka åtgärder som helst kunna framkalla i en angelägenhet, der så mäktiga enskilda intressen äro i verksamhet. Rikets Ständer hafva makten: de hafva råd och lägenhet att något vedervåga: Kronans anseende tål icke att ytterligare blottställas. Det var i öfverensstämmelse med dessa tänkesätt jag vågade föreslå de förenade Utskotten att återremittera betänkandet till vederbörlig Afdelning för att få ett detaljeradt förslag utarbetadt. Jag föreställde mig, att efter allt hvad som var förut redan tillgjordt och med fullständig tillgång till handlingarne i målet, skulle omarbetningen af 1838 års författningar vålla en jemförelsevis ganska ringa tidsutdrägt. Denna hemställan har icke vunnit de Höglofl. Utskottens bifall. Jag utbeder mig alltså att få här bifoga ett förslag till dylik omarbetning, sådant det kunnat hinna att uppgöras under tiden mellan Utskottens afslag och beslutets justering.

Det vill synas, som om de missnöjesanledningar, hvilka äro af en sådan moralisk halt, att de kunna förtjena något afseende, hufvudsakligen vore tvenne: dels den efter mitt förmenande icke så ogrundade farhågan, att omständigheterna skulle någon gång kunna medföra en för landet skadlig öfversvämning af inflyttande Israëliter; dels den på åtskilliga ställen i landsorten nog rådande motviljan emot Judars emottagande. Det är klart, att under sådana förhållanden kunde för redan inflyttade Judar den närvarande ställningen i det närmaste bibehållas, endast man vore förvissad derom, att inga flere finge i landet sig bosätta. Bibehålles åter för framtiden utländske Judars rätt att förskaffa sig tillåtelse till inflyttning, så torde Svenska folket visa sig benäget för en återgång till redan afkomna inskränkningar, i afsigt att på denna väg paralysera den förment vådliga inflyttningsrätten.

På grund häraf skulle jag velat tillstyrka Utskotten till det förslag Det måtte Rikets Ständer för sin del i underdånighet förklara, att, i händelse Kongl. Maj:t icke skulle finna för godt att lemna Nådigt bifall till hvad i första momentet blifvit hemställdt rörande förbud för Judar att sig i Riket hädanefter bosätta, det lagliga förhållandet i afseende på Judars rättigheter och skyldigheter här i Riket bör för framtiden återgå till hvad derom före den 30 Juni 1838 stadgadt varit; men att i motsatt fall Rikets Ständer för sin del i underdånighet föreslå de förändringar i hittills gällande författningar, hvilka innefattas i följande

FÖRSLAG

till Förordning, angående Judars skyldigheter och rättigheter här i Riket.

§. 1.

Inom Riket född eller bosatt Jude skall hädanefter vara ställd i lika rättsförhållande med öfrige Svenske undersåter, enligt Svensk lag, samt åtnjuta enahanda rättigheter och förmoner som Svensk undersåte i allmänhet tillkomma, utan andra inskränkningar än dem Rikets grundlagar för utrikes födde män eller främmande trosbekännare bestämma, eller ock denna förordning serskildt stadgar: hvaremot sådan Jude så väl för sin person som för sin egendom och näring eller rörelse är underkastad Svensk undersåtes skyldigheter och åligganden.

§. 2.

Åstundar Jude sig annorstädes bosätta än i Stockholm, Göteborg, Norrköping eller Carlskrona, bör underdånig ansökan hos Kongl. Maj:t derom göras, med uppgift om ändamålet för den sökta bosättningen; hvarefter Kongl. Maj:t, sedan vederbörande Embetsmyndigheter, så ock Borgerskap eller Magistrat blifvit hörde, vill serskildt i Nåder besluta, huruvida den ifrågaställde bosättningen må ega rum eller icke.

§. 3.

Vill Jude idka handel, handtverk eller annan borgerlig rörelse, ställe sig till efterrättelse hvad författningarne för vinnande af sådan rättighet i hvarje fall föreskrifva om frejd, läro- eller tjensteår, gesälltid, mästareprofs aflaggande m. m. skolandes vederbörlig embetsmyndighet

öfver derom gjord ansökan höra vederbörande Handels-, Handtverks- eller Fabriks-Societet, hvarefter och sedan utslag i målet blifvit meddeladt, besvär deröfver må kunna anföras och fullföljas inom den tid och i den ordning, som för hvarje fall finnes i allmänhet föreskrifvet.

§. 4.

Jude må ej kunna välja eller kalla Prest inom Christelig församling, ej heller i annan öfverläggning eller beslut om Christelig kyrko- eller undervisnings-angelägenhet deltaga. Finnes sådan egendom, hvarmed patronrätt är förenad, i Judisk mans ägo, varde gället för all framtid Consistorielt gäll.

§. 5.

För Judisk myndling, men ej för Christen, må Jude kunna förmyndareansvar sig åtaga. Är Judisk myndling minderårig, gälle för dess uppfostran ej hvad i 2 §. 22 Kap. Ärfda-Balken om evangeliska läran sägs.

§. 6.

Judisk man eller qvinna må ej ingå äktenskap med annan trosförvandt, utan Konungen gifver der lof till. Med lysning och vigsel till sådant blandadt äktenskap skall så tillgå, som är med afseende å Christna fästehjonet i lag föreskrifvet. Barn af detta äktenskap skall i den Christna makans trosbekännelse uppfostras.

§. 7.

Skall Jude vittnes- eller annan ed afiägga, gånge den efter vanligt edsformulär, dock att orden: *Heliga Lag* sägas i stället för *Heliga Evangelium.*

§. 8.

I alla de fall, då Prestbevis för annan Svensk undersåte erfordras, skall Jude förete behörigt bevis af Religionsläraren vid en synagoga.

§. 9.

Rättighet till anläggande af Judisk synagoga eller begrafningsplats skall hos Kongl. Maj:t i underdånighet sökas.

§. 10.

Judarne åligger att ensamme underhålla fattiga af deras egen trosbekännelse, utan att de derföre kunna undandraga sig andel, enligt gäl-

lande grunder, i afgifter till allmänna fattigvården i den församling, inom hvars område de äro boende eller äga fastighet.

Upplysningar:

Till §. 1. Skillnaden emellan Jude, som blott är bosatt, och Jude, som är Svensk undersåte, finnes här upphäfven, ehuru i 1838 års författningar bibehållen. Således en utvidgninng af Judarnes rättigheter! Men denna synes ej betänklig, om Judarne inalles icke utgjorde år 1835 flere än Judiska Församlingens i Stockholm Föreståndare officielt uppgifvit, nemligen omkring 1000, hvaraf 700 qvinnor och barn. Blir man blott befriad från framtida inflyttningar, så är det mesta vunnet.

Namnet *Mosaiske Trosbekännare* är väl utrikes ifrån inkommet, men icke derföre att anse såsom det lyckligaste. Enligt hvad i vår Christna församling antages, är Moses tro ingalunda att skilja ifrån de Christnas tro, och således vi samtlige att i en viss mening anse såsom Mosaiske Trosbekännare. Det skulle synas vida mera förödmjukande, om namnet *Jude* icke skulle gå an att begagna i det offentliga lifvet. (Jfr §. 1 Kgl. Förordn. den 30 Juni 1838.)

Till §. 2. Se 1 mom. Kongl. Kungörelsen den 21 Sept. 1838. — I sistnämnda författnings-moment har man antingen icke tänkt sig, att en Jude kunde vilja flytta på landet, eller också icke velat tillerkänna menigheten rätt att i sådant fall höras. Det torde dock synas mången fullt ut så betänkligt både för en Jude och för en Christen församling, att han bosätter sig inom en landtmenighet. Lätteligen kunna fördomarne der och störandet genom hans olika religionsmeningar vara större och betänkligare än i någon af de folkrikare städerne.

Till §. 3. Se 3 mom. K. Kung. d. 21 Sept. 1838. — Denna §. borde väl kunna anses underförstådd under stadganderne i §. 1. Den tillkom väl 1838 för blödiga samvetens skull och må tills vidare för deras räkning qvarstå.

Till §. 4. Utgör med någon förkortning 2:dra punkten af §. 2 Kongl. Förordningen d. 30 Juni 1838. Märkligt nog lär det någon gång händt Judar här i landet att få kalla Luthersk Prest.

Svårt är att inse, hvilket gagn vårt kära fädernesland skall, stämplade pappers-afgiften oberäknad, draga deraf, att Kongl. tillstånd skall för Judes inköp af jord. Hvilka juridiska orimligheter deraf kunna upp-

komma, har Herr *Ribbing* i sin motion tillräckligen ådagalagt. 1 mom. af 2 §. i nyssbemälde Förordning är alltså här förbigånget.

Stadgande huru förhållas skulle med Prestval i gäll, hvars jord vore i Judars händer, hörer till Kyrkolagen. Denna fråga, om den skall förekomma, måste företagas mycket vidsträcktare. Huru skall t. ex. förhållas, om en församlings egendom i stad eller på landet innehades af idel cessionanter, vanfrejdade, lifstidsfångar, Catholiker, Methodister eller annars disqvalificerade personer? Man har hittills saknat och kunnat sakna författning härom. Frågan om Patronsrätt i dylika personers händer är visserligen äfven allmännare; men här intages endast det som innefattar förminskning i Judes äganderätt; och hvad denna förminskning vidkommer, lärer väl ingen neka olämpligheten deraf, att Jude skulle kunna köpa eller sälja rättigheten att tillsätta Christen Prest.

Till §. 5. Det synes icke fullt lämpligt att Jude skulle kunna åläggas sörja för någons uppfostran i den rena Evangeliska läran.

Till §. 6. Skall 1 §. Kongl. Förordningen d. 30 Juni 1838 strängt bokstafligen tolkas, så kunde man föreställa sig, att Judes giftermål med Christen vore i den lagen utan all inskränkning medgifven. Omständigheterna kunna tänkas sådana, att detta slags i Jude-Reglementet förbudna äktenskap för serskildt fall undantagsvis bör beviljas. Då bör om de icke-Judiska formaliteterna äfvensom om barna-uppfostran något stadgas.

Till §. 7. Se Commerce-Collegii Circulär d. 13 Aug. 1838, §. 6.

Till §. 8. Se §. 3 Kongl. Förordningen d. 30 Juni 1838.

Till §. 9. Jfr 1 mom. 2 §. och 5 §. ofvanåberopade Commerce-Collegii Circulär. Den enskilde Lutheran, som önskar serskild begrafningsplats, får derom söka Konungen. Authorisation kan behöfvas för ställets fridlysning.

Af den i 20 §§. affattade så kallade ordningen för Mosaiske Trosbekännare i afseende på utöfningen af deras religion m. m. synes icke mera än det obetydliga, som finnes i 6 och 8 §§. af detta förslag, tillhöra detta lands allmänna författningar. I fall det verkligen skulle finnas goda och grundade anledningar, hvarföre en Judisk församlings-ordning, som annars tyckes vara Judarnes communala ensak, skulle i större mon vara ett föremål för Handels-Ministers och Commerce-Collegii handläggning, således i större mon en handels-affär än den Catholska, den Hernhutiska

hutiska eller den Methodistiska gudstjenst-ordningen, hvarmed samme vederbörande sig icke besvärat; så är den Svenska allmänheten om dessa anledningar åtminstone icke upplyst.

Till §. 10. Se sista punkten af §. 2 merbemälde Kongl. Förordning den 30 Juni 1838.

Dessa få stadganden anser jag tillräckliga för att, med upphäfvande af både Jude-Reglementet och alla i anledning deraf serskildt meddelade föreskrifter, kunna antagas.

Med Professor *Thomander* förenade sig Herr *Råfeldt*, Herr Comminister *Dahlgren*, Prosten *Gumælius* och Herr *Pousette;* hvarjemte emot Utskottens tillstyrkande i senare delen sig reserverade Herrar *von Rosen* och *von Stahl*, Biskop *Butsch*, Domprosten *Elmgren* och Prosten *Sylvan*.

Af Herr *Hegardt:* "Med Friherrarne *Leijonhufvud* och *v. Kræmer* instämmer jag hufvudsakligen i de åsigter, som föranledt dem att yrka afslag på Herr *Rosenqvists af Åkershult* motion; hvarjemte jag anser mig böra tillägga: dels att Utskottens anförda reflexion derom, att Norrige icke skall ha tillskyndats någon betydligare olägenhet genom beslutet om Judarnes uteslutande, synes mig vara litet eller intet bevisande, och dessutom här mindre väl applicerad i en tidpunkt, då, såsom bekant är, motion vid Storthinget år 1839 blifvit väckt och upptagen, till afgörande vid nästa Storthing, om upphäfvande af sista mom. af Norrska Grundlagens 2:dra §., som innefattar nyssberörde beslut; dels att, om vi nu i vårt land ändtligen skola, i motsats till exemplet från Norrige, gå ett steg tillbaka i humanitet och rättvisa, det undantags-stadgande, som, i likhet med Utskottens förslag, skulle handla om Judars uteslutande från inflyttning i Riket hädanefter, borde förflyttas till vår Grundlag; dels att det ej bordt undfalla Utskotten, att orsaken till den vedervilja mot denna urgamla nation, som, af Utskotten åberopad, måhända ännu här och der i vårt land näres, måste sökas äfven i den allmänna fördomen, som uppstått genom den stjufmoderliga behandling, Judarne rönt å Statens sida, om ock medgifvas må, att bland dem, likasom bland Christna, *ogräs trifves bland hvetet;* dels ock att meningen å deras sida, som anse Judars inflyttning i landet böra medgifvas, icke lärer kunna vara den, att sådan inflyttning skall tillåtas utan urskiljning, eller för hela flockar af

fattiga eller moraliskt förderfvade medlemmar af Judiska trosbekännelsen; nog af, att rättvisan synes påkalla, det man för dem ej gör större eller vidsträcktare undantag, än för utländningar i allmänhet, äfven af andra trosläror än vår. Må det tillåtas mig att härvid citera och åberopa åtskilliga, i den af mig här ofvan omnämnde, till 1839 års Storthing ingifna motion, förekommande framställningar, dem jag anser i förevarande fall högst träffande och saken åskådliggörande.

Motionens Författare *) yttrar, efter en förutgången generel framställning af ämnet och Norriges förhållande mot Judarne hittills, bland annat, följande: "Skådom strids-skrifterne i denna sak! Vi skola då finna, att, oaktadt all den fanatiska passion, som framlyser genom argumentationen för Judarnes fortfarande *helotisering*, hafva de likväl synbart svårt att neka det i sig sjelf rättvisa af emancipationen. "Om de blott ville vara eller blifva bättre", heter det; — men när förbättrade förtrycket? slafvar förbättras endast genom befrielse, — detta är de Christnas, det är alla nationers erfarenhet. — "De äro icke nog mogna för en borgerlig emancipation", säger man; men så vida det är gifvet, att de *borde vara* det, huru skulle de då *blifva* det? I de fleste länder äro Judarne endast tålda, och de bestämda lagarne, efter hvilka de likväl njuta deras tillvarelse, syfta att förderfva dem och hämma all vidare utveckling. — — — — Men äfven om motståndarne med ännu större dristighet hade vågat bestrida Judarnes anspråk att blifva försatte i likhet med andra menniskor, måste likväl allt stranda mot det historiska factum, att de nationer, hvilka icke längre hafva betänkt sig i denna sak, icke hafva några anledningar att ångra deras liberalitet, utan skördat gagn af deras rättsinne. På detta ser politiken; men ett oförderfvadt folk bör äfven omfatta tron, att det skulle vara förbi med den moraliska verldsordningen, om rättvisa skulle kunna föda ånger. Att Judarnes emancipation är en rättvisa, har emedlertid blifvit, till och med häftigt, motsagdt. Men liksom denna häftighet bör väcka misstanka hos den opartiske, äro de, icke från Judarne, utan från skötet af de Christna samfunden, ofta förnyade fordringarne på emancipation af dessa fremmande trosbekännare, egnade att väcka den förmodan, att sådant likväl måtte vara rättvist, för

*) Författaren är den snillrike och väl kände *H. Wergeland;* hans förslag upptogs *såsom eget* af den berömde representanten *S. Sörenssen.* — Förslaget (eller motionen) i sin helhet finnes införd i Supplement till det 21:sta Aftonbladet för den 14 December 1839.

hvilket så *ofta*, från decennium till decennium, ointresserade menniskor höjt deras röster. Yrkandet har aldrig helt och hållet förstummats, påståendet är aldrig förfallet, passionernas orättvisa har aldrig lemnat menniskokärleken i ro. Detta oaktadt hafva motskrifterne verkat vida mera, emedan de utgått från folkfördomarne och talat till dessa. — — — I Polen, såsom man alltid framställer såsom det mest afskräckande exempel på skadligheten af Judarnes insteg, har en öfverdådig Adel, liksom, från tid till tid, medelålderns Tyska Furstar, öfverantvardat folket i Judarnes händer, — — — —. Att Statsförfattningen var orsaken till att Judarne, sjelfve lidande under en dålig borgerlig organisation, icke gagnade Staten, detta upplyses bäst deraf, *att exemplen på motsatta följder gifvas, der Författningen har varit god och lika för alla trosbekännelser.* Frankrike emanciperade Judarne, utan alla preliminaira steg, i den första revolutionen, och ingen af alla de förskräckliga följder uppstod, som Judhatet från alla håll förespådde. Tvärtom betedde Judarne sig så väl, i deras nya ställning, att det nu är svårt skilja en Jude i Frankrike från en Christen, till anda, caracter och seder. — — — Folkfördomen har äfven hemtat näring af deras obenägenhet att öfvergå till Christendomen. Men äfven denna (obenägenhet) aftager i samma mon, som de lära känna dess (Christendomens) sanna väsende, icke genom Predikstols-polemik, utan genom Folkförsamlingarnes och Regeringarnes beslut om förbättring i deras vilkor. — —" I afseende på den rådande fruktan för, att Judarne, om de erhöllo lika frihet med andra fremlingar, skulle tillströmma i sådan mängd, att de bemägtiga sig alla näringsgrenar och i detta afseende öfverväldiga den infödda befolkningen, hemtar Författaren motbevis mot denna fruktan och stöd för den framställning, att bot för samma fruktan kan sökas *i de med all deras mängd af Judar blomstrande länder, som hafva vågat emancipationen*, från ett genom Professor *Krug* utgifvet arbete: "De Christnas och Judarnes politik under en mera än 1000-årig strid", utur hvilket arbete han citerar följande, som deri säges, nemligen, "att, innan Catholikerne blefvo emanciperade i Saxen, hette det äfven der, att man icke borde emancipera dem, emedan alltför många skulle invandra och taga bort näringarne för Protestanterne. Men då Napoleon utsade sitt mägtiga varde! så gick saken genast, och jag har aldrig hört, att Saxen derigenom förlorat i sitt välstånd. Så hette det äfven innan Kopfskatten upphäfdes för *Judarne* i Saxen — — Men — jag har äfven derefter ej hört, att Saxen förlorat något i välstånd." — Hvad angår rädslan för Judarnes inre förderf och följderna deraf, så

citerar författaren, till stöd för den sats, att detta (förderf) aftager i förhållande till utsträckningen af den frihet, de erhålla, utur berörde arbete jemväl följande facta: — — "I Holland äro Judarne emanciperade, och det så fullständigt, att de till och med kunna väljas till Deputerade och kunna hafva säte och stämma i den Christne Regentens Stats-Råd. Hvilka följder har väl detta haft? Staden Amsterdam, der det gifves serdeles många Judar, och ibland dem rika och ansedda, kan gifva oss någon upplysning derom. I denna stad förhålla Judarne sig till öfriga befolkningen som 1 till 10. Ända till 1806 voro de uteslutne från alla borgerliga rättigheter. Då förhöll sig de Judiska förbrytarnes antal till de Christnas, som 1 till 11. Men ifrån 1811 fingo Judarne lika rättigheter med de Christne, och se då! *efter den tiden förminskade sig Judiska förbrytarnes antal på en gång* till ett förhållande mot de Christnas, som 1 till 20. — — —". Vidare anför Författaren, efter en intressant framställning om Judarnes upptagande i flere andra länder, — äfven i de Slaviska, — om de *Orientaliske* och *Afrikanske Judarne*, att de "utmärka sig från de Ost-Europeiske så väl till deras själsförmåga, som i fysiskt afseende, *emedan de på det hela behandlas menskligare af Mohamedanerne*, som kunna dela sitt tros-hat emellan flere lika otrogne bekännelser, än af de Christna, hos hvilka de äro de enda förskjutne. Som sådane behandlas de af den oupplysta massan öfverallt, der *en fullständig emancipation* icke redan har utplånat de frånstötande brännmärkena — — —". Och slutligen, med afseende på de i vårt land kända förhållanden år 1838, yttrar sig Författaren sålunda: "Fördomar växa och frodas, om man låter dem gå i frö, eller respecteras. I samma mon detta under lång tid varit tillfället, är det likaså naturligt, att de yttra sig, då man en gång vidrör dem, som att skälhundens oformliga massa vältrar sig på skäret, då solen sticker på den. Det var derföre ej så oväntadt, att, då den Svenska Regeringen utvidgade Judarnes rättigheter i Grannriket, denna åtgärd icke blef synnerligt populär i landets smärre städer, der Philisteriet trifves så godt, som i något annat land. Men i upplysta medborgares ögon frånskref säkerligen hvarje person och commun, som undertecknade dessa näringsnitets mot-adresser, hvilka strömmade in på Regeringen, sig fordringarne på den större reform, som så ihärdigt yrkas af denna. Utvidgningen är likväl icke större, än att Judarne ej längre skulle vara inskränkte till Stockholm, Norrköping och Götheborg, och att speciel tillåtelse kunde erhållas att inkomma i Riket; men i Södertelje och Askersund, om dessa

besjungna städer äfven deltogo i skriket, fann man ingen tröst för Judeskräcken *deri, att de nämnde 3 städer äro de mest blomstrande i Sverige, oaktadt Judarne der hafva i långa tider uppehållit sig.*"

I sammanhang med framställningen af de åsigter, som ligga till grund för mitt yrkande, att det må äfven hädanefter vara Judar tillåtet, att i vårt land inkomma, efter Nådig pröfning af Kongl. Maj:t i vanlig ordning, får jag förklara, det jag anser all den åtgärd, som bör ega rum å Rikets Ständers sida, i anledning af Hr *Ribbings* med de fleres likartade motioner, böra inskränkas derhän, att, såsom Hr Doctor *Thomander* föreslagit, i underdånighet begära utfärdandet, så snart möjligen ske kan, af ny Författning, med sådana förtydliganden och tillägg, i afseende på Judarnes emancipation inom vårt land, dem man med skäl anser vara af nöden, för att på samma gång förlika Judarne med landet och Svenska nationen med dem. Om en sådan underdånig begäran också icke åtföljes af så specifika förslag till lagbestämmelser, som dem Hr Doctor *Thomander* meddelat, så må det ske åtminstone med antydan, i mera bestämda ordalag, än nu i Utskottens förslag, på de hufvudgrunder, hvarå Rikets Ständer önska, att Judarnes emancipation måtte stödjas, och alltså ny fullständig Författning derom utfärdas, hvaremedlertid jag anser det vara olämpligt, att Rikets Ständer påyrka återgång till 1782 års Jude-Reglemente.

N:o 55.

Ank. till Exp.-Utsk. den 10 Mars 1841, kl. 12 midd.

Betänkande, i anledning af väckt motion, rörande tillämpningen å de utskiftade Kronoparkerne på Öland af Kongl. Förordningen om jordafsöndring.

Uti ett till det Hedervärda Bonde-Ståndet ingifvet Memorial, har *Sven Isaksson* från Öland anfört: att, sedan Kongl. Maj:t och Kronan emellan åren 1820 och 1830 under Skattemannarätt i vissa parker å auction försålt Krono-Skogen Rälla-Tall, belägen inom Högserums socken på Öland, hade flere inropare, hvilka icke tillhörde Högserums församling, efter skogens afverkande, för intet och endast i afsigt att slippa den till 2 R:dr B:co för tunnlandet uppgående skatten, under benämning af köp, i

lotter af fyra, högst åtta, tunnland afstått den snart sagdt alldeles ofruktbara jorden till obemedlade och jemväl vanfrejdade personer, hvilka, sedan de å dessa till hemmantal beräknade lägenheter erhållit lagfart och fasta, blifvit, ehuru mot församlingens vilja, inom Högserums socken skattskrifne. Dessa ytterst utfattige personer hade vid deras frånfälle sedermera ej sällan efterlemnat tre till fem små barn, till hvilkas försörjande församlingen vanligen blifvit ålagd att årligen betala två till tre tunnor spanmål för hvarje, hvilket haft till följd, att inom denna till areal inskränkta och af allenast 22¾ mantal bestående socken bönderne ej sällan måste gå ifrån hemmanen och blifva backstugubjon, enär ej mindre än femton barn vanligtvis måste på sådant sätt årligen underhållas. Dessa barn hade kommit Högserums församling till last, derigenom att Kronoparken var inom denna socken belägen och att de utom socknen boende inroparne, på sätt nämndt vore, sönderstyckat och afyttrat sine lotter; och finge detta på samma sätt ohejdadt fortgå, skulle den lilla bofasta allmogen genom andra sockneboar orättmätigt tillskyndas en snar och bedröflig undergång, till förekommande hvaraf motionären föreslog, "att Kongl. Förordningen om afsöndring af jord af dessa Kronoparker, neml. Rälla, Sörby och Lindby Tallar måtte upphäfvas, och att desamma icke måtte få sönderstyckas i mindre lotter, än Kongl. Maj:t och Kronan dem försålt." Mycken fattigdom skulle derigenom blifva afböjd, om icke alldeles afhulpen, och Kongl. Maj:t och Kronan utfå sin årliga ränta, hvilken de, till följd af sönderstyckningen, fattige åboerne nu saknade förmåga att betala, så att de till och med hembjudit jorden till Kronan åter.

Utskotten få i afseende härpå upplysa, att Kronoparkerne på Öland Rälla Tall, Köpings Tall, Sörby, Lindby och Ramsättra Tallar samt Strandskogen blifvit under loppet af åren 1821, 1822 och 1823, efter förutgången af Landtmätare verkställd samt af Kongl. Maj:t fastställd uppmätning och indelning i lotter, efter local och andra förhållanden, under skattemannarätt å auction försålde, i öfverensstämmelse med de af Rikets Ständer, i afseende på Kronoskogarnes försäljande i allmänhet, uti deras underdåniga skrifvelse derom den 13 Juni 1818, föreskrifne grunder. Det förhållande, motionären i afseende på Rälla Tall anfört, att skogen, i stället att, såsom med försäljningen afsågs, vinna bättre vård under enskild besittning, blifvit helt och hållet utrotad, är nogsamt kändt och gäller äfven i det mesta de öfrige på samma sätt afyttrade Kronoskogarne, ej allenast på Öland utan äfven i andra delar af Riket. I hvad mon deremot de serskilde lotterne af Rälla Tall sedermera blifvit af deras in-

ropare ytterligare styckade och afyttrade, äro Utskotten icke i tillfälle att närmare upplysa, men få likväl tillkännagifva, det Kronans Jordebok icke gifver någon bekräftelse åt det af motionären uppgifna förhållande, att de små lägenheterne skulle blifvit såsom hemmantal beräknade och under sådan titel af köparne lagföljde.

Hvad beträffar motionärens hemställan, att Kongl. Förordningen om afsöndring af jord måtte upphäfvas för Kronoparkerne å Öland; så, i händelse motionären åsyftar Kongl. Förordningen den 19 December 1827, finna Utskotten något upphäfvande deraf så mycket mindre kunna komma i fråga, med hänseende till nämnde Parker, som denna Förordning, jemväl med de förändringar, som deruti blifvit af Rikets Ständer vid innevarande Riksdag antagne, icke eger tillämpning å annan afsöndring af jord än *ifrån hemman*, och Kronoskogar vid deras afyttrande icke mantal åsättas, utan skattläggas, enligt de af Rikets Ständer vid 1818 års Riksdag serskildt bestämde grunder. Utskotten tillstyrka således,

att motionen i denna del må lemnas utan afseende.

Vidkommande åter frågan, huruvida de af motionären uppräknade Kronoparkerne må få styckas i mindre lotter, än de blifvit af Kongl. Maj:t och Kronan försålde; så, enär säkerheten för Kronan att utbekomma den vid försäljningen fastställda årliga räntan hufvudsakligen derpå beror, att lotterne icke hafva den inskränkta vidd, att, sedan skogen blifvit förstörd, den mindre fruktbara marken omöjligen kan gifva en afkastning, motsvarande egarnes eget underhåll samt den fastställda årliga räntan, finna Utskotten det af motionären gjorda förslag icke sakna skälig grund; och Utskotten skulle icke hafva tvekat att dertill tillstyrka bifall, så framt motionären yrkat en allmän föreskrift af denna syftning för alla de af Kongl. Maj:t och Kronan på samma sätt afyttrade Kronoskogar och Parker. Vid den inskränkning, frågan deremot nu af motionären erhållit, måste Utskotten anse saken vara helt och hållet en localangelägenhet, om hvars ordnande vederbörande ega att hos den administrativa myndigheten anmälan göra, men som icke lämpligen kan blifva föremål för en allmän Författnings åtgärd; hvadan Utskotten ock hemställa,

att motionen icke måtte till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 Mars 1841.

STOCKHOLM, Nordströmska Boktryckeriet, 1841.

N:o 56.

Ank. till Exp. Utsk. den 19 Mars, kl. 10 f. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner om ändringar af Författningarne, rörande laga försvar och lösdrifveriet, samt om inrättande af frivillga arbetshus och tvångs-arbetshus, m. m.

Uti desse ämnen hafva till Utskottens gemensamma handläggning blifvit öfverlemnade nedanstående motioner, nemligen;

från Höglofl. Ridderskapet och Adeln:

af Herr *Ribbing, Bengt:* som anfört, att, då erfarenheten nogsamt vitsordade, att Sverige ej genom fabriks-rörelses bedrifvande kunde alstra några större capital, borde landets Författningar hafva till syftemål att, jemte förståndets och hjertats förädling, bereda utvägar till en jemn och säker bergning för massan af nationen, hvarigenom fattigdom och brott bäst skulle förekommas; men emedan motionären ansåg detta ändamål icke genom stående arbets-inrättningar eller de nuvarande Corrections-inrättningarne kunna vinnas, utan att allmänna uppmärksamheten i stället borde fästas på andra lättare medel att åt de fattige bereda arbets-förtjenst, dertill landets vidsträckta odlingsbara mossar och kärr, samt malmdigra berg lemnade ypperliga tillfällen, funne motionären sig böra till Rikets Ständers pröfning allemna följande förslag: *a*) att Bergsbruks-idkare i allmänhet och de i norra orterna i synnerhet borde erbjudas och uppmanas att, utan eller med militairisk bevakning på Statens bekostnad, från Corrections-husen, fängelserne och Communerna emottaga så stort antal arbetsföre fattighjon, lösdrifvare och mindre förbrytare, de möjligen kunde sysselsätta; *b*) att tillunderhållande och befordrande häraf borde ett anslag af Stats-medlen lemnas, hvaraf lån utdelades emot låg ränta eller ock alldeles räntefria till

de Bruks-idkare, som af ett sådant erbjudande ville sig begagna, och borde lånesummans belopp lämpas efter antalet och qualification af emottagne arbetare, nemligen sålunda, att den, som emottoge förbrytare, borde erhålla förmonligare lånevilkor, än den, som emottoge fattighjon och lö drifvare, som intet brott begått; *c*) att härvid måtte äfven fästas det vilkor, att blifvande hemvist skulle beredas och lemnas emot viss årlig afgift åt några af den arbetande personalen, som visade det mest sediga och ordentliga uppförande; dock med förbehåll, att, om en sådan inhyst person skulle begå något brott, hvilket icke kunde för allmänna säkerheten eller af hans husbonde förlåtas rättighet till bostaden förlorades och denna lemnades till någon mera förtjent; *d*) att, om utrymmet eller andra omständigheter hindrade anläggandet af enskilda bostäder, hvartill alltid något understöd af Stats-medlen borde kunna påräknas, m ste andra boningsplatser på någon af Kronans allmänningar utses; *e*) att dags- eller fasthelldre betings-penning, lämpad efter gångbart pris, skulle bestämmas efter öfverenskommelse emellan Bruks idkaren och närmaste Fattig-direction eller annan möjligen varande eller blifvande mera passande Auctoritet; *f*) att inom hvarje fattig-district borde Fattig-Directionen ega rättighet att, med så väl Bergsbruks-idkare som andre personer inom och utom districtet, accordera om arbetsförtjenst för sådane arbetsföre personer, hvilka njöto fattigunderstöd eller vore utan laga försvar, hvarefter dessa personer blefve skyldige att för den accorderade betalningen emottaga och förrätta det arbete, som dem af Directionen anvisades, så vidt de förre fortfarande ville åtnjuta det understöd, dem blifvit beviljadt och de senare, om de ej inom fjorton dagar efter tillsägelse sjelfve förskaffat sig stadigvarande arbetsförtjenst; g) att af arbetspenningen skulle, om så ske kunde, ersättning först utgå till betalning af det meddelade understödet för fattighjon, men det öfriga lemnas till arbetarens fria disposition, om han ansåges detsamma kunna förvalta, men att i annat fall skulle det insättas i närmaste Sparbank, att användas af Fattig-directionen till egarens behof; äfvenså borde af fångarnes arbetspenning användas först hvad, som åtginge till deras uppehälle och beklädnad, och af hvad, som derefter blef öfrigt, kunde en ringa del lemnas åt dem, som visade ett ordentligt och nyktert uppförande, samt det öfriga insättas i Sparbanken till fri disposition först då, när fången blefve ur fångenskapen lösgifven; *h*) att, på det socknarne eller Communerne, inom hvilka boningar för ofvannämnde personer skulle uppsättas, icke måtte betungas med dessa hushålls försörjande, i fall de icke redan förut tillhörde

socknen, borde det åligga Staten att, i händelse af behof härtill, lemna vederbörande Fattig-directioner behöfligt understöd af dertill anslagne medel, att användas efter föreskrift; *i*) att såväl närings-idkare som jordbrukare måtte åtnjuta samma rättigheter mot enahanda förbindelser, som ofvanför blifvit Bergsbruks-idkare föreslagne; *k*) att Konungens Befallningshafvande inom hvarje Län borde uppdragas att, genom visse medlemmar af Hushålls-Sällskapen eller blifvande Communal-styrelser med biträde, på Statens bekostnad, af en skicklig Landtmätare, låta undersöka beskaffenheten af alla inom Länet befintliga större mossar och kärr till jordmon, areal och affall; *l*) att egarne af sådane lägenheter derefter skulle uppmanas att genast gå i författning med uppdikning och odling af desamme, samt dervid under enahanda förmoner och skyldigheter, som för Bergsbruks-idkare föreskrifne äro, använda så stort antal af ofvannämnde personer, som möjligt vore; *m*) att en Författning, som fullkomligt undanröjde de hinder, hvilka, genom samfällig egande-rätt, ligga i vägen för aftappning och uppodling af mossar och kärr, der icke utrifning af vatten-verk kunde komma fråga, torde behöfva utfärdas, i likhet med hvad som föreskrifves i Kongl. Maj:t Nådiga Förordning af den 20 Juni 1824, jemförd med Kongl. Kungörelsen af den 14 Juli 1835, rörande ändring eller utrifning af vattenverk, som genom uppdämning skada jord eller hindra dess odling; *n*) att Befälhafvaren för den bevakning, som tjenstgjorde vid arbetet utom correctionshusen och fängelserna, äfvensom de Bergsbruks- och Närings-idkare, samt jordbrukare, hvilka utan bevakning emottagit arbetare af ofvannämnde personal, måtte få rättighet att, i händelse någon af desse arbetare visade sig så ostyrig, att han icke kunde med eller utan lindrigt fängsel i ordninghållas, en sådan genast till närmaste Länshäkte återsända, för att i enskildt rum sättas på förminskad kost, intilldess han sig förbättrat; *o*) att så länge fångarne stode under militairisk bevakning borde de, i afseende på ordning och bestraffning, sortera under Krigs-Articlarne eller serskild Fång-lag; *p*) att förbrytare alldrig måtte stationeras vid samma arbsetställe med lösdrifvare och fattighjon — och då, enligt Fång-styrelsens berättelse, ett ojemförligt mindre antal förbrytare i proportion till folkmängden utginge från den jordbrukande klassen än från den bergsbruksidkande, borde äfven de minst straffbara vid jordbruket användas; *q*) att vid corrections-inrättningarne fångens underhåll må lämpas efter hvad en af de fattigaste bland allmogen åtnjuta;

r) att noggrannare reglementariska föreskrifter borde upprättas för den dagliga ordningen ibland fångarne och öfrige arbetare, såsom: angående böns och gudstjensts hållande, tillgång på passande andakts-böcker, oskyldiga nöjen, spirituösa dryckers bannlysande eller omåttligt förtärande deraf, serskilde belöningars utdelande, m. m.; och *s*) att, om det af Kongl. Maj:t föreslagne understöd till uppodling af myror på Gottland komme att beviljas, borde dervid, i fall afseende på detta förslag komme att fästas, tillika det vilkor göras, att ett visst antal personer från Correctionshusen blefve vid arbetet använde, så mycket heldre, som bevakningen på en ö vore lättare än på fasta landet;

från Välloſl. Borgare-Ståndet:

1:o af Herr *A. M. Brinck*, hvilken, efter framställning af den mer och mer tilltagande osäkerheten för person och egendom, den motionären ansett vara en följd af de correctionella Författningarnes, fångvårdens och Corrections-inrättningarnes af senare årens erfarenhet ådagalagde ofullkomlighet, samt under anförande deraf, att missbelåtenhet och osäkerhet uti handel och näringar och den fruktan att ingå i nya företag, som härutaf uppkommit, skulle hafva förlamat arbetskraften och arbetshågen, samt kännbart inverkat på hela samhället, men dock mest på den för dagspenning arbetande massan, som, genom en aftagande arbetsförtjenst, hvilken ej sällan gått ända till arbetsbrist, mången gång, utan eget förvållande varit nedtryckt af nöd och elände, och slutligen kunde af en förtviflande liknöjdhet bringas att slita de heligaste band, och således, beträdande brottens bana, uppträda såsom förklarad fiende emot det samhälle, som icke, genom en sundare lagstiftning, och mera med tidens kraf ordnade samhällsformer, förstått att draga nytta af dess arbetskraft, — för afhjelpande af dessa olägenheter och missförhållanden ansett af behofvet påkalladt, att mindre stränga medel än de, hvilka, enligt nu gällande Författningar, äro påbjudna, borde användas emot den, som endast vore försvarslös och tilläfventyrs blott genom en tillfällighet kommit i denna ställning och att sådane personer, som icke kunde anses moraliskt förlorade, ej på obestämd tid borde uti correctionshus eller på fästning insättas; och har motionären vidare föreslagit:

1:o. beredande af arbetsförtjenst för försvarslöse och för mindre förseelser dömde personer, så att de icke måtte förblandas med eller insät-

tas bland gröfre brottslingar uti de så kallade Corrections-husen, utan åter kunna upptagas såsom nyttige och laglydige medlemmar i samhället och sjelfve till Staten återgälda genom arbete den vård, de njuta;

2:o att de, som icke togo rättelse häraf och ej genom ordentlighet, pålitlighet och arbetsamhet vid frivilliga arbets-inrättningar, eller, der sådant arbete dem beredes, så att de kunde åter finna årstjenst eller laga näringsfång, måtte blifva insatta uti verkliga Corrections-inrättningar, der likväl aldrig sådane brottslingar borde finnas, som lidit kroppsstraff;

3:o att alla för stöld med spö afstraffade borde å Rikets fästningar förvaras, afskiljde från andre förbrytare och der hållas till arbete;

4:o att de, som blifvit lagligen förvunne till tredje resan inbrott, kyrkotjufnad, postrofveri eller rån, borde deporteras för att på en aflägsen ort göras oskadliga för samhället, och, då Sverige dertill saknade någon lämplig coloni, torde genom ministeriel underhandling med Stor-Britannien en för sådant ändamål passande local uti någon af dess Söderhafs-colonier, utan synnerlig svårighet, kunna beredas, helst kostnaden derföre ingalunda, enligt motionärens tanke, skulle blifva större än underhållet på fästningarne härstädes, men tvärtom en betydlig besparing ega rum;

5:o att alla för stöld straffade, å Rikets fästningar insatte, brottslingar måtte ställas under Krigslagarne; samt

6:o att barn af vanfrejdade föräldrar måtte blifva genom Communerne eller Statens försorg vårdade, så att de kunde blifva gagnelige och nyttige medborgare i samhället.

2:o. Af Herr *A. Öhrström*, hvilken förmenat: att Corrections-anstalterne i Riket påkallade i högsta grad en lika skyndsam, som genomgripande reform, enär desamma, efter hvad motionären trodde, skulle förvärra och försämra i stället att förbättra; att bland misstagen, hvarigenom det alltmer öfverhandtagande onda befordrades, vore lättheten att från Inrättningarne få uttaga der förvarade fångar, samt tillåtelsen för enskilde personer att derstädes anlägga fabriker, äfvensom att Kongl. Förordningen den 29 Juni 1833, huru med försvarslöse personer förhållas bör, vore, i afseende på den obestämda tid, en person finge i fängelse hållas, obillig och verkade menligt på samhället; och har motionären, för beredande af en förbättring i nyssanmärkte förhållanden, yrkat fullkomligt upphäfvande af nuvarande corrections-system och de angående detsamma utfärdade Författningar samt i stället föreslagit följande stadganden:

1:o att på Statens förlag frivilliga arbets-inrättningar, en inom hvar-

je Län, måtte etableras, der hvar och en, som vore i saknad af arbetsförtjenst, kunde blifva i tillfälle att sådan sig bereda, samt att dessa Inrättningar borde ställas under Läns-Hushålls-Sällskapens inseende och de der tillhandahållande arbetenas beskaffenhet lämpas efter olika orters olika behof och tillgångar, såsom spånad och strumpstickning för qvinnor samt vägars anläggning och förbättring, canalers upptagning, hamnplatsers förbättrande m. m. for karlarne;

2:o att personer, som äro mindre brottslige och hafva arbetsförmåga, måtte af Staten få förlag att odla odlingsbara trakter, som finnas i synnerhet i norra orterne;

3:o att de, hvilka, enligt Kongl. Förordningen den 29 Juni 1833, benämnas vanartige eller för gröfre brott undergått bestraffning och som för sitt framtida uppförande icke kunna ställa antaglig borgen, borde försändas till förbrytare-colonier, för hvilkas anläggning skulle utses tjenlig local uti Rikets ouppodlade trakter, der nybyggaren skulle få sig ett bestämdt område utsynadt och, efter erhållande af vissa förskott af Staten, icke under de första åren erlägga annan skatt, än årlig, efter billigheten lämpad, afbetalning å nyssnämde förskotts-summa;

4:o att Staten borde till local för första försöket med dylika colonier inköpa den så kallade Gottska Sandön; och

5:o att de, som varit vid förbrytare-colonier, men derefter ännu en gång göra sig sakre till gröfre brott, måtte antingen försändas till någon af Kronans fästningar, att der för lifstid till arbete hållas, eller ock dömas till deportations-ort i aflägsnare länder.

Dessa framställningar, tillika med hvad som, vid remitterandet af Herrar *Brincks* och *Öhrströms* motioner, är vordet inom Vällofl. Borgare-Ståndet af åtskillige ledamöter andraget och påmindt, hafva Utskotten öfvervägat; äfvensom Utskotten tagit kännedom af de förslag, som uti det af serskilde Committerade för Fattigvårdens reglerande afgifne Betänkande igenfinnas, rörande laga försvar och dermed sammanhang egande ämnen, samt frivilliga Arbets-inrättningar, Tvångs-arbetshus och Corrections-fängelser; och få Utskotten serskildt till pröfning och besvarande upptaga de uti motionerne framställde olika ämnen.

Att, vidkommande först frågan om lösdrifveriet och försvarslösheten, de för närvarande deremot gällande Författningar, såsom utgående från en grundsatts, hvilken blottställer den, utan eget förvållande, tjenst eller näringslöse för nära nog enahanda behandling, som den kringstrykande lättin

gen, till följd häraf understundom sjelfva motverkat det med dem afsedda ändamål och icke sällan bidragit att öka brottslingarnes antal, tro Utskotten icke skola kunna nekas. I afseende på nödvändigheten af en förändring i denna del af Lagstiftningen, kunna Utskotten således äfven ej annat, än med motionärerne instämma. Men då i betraktande tages, å den ena sidan, hvarje medborgares rättmätiga anspråk på ett fritt användande af sina moraliska eller fysiska krafter under vilkor att ej kränka andras rätt eller ligga det allmänna till last, och, å den andra sidan, Statens förbindelse att, såsom sjelf varande en rättsanstalt, vidtaga erforderliga säkerhetsmått, på det ej mindre den inre ordningen, lugnet och egande-rätten ej må kränkas af personer utan kända utvägar att på lofligt sätt finna sin bergning, utan bostäder eller utan förhållanden, som eljest utgöra en borgen för personens ordentliga uppförande, än ock att samhället, som åtagit sig fattigvårds-ansvaret för dem, hvilka pröfvas rättligen vara af allmänt understöd i behof, ej måtte betungas med arbetsföra personers försörjning, så lärer äfven böra medgifvas, att få ämnen för lagstiftning äro af en mera grannlaga och ömtålig beskaffenhet. Utskotten hafva ej kunnat förbise dessa svårigheter, och då Utskotten jemväl fästat behörigt afseende deruppå, att öfvergången från närvarande stränga lagstiftning i detta hänseende till en alltför eftergifvande, skulle kunna framkalla starka brytningar och dermed förknippade äfventyr, hafva Utskotten funnit de grunder, hvaruppå en förbättrad lagstiftning, sådan den under närvarande förhållanden härstädes kan tillvägabringas, vara i de väsendtligaste delar uttryckt uti de af serskilde Committerade afgifne ofvanomnämnde förslag. Med hufvudsaklig ledning af dessa förslag och under vördsamt hänvisande till de af Committerade derföre anförde motiv, få Utskotten, som ej kunna instämma i Herrar *Ribbings* och *Öhrströms* framställningar, så vidt desamma skola föranleda till Statens inblandande uti enskildta näringsföretag, i ändamål att derigenom bereda arbetsförtjenst åt brottslingar och sysslolösa, hemställa, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att de nu gällande Författningarne emot lösdrifveri och försvarslöshet måtte varda öfversedde och, i enlighet med här nedan omförmälde grunder, omarbetade; samt de öfrige Förordningar, såsom Tjenstehjons-Stadgan, m. fl., hvilka med dem ega gemenskap, sedermera rättade till öfverensstämmelse med de sålunda omarbetade förslagen; att uti den nya Stadga, som, i afseende på lösdrifveriet och försvarslösheten, kan varda utfärdad, hufvudsaklig skillnad måste göras emellan det slag af försvarslöshet, som uppkommer emot per-

sonens uppsåt och utan hans eget förvållande; det, som uppkommer utan personens uppsåt, men genom hans eget förvållande, och det, som är en följd af personens både uppsåt och förvållande, och att härvid äfven fästes uppmärksamhet å, huruvida den försvarslöse, genom en föregående brottslig vandel, sjelf gifvit Staten anledning att af honom för framtiden fordra större garantier eller icke; att, i fråga om de nu omnämnde slag af försvarslöse, hvilka torde kunna betecknas: det förstnämnde med namnet *tjenstlöse*, det andra slaget *försvarslöse*, det tredje *lösdrifvare* och det fjerde *förbrytare* och *lösgifna fångar*, följande närmare bestämmelser måtte iagttagas;

a) Angående tjenstlösa personer.

Med tjenstlös förstås sådan person, som icke ingått uti Kongl. Maj:ts och Kronans eller annan allmän tjenst eller idkar, med behörigt tillstånd, fria konster eller studier eller handel, fabriksrörelse, handtverk, jöfart eller annat lagligt näringsfång, jord- eller bergsbruk, antingen såsom egare, arrendator eller brukare eller bevisligen af föräldrar, anhörige eller andre personer underhållas eller, enligt församlingens i sockenstämma yttrade omdöme, är känd såsom den der ärligen sig försörjer antingen genom egna medel eller genom arbete eller annan loflig sysselsättning, eller ej är med laga tjenst försedd, eller af allmän barmhertighets-anstallt njuter vård och understöd, eller icke ställt borgen af en eller flere vederhäftige personer ej mindre för egna, och, om det är gift man, hans hustrus och hemmavarande barns krono-utskylder för påföljande året, communal-afgifter, underhåll och sjukvård, än ock för utgifvande af böter och den ersättning, till sammanräknadt belopp af 50 R:dr Banco, som bör utgå, i fall samma personer under ett år derefter eller tilldess han eller hon dessförinnan kommer i något af ofvansagde förhållanden, begår olofligt tillgrepp eller annan förbrytelse, hvaraf allmän säkerhet störes.

Tjenstlös, som styrker, att han eller hon, i den ordning, Författningarne föreskrifva, sökt erhålla årstjenst, men att sådant icke låtit sig verkställa, utan att han eller hon dertill sjelf vållande varit, eger rättighet att qvarblifva inom den församling, dit personen hörer. Sådane personer böra då i mantal skrifvas, såsom församlingen tillhörande, och njuta, intill nästa legostämma, rådrum till anskaffande af laga tjenst eller annat lofligt näringsfång.

Uti hvarje stad skall, genom Magistratens föranstaltande, ett eller flere

flere contoir inrättas, hvarest de, som söka årstjenst eller annat ständigt arbete, hafva att sig anmäla, för att i en serskild bok antecknas, på det att de, som tjenstehjon behöfva, måga der erhålla anvisning.

På landet åter bör en dylik längd föras af klockaren eller den person, Fattigvårds-Styrelsen dertill utsett inom församlingen, och från predikstolen tillkännagifvas, att församlingens ledamöter ega tillfälle att af denna längd hos klockaren eller förenämnde person taga kännedom.

Före mantalsskrifningen bör nyssnämnde längd granskas af Fattigvårds-Styrelsen och den tjenstlöse tillstädeskomma, för att höras öfver orsakerna till hans tjenstlöshet. Gitter han då styrka: att denna tillkommit utan hans eget förvållande; att han sökt bereda sig laga tjenst eller näringsfång; att icke något serdeles besvärande varit emot hans uppförande att anmärka; och att han under den förflutna tiden ärligen försörjt sig genom sitt arbete, utan att falla någon till tunga; vare då berättigad att i mantal skrifvas, såsom redan nämndt är. Efter mantalsskrifningens slut bör Häradsskrifvaren, inom viss tid, insända till Konungens Befallningshafvande förteckning på alla tjenstlösa personer inom häradet, äfvensom hvarje dylik person bör undfå ett tryckt bevis derom, att han blifvit skattskrifven, hvilket bevis han eger att, till sin säkerhet, förvara. Öfver sålunda skattskrifven person skall Fattigvårds-Styrelsen ega att befalla med enahanda myndighet, som, enligt Lag, tillkommer husbonde emot tjenstehjon, och vare den tjenstlöse ovilkorligen pligtig att, derest han ej redan innehafver arbete och derom hos Fattigvårds-Styrelsen anmälan gjort, på denna Styrelses tillsägelse, inställa sig till arbete hos den af församlingens ledamöter eller stadens invånare, som honom först påkallar, emot den arbetslön, som Fattigvårds-Styrelsen kan åt honom eller henne betinga; eller i brist deraf förrätta arbete för allmän räkning, derest sådant inom staden eller församlingen finnes att tillgå. Af arbetslönen innehålles så mycket, som motsvarar årets Kronoutskylder och afgifter till fattigvården, hvaröfver arbetaren erhåller bevis, som vid uppbördsstämman bör företes; blifvande sedermera den, som innehållit medlen, för desammas behöriga erläggande ansvarig.

Visar den tjenstlöse sig hafva annat arbete och derom anmälan gjor hos Fattigvårds-Styrelsen; qvarblifve då vid det arbete, han sig först åtagit, inom eller utom communen.

Nu finner Fattigvårds-styrelsen, att personen brustit uti något af hvad ofvan stadgadt är, då må han ej såsom tjenstlös anses, utan förklaras för försvarslös, med rättighet att deröfver anföra klagan hos Konungens Befallningshafvande; och gånge beslutet emedlertid i verkställighet.

På Fattigvårds-Styrelsens omprövning skall bero, om ogift qvinna med spädt barn må förbindas att genom årstjenst söka laga försvar eller icke.

b) Angående försvarslösa personer.

Till försvarslösa personer räknas:

1:o de, som äro, enligt Författningarne, förpliktade att antaga årstjenst eller annat laga näringsfång, men sådant underlåta, eller ock, på hvarjehanda obehörigt sätt, sjelfve motverka inträde i ständig tjenst;

2:o tjenstlösa personer, som vägra att antaga dem erbjuden tjenst, då husbonden välkänd är, eller att förrätta tillbjudet arbete, och i stället tillbringar tiden i lättja och sysloloshet;

3:o tjenstlös man eller qvinna, som beträdes med fylleri och dryckenskap, eller förer ett otuktigt och liderligt lefverne;

4:o hvar och en tjenstlös, som öfvertygas att besvära allmänheten med bettlande; dock bör dervid skillnad göras emellan ett af verklig nöd påkalladt, samt för tillfället begärdt understöd och ett oftare förnyadt tiggeri; och

5:o tjenstehjon, som olofligen öfvergifver tjenst, eller ock derutur vräkes för fel, som det allena tillskrifvas bör.

Dessa försvarslöse personer skola, på Fattigvårds-styrelsens anmälan, af Konungens Befallningshafvande ställas under Krono-betjeningens eller Magistratens serskildta tillsyn, och böra för öfrigt:

1:o anvisas af Konungens Befallningshafvande ett visst district,

socken eller härad, utom hvilket de icke få aflägsna sig utan vederbörandes tillstånd;

2:o inställer sig minst en gång i månaden inför Fattigvårds-styrelsen inom församlingen, för att der erhålla betyg öfver sitt uppförande, så vida icke han eller hon är, genom laga förfall, hindrad, hvilket i sådan handelse styrkas bör;

3:o personligen inlemna detta betyg till Krono-betjeningen eller Magistraten, som bör hvarje halft år insända till Konungens Befallningshafvande förteckning öfver alla inom staden eller districtet sig uppehållande försvarslöse personer, med anteckning öfver deras uppförande; och

4:o genast på Krono-betjeningens eller Magistratens kallelse tillstädeskomma, för att redovisa för sitt uppförande.

Skickar sig person, ställd under serskild tillsyn, oförvitligt en viss tid, bestämd i förnållande till anledningen för denna åtgärd, och styrker han sådant med bevis från Fattigvårds-styrelsen, ege då, på landet Konungens Befallningshafvande, samt i stad Magistrat eller Polismästare, att förordna, det den serskilda tillsynen må upphöra.

I afseende på försvarslöse personers införande i mantals-längderne, Fattigvårds-styrelsens myndighet öfver dem, deras arbets-skyldighet och deras utskylder, gäller hvad här ofvan, angående tjenstlöse personer, stadgadt är.

Beträdes försvarslös person med brott, vanart eller fortsatt fylleri, lättja eller liderlighet; eller öfvertygas han om försök emot personliga säkerheten eller egande-rätten; eller vägrar han att antaga erbjuden laga tjenst eller arbete; eller befinnes han utan lof utom det anvista districtet, eller kringstryker derinom; eller öfvertygas han om tiggeri; eller störer han på annat sätt den allmänna ordningen; dömes han, efter att förut hafva varit hörd och fått tillgodonjuta rättigheten att sig förklara, samt sedan församlingen, till hvilken han hörer, lemnats tillfälle å sockenstämma yttrande afgifva, till arbete å tvångsarbetshus, första gången på tre, andra gången på sex månader och tredje gången på ett år. Kommer han oftare åter, behandlas han såsom lösdrifvare.

Då försvarslös person angifves för brott, må han genast i häkte inmanas.

Efter tvångsarbets-tidens slut vare försvarslös berätligad återvända till den församling, han förut tillhört,

c) *Angående Lösdrifvare.*

Under benämningen af *Lösdrifvare* böra alla de hänföras, hvilka, såsom försvarslöse, blifvit, på sätt ofvan sagdt är, tredje gången straffade med tvångsarbete, utan att de låtit sig deraf rätta; eller som kringstryka i landet, utan att ega säker bostad, laga näringsfång, försvar eller tjenst, och utan att vara för löpande året skattskrifne eller medhafva giltige pass, ehvad de förebära sig utöfva något yrke, hvaraf de hemta förtjenst och bergning eller icke, eller ock som, då de, försedde med behöriga pass, stryka omkring i landet i sådan belägenhet i öfrigt, som nyss är nämndt, kunna öfverbevisas om bedrägeri eller hot och undsägelser, för att derigenom förmå andra att lemna dem understöd, vare sig i penningar eller varor, eller ändtligen som idka tiggeri såsom ett yrke. Från den i allmänhet stadgade skyldigheten att med behörigt pass sig förse må dock arbetsföre personer af allmogen befrias, då de, i ändamål att söka arbete på kortare tid, vandra ut ifrån sin hemort, utan bör det för dessa anses tillfyllestgörande, att de äro försedde med vederbörande presterskaps af kronobetjeningen påtecknade bevis om frejd, bostad och skattskrifning.

Då lösdrifvare anträffas, bör han genast häktas och till Läns-häktet införpassas. Detsamma gäller om qvinnor, som dem medfölja ehvad de uppgifvas vara deras hustrur eller icke. Medhafvande barn, under femton år, skiljas genast från föräldrarne och njuta, genom vederbörandes försorg, vård och uppfostran.

Befinnes lösdrifvare vara utlänning, förrymd soldat, fånge eller missgerningsman, förfares med honom, enligt de, i afseende på dylike personer, serskildt utkomne Författningar. Hvarje annan lösdrifvare, som är arbetsför, varde, der ej tillfälle till laga försvar, eller till erhållande af loflig sysselsättning kan för honom eller henne beredas, dömd: man till ett års arbete vid arbets-fängelse eller arbets-compagnie, qvinna till corrections-inrättning. Förebär personen, att han är på annat ställe mantalsskrifven och att han förlorat innehafvande pass eller andra betyg, bör upplysning derförinnan inhemtas från Konungens Befallningshafvande i det Län, som af personen uppgifves. Vägra lösdrifvare att lemna nödiga upplysningar om

sin person, eller beträdes han med falska uppgifter, dömes han i alla fall till tvångsarbete, och må han ej, efter utstånden strafftid, derifrån lösgifvas, innan han lemnat fullständiga uppgifter om sin person. Utrönes det, att han blifvit i yngre åren öfvergifven af föräldrar eller annorledes satt ur tillfälle att göra reda för sig, må han tillgodonjuta sin oskuld härutinnan.

Då det emedlertid icke är genom straff allena, som det förderfliga samt allt mer och mer öfverhandtagande lösdrifveriet kan hindras och utrotas, utan andra medel ock måste dertill samverka, fordras vidare:

1:o att bestämda föreskrifter meddelas, rörande förpassning för sådane personer, hvilkas yrken påkalla kringresande i landet; att dessa förpassningar alltid ställas på kortare tider och att föreskrifterne strängt handhafvas; börande rättigheten för nyssnämnde personer att medföra minderårige barn i möjligaste måtto inskränkas;

2:o att noga uppsigt hålles af Stads- och Kronobetjente, Gästgifvare och ordningsmän inom socknarne, å gästgifvaregårdar, krogar och andra ställen, der kringstrykande personer pläga hafva tillhåll;

3:o att lika beskaffad tillsyn äfven må ega rum vid marknader, auctioner och andra större folksamlingar, helst möjligheten af lösdrifveriets förekommande beror på en sträng och ihärdig vaksamhet från Stads- och Kronobetjeningens sida;

4:o att lämpliga böter bestämmas för hvar och en, som okänd person, hvilken saknar pass eller andre tillförlitlige betyg, hos sig hyser, utan att inom viss föreskrifven tid anmäla sådant hos vederbörande Polis-myndighet i stad och å landet hos närmaste Kronobetjent eller ordningsman, med påföljd tillika för den, som tredje resan sig härutinnan förser, eller öfvertygas att hafva afvetat, att den inhyste personen är lösdrifvare, att sjelf blifva ställd under serskild tillsyn af Krono- och Stads-betjente;

5:o att, då ej sällan inträffar, det flera kringstrykande personer samla sig tillhopa och, genom hotelser eller andra tvångsmedel, truga sig till quarter, serdeles i enstaka hus och gårdar eller torp, är värden fri från allt ansvar, då han, så fort sådant sig göra låter, angifver förhållandet hos

Krono- eller Stads-betjent eller ledamot af Fattigvårds-Styrelsen, med beskrifning tillika öfver personernes utseende, påhafde kläder m. m., underlättande deras gripande;

6:o att, om lösdrifvare sätter sig till motvärn emot den, honom gripa vill, skall den senare vara fri från ansvar för den skada till lif och lem, som lösdrifvaren tillskyndas kan; och

7:o att vid bestämmandet af den församling, till hvilken lösdrifvare skall anses höra, enahanda grunder skola, då fråga derom uppstår, anses gällande, som de, hvilka blifvit af Utskotten föreslagne uti Betänkandet om fattigvården.

d) Angående lösgifne fångar och andre förbrytare.

Desse synas lämpligen kunna fördelas i 2:ne classer. Till den första skulle räknas sådane, som undergått straff för mindre förseelser eller icke vanfrejdande brott och sådane, som endast varit misstänkte och tilltalade för förbrytelser, men blifvit frikände, och till den andra classen åter de, som föröfvat brott, medförande vanfrejd, och derföre utstått straff eller ock för dylikt brott blifvit under framtiden stälde.

I afseende på de af första classen, torde annan föreskrift icke erfordras, än att de höra tillhöra de församlingar, af hvilka de förut varit medlemmar.

De utaf andra classen skola jemväl, då de pröfvas berättigade att friheten återfå, och ej sjelfva kunna bereda sig utväg till lagligt näringsfång eller laga försvar, vara berättigade återvända till de församlingar, hvilka de förut tillhört, men skola derstädes ställas under Kronobetjeningens eller Magistratens serskilda tillsyn, på sätt om lösdrifvare förut är stadgadt.

Vill någon medlem af annan församling, än den, till hvilken fången förut hört, densamma från häktet emottaga, varde förstnämnde församling å sockenstämma hörd, huruvida den till inflyttningen lemnar samtycke.

Nekar nyssberörde församling härtill, men den, som vill fången uttaga, förbinder sig att honom minst ett år i sin tjenst behålla och tillika

för fången ställer sådan borgen, som här ofvan, vid frågan om tjenstlöse omnämnes, vare fångens utlemnande ändock tillåtet.

Då fånge, som från fängelse förpassas till hemorten, icke eger nödiga kläder eller medel att sig under vägen försörja, bör sådant, på Statens bekostnad, under iagttagande af största möjliga hushållning, honom beslås.

Enär likväl mycken svårighet äfven hädanefter otvifvelagtigt kommer att möta den från fängelset utträdande att kunna erhålla utvägar till ärlig försörjning, derest icke enskild mennisko-kärlek och välgörenhet mellankomma, skulle det säkerligen vara i högsta måtto önskligt, att Konungens Befallningshafvande, hvar och en inom det honom anförtrodda Län, sökte tillvägabringa föreningar af personer, hvilka, vid fångens utgång från fängelset, toge vård om honom och sökte att göra honom skicklig för frihetens åtnjutande. Utskotten får derföre hemställa,

att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förständiga Dess Befallningshafvande att söka tillvägabringa dylika föreningar.

Beträffande Herrar *Brincks* och *Öhrströms* förslag om inrättande af frivilliga arbets-inrättningar uti Länen eller församlingarne; så hafva Utskotten funnit, att behöfligheten af dylika inrättningar måste bero på serskilda förhållanden och omständigheter. För en stor del af landsbygden och synnerligast i de orter, der större tillgång på binäringar finnes, kommer, under vanliga år, sällan begagnandet af sådane arbets-inrättningar i fråga. Vid sådant förhållande och då vid arbets-inrättningars organiserande och förvaltning all möjlig uppmärksamhet och den noggrannaste försigtighet måste iagttagas, om de icke — på sätt erfarenheten i andra länder visat hafva inträffat — skola, genom att vänja den arbetande classen att anse dem för en säker tillflykt vid påkommande behof och sålunda, genom qväfvande af den nödiga omtankan för framtida bergning, åstadkomma ett ondt af vida menligare art, än sjelfva tiggeriet, hvilket de äro ämnade att utrota, hafva Utskotten ansett, att införandet af frivilliga arbets-inrättningar bör få bero af menigheternes fria beslut och öfvertygelse. Utskotten hemställa derföre vördsamt,

att Herrar *Brincks* och *Öhrströms* ifrågavarande förslag ej må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Vidkommande sedermera frågan om anläggning af förbrytare-colonier, så enär dylika inrättningar ej kunna åstadkommas utan högst ansenliga kostnader och jemväl sedermera för underhållet så väl af sjelfva inrättningarne, som den derstädes erforderliga bevakning medföra ej på förhand beräkneliga utgifter, hafva Utskotten icke för närvarande ansett sig böra till det härom framställde förslag tillstyrka bifall, helst med skäl kan betviflas, om icke i Sverige mången skulle kunna föredraga att blifva sänd till förbrytare-colonien och derstädes erhålla egen bostad, än söka sig tjenst hos andra. På dessa skäl och då tillfällen till nybyggens anläggande hittills med begärlighet omfattats, utan att Staten för deras befrämjande behöft göra synnerliga uppoffringar, tillstyrka Utskotten,

att ofvanberörde framställning må lemnas utan afseende.

I fråga åter om Tvångsarbetshus, eller de så kallade Correctionsinrättningarne, så lärer erfarenheten af det menliga inflytande, dessa inrättningar utöfvat på säkerheten till person och egendom uti de trakter, som närmast omgifva dem, i förening med det bekymmer, som alstrats utaf den hastiga tillvexten uti antalet af de uti inrättningarne förvarade brottslingar, vara tillräckligt talande skäl för att önska en förändring i deras nu varande organisation. Utom det att fångarnes transporterande till Corrections-Inrättningarne ofta från långt aflägsna orter förorsakar betydlig kostnad och betungar de skjutsande, så medför detta aflägsnande från hemorten flerfaldiga olägenheter, så väl derigenom, att svårigheten för fången att skaffa sig tillfälle till erhållande af försvar förökas, och att till följd derutaf hågen till förbättring tilläfventyrs hos honom minskas, som ock derigenom, att den, som möjligen å den fremmande orten låter förmå sig till fångens uttagande icke sällan, i okunnighet om fångens föregående lefnad, blifver på denna bedragen. Utskotten hylla derföre den åsigt, att försvarslöse och lösdrifvare helst böra, då de till tvångsarbete dömas, detsamma i hemorten eller Länet undergå. Men då härvid i betraktande tages, att redan genom Kongl. Brefven den 10 November 1807 och den 28 Maj 1813 inrättandet af tvångsarbets-hus inom hvarje Län blifvit anbefaldt och att de försök, som i denna rigtning blifvit gjorde, icke, så vidt Utskotten hafva sig bekant, medfört några tillfredsställande resultat, så anse Utskotten icke lämpligt att med bestämdt förslag i denna syftning framkomma. Innan något i denna fråga afgöres, torde vederbörlig undersökning

sökning böra föregå, huruvida tvångsarbets-hus i serskilda Län erfordras, eller om dylika inrättningar kunna göras gemensamma för flere Län. Utskotten foreslå derföre,

att Rikets Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta anställa en undersökning, till utrönande af huruvida genom en förändrad organisation af Länshäktenas utrymme kan beredas att inom Länen förvara de till tvångsarbete dömde personer eller, i annat fall, huru många tvångsarbets-hus, som kunna erfordras, hvarest de lämpligast böra anläggas samt huru de böra vara inrättade, och för Rikets Ständer vid nästkommande Riksdag framlägga fullständigt förslag till dylika inrättningar.

Men i afseende på de mått och steg, som under tiden kunna erfordras, torde för närvarande Rikets Ständers åtgärd icke böra sträckas längre, än att Rikets Ständer till

Kongl. Maj:t frambära den underdåniga önskan, att anstalter måtte vidtagas att, så vidt möjligt är, förskaffa de till tvångsarbete dömde personer sysselsättning med allmänt arbete inom orten på sådant sätt, att deras försändande till correctionshus må kunna undvikas och att åt Kongl. Maj:t öfverlemnas att pröfva, huruvida någon utsträckning må gifvas åt de nuvarande Arbets-Compagnier, på det de måtte kunna emottaga alla till arbete derstädes dömde personer.

I anledning af Herr *Ribbings* förslag om utfärdande af en Författning, som fullkomligt undanröjde de hinder, hvilka genom samfällig egnderätt kunde ligga i vägen för aftappning och uppodling af mossar och kärr vid sådane tillfällen, då icke utrifning af vattenverk kom i fråga, få Utskotten endast hänvisa till deras, på grund af Herr *Ribbings* m. fl. serskildt i detta ämne väckte motioner, afgifne och af samtlige Riks-Stånden bifallne Betänkande N:o 18.

Herr *Öhrströms* framställning om inköp af Gottska sandön för anläggning derstädes af en Corrections-inrättning, anse Utskotten redan vara besvarad genom det yttrande, Stats- Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten uti Betänkandet N:o 89 afgifvit, i anledning af Herr *af Grubbens* uti enahanda syftning väckte motion.

Öfver den af Herrar *Brinck* och *Öhrström* väckte fråga om fångars deportation, hafva Utskotten, som till pröfning förehaft jemväl andre i detta ämne väckte motioner, meddelat serskildt Utlåtande.

Genom hvad här ofvan blifvit anfördt, anse Utskotten de uti detta Betänkande upptagne motioner vara besvarade, och utvisar sjelfva Betänkandet, hvad afseende Utskotten funnit de framsällde förslagen förtjena; hemställande Utskotten, att motionerne, så vidt de icke genom de nu afgifne förslag och tillstyrkanden blifvit bifallne,

måtte till allt afseende förfalla.

Stockholm den 12 Mars 1841.

Reservation

af Herr *G. von Rosen:* "I följande delar reserverar jag mig emot detta Förslag."

Ehuru Utskotten sökt i många hänseenden mildra obilligheten i hittills gällande stadgar rörande försvarslöshet, synes dock i detta Förslag en ännu fortfarande vackling emellan en hittills rådande obillighet och den mildare syftningen, så snart *tillämpningen* af de uttalade grundsatserna ifrågaställes.

Så t. ex. uttrycka Utskotten sig på ett ställe "sjelfförvållad, uppsåtlig tjenstlöshet," liksom det låg något ondt i sjelfva tjenstlösheten. På ett annat ställe i förslaget finner man, att afseende bör fästas derpå, "huruvida den försvarslöse, genom en föregående brottslig vandel, sjelf gifvit anledning att af honom för framtiden fordra större garantier eller icke." Emot detta senare yttrande vore visserligen ingenting att anmärka, om man ej derjemte fann, att Utskotten sträckt en dylik garanti, äfven till de *tjenstlösa*, som ej äro till brott eller varnart förvunne, sålunda att äfven desse åläggas att anskaffa vederhäftige mäns borgen för böter till ett belopp af 50 R:dr, som dem framdeles kan affordras etc. etc. Häraf finner man, att Utskotten i tillämpningen vidblifvit, att individen, utan afseende på dess vandel och moraliska ståndpunkt, kan förverka rättigheten att medelst egen försvarsrätt vara fri och bero af sin egen arbetskraft och förmågan att sig sjelf försörja. Utskotten föreskrifva *tjenstlösheten*, såsom första stadien till försvarslöshet, vilkor, hvilka, efter mitt förmenande, äro obilliga emot den välfrejdade. Det medgifves visserligen, att individer kunna vara i förhållanden, som berättiga det allmänna af dem fordra garantier att de ej störa den allmänna ordningen; men den enda rättvisa och den säkraste garantien för den välfrejdade — är dess frejd; hvarföre den ock bör vara en tillräcklig borgen för framtiden. Jag kan således ej fatta den rättsgrund, från hvilken Utskotten utgå, då de dels omtala "uppsåtlig tjenstlöshet" eller påyrka borgen för framdeles affordrade böter af dem, som ännu ej brutit emot Lagen. Detta senare åliggandet innefattar en på förhand gifven misstanke, som förnedrar och är orättvis, så framt ej en förut begången brottslig handling dertill berättigar. Utskotten hafva härigenom uppdragit en orättvis skilnad emellan dem, som *gifva* och *taga* arbetslön; hvarigenom det så kallade laga försvar får en origtig betydelse, som förlamar så väl moral-tillstånde's, som arbets-krafternas *fria* utveckling. Hvarföre Utskotten gifvit *Fattigvårds-styrelsen* uppsigt öfver de tjenstlöse, innan fråga uppstår om fattighjelp, kan jag ej förstå, såvida Utskotten på förhand ej antaga, att ingen annan Communal-inrättning innom socknarne kommer att ega rum. Jag hade likväl önskat, att Utskotten begagnat ordet Socken-styrelse, såsom lämpligare och mera motsvarande den syftning, jag önskar rådande i ett Förslag, som i ingen mon bör f rutsätta hvarken fattigdom eller brottslighet hos den tjenstlösa, förr än han dertill gör sig saker.

Då jag å ena sidan gillar det förslag, att den tjenstlöse, som söker arbete och saknar tillfälle dertill, understödes genom Socken-styrelsens försorg med arbetsförtjenst, måste dock ett sådant förfarande med varsamhet verkställas; ty eljest kan det missbruk lättligen inträffa, att sjelfegande och husbönder, med beräkning af en sådan arbetstillgång, ej vidare antaga lagstadda tjenstehjon, utan heldre anlita de tjenstlösas arbetskrafter för ett *nedtryckt arbetspris*, och derigenom öka de tjenstlösas antal. I våra tider, der industrien tagit en så egoistisk riktning, har man skäl befara ett sådant förhållande. Derföre anser jag Utskotten origtigt förfarit, då de berättiga den af församlingens ledamöter, som först påkallar ett sådant arbetsbiträde, att få det och först derefter eller, i brist af dylikt påkallande, föres å arbete för allmännare räkning. Jag tror deremot, att, så snart frivilliga arbetsaftal saknas, bör arbete för allmän räkning, som nödfall, der det kan ske, först begagnas, och sedan eller i andra rummet dylikt arbete hos enskilde.

I bestämmelserna rörande *försvars-lösa personer*, som äro upptagna under Litt. B, anser jag 1:sta momentet böra utgå, såsom oegentligt och i strid med den rättighet, som förut i viss mon är lemnad åt de så kallade tjenstlösa; hvaremot 2:dra momentet är en tillräcklig definition på försvarslösa och lemnar en tillfyllestgörande garanti för allt, som med förslaget bör åsyftas.

Under Litt. D. hafva Utskotten föreslagit, till vinnande af tillfälle för lösgifven fånge att få arbetsförtjenst: att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes förständiga Dess Befallningshafvande söka tillvägabringa föreningar, som åtaga sig vården om dessa frigifne fångar. Utskotten hafva visserligen här uttryckt en vacker tanke, som är stödd på den christliga försonligheten och barmhertigheten, men efter min åsigt uttryckt den på olämpligt ställe, då den fått rum i ett förslag, som bör innehålla positiva föreskrifter, men ej fromma önskningar, och tror för öfrigt, att hvad Utskotten i denna del föreslagit, ej är tillfyllestgörande, helst förslaget i viss mon häruti saknar det allvar, som borde finnas, då denna önskan står i strid mot det moment, som stadgar, att socknar ega neka *enskildta, välfrejdade* personer ovilkorlig rätt att erbjuda de här ifrågavarande olycklige frihet, försvar och bröd."

N:o 57.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 Mars, kl. 12 m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner, rörande ändringar i nu gällande Lego-Stadga af den 23 November 1833, samt begagnande af så kallade Uppehålls-kort, m. m.

I detta ämne hafva de sammansatta Utskotten fått emottaga följande motioner:

från Höglofl. Ridderskapet och Adeln:

1:o af Herr Friherre *Cederström, Anders*, hvilken, i afseende på Kongl. Maj:ts förnyade Legostadga af den 23 November 1833, 1:sta och 2:dra art., anmärkt, att desse artiklar, sådane de nu lyda, lemnade utrymme för osäkerhet och obestämdhet, som helt och hållet motverkade deras ändamål, hvilket vore att förekomma försvarslöshet och brott. För att rätta detta missförhållande, hvilket motionären ansåg kunna leda derhän, att, enligt nämnde artiklars nuvarande ordalydelse, hvilken som helst antingen vore blottställd att anses såsom försvarslös, eller ock obegränsadt berättigad att lemna försvar åt andre — en anomali, som ingalunda stode att förena med den tydlighet och bestämdhet, hvilka framför allt borde finnas uti Lag-stadganden, — har Herr Friherren, på grund häraf, jemte flere andra i sammanhang dermed utvecklade skäl, föreslagit: att 1:a Artikeln 1 §, 2:a Artikeln 3 och 4 §§. uti förrberörde Nådiga Legostadga måtte erhålla följande lydelse:

1 Artikeln 1 §.

"Hvar och en, som icke har laga försvar, skall, för att ej ligga "samhället till last, sådant sig förskaffa. Den har laga försvar, som in-"gått i Kongl. Maj:ts och Kronans eller allmän tjenst, eller, i enlighet "med landets lagar eller serskilde privilegier, idkar fria konster, studier

"handel, fabriks-rörelse, handtverk, sjöfart eller annat lagligt näringsfång, "eller jord- eller bergs-bruk, antingen såsom egare, arrendator eller bru-"kare, eller bevisligen af föräldrar, anhörige eller andre personer under-"hålles, eller, enligt församlingens i sockne-stämma yttrade omdöme, är "känd, såsom den der antingen genom egna medel eller genom arbete el-"ler annan loflig sysselsättning ärligen sig försörjer, eller af allmän barm-"hertighets-anstalt vård och understöd njuter. Hvar och en annan skall, "för att ega laga försvar, förskaffa sig årstjenst hos husbonde på landet el-"ler i städerne, eller i Stockholms stad halfårs-tjenst, och i den husbon-"des tjenst användas, som honom mantalsskrifva låtit; eljest vare han un-"derkastad den skyldighet och den påföljd, som i Kongl. Maj:ts Nådiga "Förordning af den 29 Juni 1833, huru med försvarslöse personer förhållas "bör, stadgadt finnes. Den, som af en eller annan orsak blifvit från tjenst "ledig, må dock kunna på kortare tid, än nu sagdt är, tjenst antaga, med "förbindelse att till näst påföljande flyttningstid deri förblifva."

"Under Kongl. Maj:ts och Kronans tjenst inbegripes icke inskrif-"ning i allmänna Bevärings-manskapet; och thy skall den, som i samma "manskap är inskrifven åligga, att under fredstid vara med laga försvar "försedd."

2 Artikeln 3 §.

"För att såsom husbonde vara behörig att tjenstehjon försvara, for-"dras: 1:o att sjelf ej tarfva försvar; 2:o att behöfva dess tjenst och det-"samma kunna löna samt underhålla, och 3:o att vid mantalsskrifningen "kunna styrka sig bevisligen ega de i begge föregående punkter föreskrif-"ne egenskaper etc. Hvar, som oberättigad antager tjenstehjon, böte 6 R:dr "32 sk., miste ock städjepenning samt utbetale lönen för den tid, han tjen-"stehjons tjenst nyttjat; och vare tjenstehjon skyldigt att annat laga för-"svar sig förskaffa, efter hvad i 1 §. sägs," samt att vid slutet af 4 §. måtte tilläggas: "Ingen vare berättigad att i tjenst taga och försvara dom-"de förbrytare, lösdrifvare eller correctionister, innan församlingens Kyr-"koherde i allmän socknestämma deröfver hört församlingen, samt "Konungens Befallningshafvande i Länet eller Öfver-Ståthållaren, i Stock-"holm, efter inhemtad kännedom häraf, dertill lemnat behörigt tillstånd. "Den, som häremot bryter, plikta 16 R:dr 32 sk. Banco, åklagarens ensak, "och vare dessutom skyldig att ansvara för all den skada, som samhället "af den sålunda obehörigt hysta under tiden får vidkännas;

2:o af Herr *Munk af Rosenschöld, N. R.*, som ansett sig böra fästa Rikets Ständers uppmärksamhet på orimligheten i de af våra Lagar, hvilka afse ett så kalladt *Laga försvar.* Jemte det motionären föreslagit en revision eller rättare upphäfvande af dessa stadganden i allmänhet, har han, med serskildt afseende å hufvudstaden och Rikets större städer, tillstyrkt antagande af det stadgande, att de i dessa städer vistande personer, hvilka, efter nu gällande Lagar, äro skyldige att skaffa sig laga försvar, kunde, i likhet med bruket i vissa andra länder, såsom t. ex. i Ryssland, vid hvarje år, emot erläggande af den personela skatten, erhålla ett så kalladt uppehållskort, som lemnade dem fullkomligt skydd och frihet, så länge de ej missbrukade denna frihet till brott; och har Herr *Rosenschöld*, med anförande af flere exempel till stöd för lämpligheten af den method, han föreslagit, jemväl hemställt, om icke densamma kunde införas uti de mindre städerne och på landsbygden, der den skulle verka åtminstone fördelagtigare resultat, än de nu, angående ifrågavarande polis-förhållande gällande Författningar.

Med Friherre *Cederström* har Herr *Knorring, Carl Henric*, sig förenat; hvarjemte han erinrat, att Tjenstehjons-stadgan jemväl tarfvade en förändring, i afseende på stadgandet för orlofssedlars utfärdande och det ansvar, som för origtig orlofssedels utgifvande finnes föreskrifvet, emedan det nu varande stadgandet skulle vanligen leda till den följd, att en husbonde endast utfärdade "*vackra Orlofssedlar*," i hopp att dymedelst säkrast undgå åtal.

Deremot har Herr Friherre *Raab, Adam Christian*, utgående från den synpunkt, att möjligheten att erhålla laga försvar snarare borde göras mera lätt än försvåras, ansett Friherre *Cederströms* förslag motverka detta ändamål derigenom, att det skulle blifva öfverlemnadt åt godtycket att bestämma, huruvida tillgångar funnos hos de personer, hvilka anmälde sig till tjenstehjons erhållande samt derigenom, att en correctionist hädanefter svårligen skulle komma på fri fot, om det i Friherre *Cederströms* förslag antagna påbud skulle blifva stadgadt; på hvilka grunder Herr Friherren funnit någon nödvändighet icke förhanden till förändring i den nu gällande Tjenstehjons-stadgan.

Från Hedervärda Bonde-Ståndet:

af Riksdagsfullmägtigen *Petter Gabrielsson* från Kronobergs Län,

som yrkat, att det i 2:dra Artikeln 4 §. af Tjenstehjons-Stadgan stadgade ansvar af 3 R:dr 16 sk. Banco för den, som hos sig låter mantals- och skattskrifva någon person, hvilken icke tillika vore i husbondens kost, måtte förhöjas till 13 R:dr 16 sk. vite, icke allenast för de husbönder, som icke i sitt eget arbete använda hos dem skattskrifne tjenstehjon, utan ock för de på sådant sätt skattskrifne; och hvilken förhöjning motionären ansett böra blifva verksam att utrota de förut varande missbruken, som, serdeles i senare tider, då befolkningens tilltagande icke alltid stått i jemnt förhållande till möjligheten att erhålla arbetsförtjenst, åstadkommit för allmänna ordningen ganska betänkliga följder.

Häremot har Riksdagsfullmägtigen från Skaraborgs Län, *Fredric von Zweigbergk* anfört, att han ej instämde i motionen, alldenstund genom en serskild Författning vore föreskrifvet, att man finge taga i sitt försvar huru många personer som helst, endast man ställde borgen för deras krono-utskylder.

Desse framställningar hafva Utskotten i öfvervägande tagit; och få, i anledning af de emot Kongl. Maj:ts Nådiga Lego-stadga den 23 November 1833 gjorde anmärkningar, till vinnande af redighet och lätthet vid pröfningen deraf, serskildt för hvarje §. upptaga desamma, beledsagade omedelbart derefter med Utskottens deröfver afgifne yttranden; varande anmärkt emot:

1 Art. 1 §.

af Herr Friherre *Cederström*: att denna §. måtte sålunda förändras, att deri förekommande föreskriften, "att behörigt tillstånd nödvändigt erfordras för den, som vill idka fria konster m. m., för att derigenom ega laga försvar," såsom otydlig borde utgå, samt i dess ställe föreskrifvas, "att den eger laga försvar, som, i enlighet med landets Lagar eller serskilde privilegier, idkar fria konster" etc.

Utskotten, som ej kunnat inse, hvaruti den öfverklagade otydligheten i det nuvarande stadgandet egentligen består, eller fördelen af det föreslagna nya, utan deremot tro, att detta sistnämnda skulle snarare kunna föranleda till missförstånd, få af sådan anledning tillstyrka,

att det framställde förslaget må förfalla.

2 Art.

2 *Art.* 3 §.

af samme motionär: att hvar och en, som vill taga tjenstehjon i försvar, skall vid mantalsskrifningen styrka, 1:o att han sjelf icke tarfvar försvar; samt 2:o att han behöfver tjenstehjonets biträde och kan detsamma löna samt underhålla.

Den bevisningsskyldighet, som genom denna paragrafs förändring blifvit ifrågasatt, bör, enligt Utskottens tanka, icke åläggas den, som hos sig låter skattskrifva andre personer, utan tillhör rättligen det samhälle, hvarinom han är boende. För den enskilde skall äfven, synnerligast på landet, mycken svårighet möta att åstadkomma en sådan bevisning om, huru vidsträckt hans behof af tjenstehjons biträde verkligen är; och denna svårighet, i förening med det äfventyrliga deruti, att åt andras godtfinnande skulle, vid brist af den fordrade bevisningen, öfverlemnas att bestämma, huruvida en samhälls-medlem borde anses hafva tillgångar att försörja sine tjenstehjon eller icke, utgöra hos Utskotten öfvervägande skäl att icke biträda motionärens i denna del gjorde framställning. Då härtill kommer, att genom så väl öfverklagade, som den nästderpåföljde 4:de §:n i Lego-Stadgan, ansvarspåföljd redan finnes utstakad för hvar och en, som oberättigad antager eller berättigad låter hos sig skattskrifva tjenstehjon, hvilket icke i hans tjenst begagnas och underhåll och lön af honom njuter, synes något vidare stadgande härutinnan icke behöfligt, hvadan Utskotten tillstyrka,

att äfven i denna del Herr Friherre *Cederströms* motion må lemnas utan afseende.

Och så Utskotten jemväl förklara, det Utskotten, i afseende på Herr *von Knorrings* framställning om förändring af stadgandet om orlofs-sedlars utfärdande,

icke ansett densamma böra till någon Rikets Höglofl. Ständers åtgärd föranleda.

2 *Art.* 4 §.

äfvenledes af Baron *Cederström*: att vid denna paragraf följande tillägg måtte införas: "att ingen vare berättigad att i tjenst taga och för-

svara dömde förbrytare, lösdrifvare eller correctionister, innan församlingens Kyrkoherde i allmän sockenstämma deröfver hört församlingen, samt Konungens Befallningshafvande i Länet eller Öfver-Ståthållaren i Stockholm, efter inhemtad kännedom deraf, dertill lemnat behörigt tillstånd. Den, som häremot bryter, pliktar 16 R:dr 32 sk. Banco, åklagarens ensak, och vare dessutom skyldig att ansvara för all den skada, som samhället af den sålunda obehörigt hyste under tiden får vidkännas; samt af *Peter Gabrielsson* från Kronobergs Län: att det i denna paragraf stadgade vite af 3 R:dr 16 sk. för den husbonde, som hos sig låter skattskrifva någon person, hvilken icke är i dennes kost, måtte förhöjas till 16 R:dr 32 sk. Banco.

Utskotten hafva ej förbisett, att emot antagandet häraf betänkligheter förekomma, då de föreslagne stadgandena kunna anses utgöra ett ytterligare hinder för brottslingen att, sedan han genom straffets undergående försonat sig med samhället, finna utväg till ärlig bergning och alltför mycket för honom försvåra möjligheten att skaffa sig laga försvar; äfvensom den föreslagna förhöjningen af bötesbeloppet för den, som låter hos sig skattskrifva flere tjenstehjon, än han i tjenst begagnar och lönar, skulle, utom nämnde följd, inskränka utvägarne för den arbetande classen att kunna sig ärligen försörja, de der snarare böra underlättas än försvåras. Men å andra sidan kunna Utskotten icke undgå att finna den nu varande friheten att utan församlingens vetskap i tjenst taga dömde förbrytare, lösdrifvare och correctionister samt sålunda påföra församlingen medlemmar, af hvilka densamma ej sällan tillskyndas skada och olägenhet, vara allt för vidsträckt och böra inskränkas. I sådant afseende och till förekommande af det nu ofta öfverklagade missbruket, att correctionister uttagas, mot betalning, af personer, som, sjelfve stundom mindre väl kände, deras tjenst hvarken behöfva eller begagna, hvarigenom correctionisten efter vunnen frihet oftast befinner sig i den belägenhet, att han nödgas för sitt uppehälle stjäla och begå brott, anse Utskotten af nytta, att, då någon sig anmäler att i tjenst uttaga dömd förbrytare, lösdrifvare eller correctionist, den församling, som husbonden tillhör, må höras, innan correctionist lösgifves, på det församlingen må blifva i tillfälle att meddela upplysningar om så väl husbonden, som den, han vill i tjenst antaga; dock utan att församlingen må anses berättigad förvägra den sistnämnde inträde i församlingen, i händelse Konungens Befallningshafvande ej finna

skäl att å församlingens framställning göra afseende. Utskotten tillstyrka fördenskull,

att den af Herr Friherre *Cederström* föreslagne förändring af ifrågavarande 4 §. måtte på det sätt bifallas, att ett tillägg dertill måtte af Rikets Ständer för deras del beslutas, så lydande:

Ingen vare berättigad från häkte eller corrections-inrättning i tjenst taga och försvara dömde förbrytare eller correctionister, innan församlingen fått tillfälle å allmän sockenstämma häröfver sig yttra, samt Konungens Befallningshafvande i Länet eller Öfver-Ståthållaren i Stockholm sedermera, efter inhemtad kännedom af församlingens yttrande, tillstånd dertill lemnat;

hvaremot Utskotten hemställa,

att bemälde Friherre *Cederströms* samt *Petter Gabrielssons* förslag om förhöjning af bötesbeloppet för den, som hos sig skattskrifver flere tjenstehjon, än han i sin tjenst begagnar och lönar, måtte förfalla.

I afseende slutligen på Herr *Munck af Rosenschölds* framställning, dels att Författningarne i allmänhet om laga försvar måtte upphäfvas, och dels att, i stället för dylikt försvar, de personer, hvilka äro skyldige dermed vara försedde, kunde, emot erläggande af den personella skatten undfå ett så kalladt Uppehålls-kort, som lemnade dem fullkomligt skydd och frihet; så få Utskotten, jemte tillkännagifvande, att till Utskotten blifvit remitterade åtskilliga motioner om ändring uti hittills gällande Stadgar om lösdrifvares och försvarslöses behandling, hvaröfver serskildt Betänkande kommer att meddelas, vördsamt anföra, att, då det, med afseende på de för närvarande bestående förhållanden, kan vara högst äfventyrligt och nära nog till verkliga vådor för det allmänna ledande, att helt och hållet upphäfva stadgandena om laga försvar, och det correctiv, motionären häremot föreslagit, synes vara allt för litet tillfyllestgörande, Utskotten icke kunna annat än tillstyrka,

att Herr *Munck af Rosenschölds* gjorda framställning må varda afslagen.

Stockholm den 12 Mars 1841.

Reservation

af Herr Grefve *Mörner, C. G.*: "I afseend, på det nya stadgande, Utskotten i detta Betänkande föreslagit, får jag mig reservera. De betänkligheter emot förslaget, som Betänkandet upptager, synas mig hafva bordt vara tillräckliga att föranleda till detsammas förkastande, men då nu härtill kommer, dels att det föreslagna stadgandet ej står väl tillsammans med hvad Utskotten uti deras Betänkande om förändringar i Författningarne emot lösdrifveriet och försvarslösheten tillstyrkt, i fråga om lösgifne fångars och förbrytares behandling, dels ock att den ifrågasatta nya föreskriften ej rättligen tillhör Tjenstehjons-Stadgan, utan lämpligast bordt uti Lösdrifveri-Förordningen inrymmas, får jag för min del hemställa, att motionärens framställning, jemväl i den del, den blifvit af Utskotten godkänd, måtte förklaras böra förfalla."

Emot den vid 2 Art. 4 §. af Tjenstehjons-Stadgan föreslagne förändring reserverade sig jemväl Herrar *Gripensvärd, Råfeldt* och *von Rosen.*

N:o 58.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 Mars, kl. 12 midd.

Betänkande, i anledning af väckte motioner om förändring i Författningarne, angående mått, mål och vigt.

Hos det Höglofliga Ridderskapet och Adeln har Herr *Hjerta, Lars,* uti ingifvet memorial anfört, att den beslutade förändringen af nu gällande mått, mål och vigter till andra, grundade på decimal-systemet och till en del med nya benämningar, ännu icke på lång tid skulle kunna till allmänt bruk införas och påbjudas. Efter motionärens tanka, komme detta icke att ske i närvarande generations lifstid af det skäl, att, huru vig och ändamålsenlig decimal-räkningen än befunnes för all bokföring

och alla kalkyler på papperet, den, enligt bestyrkt erfarenhet från de ställen, der den blifvit försökt, alltid komme att visa sig mindre lämplig för den räkning i hufvudet och de delningar, som förekomma i den dagliga detalj-handeln och den mindre trafiken, hvartill orsaken vore, att der ständigt förekomme behofvet af varu-quantiteternas och de motsvarande prisens delning i hälfter, tredjedelar och fjerdedelar, hvilka båda senare ej gå jemnt upp i tiotalen, men deremot hafva ganska viga och tjenliga hufvudmätare i talen 12, 24 och 48, som utgöra grunden för de flesta varu,- mynt- och mått-indelningar. Genom bemödandet för decimal-systemet och under väntan på dess införande, hade man emedlertid kommit att helt och hållet förbise en lättare verkställd, men derföre ej mindre vigtig, reform, nemligen att, utan total rubbning i sjelfva hufvudgrunden, bringa de nu varande mångfaldiga olika beräkningarne af mål och vigter till någon enhet. De anomalier och svårigheter, som för närvarande härutinnan egde rum, vore i sjelfva verket så många, att man utan tillhjelp af serskild minnesbok icke kunde ständigt hafva i minnet förhållandet emellan victualie-vigt, stapelstads-vigt, metall- och gårkoppar-vigt, uppstads-vigt, bergs-vigt, tackjerns-vigt, råkoppar-vigt, medicinal-vigt samt silfver- och guld-vigterne, eller hafva reda på olikheterna i målet af en fast och en lös spannmåls-tunna, en tunna malt, en tunna salt, en tunna strömming och så vidare, samt dessutom känna, efter hvilka af dessa serskilda mått öfriga varor böra mätas, hvarom likväl kunskapen vore för alla, som köpa och sälja mät- och vägbara varor, väsendtlig till undvikande af förvillelse för sig sjelf och bedrägeri från andra. Motionären föreslog således: 1:o) att, med bibehållandet endast af de nu varande olika vigt-systemen för medicinalier samt ädla metaller, alla öfriga varor må vägas efter den allmänt kända victualie-vigten; och 2:o) att, med bibehållande af det för strömming, sill och andra saltvaror brukliga målet af 24 kappar på tunnan, all mätning af *torra varor* må hädanefter beräknas till 32 kappar på tunnan och det *rågade målet*, såsom ledande till osäkerhet, godtycklighet och tvister, försvinna. — Om detta af Rikets Ständer bifölles, ansåg motionären året 1842 vara den lämpligaste tiden, ifrån hvilken dess bruk kunde taga sin början.

Häremot har Herr *Lefrén, Johan Pehr*, som uti afgifvet anförande ansett förrberörde motion hafva den bestämdaste syftning att lägga hinder i vägen för de kloka åtgärder i denna vigtiga national-angelägenhet, som genom Regerings och Ständers samverkan under 1823 och 1828 årens

Riksdagar samt sedermera blifvit vidtagna, och genom hvilka ärendet blifvit så fullständigt utredt, att intet annat återstode att i detta mål önska, än att den redan färdiga nya Författningen, rörande Rikets mått, mål och vigt, måtte blifva till allmän efterlefnad utfärdad, bestridt allt afseende å motionen, dels i anseende till dess syftning att hämma en redan nära genomförd, förståndig och derigenom önskvärd reform, dels i anseende till dess bristande omfattning, såsom blott vidrörande vissa delar af ämnet, och dels äfven i anseende till oriktiga zifferuppgifter; hvarjemte Herr *Lefrén*, under förmenande, att tiodelningens införande i mått, mål, vigt och mynt vore en åtgärd, som icke allenast skulle ådagalägga Representationens förmåga och vilja att göra den upplysning practiskt gällande, som i landet funnes, utan äfven medföra en betydande, ehuru thyvärr af många förbisedd allmän nytta genom den enkelhet, räknekonsten vunne derigenom, att de besvärlige och svårfattlige reductionerne vid den så kallade *Sort-räkningen* gjordes alldeles öfverflödige föreslagit: 1:o att Rikets Ständers måtte underdånigst begära, det nya Författningen om Rikets mått, mål och vigt må blifva under årets lopp utfärdad och anbefalld till allmän efterlefnad ifrån och med år 1842; och 2:o att den ifrån och med 1841 må i Skolorne föredragas och inöfvas.

Vidare har inom det Hedervärda Bonde-Ståndet *Petter Mårtenson* från Jönköpings Län uti ingifvet Memorial, uppå hufvunsakligen enahanda grunder, som Herr *Hjerta*, yrkat samma förändring af nu gällande vigter, som af nämnde motionär blifvit föreslagen.

Dessa Memorial och deraf föranledde anföranden äro vordne till Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet remitterade, men som detta Utskott ansett ärendet erfordra behandling jemväl af Lag-Utskottet, hafva de förenade Utskotten detsamma under gemensamt öfvervägande tagit; och då Utskotten nu gå att utlåtande deröfver afgifva, anse Utskotten sig böra i främsta rummet meddela yttrande öfver Herr *Lefréns* förslag, att det nya systemet för mått, mål och vigt måtte införas och påbjudas till efterlefnad från och med nästkommande år.

Då Kongl. Maj:t, uti Nådig Proposition den 10 December 1828, till Rikets Ständers förnyade granskning öfverlemnade det af Rikets Ständer vid 1823 års Riksdag redan antagna, på decimal-systemet grundade, förslaget till förnyad Författning, rörande Rikets mått, mål och vigt, yttrade Kongl. Maj:t, det Han uppskjutit Författningens utfärdande, tilldess en allmän kännedom blifvit spridd om det uppgjorda systemet, som, sedan det blifvit slutligen fastställdt, i alla fall borde, innan tillämpningen deraf toge

sin början, under föregående tid af minst 10 år hafva utgjort föremål för folkundervisningen. Instämmande häruti, antogo Rikets Ständer den i Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition omnämnde tid af 10 år, såsom den bestämda gräns, inom hvilken nödige förberedelser kunde vara fullbordade och tillräcklig kännedom om systemets inrättning bibringad den uppväxande generationen, samt tillstyrkte den nya Stadgans utfärdande till efterlefnad år 1839. Denna tidpunkt är emedlertid redan förfluten, utan att den förutsättning, hvarifrån Rikets Ständer utgingo, kan anses i någon mon förverkligad. Efter Utskottens tanka måste, ehuru underrättelse om det nya systemet för mått, mål och vigt blifvit till allmänhetens kännedom införd i de små Almanachorna, denna allmänhet likväl antagas i närvarande ögonblick derom helt och hållet okunnig. Systemet har icke eller kunnat hittills utgöra föremål för en allmännare folk-undervisning, då först vid innevarande Riksdag frågan om Folk-skolor kommit till någon alfvarsam handläggning. Vid detta förhållande måste Utskotten, som dela den af Kongl. Maj:t yttrade mening, att, innan tillämpningen af det nya systemet tager sin början, en allmän kännedom derom bör vara spridd, anse tiden för dess påbjudande till efterlefnad ännu icke vara inne. Derföre, ehuru Utskotten visserligen icke underkänna den sanningen, att ämnen af practisk natur både fortast och säkrast läras under handläggning i dagliga lifvet — den stora folk-skolan, hvars vexelundervisnings-method är mägtig att bibringa kunskap äfven åt den trögaste fattningsgåfva — och Utskotten medge, att, utan tvånget och behofvet af en sådan kunskap, densamma icke allmännare förvärfvas, finna Utskotten sig icke kunna tillstyrka förslaget att *nu genast* påbjuda det nya systemet för mått, mål och vigt till allmän efterlefnad. Då Utskotten dessutom hålla före, att detta systems införande borde åtföljas af decimal-räkningens antagande i myntet, men Rikets Ständer vid innevarande Riksdag afslagit framställningen derom, anse sig Utskotten af alla dessa skäl böra hemställa,

att Herr *Lefréns* ifrågavarande motion måtte förfalla.

Men anse sig Utskotten deremot, för att i möjligaste måtto påskynda ett snart införande af detta system, böra tillstyrka Rikets Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla,

att Kongl. Maj:t täcktes låta genom Dess Vetenskaps-Academi utarbeta en kort handledning i ämnet med comparativa tabeller och anbefalla vederbörande, att undervisning skall

i Folk-skolorne ifrån år 1842 meddelas om det nya, på decimal-räkning fotade, systemet för mått, mål och vigt; samt att, så snart någon allmännare kännedom derom kan anses vara spridd, Kongl. Maj:t täcktes, dock senast inom 10 år, låta utfärda Nådig Författning om det nya systemets antagande till efterlefnad.

Hvad beträffar de af Herr *Hjerta* och *Petter Mårtensson* gjorda framställningar, så, enär desamma utgått från den förutsättning, att det nya systemet för mått, mål och vigt icke skulle komma att införas i närvarande generations lifstid, lärer det af hvad Utskotten här ofvan tillstyrkt finnas vara en följd, att Utskotten icke kunna dessa framställningar understödja. Med antagande nemligen af ett snart införande utaf det nya systemet i sin helhet, måste en partiel förändring af det gamla, äfven om densamma innebure en förbättring, anses af mindre vigt och nytta, samt ingalunda af så angelägen beskaffenhet, att den kan såsom en af behofvet påkallad åtgärd betraktas. Olägenheterna af det närvarande förhållandet anse Utskotten sålunda böra kunna fördragas den korta tid, som, efter hvad Utskotten hoppas, nu mera återstår, innan fäderneslandet kommer i åtnjutande af de fördelar, hvilka det nya systemet medför. Men utom detta skäl, som gäller i allmänhet om de af motionärerne föreslagne förändringarne, måste Utskotten anse den af Herr *Hjerta* ifrågaställde förändringen af tunn-målet för torra varor aldeles otjenlig, enär den fasta spanmålstunnan är så allmänt nyttjad och känd, att, på sätt Rikets Ständer uttryckte sig i deras underdåniga skrifvelse vid 1829 års Riksdag, rörande det nya systemet för mått, mål och vigt, "åtankan på lös tunna redan "försvunnit ur bokföringen, Förordningarne och språket och åtankan af "struken kappe eller $\frac{1}{36}$ af en fast tunna intagit dess ställe," samt den föreslagna förändringen snarare aflägsnade ifrån än närmade till det nya systemet, Utskotten tillstyrka således,

att de af Herr *Hjerta, Lars* samt *Petter Mårtensson* väckte motioner må lemnas utan afseende.

Stockholm den 23 Mars 1841.

Reser-

Reservationer:

Af Herr *Aminoff, Fredrik*: "Emot de sammansatta Utskottens beslut om afstyrkande af Herr General *Lefréns* motion, får jag mig reservera, hufvudsakligen på den grund, att Rikets Ständer redan vid 1823 års Riksdag antagit den föreslagne förändringen af Rikets mått, mål och vigt, och att densamma, vid utarbetande af det år 1826 på Kongl. Majts Nådiga befallning till trycket befordrade förslaget till ny Stadga och Författning i ämnet, ansågs kunna under vissa bestämda vilkor från och med år 1827 införas samt blifva fullständigt från och med 1832 till efterlefnad gällande. Då härtill kommer, att Rikets Ständer vid 1829 års Riksdag för deras del bestämde år 1839 såsom den senaste tidpunkt inom hvilken alla förberedande åtgärder borde vara fullbordade och Författningen utfärdad, men sådant icke skett, eger jag så mycket mera skäl till instämmande i Herr *Lefréns* yrkan, att Författningen måtte skyndsamt utkomma; och anser jag de sammansatte Utskotten hafva handlat tvärt emot Rikets Ständers förut fattade beslut, då Utskotten afstyrkt nämnde motion, i hvilken jag vill medgifva allenast den modification: att Författningen om Rikets mått, mål och vigt måtte under loppet af innevarande år utkomma, för att blifva till allmän och ovilkorlig efterrättelse ländande *senast från och med år 1845*; i och hvarmed jag tror mig hafva tillräckligen gifvit efter för ropet om beredelsetid, helst detta rop dessutom tyckes böra vara tillfredsställdt af det redan 18-åriga uppskofvet med verkställandet af en beslutad och af alla för nyttig erkänd reform. Hvad beträffar den föreburna svårigheten vid införandet och behofvet af en längre tids undervisning i Folk-skolorne om det nya systemet, så anser jag införandet af detta system vara, genom bibehållande af nuvarande lot, kanna och mark victualie-vigt såsom enheter för längde- och rymde-mått samt vigt så lätt, att efter min öfvertygelse allmänheten, äfven utan alla förberedelser, är inom en månad efter detsammas påbjudande dermed fullkomligen bekant, och att dertill lika litet erfordras någon föregående undervisning i Folk-skolan, som, vid realisationens verkställande, en sådan undervisning var och ansågs vara behöflig för allmänhetens upplysning om förhållandet emellan sedel- och silfvermyntet".

Af Herr *Ribbing, Arvid*: "Utskotten hafva visserligen lemnat en hyllning åt decimal-systemets eller 10-tals-räkningens införande, men dertill utsatt tiden så aflägsnad, att dessförinnan skall inträffa minst en Riksdag. Ämnet kommer då säkerligen att ånyo bearbetas, likasom vid hvarje föregående, och hyllningsoffret vid denna Riksdag skall säkerligen icke mera inverka på beslutet vid den blifvande, än förra Ständers och äfven Konungens gjort det nu.

Nyttan af ett förbättradt räknesätt med 10-tal i mått, mål och vigt åtnjutes i verkligheten af andra folk, men synes hos oss fly undan såsom en skuggbild, när man sig den vill tillegna. Hvad ligger till orsak? Jag fruktar egennyttan. Det är bekant, att om tackjerns-vigten gemenligen yttras, att den betalar frakten, hvarmed menas, att som tackjerns Skepp. är 26 Lisp. v. v., men ändock, vid frakt, ej betalas mer än för 1 Skepp., eller 20 Lisp. v. v., så skulle slikt medföra en frakten motsvarande vinst för bruksegaren; hvaremot om alla Skepp. blefve like tunga, så att ett tackjerns-skeppund ej vägde mer än ett victualie-skeppund med 20 Lisp., hvilket naturligen skulle ske vid 10-tals-räkningens införande, så ginge denna vinst för bruksegaren förlorad, då det förmodas att, vid frakt, formannen skulle yrka lika hög betalning för forslingen af det mindre som af det mera vigtiga skeppundet. Denna tro eller vantro är nu åtskillige bruksegares, men deras partiela fördel, synnerligen om den är inbillad, bör icke hindra det allmänt nyttiga.

I stället för Utskottens vanskliga och obestämda tillstyrkande hade Afdelningen åtminstone föreslagit den bestämda förändring, att all slags grötre vigt borde blifva enahanda eller reduceras till victualie-vigt. Öfvergången till 10tals-räkningen framdeles blefve härigenom underlättad, serdeles som victualie-vigten innehåller jemna 10-tal, men hufvudsakligast dymedelst att det hinder egennyttan, på nyligen beskrifna sätt, orsakar på förhand vore undanröjdt. Jag releverar derföre Afdelningens förslag såsom mitt, ehuru jag icke har förtjensten af att hafva deltagit i dess utarbetande. Det lyder som följer:

Hvad den af Herr *Hjerta* samt *Petter Mårtensson* föreslagna förändring af hittills gällande vigter vidkommer, så, ehuru väl det vore en möjlighet, att det nya vigt-systemets införande derigenom kunde fördröjas, finna Utskotten det likväl ingalunda vara någon nödvändighet att så skall inträffa. Fastheldre synes det Utskotten, som denna förändring skulle lätta införandet af decimal-räkningen i vigten, då just victualie-marken är

den i nya vigt-systemet antagna enheten, och det otvifvelaglig måste medföra mindre svårighet att, vid detta systems påbjudande till efterlefnad, verkställa den nödiga reductionen på en enda än på många vigter. Förändringen har dessutom en ekonomisk nytta med sig, som Utskotten anse jemväl förtjena uppmärksamhet, nemligen den besparing, som uppkommer derigenom, att allenast ett slag af vigter behöfves; och ehuruväl det kan tyckas, att denna besparing icke är i sig sjelf serdeles stor, blir den likväl betydande genom förhållandet till den allmänna förmågan att bekosta anskaffandet och underhållandet af flere slags vigter, och talrikheten af dem, som hafva behofvet deraf. Utskotten finna sig alltså ega anledning,

att till de af Herr *Hjerta* och *Petter Mårtensson* i afseende härå gjorde motioner tillstyrka bifall, hemställande, att Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, med afskaffande af öfrige vigter, i Nåder påbjuda, att, utom medicinali- samt silfver och guld-vigterne, ingen annan slags vigt, än victualie-vigten, må för framtiden och intill dess det nya systemet för mått, mål och vigt kan varda infördt, i handel och varors vägning, användas.

Den mening, som innefattas i ofvanstående, med uttryckt förbehåll att få jemka redactionen, föll inom Utskotten vid votering, dock var öfvervigten dervid ringare än på tackjerns-lispundet".

Herr Friherre *Leijonhufvud, A.*, tillkännagaf sig icke hafva deltagit i Utskottens beslut och förklarade tillika, det han icke kunnat i förra delen deraf sig förena, i händelse han vid dess fattande varit tillstädes.

Herr *von Rosen, G.*, ehuru icke närvarande, då beslutet fattades, reserverade sig deremot vid justeringen och ansåg tiden nu vara inne att sätta den längesedan beslutade reformen i verket.

Emot Utskottens beslut reserverade sig äfven Prostarne *Gumælius* och *Säwe*.

Rättelse.

Lag- samt Allm. Besv.- och Ekon.-Utsk. Betänkande, N:o 54,
Sid. 15, r. 1 nedifr. st. för Judes inköp af jord
l. beviljas för Judes inköp af jord

STOCKHOLM, Elméns och Granbergs Tryckeri, 1841.

Tryckfel och rättelser uti Lag- samt Allm. Besv.- och Ekon.-Utskottens Betänkande, N:o 54.

Sid. 9, rad. 4, *står:* finna Utskotten i serskilda tids-omständigheter någon anledning
läs: finna Utskotten i serskilda tids-omständigheter icke någon anledning
sid. 13 uti förslaget, § 2, rad. 5, *står:* så ock Borgerskap eller Magistrat blifvit hörde,
läs: så ock Borgerskap eller Menighet blifvit hörde,

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS J. A. WALLDÉN,
1841.

N:o 59.

Ank. till Exp. Utsk. d. 3 April 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om eftergift i vissa fall af Kronans rätt till skatt å Socken-allmänningar.

Utskotten hafva från det Höglofl. Ridderskapet och Adeln fått emottaga följande af Herr *Palmcrantz, Mauritz,* väckta motion:

"Då de skogstrakter, som under namn af Socken-allmänningar egas och disponeras af de socknar, inom hvilkas områden de äro belägne, enligt hittills gällande Författningar, i allmänhet icke äro med någon serskild skatt eller ränta till Staten belastade, tvifvelsutan af det skäl, att desse skogar, afsedde till nödig lättnad och understöd i skoglösa eller eljest svaga hemmans skattebördor, blifvit vid sjelfva hemmanens primitiva skattläggning i dessas egen skatt inberäknade; men det likväl i senare tider inträffat, att några få dylika allmänningar inom Riket af misstag kommit att från den för socken-allmänningar i öfrigt behörigen iagttagna skattefriheten utgöra högst obilliga undantag, härledde deraf, att verkliga jordegarnes rätt till nämnde allmänningar råkat i förgätenhet, och Kongl. Maj:t och Kronan, som vid sådant förhållande förmenat sig vara egare, på grund af detta origtiga förmenande, till åtskillige nybyggare upplåtit deraf större eller mindre delar emot derföre åsatt skatt och ränta, utan att rätte jordegarne, sedan de, efter anställde rättegångar, från Kronan återvunnit omförmälde allmänningar och dem sig emellan skiftat, ändock lyckats vinna befrielse från den sålunda origtigt och utan deras hörande åsatte skatt, finge, till undanrödjande af denna orättvisa olikhet, i afseende på socken-allmänningarne inom Riket, och då alla slika allmänningar rättvisligen borde få åtnjuta enahanda skattefrihet, motionären yrkar, att, enär den serskilda skattläggning af vissa, under namn af odlings-lägenheter eller intägter, upplåtne delar af ifrågavarande allmänningar, till förfång för vederbörande allmännings intressenter, obestridligen utgör en ny, högst obillig tillökning i hemmanens ordinarie skattläggning, dervid naturligtvis beräknats hemmanens *alla* tillhörigheter och följagtligen jemväl sockenmarker, det måtte således

i alla de fall, der ofvanomförmälde förhållanden äro för handen, Kronans anspråk på den i senare tider, utan Rikets Ständers hörande, sålunda tillkomne skatt å socken-allmänningar, utaf Rikets Höglofl. Ständer för deras del rättvisligen eftergifvas, så att alla dylika allmänningar hädanefter måtte få åtnjuta samma rätt till skattefrihet."

"Kongl. Förordningen om skogarne i Riket den 1 Augusti 1805, hvilken, enligt tydliga ordalydelsen i dess 1 §, upphäfver alla dittills om skogarne utkomne allmänna Författningar, stadgar, bland annat hit tillämpligt, i 9 §.: "att den lott, som vid delning af socken-allmänning tillfaller hvarje hemman, kommer att ikläda sig samma hemmans och bolstads natur, vare sig frälse, skatte eller krono". Således vore klart, att hvarje lott af en slik allmänning är ansedd efter delningen utgöra en integrerande del af det hemman, den tillfallit, och att någon serskild skatt derå följagtligen icke bör ega rum, enär sjelfva hemmanet förut drager denna. Det torde väl dessutom icke kunna af någon bestridas, att, om vederbörande sockenmenigheters eller hemmans-innehafvares eganderätt till ifrågavarande allmänningar icke fallit i glömska, utan alltid varit känd, Kronan icke eller utan öppet våld kunnat, på sätt nu skett, åt nybyggare egenmägtigt upplåta och skattlägga den ringaste del af samma allmänningar. Hade således Kronan icke förmenat sig vara egare, så vore ifrågavarande allmänningar i detta ögonblick icke betungade med de skatter, som nu finnas dem åsatte, utan ännu fullkomligt skattfrie."

"Det vore jemväl klart, och torde icke lika litet af någon skäligen kunna motsägas, att skattläggningen af omförmälde allmänningar, som skett i förutsättning af Kronans eganderätt, hade bordt upphöra att gälla, i samma moment, denna förmenta rätt blifvit underkänd. Sedan misstaget om eganderätten blifvit utredt, måste ock i följd deraf skattläggnings-åtgärden ovedersägligt blifva en nullitet. Den omständigheten, att sjelfva förrättningen skett i behörig ordning och med iagttagande af de i lag föreskrifne former, kan väl icke lända densamma till något stöd, då den erforderliga grunden, nemligen eganderätten, saknats."

Motionären betviflade visserligen icke, att den yrkade skattebefrielsen för ofvanberörde socken-allmänningar skulle af Utskotten tillstyrkas; men om det mot förmodan skulle finnas betänkligheter vid att bifalla motionen i sin helhet, lärer ingen om förhållandet upplyst anse vådligt att åtminstone föreslå Rikets Ständer *"att de få socken-allmänningar, som till större eller mindre del nu finnas skattskyldige till Staten, måtte, der vederbörande jordegare sådant äska, på Statens bekostnad underkastas förnyad besigtning*

och skattläggning", så att jordegarne, i fall de ej lyckas erhålla fullkomlig frihet från skatt, likväl kunna, der så skäligt pröfvas, åtminstone kostnadsfritt vinna nödig nedsättning deri och sålunda icke vidare betungas med samma skatter för ifrågavarande allmänningar, som blifvit ålagde nybyggarne, de der endast haft besittnings- eller åbo-rätt, eller, med andra ord, hvilka icke varit att anse annat än som Kronans arrendatorer.

Denna motion hafva Utskotten tagit under öfvervägande; och då socken-allmänningarne ända till utfärdandet af Skogs-Ordningen den 1 Augusti 1805 stodo i fullkomligen lika förhållande med Lands- och Härads-allmänningar, å hvilka nybyggen fingo under bestämda vilkor anläggas och försvaras, på sätt 6 §. af nämnde Skogs-Ordning innehåller, är det klart, att skattläggning af sådane nybyggen eller intägter å socken-allmänningarne, hvilken tillkommit före 1805 års Skogs-Ordning, hvarigenom dessa allmänningar till socknarnes fria disposition upplätos, är fullkomligen rättsenlig. Men, om sådan skattläggning skett efter nämnde tid å lägenhet, som blifvit upptagen å allmänning, hvilken icke var *då* såsom socken-allmänning ansedd och erkänd, ehuru det sedermera lyckats menigheterne att tillvinna sig densamma, måste förhållandet vara enahanda, och den derföre tillkomne skattläggningen vara lika giltig och beståndande, som i händelse den skett före utfärdandet af 1805 års Skogs-Ordning. En lägenhets skattläggande har dessutom icke sin grund i en Kronans jordegande-rätt, ty i sådant fall skulle afgärda by icke kunnat serskildt i mantal sättas, utan på hvarje sjelfständig jordegendoms skyldighet att, i förhållande till dess storlek och godhet, genom erläggande skatt, bidraga till fyllande af Statens behof. Att dessa grundskatter kunde försvinna, må anses önskligt; men så länge detta icke kan ske, lärer en eller flere i behörig ordning skattlagde hemman och lägenheter, de må vara å socken-allmänning upptagne eller icke, svårligen kunna från en sådan tunga befrias; och Utskotten tillstyrka af dessa skäl,

att motionen må lemnas utan afseende.

Stockholm den 2 April 1841.

N:o 60.

Ank. till Exp. Utsk. d. 3 April 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om rättighet att under vissa vilkor hos andre än målsmän insätta barn till uppfostran.

Hos det Höglofl. Ridderskapet och Adeln har Herr *von Hartmansdorff, August,* väckt motion derom, att barn, som beträdes med bettlande eller sysslolöst kringstrykande och för hvilket erforderlig sedlig omvårdnad ej kan hos dess målsman påräknas, må, antingen det blifvit för vanart straffadt eller icke, kunna, uppå Kyrko-Rådets anmälan, af Fattigvården skiljas från sin målsman och till upfostran insättas hos andra eller i dertill tjenlig anstalt, och gånge Fattigvårdens beslut i sådane mål i verkställighet, utan hinder af besvär, med hvilka förhålles, såsom i fråga om Fattigvård i städerne.

I afseende härpå få Utskotten tillkännagifva, det Utskotten, i dess afgifna Betänkanden N:is 5 och 31, rörande Fattigvården i Riket, redan framställt förslag om stadganden af den syftning, Herr *von Hartmansdorffs* förevarande motion innebär, hvarjemte Stats- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten, i deras Utlåtanden N:is 5 och 128, beträffande folk-undervisningen, föreskrifter i denna del likaledes föreslagit; och finna Utskotten, med hänvisande till dessa Betänkanden, något serskildt yttrande, i anledning af förevarande motion, således icke erfordras.

Stockholm den 2 April 1841.

N:o 61.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 April 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner, rörande förändringar i Expeditions-taxan.

Till Vällofl. Borgare-Ståndet har Herr *Brinck, A. M.,* ingifvit ett Memorial, deruti han, under anmärkande, att Expeditions-taxan för närvarande icke innehåller någon annan bestämmelse, i afseende på lösen och arfvode

för Notarii Publici förrättningar och expeditioner, än att för en vidimation skall erläggas En Riksdaler Banco, yrkat, att med afseende å Notarii Publici besvärliga skyldigheter att genom stundom ganska långväga personliga besök verkställa förrättningar, så väl som å hans ansvarsfulla befattning, en bestämd norm må i taxan införas för de förrättnings-arfvoden samt den expeditions-lösen, Notarius Publicus bör åtnjuta vid de af honom verkställde förrättningar.

Hos det Hedervärda Bonde-Ståndet hafva derjemte *Hindric Hansson* från Elfsborgs Län och *David Andersson* från Halland, uti serskilda Memorial, yrkat, *den förre:* att, i stället för de nu vid enskilde förrättningar efter omständigheterna utgående skjuts- och tractaments-ersättningar till domare, ett visst arfvode för hvarje förrättning till Domare och Nämnd eller Egodelnings-ledamot må bestämmas, grundadt på afståndet från Häradets eller Domsagans medelpunkt, till punkter på dess omkrets; och *den senare:* att lindring i Charta Sigillata och lösen i mon af summans storlek, vare sig vid lagfart, boupptekningar och arfskiften eller lagsökningar, ej må ega rum, utan charta och expeditions-lösen, då den efter summa utgår, bestämmas lika eller efter procent, ehvad summan är större eller mindre.

Dessa motioner hafva Utskotten tagit under gemensamt öfvervägande, och få med anledning deraf tillkännagifva, att, då Kongl. Maj:t låtit i Nåder utarbeta förslag till förnyad Expeditions-taxa i enskilda mål, Utskotten, som ansett sig böra taga kännedom om nämnde förslag, för att erfara, huruvida något deri funnes stadgadt i det afseende, hvarom Herr *Brincks* framställning handlar, eller rörande arfvode och lösen för Notarii Publici embetsförrättningar och expeditioner, funnit berörde förslag till förnyad Expeditions-taxa innehålla ett stadgande, af följande lydelse: "För Notarii Publici protester och bevis betalas till Notarien och det vittne, han med sig hafver, då åtgärden sker på hans embetsrum, 1 R:dr B:co; utom embetsrummet 1 R:dr 24 sk. Innehåller Notariens expedition flere ark, erlägges lösen för andra och hvartdera af de följande arken 18 sk."; och som Utskotten anse nämnde stadganden, i afseende på Notarii Publici rätt till arfvode och expeditions-lösen, lämplige, finna Utskotten sig hafva anledning hemställa,

det Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att hvad det utarbetade förslaget till förnyad Expeditions-taxa sålunda, i afseende på lösen för Notarii Publici expeditioner, innehåller, måtte varda till iagttagande påbudet.

Hvad åter de af *Hindric Hansson* och *David Andersson* väckte motioner beträffar, så, enär Utskotten anse den grund, *Hindric Hansson* föreslagit

för bestämmandet af arfvode till Domare och Nämnd eller Egodelnings-rätts ledamot, sakna all lämplighet, och *David Andersson* icke satt i fråga någon nedsättning, utan en förhöjning i expeditions-lösen, den der skulle obilligt och öfver höfvan betunga och försvåra alla betydligare afhandlingar, samt Rikets Ständer Författningen om Charta Sigillata redan uppgjort och beslutat, finna sig Utskotten ega anledning tillstyrka,

att ifrågavarande tvänne motioner måtte lemnas utan afseende.

Stockholm den 2 April 1841.

N:o 62.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 April 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckta motioner, angående conventioner om Presterskapets löne-inkomster, m. m.

Från det Hederv. Bonde-Ståndet hafva Utskotten fått emottaga: 1:o Ett af *Anders Olsson* från Stora Kopparbergs Län ingifvet Memorial, hvaruti, under anförande, att såväl allmänna Lagens bestämmelse, i afseende på de laga hus, hvilka å prestegård böra finnas, ej öfverensstämde med nu-tidens fordringar, som ock att Presterskapets aflöningssätt i öfrigt vore lika förhatligt för presterskapet som för åhörarne, blifvit, till vinnande af en snar och af behofvet i dessa fall påkallad rättelse, föreslaget:

1:o att vid inträffande ledighet af Kyrkoherde- och Capellans-sysslor i en församling, Contracts-Prosten skall i sockenstämma sammankalla sockenboerne, som då utse fyra eller högst åtta ombud från åtskilliga delar af församlingen, hvilka jemte behörigen förordnade Krono- och Consistorii-Ombud skyndsamt sammanträda och uppgöra förslag till convention, upptagande så väl de hus å bostället, hvilka af församlingen böra underhållas, som sjelfva aflöningssättet och uppbörden; hvarvid afses, i anseende till byggnaden, ortens sed, boställs-innehafvarens beqvämlighet och embetets värdighet, samt, i anseende till aflöningen, det belopp, hvartill förra lönen utgått och att uppbörden ställes, så vidt möjligt är, att ske på rote, genom rotebondens försorg och ansvar för lefvereringen på dertill bestämda tider;

2:o att om, då detta förslag sedermera i sockenstämma underställes församlingens antagande, skiljagtighet emellan allmänna ombuden och församlingsboerne uppstår, desse välja bland sig från socknens serskilda delar 20 deputerade, hvilka derefter, med fullmyndig rätt att å församlingens vägnar besluta och med rösträttighet sig emellan per capita, sammanträda med Krono- och Consistorii-ombuden och de olika förslagen sammanjemka. Convention, som då af pluraliteten bland sockne-deputerade antages och af allmänna ombuden godkännes, blifve för framtiden, eller om den blott på försök antages, i minst 50 år gällande; skolande, sedan Konungens Befallningshafvande och vederbörande Consistorium deröfver hörde blifvit och icke haft något att dervid anmärka, densamma till Kongl. Maj:ts Nådiga fastställelse anmälas.

Kunna allmänna ombuden och socken-deputerade ej om convention sig förena, eller göres anmärkning dervid af Konungens Befallningshafvande eller vederbörande Consistorium, öfverlemnas saken till Compromiss-rätt, hvartill Krono- och Consistorii-ombuden utse hvar sin och församlingens deputerade tvänne ledamöter, hvilka fyra åter gemensamt välja den femte. Compromiss-rätten, sålunda sammansatt, sammanträde och afgöre skyndsamt det tvistiga samt upprätte ofvannämnde convention, hvilken, efter det Konungens Befallningshafvande och Consistorium deraf erhållit del, samt om tiden för dess gällande sig utlåtit, till Kongl. Maj:t af Consistorium öfverlemnas till fastställande;

3:o att de publika ombuden, äfvensom Compromissarierne erhålla af församlingen skjuts och dagtractamente efter det för deras stånd och embete gällande Rese-reglemente, samt Compromiss-rätten derjemte lösen för Protocoll och Utslag, efter för Härads-Rätt fastställd taxa. Compromiss-rätten må äfven sig till biträde kalla en skicklig protocollsförande, som då uppbär den här bestämda expeditions-lösen och njuter för Häradshöfding fastställdt skjuts- och dagtractamente, hvilket allt af socknemännen betalas;

4:o att den laga byggnadsskyldighet, som för boställets innehafvare bestämmes, icke må in natura utgå, utan fastställas till en viss årlig procent af lönen att årligen erläggas till socknens byggnads-cassa, hvars Direction deremot ansvarar för boställsbyggnadernas underhållande;

5:o att dessa stadganden äfven måtte omfatta de Skolmästare-tjenster, som äro med presterlig befattning förenade; och

6:o att ledigblifven Kyrkoherde-, Capellans- och Skolmästare-befattning, der ej convention redan är uppgjord, icke må till återbesättande kungöras förr, än den nu föreslagna regleringen af aflöning och byggnadsskyldighet försiggått och blifvit af Kongl. Maj:t i Nåder fastställd.

Häruti hafva *Didric Westström*, *Johan Ericsson*, *Eric Andersson* och *Lars Boëthius*, alla från Stora Kopparbergs Län, instämt.

2:o Ett af *Jöns Ersson* från Wermlands Län till det Hedervärda Bonde-Ståndet jemväl ingifvet och till Utskotten remitteradt Memorial, deruti, jemte anmärkningar emot Presterskapets aflöningssätt, blifvit, angående prestegårdshusens byggande och vidmagthållande, yrkadt, att detta måtte blifva Pastors ensak, på samma sätt, som de mindre lönte Comministrarne vore till en sådan skyldighet förbundne.

I anledning af dessa Memorial få Utskotten tillkännagifva, att Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet i dess afgifna Betänkande N:o 138 redan, till följd af remiss å motioner i samma ämne, meddelat yttrande, rörande conventioner om Presterskapets rättigheter; hvadan Utskotten, med hänvisande till nämnde Betänkande, anse ytterligare utlåtande i ämnet öfverflödigt; viljande Utskotten allenast tillägga, att det af *Anders Olsson* föreslagna sätt att upprätta conventioner föranleder omgång och kostnader, hvilka icke äro förenade med det i gällande Författningar redan föreskrifna och, efter hvad erfarenheten visat, ändamålsenliga sätt för dylika conventioners upprättande; till följd hvaraf Utskotten, under åberopande i öfrigt af Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets ofvan anförde Betänkande hemställa,

att ifrågavarande motioner, i hvad de röra conventioner om Presterskapets löne-inkomster, icke må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Beträffande vidare förslaget om tillämpande af föreskrifterne om conventioner jemväl å de Skolmästare-tjenster, som äro med presterlig befattning förenade, så finna Utskotten förhållandet med Skolmästares aflöning så olika de egentlige församlings-lärarnes, att convention derom icke gerna kan komma i fråga; och få Utskotten, i afseende på framställningarne, dels att Kyrkoherde måtte tillförbindas samma byggnadsskyldighet, som Capellanerne åligger, dels att byggnadsskyldigheten måtte fullgöras medelst erläggande af en viss årlig procent af lönen till församlingens byggnads-cassa, erinra, att det förra förslaget strider emot Preste-Ståndets Privilegier; och förekommer emot det senare, att på många ställen någon byggnads-cassa eller Byggnads-Direction icke finnes bildad, som kan prestegårdshusens byggande och underhållande öfvertaga; hvadan Utskotten, som i öfrigt icke finna gällande Författningar lägga något hinder i vägen för upprättande af öfverenskommelser emellan församling och Kyrkoherde jemväl rörande

byggnads-

byggnadsskyldigheten å prestgård, anse alla åtgärder i dessa hänseenden från Rikets Ständers sida öfverflödige eller olämplige, och hemställa,

att motionerne måtte äfven i förevarande omständigheter lemnas utan afseende.

Stockholm den 2 April 1841.

N:o 63.

Ank. till Exp. Utsk. den 3 April 1841, kl. 11 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, angående Prestegårdsbyggnaderne å Gottland.

Riksdagsfullmägtige *Christen Persson* och *Per Båtelsson Burge* från Gottland hafva uti ett till det Hedervärda Bonde-Ståndet ingifvet och till Utskotten remitteradt memorial anfört: att prestegårdsbyggnaderne på Gottland vore icke allenast ganska kostsamma, emedan de äro byggde af sten och boningshusen täckta med tegel, som, emedan inga tegelbruk finnas å ön, måste ifrån andra orter införskrifvas, utan äfven till antal och storlek vida flere och större, än Lag och Författningar bjuda. Väl bestämdes i den så kallade *Conventions-stadgan*, att "en syn skulle hållas öfver alla prestegårdshus och hvad deraf öfverflödigt vore, skulle ödeläggas"; men någon sådan syn hade hvarken blifvit påbjuden eller hållen, fastän allmogen redan vid 1752 års Riksdag derom gjorde påminnelse och änskönt äfven en Skrifvelse från Kongl. Maj:t då afgick till Dess Befallningshafvande, att den genast skulle företagas, i enlighet med hvad lagen om prestbyggnader i allmänhet föreskref och stadgade. Hemmansegarne hade således under hela tiden varit betungade med detta stora och kostsamma onus, utan att Presterskapet till den aldraminsta del byggt de hus, som äro dem ålagde att bygga, hvartill än vidare komme, att Kyrkoherdarne icke ens underhålla eller reparera de af allmogen iståndsatta husen, som dock af alla andra boställs-innehafvare måste fullgöras. På grund häraf yrkade motionärerne,

att hos Kongl. Maj:t ytterligare anhållan måtte göras, såväl derom, att Kongl. Maj:t täcktes i Nåder anbefalla Dess Befallningshafvande eller vederbörande auctoritet att låta genom behörige domare genast företaga omförmälde syn, så att de öfverflödige husen måtte ödeläggas, som ock att Pastorerne måtte åläggas bygga de hus, Lagen bestämmer, samt de af församlingen byggda för framtiden underhålla och reparera.

I afseende härpå få Utskotten upplysa, att för ön Gottland gäller, i fråga om prestegårdsbyggnaderne, den serskilda stadga om Presterskapets rättigheter derstädes, hvilken blifvit genom af Regeringen förordnade Commissarier med öns invånare aftald och uppgjord den 20 September 1648, samt senast stadfästad den 30 October 1747. Enligt 3 §. i denna Stadga, åligger det socknemännen att bygga och underhålla de hus, som å prestegård nödige äro; och enär Pastorerne på Gottland sålunda varit af ålder befriade från den byggnads- och underhålls-skyldighet, som Kyrkoherde i allmänhet, jemlikt 26 Cap. 2 §. Byggninga-Balken, åligger, samt en rubbning häri ej kan ske, utan att tillika röra Presterskapets privilegier, finna Utskotten motionärernes gjorda framställning om lika byggnadsskyldighet för Pastorerne på Gottland, som Lagen, i anförde rum, för Kyrkoherdar i allmänhet bestämmer, icke kunna af Utskotten understödjas, utan hemställa Utskotten, på grund af nu uppgifne förhållande,

att motionen måtte i denna del lemnas utan afseende.

Hvad beträffar frågan om underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t, att de i 3 §. af oftanämnde 1648 års Stadga omförmälde syner, till bestämmande af de hus, som nödige äro, och hvilka socknemännen skola å prestegården bygga och underhålla, måtte i Nåder anbefallas, få Utskotten tillkännagifva, att Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, till följd af erhållen serskild remiss å motionärernes första framställning i ämnet, uti detta Utskotts Betänkande N:o 128, sig deröfver utlåtit; hvarföre och då nämnde Betänkande blifvit af samtlige Riks-Stånden bifallet och frågan således redan är af Rikets Ständer afgjord, Utskotten anse detta ämne icke vidare kunna komma under pröfning och frågan således böra förfalla.

Stockholm den 2 April 1841.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS J. A. WALIDÉN,
1841.

N:o 64.

Ank. till Exp. Utsk. den 6 April, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af erhållen återremiss å Utskottens Betänkande, N:o 6, angående väckte frågor om disposition af Härads-allmänningarne, deras förvaltning, samt Jägeri-Statens upphörande.

På grund af gjorde anmärkningar

hos Höglofliga Ridderskapet och Adeln:

af Herr *af Ström* samt
Herr Friherre *Cederström, Jacob*;

hos det Högvördiga PresteStåndet:

af Herr Prosten *Åstrand*,
„ Prosten *Östberg*,
„ Doctor *Björkman*,
„ Professor *Geijer*,
„ Prosten *Ahlquist* och
„ Domprosten *Elmgren*;

hos det Hedervärda Bonde-Ståndet:

af *Lars Petersson* från Blekinge Län,
Anders Trysén från Östergöthlands Län;
Fredrik von Zweigbergk,
Anders Brissman, och
Anders Andersson från Skaraborgs Län,
Henrik Hansson och
Nils Persson från Örebro Län, med hvilka flere af Ståndet instämt,

hafva bemälde Riks-Stånd till Utskotten återförvisat förenämnde Betänkande

N:o 6, hvilket deremot blifvit af det Vällofl. Borgare-Ståndet bifallet. Utskotten hafva således tagit de ämnen, hvilka utgöra föremål för nämnde Betänkande, under förnyad pröfning i sammanhang med de anmärkningar, som blifvit emot Utskottens förut afgifne tillstyrkanden inom de respective Riks-Stånden framställde; och få Utskotten här först redogöra för dessa anmärkningars hufvudsakliga innehåll, hvarefter Utskotten skola sig yttra öfver de serskilta punkter, hvarunder desamma kunna hänföras.

Herr *af Ström* har först i allmänhet, rörande allmänningarnes ställande under inseende af en Municipal-styrelse, anfört, att skogar, som fordrade så lång tid, för att nå sin mognad, att, under deras uppväxande, flere generationer försvinna, måste hafva en permanent öfverstyrelse, som aldrig dör, det är Regeringens. De måste skötas efter en klokt uppgjord plan, som ej finge rubbas. Ett vacklande i principer vore högst menligt. Icke heller ginge det väl, om de, som skola begagna skogarne, finge ordna om huggningen och återsådden, ty gemenligen ville de taga ifrån skogen mera, än den med framtida bestånd kan gifva, och ville vara obesvärade af den möda och kostnad, som återplanteringen medförer. Man hade här så talande exempel på, huru det gått med skogar, förvaltade efter det ena eller andra administrations-sättet, att det blott behöfdes upprepa kända facta för att öfvertyga om, hvilketdera hade företrädet. Socken-allmänningarne lemnades på försök till socken-boernes egen disposition och följden blef, att nu funnes ingen socken-allmänning mera. De Krono-parker, som på Öland upplätos till invånarnes skötsel, försvunno, så att man ej såge tecken till, hvarest de varit belägne, under det att Böda skog, som bibehölls under skogs-betjeningens tillsyn, stode qvar och nu, efter trakthuggnings-sättets införande, gåfve betydlig afkastning. Af den på Wisingsö varande Krono-park af 1227 tunnland utbrötos 1000 tunnland, som lemnades till öboerne att sjelfve dermed hushålla, och nu syntes icke, hvar denna skog stått, då deremot de under skogs-betjeningens vård ställde 227 tunnlanden utgjorde den vackraste skog, man kunde få se i landet. Krono-parker och härads-allmänningar hade i alla tider stått under Regeringens disposition, och detta vore skälet, hvarföre sådane skogar ännu funnes qvar, men, om man släppte dem under municipal-styrelser och borttoge skogsstaten, skulle de undergå samma öde, som socken-allmänningarne och de ofvannämnde Krono-parkerne. Inseende detta, hade Rikets Ständer vid 1823 års Riksdag åt Kongl. Maj:t öfverlemnat ordnandet af en bättre skogshushållning, och resultaten af det sedan den tiden följda nya skogshus-

hållnings-systemet vore, att, utan något af Rikets Ständer lemnadt anslag och med en i början tom cassa, Regeringen åstadkommit inrättandet af ett Skogs-institut, derifrån 50 skicklige elever utgått; Skogs-staten erhållit förhöjda löner; de brända fälten blifvit besådde och nu buro en ung grönskande skog; de för skogsvården menlige hemmanen inne i skogarne blifvit inköpte; bevakare-boställena flyttade nära intill eller på skogarne; de fleste parker inhägnade; och, oagtadt alla dessa gjorda omkostningar, en behållning af 88,000 R:dr funnes i den genom Regeringens anordningar bildade Skogs-cassan. Vid sådana resultat af de olika förvaltnings-sätten vore det hvarken klokt eller nyttigt att göra partiela förändringar i Regeringens fastställda hushållsplan och lemna skogs-förvaltningen, rörande allmänningarne, i händer på dem, som dels äro intresserade att skörda mera, än skogens tillväxt medgifver, och icke hafva några band på sig, att de vidtaga åtgärder för en sådan tillväxt, dels icke kunna ega de för ändamålet erforderliga insigter.

Efter dessa allmänna anmärkningar har Herr *af Ström*, i afseende på de af Utskotten tillstyrkte förändringar uti Instructionen för Skogs- och Jägeri-Staten, anfört:

Vid 3 §. Att densamma vore tydlig derutinnan, att skogs-staten ålåge uppmäta skogarne, samt upprätta chartor öfver dem. Vid Kronoparkernes uppmätning bekostades handtlangare-dagsverken af skogs-cassan, och till allmänningarne hade de bestridts af härads-boerne, som fått utsyningar, hvilket äfven syntes följa af sig sjelft, utan att någon Författning i afseende derpå erfordrades.

Vid 5 §. Att, då Utskotten tillstyrkt den förändring, att af hvarje härads-allmänning, i mon af dess storlek och i förhållande till ortens behof af timmerskog, skall afsättas en lämplig andel af den för skogsväxten mest tjenliga marken, som indelas till årliga hyggen, i förhållande till den för skogens växt och mognad till timmer erforderliga tiden, men för den öfriga marken iagttagas en indelning, lämpad efter den kortare tid för återväxten, som för skogens användande till ved och gärdsle erfordras, att med beräkning af den, till följd af olika jordmon och climat, olika växtligheten, låg häruti en motsägelse mot hvad blifvit tillstyrkt vid 7 §. I ena fallet förutsattes, att det vore brist på skog, i det andra åter, att öfverflödet vore så stort, att vindfällen och torr skog kunde ratas. Sådana partiela förändringar i en generel Författning vore högst skadliga; den stadgade höga tournurs-tiden deremot så vida nyttig, att den påskyndar

uppmätning och en ordentlig trakt-huggnings införande, i och hvarmed §. af sig sjelf försvinner.

Vid 7 §. Att den borde förblifva oförändrad, emedan 1:o) det vore angeläget, att skog, som är angripen af mask, skyndsamt bortfördes, på det ej den friska skogen måtte smittas; 2:o) vindfällen hindrade ny skog att uppväxa; och 3:o) torra trän, såsom lättast antändlige, vore de, som började skogseldarne, hvarförutan det ej öfverensstämde med god hushållning att låta sådane träd ligga obegagnade.

Vid 10 §. Att man knappast kunde tänka sig en mera förvänd och skadlig skogshushållning, än om, såsom Utskotten tillstyrkt, ved- och gärdselhuggningen skulle ske under sommaren. Det vore en känd sak, att all skog, som hugges, medan råa saften finnes i träden, d. v. s. om sommaren, icke får, äfven sedan den torkat, hälften af den värmekraft, som den skog, hvilken hugges om vintern, samt att den sommarhuggna ej motstår röta hälften så länge som den vinterhuggna, hvilket vore skäl nog att ej hugga sommartiden; men det funnes ännu en vigtigare anledning. I träd, som fällas om sommaren, sloge sig nemligen merändels en insect, *Bostricus octodentatus*, hvilken vore den farligaste fiende för Svenska barrskogarne och i sådan skog ofta förökade sig till den mängd, att hela sträckor deraf uttorkade.

Vid 27 §. Att Utskotten ej skulle vilja tillåta, det någon viss trakt fridlystes för betning, hvilket likväl vore enda medlet att uppdraga täta och bättre skogar än hittills.

Vid 47 §. Att Jagtens utarrenderande på allmänningarne, utom det att derigenom icke skulle inbringas stor inkomst, skulle förstöra det villebrå!, som der finnes, hvilket snarare borde der hafva en fristad, då det förföljes på alla andra ställen. Dessutom disponerade häradsboerne icke jagten på allmänningarne, de der voro Statens, ej häradets tillhörighet.

Herr Friherre *Cederström, Jacob*, har instämt med Herr *af Ström* deruti, att en Communal-förvaltning icke kunde annat än menligt inverka på skogshushållningen, men ansett, att vilkoren, såväl i afseende på tiden som sättet att erhålla utsyning och betesrättighet, borde närmare bestämmas i den under uta betande varande nya Skogs-Ordningen.

Af Herr Prosten *Åstrand* hafva emot Utskottens tillstyrkanden vid 7 och 10 §§. af Instructionen för Skogs- och Jägeri-Staten blifvit anförde samma skäl, som Herr *af Ström* utvecklat och här ofvan finnas upptagne, hvarjemte Herr Prosten äfvenledes uppfattat Utskottens hemställan, i afse-

ende på tillägg till 27 §. af nämnde Instruction, så som skulle Utskotten icke velat tillstädja fridlysning för bete å någon trakt af allmänning, deremot Herr Prosten anfört enahanda anmärkning om omöjligheten att derförutan erhålla en duglig och sluten skog.

Herr Prosten *Östberg* har emot Utskottens afstyrkande af bifall till de inom Bonde-Ståndet väckte motioner om fri disposition af Härads-allmänningarne anmärkt, att, då det vore en på erfarenheten grundad sanning, att hvad, som är under enskild vård, skötes bättre än det, som är under allmän, det ej gåfves något skäl, hvarföre icke egarne skulle få, på sätt dem bäst syntes, om deras egendom besluta.

Herr Doctor *Björkman* har, instämmande med Herr Prosten *Östberg*, d rjemte mot det af Utskotten föreslagna vite af 3 R:dr 16 sk. B:co för betande å allmänning före den 1 Juni, hemställt, huruvida det vore möjligt eller skäligt att så länge hindra dem, som hafva rättighet till mulbet, och om icke i sådant fall bokstafligen kunde inträffa, hvad ordspråket innehölle: "att medan gräset gror, dör kon."

Herr Professor *Geijer* har hufvudsakligen instämt i den af Herr Friherre *von Krœmer* emot förra Betänkandet afgifna reservation.

Herr Prosten *Ahlqvist* åberopade, i afseende på allmännings-skogarnes upplåtande åt menigheterna, det bedröfliga exempel, som Öland i förevarande fall framställde. Det vore bekant, att dervarande allmänningar blifvit åt enskilde upplåtne och det torde ej heller vara okändt, att, till följd deraf, Öland blifvit nära nog alldeles skoglöst, emedan allmogen mindre toge i betraktande framtida behof, än ögonblickets tillfälliga vinst. Att skogarne stundom vårdades bättre af enskilde, medgåfves, men från flere håll än Öland anfördes exempel derå, huruledes allmänningarne blifvit i hast tillintetgjorda, då de fallit i enskilde personers händer.

Herr Domprosten *Elmgren* har, under åberopande af Friherre *von Krœmers* reservation, deri Herr Domprosten instämt, i afseende på menigheternas deltagande i vården och förvaltningen af Härads-allmänningarne, ansett, att derigenom skulle uppkomma en splittring i förvaltnings-åtgärderne och stridiga intressen sannolikt göra sig gällande, hvarvid skogs-vården troligen ej vunne.

Af *Lars Pettersson* från Blekinge Län har blifvit yttradt, att de af Utskotten anförda motiv för afstyrkande af motionerne om Jägeri-Statens upphörande icke gälde, i fråga om indragning af Jägeri-Staten i Blekinge. I detta Län funnes icke någon allmänning, inga undantags-skogar

af skatte-natur, således icke heller någon verksamhet för skogs-betjeningen annorlunda, än genom kitsliga åtal. Kongl. Maj:t hade visserligen, i Dess Nådiga Bref af den 17 November 1837, stadgat, att, så snart nu varande Öfver-Jägmästaren *Wickenberg*, hvilken å sin tjenst innehafver fullmagt, afginge, hela den öfriga skogs-betjeningens tjenstgöring upphör och deras löner ovilkorligen till skogsplanterings-cassan ingå, men då genom detta stadgande hela Jägeri-Statens inom Blekinge Län obehöflighet vore ådagalagd, gåfves ingen anledning, hvarföre icke nu genast Öfver-Jägmästaren *Wickenbergs* lön kunde förflyttas på Indragnings-Staten och öfrige skogsbetjeningen genast afskedas; och borde Utskotten tillstyrka Rikets Ständer att hos Kongl. Maj:t i underdånighet begära hela Jägeri-Statens i Blekinge Län indragning eller ock en sådan öfverföring på Allmänna Indragnings-Staten af Öfver-Jägmästaren *Wickenbergs* lön besluta.

Anders Trysén från Östergötland har, på grund deraf, att allmänningarne vore Häradernes tillhörighet, yrkat, på sätt hans motion innehåller, för Häradsboerne fri disposition öfver allmänningarne, under förklarande, att han dermed icke åsyftade annat än, att, då fleste delegarne i en allmänning uppgjort en hushållsplan om fördelning, försäljning eller förvaltning, den samma må, utan intrång af någon embetsmyndighet, kunna verkställas.

Fredrik von Zweigbergk har genom anförande af åtskilliga äldre Författningar och Skogs-Ordningar velat visa, att Häraderne hade eganderätten till Härads-allmänningarne, i följd hvaraf han ansåg senare tiders Författningar, rörande dessa skogar, onaturliga och eganderätten kränkande, samt den serskilda beskattning, som blifvit i Kongl. Brefvet den 16 Mars 1824 föreskrifven såsom vilkor för Härads-allmänningarnes upplåtande till intressenterne, jemväl vara ett intrång i eganderätten, hvilket borde rättas; och kunde han icke inse, hvarföre en delning af Härads-allmänningarne nu icke borde ske, så väl som den skett af Socken-allmänningarne, utan serskild ansökning hos Kongl. Maj:t och framför allt utan ny skattläggning såsom vilkor för en dylik delning, i och hvarmed så väl Konungens Befallningshafvandes som Jägeri-betjeningens befattning med dylika skogar komme att upphöra.

Anders Andersson från Skaraborgs Län har ansett, att, då Häradsboerne, enligt Utskottens förslag, kommo i besittning af deras lagliga rätt, i afseende på dispositionen och vården af allmänningarne, någon öfveruppsigt å

Statens sida icke erfordrades och att detta förmynderskap således borde upphöra.

Anders Brissman från samma Län, *Hinric Andersson* och *Nils Persson* från Örebro Län hafva på enahanda skäl yrkat Skogs- och Jägeri-Statens upphörande, och de båda sistnämnde derjemte, i afseende på 27 §. i Instructionen för nämnde stat, ansett den af Utskotten tillstyrkta förändring snarare befordra egennytta än medföra någon fördel för samhället, hvarföre de önskat, att denna §. måtte blifva oförändrad.

Utskotten hafva vid besvarandet af dessa anmärkningar ansett lämpligt att iagttaga samma ordning, hvari ämnena uti förra Betänkandet förekomma.

Hvad således först beträffar frågan om allmänningarnes upplåtande till intressenternes fria disposition, som yrkats, dels på grund af en förment Häradernes egande-rätt till allmänningarne, dels till följd af den åsigt, att skogen skulle derigenom bättre vårdas, enär enskild hushållning alltid skulle bedrifvas med mera fördel än allmän; så anse Utskotten sig icke böra ingå i någon pröfning deraf, huruvida, såsom åtskillige talare yttrat, häraderne må anses ega grundade anspråk på eganderätt till de så kallade Härads-allmänningarne, enär detta ännu icke utredda ämne otvifvelaktigt innefattar en Domstolarne tillhörig rättsfråga, utan få Utskotten inskränka sig till ämnets betragtande endast ur national-ekonomisk synpunkt. Och då Utskotten i sådant hänseende, långt ifrån att af de framställde anmärkningarne rubbas i sin åsigt om skadligheten af den påyrkade åtgärden att till intressenternes fria disposition upplåta allmänningarne, tvertom uti denna åsigt stadfästats, sakna Utskotten all anledning att frånträda, hvad de förut i detta ämne yttrat, utan vidblifva det förut afgifne Utlåtandet.

Vidkommande sedermera de anmärkningar, som blifvit framställde emot Utskottens tillstyrkande, i afseende på rättighet för delegare i Härads-allmänning att genom utsedde deputerade vaka öfver skogshushållningen å allmänningen; så synas desamma egentligen hafva härledt sig från den förutsättning, att, till följd af det framställde förslaget, någon skogs-betjening icke vidare skulle komma att tillsättas, för att handhafva den dagliga tillsynen öfver skogen samt vaka deröfver, att olofliga tillgrepp

ej derifrån må kunna ske; men då Utskotten icke med det framställde förslaget åsyftat en sådan påföljd, och Utskotten ej kunna frångå den öfvertygelse, att skogshushållningen skall icke allenast med mera nit bedrifvas, utan äfven med mera värme omfattas, derest delegarne i allmänningarne få sjelfva uti denna angelägenhet deltaga, få Utskotten, för närmare bestämmande af det förslag, som förra Betänkandet innehåller, hemställa, att åt Utskottens tillstyrkande i denna del må gifvas följande förändrade lydelse:

att delegare i Härads-allmänning måga, der de det önska och sådant hos Konungens Befallningshafvande anmäla, ega att genom utsedde deputerade deltaga uti uppsigten och vården af allmänningen och att för bemälde deputerade utfärda Instruction, som af Konungens Befallningshafvande granskas och godkännes; börande detta likväl icke leda till upphörande eller inskränkning af den öfveruppsigt, Staten, genom Konungens Befallningshafvande samt Skogs- och Jägeri-Embetsmännen, hittills utöfvat.

I afseende på frågan i allmänhet om hela Jägeri-Statens indragning, åberopa Utskotten deras yttrande i förra Betänkandet, och få beträffande samma Stats indragning i Blekinge Län, hvarom serskild anmärkning blifvit inom Bonde-Ståndet gjord, meddela den upplysning, att en sådan indragning blifvit genom Kongl. Brefvet den 17 November 1837 redan beslutad, hvarjemte Utskotten, i fråga om Öfver-Jägmästaren *Wickenbergs* öfverflyttande på Allmänna Indragnings-Staten, och den lägre Jägeri-betjeningens i Blekinge förafskedande, anse sig böra erinra, att den förstnämnde frågan, såsom hörande till ordinarie Stats-regleringen, innefattar ett ämne, hvilket icke tillkommer Utskottens handläggning, och att icke utredt är, huruvida, hvad i det senare hänseendet blifvit yrkadt, lagligen kan låta sig verkställa. Utskotten hafva alltså i de gjorde anmärkningarne icke funnit anledning att sitt förra Utlåtande i denna del frånträda.

Hvad härefter angår de af Utskotten i förra Betänkandet tillstyrkta förändringar i vissa §§. af Instructionen för Skogs- och Jägeri-Staten, hvaremot anmärkningar blifvit framställde, få Utskotten anföra:

I af-

i afseende på 3 §., att, ehuruväl, då ingenting finnes stadgadt om arfvode till District-förvaltare för behörige Skogs-chartors författande, det visserligen kunde antagas, att han icke egde något arfvode derföre åtnjuta, och således §. i denna del må anses tydlig, likväl och då i alla fall icke är genom någon allmän Författning bestämdt, hvilken skall bekosta de vid uppmätningen af skogarne erforderlige handtlangare-dagsverken, förmoda Utskotten, att deras afgifna tillstyrkande vid denna §. icke skall anses öfverflödigt, och vidhålla Utskotten fördenskull sin förut gjorda hemställan i ämnet.

De skäl, Utskotten i förra Betänkandet anfört till stöd för Utskottens tillstyrkande, att uti den provisionella hushållningsplanen en serskild indelning af marken må göras för årliga hyggen af timmer, och en serskild för huggningen af ved och gärdsel, lämpad efter en kortare tid för återvext, hafva Utskotten icke funnit försvagade af de deremot gjorda anmärkningar; och hvad beträffar den af Herr *af Ström* uppgifne verkan af den höga omloppstiden, att nemligen påskynda skogarnes uppmätning och trakthuggningens införande, skulle Utskotten föreställa sig, att detta snarare skulle följa af den anstalt, Utskotten föreslagit, enär en nitisk och driftig skogs-stat skulle deruti finna en anledning att än mera påskynda trakthuggningens införande, till undvikande af de olägenheter, som då än uppenbarare visade sig förenade med den provisionella hushålls-planen. Utskotten vidblifva således sitt tillstyrkande, i afseende på denna §.

Deremot hafva Utskotten funnit de anmärkningar, som blifvit af Herr *af Ström* samt Prosten *Åstrand* anförde mot Utskottens tillstyrkande vid 7 och 10 §§., i afseende på dels användandet i främsta rummet af vindfällen och öfverskärmande träd m. m., dels tiden för utsyning och huggning af vedbrand, vara af den vigt, att Utskotten finna sig föranlåtne att i dessa omständigheter frånträda den mening, Utskotten förut yttrat, samt hemställa, att de ifrågavarande §§. uti Instructionen måtte blifva oförändrade, och

något afseende således icke fästas å de om förändring derutinnan gjorde framställningar.

Emot hvad Utskotten tillstyrkt vid 27 §., har den anmärkning blifvit gjord, att den föreslagna förändringen snarare befordrade egennytta, än medförde någon fördel för samhället, samt att allmogen icke skulle

kunna framföda sina kreatur, om den så länge som till den 1 Juni stängdes ifrån betesrätt å allmänningen. I hvad mon det kan befordra egennytta, att betande förbjudes före den 1 Juni, kunna Utskotten ej inse; och en i sig sjelf fullkomligen rigtig grundsatts, som den måste anses vara, att under viss tid fridlysa betandet å allmänning, finna Utskotten icke böra uppoffras för afseendet å den svårighet, en och annan kan hafva att framföda sina kreatur, intilldess betandet kan varda å allmänningen upplåtet. Måhända kunde ett sådant inskränkande af betestiden å allmänningarne äfven hafva den helsosamma följd, att allmogen med mera omtanka hushållade med de foder-tillgångar, den eger, och då vore ett dubbelt gagn åstadkommet.

Äfven hafva flere anmärkningar blifvit framställda, utgående från den uppfattning af Utskottens tillstyrkande vid denna §., som skulle Utskotten icke vilja tillåta någon viss trakts af allmänningen fridlysande. Utskotten hänvisa, i afseende härpå, till sitt yttrande i Betänkandet, deraf det klarligen skönjes, att Utskotten med sitt tillstyrkande icke haft för afsigt att inskränka, utan tvärtom att utvidga och skärpa de redan varande föreskrifterne, rörande fridlysning af allmänningarne. Utskotten tro sig således icke hafva gifvit anledning till de gjorde anmärkningarne och hafva icke funnit skäl att frånträda sitt förra yttrande, hvarföre Utskotten hemställa,

att anmärkningarne vid denna §. måtte förfalla.

Slutligen hafva Utskotten icke kunnat bestrida rigtigheten af den anmärkning, Herr *af Ström* framställt vid 47 §., att nemligen häradsboerne icke ega rätt till jagten å Härads-allmänningarne, hvadan de icke heller kunna vara berättigade att om utarrenderandet deraf förfoga. Utskotten måste således, med frångående af sitt tillstyrkande i denna del, hemställa,

att den, i afseende å förändrande af 47 §. uti Instructionen för Skogs- och Jägeri-Staten, gjorde framställning måtte förfalla.

Stockholm den 3 April 1841.

Reservation

af *Fredrik von Zweigbergk*, som åberopande hvad han, i afseende på Häradernes rättighet till fri disposition öfver Härads-allmänningarne

så väl inom Bonde-Ståndet som i Utskotten förut anfört, ansåg, att det åläge Kronan visa grunden till sin eganderätt till dessa allmänningar eller det förordnande, som berättigar henne att öfva förmynderskap öfver Häradernes enskilda egendom.

N:o 65.

Ank. till Exp.-Utsk. den 6 April kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om Härads-Allmänningarnes förvaltande, enligt samma grunder, som Krono-Parkerne, samt om utsyningen derå.

Med anledning af Utskottens Betänkande N:o 6, har Herr *af Ström, Israel Adolf*, i sammanhang med återremissen af samma Betänkande, hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln väckt en ny motion, deruti han föreslagit, att till undvikande af alla de många omvägar och besvärligheter, som äro förenade med de nu brukliga former för utsyning af skogs-förnödenheter, samma grunder kunde följas vid allmännings-skogarne, som i flere år med stor förmon begagnats vid Krono-parkerne, nemligen att den skog, som efter skedd uppskattning för året borde huggas, sorterades i sågstockar, timmer, gärdsel, ved och stör, samt på öppen auction såldes till den mestbjudande inom Häradet, hvarefter det inflytande beloppet utdelades på de till utsyning inom häradet berättigade. Derigenom skulle alla oredor och tvister försvinna, mycket besvär undanrödjas och mången, som haft behof, af t. ex. 100 stockar till husbyggnad, men vid den vanliga repartitionen skulle fått nöja sig med 10 stockar om året, kunna på en gång fylla sitt behof, utom det att derigenom en mängd dagsverken skulle besparas för den från allmänningen aflägse boende, hvilken kunde för sin anpart i utdelningen af penningarne köpa på närmare håll sina skogsförnödenheter, kanske bättre passande för behofven, än dem, han kunde få från allmänningen. Uppstode stridighet om fördelningen af penningarne, så vore den mycket lättare sliten, än den om utsyningen, och en municipal-styrelse öfver den genom sådan försäljning uppstående cassan mera passande, än en municipal-styrelse öfver skogen. Af den inflytande sum-

man borde skogvaktarnes löner först utgå och äfven något afsättas till frösådder, då sådant behöfdes, jemte huggnings-kostnadens förskjutande, hvarefter det öfriga skulle blifva Häradets tillhörighet. Att Kongl. Maj:ts bifall till en sådan förändring erhölles, vore ej tvifvelagtigt, då Kongl. Maj:t eger kännedom, att resultaten af en lika behandling vid Kronoparkerne visat sig ganska förmonliga, och fördelen af Härads-allmänningarnes förvaltning af instruerade, ansvarige och driftige personer skulle med tiden blifva, att skogarne gåfve minst dubbel afkastning emot förr och genom sitt utseende en nyttig prydnad för landet, hvilket redan visat sig på de Kronoparker, allmänningar och enskildes skogar, som kommit under skicklige förvaltares händer, hvilka obehindradt fått verka efter antagna rationela grunder.

Hvad sålunda blifvit anfördt och föreslaget, hafva Utskotten öfvervägat, och ehuru Utskotten icke kunna förneka, att en sådan behandling af allmänningarne skulle hafva de af motionären uppräknade fördelagtiga följder för sjelfva skogarne, tro Utskotten likväl, att förhållandet icke skulle blifva lika fördelaktigt för de till utsyning berättigade, hvilka nu erhålla en visserligen ofta otillräcklig utdelning af skogsförnödenheter, men likväl äro försäkrade att bekomma den, hvaremot det å skoglösa orter icke vore utan anledning att befara, det vid försäljning å auction af skogseffecterne en förmögen person kunde göra det till en speculation att till högt pris inropa alltsammans, för att sedermera efter behag kunna taxera de öfrige intressenterne, hvilka icke hade tillfälle att hos någon annan förse sig med sine behof, och således uti den högre utdelningen i penningar torde få en högst otillräcklig ersättning för sin vanliga utsyning, möjligen också den fattigare icke blifva als i stånd att anskaffa sig sin nödiga vedbrand. I betraktande häraf och då i öfrigt uti gällande Författningar intet hinder synes var att, vid uppgörande af hushålls-planer för allmänningarne, der intressenterne sådant önska, det här ifrågaställde förvalltningssättet antaga och införa, hemställa Utskotten,

att Herr *af Ströms* motion icke för närvarande måtte till någon åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 April 1841.

STOCKHOLM, Elméns och Grandbergs Tryckeri, 1841.

N:o 66.

Ank. till Exp.-Utsk. den 7 April 1841, kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning af åtskillige inom de respective Riks-Stånden väckta motioner, rörande en förbättrad Fångvård samt disciplinen inom Fängelser och Corrections-inrättningar, m. m.

Till de sammansatta Utskotten hafva uti dessa ämnen blifvit remitterade följande motioner, nemligen:

Från Högloft. Ridderskapet och Adeln:

1:o af Herr Friherre *Cederström, Anders*, hvilken, under öfverklagande af de allt mer och mer tilltagande, samt, efter motionärens förmenande, nu till en oerhörd höjd, i synnerhet i och omkring hufvudstaden, drifne, djerfva stölderna i förening med de gröfsta och oblygaste bedrägerier, hvartill orsakerne, enligt motionärens tanka, igenfunnos ej allenast i Brottmåls-lagarnes ofullkomlighet och Säkerhets-polisens otillräcklighet samt organisation, utan till en stor del i corrections-anstalternes bristfällighet, och hufvudsakligast i corrections-inrättningens å Långholmen tillvaro inom hufvudstaden, emot sistnämnde inrättning serskildt anmärkt hufvudsakligen: att fångarne dersädes äro boende tillsammans om nätterne i större salar, samt om dagarne hafva gemensamt arbete i dertill inrättade fabriker och arbetsrum; att de obehindradt kunna sins emellan vidtalas, formera bekantskap samt den mindre förhärdade blifva undervisad af den i brott mera förfarne; att bevakningen derstädes vore otillräcklig att hindra rymningar och myterier; samt slutligen, att ingen af dervarande befäl vore någonsin säker till lif eller lem; och har motionären, med anledning af det sålunda anförda, föreslagit: 1:o att Lag-Utskottet måtte uppdragas att, i sammanhang med Utlåtande öfver det nya Criminal-Lagförslaget, till Rikets Ständer inkomma med Utlåtande, rörande förbättrade Fängelse- och Corrections-anstalter, i enlighet med blifvande Criminal-lag och tidens kraf; och 2:o att under tiden, samt intilldess en ny ordning i detta hänseende kunde komma att antagas, strängare Lagar, än som hitintills varit fallet, måtte stiftas för

de inom Riket varande serskildte corrections-anstalter; i hvilket afseende motionären jemväl hemställt:

a) att hvarje fånge, insatt eller fångslad för bevisadt eller erkändt och afdömdt brott, skulle, vid minsta försök att ur fängelset eller dess område rymma, — och om han ej genast på tillrop af vaktkarl eller den, som med hans bevakning hade befattning, återvände eller stadnade, — saklöst få skjutas eller nedhuggas, samt att han, då han efter flygten blifvit gripen, skulle icke allenast med svårare fängsel beläggas, utan ock med tjenlig extra judiciel bestraffning afspisas;

b) att förrymd fånge eller förbrytare, hvilken satte sig till motvärn, då han ertappades och skulle häktas, måtte ansvarslöst nedhuggas eller skjutas;

c) att correctionist eller fästningsfånge, som inom inrättningens eller fästningens område våldsamt förgriper sig emot befäl eller bevakning, måtte dömas efter Krigs-artiklarne och straffet genast tillämpas;

d) att för ringare oordningar inom dylika anstalter Commendant, i samråd med dertill utsedde personer, måtte ega att döma till extra judiciel bestraffning af prygel;

e) att ingen correctionist eller fästningsfånge måtte få, för inom dylikt fängelse-område begånget brott af hvad beskaffenhet det än kunde vara, dragas för annan domstol, utan att nämnde brott inom fästningen eller corrections-anstalten af behörige dertill förordnade personer afdömdes, och bestraffades efter Krigs-artiklarne i de fall, der de vore tillämplige, och i öfrige fall efter samma grunder, som soldat skolat dömas och straffas, om han begått brottet; och

f) slutligen att allt samspråkande emellan fångarne borde, vid äfventyr af prygel, vara strängeligen förbjudet, samt att verkliga brottslingar, så vidt sig göra låter, måtte skiljas från blotta lösdrifvare och försvarslöse, hvilka senare visserligen ej borde förvägras talandet med kamrater;

2:o af Herr *Hård af Segerstad*, *August Leopold*, som, efter framställning, att nuvarande corrections-inrättningar ingalunda motsvara det med dem afsedda ändamål, enär erfarenheten nogsamt visat, att lösdrifvaren, den i begynnelsen blott vanartige eller vanfrejdade, efter ankomsten till fängelset, i stället att derstädes vänjas till arbete och ordning för att göras skicklig att en gång åtminstone kunna blifva användbar medlem i samhället, förfaller till likhet med de gröfsta brottslingar, föreslagit: att cor-

rectionister borde anses som Kronans arbetare, det lägre befälet tagas bland dem sjelfve, samt under- och öfver-befäl från Arméen; att Corrections-lagar måtte stiftas, innehållande strängare straffbestämmelser än Krigs-artiklarne i alla andra fall, utom för subordinationsbrott, der samma straff borde ega rum, samt att förnyade rymningar och brott emot ordning och flit inom inrättningarne måtte beläggas med lifstids-fängelse; att befälets synnerliga åliggande borde bestå uti ömhet och godhet emot alla dem, som visa hog och lust för hvad, som till förbättring hörer; att skicklige, nitiske och skäligen lönade Religions-lärare måtte vid hvarje station anställas; och slutligen att correctionister borde erhålla fri dispositionsrätt öfver hvad han årligen kan förtjena samt nödvändigt en eller annan fridag i hvarje månad, på hvilken han kunde permitteras till arbete i granskapet af sin station;

3:o af Herr Grefve *Taube, Gustaf Johan,* att, oansedt hvilket system, som för brottslingars behandling än måtte komma att bestämmas, berodde likväl dess verksamhet otvifvelaktigt deraf, att intet experimenterande, genom hvarannan korssande Reglementen, må ega rum, hvadan högst nödigt vore, att en serskild Lag stadgades: för qvalificationer af nödige embets- och tjenstemän, deras skyldigheter och rättigheter; för den ordning och tuckt, som bör iagttagas inom fängelserne, samt i synnerhet för correctionisters och mindre brottslingars, utan känd förmögenhet, behandling efter frigifvandet ur fängelset; och har motionären derföre yrkat, dels att förslag till en dylik Lag, i öfverensstämmelse med det system, som blifver antaget, måtte för Rikets Ständer framläggas, dels att Prester måtte företrädesvis antagas till uppsyningsmän vid corrections-inrättningarne, med rättighet att, efter en viss tids oklanderlig tjenstgöring vid Inrättningen, blifva berättigade att söka Presterlig befordran öfver allt i Riket; och dels, att det måtte öfvervägas, huruvida Belgiske Förordningen den 4 December 1835, rörande frigifne fångar, må kunna, i mer eller mindre mon, tjena till ledning för stadgande i detta hänseende inom fäderneslandet.

Från Hedervärda Bonde-Ståndet:

af Riksdags-fullmägtigen från Wester-Norrlands Län, *Nils Strindlund,* hvilken, efter förmenande, att vid valet af straff i synnerhet borde afses förbättringen af sådane brottslingar, som, genom straffets verkställighet å någon tid skiljde från samhället, efter straffets undergående, åter deri ni-

träda; att brottslingars förbättring vore alltså ett vigtigt ändamål, som genom straffet borde befordras, men att corrections-inrättningarne, i stället att utgöra förbättrings-anstalter, deremot blifvit plantskolor för allehanda brott och förderf, ansett nödvändigheten påkalla några mått och steg för betryggande af samhälls-inrättningens bestånd, säkerhet och ändamål, och i följd deraf föreslagit: att correctionister genast och intilldess något lämpligare och säkrare medel mot dem kan beredas, måtte ställas under Krigs-Lagarne, äfvensom att entrepreneurerne för renhållningen inom hufvudstaden ej vidare måtte tillåtas att emot laga försvar och otillräcklig bergning uttaga och, för dylike göromål, begagna correctionshjon.

De utaf motionärerne sålunda gjorde framställningar, äfvensom hvad vid motionernes remitterande blifvit inom de serskildte Riks-Stånden yttradt, hafva Utskotten tagit i noggrannt öfvervägande, och få serskildt yttra sig öfver de olika förslagen.

Beträffande först Friherre *Cederströms* yrkande, att Utlåtande måtte afgifvas, rörande förbättrade fängelser och corrections-anstalter, i enlighet med blifvande Criminal-Lag och tidens kraf, så anse Utskotten motionärens framställning redan vara besvarad genom det yttrande, sammansatta Stats-, Lag- och Ekonomi-Utskotten afgifvit uti Betänkandet N:o 89, angående anstalter för en förbättrad fångvård genom ombyggnad eller förändrad inredning af fängelserne; och hemställa Utskotten derföre,

att motionärens framställning i denna del må förfalla.

I fråga vidare om samme motionärs förslag, att hvarje fånge, insatt eller fängslad för bevisadt eller erkändt och afdömdt brott, skulle vid minsta försök att ur fängelset eller dess område rymma, saklöst få skjutas eller nedhuggas, om han ej genast på tillrop af vaktkarl eller den, som med hans bevakning hade befattning, återvände eller stadnade, samt att han, då han blifvit gripen, skulle icke allenast med svårare fängsel beläggas, utan ock undergå extra judiciel bestraffning, få Utskotten, för besvarande af första delen utaf förslaget, endast hänvisa till hvad Rikets Ständer, vid 1823 års Riksdag, yttrade, då Kongl. Maj:t till Ständerne aflät Nådig Proposition om ett Lagstadgande i enahanda syftning, som det motionären föreslagit, men innefattande vida mera betryggande bestämmelser till förekommande af möjliga missbruk vid tillämpningen derutaf. Rikets Ständer yttrade nemligen då: "Att Rikets Ständer funnit åtskilliga betänk-"ligheter möta vid antagandet af det framställda förslaget. Om det, å ena

"sidan, syntes svårt att förekomma fångars flykt, utan användande af våld-
"samma medel, och den, som genom Lagbrott förverkat personlig frihet,
"kunde anses böra skylla sig sjelf för följderne, om han, genom försök till
"flykt, gjorde sådana medels begagnande nödvändigt, kunde likväl, å den
"andra sidan, endast behofvet af sjelf-försvar berättiga den, som hade sig
"fångars vård uppdragen, att uppoffra fångens lif och ett sådant behof in-
"träffade ej, då en fånge utan våld sökte att undkomma. Dessutom skulle,
"enligt Rikets Ständers tanka, den ifrågasatte rättigheten för fångvaktare
"och fångförare att skjuta på fånge, som sökte rymma, blifva ganska våd-
"lig i tillämpningen, då ibland dem, som hållas fångne, funnos icke blott
"sådane, som voro för gröfre förbrytelser dömde, utan äfven sådane, som
"blott voro misstänkte eller såsom lösdrifvare häktade, och det icke kunde
"anses tillkomma fångvårdaren att urskilja, om Lagen emot den ene eller
"andre borde tillämpas, äfvensom det kunde befaras, att fångvårdarne, i
"förlitande på ett sådant medel att hindra fånges flykt, kunde uragtlåta
"den vaksamhet, hvarigenom flykten i annat fall kunnat förekommas."
Och hafva Rikets Ständer, på grund af dessa omständigheter, och enär
Rikets Ständer förmodat, att, om fångvården handhafves, i öfverensstäm-
melse med de gällande allmänna föreskrifterne och bevakningen lämpades
efter behofvet, samt fångvaktare och fångförare sattes i tillfälle att, i fall
af våld eller motvärn å fånges sida, möta våld med våld, några andre
utomordentlige anstalter till förekommande af fångars rymning icke skulle
erfordras, ansett sig icke böra bifalla, hvad Kongl. Maj:t i detta afseende
föreslagit. Utskotten, som instämma uti de af Rikets Ständer vid 1823
års Riksdag uttalade betänkligheter emot förslaget att tillerkänna fångvak-
tare och fångförare rättigheten att skjuta eller nedhugga rymmande fånge,
samt, i afseende på motionärens framställning om ertappade rymmares
beläggande med extra judiciel bestraffning, anse sig vördsamt böra erinra
derom, att ett dylikt förfarande, dertill någon rättsgrund svårligen lärer
kunna uppgifvas, säkerligen icke skulle vara tillräckligt att afskräcka den
fångne från att söka återvinna friheten, om tillfälle dertill för honom yp-
pades, men deremot sannolikt skulle föranleda dertill, att förrymde fån-
gar, oftare än nu sker, skulle våldsamt motsätta sig dem, som kommo för
att gripa dem, tillstyrka af nu anförde skäl,

att motionärens förrberörde förslag måtte ogillas.

Äfvensom Utskotten anse, att Herr *Hårds af Segerstad* framställ-

ning, att förnyade rymningar samt brott emot ordning och flit inom corrections-inrättningarne borde beläggas med lifstids-fängelse,

icke förtjenar afseende.

För besvarande härefter af Friherre *Cederströms* anhållan, det stadgas måtte, att förrymd fånge eller förbrytare, som sätter sig till motvärn, då han ertappas och skall häktas, kan ansvarslöst nedhuggas eller skjutas, torde det vara tillräckligt att åberopa de uti 25 Cap. 1 § Missgernings-Balken redan gifne föreskrifter, hvilka synas i detta afseende fullt tillfyllestgörande. Utskotten anse derföre,

att motionen i denna del icke må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

Vidkommande åter de serskilde af Friherre *Cederström*, Herr *Hård* och Riksdagsmannen *Strindlund* väckte förslag om Krigs-Lagarnes tillämpning på fästningsfångar och de så kallade correctionisterne, anse Utskotten sig böra upplysa: att 5 §. i det af Öfver-Ståthållare-Embetet i Stockholm den 1 October 1803 utfärdade Reglemente och Förordnande till efterrättelse för fångarne å Smedjegården samt 5 Artikeln 4 §. uti den af bemäldte Embete under samma dato utgifne Instruction för Vaktmästaren och Vaktkarlarne vid Smedjegårds-häktet innehålla, det fånge, som fördristar sig att, vid utöfningen af Vaktbetjeningens tjenster, antingen tillfoga dem sidovördnad eller emot dem fälla oqvädinsord samt med ifver och våld dem sig emotsätta, skall dömas och straffas, efter hvad Kongl. Maj:ts Krigs-Artiklar i thy fall om Vakters förolämpande i allmänhet stadga; att Kongl Maj:t, uti Nådigt Bref den 12 Februari 1808, förklarat, det berörde Reglemente och Instruction borde lända till efterrättelse vid alla Krono-fängelser i Riket, dock med tillägg af sådane stadganden, som vederbörande Landshöfdingar och Commendanter kunna finna nödige och nyttige vid de under deras inseende varande fängelser, samt ej stridande emot de förordnanden, berörde Instructioner och Reglementen innehöllo; att genom Kongl. Reglementet för arbets-inrättningen i Carlskrona den 27 Febr. 1804 är vordet stadgadt, icke allenast, att Commendanten har att, efter sig företeende omständigheter, förordna, angående uppsigten och vården öfver det till Inrättningen hörande arbets-manskap samt meddela i detta hänseende nödiga Instructioner, hvilka böra noga efterlefvas vid det i Krigs-Artiklarne utstakade ansvar, utan ock att för alla mindre förseelser, som af allmän arbetskarl kunna begås, Commendanten, Compagnie-Chefen eller

den, som öfver arbetet har tillsyn, eger utöfva den i Krigs-Artiklarne och serskildta Reglementen vederbörande Befal tillagda rättighet att sådane fel extrajudicialiter afstraffa, deremot gröfre brott skola ankomma på Krigs-Domstols pröfning och afgörande; och att uti Krigs-Artiklarne bestämmes, uti 12 §. af 6 Cap., att, om någon med våldsam hand eller gerning öfverfaller Post-vakt eller Patrull, skall han, derest brottet skett i fredstid, straffas med högsta kropps-plikt, men, om det inträffat i fält, mista lifvet och att hot och smädeord emot dem ligga i tveböte, emot hvad Allmän Lag i dylika mål eljest stadgar, och, uti 14 §. samma Capitel, att, om fängslad person förgår sig medelst förolämpande eller bugg och slag emot den, som vakt och vård om honom hafver, skall arrestanten straffas med tjugo par spö eller fjorton dagars fängelse vid vatten och bröd, allt som personen är till, och att detta straff bör, sedan Utslaget derom vunnit laga kraft, genast i verkställighet gå, utan afseende å beskaffenheten af det brott, hvarföre han blifvit häktad, eller att samma brott då ännu icke kan vara pröfvadt och afdömdt.

Enahanda åsigter, som de, hvilka motionärerne i nu ifrågavarande hänseende framstält, hafva således redan gjort sig gällande och till en del äfven vunnit tillämpning. Men då, till följd af föreskriften uti Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807 derom, att alla de serskildte stadganden, hvilka, under åberopande af äldre protectorialer, blifvit tid efter annan till skydd för Konungens embetsmän och publike betjente i gemen meddelade, samt utsätta svårare straff, än som med Lagens allmänna grunder i 8 och 9 §§. af 18 Capitlet Missgernings-Balken instämde, skulle till all kraft och verkan förfalla, såvida de ej voro serskildt undantagne, ofvan åberopade ansvars-bestämmelser uti Fångvårds-Reglementet och Instructionen för Smedjegården måste anses upphäfne, samt desse ansvars-bestämmelser, tillika med de i öfrigt anförda, endast angå och tjena till skydd för en del utaf den personal inom Riket, som med fångars vård och bevakning har befattning, och hvars alla medlemmar synas ega grundade anspråk att vid utöfningen af deras ansvarsfulla och svåra tjenste-åliggande omfattas med samma hägn, hemställa Utskotten,

det Rikets Ständer måtte för deras del besluta antagande af ett stadgande af denna lydelse:

Öfverfaller fånge eller häktad person i allmänt fängelse eller Arbets-inrättning eller under forsling Vaktmästare, Vakt-

karl, Fång-Gevaldiger eller annan person, som öfver fången tillsatt är, och dräper honom eller tillfogar honom blånad eller blodvite, miste lifvet; drager fången i vredesmode knif eller annat vapen emot bevakningen, straffes, ändock ej skada sker, med tjugu par spö eller fjorton dagars fängelse vid vatten och bröd, och värde i senare fallet straffet, sedan Utslaget derom vunnit laga kraft, genast satt i verkställighet, utan afseende derå, att det brott, hvarföre fången kan vara käktad, tilläfventyrs icke ännu blifvit pröfvadt eller afgjordt.

Hvarförutan Utskotten föreslå, att det måtte förklaras, att den i 11 §. af 17 Capitlet Rättegångs-Balken Vakter och dem, som Rättens eller Konungens Befallningshafvandes bud och ärende gå, tillagde rättighet att sjelfve edeligen vittna om det, som dem i thy fall händer, må utsträckas äfven till dem, hvilka äro till Fångvaktare eller Fångförare ordentligen antagne.

Angående sedermera Friherre *Cederströms* framställning, att för ringare oordningar, begångne inom fästningar eller corrections-inrättningar, Commendant må ega att, i samråd med visse utsedde personer, döma till extrajudiciel bestraffning af prygel, få Utskotten tillkännagifva: att, sedan Rikets Ständer, uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t den 14 Dec. 1747, jemte hemställan, att alle fångar, hvilka merendels voro friske och före, borde tillhållas att, i den mon hvars och ens kön, stånd, ålder, krafter och kunskap medgåfve, förrätta något visst arbete för betalning, som dem till deras föda borde tillställas, dock så, att de deraf ej finge mera om händer, än hvad till nödtorftig spisning tarfvades, på det öfverskottet skulle sedan, då de sluppo utur fängelset, komma dem till godo, tillika föreslagit, att vid alla de tillfällen, då fångarne skulle vara med arbete sysselsatte, det kunde, såsom orden lyda, "lemnas den vakthafvande frihet att hålla "fångarne i en skälig aga, och med hvarjehanda tuktan förmå dem till "arbete, dock att de ej tillfoga dem lamhet eller lyte," så har Kongl. Maj:t, uti Nådigt Bref till Öfver-Ståthållaren och samtlige Landshöfdingarne den 18 Mars 1748, anbefallt iagttagande och verkställighet af hvad Rikets Ständer uti den underdåniga Skrifvelsen hemställt och föreslagit; att förut åberopade Reglemente för fångarne å Smedjegården innehåller uti 3 §., att om någon beträdes utfara i eder eller svordom uti fängelse-rummet, bör

en

en sådan första gången af Vaktmästaren alfvarligen åtvarnas att derföre taga sig till vara; men att, om han ej låter sig deraf rätta, skall han plikta efter allman Lag, eller, i brist af böter, näpsas med tjenlig husaga, efter Öfver-Ståthållarens eller Landshöfdingens beprövande; uti 6 §., att det på det alfvarligaste förbjudes fångarne att sins emellan lefva i kif och osämja, någon skada hvarannan tillfoga, med oqvädinsord bemöta eller förevita begångna missgerningar, såsom ock att öfva hvarjehanda dobbel och spel, eller med starka drycker sig öfverlasta; äfvensom att fångarne förmanas att afstå med allt ohöfviskt och otuktigt tal, samt alla andra oanständiga, otuktiga later och åthäfvor, och att den fånge, som bryter häremot, eller djerfves med hugg och slag annan fånge öfverfalla, eller på något sätt råda och hjelpa till slikt slagsmål, skall straffas efter allmän Lag; men att deremot, om fånge skulle vara ostyrig emot de andra fångarne och söka att dem öfverfalla, utan att dock någon verklig våldsamhet blifvit af honom utöfvad, han skall genom något tjenligt fängsel derifrån afhållas; och uti 9 §, att på det en skyndsam verkställighet ej må saknas å hvad i förenämnde måtto är förordnadt, samt den brottslige på färsk gerning anses med det straff, han förtjent, Öfver-Ståthållaren och Öfver-Ståthållare-Embetets Canzli samt Landshöfdingen eger att mindre brott, som med böter, högst till Femtio Daler Silfvermynt, kunna försonas, upptaga och afgöra; men att då gröfre brott, stöld eller vakters öfverfallande skett, målet skall förvisas till vederbörlig Domstol; att genom Kongl. Brefvet den 19 Aug. 1824 blifvit förordnadt, att de förbrytelser af fånge, hvilka finnas omnämnde i Reglementet för Smedjegårdshäktet, skola, då fånge af varning icke låtit sig rätta, i stället för ansvar efter Lag, beläggas med extrajudiciel bestraffning, som dock alltid bör, i närvaro af två ojäfvige vittnen, å den felaktige verkställas, och icke får i stränghet öfverskrida, hvad Lagen såsom husaga medgifver; att rättigheten att bestämma påföljden för förbrytelse af mindre svår beskaffenhet, begångna af fångar, blifvit genom nyssåberopade Kongl. Bref samt Kongl. Brefvet den 8 Juli 1761 åt Commendanter å Fästningar samt Konungens Befallningshafvande uppdragen; och att 1 §. uti 2 Artikeln af den för Styrelsen öfver Fängelser och Arbets-inrättningar i Riket den 7 Mars 1835 stadgar, i fråga om bestraffningssättet vid corrections-inrättningarne och Malmö correctionella arbetsfängelse, att ordningsmål i allmänhet och sådane af correctionist eller fånge begångne förbrytelser, som äro föremål för Polis-myndigheters be-

handling, eger Styrelsen upptaga och afgöra, samt dervid låta använda correctionella bestraffningar, hvarunder, i svårare fall, jemväl begripes prygel för manspersoner.

Genom desse nyss anförde stadganden är en bestraffnings-rätt öfver fångar och correctionister redan åt Commendanter och dem, som hafva uppsigt öfver fängelser och arbets-inrättningar, medgifven, hvilken, enligt Utskottens tanka, väl kunde tarfva att något närmare bestämmas, men ej att, på sätt motionären synes åsyfta, än vidare utsträckas. Utskotten tillstyrka derföre,

att motionärens ifrågavarande förslag ej må till någon Rikets Ständers åtgärd föranleda.

I afseende härefter å den af samma motionär väckte fråga, att ingen correctionist eller fästningsfånge må för inom fängelse-området begånget brott af hvad beskaffenhet som helst dragas för annan Domstol, utan att nämnde brott inom fästningen eller corrections-inrättningen afdömas af behörigen dertill förordnade personer, så Utskotten, jemte hänvisande dertill, att, enligt de här ofvan åberopade Reglementen och föreskrifter, rättigheten att undersöka, angående oordningar och mindre förseelser, begångna inom fästningar, för närvarande tillkommer det å stället varande befal, serskildt tillägga, att 10 §. i Reglementet för Smedjegården bestämmer uti 1:sta momentet, att de efter samma Reglemente ådömde kroppsstraff alltid böra verkställas inom Smedjegården till skräck och varning för de andra fångarne. Hvad utaf motionärens förslag, som lämpligen är verkställbart, utan att möjligen utsätta fångarne för en alltför godtycklig och hård behandling, är således redan till efterrättelse påbjudet; och Utskotten hemställa, på sådan grund,

att motionen äfven i denna del må förfalla.

Ytterligare har merbemälde motionär påyrkat, att allt samspråkande emellan fångarne borde vid äfventyr af prygel strängeligen förbjudas och att verkliga brottslingar, så vidt sig göra lät, skiljdes från blotta lösdrifvare och försvarslöse; men då de af Kongl. Maj:t den 7 Mars 1835 för embets- och tjenstemanna-personalen vid allmänna arbets- och corrections-inrättningen å Långholmen samt vid allmänna arbets- och corrections-inrättningen för qvinnor i Norrköping utfärdade Reglementen innefatta uttrycklig föreskrift derom, att fångarne skola tillhållas fullgöra, hvad dem

blifvit anbefaldt, under iagttagande af stillhet och tystnad, och att inga andra samtal må emellan dem ega rum, än sådane, som äro nödige för arbetenas gång, samt 7 momentet uti Kongl. Brefvet den 27 Nov. 1798, kungjordt genom Krigs- och Kämmar-Collegiernes samt Stats-Contoirets Circulaire den 18 Jan. 1799, redan förmår, att de, som äro fängslade för mindre brott, icke böra insättas i samma fängelserum med gröfre missdådare, och de, hvilka endast för lösdrifvande blifva häktade, följaktligen i serskilda arrestrum bevakas, synes någon Rikets

Ständers åtgärd icke i anledning af motionen erfordras.

Af en annan motionär, Herr *Hård af Segerstad*, är föreslaget, att för handhafvande af disciplinen inom corrections-inrättningarne lägre befäl borde tagas bland correctionisterne sjelfve, samt Öfver- och Underbefäl från Arméen. Den förstnämnde åtgärden har, ehuru visserligen icke i och för sig sjelf den bästa eller mest ändamålsenliga, i anseende till det samband, fångarne sig emellan ega, redan måst användas och för det manskap, som till bevakning vid corrections-inrättningarne hittills varit commenderadt, har denna tjenstgöring ej sällan visat sig föga gagnande. Något vidsträcktare användande af desse medel anse Utskotten sig derföre ej kunna tillstyrka,

utan hemställa, att motionen i denna del må lemnas utan afseende.

Vidare har ej mindre Herr *Hård af Segerstad*, än Herr Grefve *Taube* väckt förslag om stiftande af serskilde Lagar för handhafvande af ordning och tukt inom fängelserne, samt den sistnämnde serskildt framställt behofvet af en Lag, som bestämde de nödige egenskaperne hos embets- och tjenstemän vid fängelserne, och ansett, att till desse befattningar Prester företrädesvis borde begagnas.

Genom de af Utskotten förut i detta Betänkande åberopade Reglementen och serskilda stadgar tro Utskotten sig väl hafva ådagalagt, att en sådan brist på föreskrifter, som motionärerne synas hafva föreställt sig, icke förefinnas, men då desse äro spridde i en mängd Författningar och en del af de stadganden, som röra fångvården, måste igensökas uti Kongl. Bref och Förordningar, som ej en gång äro genom trycket allmängjorde; då detta oundvikligen måste hos dem, som hafva fångvården sig anförtrodd, verka osäkerhet och villrådighet om hvad, som må vara verkligt

gällande Lag; då jemväl flere af de qvarstående Lagbestämmelserne äro för närvarande tid olämplige, och då ändtligen en genomgripande förändring i detta hänseende måste blifva af nöden, derest de förslag, som de sammansatta Stats-, Lag- och Ekonomi-Utskotten framställt uti Betänkandena N:ris 89 och 162, varda godkände, så Utskotten, som haft tillfälle taga kännedom om ett af Styrelsen öfver Fängelserne och Arbets-inrättningarne i Riket utarbetadt, och den 20 Juli sistlidet år till Kongl. Maj:t ingifvet underdånigt förslag till Förordning, angående fångars bevakning, ordnings upprätthållande inom fängelserne och fångförslingen, hvilket visserligen i många hänseenden synes innehålla ändamålsenliga stadganden, men dock torde erfordra att i åtskillige delar förändras, serdeles om ett förändradt fängelse-system härstädes varder antaget, till Rikets Ständer vördsamt hemställa,

att Rikets Ständer hos Kongl Maj:t i underdånighet anhålla, ett en allmän Författning måtte varda utarbetad, hvarigenom alla serskildte förhållanden med fångars förvarande, förslande och öfriga vård noga bestämmas, äfvensom disciplinens handhafvande inom allmänna fängelserne; och att derest, till följd härutaf, några förändringar i en eller annan del af nu gällande Civil-Lag erfordras, eller tillägg dertill blifva af nöden, Kongl. Maj:t då täcktes låta för nästkommande Ständer derom framlägga förslag; men att de föreskrifter i öfrigt, som Kongl. Maj:t, till följd af Rikets Ständers underdåniga anhållan, kan finna för godt att, i afseende på fångvården, besluta, må, ju förr desto heldre, varda till efterrättelse kungjorde.

Beträffande dernäst frågan om prestmäns antagande till uppsyningsmän vid corrections-inrättningarne, så förmena Utskotten, att den presterliga befattningen icke serdeles egnar sig till en så beskaffad sysslas bestridande, emedan, om det än måste medgifvas, att utan nitisk medverkan af religiös undervisning, någon moralisk förbättring icke hos de häktade kan förväntas, det presterliga kallet likväl redan innebär alltför vigtiga pligter, att de kunna underordnas eller åsidosättas för sådane bestyr, som äro från den ifrågavarande befattningen oskiljaktige; hvarföre Utskotten hemställa,

att motionen i denna del måtte ogillas.

Vid-

Vidkommande härefter det i Herr *Hårds af Segerstad* motion väckte förslag, att correctionister borde användas till Kronans nödige arbeten, samt få behålla hela sin dagspenning; så föreställa sig Utskotten, att den Författning, hvilken, på sätt i det föregående blifvit omnämndt och tillstyrkt, af Kongl. Maj:t torde komma att i Nåder utfärdas, äfven kommer att innefatta bestämmelser i dessa hänseenden. Utskotten anse sig likväl böra erinra, att i de penitentiaire-fängelser, hvilka uti de Nord-Amerikanske förenade Staterne blifvit på senare tider anlagde, och hvilka för deras ändamålsenliga organisation och förvaltning så högt lofordas, man, i motsats med hvad vanligtvis i andra länder egt rum, vidtagit den grundsats, att hela fångens arbetsförtjenst, utan afseende på större eller mindre trägenhet, tillfaller inrättningen, hvaremot fången vid lösgifvandet blott erhåller så stort understöd, att han kan, utan att vara blottställd för nöd, begifva sig till det district, som blifvit anvisadt till hans blifvande vistelseort. Afsigten med ett sådant stadgande är förmodligen den, att Staten på det sättet hålles skadeslös för de uppoffringar, som till samhällets betryggande måste göras och hvartill sålunda brottet sjelft nödgas att bidraga. Men om det än kan synas hårdt att alldeles beröfva fången ett medel till ärlig utkomst, då han omsider ställes på fri fot, hvarigenom äfven en mägtig äggelse uppstår till täflan i flit och arbetsamhet under straffiden, äro Utskotten likväl öfvertygade derom, att all fråga bör förfalla om användandet af sådane öfverskott i arbetsförtjenster eller belöningar för visad flit, medan den häktade ännu sitter innesluten i straff-inrättningen. Detta öfverensstämmer äfven med hvad Kongl. Maj:ts ofvan åberopade Nådiga Bref af den 18 Mars 1748 innehåller, och då nämnde Kongl. Bref tillika stadgar, att öfverskottet af fånges arbetsförtjenst bör honom tillgodokomma, när han slipper ur fängelset, anse Utskotten

motionen i denna del ej förtjena afseende.

Slutligen få Utskotten, i anledning af Herr Grefve *Taubes* framställning om lösgifne fångars behandling, hänvisa till hvad Utskotten i denna fråga yttrat uti Betänkandet N:o 56, angående ändring af Författningarne emot lösdrifveriet, m. m. Hvarjemte Utskotten anse sig böra upplysa, att för närvarande är stadgadt, genom Kongl. Circulairet den 15 Mars 1821, att från fästning lösgifne personer skola, under vägen till hemvisten, erhålla 8 sk. Banco om dagen till sitt underhåll, hvilka beräknas derefter,

att personen skall fortsätta vägen till fots två mil dagligen, och att, till följd af Kongl. Maj:ts Nådiga befallning till Fång-Styrelsen den 28 Maj 1839, enahanda underhåll bestås correctionister, då de, med anledning af föreskriften i 17 §. uti Kongl. Förordningen den 29 Juni 1833, förpassas till hemorten eller annan ort, för att, inom viss förelagd tid, tjenst sig betinga eller annat lagligt näringsfång sig bereda.

Stockholm den 2 April 1841.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1841.

N:o 67.

Ank. till Exp.-Utsk. den 23 April 1841, kl. 9 f. m.

Betänkande, i anledning af väckte motioner om åtgärder till Strömmings-fiskets i Bottniska viken upphjelpande samt, i sammanhang dermed, om ändring och förklaring af Fiskeri-stadgan den 14 November 1766.

I detta ämne hafva motioner blifvit väckta

hos *Wälloſl. Borgare-Ståndet:*

af Herrar *Westman* och *Norin;* samt

hos det *Hedervärda Bonde-Ståndet:*

af *Anders Jansson* från Westerås Län.

Herr *Westman* har, efter framställning af den stora vigt, strömmingsfisket eger, icke allenast för Rikets norra städer, hvilkas Borgerskap till en fjerdedel bestå af fiskare, utan äfven för hela fäderneslandet, sedan det vigtiga och lönande sillfisket upphörde, uppgifvit, att denna näring skulle befinna sig i ett tynande läge, hvartill orsaken förmentes hufvudsakligen vara, att 1766 års Fiskeri-stadga, hvilken vore för strömmingsfisket gynnande, kommit i strid med andra mägtigare intressen, och blifvit af dem i sin verksamhet utträngd. Bland de vigtigaste och menligast inverkande orsakerne till denna närings aftagande och slutliga uphörande, ansåg motionären i öfrigt vara: *a*) för högt uppdrifna arrenden å så kallade Kronofisken; såsom bevis hvarpå motionären anfört ett norr om Hernösand beläget, som, då det åt Staten för omkring 40 år sedan gaf 30 R:dr B:co årligt arrende, nu lemnade 54½ tunnor saltad strömming att betalas efter markegång; *b*) att jord-egarne på de flesta ställen utefter kusten sökt och erhållit Härads-Rättens vitesförbud emot all slags fiskedrägt vid deras stränder; och *c*) att ångfartygen genom det buller, de i vattnet förorsaka, bortskrämma strömmingen, som vore den för buller och oro i vattnet mest ömtåliga fisksort. Till återuphjelpande af strömmings-fisket och denna närings uppmuntrande, föreslog motionären således: 1:o att Staten nu, som förr, måtte afstå åt städernes fiskerskap på 25 à 50 år, och emot en efter tidens kraf lämpad

grundränta sina så kallade Kronofisken, hvilka, efter derom anställande undersökningar, lämpligast och rättvisast kunde delas de närmast intill belägne städerne emellan, i förhållande till deras fiskerskap och i synnerhet emellan dem, som för sin donerade jord icke ega några thy åtföljande fiskelägenheter; 2:o att en förbättrad Fiskeri-stadga måtte utfärdas och noggrann undersökning ske om de missbruk, som emot denna näring sig inrotat, och så menligt inverka på dess bedrifvande; samt 3:o att, då seglande fartyg, hvilka ej förorsaka så mycket buller och oro i vattnet, som ångfartyg, icke finge närmare än på visst afstånd nalkas de stränder, der strömmingsfiske idkas och redskap finnes utlagd, enahanda förbud måtte för ångfartygen utfärdas, äfvensom desamma icke tillåtas passera de intill städerne belägna skärgårdar, der strömmingsfiske idkas, utan efter träffande öfverenskommelse andra lossnings- och lastningsställen för dem utses.

Af Herr *Norin*, som hufvudsakligen förenat sig i den af föregående motionär gjorda framställning, har egentliga hindret för strömmingsfiskets tillväxt i de norra Länen ansetts ligga mindre i sjelfva den nu gällande Lagstiftningen, än i Lagskipningens uppfattning deraf, hvarigenom jordegande-rätten kunnat tillskansa sig ett större inflytande på fiskrättigheten, än Lagens mening vore. De stadganden, som förekomma i 6:te och 8:de §§. af 2 Capitlet uti Fiskeri-stadgan den 14 November 1766, hade nemligen, vid tillämpningen, i senare tider uppfattats utan behörigt iagttagande af det sammanhang, de sins emellan ega; och obestämdheten i förra §. af landgrundsrättens vidd samt af hvad med hafs-stränder inom- och utomskärs rätteligen bör förstås, hade äfven lemnat rum för en tolkning, hvarigenom den för näringen skyddande verkan af senare § blifvit tillintetgjord. Sålunda vore, medelst tid efter annan tillkomne vitesförbud, snart sagdt hela kusten, åtminstone af norra delen utaf Gefleborgs Län, uteslutande fridlyst åt strand-egaren, och den egentliga fiskaren antingen från fisket alldeles uetstängd eller ock underkastad strand-egarens prejeri, hvilket, andra exempel att förtiga, drifvits derhän, att Hudiksvalls stads fiskerskap för rättigheten att idka strömmingsfiske vid en hafsstrand, kallad Hornslandet, hvars begagnande dertill, enligt ofvannämnde 8 §., ovedersägligen borde vara fritt, och för hvilket jord-egaren skattar till Kronan $2\frac{1}{2}$ R:dr, nödgas betala ett årligt arrende af 60 tunnor saltad och packad strömming, utgörande i penningevärde sällan under, men gemenligen öfver 800 R:dr B:co. Till afhjelpande af sådana lagstridiga intrång i fisknäringen, hemställde motionären, att en undersökning på Statens bekostnad i de norra

Länen måtte förordnas och skyndsamt verkställas, till bestämmande efter olika localförhållanden, dels hvad som egentligen utgör öppna hafs-, skogs-, bergs- och sten-stränder, dels hvarest och huru långt strand-egares landgrundsrätt eger rum och sig sträcker, samt att derefter Norrbottniska städernes fiskeri-idkande Borgerskap måtte, utan hinder af några, öfver de på sådant sätt klart och tydligt utstakade gränsorna emellan jordeganderätten och fiskerättigheten, sig sträckande förbud, få fritt och ostördt tillgodonjuta Lagens bud i 2 Capitlet 7, 8, 9 och 10 §§. af 1766 års Fiskeristadga.

Anders Jansson har uti föreskriften i Kongl. Förklaringen den 24 Januari 1771, att vid fiskerien i allmänhet icke må begagnas pulls- och stöt-notar, hvilka i senare tiden kallats skottnät, föreslagit den förändring, att sådan fisk-redskap må i egna fiskvatten hädanefter allmänt blifva tillåten.

Vid pröfning af dessa framställningar, som blifvit dels till Utskotten gemensamt, dels till Lag-Utskottet serskildt remitterade, hafva Utskotten, med kännedom, att frågan om strömmings-fisket i Bottniska viken utgjort föremål för Rikets Ständers behandling vid flere föregående Riksmöten, samt att förslag till en ny Fiskeri-stadga blifvit på Kongl. Maj:ts Nådiga befallning af Commerce-Collegium utarbetadt, ansett sig böra taga närmare del af hvad så i ena som andra hänseendet vore tillgjordt; till hvilken ända Utskotten ock i vederbörlig ordning begärt samt fått sig tillställdt ofvannämnde, för närvarande till Kammar-Collegii Utlåtande öfverlemnade, förslag till ny Fiskeri-stadga, med i ämnet af vederbörande afgifne yttranden; och få Utskotten till en början här meddela de upplysningar i ämnet, Utskotten sålunda inhemtat.

Klagomålen öfver intrång i fiskrätten började redan vid 1789 års Riksdag, ehuru de icke synas hafva ledt till någon påföljd. År 1809 förenade sig Riksdags-fullmägtige från alla de Norrländska städerne, jemte Öregrund och Östhammar, i den framställning, att, då de flesta strandegare omkring Bottniska viken, genom utfärdade vites-förbud af vederbörande Domare, hindrat verkställigheten af Fiskeri-stadgan i så måtto, att städernes fiskerskap antingen aldeles icke eller mot en dryg, oftast öfver all höfva betingad, betungande lands-lega, tillåtits att vid Skattemanne-strand idka strömmings-fiske, alla de Författningar och åtgärder, hvarigenom strömmingsfisket, mot ordalydelsen i 1766 års Kongl. Förordning blifvit i senare tider vid Bottniska viken inskränkt, måtte upphäfvas, samt utöfningen af detta ange-

lägna näringsfång åter försättas i den frihet, som dess naturliga beskaffenhet och samhällets gagn ovilkorligen fordrade. Häröfver yttrade Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet i dess afgifne Betänkande i ämnet den 9 September 1809: "Att Utskottet, som tagit under öfvervägande, hvad 6 och 8 §§. i 2 Capitlet af 1766 års Kongl. Fiskeri-Ordning derom föreskrifva, jemfördt med Kongl. Stadgan och Reglementet för Nordsjö-fiskerien samt salterien i Götheborgs och Bohus Län under den 21 Juli 1774, väl funnit innehållet af berörde §§., hvar å sin sida, hafva till afsigt att utstaka en medelväg emellan strand-egaren och de personer, som, jemte honom, kunde idka strömmings-fiske, hvilket syftemål Utskottet äfven ansåg böra iagttagas så noga, som enskildes egentliga rätt och det allmännas nytta fordra; men att samma §§. i sina förordnanden från hvarandra afveko i så måtto, att 6 §. i allmänhet tillägger jordegaren enskild fiskerättighet, så långt dess *landgrund räcker*, jemväl vid öppna hafsstranden eller der ingen skärgård är, samt utom skären, hvaremot 8 §. endast medgifver landegaren i der upräknade orter efter vanligheten det företräde att vid öppna *hafs-, skogs-, bergs- och sten-stränder* tvänne dagar i veckan draga första notvarpet; äfvensom att, genom den i 6 §. upptagne benämning af *landgrund*, hvars sträckning borde utgöra gränsen för jordegarens enskilda fiskrättighet, icke nog tydligt syntes vara bestämdt, huru långt det enskildta området skulle från stranden utgå. Och som sådane föreskrifter, hvilka i lika ämnen fastän för serskildte orter blifvit utgifne, borde efter Utskottets tanka, så vidt görligt är, bringas till enhet och likstämmighet, hvarigenom jordegande-rätten på alla håll med enahanda helgd omfattades, samt friheten i ett allmänt gagneligt yrke komme alla dermed sysselsatte lika till gode; så och då strömmings-fisket, hvartill rika tillfällen gåfves å Rikets vidsträckta sjökuster, otvifvelagtigt borde, i anseende till sin allmänna nytta, i synnerhet sedan fångsten af sill, denna i alla hushållsgrenar högst oumbärliga artikel, i märklig mon aftagit, lemnas så mycken frihet, som, utan att förnärma enskild, antingen till skatt beräknad eller på hvarjehanda sätt, offentligen befästad egande-rätt, allmänhetens fördel påkallar, funne Utskottet sig, i anledning af det remitterade Memorialet, böra vördsamligen hemställa, om icke, med bibehållande af hvad 1766 års Fiskeri-Ordning för öfrigt stadgar, den ändring i 6 och 8 §§. deraf kunde göras, i afseende på strömmings-fisket utomskärs och vid öppna *hafs-, skogs-, bergs- och sten-stränder*, der någon så beskaffad uteslutande egande-rätt, som nyss förut är nämnd, icke i vägen ligger, eller

odalåker eller äng eller städerne donerad jord möter, obehindradt, jemte strand-egaren, idka strömmings-fiske; denne senare likväl förbehållet att, sedan han på stället sig infunnit, ibland de öfrige strömmings-fiskande intaga den ordning, han sjelf åstundar; i följd hvaraf de nu öfverklagade vites-förbud och sådane hinder, som deraf skola uppstått, komme att till all kraft och verkan försvinna."

Vid behandling af detta Betänkande inom Riks-Stånden, ansåg Ridderskapet och Adeln tjenligast förblifva vid hvad 1766 års Stadga föreskrifver; Preste- och Borgare-Stånden biföllo Utskottets tillstyrkande, och Bonde-Ståndet återremitterade Betänkandet. Ärendets slutliga utgång hafva Utskotten icke kunnat erfara, men förmoda, att detsamma kommit att förfalla, då det icke egt någon känd påföljd.

Vid sistförflutne Riksdag bragtes af en motionär frågan åter å bane, men under formen af en anhållan om *upplifvande* af 2 Capitlet 8 §. i Fiskeri-stadgan den 14 November 1766, hvadan ock Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotten icke kunde meddela annat yttrande, än att, då nämnde §. icke vore genom någon senare Författning upphäfven, fiskrarne kunde, om de så nödigt agtade, i öfverensstämmelse dermed, göra sin rätt gällande; och tillstyrkte Utskotten alltså, att, då frågan härom innefattade ett tvisteämne, hvars bedömande icke tillhörde Rikets Ständer, motionen måtte lemnas utan afseende, hvilket äfven af Rikets Ständer bifölls.

I det underdåniga Utlåtande af den 17 Augusti sistlidet år, hvarmed Commerce-Collegium beledsagat det på Kongl. Maj:ts Nådiga befallning utarbetade förslaget till förnyadt Reglemente för fisket, så väl i insjöar och rinnande vatten, som i hafvet, har Collegium bland annat förmält, hurusom, med afseende å vigten af strömmings-fisket i Östersjön, Collegium ansett sig böra lemna så väl invånarne i de Län, der sådant fiske idkas, som Konungens dervarande Befallningshafvande tillfälle att yttra sig, i hvad mon nu gällande Fiskeri-reglemente af den 14 November 1766 tarfvade ändring och rättelse; och inhemtades af de till Collegium sålunda inkomne yttranden: att i allmänhet städernes fiskare ansåge en utvidgad rättighet att afgiftsfritt fiska vid andras stränder utgöra vilkoret för fiskets utvidgning och ändamålsenliga bedrifvande; att strandegare deremot klaga öfver intrång af städernes fiskare, men de fleste ansett de i nu gällande Reglemente intagne föreskrifter lämplige, med endast några få dervid gjorda anmärkningar, hufvudsakligen emot stadgandet i 2

Capitlet 6 §. om strand-egares rättighet till enskildt begagnande af fiske och vatten "vid öppna hafvet, der ingen skärgård är, så långt dess landgrund räcker, som vid stranden ligger och derifrån utlöper;" hvilket påkallade närmare bestämmande, till betryggande af fiskares rätt; i hänseende hvartill föreslagits, att jord- och strand-egares rätt till fiskvatten borde utsättas till 1,000 famnar rakt från land.

Collegium hade äfven, då flere af de föreskrifter, som nu gällande Fiskeri-författningar innehålla, vore af den egenskap, att endast vetenskapsmannen kan afgöra, om och i hvad mon ändring och rättelse deri bör ega rum, inhemtat utlåtanden af Professorerne *Fries* och *Sundevall*, samt Intendenten Magister *Lovén*, och med anledning deraf i underdånighet tillstyrkt, att, efter Wetenskaps-Academiens hörande, någon sakkunnig person måtte af Kongl. Maj:t i Nåder förordnas, som finge sig ålagdt att, i sammanhang med undersökningen af lax-fisket, taga kännedom af strömmingsfisket i Bottniska hafsviken, i Stockholms, Södermanlands och Östergöthlands skärgårdar, samt uppgifva de föreskrifter, som till detta fiskes förbättrande kunde vidtagas; hvilket uppdrag, Collegium veterligen, ej någon vetenskapsman haft sig tillförne anförtrodt.

I det underdåniga förslaget till förnyadt Reglemente för fisket, har Commerce-Collegium upptagit de fleste stadganden i nu gällande Författningar, med de förändringar i redactionen, hvilka kunnat vara af nöden eller ansetts lämplige; och innehåller 23 §., hvilken motsvarar 8 §. 2 Cap. af 1766 års Stadga, i 1 och 2 mom. följande stadganden: "Strömmingsfiske i Norrbottens, Wester-bottens, Wester-Norrlands och Gefleborgs Län må af hvar och en oqvaldt vid alla skogs-, bergs- och sten-stränder, men ej vid stränder, der åker och äng möta, afgiftsfritt idkas gemensamt med strand-egaren, som dock är berättigad att, hvarje Måndag och Onsdag, så länge fisket pågår, draga första notvarpet."

"Sedan strand-egaren blifvit bevisligen underrättad om det vid hans strand tillämnade strömmings-fiske, må hans uteblifvande från fisket ej hindra fremmande fiskare att, utan strand-egarens deltagande i fisket, dermed för egen räkning börja och fortgå."

Emot 6 §. 2 Cap. Fiskeri-stadgan svarar 3 mom. af 25 §. i samma förslag till förnyadt Reglemente, och eger följande lydelse: "I Östersjön åter är fisket inomskärs att anse för deras enskilda egendom, som strand och holmar deromkring ega, men vid öppna hafs-stranden, eller der in-

gen skärgård är, såsom ock utom skären, får jord- och strand-egare ej sträcka sin enskilda rättighet till fiske och vatten vidare, än dess landgrund räcker, som vid stranden ligger och derifrån utlöper; dock der Kungs- eller Allmännings-fiske inomskärs af ålder varit, eller någon med urminnes häfd eller genom skattläggning, dombref eller andra ostridiga skäl kan visa sin rätt till fiske omkring klippor, blindskär, eller å grund utomskärs i hafvet, bör det äfven hädanefter dervid förblifva; och gälle äfven detta om de fisken, som lyda under städernes donerade jord."

Commerce-Collegium har sålunda ordagrannt bibehållit de i förrberörde 6 §. 2 Cap. af 1766 års Fiskeri-stadga förefintliga bestämmelser, såsom motiv hvartill Collegium anfört: att det visserligen icke kunde bestridas, att ju, på sätt flere anmärkt, den i 6 §. 2 Cap. Fiskeri-stadgan intagne bestämmelse, huru långt fiske-rättigheten i Östersjön vid öppna hafsstranden sträcker sig, är obestämd, och att de tvister, som, i anledning häraf kunna uppstå, skulle hufvudsakligen undanrödjas, om föreskriften rörande fisket i Östersjön blefve lika med stadgandet om fisket i Nordsjön; men att från äldre tider tillbaka detta senare fiske varit mera fritt, troligen af den anledning, att i Nordsjön tillgången på fisk är vida större, samt, i följd deraf, en större mängd menniskor finnas i skärgårdarne derstädes bosatte, utan annat näringsfång än fiske; och att, enär detta ämne förut utgjort föremål för Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning, Kongl. Maj:t, efter att hafva i Nåder inhemtat yttrande, ej allenast af Kammar-Collegium, utan ock af Högste Domstolen, som ansett ett närmare bestämmande af berörde rättighet genom utsättande af ett visst afstånd från stranden mindre lämpligt, i anseende till de skiljagtiga förhållanden, som kunna finnas, och den olika bevisning, som i serskilda fall kan åstadkommas, låtit, så vidt Collegium hade sig bekant, bero vid hittills gifven föreskrift, deruti icke eller, enligt Högsta Domstolens tanka, ändring kunde ske, utan i den ordning, 87 §. Regeringsformen stadgar. Ett större band vore väl härigenom lagdt på fisket i Östersjön; men, om tvist uppstår rörande begagnande derstädes af fiske vid öppna hafsstranden, lärer, det oagtadt, den fiskande ej kunna åläggas ansvar eller förbjudas att der fiska i annat fall, än om strand-egaren, eller annan person, eller Kronan, kan lagligen bevisa sin rättighet till det fiske, hvarom fråga är.

Detta är hvad Utskotten inhemtat och ansett nödigt upplysa, rörande den behandling, frågan om strömmingsfiskets upphjelpande samt en ny Fiskeri-stadga hitintills erfarit, och Utskotten ofvergå nu till meddelande af det Utlåtande, hvartill Utskotten finna sig föranledde af de nu i ämnet framställde motioner.

Hvad således först beträffar de af Herr *Westman* föreslagne åtgärder: att till städernas fiskerskap på 25 à 50 år emot en lindrig grundränta upplåta Kronofiskena; samt att förbjuda ångfartygen att göra resor till de Norrländska städerne och derunder nalkas de stränder, der strömmingsfiske idkas; så anse Utskotten olämpligheten deraf ligga för öppen dag, hvarföre Utskotten endast vilja, i afseende på den förra af dessa föreslagna åtgärder, anmärka, att, om Kronan skulle uppoffra sin högre inkomst till förmon för strömmingsfisket, det icke synes egentligen vara mera skäl att afstå vinsten af Kronans fisken till städernas fiskerskap än till landets strömmingsfiske idkande invånare, hvilka äro ojemförligt talrikare till antal; samt i afseende på det yrkade förbudet emot ångfartygens resor utefter kusten, upplysa, att det stöd, motionären velat för en sådan åtgärd hemta från 11 §. 1 Cap. Fiskeri-stadgan, beror på ett missförstånd af denna §., hvilken ingalunda, såsom motionären förmenar, innefattar förbud för seglande fartyg att nalkas stränder, der strömmingsfiske idkas, utan allenast bestämmer ansvar för den, som, utom segelled och vanlige ankarställen, företager sig att segla öfver not eller utlagdt nät, som med vanlige vettar och flytspån utmärkt är. Utskotten tillstyrka följagtligen,

att dessa Herr *Westmans* framställningar må lemnas utan afseende.

Och anse Utskotten, vid det förhållande, att förslag till förnyad Fiskeri-stadga redan finnes utarbetadt samt de nu gällande föreskrifter dervid ansetts böra, såsom i allmänhet lämplige, bibehållas, något serskildt yttrande öfver samma motionärs yrkande om utfärdande af en förbättrad sådan Stadga icke erfordras.

Beträffande åter den af Herr *Norin* gjorda framställning, rörande orsakerna till strömmingsfiskets aftagande samt åtgärder till undanrödjande af de hinder för dess utöfning, som skola förefinnas i Domstolarnes, mot innehållet af 8 §. 2 Capitlet Fiskeri-stadgan, meddelade vitesförbud; så finna Utskotten häruti innefattas tvänne väsendtligen skilda frågor, hvilka

måste

måste betraglas, den ena ur ekonomisk, den andra ur juridisk synpunkt. Utskotten kunna ur den förra ingalunda anse de öfverklagade vitesförbuden och kustens fridlysande innefatta någon orsak till strömmingsfiskets aftagande; fast heldre måste de lända till fiskets bibehållande och framtida utvidgande genom fiskens fredande, såvida de af motionärerne och städernes fiskerskap anförde uppgifter, att strandegarne sjelfve icke utöfva fisket i den vidd, hvartill tillfälle gifves, eger sin rigtighet. Emot förenämnde vitesförbud kan således ur ekonomisk synpunkt ingenting vara att invända. Huruvida de åter kunna vara till hinder för utöfvande af den fiskrättighet, som, enligt förrberörde 8 §. i Fiskeri-stadgan, tillkommer dem, som fiska efter strömming i Norrbottens, Westerbottens, Wester-Norrlands och Gefleborgs Län, beror på uppfattningen ej mindre af ifrågavarande §. än af begreppet om vites-förbuds egenskap, kraft och verkan. Hvad nämnde 8 §. beträffar, så synes det Utskotten klart, att densamma innefattar ett bestämdt undantag från stadgandena i föregående 6 §., inskränkande strandegarens *landgrundsrätt* eller enskilda fiskrätt vid öppna hafs-, skogs-, bergs- och sten-stränder i nämnde Län, till blotta rättigheten att tvänne dagar i veckan draga första notvarpet; och deraf följer, att, då Domstols vites-förbud, enligt sin natur, icke är annat än ett stadgande af förhöjdt ansvar, utöfver hvad Lagen för en viss rättskränkning redan bestämmer, men ingalunda kan medföra förminskning uti annans i Lag försäkrade rätt, de af Domstolarne meddelade vites-förbud mot fiskande efter strömming vid nyss beskrifne kuster af Bottniska Viken icke, så vidt de äro stridande mot oftanämnde 8 §., kunna utgöra något *lagligt* hinder för strömmingsfiskets utöfvande, *i öfverensstämmelse med samma §;* hvadan ock fiskerskapen, i händelse de anse sig genom de utfärdade vites-förbuden lida intrång i deras tillständiga rätt, ega öppet att i laga väg göra densamma gällande. I detta hänseende anse Utskotten alltså någon åtgärd af Rikets Ständer icke lämpligen kunna komma i fråga.

Vidkommande deremot motionärens önskan, att den rätt till strömmings-fiskes idkande vid Bottniska vikens vestra kust, som, enligt gällande Författningar, bör ega rum, måtte närmare bestämmas; så finna Utskotten, att detta ändamål till en del skulle vinnas genom antagandet af en sådan redaction utaf 8 §. 2 Capitlet i 1766 års Fiskeri-stadga, som förefinnes i det mera tydliga och lättfattliga, fastän, såsom Commerce-Collegium erinrat, hufvudsakligen lika beskaffade stadgandet i 1 momentet af

23 §. uti Collegii ofvan omförmälde förslag; dock anse Utskotten det tillika vara af högsta vigt, att det på det nogaste varder bestämdt, dels hvad som egentligen utgör öppna hafs-, skogs-, bergs- och sten-stränder, dels ock hvarest och huru långt strand-egares landgrundsrätt eger rum och sig sträcker. Härvid finna Utskotten i främsta rummet vara af nöden att fastställa hvad med uttrycken: *inom-* och *utomskärs* rätteligen bör förstås, emedan betydelsen af de förra begreppen derpå hufvudsakligen beror. Begreppet *"Skärgård"* måste nemligen, efter Utskottens tanka, hafva olika betydelse och omfång, med afseende å *Riket* eller *Landskapet* och å den enskilde *Strand-egaren.* Således då inom skärgården, betragtad med hänseende till hela Riket eller ett visst Landskap, ligga fjärdar af stundom några mils längd och bredd, jemförliga i vidd med åtskilliga af de större insjöarne i landet, måste, enär stadgandet i 6 §. 2 Capitlet Fiskeri-stadgan, att *"saltsjöfisket inomskärs bör för deras enskilda egendom anses, som strand och holmar deromkring ega"* icke synes vara å sådana vatten tillämpligt, bestämmas, huru vidt den enskilda fiske-rätten derstädes sig sträcker, samt huruvida derintill liggande strand af fasta landet skall såsom *öppen* hafskust anses. Äfvenså angeläget finna Utskotten, att betydelsen af *landgrund, som vid stranden ligger och derifrån utlöper* samt den derpå hvilande enskilda fiske-rätten noggrant och efter en antagen princip fastställes; i hvilket hänseende Utskotten, afvikande från den af Högsta Domstolen yttrade mening, anse lämpligen kunna bestämmas ett visst afstånd från stranden, inom hvilket strand-egarens enskilda rätt gäller, på det sätt, att, der vattnet invid stranden eger ett visst bestämdt djup, afståndet räknas ifrån sjelfva strandeu och der *landgrunden ifrån stranden utlöper*, d. v. s. vattnet icke har invid stranden det bestämda djupet, gränsen för den enskilda fiskrättigheten räknas till samma afstånd från den punkt, der detta djup vidtager. Ett sådant begränsande af området för den enskilda rätten är hvarken för våra sedvanor obekant, enär något dylikt redan finnes in praxi uti åtskillige vid hafskusten belägne orter, ej eller är det för vår lagstiftning alldeles fremmande, då Östgötha-Lagen i 28 Capitlet 3 §. Bygda-Balken företer ett i sitt slag märkligt och för sin tid passande sätt att utstaka gränsen emellan den enskildes område i vattnet och det allmännas andel deri. Det antal alnar eller famnar ifrån stranden, som lämpligen må stadgas som gräns för strand-egarens enskilda fiske-rätt, äfvensom det djup, hvarifrån afståndet bör mätas, anse Utskotten sig icke kunna föreslå, utan bör sådant efter sakkunnige perso-

ners hörande och sig företeende förhållanden, bestämmas; och då Commerce-Collegium, på sätt omförmäldt är, i underdånighet hemställt, att någon sakkunnig naturforskare måtte, efter Wetenskaps-Academiens förslag, förordnas till undersökande af lax- och strömmingsfisket, samt alltså är att förmoda, det en sådan undersökning varder anbefalld och företagen, finna Utskotten sig af anförde skäl böra tillstyrka,

att Rikets Ständer på det sätt bifalla den af Herr *Norin* gjorda framställning, att Rikets Ständer besluta den underdåniga anhållan hos Kongl. Maj:t, det Kongl. Maj:t täcktes icke allenast, så fort möjligen ske kan, utfärda en sådan förklaring öfver 8 §. i 2 Capitlet af 1766 års Fiskeri-stadga, som öfverensstämmer med den mera tydliga och lättfattliga, fastän till sitt hufvudsakliga innehåll lika beskaffade, redactionen af 1 momentet i 23 §. af Commerce-Collegii ofvanomförmälde förslag till förnyad Fiskeri-stadga, utan ock i sammanhang med den af Commerce-Collegium tillstyrkta vetenskapliga undersökningen af lax- och strömmings-fisket, låta bestämma begreppen om *skärgård, hafs-, skogs-, bergs-* och *sten-stränder* samt *landgrundsrätt*, och, på sätt Utskotten antydt, i den förväntade, till sin angelägenhet erkände, förnyade Fiskeri-stadgan nödige förordnanden i öfverensstämmelse dermed i Nåder meddela.

Hvad slutligen angår den af *Anders Jansson* gjorda framställning om frihet att i egna fisk-vatten nyttja så kallade pulls- och stöt-notar; så enär förbudet emot dylika fisk-redskaps nyttjande afser ynglets fredande och fiskens skydd mot utödelse, finna Utskotten sig icke kunna motionärens förslag understödja, utan hemställa,

att motionen må lemnas utan afseende.

Stockholm den 22 April 1841.

Reservation

af Herr Grefve *Mörner, C. G.*: "Ifrån det resultat, hvaruti Utskotten i detta Betänkande stannat, är jag ej i vidsträcktare måtto skiljagtig, än att, då Utskotten, uti skälen för tillstyrkandet af den underdåniga skrifvelsen yttrat sig på ett sätt, som ej, enligt min tanke, innefattar något serdeles betryggande för bevarandet af strand-egares fiske-rättigheter och

jag ej uti detta yttrande kan instämma, jag för min del anser, att uti den underdåniga skrifvelsen bör vid slutet tilläggas: *"dock utan att jord-egares "lagliga eller häfdvunna rättigheter härvid förnärmas."*

N:o 68.

Ank. till Exp. Utsk. den 23 April 1841, kl. 9 f. m.

Memorial till det Hedervärda Bonde-Ståndet, i anledning af erhållen återremiss å Utskottens Betänkande N:o 50, angående Kongl. Brefvet den 19 Juni 1839, rörande iagttagande vid Skatteköp.

I anledning af den ifrån Hedervärda Bonde-Ståndet erhållna återremiss å förenämde Betänkande, få Utskotten härigenom meddela den upplysning, att de öfrige Riks-Stånden samma Betänkande bifallit, i följd hvaraf Utskotten äro förhindrade att med detta ärende taga någon vidare befattning.

Stockholm den 22 April 1841.

N:o 69.

Ank. till Exp. Utsk. den 23 April 1841, kl. 9 f. m.

Memorial till det Hedervärda Bonde-Ståndet, i anledning af erhållen återremiss å Utskottens Betänkande N:o 51, angående tiden, hvarifrån Författningar, som uppläsas från Predikstolarne, skola anses gällande.

Detta Betänkande har blifvit af Hedervärda Bonde-Ståndet till Utskotten återremitteradt, i följd af dervid gjorde anmärkningar; men som detsamma är vordet af de öfrige trenne Stånden bifallet, och 3 Stånds sammanstämmande mening i denna sak utgör Rikets Ständers beslut, få

Utskotten härigenom tillkännagifva, att Utskotten funnit den erhållna återremissen icke kunna till någon Utskottens åtgärd i denna fråga vidare föranleda.

Stockholm den 22 April 1841.

N:o 70.

Ank. till Exp-Utsk. den 23 April 1841, kl. 9 f. m.

Memorial till Hedervärda Bonde-Ståndet, i anledning af erhållen återremiss å Utskottens Betänkande N:o 55, angående tillämpningen å de utskiftade Kronoparkerne å Öland, af Kongl. Förordningen om jordafsöndring.

Till följd af framställde anmärkningar emot Utskottens ofvannämnde Betänkande, har Hedervärda Bonde-Ståndet detsamma till Utskottens ytterligare behandling återförvisat, i anledning hvaraf Utskotten så härigenom anmäla, att samma Betänkande blifvit af de öfriga Riks-Stånden godkändt och att ärendet således icke kan af Utskotten tagas under någon ytterligare pröfning.

Stockholm den 22 April 1841.

N:o 71.

Ank. till Exp.-Utsk. den 24 April 1841, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af erhållen återremiss å Utskottens Betänkande N:o 34, angående väckte motioner om förändring af Landtmäteri-Taxan.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt det Hedervärda Bonde-Ståndet hafva till Utskottens förnyade behandling återförvisat nämnde Betänkande, på grund af dervid gjorde anmärkningar af

1:o Herr *von Hartmansdorff, August*, hvilken, i afseende på det formella af Betänkandet, ansett Rikets Ständer föga värdigt att uttrycka en obelåtenhet utan några bestämda uppgifter af skälen dertill, och i sjelfva saken yttrat den åsigt, att fria öfverenskommelser emellan dem, som behöfva Landtmätaren och honom vore föga lämplige, aldraminst såsom föreskrifter i en allmän Författning, då hvar och en i alla fall nog visste, att förord bryter Lag, när det icke strider mot Lag, och en sådan förklaring innebure ett offentligt erkännande, att Taxan i allmänhet är för hög. Utan att tillåta sig något omdöme derom, trodde Herr *von Hartmansdorff* det mera vara öfver Landtmätarnes långsamhet, folket hade att beklaga sig, än öfver Taxans höjd, och att man således tjenade menige man bättre genom iagttagande af controllerne öfver skyndsam och rigtig verkställighet af Landtmäteri-förrättningar än genom förslaget till Taxans nedsättande;

2:o af Herr Friherre *Cederström, Jacob*, som instämde med Herr *von Hartmansdorff*, i afseende på olämpligheten af frivilliga accorder emellan Landtmätare och jord-egare, samt ansåg nu gällande Taxa, i fråga om inegors affattning på Charta, synnerligast i de orter af Riket, der deras storlek och mängd öfverstiger utmarken, vara låg, då deremot, der utmarker och skogar äro vidsträckta, men inegorne inskränkta, samma Taxa verkligen vore för hög. Utskotten borde från Landtmäteri-Contoiret förskaffa sig underrättelse om den brist i nu gällande Taxa, som, i anledning af de olika förhållandena de olika Provinserne emellan, förefinnes, och inkomma med förnyadt förslag samt bestämd uppgift, i hvilka delar Taxan bör rättas;

3:o af *Fredric von Zweigbergk* från Skaraborgs Län, som åberopat sin vid Betänkandet fogade reservation.

Vid öfvervägande af dessa anmärkningar, hafva Utskotten funnit sig böra deröfver meddela det yttrande, att, likasom Utskotten icke kunna finna Rikets Ständers värdighet på något sätt lida derigenom, att Rikets Ständer, vid frambärande af deras underdåniga önskan om Landtmäteri-Taxans öfverseende, uttrycka den allmänt kända obelåtenheten med samma Taxa, såsom tungt och ojemnt tryckande, Utskotten icke eller i öfrigt ega anledning att frånträda det tillstyrkande, Utskotten i förra Betänkandet uti detta ämne afgifvit; hvarföre Utskotten ock detsamma vidblifva och här jemväl åberopa.

Stockholm den 23 April 1841.

Reservation:

af *Fredric von Zweigbergk*, som anmälde sig vara uti Utskottens beslut skiljagtig, och åberopade sin vid Betänkandet N:o 34 fogade, till grund för återremissen ifrån Hedervärda Bonde-Ståndet liggande, reservation.

N:o 72.

Ank. till Exp.-Utsk. den 24 April 1841, kl. 1 e. m.

Memorial, i anledning af Riks-Ståndens beslut, i afseende på förslaget till förnyad Förordning, angående grunderne och vilkoren för hemmansklyfning samt afsöndring af jord eller andra lägenheter från hemman.

Genom erhållne Protocolls-Utdrag, hafva Utskotten inhemtat, att, vid behandling af Utskottens Utlåtande N:o 28, i anledning af framställde anmärkningar mot Utskottens Betänkande N:o 3, i fråga om det af Kongl. Maj:t till Rikets Ständers pröfning i Nåder öfverlemnade förslaget till förnyad Förordning, angående grunderne och vilkoren för hemmansklyfning samt afsöndring af jord eller annan lägenhet från hemman, samma Utlåtande blifvit af Wälloſl. Borgare-Ståndet samt Hedervärda Bonde-Ståndet bifallet, men att så väl Höglofl. Ridderskapet och Adeln, som det Högvördiga Preste-Ståndet beslutat åtskilliga förändringar och tillägg i det af Utskotten tillstyrkta Författnings-förslaget; hvilka beslut blifvit, uppåskedde inbjudningar till deltagande, af de öfrige Stånden i mer eller mindre mon biträdde. Till följd häraf, och då det är Utskottens åliggande att afgifva förslag till de skiljagtige meningarnes sammanjemkande, få Utskotten härigenom, efter §§:s ordningsföljd i det vid Utlåtandet N:o 28, fogade Författnings-förslaget, de skiljagtiga besluten anföra, med förslag till deras sammanjemkande i de fall, då frågan anses icke kunna förfalla.

1 Capitlet.

2 §.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har beslutat, att det här förekommande ordet: *"utskylder"* bör utbytas mot orden: *allmänna onera*, och

ordet: *"underhållas"* mot uttrycket: *hafva sin bergning;* hvari, uppå skedd inbjudning, Wälloſl. Borgare-Ståndet sig förenat, men de öfriga tvänne Stånden funnit sig icke kunna instämma.

Ehuru Utskotten finna det vara skäligen likgiltigt, hvilketdera af de hufvudsakligen liktydiga uttrycken på dessa ställen begagnas, men uttrycket: *"utskylder"* tydligen blifvit valdt såsom varande ett *Svenskt* ord, och enligt den gällande föreskriften att i Författningar och allmänna handlingar undvika nyttjandet af ord och uttryck från fremmande språk, samt ordet: *"underhållas"* blifvit begagnadt till afvexling med det i begynnelsen af §. redan nyttjade uttrycket: *"hafva sin bergning"*, torde afseendet å språkets renhet och välljudet tillräckligen rättfärdiga bibehållandet af de ifrågaställda uttrycken, helst någon vinst för lagstadgandets tydlighet icke genom deras utbytande synes vara att ernå, enär, i händelse ordet *"utskylder"* kunde sägas innefatta endast *utlagor* i penningar, men icke de hemman åliggande natura-præstationer, uttrycket: *allmänna onera* deremot utesluter de enskilda servituter och bördor, såsom frälseräntas utgörande, m. m., hvilka äro vid en del hemman fästade. Utskotten inbjuda alltså Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Wälloſl. Borgare-Ståndet att, med frångående af deras beslut, förena sig med de båda öfriga Stånden om den redaction, som Kongl. Maj:ts Nådiga förslag, enligt Utskottens tillstyrkande, i denna §. eger.

Men skulle denna inbjudning icke antagas, få Utskotten till votering uti Förstärkt Ekonomi-Utskott föreslå följande proposition:

Den, som utan förändring bifaller 2 §. 1 Capitlet af förslaget till förnyad Förordning, angående grunderne och vilkoren för hemmansklyfning, samt afsöndring af jord eller annan lägenhet från hemman, voterar

Ja;

den, det ej vill, voterar

Nej.

Vinner *Nej*, kommer, enligt Ridderskapets och Adelns samt Borgare-Ståndets beslut, ordet: *"utskylder"* att utbytas mot *allmänna onera*, och ordet: *"underhållas"* mot uttrycket: *hafva sin bergning.*

3 §.

3 §.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har likaledes beslutat, det förevarande §. skulle erhålla följande lydelse:

Kan en åbo af andra orters allmänna näringar hafva säker och ständig förtjenst, då bör sådant vid fråga om besutenhet i serskild beräkning ingå.

Och som Wälloſl. Borgare-Ståndet samt det Hedervärda Bonde-Ståndet antagit inbjudningen att i detta Höglofl. Ridderskapets och Adelns beslut sig förena, hvarigenom detsamma vunnit tre Stånds bifall, kommer redactionen af denna §. att erhålla en så beskaffad förändring.

8 §. 1 momentet.

Emellan orden: "*Pastorat*" och "*utses*" har Ridderskapet och Adeln beslutat införande af orden: *för högst fem år*, hvilket Hedervärda Bonde-Ståndet jemväl bifallit. Då emedlertid detta tillägg icke blifvit af de öfrige tvänne Stånden godkändt, men §:n eljest är vorden af samtlige Riks-Stånden gillad, lärer frågan om nämnde tillägg komma att förfalla.

8 §. 3 momentet.

Enligt Höglofl. Ridderskapets och Adelns beslut, deruti Wälloſl. Borgare-Ståndet, uppå inbjudning, instämt, skulle orden: "*eller om så nödigt pröfvas*" utgå, och i stället införas ordet: *samt.*

I afseende härpå förekommer, att, då noggrann och säker upplysning om de förhållanden, som vid undersökning om besutenhet böra komma i öfvervägande, stundom kan vinnas utan besigtning af egorna, det måste vara öfverflödigt och utan ändamål att en sådan besigtning föreskrifva vid andra tillfällen, än då den *nödig pröfvas;* hvarföre Utskotten hemställa, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Wälloſl. Borgare-Ståndet ville frångå deras, i afseende på en så beskaffad förändring, tagne beslut och förena sig med Högvördiga Preste-Ståndet samt Hedervärda Bonde-Ståndet i godkännande af momentet, sådant det lyder i det af Utskotten tillstyrkta förslaget.

För den händelse likväl, att förstnämnde tvänne Stånd vidhålla deras ofvannämnde beslut, få Utskotten tillika föreslå votering öfver följande proposition:

Den, som godkänner de uti förevarande 8 §. 3 momentet nyttjade ordalagen: *"eller om så nödigt pröfvas"*, voterar

Ja;

den, det ej vill, voterar

Nej.

Vinner *Nej*, skola, enligt Ridderskapets och Adelns samt Borgare-Ståndets beslut, dessa ord utgå, och i stället införas ordet: *samt.*

9 §. 2 momentet.

Vid detta moment har Höglofl. Ridderskapet och Adeln beslutat, att efter ordet *"innehåller"* i midten af momentet skulle tilläggas: *när hemmansdelen går i annan mans ego, än rätter arfvinge;* och Högvördiga Preste-Ståndet har fattat det beslut, att innehållet af den åberopade 6 §. af 1827 års Kongl. Förordning i detta ämne skulle ordagrant här intagas.

Af dessa beslut lärer det förra komma att såsom Rikets Ständers anses, sedan Välloflige Borgare-Ståndet och Hedervärda Bonde-Ståndet antagit inbjudningen att med Ridderskapet och Adeln sig deruti förena. Hvad åter det senare beträffar, hvari Välloflige Borgare-Ståndet jemväl instämt; så, enär samtlige Riks-Stånden godkänt sjelfva stadgandet, och det i allmänhet antagits såsom grundsats att i Författningar undvika åberopandet af äldre lagbestämmelser, samt i stället, så vidt lämpligen ske kan, fullständigt intaga deras innehåll, på det att den nya Författningen må blifva ett slutet helt för sig, inbjuda Utskotten Höglofliga Ridderskapet och Adeln samt Hedervärda Bonde-Ståndet att i Högvördige Preste-Ståndets ifrågavarande beslut sig förena, i hvilket hänseende Utskotten föreslå, att detta moment må erhålla följande lydelse:

> andra del-egare i hemmans-numret vare jemväl, när obesuten hemmansdel, som, innan denna Vår Nådiga Förordning utfärdades, utan vederbörande Embetsmyndighets tillåtelse blifvit utklufven, går i annan mans ego än rätter arfvinge, berättigade att, den minsta del-egaren först och den störste sist, sådan hemmansdel till sig lösa; dock må ingen, hvars egor äro så belägne, att den obesutne lotten ej med dem kan sammanläggas, af denna lösningsrätt kunna sig begagna, och ej vare annan del-egare i hemmans-numret berättigad till lösen

af hemmansdel, som hädanefter utklufves, ej eller då förut utklufven del blifvit till en besatenhet förenad under sambruk med annat hemman eller annan hemmansdel, som innehafvaren tillika eger eller under stadgad åborätt besitter, på sätt 6 §. innehåller.

2 Capitlet.

1 §.

Höglofliga Ridderskapet och Adeln har beslutat, det orden: "*till och med*" skulle utbytas mot ordet: *högst;* och som Välloflige Borgare-Ståndet samt Hedervärda Bonde-Ståndet antagit inbjudningen att i beslutet sig förena, har denna förändring vunnit egenskapen af Rikets Ständers beslut.

4 §. 1 mom.

Enligt Höglofliga Ridderskapets och Adelns af Bonde-Ståndet antagna beslut, skulle detta mom erhålla följande lydelse:

> lägenhet, som efter 1 §. upplåtes, må icke vara af mindre område än (de för serskildta orter uppgjorde bestämmelser införas) på hvarje afsöndrad del.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har således ansett ett minimum för afsöndring af lägenhet böra för hvarje ort serskildt bestämmas, på samma sätt, som, i afseende på klyfning af hemman, är föreslaget; och Ridderskapet och Adeln har dervid tvifvelsutan iagttagit en viss consequens. Då likväl 1827 års Kongl. Förordning, hvilken, sådan den lyder enligt Kongl. Kungörelsen den 14 November 1829, innefattar dylika bestämmelser, ehuru icke i den utförlighet, som Ridderskapet och Adeln synes åsyfta, derifrån måst göra serskildta undantag, och Committerade för utarbetande af förslag till förnyad Författning i ämnet fullständigt ådagalagt så väl desse bestämmelsers mindre lämplighet, som grunden för den föreskrift, ifrågavarande moment af nämnde förslag nu innehåller, samt det icke eller är för Utskotten klart, hvad ändamål och fördel skulle genom den af Ridderskapet och Adeln beslutade förändringen vinnas, tro sig Utskotten böra till Höglofliga Ridderskapet och Adeln samt det Hedervärda Bonde-Ståndet hemställa, om icke de ville frångå deras i denna omständighet fattade beslut, och i likhet med de tvänne öfrige Stånden godkänna lydelsen af detta moment, sådan den blifvit af Utskotten tillstyrkt. Kunna emed-

lertid förstnämnde båda Stånd, eller ettdera af dem, icke sig härom förena, föreslå Utskotten, att frågan måtte afgöras genom votering öfver en så lydande proposition:

Den, som, i likhet med Preste- och Borgare-Stånden, bifaller 4 §. 1 momentet i 2 Capitlet af förslaget till förnyad Förordning om hemmansklyfning och jord-afsöndring, voterar,

Ja;

den, det ej vill, voterar

Nej.

Vinner *Nej*, kommer detta moment att erhålla den lydelse, som Ridderskapet och Adeln samt Bonde-Ståndet beslutat.

4 §. 2 momentet.

Högvördiga Preste-Ståndet har beslutat, det orden: "*och må odalåker eller äng icke dertill användas*" borde utgå; men som de öfriga Stånden icke antagit inbjudningen att häruti instämma, lärer detta moment komma att, såsom af 3:ne Stånd bifallet, förblifva oförändradt.

5 §.

I afseende på det beslut, Höglofliga Ridderskapet och Adeln fattat och Vällofliga Borgare-Ståndet biträdt, att ordet "*utskylder*" skulle utbytas mot: *onera*, åberopa Utskotten den hemställan, Utskotten här framföre vid 1 Capitlet 2 §. gjort.

7 §. 1 momentet

Efter ordet: "tillstånd" i detta moment, har Höglofliga Ridderskapet och Adeln beslutat tilläggande af orden: *utarrendera eller*, och Hedervärda Bonde-Ståndet har deruti instämt. Då emedlertid Preste- och Borgare-Stånden icke antagit Ridderskapets och Adelns inbjudning att sig härutinnan förena, och det endast är, i afseende på detta af Ridderskapet och Adeln beslutade tillägg, Riks-Stånden äro skiljagtiga, lärer frågan derom komma att förfalla, så mycket heldre som, då i 5 §. 1 momentet af detta Capitel är föreskrifvet, att årlig afgäld skall läggas å lägenhet, som till besittning på vissa år upplåtes, innehafvare af sådan lägenhet icke är att anse annorlunda än som arrendator, och följagtligen lägenhetens upplåtande på annor person icke eller kan såsom annat än ett dess utarranderande betragtas.

Efter

Efter 13 §. har Höglofl. Ridderskapet och Adeln beslutat införande af ett så lydande stadgande:

"Hvad i förestående 13 §., rörande undersökning stadgadt är, må ej tillämpas i frågor om på lifstid eller vissa år redan afsöndrad lägenhet af mindre jordrymd och beskaffenhet, än som i denna eller 1827 års Författning om afsöndring af jord från hemman tillåten är, så vida afhandlingen om öfverlåtelsen blifvit intagen i Härads-Rätts Protocoll; utan må egaren af lägenheten densamma behålla till besittnings-tidens slut. Mot denna Författning stridande afhandling om upplåtelse af jord må icke af domaren till protocollet i domboken intagas eller betyg om dess uppvisande å Tinget meddelas."

Detta beslut har Välloflige Borgare-Ståndet biträdt, hvad förra momentet beträffar, och Hedervärda Bonde-Ståndet antagit i dess helhet, hvaremot Högvördiga Preste-Ståndet icke funnit sig kunna deruti instämma. Till följd häraf, och då trenne Stånd förenat sig om första delen af nyss anförde stadgande, lärer detta moment komma att i Författningsförslaget upptagas, då det senare momentet deremot måste anses hafva förfallit genom Högvördige Preste-Ståndets samt Välloflige Borgare-Ståndets afslag på Ridderskapets och Adelns inbjudning att deruti deltaga.

Högvördige Preste-Ståndet har jemväl beslutat en ny §. af följande lydelse:

"Hvad i denna Författning stadgas, må icke lägga hinder för afsöndring, lagfart och besittning för everldelig tid af de mindre jordlotter, som kunna föräras eller inlösas till kyrkor, skolor och fromma stiftelser, likväl under förbehåll, att samma jordlotter, derå endast hus för berörde ändamål och allmänna inrättningar skola kunna uppföras, icke i öfrigt må bebyggas eller åbos under andra, än här ofvan föreskrifne vilkor."

Hvad Högvördiga Preste-Ståndet sålunda beslutat, har blifvit af Välloflige Borgare-Ståndet biträdt; men då Höglofliga Ridderskapet och Adeln samt Hedervärda Bonde-Ståndet icke funnit sig böra deruti instämma, och frågan är af samma natur, som den nyss föregående, lärer densamma jemväl komma att förfalla.

Stockholm den 23 April 1841.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1841.

N:o 73.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 April, kl. 1 e. m.

Förslag till sammanjemkning af Riks-Ståndens skiljagtiga beslut, i anledning af Utskottens Betänkande N:ris 4 och 29.

Genom Protocolls-utdrag från Höglofl. Ridderskapet och Adeln af den 11 nästlidne Mars och den 3 i denna månad, från Högvördiga Preste-Ståndet af den 8 och 10 nästlidne Mars, från Vällofl. Borgare-Ståndet af den 5 i denna månad samt från Hedervärda Bonde-Ståndet af den 6 och 22 nästlidne Mars, hafva till Utskotten blifvit meddelade de af respective Riks-Stånden fattade beslut, i anledning af Utskottens Betänkanden N:ris 4 och 29, angående ändring af Författningarne om Socknestämma samt om bildande af Communal-styrelser; hvilka beslut, på sätt bifogade jemförelse-tableau visar, äro i vissa delar så skiljagtiga, att Utskotten, enligt 73 §. Riksdags-Ordningen, tillhörer att afgifva förslag till sammanjemkning deraf.

Genom förändring af rubriken till den af Utskotten föreslagna Lagen om Socknestämmor i Riket, utom Stockholms stad, samt om Socknenämnder för landet, har väl Preste-Ståndet beslutat upphäfvande af den föreslagne inskränkningen, så att Lagen skulle, hvad Socknestämmor beträffar, gälla äfven för Stockholms stad, men som icke något annat Stånd häri instämt,

lärer detta beslut, till följd deraf, förfalla.

1 §.

Genom en af Ridderskapet och Adeln antagen förändrad redaction af denna §., och genom Bonde-Ståndets bifall till Utskottens förslag N:o 4, hafva dessa begge Stånd beslutat, att Socknestämma ovilkorligen skall hållas 2:ne gånger om året, ehuru med någon skiljagtighet, i afseende på tiden, då Ridderskapet och Adeln bestämdt Maj och November månader, men Bonde-Ståndet Maj eller Juni samt October eller November månader, hvaremot Preste- och Borgare-Stånden, genom antagande af Utskottens senare förslag, N:o 29, beslutat, att Socknestämma skall hållas endast en

gång om året i Maj eller Juni månader. I afseende på den hufvudsakliga bestämmelsen, hafva således två Stånd stannat emot två, och då Ridderskapets och Adelns samt Bonde Ståndets beslut icke eller sins emellan äro fullkomligt enstämmiga, få Utskotten hemställa till dessa Stånd att förena sig med Preste- och Borgare-Stånden om antagande af Utskottens senare förslag; men i händelse Utskottens så beskaffade inbjudning icke antages, hemställa Utskotten, att åtminstone Ridderskapet och Adeln må instämma med Bonde-Ståndet samt att frågan derefter må afgöras af Förstärkt Ekonomi-Utskott, genom votering om följande proposition:

Den, som antager, att Socknestämma skall hållas i hvarje Församling årligen i Maj eller Juni månader, och eljest när nödvändigheten det fordrar, voterar

Ja;

den, det ej vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, är beslutadt, att Socknestämma skall hållas i hvarje Församling 2:ne gånger om året, nemligen i Maj eller Juni samt October eller November månader, och eljest när nödvändigheten det fordrar.

§. 2.

Som den af Preste- och Bonde-Stånden antagna förändrade redactionen icke till innehållet afviker från Utskottens af Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet antagne förslag, men kanske fullständigare än förslaget, uttrycker den dermed åsyftade föreskriften, hemställa Utskotten att denna §. må lyda, på sätt Preste- och Bonde-Stånden beslutat, nemligen:

"Kungörelse om Socknestämma utfärdas af Kyrkoherden eller den, hans Embete förrättar, eller af den Prestman, som för serskildta mål eger rätt att i Socknestämma ordet föra."

§. 3 i momentet.

Ridderskapets och Adelns samt Preste-Ståndets beslut skilja sig från Utskottens af de öfriga Stånden bifallna förslag, först derigenom, att Ridderskapet och Adeln ansett Contracts-Prosten böra räknas till dem, på hvilkas anfordran Socknestämma icke må vägras, och Preste-Ståndet från

dem, som samma rättighet tillkommer, uteslutit Sockne-nämnden; och begge dessa beslut

lära förfalla, då de icke af något annat Stånd äro biträdde.

Derjemte hafva Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet samstämmigt antagit, dels att Biskop skulle ega påkalla Socknestämma, utan att den finge vägras, dels att denna rättighet icke skulle tillkomma Sockne-nämndens Ordförande, och begge dessa puncter strida emot Utskottens af Borgare- och Bonde-Stånden bifallne förslag. Såsom sammanjemkning af de sålunda skiljagtiga besluten, föreslå Utskotten, att, med bibehållande af Sockne-nämndens Ordförande vid den ifrågavarande rättighet, densamma tillika tillerkännes Biskopen, hvartill synes kunna hemtas en gemensam anledning deraf, att desse, hvar för sig, äro Ordförande för myndigheter, på hvilkas anfordran Sockne-stämma, enligt redan fattadt gällande beslut, icke må vägras. För detta moment föreslås således följande lydelse:

När Socknestämma äskas af Konungens Befallningshafvande, Biskopen, Dom-Capitlet, vederbörande Sockne-nämnd eller dess Ordförande, eller i stad af Magistraten, må Kungörelse derom icke vägras.

a momentet är af 3:ne Stånd bifallet, så att en af Preste-Ståndet enskildt beslutad förändring

lärer förfalla.

4 §.

Serskildta beslut äro fattade, af Ridderskapet och Adeln, att anmälan borde göras hos Konungens Befallningshafvande eller Dom-Capitel om gemensam Socknestämma för socknar af serskildta Pastorat, samt af Preste-Ståndet om uteslutande af all föreskrift om sådane socknars gemensamma hörande; men då dessa beslut lära förfalla, såsom icke biträdda af annat Stånd,

torde denna §. bibehållas oförändrad, såsom af 3:ne Stånd godkänd.

5 och 6 §§.

Dessa §§. måste betragtas gemensamt, i anseende till sammanhanget emellan de stadganden, de innehålla. 5 §., som handlar om grunden för bidrag till socknarnes gemensamma behof, är bifallen af Borgare- och Bonde-Stånden, men har blifvit afslagen af Ridderskapet och Adeln samt

Preste-Ståndet, hvarföre också dessa Stånd antagit i 6 §. olika bestämmelser om beräkningen af rösträtten i Socknestämma, hvaremot Borgare- och Bonde-Stånden jemväl bifallit Utskottens förslag till denna §., innehållande, att rösträtten beräknas efter de i 5 §. föreslagne beskattnings-grunder. Ehuru, hvad 5 §. beträffar, två Stånd stannat emot två, kan Utskottens förslag i denna del icke förfalla, då Riks-Ståndens beslut, i anledning af 6 §. 1 moment, öfverensstämma deri, att röst-beräkningen skall bestämmas, samt Borgare och Bonde-Stånden, såsom grund derföre, antagit hvad Utskottet i 5 §. föreslagit om grunden för afgifters utgörande. Ridderskapets och Adelns samt Preste-Ståndets beslut äro sins emellan sammanstämmande, hvad beträffar den antagne lydelsen af 6 §. 1 moment, utom det att Preste-Ståndet föreskrifvit, att egare af bortarrenderad fastighet skulle ega att sjelf utöfva rösträtten, då han bor inom socknen, hvarom ingenting är genom Ridderskapets och Adelns beslut förordnadt. Denna bestämmelse kan likväl icke anses strida emot hvad Ridderskapet och Adeln beslutat, utan synes snarare höra till fullständigheten af stadgandet, derföre Utskotten förmoda, att Ridderskapet och Adeln deri instämmer; men då 2:ne Stånd antagit Utskottens förslag, anse sig Utskotten böra inbjuda Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet att förena sig deri, hvad beträffar 5 §. samt 6 §. 1 moment, och om ingendera Ståndet antager denna inbjudning, hemställes till Borgare- och Bonde-Stånden att instämma i hvad Ridderskapet och Adeln och Preste-Ståndet i denna del beslutat. Skulle äfven denna inbjudning af både Borgare- och Bonde-Stånden afslås, få Utskotten föreslå votering i Förstärkt Ekonomi-Utskott om följande proposition:

Den, som antager Utskottens förslag i Betänkandet N:o 29, till 5 §. och 6 §:s 1 moment, så lydande:

5 §.

Afgifter för socknens eller församlings gemensamma behof skola, då annan grund för bidraget icke är serskildt stadgad, utgöras efter årlig taxering, hvartill Taxeringsmän väljas å Socknestämma i Mars månad; och i sådant val deltaga å landet alla fastighets-innehafvare, i mon af fastigheternas hemmantal, jemte andra socknens invånare, som i bevillning för lön och rörelse erlägga minst 10 R:dr; och beräknas rösträtt för hvarje fulla 10 R:dr sådan bevillning lika som för $\frac{1}{4}$:dels mantal. I stad deltaga i valet alla, som del-

taga i de vanliga stads-afgifterne och rösterne beräknas efter afgiftens belopp. För hvarje medlem af samhället, som icke står under annans husbondevälde och annars är i de vilkor, att han anses böra i de allmänna bidragen deltaga, bestämmas i mon af egendom, tjenst, rörelse och öfrige vilkor, vissa fyrk, hvarefter afgifterne för året komma att beräknas. Inom April månads slut skall i socknens eller församlingens kyrka kungöras, huru hvar och en blifvit taxerad. Om någon med taxeringen är missnöjd, skall han det, inom 14 dagar efter berörde kungörande, tillkännagifva, å landet hos Sockne-nämndens Ordförande, och i stad, hos Borgmästaren, hvarefter taxeringen, i hvad den rörer den, som klagat, underkastas pröfning af Gode Män, som utses, 2:ne af den klagande, 2:ne af Taxeringsmännen och 1 af de sålunda kallade Gode Männen. Hvad desse Gode Män besluta, vare gällande, utan att ändring deri må sökas.

6 §. 1 momentet.

Rösträtt i Socknestämma ege i allmänhet en hvar, som, på sätt 5 §. föreskrifver, är taxerad att bidraga till socknens gemensamma behof; och denna taxering utgöre tillika grund för röstberäkningen, så att en hvar eger röster, i förhållande till det större eller mindre deltagandet i det allmänna bidraget.

voterar

Ja;

den, det ej vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, äro Utskottens förslag till 5 §. och 6 §:s 1 moment afslagne och i stället beslutadt:

Rösträttighet vid Socknestämma å landet ege i allmänhet en hvar egare eller innehafvare af fastighet, eller arrendator, så framt egaren icke bor inom församlingen, eller i annat fall sig denna rättighet icke förbehållit, jemte andra socknens invånare, som för lön, fabrik, verk eller inrättningar, handtverk och annan näring eller rörelse, erlägga bevillning

efter 2 artikeln; de likväl undantagne, som stå under annans husbondevälde. Rösträttigheten räknas efter hemmantal, der sådant finnes åsatt. Annars medförer 10 R:drs bevillning lika rösträtt, som $\frac{1}{4}$:dels mantal, 5 R:dr, lika som $\frac{1}{8}$:dels mantal och 2 $\frac{1}{2}$ R:dr lika med $\frac{1}{16}$:dels mantal. För bevillning under 2 $\frac{1}{2}$ R:dr eger ingen rösträtt rum. I stad röstas för fastighetsvärde af 2,000 R:dr, likasom för 10 R:drs bevillning efter 2 artikeln.

6 §. är i öfrigt af 3:ne Stånd bifallen, och de af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet beslutade sins emellan skiljagtiga tillägg och förändringar äro icke af något annat Stånd biträdde,

derföre de lära förfalla.

7 §.

1 momentet, hvilket Preste-Ståndet ansett böra alldeles utgå, är af de öfrige Stånden antaget att lyda sålunda:

Rättighet att deltaga i Socknestämmas öfverläggningar och beslut, tillkommer hvar och en, som rösträtt eger.

Men det af Utskotten föreslagne tillägget om andre personers rätt att öfvervara Socknestämmas förhandlingar, och hvad i afseende derpå borde iagttagas, är icke bifallet af Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Borgare-Stånden, derföre

detta tillägg lärer förfalla.

2 momentet, som, i afseende på innehållet, är samstämmigt antaget af alla Stånden, hvilka deremot i redactionen äro något skiljagtiga, föreslås, med beslutens föranledande, att lyda sålunda:

Ej må Ledamots frånvaro hindra Stämmas fortgång; kommer han tillstädes, sedan beslut taget är, må han icke derstädes något i samma ämne anföra.

8 §.

Är af 3:ne Stånd oförändrad antagen, derföre Ridderskapets och Adelns enskildta beslut om en förändrad lydelse

lärer förfalla.

§. 9.

Serskildta beslut, i afseende å denna §., äro fattade af Ridderskapet och Adeln, att, då antingen närvarande Ledamöter vägra att underskrifva Socknestämmo-protocoll, eller då Ordförande finner ett fattadt beslut vara lagstridigt, saken bör öfverlemnas till vederbörande Embets-myndighet, såsom underställd dess pröfning och förordnande, samt af Preste-Ståndet, om uteslutande af föreskrifterne, dels att protocollet bör innehålla en sammandragen redogörelse för öfverläggningen, dels om skyldighet för Ordförande att lemna Sockne-nämnden del af Socknestämmo-beslut; men, som icke något annat Stånd häri instämt,

lära dessa beslut förfalla.

Deremot hafva Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet sammanstämmigt beslutat, att i 8:de raden efter ordet "*men*", införes "*skall*"; och ehuru de öfrige Ståndens beslut härom ingenting innehålla, torde förändringen af dem så mycket heldre gillas, som den utgör en uppenbart nödvändig rättelse af uttrycket, men med sådan rättelse är denna §. dels af samtlige Riks-Stånden, dels af 3:ne Stånd,

antagen sådan den af Utskotten blifvit föreslagen.

§. 10.

För lydelsen af denna §. hafva Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet, hvar för sig, antagit serskildta redactioner; och hafva Borgare-Ståndet med Ridderskapet och Adeln men Bonde-Ståndet med Preste-Ståndet sig förenat. De serskildta redactionerne öfverensstämma dock sins emellan uti enahanda hufvudsakliga innehåll, utom hvad beträffar det af Preste- och Bonde-Stånden antagne stadgandet, att alla utgifter, som i Socknestämma beslutas, utgå, så vidt icke serskildt derom blifvit stadgadt, eller frivillig öfverenskommelse träffad, på sätt som om rösträtt i 6:te §. bestämdt är; om hvilket stadgande de öfrige Stånden icke beslutat. Utskotten, som i denna del skola serskildt yttra sig, föreslå, att de olika redactionerne af denna §. i öfrigt sammanföras till följande lydelse:

Till Socknestämmas handläggning höra mål, som angå fullgörande af Församlingens gemensamma åligganden, vården om dess tillhörigheter, samt vidtagande af anstalter för dess gemensamma behof eller gagn. Härtill räknas fördenskull:

1:o öfverenskommelser till befordrande af Gudsfruktan och ordning vid allmänna Gudstjensten;

2:o frågor rörande Folk-undervisningen;

3:o Kyrkovärdars, Skol-Directioners, Skol-lärares, Klockares, Orgelnists och annan Kyrko-betjenings tillsättande och afskedande, der ej annorlunda stadgadt eller öfligt är;

4:o granskning af Kyrko- och Skol-räkenskaper, samt frågor om Kyrkomedlens användande;

5:o öfverenskommelser om Graf-ställen;

6:o Sockne-Nämnds, Fjerdingsmäns, Sexmäns och andra Ordningsmäns utväljande och endtledigande;

7:o Nämndemäns utväljande;

8:o hushållningen och vården af Kyrko-egendomar;

9:o byggnad och underhåll af Kyrkor med hvad dertill hörer, jemte alla församlingens hus och lägenheter, såsom prestgård, skolhus, skolmästare-boning, socknestuga, fattigstuga, tiondelada, m. fl.;

10:o öfverenskommelser rörande Presterskapets, Skol-lärares samt Kyrko-betjenings rättigheter och inkomster;

11:o afgifters bestämmande till Kyrka, Skola, Fattigvård och andra fromma ändamål;

12:o bänk-fördelningen;

13:o Fattigvård, och frågor om mindre arbetsföre personers inflyttning från andra socknar;

14:o frågor om Sockne-magazins anläggande och vård;

15:o allmänna helsovården, kopp-ympningens befrämjande och Barnmorskors antagande;

16:o Brandstods-föreningar;

17:o öfverenskommelser om väghållning, snöplogning, brobyggnad, m. m. d.

18:o öfverenskommelse till sedlighets och allmän ordnings befrämjande;

19:o

19:o verification af mantals-, rest- och afkortnings-längder samt granskning af indelning till krono-skjutsnings utgörande, och längder öfver erlagd betalning derföre;

20:o utväljande af Sockne-fullmägtige i beskattningsmål och andra ärenden;

21:o intyg om personers förhållande, hvilka anmälas till allmänna belöningars erhållande, äfvensom yttranden om gjorde uppodlingar, m. m.

I de här uppräknade ärenden, eger Socknestämma jemväl att meddela föreskrifter om de hvar en tillhörande göromål, med iagttagande af hvad för serskildta fall, genom denna Förordning eller annars gällande Lagbud, finnes stadgadt; äfvensom Socknestämman, för noggrann efterlefnad af dess beslut, der så nödigt finnes, eger att hos vederbörande Embetsmyndighet begära föreläggande af viten efter dess beprövande. För ärenden, som, enligt serskildta Författningar, böra vid Socknestämma företagas, gälle hvad derom är föreskrifvet.

Med vård och förvaltning af Kyrkors medel och öfrige tillhörigheter, förhålles så, som serskildt är förordnadt.

Så vida 5:te och 6:te §§. antagas, i enlighet med Utskottens förslag, i anledning af den dertill gjorde inbjudningen, eller genom den föreslagna voteringen i Förstärkt Utskott, innefattas redan deri bestämmelse om grunden för fördelningen af afgifter, som Socknestämma beslutar, och i sådant fall,

lärer Preste- och Bonde-Ståndens här fattade beslut i denna del förfalla.

Men för den händelse, att den vid 5:te och 6:te §§. föreslagna contrapropositionen skulle vinna vid voteringen, få Utskotten fästa Ridderskapets och Adelns samt Borgare-Ståndets uppmärksamhet derå, att all bestämmelse saknas om grunden för fördelningen af de ifrågavarande afgifterne, då icke derom är genom serskildte Författningar stadgadt; och som en sådan bestämmelse synes vara högst nödvändig för fullständigheten af den för handen varande Lag-stiftningen, få Utskotten hemställa till Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet att, i omförmälde fall, instämma i hvad de öfrige Stånden härom beslutat, och skulle denna hemställan

icke af någotdera Ståndet bifallas, föreslås votering i Förstärkt Ekonomi-Utskott om följande proposition:

Den, som anser, att alla afgifter, hvarom Socknestämma beslutar, skola utgå efter den bestämda grunden för rösträtt i Socknestämma, så vida ej serskildt derom blifvit stadgadt, eller serskild öfverenskommelse derom träffad, voterar

Ja;

Den, det icke vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, kommer stadgandet härom att förfalla.

§. 11.

Den af Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet antagne förändrade redactionen af denna §. innehåller ingen annan förändring af Utskottens förslag, än den, som är en följd af den nästförestående §:ns förändrade lydelse. Således, då jemväl Bonde-Ståndet antagit förändringen af 10:de §., lärer detta Stånds gillande af Utskottets förslag till 11 §. vara att anse såsom ett instämmande i Ridderskapets och Adelns samt Borgare-Ståndets beslut, i enlighet hvarmed denna §. föreslås att lyda sålunda:

Nu är Socknestämmo-protocoll och beslut justeradt och underskrifvet, då skall beslutet med besvärs-hänvisning, som alltid bör åtfölja nästpåföljande sön- eller helgedag, då Gudstjenst hålles, från predikstolen uppläsas. Angår det ensamt någon person af församlingen, då skall honom ofördröjligen utdrag af Protocollet, innefattande beslutet, tillställas. Är någon med beslutet missnöjd, må han deruti söka ändring, genom besvär, som ingifvas till Dom-capitlet i de mål, som upptagas i 1, 2, 3 och 4 momenten af 10 §:n och i alla öfriga hos Konungens Befallningshafvande i Länet, innan klockan 12 å 30:de dagen, eller om helgedag då infaller, dagen derefter, räknad antingen från beslutets kungörande eller deraf bevisligen erhållen del, den dagen oräknad, då sådant skett, allt efter hvad här ofvanföre uti serskildta händelser stadgas; bifoge ock sina besvär ej allenast det öfverklagade

beslutet, utan äfven bevis, när detsamma kungjordes eller blef honom tillsäldt; åliggande jemväl den klagande att inom 14 dagar, efter det beslutet inlemnades, å ort, som vederbör, till Ordföranden aflemna diarii-utdrag öfver besvärens inlemnande. För Hernösands Stift vare, för mål, som gå till Dom-capitlet från Jemtland, Westerbotten, Norrbotten och Lappmarken, besvärstiden dubbelt längre än hvad härom i denna §. är stadgadt. Försummas hvad sålunda är föreskrifvet, vinner beslutet laga kraft, så vida det icke angår ämne, hvarom Socknestämma icke eger beslutande-rätt.

12, 13 och 14 §§:ne

äro af samtlige Riks-Stånden, utan förändring, antagne.

15 §:n

är bifallen af Borgare- och Bonde-Stånden, äfvensom af Ridderskapet och Adeln, med blott den förändring, att i 1 momentet orden: *"detta afseende"* utbytas emot orden: "dessa hänseenden"; och som denna förändring endast utgör en nödig rättelse af uttrycket, kunna Utskotten icke tvifla, att ju den äfven af Borgare- och Bonde-Stånden bifalles, derföre §:n, sålunda förändrad,

torde vara att anse såsom af 3:ne Stånd antagen.

§. 16.

Ridderskapets och Adelns beslut skiljer sig från Utskottens af Borgare- och Bonde-Stånden antagne förslag endast genom föreskriften, att åldermän skulle väljas af de röstegande inom hvarje rote; men som detta strider jemväl emot Preste-Ståndets beslut, att Ledamöter i Nämnden skola å Socknestämma väljas, hvilket öfverensstämmer med Utskottens förslag,

lärer Ridderskapets och Adelns berörde beslut förfalla, och denna §. komma att lyda, i enlighet med Utskottens förslag, såsom af 3:ne Stånd godkänd.

17 §.

I afseende på valet af Ordförande och vice Ordförande, har väl Ridderskapet och Adeln beslutat det tillägg, att hvarje valberättigad bör

vid upprop muntligen afgifva sin röst, men detta tillägg lärer, då det icke af något annat Stånd är biträdt, förfalla.

För öfrigt sammanstämma Ridderskapets och Adelns samt Borgare- och Bonde-Ståndens beslut i antagande af Utskottens förslag, med blott den förändring, att i 4 momentet, i stället för orden: *"efter tvänne års tjenstgöring"*, införes: "efter de tvänne sistförflutne årens tjenstgöring".

18 och 19 §§:ne.

äro, den förre af alla Ståndden och den senare af 3:ne Stånd, godkände.

20 §.

1 momentet är likaledes af 3:ne Stånd antaget.

I afseende på 2 momentet, det Preste-Ståndet ansett böra alldeles utgå, har Bonde-Ståndet beslutat, att den Kronofogde tillkommande executions-rätten skulle utsträckas till Länsman, men, då intet annat Stånd biträdt detta tillägg,

lärer detsamma förfalla.

I öfrigt är Utskottens förslag enstämmigt godkändt af Borgare- och Bonde-Ståndden samt af Ridderskapet och Adeln, med ett tillagdt vilkor, att restlängd å medel, för hvilkas uttagande Kronofogdes handräckning sökes, skall vara uppläst och godkändt å Socknestämma. Utskotten få i anledning häraf inbjuda Borgare- och Bonde-Ståndden att tillika antaga detta vilkor, i hvilket fall §:n erhåller följande förändrade lydelse:

"För uttagande af oguldet tillskott, hvarom i föreskrifven ordning är i Socknestämma beslutadt, samt restlängd i Socknestämma uppläst och erkänd, skall genast, på Nämndens anmälan, lemnas handräckning af Kronofogden i orten samt städernes executorer, såvida icke den skattskyldige kan visa qvitto å redan erlagd betalning. Förebäres annat jäf, må talan derom anställas, utan att medlens uttagande deraf uppehålles."

Skulle denna inbjudning icke antagas, hemställes till Ridderskapet och Adeln att afstå från det omförmäldte vilkoret, då stadgandet blifver sådant det i Utskottens förslag lyder; men om dertill icke eller lemnas bifall,

lärer stadgandet i 2 momentet, helt och hållet förfalla.

21, 22 och 23 §§:ne

äro bifallne oförändrade, den förstnämnde af alla fyra Stånden och de 2:ne senare af 3 Stånd.

24 §:n

är bifallen af Borgare- och Bonde-Stånden samt af Ridderskapet och Adeln med någon förändring af redactionen, utan att innehållet derigenom förändras, hvarfore denna §. föreslås att lyda:

> För handhafvande af ordning och vården om sedlighet, skall Sockne-nämnd helst söka, genom förmaningar och föreställningar, förmå den felagtige till rättelse; men Nämnden eger dock att, för uppenbara förseelser, ådöma de böter och viten, som genom Författningar eller af vederbörande Embetsmyndighet äro stadgade för öfverträdelse af sådane Ordnings-stadgar, öfver hvilkas efterlefnad det tillhörer Nämnden att vaka. I dylika fall gälle om jäf emot Ordförande och Ledamöter hvad 13 Capitlet Rättegångs-Balken, om jäf emot Domare stadgar.

25 §:n

är af 3:ne Stånd bifallen.

26 §.

Ett af Ridderskapet och Adeln beslutadt tillägg af orden: *"i laga ordning"* efter *"berättigad att"* är af intet annat Stånd biträdt och

lärer således förfalla,

då denna §. för öfrigt är oförändrad antagen af 3:ne Stånd.

27 och 28 §§:ne

oförändrade antagne af 3:ne Stånd.

29 §.

antagen af 3:ne Stånd till innehållet och blott med den af Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet beslutade förändringen af lydelsen att ordet: *"fastställd"* utbytes emot ordet: *"utsatt"* hvilken förändring

Bonde-Ståndet inbjudes att tillika antaga.

30 §.

En af Ridderskapet och Adeln beslutad föreskrift, att, vid fattande af beslut inom Sockne-nämnd, omröstning skall ske till Protocollet, är icke antagen af något annat Stånd och

lärer således förfalla.

För öfrigt är denna §. af 3:ne Stånd antagen.

31, 32, 33 och 34 §§:ne

bifallne af 3:ne Stånd.

35 §.

Denna §., hvilken Preste-Ståndet ansett böra utgå, är bifallen af de öfriga Stånden, med endast den förändring, att den åt ålderman meddelde rättigheten att vid serskildte tillfällen, då behofvet det fordrar, påkalla biträde, är af Ridderskapet och Adeln utsträckt till alla inom Roten boende personer, då den deremot, genom Utskottens af Borgare- och Bonde-Stånden gillade förslag, är inskränkt till personer, som äro valbara till ålderman. Ehuru föreskriften i dess så beskaffade utsträckning, då den icke af annat Stånd är biträdd, lärer förfalla, synes likväl böra antagas, att den inskränktare rättigheten för ålderman att påkalla biträde är äfven af Ridderskapet och Adeln, genom det fattade beslutet, godkänd; derföre Utskotten hemställa, att denna §. må anses gillad genom

trenne Stånds beslut.

Det serskildta tillägg, som Ridderskapet och Adeln beslutat, att tillsyningsman eger lika rätt att afsäga sig sitt uppdrag, som i 17 §. är ålderman medgifven, har väl icke af något annat Stånd blifvit biträdt; men, då det onekligen hörer till Lagstiftningens fullständighet, tro sig Utskotten deraf hafva giltig anledning att inbjuda de öfrige Stånden att antaga detta tillägg. Skulle det likväl icke af ytterligare två Stånd antagas,

lärer det komma att förfalla.

36 §.

är af trenne Stånd antagen, med uteslutande af ordet *"dess"*, då stadgandet kommer att lyda sålunda:

Om menighet vill, utöfver hvad nu är förordnadt, åt Sockne-nämnd uppdraga sådane gemensamma angelägenhe-

ter, som icke tillhöra embets- och tjenstemäns befattning; må derom å Socknestämma beslutas och då tillika förordnas, om hvad dervid skall iagttagas.

Utskottens hemställan, att Rikets Ständer, i den mon det framställda Författnings-förslaget antages, måga hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om fastställelse derå, är af Ridderskapet och Adeln samt Borgare- och Bonde-Ståndenbifallen; men så vidt de Utskotten tillhandakomna protocolls-utdragen innehålla, har Preste-Ståndet icke fattat något beslut hvarken derom, eller om den derjemte föreslagne hemställan, rörande utarbetande af förslag till städernes administration. I sistnämnde fråga, skiljer sig Borgare-Ståndets beslut från Utskottens af Ridderskapet och Adeln samt Bonde-Ståndet bifallna förslag, derigenom att vilkoret om administrations-förslagets öfverensstämmelse med hvad om Sockne-stämman kan blifva stadgadt, är uteslutet.

Jemte det Utskotten få öfverlemna till Preste-Ståndet att afgöra de förslag, hvarom Ståndet sålunda ännu icke beslutat, få Utskotten hemställa till så väl bemälde Stånd som Ridderskapet och Adeln samt Bonde-Ståndet, att beslutet om administrations-stadga för städerne må lämpas efter hvad Borgare-Ståndet antagit, då frågan är att anse såsom hufvudsakligast angående endast detta Stånd; och föreslå således Utskotten, i stället för hvad Betänkandet N:o 29 härom innehåller,

att hvarje stads samhälle må, genom utsedde Deputerade, utarbeta förslag till stadens administration, skiljd från dess Domare-magt, samt att sådant förslag underställes Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning.

Slutligen har väl Ridderskapet och Adeln beslutat ett tillägg till förslaget, innehållande, att hvad genom Författningen om Socknestämmor och Sockne-nämnder stadgas, icke skulle medföra någon ändring uti de för vissa församlingar eller delar deraf utfärdade privilegier eller serskildta Kongl. Bref och Resolutioner; men, som detta tillägg icke är af något annat Stånd biträdt,

lärer beslutet derom förfalla.

Stockholm den 22 April 1841.

Reservation

af Friherre *von Kræmer:* "Ehuruväl jag gillar, i synnerhet för Stadsförsamlingen, den i 5 §. i *förslag till Lag för Socknestämmor* bestämda grund för Taxerings-sättet af afgifter för socknens eller församlingens gemensamma behof, hvari dock, efter min åsigt, bordt göras den förändring, att de i andra raden förekommande orden: *utgöras efter årlig taxering,* bordt utbytas mot orden: *fördelas efter årlig taxering, sedan summans belopp i Socknestämma blifvit bestämd,* måste jag dock reservera mig mot det sammanjemknings-förslag och de voterings-propositioner, Utskotten i detta afseende afgifvit, på grund, att 2:ne Stånd, nemligen Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet, afslagit 5 §., hvarjemte Preste-Ståndet i 10 §. gjort det tillägg, att *alla afgifter, som på Socknestämma beslutas, utgå, såvida ej serskildt derom blifvit stadgadt, eller frivillig öfverenskommelse derom träffad, på sätt, som om rösträtt i 6 §. bestämdt är,* i hvilken §. nämnde Stånd äfven föreslagit förändrade grunder för rösträttigheten i Socknestämma. Bonde-Ståndet har antagit Preste-Ståndets beslut rörande 10 §., och kan sålunda äfven detta Stånd anses hafva underkänt det i 5 §. stadgade taxerings-sätt. Således tror jag, att Utskotten icke saknat stöd i Grundlagen att förklara 5 §. böra förfalla, och att endast uppgöra sammanjemknings-förslag, i afseende på de olika åsigterna, rörande 6 och 10 §§."

Med Herr Friherre *von Kræmer* instämde Herr Grefve *Mörner, C. G.,* tillika med Prostarne *Gumælius* och *Sylvan.*

(Härmed åtföljer en Tablå.)

Sammandrag af Riks-Ståndens beslut i anledning af Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens Betänkanden N:ris 4 och 29, angående förslag till Lag om Socknestämmor och Sockne nämnder.

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
Rubriken.	bifallen.	orden *"utom Stockholms* stad" böra utgå.	bifallen.	bifallen.
1 §.	förändrad lydelse: Socknestämma skall hållas årligen i Maj och November månader samt eljest, när det finnes nödigt.	bifallen.	bifallen.	bifallen, sådan den lyder i Betänkandet N:o 4.
2 §.	bifallen.	förändrad lydelse: Kungörelse om Socknestämma utfärdas af Kyrkoherden eller den, hans embete förrättar eller af den prestman, som för serskilta mål eger rätt att i Socknestämma ordet föra.	bifallen.	lika med Preste-Ståndet.
3 §. 1 mom.	förändrad lydelse: När Socknestämma förordnas af Konungens Befallningshafvande, Biskopen, Dom-capitlet eller Contracts-Prosten eller äskas af vederbörande Socknenämnd eller i stad af Magistraten, må kungörelse derom ej vägras.	förändrad lydelse: När Socknestämma anbefalles af Konungens Befallningshafvande eller Biskopen eller Dom-capitlet eller i stad af Magistrat begäres, får kungörelse derom icke vägras.	bifallet.	bifallet.
3 §. 1 mom.	bifallet.	bifallet med iagttagande, att den i de 2:ne sista raderna förekommande meningen: *"och ege sökanden att deröfver klaga, på sätt för besvär öfver Socknestämmo-beslut stadgas"*, utbytas emot denna: *"jemte besvärs-hänvisning, på sätt om Socknestämmo-beslut stadgas."*	bifallet.	bifallet.
4 §.	Sista meningen deraf bör sålunda förändras: Påkallas öfverläggning i ämnen, som gemensamt röra flera socknar af olika pastorat, sker anmälan derom hos Konungens Befallningshafvande, eller Dom-capitlet, som förordnar om Ordförande samt till samman-	bifallen med den förändring, att §:n slutar med de å 12:te raden förekommande orden: *"som finnes lämpligt, sammankallas"*, hvarigenom de derpå följande 2:ne puncterne helt och hållet utgå.	bifallen.	bifallen.

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
	träde bestämmer tid och ställe, och eger hvarje socken att utse Deputerade, som, för sådan öfverläggning, sammanträda med Deputerade från de öfrige socknarne.			
5 §.	afslagen.	bör utgå.	bifallen.	bifallen.
6 §. 1 puncten.	förändrad lydelse: Rösträttighet i Socknestämma på landet ege i allmänhet en hvar egare, arrendator eller innehafvare af fastighet, jemte andra socknens invånare, som för lön, fabrik, verk eller inrättningar, handtverk och annan näring eller rörelse, erlägga bevillning efter 2 Artikeln. Röst-rättigheten beräknas efter hemmantalet, der sådant finnes åsatt. För 10 R:dr bevillning efter 2 Artikeln vare lika rösträtt som för $\frac{1}{4}$:dels mantal, för 5 lika med $\frac{1}{8}$:del för 2 $\frac{1}{2}$, lika med $\frac{1}{16}$:dels mantal. För bevillning under 2 $\frac{1}{2}$ R:dr, eger ingen rösträtt rum. I stad röstas för fastighetsvärde af 2000 R:dr, lika som för 10 R:drs bevillning efter 2 Artikeln.	1:sta puncten af denna §. förändrad sålunda: Rösträtt i Socknestämma på landet ege i allmänhet en hvar egare, arrendator, så framt egaren icke bor inom socknen eller i annat fall sig denna rättighet icke förbehållit, eller innehafvare af fastighet, jemte andra socknens invånare, som för lön, fabrik, verk eller inrättningar, handtverk och annan näring eller rörelse, erlägga bevillning efter 2:dra Artikeln. De likväl undantagne, hvilka stå under andras husbondevälde. Rösträttigheten beräknas efter hemmantal, der sådant finnes åsatt. Annars medför 10 R:dr bevillning efter 2 Artikeln lika rösträtt, som $\frac{1}{4}$:dels mantal, 5 R:dr lika med $\frac{1}{8}$:dels mantal och 2 $\frac{1}{2}$ R:dr lika med $\frac{1}{16}$:dels mantal, hvarunder, på grund af bevillning, ingen rösträtt eger rum. I stad röstas efter hittills antagna grunder; dock iagttages, att emot 2000 R:drs fastighetsvärde svarar 10 R:drs bevillning för lön eller rörelse samt att rösträtt icke utöfvas för mindre bevillningsbelopp efter 2 Artikeln, än 2 $\frac{1}{2}$ R:dr. Till rättelse för beräkningen af rösträttigheten skola Häradsskrifvare och Stads-casseur tillställa Kyrkoherde utdrag	hela §:n bifallen.	hela §:n bifallen.
6 §. 2 puncten.	derutur bör följande mellanmening utgå: *"eller serskilte föreskrifter om röstberäkningen äro gifna."*			

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
		af hvarje sockens och stads bevillnings-taxerings-längd, inom början af Mars månad året efter det, för hvilket taxeringen skett. Lösen för dessa längder, beräknad till 32 sk. arket, då hvarje sida bör upptaga minst 30 rader, erlägges af socknens medel. *Andra puncten* bör erhålla följande lydelse: I de ärenden, som endast angå hemman eller andra fastigheter och utgifter eller besvär, som efter hemmantal eller fastighetsandel utgå, röste endast egarne till dessa fastigheter, samt, om fastigheterna tillhöra Kronan, innehafvarne deraf, med röstberäkning efter hvarderas fastighetsandel, hvilka dessa besvär åligga. I de fall, der, enligt serskildta Författningar, endast visse medborgare ega rätt att rösta eller serskildta föreskrifter om röstberäkningen äro gifna, förhålles, på sätt samma Författningar för hvarje fall stadga.		
7 §. 1 mom.	derur bör utgå hela den senare meningen från och med: *Socknestämma skall hållas offentligt*, ända till momentets slut.	hela momentet bör utgå.	antogs af denna lydelse: Rättighet att deltaga i Socknestämmas öfverläggningar och beslut tillkommer hvar och en, som rösträtt eger.	bifallet.
2 mom.	följande lydelse: Ej må ledamots frånvaro hindra stämmans fortgång; kommer han tillstädes sedan beslut taget är, må han icke derstädes, något i samma ämne anföra.	lika med Ridderskapet och Adeln.	bifallet.	bifallet.
8 §.	Sista meningen bör erhålla denna lydelse:	bifallen.	bifallen.	bifallen.

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
	I mål, för hvilka annan Prestman är förordnad att Socknestämma hålla, vare han Ordförande. Hvarjemte efter denna mening bör tilläggas: *Den, som eger rätt att om Socknestämma förordna, eger ock att sjelf eller genom ombud när vara och i öfverläggningen, men ej i beslutet, deltaga.*			
9 §.	början af 3:dje meningen i 1 mom. bör lyda: *Protocollet må, när så ske kan, genast, men skall, i annat fall,* o. s. v. och 4 meningen i samma mom. bör erhålla följande lydelse: Protocollet undertecknas af Ordföranden, hvilken för dess rigtighet är ansvarig, och bestyrkes af minst 3:ne församlingens ledamöter, eller i händelse detta antal ej är närvarande, af en krono- eller kyrko-betjent, som beslutet öfvervarit. Vägra närvarande ledamöter att protocollet med sina underskrifter bestyrka, teckne derå skälet till denna sin vägran, hvarefter saken genast hänskjutes till Konungens Befallningshafvande att vidare derom förordna. Sista meningen i 2:dra mom. skall lyda: Skulle så inträffa, att å Socknestämma fattas beslut, som Ordföranden anser lagstridiga, då bör han deremot göra föreställningar och sådant till protocollet anmärka; hvarefter och sedan justering föregått, det genast skall af Ordföranden till vederbörande embetsmyndighet insändas, såsom dess fastställelse	Första momentet gillades med följande förändringar, att orden å 6:te raden *"en sammandragen redogörelse för öfverläggningen"* utgå, samt att, efter det i början af 8:de raden förekommande ordet *men*, insättes ordet *skall.* *Andra mom.* följande förändrade redaction: Ordföranden åligger att protocollen, införda i en serskild bok, noggrannt förvara och vårda. Honom tillhör ock att åt en hvar, som det åstundar, hålla protocollet tillhanda, för att deraf taga afskrift, hvilken af Ordföranden till rigtigheten bestyrkes. Skulle så inträffa, att å Socknestämma fattas beslut, som Ordföranden anser lagstridiga, då bör han deremot göra föreställningar och sådant till protocollet anmärka; hvarefter, och sedan justering föregått, det genast skall af Ordföranden till vederbörande embetsmyndighet insändas, för vinnande af rättelse.	bifallen.	bifallen.

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
	ställelse underställdt; Ordförande vare berättigad att för skrifmaterialier erhålla ersättning af kyrkans medel.			
10 §.	förändrad lydelse: Till Socknestämmas handläggning höra mål, hvilka röra församlingens gemensamma angelägenheter, såsom: 1:o öfverenskommelser till befremjande af gudsfrugtan och ordning vid allmänna gudstjensten; 2:o frågor rörande folkundervisningen; 3:o Kyrkovärdars, Skol directions, Skollärares, Klockares, Organists och annan kyrkobetjenings tillsättande och afskedande, der ej annorlunda stadgadt eller öfligt är; 4:o granskning af kyrko- och skol-räkenskaperne, samt frågor om kyrko- och skolmedlens begagnande; 5:o öfverenskommelser om grafställen; 6:o Sockne-nämnds, Fjerdingsmäns, Sexmans och andre ordningsmäns utväljande och endtledigande; 7:o Nämndemäns utväljande; 8:o hushållningen och vården af kyrkoegendomar och af församlingens icke redan omnämnde medel eller cassor; 9:o byggnad och underhåll af kyrkan med hvad dertill hörer, jemte alla församlingens hus och lägenheter, såsom prestgård, skolhus, skolmästare-boning, sockenstuga, fattigstuga, tionde-lada, m. fl.;	förändrad lydelse: Till Socknestämmas handläggning höra mål, som angå fullgörandet af församlingens gemensamma åligganden, vården om dess tillhörigheter, vidtagande af anstalter för gemensamt behof eller gagn, o. s. v. Härtill räknas fördenskull: 1:o öfverenskommelser till befordrande af gudsfrugtan, sedlighet och ordning, samt om tiden för allmänna gudstjensten; 2:o frågor, rörande folkundervisningen; 3:o Klockares, Organists och annan kyrkobetjenings tillsättande och afskedande, der ej annnorlunda stadgadt är; 4:o Kyrko-Råds, Kyrkovärdars, Sexmäns och andra ordningsmäns utnämnande och endtledigande; 5:o granskning af kyrko-räkenskaperne samt frågor om kyrkomedlens anordnande för kyrkans behof; 6:o husbållningen och vården af kyrkoegendomar och lägenheter; 7:o byggandet och underhållandet af kyrkan och hvad dertill hörer, jemte alla församlingens hus och lägenheter, såsom prestgård, sockenstuga, tionde-lada, m. fl. 8:o öfverenskommelse, rörande presterska-	lika med Ridderskapets och Adelns.	lika med Preste-Ståndets.

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
	10:o öfverenskommelser, rörande prästerskapets, Skol-lärares samt Kyrko-betjenters rättigheter och inkomster; 11:o afgifters bestämmande till kyrka, skola, fattigvård och andra fromma ändamål; 12:o bänkfördelningar; 13:o fattigvård och frågor om mindre arbetsföre personers inflyttning från andra socknar; 14:o frågor om sockne-magaziners anläggning och vård; 15:o allmänna hälsovården, koppympningens befremjande och Barnmorskors antagande; 16:o Brandstods-föreningar; 17:o öfverenskommelser om väghållning, snöplogning, brobyggnad, m. m. dylikt; 18:o öfverenskommelser till sedlighets och allmän ordnings befremjande; 19:o verification af mantals-, rest- och afkortnings-längder, samt granskning af indelning till kronoskjutsers utgörande och längder öfver erlagd betalning derför; 20:o utväljande af Sockne-fullmägtige i beskattningsmål och andra ärenden; 21:o intyg om personers förhållande, hvilka anmälas till allmänna belöningars erhållande, äfvensom yttranden om gjorda uppodlingar, m. m., i hvilka afseenden Socknestämma jemväl eger att meddela föreskrifter om de hvar och en tillhörande göromål, med iagttagande af hvad för serskildta fall	pets och kyrko-betjenters inkomster och rättigheter; 9:o bestämmande af afgifter till kyrka, fattigvård och andra fromma ändamål; 10:o bänkfördelningar; 11:o öfverenskommelser om grafställen; äfvensom 12:o alla sådane kyrkomål och ärenden, som, enligt serskilda Författningar, eller, efter vederbörandes befallning, bero på Socknestämmas utlåtande, afgörande eller verkställighet, såsom angående Brandstods-föreningar, sockne-magaziner, verification af rest- och afkortningslängder, äfvensom af betalning för kronoskjutser, val af Sockne-fullmägtige vid taxeringar och för andra ärenden, frejdbetyg, i fråga om allmänna belöningar, yttrande om odlingar och tillverkad salpeter, om vaccinationens fremjande, jordegummors antagande, om väghållning, snöplopning, brobyggnad, m. m. Med vård och förvaltning af domkyrkornas, så ock kyrkornas i Stockholms stad samt Lunds och Götheborgs Stifts fastigheter, medel och öfriga tillhörigheter förhålles så, som serskildt är förordnadt. Alla afgifter, som Socknestämma beslutar, utgå, så vida ej serskildt derom blifvit stadgadt, eller frivillig öfverenskommelse derom träffad, på sätt som om rösträtt i 6 §. bestämdt är. Socknestämma eger ock, der så nödigt pröfvas, till noggran efterlefnad af		

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
	genom denna Förordning eller annars gällande lagbud finnes stadgadt, samt till noggrann efterlefnad häraf, der så nödigt finnes, hos vederbörande embetsmyndighet begära föreläggande af viten efter dess beprofvande. For ärenden, som, enligt serskilda Författningar, böra vid Sockne-stämma företagas, gälle hvad derom är foreskrifvet. Med vård och förvaltning af kyrkors medel och öfrige tillhörigheter förhålles, såsom serskildt är förordnadt.	hvad genom denna Förordning eller annars gällande lagbud finnes stadgadt, föreskrifva och bestämma viten, hvilka likväl, om de flere gånger förnyas, icke må öfverstiga ett belopp af tillsammans 10 R:dr Banco; börande likväl Socknestämmas beslut om viten af Konungens Befallningshafvande pröfvas och fastställas, innan de äro gällande.		
11 §.	förändrad lydelse: Nu är Socknestämmo-protocoll och beslut justeradt och underskrifvet, då skall beslutet med besvärs-hänvisning, som alltid bör åtfölja, nästpåföljande sön- eller helgedag, då gudstjenst hålles, från predikstolen uppläsas. Angår det ensamt någon person af församlingen, då skall honom ofördröjligen utdrag af protocollet, innefattande beslutet, tillställas. Är någon med beslutet missnöjd, må han deruti söka ändring genom besvär, som ingifvas till Dom-capitlet i de mål, som upptagas i 1, 2, 3, och 4 mom. af 10 §. och i alla öfriga hos Konungens Befallningshafvande i Länet inom kl. 12 på 30:de dagen, eller, om helgedag då infaller, dagen derefter, räknad antingen från beslutets kungörande, eller deraf bevisligen erhållen del, den dagen oräknad, då sådant skett, allt efter hvad här ofvanföre uti serskilda händelser stadgas; bifoge ock sina be-	Antogs med följande förändringar: De å andra raden förekommande orden: *"som all tid bör åtfölja"* utgå; den å pag. 25 öfverst förekommande meningen: *"angår det någon — — honom tillställas,"* utbytes mot en så lydande: *angår det ensamt någon person, då skall honom ofördröjligen utdrag af protocollet, innefattande beslutet, tillställas;* å raden 5 insättes efter "Dom-capitlet i de mål *"som upptagas under 1, 2, 3, 4 och 5 i 10 §."*, hvarigenom således hvad å 6 och 7 raderna förekommer från orden: "röra kyrko-disciplin — — — afsättande", utgår; att å 8 raden efter "Konungens Befallningshafvande i Länet", insättes: *"der icke annorlunda finnes stadgadt"*; Vidare, att å raden 13, ordet *"och"* utbytes mot *"eller"*, samt å 16 raden "14 dagar" mot *"21 dagar."* Slutligen fann ock Ståndet för godt att till denna §. lägga ett nytt moment, så lydande: "Är Ordförande med Socknestämmo-	lika med Ridderskapet och Adeln.	bifallen.

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
	svär ej allenast det öfverklagade beslutet, utan äfven bevis, när detsamma kungjordes eller blef honom tillståldt; åliggande jemväl den missnöjde att inom 14 dagar, efter det besvären blifvit inlemnade, å ort, som vederbör, till Ordföranden aflemna diarii-utdrag öfver besvärens inlemnande. För Hernösands Stift vare för mål, som gå till Domcapitlet från Jemtland, Westerbotten, Norrbotten och Lappmarken, besvärstiden dubbelt längre, än hvad härom i denna §. är stadgadt. Försummas hvad sålunda föreskrifvet är, vinner beslutet laga kraft, så vida det icke angår ämne, hvarom Socknestämma icke eger beslutande-rätt.	beslut missnöjd, kungöre det församlingen inom åtta dagar, efter justeringen, och fullfölje sine besvär i den tid och ordning, som här ofvan sägs; meddele ock inom 21 dagar, efter fatalietids utgång, Församlingen vederbörandes bevis, att besvären äro fullföljde. Beslutar vederbörande, att Sockenstämman skall öfver besvären höras, förordne då Domcapitlet annan Ordförande."		
12 §. 13 §. 14 §.	godkändes.	godkändes.	godkändes	godkändes.
15 §.	uti 1 mom. böra orden: "i detta afseende" utbytas emot orden: *i dessa hänseenden.*	*1 mom.* följande lydelse: Socknenämnd för hvarje socken eller pastorat på landet, må kunna, på sätt här nedan stadgas, utses att hvar inom sitt samhälle besörja de förvaltnings- och verkställighets-åtgärder, rörande samhällets hushållning, Sundhets- och Ordnings-polis, hvilka af Socknestämma åt Nämnden uppdragas; dock utan befattning med de för Kyrko-Råd, Skol-styrelse och Fattigvårds-styrelse genom serskilde Författningar bestämde göromål. 2 *mom.* bör utgå. 3 *mom.* bifölls.	bifallen.	bifallen.

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
16 §.	uti 1 mom. utbytas orden: "från hvarje af dem" emot orden: *af de röst-egande inom hvarje af dem.*	förändrad lydelse: Socknestämma väljer Ordförande och Ledamöter i Sockne-nämnden till antal, som nödigt pröfvas. 2 *mom.* bör utgå.	godkänd.	godkänd.
17 §.	1 *mom.* början deraf skall erhålla följande lydelse: *Ordförande och vice Ordförande väljas för 2:ne år å Socknestämma, der hvarje valberättigad bör vid upprop efter val listan mundtligen afgifva sin röst. På i 16 §. föreskrifne sätt väljas Ledamöter och Suppleanter,* o. s. v., enligt Utskottens förslag. uti 2 *mom.* böra orden: i *Maj eller Juni månader* utbytas emot orden i *Maj månad.* uti 4 *mom.* böra orden: *efter 2:ne års tjenstgöring* utbytas emot orden: *efter 2:ne sistförflutne årens tjenstgöring.*	1 *och* 2 *mom.* böra utgå. 3 *mom.* förändras till denna lydelse: Valbar till Ordförande och Ledamot vare hvarje välfrejlad medlem af samhället, som i Socknestämma eger rösträtt. 4 *mom.* förändrad lydelse: "Rättighet att afsäga sig sålunda erhållen kallelse tillkommer den, som är 60 år gammal, den, som har svag helsa eller annat hinder, hvars giltighet Nämnden eger pröfva, den, som annan Communal-befattning bestrider, samt embets- och tjensteman, som anmäler sig vara af sin befattning förhindrad att Nämndens förtroende emottaga."	1 *mom.* deri böra orden: *"å nyo deri inväljas,"* förändras till dessa: *"ånyo kunna deri inväljas"* 4 *mom.* förändrades orden: *"efter 2:ne års tjenstgöring"* till dessa: *"efter 2:ne sistförflutne årens tjenstgöring".*	1 *mom.* lika med Borgare-Ståndet, i öfrigt godkändes §:n.
18 §.	godkänd.	godkänd.	godkänd.	godkänd.
19 §.	godkänd.	utgår.	godkänd.	godkänd.
20 §.	början af 2 *mom.* förändrad lydelse: För uttagande af oguldet tillskott, hvarom i föreskrifven ordning är å Socknestämma beslutadt, samt restlängd i Socknestämma uppläst och erkänd skall genast — — — —	1 *mom.* antogs med tillägg af orden: *"genom Socknestämmo-beslut,"* hvilka införas å första raden emellan orden: *"som"* och *"äro."* 2 *mom.* bör utgå.	2 *mom. å Kronofogde,* rättas till: *af Kronofogde.*	godkänd, sådan den lyder i Betänkandet N:o 4.
21 §.	antagen.	antagen.	antagen.	antagen.

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
22 §.	förändrad lydelse: Socknestämman utser Revisorer, som granska redogörelsen och inom en månad om denna granskning afgifva berättelse; hvarefter det ankommer på Socknestämma, som inom 14 dagar derefter hållas skall, att godkänna redogörelsen eller besluta om klander i laga ordning.	bifallen.	antagen.	antagen.
23 §.	bifallen.	bör utgå.	bifallen.	bifallen.
24 §.	förändrad lydelse: För handhafvande af ordning och vården om sedlighet, skall Sockne-nämnd helst söka, genom förmaningar och föreställningar, förmå den felagtige till rättelse; men Nämnden eger dock att för uppenbara förseelser ådöma de böter och viten, som genom Författningar eller vederbörande Embets-myndighet äro ålagde för öfverträdelse af sådane Ordnings-stadgar, öfver hvilkas efterlefnad det tillhör Nämnden att vaka. I dylika fall gälle om jäf emot Ordförande och Ledamöter, hvad 13 Capitlet Rättegångs-Balken om jäf mot Domare stadgar.	bör utgå.	ordet: *efterlemnad*, bör rättas till: *efterlefnad*.	lika med Borgare-Ståndet.
25 §.	bifallen.	bör utgå.	bifallen.	bifallen.
26 §.	efter orden *"berättigad att"* bör tilläggas: *i laga ordning*.	bör utgå.	bifallen.	bifallen.

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
27 §. 28 §.	bifallne.	böra utgå.	bifallne.	bifallne.
29 §.	ordet *fastställd* bör utbytas mot ordet: *utsatt.*	bör utgå.	lika med Ridderskapet och Adeln.	bifallen.
30 §.	efter ordet *tillstädes,* bör tilläggas: *omröstning sker till Protocollet.*	bör utgå.	bifallen.	bifallen.
31 §. 32 §. 33 §. 34 §.	bifallne.	böra utgå.	bifallne.	bifallne.
35 §.	meningen, som börjar med: *till sitt biträde* och slutar med *ålderman:* bör utgå, och i stället införas: *då behofvet för serskildt tillfälle det fordrar, eger han från hvarje gård inom roten kalla nödigt biträde.* Derjemte bör vid slutet af §:n tilläggas följande mening: *Tillsyningsman eger lika rätt att afsäga sig sitt uppdrag, som i 17 §. är ålderman medgifven.*	bör utgå.	bifallen.	bifallen.
36 §.	ordet *"dess"* bör uteslutas.	bör utgå.	lika med Ridderskapet och Adeln.	bifallen.
Pag. 18. Hemställanden: 1:o om Kongl. Maj:ts Nådiga fastställelse af Förslaget;	bifallen.	— — — — — — —	bifallen.	bifallen.

Utskottets förslag, enligt Betänkandet N:o 29.	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
2:o om Administrations-stadga för städerne.	bifallen. Serskildt beslut om en ny §., som vid slutet införes, så lydande: Hvad genom denna Författning således blifvit för Socknestämmor och Sockne-nämnd föreskrifvet, kommer dock icke att medföra någon förändring uti de för vissa församlingar eller delar deraf utfärdade Privilegier eller serskildta Kongl. Bref och Resolutioner.	— — — — — — —	förändrad lydelse, sålunda: Att hvarje stads-samhälle må, genom utsedde Deputerade, utarbeta förslag till stadens administration, skiljd från dess Domaremagt samt att sådant förslag underställes Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning.	bifallen.

N:o 74.

Ank. till Exp.-Utsk. den 26 April 1841, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af återremiss utaf Betänkandet N:o 30, angående gemensamma Nämnder för vården om Häradenas och Länens gemensamma angelägenheter.

Detta Betänkande, hvilket Preste- och Bonde-Stånden afslagit, har blifvit återremitteradt af Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet, sedan deremot blifvit anmärkt, dels i allmänhet, att man icke borde gifva åt Communal-bestyren den här föreslagne utsträckningen, innan erfarenheten visat nyttan af hvad, som blifvit föreslaget om Sockne-nämnder, helst erfarenheten hittills om allmogens och äfven andra invånares böjelse att disponera sin tid till allmänna ärenden, skall gifva den största anledning att gå varsamt tillväga vid dess anlitande; dels serskildt emot de föreslagne stadgandena: att till Härads-förvaltnings-nämndens befattning icke borde höra skjutsnings-anstalter och fångvård, då det tillhörer Konungens Befallningshafvande att hafva tillsyn å de förre, och fångvården icke skall kunna besörjas af Härads-nämnderne, som endast hafva tillfälliga sammankomster; att dessa sammankomster borde ovilkorligen hållas på första rättegångsdagen af hvarje Ting, och för öfrigt ankomma på bestämmelser af Nämnden sjelf och icke bero på Ordföranden, då denne, med rättighet att derom förordna, till äfventyrs skulle onödigtvis besvära ledamöterne med ofta förnyade sammanträden; att, om institutionen af Läns-nämnd skall kunna åstadkomma något communalt lif, måste Ordföranden i Nämnden innehafva en förtroendepost, och således genom val tillsättas, hvaremot Landshöfdingen borde så mycket mindre vara dertill sjelfskrifven, som han derigenom skulle blifva jäfvig för utöfningen af sitt embete i ärenden, som varit föremål för handläggning af Läns-nämnden; att Läns-nämnden blifvit obehörigen underordnad Pröfnings-Comitéen genom föreskriften i 43 §. af förslaget, att Nämndens räkenskaper för om händer hafde medel borde årligen öfverlemnas till Pröfnings-Comitéen för att granskas; att den genom 42 §. åt Läns-nämnden uppdragne tillsyn å folk-undervisningen, sundhets-tillståndet, sedligheten och fattigvården, vore ett ingrepp i vederbörande Embetsmyndigheters åtgärder, och innebär dessutom ett

förmanskap öfver de serskilda locala myndigheterne, hvilket icke borde Nämnden tillerkännas; att, om benägenheten för Läns-nämnd visade sig så ringa, att, vid beslut derom, rösterne på begge sidor blifva lika, borde helst ingen Nämnd stiftas, och allraminst den mening blifva gällande, som biträdes af Ordföranden, Landshöfdingen, emedan han derigenom skulle komma i ett förhållande till minoriteten, som lätteligen kunde nedsätta det förtroende till honom, som han så väl behöfver, för att kunna verka till Länets bästa. Till och med enkel pluralitet vore icke tillräcklig att uttrycka den fria vilja, hvarpå institutionen borde grundas, hvarföre är föreslaget, att $\frac{3}{4}$:delar eller åtminstone $\frac{2}{3}$:delar af de närvarandes röster erfordras för beslut om bildande af Läns-nämnd; och sluteligen att Läns-nämndens sammanträden, af samma skäl, som vid anmärkningen om Häradsnämnden äro anförde, icke borde ankomma på Ordföranden, utan inskränkas till en eller 2 gånger om året.

Genom hvad Utskotten i Betänkandet yttrat om angelägenheten, att inrättningen af Läns- och Härads-förvaltnings-nämnder icke annorlunda än genom frivilliga öfverenskommelser åstadkommes, torde visa sig, att Utskotten ingalunda lemnat utan uppmärksamhet de menliga verkningarne af menigheternas obenägenhet för dessa inrättningar, hvarå också torde vara lemnadt behörigt afseende, då det är öfverlemnadt åt menigheterne sjelfve att om Nämndernes bildande besluta; men, der nyttan och behofvet deraf i den mon allmänt erkännas, att inrättningarne bifallas genom halfva röstetalet af dem, som vid öfverläggningen äro tillstädes, synes farhågan för obenägenhet skäligen böra vika, och afgörandet utan äfventyr kunna åt Ordföranden öfverlemnas.

Redan af de i Betänkandet bestämdt antydda förutsättningar, att Nämndernes bestyr icke måga ingripa i embets-förvaltningen, lärer följa, att det åt Häradsförvaltnings-nämnderne uppdragne handhafvandet af skjutsningsanstalterne icke sträcker sig till hvad Konungens Befallningshafvande i detta ärende tillhörer, hvilket uttrycket icke eller lärer föranleda, då uppdraget endast har afseende på vårdandet af menigheternes rätt och fördel; och då tillsynen å fångvården inskränker sig till fångarnes underhåll, som af Häraderne bör bekostas, och fångarnes moraliska behandling, lärer den, om också Nämndens sammanträden skulle mera sällan inträffa, utan serdeles olägenhet kunna åstadkommas, då den

för mellantiderne kan uppdragas åt någon nära Häradshäktet boende ledamot af Nämnden.

Den åt Ordföranderne så väl i Härads- som Läns-nämnderne uppdragna rättigheten att sammankalla Nämnderne, torde vara en uppenbar nödvändighet till följd deraf, att behofvet af Nämndernes sammanträde icke alltid kan på förhand vara kändt, utan det måste finnas någon utväg att föranstalta sammanträde, när behof deraf yppar sig.

Såsom anledning till föreskriften, att Landshöfdingen må vara sjelfskrifven Ordförande i Läns-nämnden, hafva Utskotten redan i Betänkandet uppgifvit det nära sambandet emellan Landshöfdingens embets-åligganden och de Nämnden tillhörande bestyr; och då Nämnden icke eger någon afgörande rätt eller egentligen tillhörer någon förvaltning, föreställa sig Utskotten, att Landshöfdingens deltagande i dess förhandlingar, åtminstone högst sällan, kan föranleda till jäf för utöfningen af hans egentliga embetsförvaltning.

På det icke ökad kostnad och besvär må åstadkommas genom sammankallande af serskilde deputerade att granska Läns-nämndens redovisning för om händer hafde medel, hafva Utskotten föreslagit, att denna granskning må uppdragas åt Pröfnings-Comitéen, och Utskotten kunna icke inse, att Nämnden derigenom är underordnad denna myndighet, på ett sätt, som i någon mon kan verka menligt på dess verksamhet.

I afseende på anmärkningen emot 42 §:n om den åt Läns-nämnden uppdragna tillsynen å folkundervisningen, sedligheten, sundhetstillståndet och fattigvården, få Utskotten ytterligare åberopa den antydda förutsättningen, att Nämnden icke må ingripa i embetsförvaltningen; och då Nämnden icke eger att gifva några föreskrifter i dessa ämnen, utan endast tillkommer att göra föreställningar eller anmälanden om de rättelser, som kunna anses nödiga, torde icke derigenom vara åt Nämnden gifvet något förmanskap öfver de serskilde local-myndigheterna.

Till följd af detta allt, anse sig Utskotten böra vidblifva det förut afgifne Betänkandet och Förslaget.

Stockholm den 22 April 1841.

Reservationer:

Af Herr Grefve *Mörner, C. G.*, som åberopade sin vid förra Betänkandet fogade reservation; och

af Herr *Halling*, som tillkännagaf, det han, som varit på permission frånvarande, då Utskotten förra gången behandlade detta ämne, icke kunde instämma i det beslut, Utskotten då fattat och nu vidhöllo.

Emot beslutet reserverade sig jemväl Herr Prosten *Källström*.

N:o 75.

Ank. till Exp. Utsk. den 26 April 1841, kl. 1 e. m.

Förslag till sammanjemkande af Riks-Ståndens skiljagtiga beslut, angående föreslagen Lagstiftning om Fattigvården i Riket.

I anseende till de skiljagtigheter, som, enligt Utskotten meddelade Protocolls-utdrag, i vissa delar förete sig emellan Riks-Ståndens serskilda beslut, i anledning af den, genom Utskottens Betänkanden N:ris 5 och 31, föreslagne lagstiftningen om fattigvården i Riket, få Utskotten, enligt 73 §. Riksdags-Ordningen, nu afgifva förslag till sammanjemkning af de skiljagtiga besluten, för hvilkas jemförande sins emellan, Utskotten låtit upprätta bifogade tableau, som för hvarje föreslaget stadgande upptager, hvad hvarje Stånd derom beslutat.

1 §.

Skiljagtigheten i afseende på denna §. består deri, att Ridderkapet och Adeln samt Preste-Ståndet ansett hvarje stad böra utgöra ett odeladt fattigvårds-samhälle, då deremot Borgare- och Bonde-Stånden inskränkt fattigvården inom hvarje stads serskilda församlingar, så vida dessa icke öfverenskomma att förena sig, samt att Ridderskapet och Adeln, jemte Borgare-Stånden, medgifvit, att socknar, af olika pastorat, måga förena sig om gemensam fattigvård, men Preste- och Bonde-Stånden ansett sådan förening endast kunna ega rum emellan socknar af samma pastorat. Dessa beslut tyckas öfverensstämma i syftningen att lemna all möjlig frihet för frivilliga öfverenskommelser, och då man synes kunna föreställa sig, att en sådan frihet skall verksamt bidraga till befordrande af en ändamålsenlig, efter olika local-förhållanden lämpad, fattigvård, få Utskotten, till sammanjemkande af de olika besluten, föreslå följande stadgande:

Hvarje socken å landet och i stad, hvarje församling skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sådane dess medlemmar, som sakna förmåga och medel att sjelfve sig dermed förse; dock måga flere socknar eller församlingar förena sig om gemensam fattigvård.

2 §.

är af trenne Stånd bifallen oförändrad.

3 och 4 §§.

I afseende på dessa begge §§., hvilka, med oskiljagtigt sammanhang sins emellan, bestämma grunderne för bidrag till fattigvården och för röstberäkningen i Socknestämma vid frågan om fattigvård, äro besluten skiljagtige i så måtto, som Utskottens förslag äro oförändrade bifallne af Borgare- och Bonde-Stånden, men Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet beslutat helt och hållet förändrade stadganden i begge §§:ne. De tvänne sistnämnde Ståndens beslut öfverensstämma emedlertid sinsemellan deri, att bidragen till fattigvården, utom hvad beträffar de serskildt föreskrifne personella afgifterne, böra af en hvar utgöras, i den mon han äger rättighet att deltaga i beslut om fattigvården; och då Utskottens förslag, hvilka Borgare- och Bonde-Stånden godkänt, innehåller uti 4 §., att rösträttighet vid Socknestämma i fattigvårds-ärenden, beräknas efter taxeringen till bidrag för fattigvården, äro alla Riks-Stånden ense derom, att samma grund skall gälla för fattigvårdsbidragen och för rösträtten i fattigvårdsärenden. Skiljagtigheten rörer deremot sjelfva stadgandena om denna grund, och likasom Utskottens förslag till Fattigvårds-Lagen i denna del fullkomligt är öfverensstämmande med hvad Förslaget och Betänkandet, N:o 29, om Socknestämmor och Sockne-nämnder innehåller om bidrag för socknarnes behof och om rösträtt vid Socknestämma i allmänhet, hafva Riks-Stånden i begge dessa ärenden fattat helt och hållet enahanda beslut, för hvilkas sammanjemkande Utskotten, hvad beträffar Lagen om Socknestämma, afgifvit serskildt Förslag, N:o 73. Det är också nödvändigt, att Stadgan om fattigvården måste i denna del öfverensstämma med Socknestämmo-författningen, emedan, genom afgörande beslut, det redan är bestämdt, att fattigvårds-ärendena skola höra till Socknestämmas handläggning. I anledning häraf få Utskotten hemställa:

dels att det må anses såsom redan af Riks-Stånden beslutadt, att bidrag till fattigvård, som utöfver de personella afgifterne erfordras, och rösträtten vid Socknestämma i fattigvårdsmål, skola efter samma grund beräknas, dels att stadgandet om denna grund i Fattigvårds-stadgan införes, i öfverensstämmelse med hvad derom i fråga om Socknestämmor och Sockne-nämnder beslutas.

5 och 6 §§:ne,

hvilka handla om Fattigvårds-styrelse och huru den skall utses, äro i Utskottens förslag öfverensstämmande med hvad i Betänkandet, N:o 29, är föreslaget om Sockne-nämnder. Riks-Stånden hafva också i begge målen fattat enahanda beslut, hvad denna del beträffar, och öfverensstämmelsen dem emellan är så mycket mera nödvändig, som Utskottens förslag, att Fattigvårds-styrelsen må utgöras af Sockne-nämnden, är genom 3:ne Stånds beslut antaget.

Utskotten hemställa således,

att 5 och 6 §§:ne af Fattigvårds-stadgan må gifvas den lydelse, som genom beslut om Sockne-nämnden kommer att, i anledning af Betänkandet, N:o 73, bestämmas.

7 §.

är af samtelige Riks-Stånden godkänd, sådan den af Utskotten blifvit föreslagen; men, i anledning af det nu fattade beslutet, att Fattigvårds-styrelse å landet utgöres af Sockne-nämnden, hemställa Utskotten, att denna §. må gifvas följande lydelse:

"Sockne-nämnden vare å landet Fattigvårds-styrelse, men "för stad utses sedan Styrelse i den ordning, hvarom kan "öfverenskommas eller framdeles varder föreskrifvet."

8 och 9 §§.

äro antagne dels af alla Stånden, dels af trenne Stånd.

10 §.

är antagen af Preste-, Borgare- och Bonde-Stånden, utom det att Preste-Ståndet icke föreskrifvit fattigvårdsansvarighet för hemmansbrukare och

arrendatorer, hvari Ridderskapet och Adeln så mycket heldre instämt, som hela §:n är genom dess beslut afslagen. Som således, i afseende på berörde föreskrift, 2 Stånd stannat emot 2,

lärer den förfalla; äfvensom föreskriften om husbondes rätt till godtgörelse för hvad han påkostar till underhafvandes fattigförsörjning, kommer att uteslutas, till följd af 3:ne Ståndsbeslut, men stadgandet i öfrigt i denna §., såsom bifallet af 3 Stånd, bibehållas.

Efter denna §. hafva väl Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Bonde-Stånden antagit serskildta föreskrifter, dels om giltighet af enskilda fattigvårds-anstalter, dels om ökadt fattigvårds-ansvar i vissa fall, då fattigvården ovanligt betungas; men endast i en del hafva 2:ne Stånd förenat sig om dessa föreskrifter, och i öfrigt äro alla Stånden sins emellan skiljagtige;

derföre besluten härom lära förfalla.

11 §.

är af Ridderskapet och Adeln helt och hållet afslagen, men af de öfrige Stånden antagen, med förändringar af Preste-Ståndet, att orden *"är gift eller"*, uteslutes; samt af Borgare-Ståndet, att tiden för den påbjudna ansvarigheten inskränkes från 5 till 2 år. Med iagttagande af begge dessa inskränkningar, hafva de 3:ne ofrälse Stånden antagit §:n, så lydande:

Den, som, från annat fattigvårds-samhälle, antager arbetsfolk, som har minderåriga barn, skall, utöfver redan stadgad ansvarighet såsom husbonde, så länge sådan ansvarighet fortfar, under 2 år, räknade från inflyttningen, enskildt vidkännas en fjerdedel af den fattigvårds-kostnad, som för sådane personer samt deras hemmavarande barn kan komma att utgå, och derjemte, efter allmänna grunder, deltaga i de öfrige tre fjerdedelarne af sådan kostnad.

12 §.

är afslagen af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet, men bifallen af Borgare- och Bonde-Stånden; och som således 2 Stånd stannat emot 2,

lärer stadgandet i denna §. förfalla.

13 §.

är hel och hållen afslagen af Ridderskapet och Adeln, men bifallen af Bonde-Ståndet, samt jemväl godkänd af Preste- och Borgare-Stånden, men med den utsträckning, att eftergift må ega rum äfven för de afgifter, som påbjudas genom 11 §.; men då denna utsträckning endast af 2:ne Stånd är antagen, i strid emot 2:ne Stånds beslut, lärer den förfalla, och stadgandet är således att anse såsom antaget efter den af Utskotten föreslagne lydelsen.

14 §.

Genom serskildte bifall till hvarje moment af denna §., äro alla stadgandena deri, hvart för sig, af 3:ne Stånd antagne.

15 §.

Antagen af 3:ne Stånd.

16 §.

Antagen af alla Stånden.

17 §.

1:sta och 2:dra momenten äro, hvart för sig, bifallne af 3 Stånd.

3:dje momentet är afslaget af Ridderskapet och Adeln och Preste-Ståndet, men bifallet af de öfrige Stånden, och som sålunda 2 Stånd stannat emot 2, lärer förslaget i detta moment förfalla.

18 §.

Preste- och Borgare-Stånden hafva beräknat åldern för den ifrågavarande skattskyldigheten till 18 år, då deremot de öfrige Stånden antagit den af Utskotten föreslagna åldern 17 år. I afseende på den tidigare åldren, hafva 2 Stånd stannat emot 2, och beslutet om de 17 åren lärer således förfalla, men deremot är förslaget antaget af 3 Stånd, med inskränkning af skattskyldigheten till 18 års ålder.

19 §.

är oförändrad bifallen af 3 Stånd.

20 §.

20 §.

motsvarar 20 §. i det genom Betänkandet, N:o 29, framställda förslaget till Lag om Socknestämma och Sockne-nämnder, och Riks-Ståndenhafva, i anledning af begge Betänkandena, i denna del fattat alldeles enahanda beslut. Då öfverensstämmelsen också är en nödvändighet, till följd af det sammanhang, dessa stadganden ega sins emellan,

hemställa Utskotten, att 20 §. i Fattigvårds-stadgan må gifvas samma lydelse, som för 20 §. af Lagen om Socknestämmor och Sockne-nämnder kan beslutas, i anledning af förslaget N:o 73, till sammanjemkning af Riks-Ståndens skiljagtiga beslut i sistnämnde ämne.

21 och 22 §§:ne

äro af alla Riks-Stånden godkände.

23 §.

är likaledes af 3:ne Stånd antagen.

24 §.

Ridderskapet och Adeln har inskränkt förbudet emot inflyttningen till de fall, då den inflyttande saknar arbets-förmåga eller känd laglig utväg till bergning; men detta beslut strider emot hvad de öfrige Stånden beslutat, och

lärer således förfalla.

Preste-Ståndets beslut att utsträcka förbudet till qvinna, då hon har oäkta barn, är icke eller af något annat Stånd biträdt, och

lärer således jemväl förfalla.

Preste-Ståndet har derjemte beslutat, att frågan om bifall till skattskrifning för dem, som flytta från en socken till en annan, skulle ankomma på församlingen, men detta strider jemväl emot de öfrige Ståndens beslut, att detta bifall ankommer på Fattigvårds-styrelsen, derföre detta enskildta stadgande

likaledes förfaller.

I öfrigt är denna §. bifallen af Preste-, Borgare- och Bonde-Stånden.

25 och 26 §§.

äro, den förre af alla Stånden, och den senare af tre Stånd antagne utan förändring.

27 §.

Ridderskapet och Adeln har, genom uteslutande af orden *"så vidt den sker inom Länet, der det har sitt hemvist,"* gifvit åt den föreslagne ersättningsskyldigheten en utsträckning utöfver de öfrige Ståndens beslut,

hvilken således förfaller.

men efter den sålunda iagttagne inskränkningen, är Ridderskapets och Adelns beslut öfverensstämmande med det, som Borgare- och Bonde-Stånden fattat, och sålunda

är Utskottens förslag af dessa tre Stånd gilladt.

28 och 29 §§.

äro antagna oförändrade, den förra af tre Stånd och den senare af alla Stånden.

Stockholm den 22 April 1841.

(Härmed åtföljer en Tablå.)

Sammandrag af Riks-Ståndens beslut, i anledning af Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens Betänkanden N:ris 5 och 31, angående Fattigvården.

	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
A) Utskottens hemställan (pag. 3), *att, i händelse förslaget om Socknestämmor och Sockne-nämnder antages, Sockne-nämnderne alltid måga utgöra Fattigvårds-styrelserna.*	bifallen.	afslagen, till följd af dess beslut, i anledning af Betänkandet N:o 29.	bifallen.	bifallen, sedan Ståndet förut gillat Utskottens förslag angående Sockne-nämnder.
B) *Förslaget till Stadga om fattigvården i Riket.*				
§. 1.	skall lyda så: "Hvarje socken å landet och *hvarje stad* "skall lemna nödtorftig vård och försörjning "åt sådane dess medlemmar, som *sak-"na förmåga* att sjelfve sig dermed förse; "dock måga *flera socknar på landet*, der "de så åsämjas, förena sig om gemensam "fattigvård."	skall lyda så: "Hvarje socken å landet och i stad, hvarje "församling skall lemna nödtorftig vård och "försörjning åt sådane dess medlemmar, som "sakna förmåga och medel att sjelfve sig "dermed förse; dock måga socknar af samma "pastorat, der de så åsämjas, förena sig om "gemensam fattigvård, *hvilken alltid bör "vara för församlingar inom samma stad "gemensam.*"	skall lyda så: "Hvarje socken å landet och, i stad, "hvarje församling skall lemna nödtorftig "vård och försörjning åt sådane dess med-"lemmar, som sakna förmåga och medel "att sjelfve sig dermed förse; dock måga "socknar af samma pastorat och församlin-"gar af samma stad, *äfvensom flere an-"gränsande pastorat*, förena sig om ge-"mensam fattigvård."	bifallen.
§. 2.	Ordet "*aldrig*" i 1:sta mom. utbytes emot *icke.*	bifallen.	bifallen.	bifallen.
§. 3. (NB. De af Adeln o. Preste-Ståndet beslutade redactions-	skall lyda så: "Afgifter för fattigvårdens behof, utöfver "den personella afgift, hvarom 18 §. stad-"gar, *och de directa bidrag i natura-per-"sedlar, hvarom man på Socknestämma kan*	bör utgå; och skall under samma numer uppflyttas den §., hvilken förekommer såsom den 4:de i Betänkandet, dock med följande förändrade lydelse: "Allmänna öfverläggningar i de fattigvår-	bifallen.	bifallen.

	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
förändringar vid 3:e och 4:e §§. böra inhemtas *för begge dessa §§. i ett sammanhang*).	*"öfverenskomma, skola utgöras i förhållande till hvars och ens, enligt nästföljande §., egande rösträtt i fråga om fattigvård."*	*"den tillhörande ärenden hållas å Socknestämma. Rösträttighet i Socknestämma på landet ege i allmänhet en hvar egare, arrendator, så framt egaren icke bor inom församlingen, eller i annat fall denna rättighet sig icke förbehållit, eller innehafvare af fastighet, jemte andre socknens invånare, som för lön, fabrik, verk eller inrättningar, handtverk och annan näring eller rörelse erlägga bevillning efter 2:dra Artikeln; de likväl undantagne, hvilka stå under annans husbondevälde. Rösträttigheten räknas efter hemmantal, der sådant finnes åsatt. Annars medför 10 R:dr bevillning efter 2 Artikeln lika rösträtt som $\frac{1}{4}$:dels mantal, 5 R:dr lika med $\frac{1}{8}$:dels och 2 R:dr 24 sk. lika med $\frac{1}{16}$:dels mantal, hvarunder, på grund af bevillning, ingen rösträtt eger rum."* *"Vid Socknestämma i stad röstas efter hittills antagne grunder, hvarvid dock iagttages, att emot 2000 R:drs fastighetsvärde svarar 10 R:dr bevillning för lön eller rörelse, samt att rösträtt icke utöfvas för mindre bevillningsbelopp efter 2:ra Artikeln, än 2 R:dr 24 sk."*		
§. 4.	skall lyda så: *"Socknemännens* öfverläggningar i de "fattigvården tillhörande ärenden hållas å *"allmän* Socknestämma, *hvarvid en hvar "egare, arrendator eller innehafvare af fa-*	Hit skall uppflyttas det stadgande, som förekommer under §. 18, med följande förändrade lydelse: "Om afkastningen af fattigvården tillhörige fastigheter och capital, jemte inkomsten	antagen.	antagen.

	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
	"stighet, jemte andra socknens invånare, "som för lön, fabrik, verk eller inrättnin-"gar, handtverk och annan näring eller rö-"relse erlägga bevillning efter 2:dra Arti-"keln, har rösträttighet." Denna rösträttig-"het beräknas efter förmedlade hemmantalet, der hemmantal finnes åsatt. För 10 R:drs bevillning efter 2 Artikeln vare lika rösträtt som $\frac{1}{4}$:dels mantal, för 5 R:dr lika med $\frac{1}{8}$:dels mantal och för $2\frac{1}{2}$ R:dr lika med $\frac{1}{16}$:dels mantal. För bevillning under $2\frac{1}{2}$ R:dr eger ingen rösträtt rum. *I stad röstas för fastighetsvärde af 2000 R:dr, likasom för 10 R:dr bevillning efter 2:dra Artikeln.*	"af sterbhusafgifter, böter, collecter, frivilli-"ga gåfvor och andra sådane bidrag icke äro "för fattigvårds-behofvet tillräcklige, skall, "*derest ej annan öfverenskommelse träffas,* "till fyllnad af bristen, först erläggas en "afgift af högst 8 sk. för mans- och 4 sk. "för qvinsperson, som är mantalskrifven och "fyllt 18 år; dock må undantag härutinnan "bero af Fattigvårds-styrelsens pröfning. "Hvad derutöfver erfordras, fylles genom "tillskott efter de grunder, som för rösträtt "i Socknestämma stadgade äro."		
§. 5.	I 1:sta momentet skola orden: *"från hvarje af dem,"* utbytas emot: *"af de röst-egande inom hvarje af dem."* Ett 3:dje moment skall tilläggas, så lydande, till följd af förändringen vid 1 §.: *"Då flera socknar af serskilda pastorat "på landet förena sig om gemensam fat-"tigvård, skall Fattigvårds-styrelsen genom "valda ombud från alla deri deltagande "socknar upprättas, efter samma grunder, "som för Fattigvårds-styrelse inom pasto-"rat stadgade äro."*	hela §:n bör utgå.	å första raden införas, i stället för orden: *"för hvarje socken eller pastorat å landet"*, dessa ord: *"för hvarje fattigvårds-samhälle"* — äfvensom å 7:de raden, orden: *"socknen eller pastoratet"* utbytas emot *"fattigvårdssamhället."*	antagen.
§. 6.	1:sta momentets början skall erhålla följande förändrade lydelse:	hela §:n skall utgå.	antagen.	antagen.

	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
	"Ordförande och vice Ordförande *väljas "för tvänne år å Socknestämma, der hvarje "valberättigad bör vid upprop efter val- "listan muntligen afgifva sin röst. På i "5 §. föreskrifna sätt väljas Ledamöter "och Suppleanter,"* o. s. v., enligt Utskottens förslag. I 4:de momentet skola orden: *"efter 2:ne års tjenstgöring,"* utbytas emot orden: *"efter 2:ne sistförflutna årens tjenstgöring."*			
§. 7.	antagen.	antagen.	antagen.	antagen.
§. 8.	antagen.	antagen, med följande tillägg i början af §:n: *"På landet skall för hvarje fattigvårds- "samhälle å Socknestämma utses en Fattig- "vårds-styrelse, i hvilken Pastor är Ord- "förande, för att besörja förvaltningen "af alla fattigvårds-angelägenheter; och "eger denna Styrelse pröfva"* m. m.	antagen.	antagen.
§. 9.	antagen.	skall lyda så: *"Anhörige i rätt upp- och nedstigande "led samt syskon* skola ömsesidigt vara för- "bundne att bidraga till hvarandras försörj- "ning, i mon af behof å den ena och för- "måga å den andra sidan."	antagen.	antagen.
§. 10	afslagen.	antagen, med följande förändringar: 1:o att de å 1:sta raden förekommande orden: *"hemmansbrukare, arrendatorer,"* utgå;	antagen.	antagen, med den ändring, att sista perioden af §:n: *"dock med rättighet — — — vidkännas"* alldeles utgår.

Såsom

	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
		2:o att den mening, som å 3:dje och 4:de raderna förekommer: *"eller det till brukning eller arrende upplåtna hemmanets egare eller innehafvare"* också utgår, äfvensom 3:o att sista perioden af §:n: *"dock med rättighet — — — fått vidkännas"*, uteslutes (i hvilken del alltså Bonde-Ståndets inbjudning blifvit antagen.)		
	En ny §. skall införas, så lydande: *"Då någon medlem af ett fattigvårds-"samhälle sysselsätter ett större antal ar-"betsfolk eller i allmänhet utöfvar sin nä-"ring på ett sådant sätt, att derigenom "fattigvården är betungad i en högre mon "än som må kunna anses motsvaras af de "bidrag, som af honom erläggas, må en "särskild fattigvårds-afgift kunna honom "af Fattigvårds-styrelsen åläggas, icke öf-"verstigande hälften af hans andel i de "allmänna fattigvårdsbidragen."*	En ny §. skall införas, till hvars 1:sta moment antages det af Bonde-Ståndet uppgjorda förslag. 1:sta momentet: *"I det fall, att egare "af större jordegendom, bruk eller fabrik "redan eger eller, efter erhållet tillstånd "af öfrige församlingsboer, genom sockne-"stämmo-beslut, hädanefter inrättar fattig-"vård för sitt ego-område, vare han skyl-"dig, att för de fattiges understöd inom "samma område, utan församlingens betun-"gande, ansvara."* 2:dra momentet: *"Der tillfälliga verk el-"ler inrättningar, såsom bruk, fabriker, "grufvor, skeppsvarf, sågverk, m. m., upp-"stå eller ock redan uppstått, utan att fat-"tigvården rörande den dervid anställda "personal blifvit behörigen ordnad, må det "bero af församlingens och vederbörande "egares eller disponenters öfverenskommelse "å Socknestämma att derom, såsom tjenligt "funnet, förfoga. I vidrigt fall bör, då "behof af fattigförsörjning vid ofvanbemäl-*		Såsom en ny §, i ordningen den 14:de, skall införas följande stadgande: *"I det fall, att egare* af större jordegendom, etc. (lika lydande med motstående 1:sta mom.)

	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
		"*de anläggningar ifrågakommer, egaren* "*derför allena ansvara.*"		
§. 11.	afslagen.	Gillad med den ändring, att de å 1:sta och 2:dra raderna förekommande orden: "*är gift eller*", borttagas.	Antagen med ändring af orden å tredje raden: "*under fem år,*" till: "*under två år.*"	antagen.
§. 12.	utgår.	utgår.	antagen.	antagen.
§. 13.	utgår.	Skall lyda så: "Den fattigvårdsansvarighet, som i 9:de, "10:de och 11 §§. är föreskrifven, må i all- "män Socknestämma kunna eftergifvas, i den "mon behof och billighet sådant påkalla."	skall lyda så: "Den Fattigvårds-ansvarighet, som i de "nästföregående *fyra* §§. är föreskrifven" etc.	antagen.
§. 14.	1:sta, 2:dra och 3:dje momenterne bifallna. 4:de momentet skall lyda så: "Om föräldrar, som icke åtnjuta fattig- "understöd, åsidosätta vården om sina barn, "*så att de med betlande beträdas*, skall Sty- "relsen göra sig noggrannt underrättad *om* "*förhållandet*, samt vidtaga de anstalter, "som af behofvet kunna påkallas." 5:te och 6:te momenterne afslagna.	1:sta momentet kan inskränkas till följande lydelse: "Vid utdelande af fattigvårdsunderstöd, "skall Fattigvårds-styrelsen tillse, att det "motsvarar de nödvändigaste behofven, all- "tid med beräkning af fattighjonets arbets- "förmåga, ehvad den må vara större eller "mindre." 2:dra, 3:dje, 4:de, 5:te och 6:te momenterne bifallna.	hela §:n antagen.	hela §:n antagen.
§. 15.	antagen.	1:sta momentet skall lyda så: "Fattigvårds-styrelsen tillkommer måls- "mans- och husbonderätt öfver dem, *som åt-* "*njuta fattigförsörjning.*" 2:dra och 3:dje momenterne bifallna.	hela §:n antagen.	hela §:n antagen.
§. 16.	antagen.	antagen.	antagen.	antagen.

	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
§. 17.	1:sta momentet antaget. 2:dra momentet. Här skola orden: "derest icke fattigvården för hjonet då upphör", utbytas emot: *"derest icke fattigvården för hjonet derigenom kan upphöra."* 3:dje momentet afslaget.	1:sta momentet antaget med den förändring, att den mening, som å 5:te raden börjar med: "understödet är ock ett förskott," erhåller denna lydelse: *"För öfrigt är ock "understödet att anse såsom ett förskott, "hvarför emottagaren,"* etc. 2:dra momentet antaget, med uteslutande å första raden af ordet *"full"* framför fattigförsörjning. 3:dje momentet utgår.	hela §:n antagen.	hela §:n antagen.
§. 18.	Ordet: *"Fattigvårds-styrelsens"*, skall utbytas emot *Församlingens.*	Se ofvanföre vid §. 4.	å 6:te raden införes, i stället för: *"17 år," "18 år."*	hela §:n antagen.
§. 19.	bifallen.	utgår.	antagen.	antagen.
§. 20.	början af §:n skall lyda så: "Fattigvårds-styrelsen besörjer uppbörden "af alla afgifter för fattigvårdsbehofvet; *och "för* uttagande af oguldet tillskott, hvarom "i föreskrifven ordning är *å Socknestämma* "beslutadt *samt restlängd i Socknestämma "upplät och erkänd*, skall genast," etc.	likaledes. afvensom, å 4:e raden efter: *"Kronofogde i orten,"* skall sättas: *eller Länsman.*	§:n antagen.	§:n antagen med endast den ändring, att å 4:de raden efter *"Kronofogde,"* sättes: *eller Länsman.*
§. 21.	antagen.	antagen.	antagen.	antagen.
§. 22.	antagen.	antagen.	antagen.	antagen.
§. 23.	1:sta momentet antaget. 2:dra momentet bör börjas så: *"I allmänhet böra"*, etc. 3:dje momentet skall lyda så: *"På de orter, der garnizoner eller Kro-"nans varf eller verkstäder äro förlagde,*	hela §:n antagen.	antagen.	antagen.

	Ridderskapets och Adelns beslut.	Preste-Ståndets beslut.	Borgare-Ståndets beslut.	Bonde-Ståndets beslut.
	"bör Kongl. Maj:t och Kronan deltaga i "fattigvårds-afgifterna till det belopp, som "efter billigheten bestämmes af Kongl. Maj:t, "sedan vederbörande deröfver hörde blifvit."			
§. 24.	skall lyda så: *"Inflyttar eller anmäles till inflyttning "från ett fattigvårdssamhälle till annat nå-"gon, som saknar arbetsförmåga eller känd "laglig utväg till bergning, då må sådan "person icke antecknas i mantalslängden i "inflyttningsorten, utan melgifvande af "Fattigvårds-styrelsen derstäles."*	antagen med de ändringar: *a*) att å 4:e raden efter ordet: *"inflytt-ningen,"* insättas orden: *"har minderåriga oäkta barn:"* samt *b*) att ordet: *"Fattigvårds-styrelsen,"* förändras till: *"Församlingen."*	antagen.	antagen.
§. 25.	antagen.	antagen.	antagen.	antagen.
§. 26.	afslagen.	antagen.	antagen.	antagen.
§. 27.	uti 1:sta momentet skola orden: *"så vidt "den sker inom Länet der det har sin hem-"ort"* uteslutas. 2:dra momentet antaget.	1:sta mom. inskränkes till följande lydelse: *"Med tiggare och obehörige kringstry-"kande personer förfares, på sätt i Lagen "mot lösdrifveri och försvarslöshet stad-"gas."* 2:dra mom. antaget.	hela §:n antagen.	antagen.
§. 28.	uti 1:sta momentet skall ordet: *"Styrel-sens"* utgå. 2:dra momentet skall lyda så: "Öfver Konungens Befallningshafvandes — "— — anföras hos *Kongl. Kammar Colle-"gium* besvär, hvilka — — —, infordrar "förklaringar — — — jemte eget Utlåtan-"de till *bemälde Collegium* insänder." Vid slutet af 4:de momentet skall tilläggas: *"Underhållsskyldighet, som icke lagligen kun-"nat åläggas något samhälle eller enskild "person, tillhör det Kongl. Maj:t och Kro-"nan att vidkännas."*	hela §:n antagen.	antagen.	antagen.
§. 29.	antagen.	antagen.	antagen.	antagen.

N:o 76.

Ank. till Exp.-Utsk. den 29 April 1841, kl. 5 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion, att de af Kongl. Maj:t och Kronan afyttrade Krono-skogar och Parker i Riket ej måtte få styckas i mindre lotter, än de blifvit af Kongl. Maj:t och Kronan försålde.

Med hemtad anledning af Utskottens i Betänkandet N:o 55 meddeldta yttrande, i afseende på en af *Sven Isacsson* från Calmar Län väckt motion, att vissa Kronoparker å Öland ej skulle få styckas i mindre lotter, än de blifvit af Kongl. Maj:t och Kronan försålde, har bemälde *Sven Isacsson* framställt denna nya motion, till stöd för hvilken åberopats Utskottens i nämnde Betänkande gjorde förklarande, att, om motionärens framställning afsett en allmän Författning för alla de af Kongl. Maj:t och Kronan afyttrade Krono-skogar och parker, och icke rört en blott localangelägenhet, Utskotten icke skulle hafva tvekat att till densamma tillstyrka bifall; i och genom hvilket förklarande motionären ansåg Utskotten hafva sjelfve likasom visat honom sättet att i denna, åtminstone för hans hemort, högst vigtiga fråga få sin önskan uppfylld.

Utskotten, som till följd af erhållen remiss ifrån det Hedervärda Bonde-Ståndet, hafva att häröfver meddela Utlåtande, få, i öfverensstämmelse med den åsigt i ämnet, Utskotten i Betänkandet, N:o 55, uttryckt, förklara, det Utskotten anse ett sådant stadgande, som motionären nu föreslagit, vara af en allmän och ganska stor vigt, ej allenast i hänseende till Kronans säkerhet att utbekomma sin ränta, utan äfven i flere andra afseenden. Det synes nemligen böra, i första rummet, leda till en bättre hushållning med skogen, då egaren vet, att, om han uthugger och förstör densamma, han på samma gång förminskar sina utvägar att betala den fastställda räntan, och tillika försvårar för sig möjligheten att, genom markens afyttrande, kunna blifva denna ränta qvitt. Derjemte måste det vara af vigt för samhället, att icke, genom dessa markers ytterligare sönderstyckande och upplåtande till personer, hvilka sakna både medel till försörjning och arbetshåg, fattig-classen må beredas en förökning, som medför enahanda förstörande verkningar för det allmänna, som de, hvilka motionären uppgifvit hafva i Högserums socken å Öland inträffat, i följd af

ett sådant styckande utaf der belägne förra Krono-parken Rälla Tall. Utskotten finna sig af dessa skäl böra tillstyrka Rikets Ständer

att, med bifall till förevarande af *Sven Isacsson* väckte motion, uti underdånig Skrifvelse, hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, genom utfärdande af en allmän Författning, förordna: att sådane Krono-skogar och parker, hvilka, i enlighet med Rikets Ständers beslut vid 1818 års Riksdag, redan blifvit eller framdeles blifva under skattemannarätt upplåtne, icke må få styckas i mindre lotter, än de blifvit af Kongl. Maj:t och Kronan försålde, utan skola dessa skogar och parker framgent förblifva efter den fördelning i lotter, som vid deras afyttrande från Kongl. Maj:t och Kronan egde rum.

Stockholm den 29 April 1841.

N:o 77.

Ank. till Exp-Utsk. den 29 April 1841, kl. 5 e. m.

Betänkande om hvad, som bör iagttagas, då del-egare i Tackjernshytta, äskar att få idka stångjernssmide och deremot afstå från de i och för Tackjernsblåsningen beviljade friheter, men andre del-egare i Hyttebolaget vägra att derpå ingå.

Sedan Allmänna Besvärs- och Ekonomie-Utskottet, genom Betänkandet N:o 140, föreslagit, att en utvidgad frihet att tillverka stångjern må medgifvas inom Bergslagen, och åt innehafvare af tackjerns-hyttor, med vilkor, att delegarne i det hyttelag, som ville begagna en sådan förmon, skulle afstå från den i och för tackjernsblåsningen beviljade befrielsen från rotering och vissa andra besvär, samt detta förslag numera är genom trenne Riks-Stånds sammanstämmande beslut gilladt, så vidt det har afseende på den oinskränkta smides-frihet, som blifvit föreslagen att efter år 1850 inträda, hafva Utskotten tagit i öfvervägande de stadganden, som kunna finnas nödige,

dige, till rättelse för det fall, då en eller flere delegare i ett hyttelag yrkar att af smidesfriheten få sig begagna och deremot vill afstå från bergsmansfriheterna, men andre delegare vägra att derpå ingå. Dervid hafva Utskotten å den ena sidan ansett det utgöra en kränkning af egande-rätten, om en delegare i ett hyttelag skulle genom de öfrige delegarnes beslut tvingas att utan full godtgörelse afstå från dermed förenade förmoner, då han af hvarjehanda orsaker icke för sin del kunde finna motsvarande fördel af smides-frihetens begagnande; hvaremot det å den andra sidan är angeläget, att en utväg må finnas att undanrödja det hinder, som en sålunda tillkommen vägran skulle innebära för tillgodonjutande af en smidesfrihet, hvilken måste anses i allmänhet vara fördelagtig och af vigt, då största delen af delegarne den påkalla.

Utskotten anse sig af denna anledning böra föreslå, att Rikets Ständer för sin del antaga och till Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning öfverlemna följande stadgande:

> Uppstår inom tackjerns-hyttelag fråga att, emot åtnjutande af utsträckt rättighet att drifva stångjernssmide, afstå från den i och för tackjernsblåsningen beviljade befrielse för rotering och andra hemmans-besvär, och kunna delegarne sig derom icke förena, men yrkas förändringen af egare till trefjerdedelar i hyttan; vare öfrige delegare, som vägra förändringen, pligtige att till de förstnämnde afstå deras andel eller andelar, emot lösen efter hvarje andels värde, och hälften derutöfver. Detta värde bestämmes af Gode Män, deraf tvänne å hvardera sidan väljas, och en, af dessa gemensamt, utses.

Stockholm den 29 April 1841.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1841.

N:o 78.

Ank. till Exp. Utsk. den 14 Maj, kl. 10 f. m.

Utlåtande, i anledning af erhållen återremiss å Utskottens Betänkande, angående väckte motioner om förändring i Författningarne, rörande mått, mål och vigt.

Vid granskning af de anmärkningar, hvilka hos Ridderskapet och Adeln samt Preste- och Bonde-Stånden blifvit emot nämnde Betänkande, N:o 58, framstälde och föranledt detsammas återremitterande till Utskottens förnyade behandling, hafva Utskotten funnit samma anmärkningar hufvudsakligen åsyfta antagandet utaf endera af de meningar, hvilka blifvit uttryckte uti de af Herrar *Aminoff* och *Ribbing* afgifne, Betänkandet åtföljande, reservationer, och hvaraf den förra, som yrkat ett skyndsamt kungörande och påbjudande till allmän efterlefnad från och med år 1845 af den nya, utaf Konung och Ständer gillade, Författningen om ett på tiodelningen grundadt system för mått, mål och vigt, blifvit omfattad inom Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet, men den senare, eller Herr *Ribbings*, inom Bonde-Ståndet, som, med understödjande af *Petter Mårtenssons* motion, ansett de serskilda gröfre vigternas reducerande till en enda, victualie-vigten, tjenlig såsom förberedelse till det nya systemets införande; varande i öfrigt uti samtlige Stånden, ehuru tvifvelsmål om gagneligheten af tiodelningen i mått, mål och vigt blifvit af en och annan yttrade, den åsigt enstämmigt uttalad, att det nya systemet icke genom någon svårfattlighet innebure hinder för dess påbjudande, när som helst, till allmän efterlefnad.

Hvad sålunda blifvit i ena eller andra hänseendet anmärkt och framstäldt, hafva Utskotten tagit under öfvervägande; och då Rikets Ständers åtgärd i denna sak icke kan sträcka sig längre, än att till Kongl. Maj:t frambära en underdånig önskan, men det icke vore lämpligt eller af Rikets Ständer consequent att nu framställa någon sådan i strid med de

beslut, som blifvit i detta ämne, efter moget öfverväggande, fattade vid 1823 och 1829 årens Riksdagar, finna Utskotten de gjorda framställningarne om en partiel och ofullständig förändring af vigt-systemet icke förtjena afseende; hvarjemte och då utfärdandet af den nya Författningen om Rikets mått, mål och vigt redan är fullständigt förberedt samt helt och hållet beror på Kongl. Maj:ts Nådiga beslut och beprøfvande af rätta tidpunkten för dess påbjudande till efterlefnad, Utskotten anse sig icke kunna tillstyrka Rikets Ständer att annorlunda, än i förra Betänkandet blifvit föreslaget, uttrycka deras underdåniga önskan, att den redan för 18 år sedan beslutade förändringen af systemet för Rikets mått, mål och vigt må bringas till verkställighet; vidblifvande Utskotten således det tillstyrkande, Utskotten i detta ämne redan afgifvit, till följd hvaraf Utskotten alltså, med tillkännagifvande, att detta tillstyrkande blifvit af Borgare-Ståndet godkändt, hemställa,

att de inom Riks-Stånden emot Utskottens Betänkande, N:o 58, gjorde anmärkningar måtte få förfalla.

Stockholm den 13 Maj 1841.

Reservationer:

af Herr *Aminoff* som förklarade sig vidblifva den af honom vid förra Betänkandets afgifvande uttalade åsigt, att Rikets Ständer borde hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det nya Författningen om Rikets mått, mål och vigt måtte inom årets lopp utfärdas, med föreskrift, att densamma skall från och med år 1842 i Skolorna föredragas och läras samt från och med år 1845 blifva till allmän efterlefnad gällande.

Häruti instämde Prosten *Säwe*, Herr *Ekholm* och *Matts Pehrsson* från Stockholms Län.

af Prosten *Källström*: "Då denna fråga första gången inom de sammansatta Utskotten behandlades, var jag med vederbörlig permission frånvarande. Mina åsigter äro i sjelfva hufvudsaken stridande mot de sammansatta Utskottens då fattade beslut. Jag anser mig derföre skyldig att häremot

anmäla min vördsamma reservation, och utbeder mig, att densamma måtte till de respective Riks-Stånden få åtföljа närvarande Betänkande.

Det lärer ingen vilja bestrida, att af de många olika beräknings-sätten för mått, mål och vigt flere olägenheter uppkomma, som det vore önskligt att få undanröjda. Det förslag, som innehålles i den af Herr *L. Hjerte*, för detta ändamål väckta och i Betänkandet, N:o 58, intagne motionen, synes mig lämpligast kunna leda till ett sådant mål. Genom dess antagande vore åtminstone icke risqueradt, att med ett nytt beräkningssätt den gamla villervallan möjligen skulle ökas.

Hvad decimal-systemet beträffar, vill jag ingalunda bestrida de stora fördelarna af dess vetenskapliga användande, men tror icke, att vetenskapsmannen behöfver någon Rikets Ständers åtgärd, för att komma i åtnjutande af dessa fördelar, af hvilka han redan är i full besittning; äfven vill jag medgifva, att all bokföring och i allmänhet alla calculer på papperet skulle vinna en betydlig lättnad och förenkling genom decimal-systemets antagande. Deremot har jag icke kunnat öfvertyga mig derom, att dessa fördelar uppväga de många olägenheter, som, genom den nu föreslagna förändringen, skulle för den allmänna rörelsen uppkomma.

När ett mätnings-system skall bestämmas, måste man i min tanka fästa afseende, icke så mycket på vetenskapsmannens och bokförarens, som icke mera på den stora allmänhetens calculer. I den dagliga marknaden och detalj-handeln gäller det mera att räkna i hufvudet än på papperet och systemet blifver derföre ändamålsenligt i samma förhållande, som det gifver reda och lättnad åt tankeförmågans operationer i det räkningssätt, som allmännast förekommer. Detta beror åter derpå, att de vanligaste och naturligaste divisionerna kunna med lätthet verkställas och att således de antagne hufvud-valeurerna kunna jemt divideras med de lägsta talen, tvåan, trean och fyran. Denna förnuftsenliga fordran uppfylles icke af decimal-systemet, som jag af *denna* anledning *icke* af någon fördom skulle för min del önska aldrig måtte läggas till grund för en förändring i nu gällande mått, mål och vigter.

Man har äfven velat finna det för national-äran kränkande att förkasta eller ens uppskjuta en reform, som andra civiliserade länder och till och med våra grannar i öster till en del redan hafva antagit. Någon synnerlig våda i detta afseende anser jag dock icke vara för handen, så länge ännu England och Europas största handelsplatser icke funnit för godt at ingå på den ifrågavarande reformen. Det är sant, att Frankrike gifvit oss

en annan föresyn.[1] Deruti ligger väl för oss Svenskar i detta, såsom i andra fall, en respectabel bevisning. Det må dock tillåtas mig att i korthet anföra några af de erfarenhets-rön, som Frankrike har att erbjuda oss efter ett snart femtioårigt användande af decimal-systemet.

Redan långt före revolutionen förspordes i detta land en allmän missbelåtenhet med den stora oredan i mått, mål och vigt. Icke nog, att inom serskilda provinser funnos serskildta benämningar, utan för samma benämning vore valeurerna olika efter olika orter och olika varor. Allt intill denna tid hade man dock funnit oöfvervinnerliga hinder för en nödig reform i detta afseende. Men sedan revolutionen sönderbrutit alla gamla samfundsförhållanden, trodde man, att då, om någonsin, var den rätta tidpunkten inne för att införa ett verkligt mätnings-system, som, gällande för hela landet, kunde utrota den gamla villervallen. Den första naturliga frågan blef nu den att bestämma sjelfva hufvud-enheten för längdemåttet, på hvilken hela det nya systemet kunde byggas. Men man ville bestämma den icke på ett *måfå*, utan efter ett oföränderligt naturförhållande. Man fördes då på den stora genialiska idéen, värdig ett upplyst folk, att lägga jordmeridianens längd till grund för hela det nya mätnings-systemet. Sålunda antog man till *hufvud-enhet* en tiomilliondel af en fjerdedels jordmeridian, hvilken hufvud-enhet blef den så kallade metren och på grund af redan gjorda vetenskapliga observationer bestämdes, att precist motsvara i det gamla måttet *3 pieds 11 lignes 44 centièmes.* På denna basis uppfördes det mycket berömda *metriska decimal-systemet,* som sanctionerades genom lagarne af den 1 Augusti 1793 och den 18 Germinal år III. Detta blef nu den *första* och sjelfva hufvud-reformen.

Men sedan jordmeridianens längd, genom nya vetenskapliga undersökningar, blifvit med ytterligare noggranhet bestämd, föranledde resultatet af dessa undersökningar en correction i hela mètre-systemet, emedan man nu funnit, att den rätta metre-längden motsvarade i det gamla måttet 3 pieds 11 lignes 296 milliemes. Så hade man redan den *andra reformen,* som bekräftades genom lagen af den 18 Frimaire år VIII.

Detta ombyte medförde likväl icke några synnerliga olägenheter för den allmänna rörelsen, emedan skillnaden emellan den gamla och nya metren var alltför obetydlig, för att hafva någon märkbar inverkan på de deruti förekommande calculerna. Så var nu metre-systemet infördt och stränga straffbestämmelser utsatta både för tillverkningen och användandet af de gamla måtten. Men det oagtadt och ehuru detta system syntes hafva den största

theoretiska fullkomlighet, förmådde det dock icke att utträngа de gamla vanorna och i allmänna rörelsen göra sig ensamt gällande. Orsaken till denna inom den nyhetsälskande republiken ovanliga motsträfvighet å allmänhetens sida, trodde man sig finna i de främmande, från Grekiskan lånade benämningarna på de nya måtten. För att afhjelpa denna olägenhet och göra allmänheten mera b nägen för decimal-räkningens användande, utfärdades den 13 Brumaire år IX, en Consuls-författning, som tillät så väl i dagligt bruk, som, i offentliga handlingar följande benämningar:

Längde-mått.	Lieue	i stället för	Myriamètre
	Mille	—	Kilomètre
	Perche	—	Decamètre
	Mètre	(bibehölls)	
	Palme	—	Decimètre
	Doigt	—	Centimètre
	Trait	—	Millimètre
Yt-mått.	Arpent	—	Hectare
	Perche carré	—	Are
	Mètre carré	—	Centiare
Rymde-mått för våta varor	Velte	—	Decalitre
	Pénte	—	Litre
	Verre	—	Decilitre
Rymde-mått för torra varor	Muid	—	Kilolitre
	Setier	—	Hectolitre
	Boisseau	—	Decalitre
	Pénte	—	Litre
Ved-mått.	Stère	(bibehölls)	
	Solive	—	Decistere
Vigt.	Millier	—	1000 livres (poids de tonneau de mer)
	Qvintal	—	100
	Livre	—	Kilogramme
	Once	—	Hectogramme
	Gros	—	Decagramme
	Denier	—	Gramme
	Grain	—	Decigramme

Enligt den 7:de Art. i denna Författning, var det likväl medgifvet att after behag bruka den ena eller den andra benämningen. Emedlertid hade man nu genomfört *den tredje reformen.*

Härmed var dock saken icke hjelpt. Den stora allmänheten vidhöll begagnandet af de gamla måtten, och så länge detta fortfor, var icke mycket vunnet dermed, att Statens embetsverk och äfven många enskilde hade antagit mètre-systemet, den ena med de ursprungliga, den andra med de nya benämningarne. Oredan var härigenom snarare ökad, än förminskad. Man började nu inse, att den vackraste theori kan vara ganska otillämplig för de allmännaste practiska förhållanden. En tio-årig erfarenhet hade redan bevittnat, att decimal-räkningen icke svarade emot folkets behof, dels derigenom, att den icke representerade de slags storheter och valörer, som på en gång äro de naturligaste och de vanligaste, dels derigenom, att den för hufvudräknandet utestänger tankeförmågans enklaste operationer, som, ehvad man än må säga om de tio fingrarne, dock äro två, tre och fyrdelningen. För att tillfredsställa dessa nu erkända behof, framkallades ändtligen

den fjerde reformen, som sanctionerades genom Decretet af den 12 Februari 1812. — Enligt detta Decret, skulle väl mètre-systemet fortfara att, såsom det egentligen legala, i alla officiella acter och räkenskaper användas, men för att tillfredsställa folkets behof i den mindre detalj-handeln, infördes de såkallade *mesures usuelles,* för hvilka serskildta mått och vigter antogos och tillverkades. Dessa blefvo indelade på följande sätt:

1:o 1 Toise (= 2 mètres) delad i 6 fot, 1 fot i 12 pouces, 1 pouces i 12 lignes.

2:o 1 Aune (= 12 decimetres) delad i 2, 3, 6, 8, 12, 16 delar.

3:o Doubble boisseau = 25 litres.
boisseau = 12 l. 5.
Demi-boisseau = 6 l. 25.
quart-boisseau = 3 l. 125.

4:o Demi-litre, quarts huitièmes och seizièmes de litre.

5:o La livre = grammes 500.
La demi-livre = 250.
Le quart de livre l. quarteron = 125.

Le huitième eller demi-quart	=	62,5.
L'once — — — — —	=	31. 3,
La demi-once — — —	=	15. 6.
Le quartd'once el. deuxgros —	=	7. 8.
Le gros — — — —	=	3. 9.

Dessa beräkningssätt för mått mål och vigt, som väl hafva metren till basis, men äro helt och hållet skilda ifrån decimal-systemet, hafva ifrån 1812 allt intill närvarande tid varit tillåtna i den allmänna rörelsen: Men icke engång detta accommodations-försök har kunnat besegra de gamla vanorna. Orsakerna härtill äro flera. Då decimal-systemet skulle ovilkorligen bibehållas i alla officiella räkenskaper, och den nya indelningen af 1812 icke var påbjuden, utan blott i handeln tillsvidare tillåten, uppkom härigenom en dubbelhet, som väckte misstroende och underhöll benägenheten för de fordna beräkningarne. Äfven medförde det sina stora olägenheter, att i flera fall funnos för samma benämningar olika valörer. Så hade man t. ex.

La toise ancienne — —	=	1 metre 949
La toise usuelle — —	=	2.
L'aune de Paris — —	=	1 m. 188
L'aune usuelle — —	=	1 m. 2.
Le boisseau de Paris — —	=	13 litres, 01.
Le boisseau (enl. författn. af år IX)	=	10 l.
Le boisseau usuelle — —	=	12 l. 5.
La livre ancienne — —	=	grammes 489. 5
La livre usuelle — —	=	500. *)

*) Man har velat påstå, att orsaken till det motstånd, som uti Frankrike mètre-systemet ifrån början mötte, hade helt och hållet sin grund deruti, att de nya måtten icke corresponderade med de gamla. Om intet annat hinder legat i vägen, tror jag deremot, att detta hade bordt snarare fremja, än motverka öfvergången från de gamla till de nya beräkningarne. Om t. ex. hos oss, sedan decimal-indelningen blifvit genom Lag sanctionerad, *den gamla marken* (vict. vigt,) kommer att såsom hufvud-enhet bibehållas, så blifver det för allmänheten så mycket lättare att i den dagliga handeln äfven vidhålla dess gamla indelning, och ligger således häruti blott en anledning mera till den blifvande Lagens eluderande.

Sedan man sålunda under 44 år med stor ihärdighet hade bemödat sig att tillvägabringa enhet och öfverensstämmelse i beräkningarne för mått, mål och vigt, var man dock härmed icke längre kommen än att *Ministern för de allmänna arbetena, åkerbruket och handeln Herr Martin* fann sig föranlåten att den 28 Februari 1837 inför Deputerade Kammaren afgifva följande yttrande:

" — — — — Det stora problemet är emedlertid ännu icke upplöst; de gamla vigterna och de gamla måtten, som man velat förstöra, äro ännu efter så många års bemödanden bibehållna och fortfara att på ett stort antal ställen användas. — — — — "

Oredan var således ökad, icke minskad, emedan man nu räknade efter både de gamla och de många slags nya måtten. Man har visserligen gjort ännu ett försök till dess utrotande genom Lagen af den 4 Juli 1837. Denna Lag upphäfver 1812 års decret och stadgar med förökade straffbestämmelser, att från och med den 1 Januari 1840 skall metriska decimal-systemet, sådant det var bestämdt genom Lagarna af den 18 Germinal år III och den 10 Frimaire år VIII, vara det enda gällande. Verkan af denna Lag är mig ännu obekant, men för att döma af decimal-systemets föregående öden, kunde man hafva anledning till den farhågan, att dess seger icke ens genom den nya Lagen är eller någonsin blifver till allmänhetens belåtenhet afgjord.

Sedan jag nu framlagt några af de erfarenhets-rön, som decimal-systemets införande har, under loppet af ett halft sekel, framkallat i ett land, der likväl revolutionen öppnat det samma vägen, må det blott vara mig tillåtet att framställa denna fråga: *är det sannolikt, att decimal-systemet skall i Sverige, mer än i Frankrike, tillfredsställa allmänhetens behof, derigenom tillvinna sig dess förtroende och sålunda til intetgöra de nu öfverklagade olägenheterna af de många olika beräkningssätten för mått, mål och vigt?*

Skall likväl Sverige, såsom jag befarar, göras till ett experimentalfält för decimal-räkningen, så ligger i min tanka ingen synnerlig vigt derpå, när början dermed göres. Så vidt detta räkningssätt *kan* i allmänna lifvet med någon fördel användas, hyser jag ingen så ofördelaglig tanke om den Svenska allmänhetens förstånd, att derföre skulle erfordras någon folkskolans åtgärd eller någon tioårig beredelsetid. Deremot torde i sådant

dant fall, för consequensen skull, tiotals-delningen böra utsträckas icke blott till mått, mål och vigt, utan äfven till mynt-bestämmelserna. Varu-värdet bör väl öfverensstämma med varumåttet. Beräknas det senare efter tiondedelar och hundrade-delar, vore det en egen högst besynnerlig analogie att calculera det förra efter fyratioåttondelar."

Af Professor *Retzius*: "Såsom representant för den Academi, som utarbetat det nya systemet för mått, mål och vigt, hvars införande jag anser Utskotten genom deras nu fattade beslut fördröja, måste jag mot samma beslut mig reservera och ber att såsom min reservation få Utlåtandet bifoga mitt anförande till Preste-Ståndets Protocoll vid förevarande ärendes återremitterande:

Sveriges mått, mål och vigt var för omkring 300 år sedan olika i serskilda provinser och berodde ej af stadgad Lag, utan af bruk. De åtgärder, som af Styrelsen tid efter annan vidtogos, syftade icke på att bringa någon allmän reda deri, utan invecklade det stundom för vissa ändamål. *Carl den XI* beslöt att gifva ett mera systhematiskt sammanhang åt mått, mål och vigt, och förordnade en Commission till ärendets bearbetning, hvaraf *Georg Stjernhjelm* blef den verksammaste ledamoten. Af hans efterlemnade anteckningar finnes, att han utgått från alldeles rigtiga åsigter. Han gjorde sig all möda att få mått, mål och vigt deladt efter 10 delar, såsom varande den vid bruket beqvämaste af alla delningssätt, och bragte det derhän, att foten blef delad i 10 tum, sedan kallade decimal-tum. En aln, måttet af två fot, finnes ännu i Kammar-Collegii förvar, såsom ett likare mått från den tiden, der hvarje half fot är delad i 5 tum, och alnen således i 20. Han bragte det ock derhän, att kanne-måttet bestämdes till 100 sådane cubik-tum. Denna Commissions arbeten lade grunden till 1739 års reglering af mått, mål och vigt, som ännu är gällande. Men som halfgjordt arbete sällan länge kan begagnas, så uppstodo 50 år senare på nytt alfvarsamma frågor om nödiga förbättringar. Man hade 3 olika stora skeppund och ej mindre än 7 olika mål, som kallades tunna m. m. — Konung *Gustaf den III* befallte då Kammar-, Bergs- och Commerce-Collegierne att taga denna sak i öfvervägande och inkomma med nya förslag till reglerande af mått, mål och vigt. Dervid blef sedan föga eller intet tillgjordt; de enskilde ledamöterne kunde ej förena sig om

de grundsatser, som borde tillämpas. Ämnet blef i deras archiv begrafvet. Vid Riksdagen 1809 framställde Rikets Ständer i underdånighet, att Kongl. Maj:t ville täckas infordra Collegiernes utlåtande och låta handlägga detta ämne, hvarom de vid Riksdagen 1817—18 gjorde en förnyad underdånig hemställan, med anledning hvaraf Kongl. Maj:t täcktes infordra Commerce-Collegiernes utlåtande, hvarefter denna vidlyftiga akt Nådigst remitterades till Vetenskaps-Academien under den 23 Januari 1822, med befallning att uppgöra ett förslag till reglering af Sveriges mått, mål och vigt.

Vetenskaps-Academien uppdrog detta arbete åt 6 af sine ledamöter, nemligen Presidenten i Stats-Contoret Friherre *Wirsén*, Presidenten i Commerce-Collegium *af Klinteberg*, Professoren *Jöns Swanberg*, Majoren *Hellström*, Professoren *Cronstrand* och Academiens Secreterare, Professoren *Berzelius*. Denna Commission blef enhälligt öfverens om följande 3 hufvudgrunder för deras arbete:

1:o att enheterne för Sveriges mått, mål och vigt, nemligen *foten*, *marken* eller victualie-*skålpundet* och kannan skulle bibehållas oförändrade;

2:o att alla sådana benämningar af mått, mål eller vigt, som kunna betyda olika qvantiteter, skulle, till undvikande af misstag eller underslef, afskaffas; och

3:o att mått, mål och vigt, skulle fördelas efter centesimal-systemet, för att vinna den högsta möjliga beqvämlighet vid deras användande i handel och vandel.

I afseende på den omständigheten, att ett efter centesimaler deladt system af mått, mål och vigt blifvit i Frankrike infördt, utan att ändå till den tiden kunna göras allmänt användbart, hvilket hos dem, som ej närmare togo kännedom om förhållandet, väckte den mening att centesimal-delningen varit orsaken till denna omständighet, torde åter böra upplysas, att det Franska metriska systemet icke inskränkt sig till bibehållande af de i landet kända och brukade enheterne, fot peinte och livre, utan statuerat nya enheter, mètre, litre och gramme, utgörande för folket alldeles okända qvantiteter, hvarvid den vuxna generationen alldrig skulle kunna vänja sig, och som först af kommande generationer kunde långsamt invänjas, och att det var denna omständighet, icke centesimal-delningen som vållade hindren för dess antagande visade sig klarligen deraf, att i myn-

tet, der enheten bibehölls oförändrad, infördes centesimal-delningen genast och vann genom sin oväntade beqvämlighet oväntadt bifall.

Vetenskaps-Academiens på dessa Committerades utlåtande grundade underdåniga Betänkande afgick till Kongl. Maj:t under den 13 November 1822. Kongl. Maj:t täcktes under den 22 December s. å. befalla Academien att låta trycka ett så stort antal exemplar af detta Betänkande, att, sedan Kongl. Maj:t vid den instundande Riksdagen afgifvit Nådig Proposition i ämnet, detsamma kunde bland Rikets Ständer utdelas.

Kongl. Maj:t befallte tillika, att sådana vetenskapliga försök skulle af Vetenskaps-Academien företagas, genom hvilka Sveriges mått, mål och vigtsystem alltid skulle kunna återställas i sin rigtighet, i fall att Rikslikare genom olyckshändelser ginge förlorade.

Rikets Ständer funno vid 1823 års Riksdag förslaget godt och antagligt, och hemställde det till Kongl. Maj:ts Nådiga stadfästelse. Kongl. Maj:t befallte då Vetenskaps-Academien att i 1825 års Almanach införa underrättelser om det nya systemet af mått, mål och vigt, och om decimalräkning, hvilka också finnas utförligt intagna i Almanachorna för 1825 och 1826.

General-Landtmäteri-Contoret erhöll Kongl. Maj:ts Nådiga befallning att uppsätta förslag till Författningen om mått, mål och vigt, i enlighet med den af Rikets Ständer antagna regleringen, hvilket sedan ingifna Författnings-förslag omarbetadas af en bland Stats-Rådets ledamöter, framlidne Grefve *Wirsén*, som också uppsatte en Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse om grunderna för de nu vidtagna åtgärder, som vittnar om en mästerlig uppfattning af detta ämne.

Dessa förslag blefvo af Kongl. Maj:t i Stats-Rådet i Nåder gillade till tryckning och blefvo i hela Riket från predikstolarne i September 1827 uppläste, icke ännu såsom stadfästade Författningar, utan såsom förslag, emot hvilka hvar och en egde att göra erinringar och dem till Kongl. Maj:t ingifva, för att tagas under pröfning, innan Författningen blefve af Kongl. Maj:t i Nåder stadfästad.

Det har icke blifvit bekant, att några sådana erinringar emot förslaget till Kongl. Maj:t inkommit. Ett par under tiden tryckta brochurer, som förkasta förslaget, visa, att deras författare icke derom tagit kännedom.

På Riksdagen 1828—1829 täcktes Kongl. Maj:t än en gång remittera detta förslag till Rikets Ständer, samt Nådigt föreslå, att med dessa antagande skulle dröjas ännu i 10 år eller till slutet af 1839. — Rikets Stän-

der lemnade dertill underdånigt bifall och återställde förslaget, hvarvid Ekonomi-Utskottet gjort en och annan mindre väsendtelig anmärkning. Kongl. Maj:t täcktes remittera förslaget, med de gjorda anmärkningarne, till Vetenskaps-Academien under den 6 Mars 1830. Sedan underdånigt svar derå ingått, täcktes Kongl. Maj:t, under den 8 December 1832, med gillande af Vetenskaps-Academiens underdåniga utlåtande, anbefalla Vetenskaps-Academien att låta förfärdiga Rikslikare, fotade på den nya fördelningen af mått, mål och vigt, att i Kongl. Kammar-Collegium nedläggas, samt dylika äfven för General-Landtmäteri-Contoret, hvilket Nådiga uppdrag och de nya Rikslikarne, noggrant prófvade af Academien, öfverlemnades i början af år 1834.

Kongl. Maj:t täcktes derjemte låta afgå Nådig befallning till Kammar-Rådet m. m. *Leonh. Cassel* och till Vetenskaps-Academiens Secreterare Professoren m. m. *Berzelius*, att omredigera förslaget till Författning om mått, mål och vigt, i enlighet med Rikets Ständers vid Riksdagen 1828—1829 gjorde anmärkningar och Vetenskaps-Academiens med anledning deraf afgifna underdåniga utlåtande, hvilket äfven desse embetsmän i underdånighet fullgjort, så att saken nu efter 50-årig pröfning af Rikets Ständer och Embets-Verk tyckes böra vara mogen till verkställighet. — För min del kan jag icke annat än vördsamt föreslå, att, om någon underdånig hemställan, rörande mått, mål och vigt, skall till Kongl. Maj:t göras, den må uttrycka endast Rikets Ständers underdåniga önskan, att Författningen derom må, så snart ske kan, utfärdas, med det förord, att Författningen först ett år derefter blir gällande, på det att under tiden rådrum må gifvas att anskaffa sådane förändrade afdelningar af mått, mål eller vigter, som hvar och en må anse sig behöfva att för sitt bruk tillägga de äldre, hvaraf ganska mycket eller det mesta är fortfarande brukbart. — Att i en tid, då man från alla håll och i alla länder vill gå framåt och yrkar i sådant afseende reformer öfver allt, hvarest man anser dem mer eller mindre behöfliga, nu ytterligare befremja uppskof af reform i ett ämne, som man redan 1789 fann vara i behof deraf, hvarom Rikets Ständer vid Riksdagarne 1809 och 1817 yrkat, att reform borde ske, och hvarå de vid Riksdagarne 1823 och 1828 gillat det till reformen uppgjorda och dem Nådigst meddelade förslaget, skulle, i min tanke, icke vara en conseqvent handling och skulle uttrycka en önskan att hålla sig qvar vid ett gammalt, hvarom ingen mening varit delad, att det hörer till det murkna, som verkligen är i behof af rättelse och förbättring, äfvensom det icke annat kan

än

än ingifva Regeringen misstroende till Rikets Ständers önskningar. Jag är fullkomligt öfvertygad derom, att bland dem, som uttalat den önskan, att regleringen af mått, mål och vigt kunde uppskjutas, ingen finnes, som icke önskar förbättringar och reformer, hvarest det tarfvas. Men den här ifrågavarande har något, som vid första uppfattningen synes afskräckande, nemligen det förmodade behofvet att inlära ett nytt, förut obekant, räknesätt, som man kallar decimal-räkning. Denna farhåga grundar sig likväl på ett misstag; det finnes icke något sådant serskildt räkningsätt, så snart man har systemet af mått, mål och vigt fördeladt efter hundradedelar. Man räknar i hela tal, utan att någonsin besväras af bråkräkning, och alla, som lätt räkna i hela tal, kunna således decimal-räkningen i förhand. Centesimal-delningen af mått, mål och vigt har den stora fördelen, att man alldrig behöfver räkna i bråk och sorter. Den hufvudsakligaste förändringen från det gamla ligger i delningen; men den, som måler, mäter och väger med de nya delarne, han gör vid hopräkningen af uppmätta eller uppvägda poster, utan att veta det, decimal-räkning, i det han räknar quatuor-species i hela tal, hvilket är all den räknekunskap, som fordras med det nya, då deremot för det gamla är oundvikligt att kunna räkna i sorter och bråk. Det är således alldeles origtigt att tro, det man måste instudera ett nytt räknesätt. De som nu af frugtan för ett förmenat okändt räknesätt söka uppskof med reformens införande, skola sannolikt framför andre finna sin belåtenhet dermed, när de erfara den oväntade lätthet, den åstadkommer och hvarom man i allmänhet ej gör sig ett klart begrepp förrän i det ögonblick, man tager den i användande, och man skall sedan visserligen förundras öfver att en på engång så enkel och så fördelagtig sak, har kunnat vara så länge obegagnad och har behöft så mycken omgång för att vinna burskap."

STOCKHOLM, Elméns och Granbergs Tryckeri, 1841.

N:o 79.

Ank. till Exp. Utsk. den 22 Maj 1841, kl. 1 e. m.

Memorial, i anledning af erhållen återremiss å Utskottens Memorial, N:o 72, angående sammanjemnkning af Riks-Ståndens beslut, rörande förslaget till förnyad Förordning om grunderna och vilkoren för hemmansklyfning samt afsöndring af jord eller annan lägenhet från hemman.

Emot Utskottens i förenämnde Memorial yttrade åsigt, att då, i fråga om tillägg till någon §. uti förslaget till förnyad Förordning i ofvanbemälde ämne, tvänne Stånd i sine beslut stannat emot två, samma fråga borde anses hafva förfallit, äro hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Högv. Preste-Ståndet anmärkningar vordne framställde, till följd hvaraf Memorialet blifvit till Utskotten återremitteradt i följande punkter nemligen;

från Ridderskapet och Adeln.

I 1 Cap. 8 §. 1 mom., 2 Cap. 5 §. och 7 §. 1 mom., samt så väl det af Ridderskapet och Adeln beslutade nya stadgande efter 13 §., som den af Preste-Ståndet beslutade nya §., angående afsöndring af jord till byggnads-tomter för kyrkor, skolor och fromma stiftelser; och

från Preste-Ståndet.

I fråga om sist anförde, af detta Stånd, i förening med Borgare-Ståndet, antagna nya §.

I anledning häraf få Utskotten vördsamligen tillkännagifva, att ifrågavarande Memorial, N:o 72, blifvit, med undantag af sistnämnde punkt, i allt öfrigt af 3:ne Stånd godkändt, samt Utskottens inbjudning antagen: af Ridderskapet och Adeln, i afseende på 1 Cap. 9 §. 2 mom. och af Borgare-Ståndet i fråga om 1 Cap. 2 §., 8 §. 3 mom. samt 2 Cap. 5 §; till följd hvaraf den erhållne återremissen icke föranleder till

vidsträcktare åtgärd af Utskotten, än meddelande af utlåtande, i afseende på frågan om den af Preste-Ståndet beslutade nya §.

Utskotten hafva ansett denna, likasom i allmänhet hvarje fråga om beslutadt *tillägg* till någon §. af förevarande Författnings-förslag, hafva förfallit derigenom, att två Stånd i sina beslut stannat emot två; och Utskotten tro sig dervid så mycket mindre hafva orätt tillämpat 75 §. Riksdags-Ordningen, som Utskottens åsigt blifvit af 3:ne Stånd godkänd, och Preste Ståndet, såsom grund för sin återremiss, i denna serskilda omständighet, ingalunda anfört någon anmärkning emot rigtigheten af nämnde §:s tillämpning, utan endast åberopat: att Ridderskapet och Adeln återremitterat samma punkt; att Preste-Ståndets beslut i förevarande hänseende vore af stor vigt; och att, då en mängd voterings-propositioner äro föreslagne och gillade att komma under omröstning i Förstärkt Ekonomi-Utskott, det vore skäl att erhålla en proposition till afgörande derstädes äfven af denna fråga. Vid detta förhållande, och då icke lärer kunna dragas i tvifvel, att ju Författnings-förslaget kan såsom ett helt bestå utan tillägg af ifrågavarande, af Preste-Ståndet beslutade §., hvadan frågan om detta tillägg måste anses icke vara af sådan beskaffenhet, att 73 §. Riksdags-Ordningen derå tillämpas må, finna sig Utskotten förhindrade att, på sätt i återremissen blifvit yrkadt, föreslå proposition till votering deröfver uti Förstärkt Ekonomi-Utskott, och måste fortfarande anse denna fråga förfallen, så vida icke Ridderskapet och Adeln skulle, med afseende å ändamålsenligheten af den ifrågaställde §., vilja frånträda dess förra beslut och med Preste- och Borgare-Stånden sig om antagande af nämnde §. förena, hvartill Utskotten ega så mycket mera anledning att Ridderskapet och Adeln inbjuda, som Ridderskapet och Adeln denna §. återremitterat.

Stockholm den 21 Maj 1841.

STOCKHOLM, Elméns och Granbergs Tryckeri, 1841.

N:o 80.

Ank. till Exp. Utsk. den 31 Maj, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af återremiss af Utskottens förslag N:o 75 till sammanjemnkning af Riks-Ståndens skiljagtiga beslut, angående lagstiftningen om fattigvården i Riket.

I afseende på hvad Utskottens berörde förslag under §. 1 innehåller, har Ridderskapet och Adeln förklarat sig icke godkänna förslaget, utan vidblifva sitt förut fattade beslut, samt att frågan borde afgöras genom votering i Förstärkt Utskott. Af Preste-Ståndet är förslaget återremitteradt i denna del, med anmodan till Utskotten att inbjuda Borgare- och Bonde-Stånden att instämma i Ridderskapets och Adelns samt Preste-Ståndets beslut, angående gemensamhet i fattigvården för samtlige inom samma stad varande församlingar, eller om inbjudningen icke antages, uppgöra voterings-proposition för frågans afgörande i Förstärkt Ekonomi-Utskott.

Som Bonde-Ståndet godkänt, hvad Utskottens omförmälde förslag innehåller, och således förenat sig med Ridderskapet och Adeln samt Borgare-Ståndet i frågan om gemensam fattigvård för socknar af olika pastorat, är denna fråga genom 3:ne Stånds beslut afgjord, så att skiljagtigheten endast qvarstår, i afseende på den uti återremissen från Preste-Ståndet antydde frågan om odelad fattigvård inom hvarje stad, ehvad den består af en eller flere församlingar; och som denna skiljagtighet icke kunnat häfvas, hvarken genom förut skedd inbjudning eller genom det af Utskotten föreslagna jemnknings-förslaget, hemställa Utskotten, att frågan må afgöras genom votering i Förstärkta Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet, efter följande proposition:

1:sta §. erhåller följande lydelse:

Hvarje socken å landet och i stad hvarje församling skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sådane dess medlemmar, som sakna förmåga och medel att sjelfve sig dermed förse; dock måga flere socknar eller församlingar förena sig om gemensam fattigvård.

den, det vill, voterar

Ja;

den, det ej vill, voterar

Nej.

Vinner Nej, erhåller 1:sta §. följande lydelse:

Hvarje socken å landet och hvarje stad skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sådane dess medlemmar, som sakna förmåga och medel att sjelfve sig dermed förse; dock måga flera socknar på landet förena sig om gemensam fattigvård.

Preste-Ståndet har dessutom återremitterat 11 och 13 §§:ne af Utskottens förslag; men, som det af de öfrige Stånden är i dessa delar godkändt och beslut derom således redan är fattadt,

kan återremissen icke föranleda till någon Utskottens åtgärd.

Stockholm den 27 Maj 1841.

N:o 81.

Ank. till Exp-Utsk. den 31 Maj 1841, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af återremisser utof Utskottens förslag, N:o 73, till sammanjemnkning af Riks-Ståndens skiljagtiga beslut, angående ändring af Författningarne rörande socknestämma samt om bildande of Communal-Styrelser.

Af detta förslag äro återremitterade, från Ridderskapet och Adeln 5:te och 6:te §§:ne om grunden, dels för utgörande af bidrag till samfälligheternes gemensamma behof, dels för rösträtt i socknestämma, och 10 §., så vidt den handlar om samma ämne och står i sammanhang med förstnämnde §§.; samt från Preste-Ståndet 3 §. 1 mom. om rättighet för Biskop och Ordförande i socknenämnd att påkalla socknestämma och 4 §. i den del, som handlar om öfverläggning i ämnen, som angå socknar af olika pastorat.

Vid 3 §. 1 mom. är inom Preste-Ståndet, såsom anledning till återremissen, anmärkt, att, som Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet gemensamt antagit, dels att Biskop skulle ega att äska socknestämma, utan att den finge vägras, dels att denna rättighet icke skulle tillkomma sockne-nämndens ordförande, hvaremot de öfrige Stånden, genom bifall till Utskottens hemställan, från sagde rättighet uteslutit Biskopen, men inrymt den åt socknenämndens ordförande, så lade i dessa frågor 2 Stånd stannat emot 2 och förslagen borde således förfalla, då den jemnkning, Utskotten sökt tillvägabringa, medelst medgifvande af den ifrågavarande rättigheten för såväl Biskop, som sockne-nämndens ordförande, icke kunde antagas, emedan dervid måste förutsättas en jemnlikhet i anspråk, som här icke kunde anses vara för handen, då tillägget, rörande Biskoper, blott vore ett förtydligande och äfven kan umbäras, då Biskopens rätt att påkalla socknestämma redan är genom Kyrkolagen gifven och uti serskilde Författningar ytterligare bekräftad, hvaremot det för sakernes ordning

vore af högsta vigt, att Pastor eger pröfnings-rätten sig förvarad, i afseende på socknestämmas bevijande, då sådan af socknenämndens ordförande äskas. Ridderskapet och Adeln, som gillat, hvad Utskotten yttrat om Contracts-Prosts och socknenämnds rätt att påkalla socknestämma, har deremot i öfrigt vidblifvit oförändradt sitt rörande detta mom. fattade beslut; och som således skiljagtigheterne i denna del icke kunnat sammanjemnkas genom det i sådant afseende af Utskotten framställde förslaget, utan två Stånd fortfarande stannat emot två, lärer deraf följa,

att framställningarne om rättighet för Biskop och socknenämnds ordförande att påkalla socknestämma förfaller och att stadgandet derom således bör från förslaget utestutas.

Emot 4 § är likaledes inom Preste-Ståndet anmärkt, att, som endast Borgare- och Bonde-Stånden bifallit Utskottens förslag om flere socknars af olika pastorat gemensamma hörande, men Ridderskapet och Adeln, vid antagande af den föreslagna föreskriften, fästat vilkoret, att anmälan om så beskaffade socknestämmor borde göras hos Konungens Befallningshafvande eller Dom-Capitlet, kunde man icke komma till det af Utskotten antagne resultatet, att §:n borde bibehållas oförändrad, såsom af trenne Stånd godkänd, utan skulle man fastmer kunna anse frågan, i afseende på sista meningen, vara förfallen, då två Stånd kunna sägas derom hafva stannat emot två. Ridderskapet och Adeln har också nu funnit den af Utskotten såsom tvistig ansedda meningen böra anses förfallen; efter hvilken förklaring, och då Preste-Ståndet förut beslutat, att allt stadgande i förevarande ämne bör från förslaget utgå, det nu mera är uppenbart, att två Stånd stannat emot två, derföre, då sammanjemkning icke kunnat åstadkommas, Utskotten anse,

att hvad förslaget innehåller om socknars af olika pastorat gemensamma hörande, bör, såsom förfallet, från förslaget utgå.

I afseende på 5:te och 6:te §§:ne samt 10 §., så vidt stadgandet deri står i sammanhang med förstnämnde §§., är inom Ridderskapet och Adeln, som beslutat återremiss i denna del, anfördt: att Utskotten skola misstagit sig vid uppfattningen af de serskilda Ståndens beslut, då 5 §., sådan den af Utskotten blifvit antagen, bestämmer grunden för afgifters

utgö-

utgörande till communala behof, och denna del af beslutet blifvit af Preste-Ståndet från §. utesluten och flyttad till 10 §., samt Preste-Ståndets beslut i 10 §. åter blifvit biträdt af Bonde-Ståndet, till följd af inbjudning. Sistnämnde Stånd skall således beslutat en annan grund för afgifternes debitering, än den, som i 5 §. finnes stadgad; och då det icke kan antagas, att Bonde-Ståndet fattat tvänne olika beslut i samma sak, så måste deraf följa, att Ståndet frånträdt sitt förra beslut, rörande 5 §, och att således, i afseende på denna §., två Stånd icke stannat emot två, såsom Utskotten antagit, utan att Borgare-Ståndet står ensamt qvar, såsom det der bifallit Utskottens förslag till redaction af 5 §. Preste-Ståndet har också förklarat, att, sedan Bonde-Ståndet instämt i Preste-Ståndets beslut, i afseende på 10 §., vore frågan om 5 och 6 §§. afgjord genom trenne Stånds beslut, så att de föreslagna voterings-propositionerna så väl härom, som om 10 §. borde förfalla.

Utskotten hafva, vid uppfattningen af Riks-Ståndens beslut om 5 och 6 §§., utan all tydning, endast iagttagit ordalydelsen af de meddeldta protocolls-utdragen, hvilka från Bonde-Ståndet innehålla bestämdt, att Ståndet icke allenast antagit Utskottens förslag i denna del, utan äfven afslagit Preste-Ståndets inbjudning att instämma i dess beslut om uteslutande af 5 §. och om en förändrad lydelse af 6 §. Att Utskotten icke ansett Bonde-Ståndet hafva genom antagandet af Preste-Ståndets inbjudning vid 10 §, frånträdt beslutet om 5 §, är blott en nödvändig följd deraf, att något beslut om ett sådant frånträdande icke är fattadt. Utskotten kunna icke eller medgifva, att Bonde-Ståndets beslut vid 10 §. strider emot beslutet om 5 och 6 §§., på ett sätt, som kan gifva den ringaste anledning till den, från Utskottens uppfattning skiljagtiga, tydningen. Här stadgas nemligen på det ena stället, att afgifter för socknarnes behof skola utgöras efter samma grund, som är stadgad för röstberäkning vid socknestämma, och på det andra, att rösträtt vid socknestämma beräknas efter samma grund, som är stadgad för utgörande af bidrag till socknarnes gemensamma behof. Besluten äro således på begge ställen i sak fullkomligt enahanda, och skillnaden inskränkes till ordningen för uppställningen. Emedlertid, om man också, emot det förhållande, som sålunda uppenbarligen är för handen, kunde antaga, att Bonde-Ståndet instämt med Preste-Ståndet om uteslutande af 5 §. i Utskottens förslag, har

det dock icke ens blifvit påstådt, att Bonde-Ståndet tillika gillat 6 §., sådan den af Ridderskapet och Adeln samt Preste-Ståndet är antagen, och man synes således icke vilja ända derhän utsträcka den försökta härledningen från beslutet vid 10 §. Då hafva i alla fall endast två Stånd fattat sammanstämmande beslut om sjelfva grunden för afgiftens utgörande och för röstberäkning vid socknestämma, så att nödvändigheten af omröstning för frågans slutliga afgörande qvarstår oförändrad. Dessutom böra Utskotten icke lemna obemäldt, att Bonde-Ståndet i alla delar gillat Utskottens förslag, N:o 73, så att detta Stånd åtminstone icke delat den meningen, att Utskotten misstagit sig vid uppfattningen af Ståndets beslut.

På dessa skäl anse sig Utskotten böra vidblifva de vid 5:te, 6:te och 10 §§. framställde förslag, hvilka Utskotten få ytterligare öfverlemna till Ridderskapets och Adelns pröfning.

Stockholm den 27 Maj 1841.

STOCKHOLM, Elméns och Granbergs Tryckeri, 1841.

Register

öfver de af Rikets Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskott, under 1840—1841 årens Lagtima Riksdag, afgifna gemensamma Betänkanden.

Numer å Betänkandet.

A.

Allmänna Byggnader, om alla hemmans deltagande i byggande och underhåll deraf . . . . . 38.
Allmänningar, Härads-, om dispositionen, fördelningen och förvaltningen deraf . . . . . 6.
Återremiss . . . . . 64.
„ „ om deras förvaltande, enligt samma grunder, som Krono-Parker . . . 65.
„ *Socken-*, om eftergift af Kronans rätt till skatt deraf i vissa fall . . . . . 59.

B.

Beväringsmanskap, om förändring af Kongl. Förordningen den 27 October 1812, angående utskrifningssättet deraf . . 13.
Boställen, Civile, se *Byggnads-Ordning*.
„ *Militiæ*, om ersättning till Syne-Rätts-Ledamöter för verkställde syner derå . . . . . 7.
Brandstod, om förändrade grunder för utgörande deraf . . . 8.
Broar, se *Vägar*.
Byggnads-Ordning, om utfärdande deraf för Kronohemman, som äro till boställen åt Civil-Staten anslagne . . . . . 37.
Byggninga-Balken, om förändring af 20 Cap. 4 §. . . . . 17.
„ om närmare bestämmande af 26 Cap. 2 §. 33.

C.

Communal-Styrelser, om bildandet deraf . . . . . 4.
Återremiss . . . . . 29.

Jemknings-förslag . . . . . 73.
Ytterligare Memorial . . . . . 81.
Conventioner, om Presterskapets löne-inkomster, m. m. . . . 62.
Corrections-Inrättningar, se *Fångvård.*

D.

Deportation af brottslingar . . . . . 45.

E.

Embetsjord, se *Fardag.*
Expeditions-Taxan, se *Taxa.*

F.

Fardag, om bestämmande deraf för städernes Embets- och Tjenstemäns embetsjordar . . . . . 14.
Fattigvården i Riket, angående Lagstiftningen derom . . . . 5.
Återremiss . . . . . 31.
Jemknings-förslag . . . . . 75.
Ytterligare Memorial . . . . . 80.
Fiskeri-stadgan, om ändring deri . . . . . 67.
Flyttningstid, om förändring af tjenstehjons . . . . . 11.
Fylleri och dryckenskap, om tillägg till Kongl. Förordningen deremot den 24 Aug. 1813 . . . . . 39.
Fångvård, om förbättrad, samt disciplinen inom fängelser och corrections-inrättningar . . . . . 66.
Författningar, ifrån hvad tid de, som uppläsas från Prediksto-larne, skola anses gällande . . . . . 51.
Återremiss . . . . . 69.
Förrättningar, om bestämmande af visst antal, hvartill Landt-mätare må kunna på en gång förordnas . . . . . 9.

G.

Gesäller, om hämmande af deras kringvandrande . . . . . 22.
Gäldenär, om reclamation af förrymd . . . . . 12.

H.

Hemmansklyfning, om grunderne och vilkoren derför . . . . . 3.
Återremiss . . . . . 28.
Jemknings-förslag . . . . . 72.
Ytterligare Memorial . . . . . 79.
Hofveri, om upphörande af Contract derom . . . . . 19.
Husesyner å Klockarebohl, om föreskrifter i afseende derpå . 25.
Hussar, se *Soldat*.

I.

Jude-Reglementet, om förändring deri . . . . . 54.
Jägeri-Staten, om upphörande deraf . . . . . 6.
Återremiss . . . . . 64.

K.

Klockarebohl, se *Husesyner*.
Kreatur, om skärpt ansvar för ohägn af betande . . . . . 32.
Krigs-Artiklarne, om tillägg till 2 Cap. 29 §., rörande ansvar för Befälhafvare, som nekar till utgifne ordres . . . . . 47.
" om förändring i 96 §. 14 Cap., angående fördelning af böter . . . . . 40.
Kronohemman, se *Byggnads-Ordning*.
Kronoparker och skogar, om föreskrift, att de, som blifvit af Kongl. Maj:t och Kronan afyttrade, icke må styckas i mindre lotter, än de blifvit af Kongl. Maj:t och Kronan försålde . . . . . 76.
" på Öland, om tillämpning derå af Kongl. Förordningen om jordafsöndring . . . . . 55.
Återremiss . . . . . 70.

L.

Laga försvar, angående ändring af Författningarne derom . . 56.
Landtmätare, se *Förrättningar*.

Landtmäteri-Taxan, se *Taxa*.
Lego-stadgan, om ändringar deri . . . . . 57.
Lefveranser, om upphäfvande af 24 §. Kongl. Förordningen den 20 Dec. 1825, angående dylika för Landt- och Sjöförsvarets behof . . . . . 36.

M.

Mätt, mål och vigt, angående förändring af Författningarne derom 58.
Återremiss . . . . . 78.

N.

Nämnder, om inrättande af Härads-förvaltnings- och Läns-Nämnder 30.
Återremiss . . . . . 74.

P.

Prestebetyg, om anteckning deri, angående brott, som blifvit af minderårige begångne . . . . . 44.
Prestegårdsbyggnader, om alla hemmans deltagande i byggande och underhåll deraf . . . . . 38.
se Byggninga-Balken 26: 2.
om underhållet deraf på Gottland . . . . . 63.
Prygelstraff, om afskaffande deraf . . . . . 48.

R.

Reclamation, se *Gäldenär*.
Religionsfrihet, angående förändring och tillägg i Kongl. Förordningen derom den 24 Jan. 1781 . . . . . 35.
Riksdagsmanna-arfvode, om förändrade grunder för dess utgörande . . . . . 8.

S.

Sammankomster, olofliga i enskildte hus till Gudstjensts förrättande, om upphäfvande af Författningarne derom . 52.
Sjö-Officer, om domsrätt i mål rörande . . . . . 15.

Skatte-

Skatteköp, om Kongl. Brefvet den 12 Juni 1839, angående iagttaganden dervid . . . . . 50.
Återremiss . . . . . 68.
Skiftesverket, om ändringar och tillägg i derom gällande Författningar . . . . . 1.
Återremiss . . . . . 20.
Skogs-Ordningen, om ändring och förklaring deraf . . . . . 2.
Återremiss . . . . . 21.
Socknestämma, angående ändring af Författningarne derom . . 4.
Återremiss . . . . . 29.
Jemkningsförslag . . . . . 73.
Ytterligare Memorial . . . . . 81.
Soldat och Hussar, om dess qvarblifvande i Regementet, då han endast begått första resan enkel stöld eller andra mindre brott . . . . . 46.
Strömmingsfisket, om åtgärder till upphjelpande deraf . . . 67.
Stånd-Rätt, om afdömande genom sådan Rätt af vissa förseelser, som af Krigsman i fredstid begås . . . . . 49.
Stångjerns-smide, se *Tackjernshytta*.
Stängselskyldighet, angående Författningarne derom . . . . 27.
Syne-Rätt, angående verkställighet af dess beslut, i fråga om anläggning af vattenverk . . . . . 10.
„ se *Boställen*, *Militiæ-*.

T.

Tackjernshytta, om iagttaganden, då del-egare deri äskar idka stångjerns-smide . . . . . 77.
Taxa, för Expeditionslösen, om ändringar deri . . . . . 61.
„ för justering af mått och vigter, om öfverseende deraf . 53.
„ för Landtmäteri-förrättningar, om förändring deri . . . 34.
Återremiss . . . . . 71.
Tingshus, om alla hemmans, utan åtskillnad, deltagande i byggande och underhållande deraf . . . . . 38.
Tjenstehjon, se *Flyttningstid*.
Tång, om fri tägt deraf å Hafs-stränderne . . . . . 24.
Återremiss . . . . . 42.

U.

Undersåte, om skyldighet för Svensk, som vill bosätta sig eller resa utrikes . . . . . 16.
Uppfostran, om rättighet att hos andra än Målsmän insätta barn till uppfostran . . . . . 60.
Utländning, om dess rätt att inkomma och bosätta sig i Riket 16.

W.

Vatten-afledning, om fördelning af kostnad dervid . . . . . 18.
Vattenverk, se Syne-Rätt.
Vägar och Broar, om skyldigheten att bygga och underhålla . 23.
Återremiss . . . . . 41.
Väglagning, om tiden derför . . . . . 26.
Återremiss . . . . . 43.

STOCKHOLM, *Kongl. Ordens-Boktryckeriet*, 1841.